

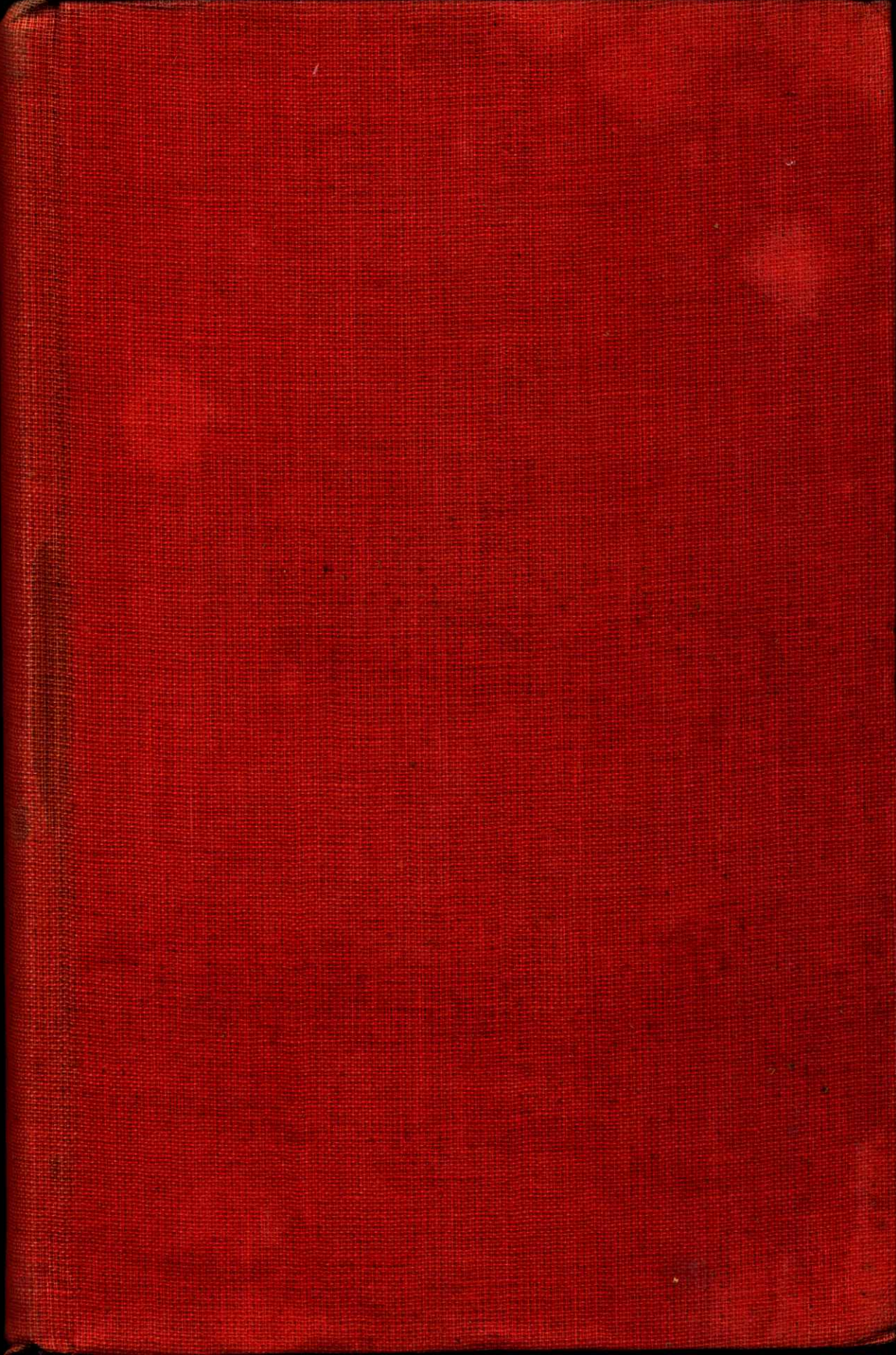
महाकाल संहिता

कामकला खण्डः

डॉ. किशोर नाथ भा

गङ्गानाथ भा केन्द्रीय संस्कृत विद्यापीठम्
इलाहाबाद.

महाकालसंहिता

॥ कामकलाखण्डः ॥

श्रुतिस्मृत्युदितं कर्म देव्युपासनमेव च ।
उभयं कुर्वन्ते देवि मद्गुदीरितवेदिनः ॥१०।१२६४॥
वेदाविरुद्धं कुर्वन्ति यद्यदागमचोदितम् ।
आगमादेशितमपि जहति श्रुत्यचोदितम् ॥१२।११३८॥
वर्त्मद्वयं भगवता दर्शितं करुणावशात् ।
यस्येच्छा वर्तते यत्र स तत्र रमतां सुखम् ॥११।११३०॥
[महाकालसंहिता—गुह्यकालीखण्डः]

महाकालसंहिता

उत्तरार्धभागः

कामकलाखण्डः

सम्पादकः

डा० किशोरनाथ झा

गङ्गानाथझाकेन्द्रीयसंस्कृतविद्यापीठम्

आजाद पार्क

प्रयाग-२

१९८६

प्रकाशक

डा० गयाचरण त्रिपाठी

प्राचार्यः

गङ्गानाथ झा केन्द्रीय संस्कृत विद्यापीठम्

चन्द्रशेखर आजाद पार्क

इलाहाबाद—२११००२

पुनर्मुद्रणादिकाः सर्वेऽधिकाराः

राष्ट्रीयसंस्कृतसंस्थानेन स्वायत्तीकृताः

द्वितीयं संस्करणम्

मूल्यम् Rs 95/-

मुद्रकः

अरविन्द प्रिन्टर्स

२० डी० बेली रोड

इलाहाबाद

FOREWORD

With a sense of extreme gratification we present to the lovers of Tāntric Literature and the devotees of Parāśakti the second re-edited and greatly revised edition of the second volume of the illustrious Tāntric work, the Mahākālasamhitā, ascribed to some Ādinātha and supposed to have been composed in the 10th C. Though constituting the later part of the Samhitā, this volume was issued first in view of its smaller extent and incidentally, it was the first work to be published by this Vidyapeetha after its take over by the Rashtriya Sanskrit Sansthan in the year 1971.

This volume is aptly named as the Kāmakalā-Khaṇḍa since it deals with the wish-fulfilling aspect of the goddess Mahākālī. Goddess Mahākālī, according to this text, is the Chief Goddess of the whole Tāntric system based on the Vāmācāra practices who manifests Herself in fiftyone (51) different female forms, some furious and other benign, in order to receive worship from her devotees according to their own concept of divinity and subjective preferences. The central aspect of the Goddess behind all these varied manifestations remains, however, to be that of Kāmakalā Kālī whose Mantra, Yantra and Dhyāna provide the basic framework of the ritual of Pūjā.

The Kāmakalā-Khaṇḍa is a sort of appendix to the main body of the work which is known as Guhyakālī-Khaṇḍa. Both Khaṇḍas together constitute what is known as the Mahākālasamhitā. In spite of the claims of many other smaller texts professing to be 'genuine parts' of the Mahākālasamhitā and of the views of some Tāntric Sādhakas who consider a few other texts too as forming part of the greater Mahākālasamhitā, it looks certain that the original Samhitā consisted of these two Khaṇḍas only since most of the quotations from the Mahākālasamhitā in younger works like Tārābhakti-sudhānava

and Purāścaryārṇava are available in these two khaṇḍas and the internal evidences also suggest the existence of Guhya and Kāma khaṇḍas only.

Accordingly, revised edition has a different numbering of the Paṭālas. Whereas in the first edition the 15 Paṭālas of this Khaṇḍa were numbered as Paṭāla 241 to Paṭāla 255 following a few manuscripts, in the present edition they have been numbered plainly as Paṭāla 1 to 15. When the first edition was printed, we were of the opinion that we may be able to get the intervening Paṭālas in future, a hope and an assumption which have not materialised themselves.

An initiated sādḥaka would immediately discern that this part of the Mahākālasamhitā contains a number of Mantras and Prayogas which are held exceptionally sacred and kept zealously secret by the Preceptors of this esoteric science even from the most favourite of their pupils. A few of the Tāntrikas were, therefore, not very happy when this Khaṇḍa was first out in 1971. The situation has taken a slightly positive turn now after 15 years. Dr. Umesh Mishra, the Secretary of Sir Ganganatha Jha Research Institute had entrusted the task of editing this work to the foremost of all Tāntric scholars of that time, namely Mahāmahopādhyāya Gopinatha Kavirāja of Varanasi. We are now very happy that the first edition could be brought out under his able and scholarly editorship. He is also the person who dictated an erudite preface to this work. The reader shall find that preface in an unaltered and unmodified form in this edition too. It is possible that a few of its portions may not be easily intelligible to all of us but this is quite natural in the case of an exposition which has been given of a very secret subject by a scholar who himself was an outstanding Tāntric Sādḥaka and who viewed the things from a much higher plane and a much different perspective than that of a common Sanskritist.

(iii)

Since the serial numbers of Patalas given in the preface of Mm. Gopinatha Kaviraj correspond to the old edition the readers are advised to read No. 1 instead of No. 241, No. 2 instead of No. 242 and so on. The last Patala i. e. No. 15 corresponds to Patala 255 of the old edition.

In preparing this new and revised edition, Dr. Kishora Nath Jha has not only utilised the manuscript material which could not be considered last time due to its late arrival or non-availability at that time, but has also tried to rectify the editorial and printing mistakes of the last edition. He has done this work with full devotion and utmost sincerity and has embellished this work with a number of new and useful appendices. I offer my sincere thanks to him and congratulate him for this scholarly production.

I hope that both the scholars as well as the sādhakas shall find the work useful in their own way and both shall derive benefit from it according to their own needs and desires. Let the goddess Kāmakalā fulfil their wishes.

Allahabad
Chaitra Pūrṇimā, VS 2043
24th April, 1986.

G. C. TRIPATHI
PRINCIPAL
G. N. Jha K. S. Vidyapeetha

Since the original number of plates given in the preface of
Mr. Gopinath Kaviratna corresponds to the old edition the
number has been changed to No. 1 instead of No. 2, 3, 4, 5
instead of No. 1, 2, 3, 4, 5, 6. The first part of the
corresponds to Plate 255 of the old edition.

In preparing this new and revised edition of Kama Sutra
I have not only retained the original material which could
not be corrected for some time but also added new material
which is of great value. The new edition has been done in
collaboration with the Government of Madras and has been
approved by the Government of Madras and the Government of
Bombay. I have a number of new and beautiful plates
added to this edition.

I hope that this edition as well as the original
shall find its way into the hands of all who are
interested in the study of this ancient art.
The publisher, Kamalaya, has done his best to
bring out this edition in the most beautiful and
durable form.

G. C. TRIVEDI
BOMBAY
G. N. J. S. Vidyasastra

Revised Edition
First published in 1930
Second Edition 1935

आमुख

अचिन्त्यामिताकारशक्तिस्वरूपा-

प्रतिव्यक्त्यधिष्ठानसत्तैकमूर्तिः ।

गुणातीतनिर्द्वन्द्वबोधैकगम्या

त्वमेका परब्रह्मरूपेण सिद्धा ॥

जगदम्बा की असीम अनुकम्पा से महाकालसंहिता के कामकलाखण्ड का यह दूसरा संस्करण विद्वानों के समक्ष प्रस्तुत है। इसका प्रथम संस्करण आज से लगभग पन्द्रह वर्ष पूर्व इसी विद्यापीठ से प्रकाशित हुआ था। पाठकों तथा साधकों ने उसका उचित आदर किया, उसी का फल है कि इस संस्करण के प्रकाशन की आवश्यकता हुई। विविधशास्त्र विशारद आगम पारदृष्टवा पुण्यश्लोक महामहोपाध्याय डॉ० गोपीनाथ कविराज ने इसकी विस्तृत एवं वैदुष्यपूर्ण भूमिका लिखी थी। उस भूमिका में सम्पादकीय त्रुटियों की ओर भी उन्होंने संकेत किया था। अतः इस नवीन संस्करण में उन त्रुटियों का परिमार्जन तथा परिष्कार उचित एवं आवश्यक प्रतीत हुआ। इस दिशा में यद्यपि यथामति प्रयास किया गया है, तथापि—

“सर्वारम्भा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवावृताः”

की उक्ति के अनुसार सावधानी रखनेपर भी मुद्रण की कुछ अशुद्धियां रह गयीं। अतएव अन्त में खेद के साथ शुद्धिपत्र देना पड़ा।

“गच्छतः स्वलनं क्वापि भक्त्येव प्रमादतः” से मानवबुद्धि को कहाँ तक बचाया जा सकता है।

मातृकाओं के आधार पर मूलपाठ का परिष्कार, आलोचनात्मिका टिप्पणी में यथासंभव ग्रन्थ के आशयों का अवबोधन, ग्रन्थान्तरों में उपलब्ध इस संहिता के पद्यों का सङ्कलन, धारणीय और पूजनीय यन्त्रों का स्वरूप, ग्रन्थ में समागत बीज और कूट आदि का स्वरूप-निर्देशपूर्वक वर्णानुक्रमकोष तथा विशिष्टशब्दों की सूची क्रमशः परिशिष्टरूप में यहाँ समाविष्ट हैं। आशा तथा विश्वास है कि इन परिशिष्टों से जिज्ञासु पाठकों तथा साधकों का उपकार होगा। फिर भी बुद्धिमान्ध जन्य प्रमाद से मन का सशंक होना

स्वाभाविक है। महाकवि कालिदास ने कहा है—

“आपरितोषाद् विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्” ।

इस संस्करण में भी महामनीषी कविराज जी की उस वैदुष्य पूर्ण भूमिका को यथावत् रक्खा गया है। वह अपने आप में आगमिक रहस्यों का नवनीतकल्प निर्यास है। आलोचनात्मिका टिप्पणी में पाठालोचन एवं व्याख्यान पर बल दिया गया है। अतएव कर्मकाण्ड की प्रक्रिया, साधना की पद्धति, मन्त्र तथा उपमन्त्र का स्वरूप और पारिभाषिक पदों के अर्थ का प्रकाशन यहाँ देखा जा सकता है। फिर भी चतुर्दश पटल के विषय इस टिप्पणी में समाविष्ट नहीं हो सके हैं। इस पटल के प्रतिपाद्य टिप्पणी की अपेक्षा नहीं रखते। यहाँ एक आख्यायिका दी गयी है, जिससे देवी का माहात्म्य, इनके दश सहस्र वर्णात्मकमन्त्र (प्राणायुताक्षरी मन्त्र) का महत्त्व तथा इस संहिता के सम्प्रदायक्रम का बोध कराया गया है, जो स्वतः सुगम, सरल और सुस्पष्ट है।

भारत में प्रायः सर्वत्र ही चिरकाल से उपासना की दो धाराएँ— नैगमिक और आगमिक—प्रचलित रही हैं। पौराणिक उपासना में प्रायः दोनों ही धाराओं का समावेश रहा है। यह त्रिवेणीरूपा उपासना धारा दीर्घकाल से भारत में बहती आ रही है तथा अभिवृद्ध है। अतएव ‘सनातन’ शब्द से भी इसका परिचय मिलता है। यज्ञ यागादि कर्मकाण्ड तथा ब्रह्मज्ञान-रूप वेदान्त चिन्तन यदि नैगमिक उपासना है, तो मूर्तिपूजा में भक्ति तथा विश्वास एवं जागतिक वस्तुओं में देवत्व के आरोप और पूजा प्रधानतया आगमिक उपासना है। गो, ब्राह्मण, खञ्जन, चाप, वट, अश्वत्थ, गङ्गा तथा पृथिवी आदि की पूजा, लतासाधना एवं कुमारीभोजन आदि अन्यथा उपपन्न नहीं होते हैं।

शाक्त तन्त्रों में नारी के सभी रूपों की आराधना विहित है। दुहिता रूप में, भगिनी रूप में, पत्नी रूप में तथा जननी रूप में इनकी पूजा होती आ रही है। साथ ही कुमारीपूजा, सधवाभोजन, सुवासिनी-सत्कार, शक्ति-पूजा तथा मातृ रूप में इष्टदेवी की पूजा तो भारतीय संस्कृति के अनिवार्य अङ्ग जैसी मानी जाती है। इसी तरह बटुक पूजा, विप्रपूजा तथा गुरुपूजा के साथ पितरों का श्राद्धरूप आराधन भी हमारी संस्कृति के अंग हैं।

हमें ध्यान रखना चाहिए कि धर्मान्तरों में ईश्वर सर्वसत्तावान् शासक होने से कठोर हैं। दुःख के त्राता एवं परोपकारी हैं। अतएव धर्म के मूल में असद्-वृत्ति से निवृत्ति या दुःख की वेदना निहित है। किन्तु सनातन धर्म में प्रभु की दयालुता ही प्रसिद्ध है, और इसके मूल में आनन्द की बीज निहित है। अतएव ईश्वर पति, पत्नी, प्रिय तथा मित्र सब कुछ है। इन सभी रूपों में ये उपासक द्वारा पूजित होते हैं। इनसे साधक निःसकोच वात्सल्य, सांसारिक सुखभोग तथा अपवर्ग सब कुछ प्रार्थित कर उन्हें प्राप्त कर लेता है। यहाँ तक कि शृङ्गाररस के अधिष्ठाता भी परात्पर परमेश्वर भगवान् विष्णु माने गये हैं। अतएव भारतीय साधना में भोग, संभोग तथा अपवर्ग सब कुछ उपासना के फल रूप में ही स्वीकृत हैं। किसी साधक की उक्ति है—

देवीपदाम्भोजयुगार्चकानां भोगश्च मोक्षश्च करस्थ एव

सनातन धर्मावलम्बी साधक सच्चौ भक्ति से सब कुछ अपनी इष्ट देवता को समर्पित कर कृत-कृत्य और निश्चिन्त हो जाता है—

आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहम्

पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः ।

संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो

यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शम्भो तवाराधनम् ॥

उपासना में इतनी उदारता अन्यत्र दुर्लभ है। यहाँ तो जैसे ज्ञान और कर्म का समुच्चय अपवर्ग का साधक है। इसी तरह विलास और तपसू भी तिलतण्डुल की तरह रहकर जीवन के लिए उपादेय है। हाँ, यहाँ सन्तुलन की अपेक्षा अवश्य है। फलतः भारतीय संस्कृति और कला, धर्म और दर्शन, लोक और वेद तथा आचार और विचार—इसी सनातन पथ की उपासना की उपज है। इसके उदार समन्वयबुद्धि के कारण ही भारतीय धर्म परम्परा विविधता में भी एकता और एकता में भी विविधता देखती आ रही है। यह विषय इतना स्पष्ट है कि प्रतिपादन की बहुत अपेक्षा नहीं रखता। सौन्दर्य के उपासक, नव जलधर रुचि कृष्ण तथा सौन्दर्याधिष्ठात्रियों की पराकाष्ठा त्रिपुरसुन्दरी-श्रीविद्या की उपासना में यदि मर्यादित हैं तो विकरालतमा काली की भयङ्करता की परम अवधि कामकलाकाली की उपासना भी यहीं प्रचलित है। “वैदिकी हिंसा हिंसा न भवति” का उद्घोष

जहाँ किया जाता रहा, वहीं "अहिंसा परमो धर्मः" की घोषणा भी चलती रही है। भारतीय संस्कार अर्धनारीश्वर की तथा राधा-कृष्ण की प्रणयलीला एवं महारास की मधुर उपासना में; संभोगरत मानव मूर्तियों के उत्कीर्णन तथा वर्णन में तथा यक्षिणी की साधना में उतनी ही आस्था रखता है, जितना वैराग्य, वेदान्त सम्मत ब्रह्म-चिन्तन, हठयोग तथा अष्टाङ्ग योग की परम अवधि समाधि में। वैष्णवी उपासना की धारा वहीं प्रवाहित होती रही है, जहाँ शैवी उपासना-धारा तथा शाक्त उपासना धारा बहती है। हाँ इतना अवश्य है कि मर्यादा का ध्यान सर्वत्र अनिवार्यतः रखा गया है। उन्मर्याद या विशृङ्खल होना भारतीय संस्कार के प्रतिकूल पड़ता है। फलतः इस संहिता के मुख्य प्रतिपाद्य कामकलाख्य योग, पञ्च मकार, शक्ति-पूजा, शिवाबलि और पशुबलि आदि के प्रति अनास्था, अनादर या घृणा कथमपि वाञ्छनीय नहीं है। अधिकारी के अनुसार उपासना की विविधता उचित है। वह शिष्टानुमत होकर ही शास्त्र में निर्दिष्ट और लोक में प्रचलित है। अधिकारी की रुचि और प्रवृत्ति को ध्यान में रखकर ही महाकाल संहिता में एक श्लोक कहा गया है :—

वर्त्मद्वयं दर्शितं भगवता करुणावशात् ।

यस्येच्छा वर्तते यत्र स तत्र रमतां सुखम् ॥

यहाँ वामाचार और दक्षिणाचार को हृदय में रखकर 'वर्त्मद्वयं' कहा गया है। किन्तु यह पद विविध सम्प्रदायों एवं विभिन्न मार्गों का भी प्रतिनिधित्व कर सकता है या उन सबों के लिए उपलक्षण स्वरूप है। महाकाल संहिता तो सर्वथा समन्वयात्मक दृष्टि को अपनाकर अपना एक स्वतन्त्र ही स्मार्त शाक्त सम्प्रदाय चलाती हुई अन्य शाक्त सम्प्रदायों की घोर निन्दा करती है। इसके लिए गुह्यकाली खण्ड का दशम पटल देखा जा सकता है। इसकी अपनी स्पष्ट उद्घोषणा है :

वेदाविरुद्धं कुर्वन्ति यद्यदागमचोदितम् ।

आगमादेशितमपि जहति श्रुत्यचोदितम् ॥

तथा

श्रुतिस्मृत्युदितं कर्म देव्युपासनमेव च ।

उभयं कुर्वते देवि मद्बुदीरितवेदिनः ॥

यद्यपि उपास्यों के भेद से आगमिक उपासना की अनेकता स्वाभाविक है तथापि इसकी तीन मुख्य उपधाराएँ— वैष्णव, शैव तथा शाक्त अधिक

प्रचलित हुई । सौर तथा गाणपत्य उपासना की विरलता ही देखने में आती है ।

आगतं शिववक्त्रेभ्यो गतं च गिरिजाश्रुतौ ।

मतं च वासुदेवस्य तस्मादागम उच्यते ॥

इस प्रसिद्ध पद्य से भी इस बात की पुष्टि होती है । मार्ग भेद से जैसे वैष्णवी उपासना मुख्यतया दो भागों में विभक्त हैं—पञ्चरात्र तथा वैखानस (भागवत या सात्त्वत) तथा जैसे शैव उपासना लिङ्गायत, पाशुपत, शैव तथा वीरशैव आदि भेदों से बहुमुखी है, इसी तरह उपास्य भेद के कारण शाक्त उपासना के भी दो प्रमुख भेद देखे जाते हैं—श्री विद्या की उपासना तथा काली उपासना ।

यद्यपि श्रीमद्भागवत में दश महाविद्याएँ शीघ्र अपवर्ग साधिका के रूप में वर्णित है, तन्त्रों में एक सौ आठ सिद्धिपीठों की अधिष्ठात्री देवियाँ प्रसिद्ध हैं और पार्वती, दुर्गा तथा सरस्वती आदि माङ्गल्यदायिनी सकल मनोरथ साधिका पौराणिक देवियों की उपासना भारतीय जनमानस में चिरकाल से रूढमूल है तथापि उपास्य रूप में इन दो देवताओं—श्री विद्या (त्रिपुर सुन्दरी) एवं काली की उपासना ही अधिक प्रचलित हुई ।

श्री विद्या (त्रिपुरसुन्दरी) की उपासना भारत के प्रायः प्रत्येक भाग में देखी जाती है । जगदम्बा के सौम्य स्वरूप की पराकाष्ठा श्रीविद्या हैं, अतएव त्रिपुरसुन्दरी इनका अन्वर्थक नाम है । आदि शङ्कराचार्य ने पराम्बा के इसी रूप की अराधना की थी । अतएव काश्मीर से केरल तक इनके सभी पीठों में सभी मठों में श्रीयन्त्र की स्थापना और श्रीविद्या की उपासना आदिकाल से चलती आ रही है ।

आद्याशक्ति काली की उपासना नेपाल, मिथिला, बङ्गाल तथा आसाम में अर्थात् भारत के पूर्वांचलों में अधिक पायी जाती है । विकराल रूप की परम अवधि काली मानी गयी हैं । किन्तु यह दृष्टि भेद मात्र है । यद्यपि पापियों के अर्थात् दुष्कर्म रत प्राणियों के नाश तथा धर्मार्त्ताओं अर्थात् सुकृतशीलों के परित्राण के लिए ही अरूपा, निराकरा तथा चिन्मयी जगदम्बा परिस्थिति के अनुकूल विविध नाम और रूप का परिग्रह करती हैं तथापि अधिकारी साधकों के स्वभाव, रुचि और प्रवृत्ति की विभिन्नता से भी वह

पराम्बा उपासकों के आन्तर परिकल्पनाओं के आधार पर बाह्य जागतिक आकृति का परिग्रह करती रही हैं। इस तरह के आख्यान तन्त्र ग्रन्थों में मिलते हैं। भगवद्गीता में भगवान् श्रीकृष्ण ने भी अपने लिए ऐसा ही कहा है :

‘ये यथा मां प्रपद्यन्ते तास्तथैव भजाम्यहम् ।’

इस संहिता के गुह्यकाली खण्ड में पटलसंख्या दो में इसी अरूपा पराम्बा के विराट् रूपों का वर्णन है। पहले ही कहा जा चुका है कि भागवत में मोक्ष साधना की निकटता की दृष्टि से पराम्बा के अनन्तरूपों में से साररूप में दश स्वरूपों का उल्लेख है जो दश महाविद्या के रूप में प्रसिद्ध हैं—काली, तारा, त्रिपुरसुन्दरी, भुवनेश्वरी, मातङ्गी, भैरवी, छिन्नमस्ता, बगलामुखी, धूमावती तथा कमला। पुनश्च प्रत्येक के भी अवान्तर भेद शास्त्रों में निर्दिष्ट है। इस प्रसंग में महाकालसंहिता कहती है :

काली नवविद्या प्रोक्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ।

×

×

यथा त्रिभेदा तारा स्यात् सुन्दरी सप्तसप्ततिः आदि ।

अधिसंख्य तन्त्रों में तो इन दश महाविद्याओं का तादात्म्य भगवान् विष्णु के दश अवतारों के साथ स्थापित किया गया है, और काली तथा कृष्ण में एक्य स्थापना के लिए निपुण प्रयत्न हुआ है। मुण्डमाला तन्त्र तथा शक्ति संगम तन्त्र इस प्रसंग में अवलोकनीय है। महाकालसंहिता कहती है कि काली ही तीनों लोकों की प्रमदाओं के कामोन्माद के प्रशमन हेतु द्वापर में वंशीधर श्रीकृष्ण के रूप में अवतरित हुई—

स्त्रीणां त्रैलोक्यजातानां कामोन्मादकहेतवे ।

वंशीधरं कृष्णदेहं द्वापरे संचकार ह ॥

अभिप्राय यह है कि औपनिषदिक ब्रह्म, नैयायिक का ईश्वर, पुराणों के शिव तथा विष्णु और आगमिक जगदम्बा (काली या त्रिपुरसुन्दरी) किसी एक ही ईशाना शक्ति के पर्याय हैं। इनमें तत्त्वतः परस्पर भेद नहीं है। दृष्टि दोष से इनमें भिन्नता का आभास या अनुभव होता है। महाकालसंहिता स्पष्ट करती है :

—‘त्रिन्दुः पुंलिङ्ग उदितो ब्रह्म चैव नपुंसकम् ।

स्त्रीलिङ्गा गुह्यकाली च त्रयभेदतत्समं मतम् ॥”

यद्यपि उपर्युक्त इन दश देवियों की पृथक् पृथक् उपासना-पद्धति, तन्त्र, मन्त्र, यन्त्र, ध्यान, सहस्रनाम, कवच तथा स्तोत्र आदि शाक्त आगमों में उपलब्ध हैं तथापि अधिक प्रचार श्रीविद्या और काली का ही देखा जाता है। कामकला काली तो आद्या शक्ति के भी भयङ्करतम स्वरूप का प्रतिनिधित्व करती हैं। अतएव प्रसिद्ध कामकलातत्व से इस देवता का विशेष सम्बन्ध प्रतीत नहीं होता है। कामकलाविलास में उक्त कामकलातत्व का परिचय मिलता है जिससे श्री विद्या का घनिष्ठ सम्बन्ध है। यहां तो उत्तम, मध्यम तथा अधम रूप तीन कोटियों में निर्दिष्ट कामकलाख्य योग के कारण उक्तयोग की अधिष्ठात्री के रूप में कामकलाकाली हम लोगों के समक्ष आती हैं। चूंकि यहां कामकलाख्य योग वर्णित हुआ है, उसकी अधिष्ठात्री कामकलाकाली मानी गयी हैं और इनके मन्त्र, यन्त्र, कवच, स्तोत्र तथा सहस्रनाम आदि इस ग्रन्थ में दिये गये हैं। सम्भवतः इसी कारण इसका नाम कामकला खण्ड रखा गया होगा।

वस्तुतः यह कामकलाखण्ड महाकालसंहिता के गुह्यकाली खण्ड का परिशिष्टात्मक भाग है। यहाँ मुख्यतया विविध प्रयोगों का निर्देश हुआ है, जो ऐहिक सिद्धियों के सम्पादन में समर्थ हैं। पूजा का विशेष विवरण यहां नहीं दिया गया है। जब कि गुह्यकाली खण्ड में काली की (विशेषकर गुह्यकाली की) पूजा का साङ्गोपाङ्ग विवरण प्रस्तुत है। इस क्रम में प्रातः काल से लेकर शयन-काल पर्यन्त साधक के कृत्य, मन्त्र तथा उपमन्त्र का स्वरूप और माहात्म्य, यन्त्र, तान्त्रिक गायत्री, षडङ्गन्यास, साधारणन्यास, षोढान्यास लघुषोढा, महाषोढा, बाह्य पूजा के विविध प्रकार (नित्य, नैमित्तिक, काम्य, शारदी, वासन्ती, विन्दु, आवरण, शक्ति, कुमारी आदि) शिवा बलि, विविध उपचार (पञ्चोपचार, दशोपचार, षोडशोपचार तथा राजोपचार आदि) मानस पूजा, योग, ध्यान, कवच, स्तोत्र, सहस्रनाम, पवित्रारोहण, दमनारोपण तथा उपासना के सम्प्रदाय आदि विषयरूप में उक्त गुह्यकाली खण्ड में वर्णित हुए हैं। और कामकला खण्ड में कहीं तो स्पष्टतः और कहीं संकेत रूप में उसी पद्धति से कार्य सम्पादन के लिए कहा गया है—

“क्वचिच्च गुह्यकालीवत्” ॥२॥५१॥

पूजायां वा प्रयोगे वा होमे वा तर्पणेऽथवा ।

गुह्यकाली विधानेन सर्वं कार्यं शुचिस्मिते ॥ ३॥३१-३२॥

अत्रानुक्तं विधानं यत्तत्रत्यं तत्रकल्पयेत् ।

तस्मात् इसको उक्त खण्ड का परिशिष्ट मानना आपत्तिजनक नहीं है। यद्यपि कामकलाकाली का ध्यान, मन्त्र, यन्त्र, स्तोत्र, कवच तथा सहस्रनाम आदि यहाँ पृथक् रूप में निर्दिष्ट हैं, जो दोनों देवियों में भिन्नता प्रतिपादित करने के लिए पर्याप्त हैं। तथापि इस खण्ड के आरम्भ में ही दोनों का ऐक्य कण्ठतः कहकर व्यवहार से भी उसको सिद्ध करने का प्रयास किया गया है, जो अभी अभी हम लोगों ने देखा है। इस खण्ड के प्रथम पटल में कहा है —

या गुह्यकाली संवेयं काली कामकलाभिधा ।

मन्त्रभेदाद् ध्यानभेदाद् भवेत् कामकलात्मिका ॥ १।४७ ॥

यद्यपि यहाँ स्पष्ट प्रतिपादित है कि ऐहिक सिद्धियाँ परम पुरुषार्थ मोक्ष में बाधक होती हैं। तथापि साधकों के प्राक्तन कर्मानुकूल हवि तथा स्वभाव के अनुरूप प्रवृत्ति देखी जाती है। ऐहिक सिद्धियों में भी बहुतों का लगाव होता है। अतएव उनके उपाय का निर्देश शास्त्रों में यत्र तत्र मिलता है। यहाँ भी वह उसी रूप में अवस्थित है, फलतः वह अनुचित नहीं कहा जा सकता है।

इस ग्रन्थ के प्रतिपाद्यों का परिचय भूमिका में विशद रूप में दिया जा चुका है। अतएव यहाँ मैं उसको पुनः प्रस्तुत करना उचित नहीं समझता हूँ। हाँ, एक बात कह देना उपयुक्त समझता हूँ कि लोक में धारणा है कि महाकाल संहिता के अनेक खण्ड रहे होंगे, जिनमें से केवल दो ही खण्ड हम लोगों को मिल पाये हैं। किन्तु बाह्य तथा आभ्यन्तर साक्ष्य के आधार पर कहा जा सकता है कि दो खण्डों में ही यह संहिता परिपूर्ण है। बीजोद्धारख्य चतुर्थ पटल के आरम्भ में एक पंक्ति है :

ज्ञातुं न शक्या देवेशि विविधाः कामगुह्ययोः ।

यदि इस संहिता के और खण्ड होते तो 'कामगुह्ययोः' में द्विवचन विभक्ति नहीं होती और अन्य खण्डों का भी उल्लेख होता। कामकलाखण्ड में कहा गया है :

शास्त्रेऽस्मिन्नेव कथितो गुह्यकाली महामनुः

अर्थात् इस संहिता में गुह्यकाली के मन्त्र आदि पहले कहे जा चुके हैं। यहीं अन्य देवताओं के विषय में ग्रन्थान्तरों का उल्लेख है :

(३)

श्मशानकाल्याः भेदास्तु डामरे प्रतिपादिताः ।

भीमातन्त्रे कालकालीमनुरुक्तौ मया तव ॥ १४६-४७ ॥

मातृकाएँ भी दो ही खण्डों की उपलब्ध होती है। चौथी बात यह है कि ताराभक्तिसुधारणव एवं पुरश्चर्याणव में उद्धृत इस संहिता की पद्यावली सम्पूर्णतया इन्हीं दोनों खण्डों की मिलती हैं। अतः यह संहिता दो ही खण्डों में परिपूर्ण है।

अन्त में यहाँ मैं इस कार्य में सहयोग के लिए अपने सारस्वतबन्धु कु० अर्चना चतुर्वेदी, डा० प्रकाश पाण्डेय तथा पण्डित रामकिशोर झा (विद्यापीठ के शैक्षिक सदस्य) को शतशः आशीर्वाद एवं साधुवाद देना नहीं भूल सकता, जिनकी सहायता मुझे समय-समय पर मिलती रही है। पूज्य चरण गुरुदेव प्रो० अनन्तलाल ठाकुर, कल्याणमित्र डा० गयाचरण त्रिपाठी (अपने प्राचार्य) तथा सुहृत्तम डॉ० शिवकुमार मिश्र, एवं डॉ० जगन्नाथ पाठक (इस विद्यापीठ के प्रवाचक) का मैं अधमर्ण हूँ और साभार कृतज्ञता स्वीकार करता हूँ। इन सभी का सत्परामर्श मुझे इस कार्य में सर्वदा सुलभ रहा और यथासमय आलोकपात करता रहा है। इस विद्यापीठ के संग्रहाध्यक्ष पण्डित श्री जीवेश्वर झा ने मातृकाएँ सुलभ कराकर तथा अरविन्द प्रिन्टर्स के सहृदय व्यवस्थापक श्री गोविन्दशरण दास जी ने मुद्रण की कठिनाइयों को दूर कर जो उपकार किया है, इसके लिए मैं उन सबों का हृदय से कृतज्ञ हूँ।

इस संस्करण में अपनी त्रुटियाँ देखकर मैं पाठकों से निवेदन करूँगा कि वे भगवान् शिव की तरह गुणग्राही होकर दोषों के लिए मुझे क्षमा करेंगे। किसी कवि ने कहा है :—

गुणदोषौ बुधो गृह्णन्निन्दुक्ष्वेडाविवेश्वरः ।

शिरसा श्लाघते पूर्वं परं कण्ठे नियच्छति ॥

इति

महाशिवरात्रि, २०४२ वि० सं०

८-३-१९८६ ई०

विनीत :

किशोर नाथ झा

विषय-सूची

विषयाः	पृष्ठसंख्या
भूमिका	१-४०
(१) प्रथमः पटलः	[१-६]
अवतरणम्	१
कामकलाकाल्या मन्त्रस्य माहात्म्यस्य गोपनीयतायाश्चाभिधानम्	२
सम्पूर्णग्रन्थस्य विषयाणां समष्ट्याभिधानम्	५
आगामिपटलस्थविषयसंयोजनम्	६
(२) द्वितीयः पटलः	[७-१५]
कामकलाकाल्यास्त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रोद्धारः	७
उद्धृतमन्त्रमहिम्नः कीर्तनम्	७
मन्त्रस्यास्य ऋष्यादिनिर्देशः	८
अस्य मन्त्रस्य षडङ्गन्यासविधिः	८
कामकलाकाल्याः ध्यानम्	८
कामकलाकाल्याः सपरिवाराया अर्चाविधिः	११
कामकलाकाल्याः यन्त्रस्य स्वरूपाभिधानम्	११
पूजाविधिनिरूपणम्	११
कामकलाकाल्या आवाहनमन्त्रः	१२
उपचारार्पणस्य सामान्यमन्त्रः	१२
अर्घ्यदानमन्त्रः	१२
मूलमन्त्रेण षोडशोपचारार्पणविधानम्	१३
अनङ्गगन्धपरिचयः	१३
अनङ्गगन्धदानमन्त्रः	१३
स्वयम्भूकुसुमपरिचयः	१३
स्वयम्भूकुसुमार्पणमन्त्रः	१४
पूजायां बल्यर्पणमन्त्रः	१४
भोजने बल्यर्पणस्य पृथङ्मन्त्रः	१५

विषयाः	पृष्ठसंख्या
(३) तृतीयः पटलः	... १६—२४]
यन्त्रे कोणस्थदेवीनां पूजाविधिः	... १६
अष्टभैरवपूजा	... १७
अष्टक्षेत्रपालानां पूजा	... १७
अष्टयोगिनीनां पूजा	... १७
लोकपालानां पूजा	... १७
कामकलाकाल्याः पुरश्चरणविधिवर्णनम्	... १८
कामकलाकाल्याः प्रयोगविधिः	... १६
द्वितीयः प्रयोगः	... १६
तृतीयः प्रयोगः	... १६
चतुर्थः प्रयोगः	... २०
पञ्चमः प्रयोगः	... २०
षष्ठः प्रयोगः	... २०
सप्तमः प्रयोगः	... २१
अष्टमः प्रयोगः	... २१
नवमः प्रयोगः	... २१
दशमः प्रयोगः	... २१
एकादशतमः प्रयोगः	... २२
द्वादशतमः प्रयोगः	... २२
त्रयोदशतमः प्रयोगः	... २२
उत्तमसिद्धिलाभाय हवनविधिवर्णनम्	... २३
आगामिपटलविषयसंसूचनम्	... २४
(४) चतुर्थः पटलः	... [२५—३७]
विशेषप्रयोगवर्णनम्	... २५
शिवाप्रयोगविधिः	... २५
षट्त्रिंशद्विधपक्षिमांसवर्णनम्	... २६
शिवाबल्यर्पणार्थमनुज्ञायाचनमन्त्रः	... २७
शिवाया आवाहनविधिः	... २८
शिवापूजाविधिः	... २

विषयाः

पृष्ठसंख्या

शिवावली वैहङ्गममांसार्पणमन्त्रः	...	२६
शिवावलिफलनिर्धारणम्	...	३०
अष्टादशविधाममांसार्पणफलम्	...	३१
पश्चिमांसार्पणस्य फलश्रुतिः	...	३१
ब्राह्मणस्य कृते तरमांसार्पणनिषेधः	...	३२
शिवाया देवस्वरूपताभिधानम्	...	३३
शिवाया अनागमनस्य विघ्नसूचकताभिधानम्	...	३३
शिवाबल्यङ्गतया भूतादिबलिविधानाभिधानम्	...	३३
शिवावलिमाहात्म्याभिधानम्	...	३३
शिवास्तोत्रम्	...	३५
शिवाबल्यवशिष्टान्नविनियोगविधिः	...	३६
गुह्यकालिकामकलाकाल्योस्तुलनायां कामकलाकाल्याः श्रेष्ठताभिधानम्	...	३६
(५) पञ्चमः पटलः	...	[३८-५३]
कामकालिकप्रयोगस्यावतरणम्	...	३८
राजपूर्वस्य कामकलाख्यप्रयोगस्याभिधानम्	...	३६
सुन्दरीणामिह स्नापनमन्त्रः	...	४०
सुन्दरीणामिह वस्त्रार्पणमन्त्रः	...	४०
सुन्दर्या अर्पणीयवस्त्राभिधानम्	...	४१
समन्त्रः कज्जलापणविधिः	...	४१
समन्त्रः सिन्दूरार्पणविधिः	...	४१
समन्त्र अलक्तकार्पणविधिः	...	४२
मण्डलारचनविध्यभिधानम्	...	४२
यन्त्रोपरि सुन्दरीणामुपवेशनार्थं मन्त्रः	...	४३
कामकलाख्ययन्त्रे मूलदेव्याः समन्त्र आवाहनविधिः	...	४३
कामकालिकप्रयोगार्थं देव्या अनुज्ञाप्राथना	...	४३
मण्डलोपविष्टसुन्दरीणां सोपचारपूजाविधिः	...	४४
पीठन्यासविधिः	...	४४
आत्मनि इष्टदेवताध्यानविधिः	...	४५

विषयाः	पृष्ठसंख्या
इष्टदेवतायाः मानसपूजाविधिः	४५
इष्टदेवताया बाह्यपूजोपकरणसंग्रहः	४५
मधुपर्कपरिचयः	४६
इष्टदेवताया बाह्यपूजाविधिः	४६
कामकलाकाल्यास्तान्त्रिकगायत्रीमन्त्रः	४७
बाह्यपूजायाः क्रमस्य विधेश्चाभिधानम्	४७
देव्याः प्रीतिकरतै वेद्याद्यभिधानम्	४६
ब्राह्मणस्य सात्त्विकद्रव्यार्पणनिर्देशः	४६
शूद्रस्य तद्योग्यार्पणीयवस्तुनिर्देशः	५०
अर्पणीयपशुनिर्देशः	५०
क्षत्रियस्य विशेषार्पणीयपशुनिर्देशः	५०
साधकस्य जात्यनुरूपनिषिद्धार्पणीयपशुविवरणम्	५०
बलिऋत्यसम्पादनविधिनिर्देशः	५१
निषिद्धबलिनिर्देशः	५१
अर्पणीयपश्वनुकल्पनिर्देशः	५१
ताम्बूलार्पणमन्त्रः	५१
ब्राह्मणस्य कृते एतत्प्रयोगस्य निषेधः	५२
अत्र कासांचन सुन्दरीणां निषेधः	५२
कीदृशी सुन्दरी ग्राह्येति विचारः	५२
प्रयोगागतसुन्दरीणां विसर्जनविधिः	५३
(६) षष्ठः पटलः	[५४—७३]
कामकालिकप्रयोगस्य मध्यमाधमकोट्योः मध्यपूर्वलघुपूर्वा- भिधानाभ्यां निर्देशः	५४
कामकालिकप्रयोगेऽधिकारिनिर्देशः	५४
अधिकारिणां कर्तव्यनिर्देशः	५४
तत्र मन्त्रजपमालयोगोपनीयताभिधानम्	५४
आसनप्रकारः	५५
जपमालाप्रकारः	५५
प्रथमप्रयोगाभिधानम्	५५

विषयाः	पृष्ठसंख्या
द्वितीयप्रयोगाभिधानम्	५५
तृतीयप्रयोगाभिधानम्	५६
चतुर्थप्रयोगाभिधानम्	५६
पञ्चमप्रयोगाभिधानम्	५६
धारणीयाख्ययन्त्रस्य निर्देशः	५६
रक्षायन्त्रस्यास्य माहात्म्यवर्णनं फलश्रुत्यभिधानं च	५७
रक्षायन्त्रस्यास्य प्रकारान्तरेण प्रयोगनिर्देशः	५८
उक्तप्रयोगस्य फलश्रुतिः	५९
आकर्षणप्रयोगविधिः	५९
आकर्षणस्य प्रयोगान्तरविधिः	६०
पादुकासिद्धिविधिः	६१
खेचरीसिद्धिविधिः	६१
निरूक्तलतामूलस्य शिखायां धारणस्य समन्वो विधिः	६२
खेचरीसिद्धिफलश्रुतिः	६३
खड्गसिद्धिविधिः	६३
देव्यै खड्गसमर्पणमन्त्रः	६४
खड्गस्य बलिदानविधिः	६४
खड्गस्य कृते देव्या अनुज्ञाप्राथनम्	६४
खड्गमुष्टौ त्सरुनिवेशनमन्त्रः	६५
अस्य खड्गस्य फलश्रुतिः	६५
अञ्जनप्रयोगविधिः	६६
अञ्जनसिद्धयर्थं मन्त्रजपविधिः	६७
अञ्जनसिद्धिफलश्रुतिः	६७
गुटिकासिद्धिविधिः	६७
कुम्भे लेखनीयमन्त्रनिर्देशः	६८
अत्र बलिदानविधिः	६९
घटरक्षामन्त्रनिर्देशः	६९
गुटिकाधारणमन्त्रनिर्देशः	७०
गुटिकायाः फलश्रुतिः	७०
तालवेतालसिद्धिविधिः	७२

विषयाः	पृष्ठसंख्या
तत्र नरबलिदानमन्त्रनिर्देशः	... ७२
तालवेतालसिद्धिफलश्रुतिः	... ७२
(७) सप्तमः पटलः	... [७४-६३]
अवतरणम्	... ७४
वह्निस्थापनविधिः	... ७४
कामनाभेदेनाहवनीय द्रव्यकाष्ठयोर्भेदाभिधानम्	... ७४
होमविध्यभिधानम्	... ७४
होमे कथं फलवैविध्यमित्यभिधानम्	... ७५
कुसुमाहुतिफलकथनम्	... ७५
फलाहुतीनां फलाभिधानम्	... ७६
अन्नाहुतिफलाभिधानम्	... ७७
रसाहुतिफलाभिधानम्	... ७८
विविधवस्त्राहुति फलकथनम्	... ७८
होमे समिधां भेदेन फलभेदाभिधानम्	... ७९
मांसाहुतिफलकथनम्	... ७९
द्विजातेर्नरमांसहोमानधिकाराभिधानम्	... ८१
पक्षिमांसहोमफलाभिधानम्	... ८१
आहुतिनिर्माणप्रकाराभिधानम्	... ८३
काम्यकर्मानुरूपकुण्डनिर्माणाभिधानम्	... ८३
योगविध्यभिध्यानम् योगमाहात्म्याभिधानं च	... ८३
योगोपकारिदेहसंस्थानविवरणम्	... ८४
देव्या निराकारस्वरूपध्यानम्	... ८८
षट्चक्रभेदेन कुण्डलिनीजागरणविधिः	... ८८
कुण्डलिनी जागरणफलश्रुतिः	... ८९
कुण्डलिन्याः स्वस्थाननिवेशः	... ८९
योगाभ्यासस्यास्य माहात्म्याभिधानम्	... ८९
मोक्षोत्कर्षस्य सिद्धीनां चापकर्षस्याभिधानम्	... ९०
देव्याः साकारस्वरूपध्यानम्	... ९१
ध्यानविधिना विविधसिद्धिप्राप्त्युपायस्य वर्णनम्	... ९२

विषयाः	पृष्ठसंख्या
पूजायाः कोटित्रयनिर्देशः	६२
विश्वासस्य फलदायकत्वाभिधानम्	६३
(८) अष्टमः पटलः	[६४—१५६]
षोढान्यासस्यावतरणम्	६४
अस्य गोपनीयत्वस्य महत्त्वातिशयस्य चाभिधानम्	६४
प्रवृत्तकतया षोढान्यासेन प्राप्त सिद्धीनां राज्ञामनुकीर्तनम्	६५
षोढान्यासोद्भवमूलतया त्रिपुरासुरकथाभिधानम्	६५
देवानां त्रिपुरासुरभीत्यभिधानम्	६७
त्रिपुरासुरसंहारायेन्द्रस्य रुद्रशरणत्वाभिधानम्	६७
त्रिपुरासुरसंहाराय रुद्रार्थं तद्युद्धानुरूपरथस्य निर्माणाभिधानम्	६८
शिव प्रतिषोढान्यासस्य देव्योपदेशः	६६
षोढान्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः	६६
षण्णां न्यासानां नामनिर्देशः	६६
षोढान्यासस्य विध्यभिधानम्	६६
षोढान्यासान्तर्गतस्य प्रथमस्य नृसिंहन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशो विध्यभिधानं च	१००
एकपञ्चाशन्नरसिंहनामानि	१००
नरसिंहध्यानम्	१०१
षोढान्यासान्तर्गतस्य द्वितीयस्य भैरवन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः	१०२
एकपञ्चाशद्भैरवनामनिर्देशः	१०३
भैरवध्यानम्	१०३
षोढान्यासान्तर्गतस्य तृतीयस्य कामकलान्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः विध्यभिधानं च	१०४
एकपञ्चाशत् कामनामाभिधानम्	१०५
कामदेवध्यानम्	१०६
षोढान्यासान्तर्गतस्य चतुर्थस्य डाकिनीन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशो विध्यभिधानं च	१०६
एक पञ्चाशड्डाकिनीनामाभिधानम्	१०७

विषयाः	पृष्ठसंख्या
डाकिनीध्यानम्	१०८
षोढान्यासान्तर्गतस्य पञ्चमस्य शक्तिन्यासस्य	
ऋष्यादिनिर्देशो विध्यभिधानं च	१०९
एकपञ्चाशच्छक्तिनामानि	११०
शक्तीनां ध्यानम्	१११
षोढान्यासान्तर्गतस्य षष्ठस्य देवीन्यासस्य	
ऋष्यादिनिर्देशस्तद्विध्यभिधानं च	१११
एकपञ्चाशद् देवीनां नामानि	११२
एकपञ्चाशद् देवीनां मन्त्रध्यानयोर्निर्देशः	११३
महालक्ष्म्याः मन्त्रध्याने	११३
वागीश्वर्या मन्त्रध्याने	११४
अश्वारूढाया मन्त्रध्याने	११४
मातङ्गीदेव्या मन्त्रध्याने	११५
नित्यक्लिन्नाया मन्त्रध्याने	११५
भुवनेश्वर्या मन्त्रध्याने	११६
उच्छिष्टचाण्डाल्या मन्त्रध्याने	११६
भैरव्या मन्त्रध्याने	११७
शूलिन्या मन्त्रध्याने	११८
वनदुर्गाया मन्त्रध्याने	११८
त्रिपुटाया मन्त्रध्याने	११९
त्वरिताया मन्त्रध्याने	११९
अघोराया मन्त्रध्याने	१२०
जयलक्ष्म्या मन्त्रध्याने	१२०
वज्रप्रस्तारिण्या मन्त्रध्याने	१२१
पद्मावत्या मन्त्रध्याने	१२१
अन्नपूर्णाया मन्त्रध्याने	१२१
कालसंकर्षण्या मन्त्रध्याने	१२२
धनदाया मन्त्रध्याने	१२४
कुक्कुट्या मन्त्रध्याने	१२४
भोगवत्या मन्त्रध्याने	१२५

विषयाः	पृष्ठसंख्या
शबरेश्वर्या मन्त्रध्याने	१२५
कुब्जिकाया मन्त्रध्याने	१२६
सिद्धिलक्ष्म्या मन्त्रध्याने	१२६
बालाया मन्त्रध्याने	१२७
त्रिपुरसुन्दर्या मन्त्रध्याने	१२७
ताराया मन्त्रध्याने	१३२
दक्षिणकाल्या मन्त्रध्याने	१३३
छिन्नमस्ताया मन्त्रध्याने	१३४
त्रिकण्ठक्या मन्त्रध्याने	१३६
नीलपताकाया मन्त्रध्याने	१३७
चण्डघण्टाया मन्त्रध्याने	१३७
चण्डेश्वर्या मन्त्रध्याने	१३८
भद्रकाल्या मन्त्रध्याने	१४०
गुह्यकाल्या मन्त्रध्याने	१४१
अनङ्गमालाया मन्त्रध्याने	१४३
चामुण्डाया मन्त्रध्याने	१४३
वाराह्या मन्त्रध्याने	१४५
वगलाया मन्त्रध्याने	१४६
जयदुर्गाया मन्त्रध्याने	१४७
नारसिंहीदेव्या मन्त्रध्याने	१४७
ब्रह्माण्या मन्त्रध्याने	१४८
वैष्णव्या मन्त्रध्याने	१४८
माहेश्वर्या मन्त्रध्याने	१५०
इन्द्राण्या मन्त्रध्याने	१५१
हरसिद्धाया मन्त्रध्याने	१५२
फेत्कारिण्या मन्त्रध्याने	१५३
लवणेश्वर्या मन्त्रध्याने	१५४
नाकुलीदेव्या मन्त्रध्याने	१५५
मृत्युहारिण्या मन्त्रध्याने	१५५
कामकलाकाल्या मन्त्रध्याने	१५६

विषयाः	पृष्ठसंख्या
षोढान्यासस्य समर्पणविधिः	... १५८
न्याससमर्पणमन्त्रः	... १५८
समन्त्रो बलिसमर्पणविधिः	... १५८
(६) नवमः पटलः	... [१६०-१६५]
त्रैलोक्यमोहनकवचस्यावतरणम्	... १६०
त्रैलोक्यमोहनकवचस्य फलाभिधानम्	... १६०
त्रैलोक्यमोहनकवचोपदेशः	... १६१
त्रैलोक्यमोहनकवचस्य फलश्रुतिः	... १६३
कवचस्यास्य गोपनीयताभिधानम्	... १६५
(१०) दशमः पटलः	... [१६६-१७८]
कामकलाकाल्याः रावणकृतं भुजङ्गप्रयातस्तोत्रम्	... १६६
प्रसन्नाकलशक्तिसामरस्यविध्योरभिधानम्	... १७०
अनयोर्विध्योरधिकारिणो निर्देशः	... १७०
उपर्युक्तविध्योः कालाभिधानम्	... १७०
तीर्थस्य द्वादशप्रकाराभिधानम्	... १७१
शक्तेः प्रकाराभिधानम्	... १७१
तीर्थपात्राभिधानम्	... १७२
उक्तविध्योः देशाभिधानम्	... १७२
उक्तविध्योः स्वरूपाभिधानम्	... १७२
समन्त्रः पीठस्थापनविधिः	... १७२
समन्त्रं मण्डलारचनविध्यभिधानम्	... १७३
समन्त्रं शक्तेः वस्त्रविमोचनविध्याभिधानम्	... १७४
शक्त्यङ्गे कलशस्थापनविधेः समन्त्रमभिधानम्	... १७४
अन्येषां कर्तव्याणामभिधानम्	... १७५
अष्टशक्तीनां पूजाविध्यभिधानम्	... १७५
समन्त्रं कुलद्रव्यस्य शापमोक्षविध्यभिधानम्	... १७६
आनन्दभैरवभैरवयोर्ध्यानम्	... १७७
सुधादेव्याः ध्यानम्	... १७७

विषयाः	पृष्ठसंख्या
त्रिकोणचक्रलेखनविध्यभिधानम्	१७८
अन्यकरणीयविध्यभिधानम्	१७८
(११) एकादशतमः पटलः	[१७६-१८४]
अमृतान्वयन्यासविवरणम्	१७६
(१२) द्वादशतमः पटलः	[१८५-२०२]
कामकलाकाल्याः सहस्रनामस्तोत्रम्	१८५
सहस्रनाम्नोऽस्य गद्यसंजीवनस्तोत्रम्	१६८
(१३) त्रयोदशतमः पटलः	[२०३-२१३]
कामकलाकाल्याः विविधमन्त्राणामवतरणम्	२०३
मरीचिसमुपासिताया मन्त्रः	२०३
कपिलोपासिताया मन्त्रः	२०४
हिरण्याक्षोपासिताया मन्त्रः	२०४
लवणोपासिताया मन्त्रः	२०४
वैवस्वतोपासिताया मन्त्रः	२०४
दत्तात्रेयोपासिताया मन्त्रः	२०५
दुर्वासस उपासिताया मन्त्रः	२०५
उत्तङ्कोपासिताया मन्त्रः	२०५
कौशिकोपासिताया मन्त्रः	२०५
और्वोपासिताया मन्त्रः	२०६
पराशरोपासिताया मन्त्रः	२०६
भगीरथोपासिताया मन्त्रः	२०६
बल्युपासिताया मन्त्रः	२०६
संवर्तोपासिताया मन्त्रः	२०७
नारदोपासिताया मन्त्रः	२०७
गरुडोपासिताया मन्त्रः	२०७
परशुरामोपासिताया मन्त्रः	२०८
भार्गवोपासिताया मन्त्रः	२०८

भूमिका

(१)

महाकालसंहिता के अन्तर्गत कामकला खण्ड की भूमिका लिखने के पहले मैं इस ग्रन्थ के विद्वान् पाठकों के सम्मुख एक विनम्र निवेदन प्रस्तुत कर रहा हूँ। आज प्रायः एक वर्ष से ऊपर शारीरिक अस्वस्थता के कारण मैं पठन-पाठन तथा गम्भीर तत्त्वों के अनुशीलन से विरत रह रहा हूँ। इस ग्रन्थ के प्रकाशन से बहुत पहले दिवङ्गत विद्वान् म० म० उमेश मिश्र महाशय ने महाकालसंहिता के प्रकाशन में उद्योगी होकर मेरे ऊपर इसके सम्पादन का दुरूह कार्य समर्पित किया। उमेश मिश्र जी मेरे अतीव स्नेहपात्र थे। मैंने उनके आग्रह की यथार्थता की उपलब्धि करते हुए सम्पादन का कार्य-भार अपने ऊपर लिया। शारीरिक अपटुता रहने पर भी मैं अपने सुयोग्य शिष्य श्री हेमेन्द्रनाथ चक्रवर्ती जी की सहायता से ग्रन्थ-सम्पादन कार्य में अग्रसर हुआ। जब शरीर स्वस्थ रहता था तब इस ग्रन्थ के सम्पादन के उपयोगी भिन्न-भिन्न विषयों के अन्वेषण के कार्य में उन्हें प्रेरित करता था। उन्हीं के ध्रम से आज यह भूमिका सर्वसाधारण के समक्ष उपस्थित करने में सफल हो रहा हूँ। इसलिए श्री भगवान् के प्रति मैं अपना आभार प्रकट करता हूँ। श्रीमान् हेमेन्द्र जी ने मेरे निकट से प्राप्त निर्देश के अनुसार मुझसे लब्ध तत्त्वोपदेश को यथायथ रूप से संग्रह करते हुए इस भूमिका में सन्निविष्ट कर दिया है। उनका यह आनुकूल्य सर्वथा स्मरणीय है।

(२)

हम लोग यहाँ कौलिक साधना के अनुगत रूप में पूर्णता-प्राप्ति का एक दिग्दर्शन प्रस्तुत करेंगे।

सृष्टि के मूल में एक बोध-समुद्र विद्यमान है। इसे अकूल कहा जाता है। उस अकूल बोध-समुद्र में तरङ्ग का उन्मेष भी अनुग्रह नाम से परिचित है। पूर्णत्व के मार्ग में अग्रसर होने के लिए अनुग्रह सब से पहली आवश्यक वस्तु है। इस अनुग्रह

के प्रभाव से निद्रित चित् शक्ति जागृत हो उठती है, जिसके फलस्वरूप साधक के जीवन में एक विशाल परिवर्तन संघटित हो जाता है ।

हमारी दृष्टि के सम्मुख जो विश्व जगत् प्रसारित है, जीवमात्र ही उसे बाह्य स्थित समझते हैं । वस्तुतः वह बाहर कहीं नहीं है, वह अपने अन्तर में ही है । यह जागृत चित् शक्ति के प्रभाव से अनुभूत होता है । किन्तु माया के प्रभाव से आन्तर वस्तु भी बाह्य स्थित प्रतीत होती है ।

अनादि काल से जीव काल-समुद्र में तैर रहा है । वह अपने पूर्ण स्वरूप से विच्युत होकर काल की धारा में बहता हुआ जा रहा है । वह नहीं जानता है कि यह दृश्यमान विश्व, दर्पण में दृश्यमान नगरी के सदृश है । जैसे दर्पण में प्रतिविम्बित विश्व दर्पण में ही स्थित है, दर्पण से भिन्न उसकी कोई पृथक् सत्ता नहीं है, ठीक उसी प्रकार बोध-समुद्र में भासमान अनन्त भावरूप सत्ता भी बोध से अतिरिक्त वस्तु नहीं है । लेकिन काल के प्रभाव से अनन्त विकल्पजाल से बद्ध होने के कारण जीव निजान्तर्गत विश्व को निज स्वरूप से अतिरिक्त रूप में समझता है । जब अनुग्रह शक्ति का सञ्चार होता है तब धीरे धीरे विकल्पों का यह जाल टूटने लगता है । अनुग्रह के सञ्चार के परिणाम-स्वरूप उन्मेष प्राप्त चित्-शक्ति काल को ग्रसना प्रारम्भ कर देती है । फलतः विकल्पजाल भी क्रमशः क्षीण होने लगता है ।

विकल्पों की क्षीणता प्रमेयों की शुद्धि के अतिरिक्त कुछ नहीं है । अनुग्रह-सञ्चार के पहले जीव माया के द्वारा बद्ध रह कर जिन्हें प्रमेय समझता था, वे थे अशुद्ध प्रमेय । विकल्प के टूटने पर प्रमेयों की शुद्धि सम्पन्न होती है । उस समय "बाहर नाम की कोई स्थिति नहीं रहती है । सभी अन्तर में ही अनुभूत होते हैं" । प्रमेयों की शुद्धि होने पर ही शुद्ध प्रमेय उस समय रहते हैं । जागृत चित् शक्ति के प्रभाव से विश्व का परिशुद्ध रूप आत्मस्वरूप में ही अनुभूत होता है । शङ्कराचार्य की भाषा में उसी समय कहा जा सकता है—

‘विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतम्’

माया के प्रभाव से जितने दिन जीव शरीर को, मन को तथा प्राण आदि को आत्मा के रूप में देखता है, तब तक बाहर में स्थित विश्व निज स्वरूप से भिन्न प्रतीत होता है, लेकिन चित् शक्ति के विकास-सम्पन्न होने पर यह देहात्मभाव कट जाता है । फलतः विश्व तब बाहर दृष्टिगोचर नहीं होता है । वह अन्तर में ही स्थित रहता है ।

जागृत चित्-शक्ति बुभुक्षु जैसी है। जागृत होने के साथ-साथ बाहर दृश्यमान विश्व को वह ग्रसती है और ग्रास-सम्पन्न होने पर उसे अन्तर में ले जाती है। पहले विसर्ग से विश्व का सर्जन हुआ था। अब बिन्दु की प्रक्रिया से बाहर उत्सृष्ट विश्व को अन्तर में स्थापित किया जाता है, अर्थात् शक्ति उसे अपने अन्दर खींच लेती है।

बिन्दु की प्रक्रिया से विश्व को अन्तर में स्थापित करने के पश्चात् वास्तविक भोग सम्पन्न होता है। बद्ध जीवों का जो भोग है, कौलिक दृष्टि से उसे भोग नहीं कहा जा सकता है। क्योंकि साधारण जीव भोग करना नहीं जानता है। जो लोग प्रकृत-वीर हैं वे ही वास्तविक भोक्ता हैं। पशु अर्थात् बद्ध जीव जाग्रत्, स्वप्न तथा सुषुप्ति इन तीन अवस्थाओं में स्थित रहता है और इन तीनों अवस्थाओं में पृथक्-पृथक् भोक्ता के रूपमें उसका भोग सम्पन्न होता है। तुरीयानन्द रूप में उन तीनों अवस्थाओं के एक ही भोक्ता के रूप में उसका भोग सम्पन्न नहीं हो सकता है। जागृत चित्-शक्ति के विकास के परिणाम-स्वरूप जब प्रमेयों की शुद्धि सम्पादित होती है तब एक ओर जैसे विषयों की शुद्धि होती है ठीक उसी प्रकार दूसरी ओर विषयों के ग्रहण करने वाले इन्द्रिय-समूह भी शुद्ध रूप धारण करते हैं। उस चक्षु द्वारा अन्तःस्थित विषयों के ग्रहण के समय शुद्ध विषयों का ग्रहण सम्पादित होता है। यह भोग ही श्री भगवान् की अर्चना है तथा यही उपासना है। यह जाग्रत् स्वप्न तथा सुषुप्ति में होती है। जब जिसकी अवस्था में रहा जाता है वहीं उनकी पूजा होती है। यह दुर्बल का काम नहीं है। यही वीरभाव है। भगवान् शङ्कराचार्य जी ने कहा है—

यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिल

शम्भो ! तवाराधनम् ।

भोग के बाद तृप्ति होती है। तृप्ति के बाद अन्तर्मुख दशा का आविर्भाव होता है। इस अन्तर्मुख दशा में ग्राह्य भी नहीं रहता है और ग्राह्यों के जो ग्रहण हैं वे भी अन्तर्लीन हो जाते हैं। लेकिन प्रश्न उठता है कि तृप्ति किसकी होती है ? उस समय करणेश्वरी देवी विषय के साथ अन्त में तृप्ति लाभ करती है। इस तृप्ति के फल-स्वरूप करणेश्वरी देवी चिदाकाश रूपी भैरवनाथ के साथ आलिङ्गित होकर पूर्णरूप से अन्तर्मुख हो जाती है। तब करणेश्वरी देवी और चिद् भैरवनाथ अभिन्न हो जाते हैं। यही आलिङ्गित होना शयानभाव का तात्पर्य है। लेकिन जब तक इन्द्रिय-समू

आकाङ्क्षा युक्त रहते हैं तब तक करणेश्वरी देवी गण चिदाकाशनाथ का आलिङ्गन नहीं कर सकती हैं ।

इन्द्रियों से विषय-भोग की आकाङ्क्षा निवृत्त न होने पर श्वास-प्रश्वास की क्रिया चलती रहती है । और, असंख्य नाड़ियों में नाना प्रकार की क्रियाएं नहीं रुकती हैं । जब तक यह क्रिया चलती रहती है तब तक आन्तर तथा बाह्य द्वादशान्त तक गमनागमन की क्रिया भी चलती रहती है । अन्तर्मुख गति से आन्तर द्वादशान्त में प्रवेश होता है तथा बहिर्मुख गति से बाह्य द्वादशान्त में प्रवेश होता है । ये दोनों अर्थात् द्वादशान्तद्वय संघट्टस्थान के नाम से प्रख्यात हैं । जब इन संघट्टस्थानों में सन्धि होती है तब परप्रमातृभाव का उन्मेष होता है । इस प्रकार प्रमाण तथा प्रमेयों की सन्धि संघट्टस्थानों में भी होती है । परप्रमातृदेवी परा संविद्रूपा है—इसमें सन्देह नहीं । जब परप्रमातृभाव का उदय होता है अर्थात् जब परसंविद् स्थिति का उदय होता है तब वह देवी अपने तेज तथा दीप्ति के प्रभाव से मितप्रमातृभाव को ग्रास करती हुई अपने स्वरूप में मग्न होकर रहती हैं । तब एक ओर जैसे प्राण तथा अपानों के संघर्ष-जनित क्षोभ की निवृत्ति होती है वैसे दूसरी ओर प्रमाण तथा प्रमेयों के संघर्ष भी निवृत्त होते हैं, अर्थात् परासंविद् देवी अपने तेज के द्वारा प्राण तथा अपान के संघर्ष तथा प्रमाण एवं प्रमेयों के क्षोभ को निवृत्त करती हैं । उस समय एक प्रकार की निर्विकल्प दशा का उदय होता है । उत्पन्नाचार्य आदि के सिद्धान्त में यह स्थिति आध्यात्मिक शिवरात्रि के नाम से प्रसिद्ध है । उस समय चन्द्र और सूर्य दोनों के ही अस्तमित हो जाने के कारण उसे रात्रि शब्द से अभिहित किया जाता है ।

इस स्थिति के बाद एक विशिष्ट स्थिति का उदय होता है । इस स्थिति में दो भाग दिखाई पड़ते हैं—एक बाह्य और दूसरा आभ्यन्तरीण । बाह्य स्थिति में स्वरूप का आच्छादन होता है और आभ्यन्तरीण स्थिति में स्वरूप का उन्मीलन होता है । यह अवस्था योगियों के लिए कठिन परीक्षा स्थल है । यहाँ एक ओर जैसे प्राण की क्रिया निरुद्ध रहती है वैसे दूसरी ओर प्रमाण तथा प्रमेयों के संघर्ष से उत्पन्न क्षोभ भी निवृत्त हो जाता है । इस स्थिति में सर्वदा आत्मानुसन्धान जागृत नहीं रखने पर वह स्वरूप महामाया के द्वारा आवृत हो जाता है । लेकिन आत्मानुसन्धान जागृत रहने पर स्वरूप का विकास सम्पन्न होता है । इस अवस्था को महाव्योम कहते हैं । उस व्योम में चन्द्र तथा सूर्य की गति नहीं है अर्थात् प्राण अपान की क्रिया तथा प्रमाण एवं प्रमेयों की क्रिया भी नहीं है । इसी का नामान्तर है चिदाकाश । इतनी

दूर तक ऊर्ध्वगति सम्पन्न होने पर भी योगियों के चित्त में शङ्का का उदय हो सकता है। लेकिन योगी स्वात्मानुसन्धान रूप प्रयत्न के द्वारा उन्हें दूर कर सकते हैं। आत्मानुसन्धान रहने पर स्पष्ट अनुभव होने लगता है कि विकल्परूपी समग्र जगत् अन्तर्मुख पद में लीन है। उस समय आत्मा चराचर को ग्रसता हुआ, उस ग्रास के उल्लास में एकरसमय स्थिति को प्राप्त करता है। यह स्थिति परप्रमातृदशा की ही स्थिति है— इसमें सन्देह नहीं।

यहाँ ध्यान रखना आवश्यक है कि स्वरूप का निमीलन तथा उन्मीलन दोनों ही व्यापार पूर्ण दशा में रहते हैं। किन्तु गुरुकृपा के प्रभाव से स्वरूप का निमीलन समूल उपसंहृत हो जाता है, अर्थात् संसार-चक्र आत्मा रूपी अग्नि में दग्ध होकर अभेद ज्ञान में पर्यवसित होता है और अन्तर्मुख पद के आश्रय से अद्वय स्वरूप में स्थित होता है। उस समय स्वरूप का गोपन या निमीलन नहीं होता है। बाह्य वृत्ति का भी उदय नहीं होता है। इस स्थिति का पारिभाषिक नाम है भावसंहार। यह उन्मन स्थिति में निर्विकल्प आत्मसंवेदन के उदय होने पर प्रकाशित होता है। इस स्थिति में आत्मस्वरूपभूत प्रज्वलित अग्नि में भावमय विश्व का संहार हो जाता है। उस समय परासंविद्रूपा देवी की महिमा से सब प्रकार के प्रमेयों का उच्छेद हो जाता है। इस स्थिति में भेद का ज्ञान नहीं रहता है। हेय तथा उपादेय का बोध भी तिरोहित हो जाता है।

लेकिन इतना होते हुए भी यह पूर्णाहंता-स्वरूप नहीं है। क्योंकि संस्कार रहने के कारण अल्पमात्रा में इदन्ता का लेश उस समय भी रह जाता है। कौलगण का कहना है कि इस स्थिति में योगियों को इस प्रकार के विमर्श का उदय होता है— “मैंने ही यह सब अभेद में भासित कर लिया है”, अर्थात् संसार होने पर भी संहार का संस्कार रहने के कारण उस संहार का परामर्श होता है। बाद में वह संस्कार भी नहीं रहता है। इस संस्कार के नाश के बाद योगी का अनुभव—“सब मैं ही हूँ” इस प्रकार का होता है। इसके परवर्ती स्थिति में परासंविद् जिस रूप में आत्मप्रकाश करती है, वह संहार की ही और गम्भीर स्थितियाँ है। पहले जो भावसंहार की बात कही गई है, वह प्रमेय के संहार का संहार था। लेकिन इस समय जो संहार का स्वरूप प्रकट होता है उसमें प्रमाण भी उपसंहृत हो जाता है। यह भूमि सदाशिव-दशा के अनुरूप है। इस अवस्था में शंका या ग्लानि के उदय होने पर पर भी योगियों के मार्ग में कोई विघ्न उत्पन्न नहीं कर सकता है। इस स्थिति में प्रमेय सर्वाङ्गीण लीन है लेकिन प्रमाण में स्थित प्रमेयों की जीवनी शक्ति अब तक रहती है। इसी

जीवन-शक्ति को दार्शनिक परिभाषा में द्वादश इन्द्रिय रूप में वर्णित किया जाता है । आगम मत में यह सूर्य का ही एक रूप है ।

इसके बाद द्वादश इन्द्रियात्मक सूर्य अहङ्कार रूप परमादित्य में विलीन हो जाता है । किसी किसी आगम-मत के अनुसार इसी का नामान्तर भर्गशिखा है । इस अवस्था में समस्त कलाओं का उपसंहार होकर केवल परमा कला या अमा कला ही वर्तमान रहती है । यही शिवकला है तथा परप्रमातृरूपा है ।

यह अहङ्कार रूपी परमादित्य होने पर भी परिच्छिन्न प्रमाता है । परमादित्य के बाद जो अहंसत्ता का उदय होता है वह परमादित्य से उत्कृष्ट होने पर भी परिच्छिन्न प्रमाता है । इसका पारिभाषिक नाम है कालाग्निरूप । इसके बाद रुद्रावस्था के अतिक्रान्त होने पर भैरव अवस्था का उदय होता है । भैरव का जो रूप सर्वप्रथम आत्मप्रकाश करता है उसका नाम है महाकाल भैरव । परासंविद् यहाँ महाकाली रूप में प्रकाशित होती है । महाकाल भैरव यहाँ पञ्चकृत्य सम्पादन करते हैं लेकिन निरपेक्ष रूप से नहीं । क्योंकि यह स्वतन्त्र नहीं है । जिनकी इच्छा से वह सृष्टि आदि पञ्चकृत्य करते हैं वह स्वयं जगदम्बा है । भैरव अवस्था में परम तेज के गर्भ में सब प्रकार की परिच्छिन्न अहन्ता विलीन हो जाती है । उस महान् अग्नि में दग्ध होकर विश्व के साथ अभेदमय पूर्णाहंता विद्यमान रहती है । इस स्थिति में आने पर योगी परम शिव के सदृश पञ्चकृत्य कार्य करते हैं । परम शिव का पञ्चकृत्य इस अवस्था में व्यापिनी कला में प्रकाशित होता है—यह बहुतों का मत है । पश्चात् महाकाल भैरव भी नहीं रहता है । यह महाभैरव की अवस्था है जो महाकाल का भी अतीत है । इस स्थिति में सब कुछ शान्त रहता है किसी का संस्कार भी नहीं रहता है । जो स्वात्म संवेदन क्रम से अधिक से अधिक मात्रा में परिस्फुट होते हुए विकसित हो रहा था, उसकी पूर्णता यहाँ होती है । उस समय महाकाली स्वधाम में या अकूल में प्रविष्ट होने के लिए उन्मुख रहती है । इसलिए यह काल के द्वारा कलित अवस्था नहीं है । इस अवस्था में योगी शमना भूमि में प्रविष्ट हो गये हैं—ऐसा कहा जा सकता है । उस समय काल की सत्ता नहीं रहती है । उस स्थिति में अनन्त काल क्षणमात्र रूप में प्रतीत होता है ।

इसके बाद जिस स्थिति का विकास होता है वह क्रम विकास का अन्तिम चरण है । यह परम शिव की स्थिति है । इस स्थान में परासंविद् देवी के स्वरूप का साक्षात्कार होता है । वह देवी पूर्णरूपा तथा कृशरूपा दोनों एक साथ है । यह अघटन पटीयसी है । जब यह अपने आश्रित देवी गणों का उदय करती है, प्रमाण

प्रमाता आदि पदों तथा सृष्टि आदि समस्त चक्रों का विकास करती है, तब वह पूर्ण है। और जब वह सब कुछ अपने में लीन कर लेती है, केवल कालसंकर्षिणी नाम का एक चक्र शेष रहता है उस समय वह कृशा कही जाती है।

इस स्थिति में कोई क्रम नहीं है, योगपद्य भी नहीं है। क्रम-अक्रम का सम्बन्ध भी नहीं है। क्रम के विज्ञान से देवी का क्रम विकसित होता है। एवं प्रमेय आदि आत्मसंवित्ति के रूप में भासित होते हैं। यही जीव की पूर्णता प्राप्ति है।

(३)

तान्त्रिक साहित्य के अनुसन्धित्सु पाठकों के लिए कामकला अपरिचित तत्त्व नहीं है। प्रसिद्ध है कि भगवान् शङ्कराचार्य को कामकला का तत्त्व विशेष रूप से ज्ञात था। उपासनाक्रम में सौन्दर्यलहरी के त्रिपुरसुन्दरी स्तोत्र में इसका वर्णन भी उन्होंने किया है। कादि तथा हादि के मत में श्री-विद्या की उपासना का जो क्रम साधक-समाज में प्रचलित है उसके पढ़ने से कामकला के सम्बन्ध में पाठक-समाज में एक धारणा अवश्य ही उत्पन्न होती है। पुण्यानन्द-रचित कामकलाविलास एवं नटनानन्द-रचित उसकी व्याख्या कामकला के सम्बन्ध में प्रसिद्ध ग्रन्थ है। कामकला के सम्बन्ध में योगिनीहृदय नामक तन्त्र ग्रन्थ में तथा अमृतानन्द एवं भास्करराय रचित उसकी व्याख्या दीपिका तथा सेतुबन्ध में विस्तार से विवरण मिलता है। कामकला का महत्त्व अति प्राचीन काल से ही उपासक सम्प्रदायों में परिज्ञात है। श्री-विद्या की उपासना के क्रम का अनुसन्धान करते हुए कामकला का जो परिचय विभिन्न तन्त्रों में तथा उनकी व्याख्याओं में मिलता है वह दक्षिण भारत का क्रम है, ऐसा हम लोग समझते हैं। किन्तु उत्तर भारत में तथा पूर्व भारत में काली क्रम का अनुसरण करते हुए उसके उपासना क्रम में अनुगतरूप से कामकला रहस्य के सम्बन्ध में विशेष परिचय का ज्ञापक एक भी ग्रन्थ आज तक उपलब्ध नहीं हुआ है। फिर भी इतना निःसन्देह कहा जा सकता है कि कामकलारहस्य अन्य सभी शाक्त उपासनाओं में भी ज्ञात था। और इसका सामान्य प्रभाव भी था। इस विषय में हम ने कुछ संक्षिप्त आलोचना बाद में की है।

महाकालसंहिता का यह कामकला खण्ड नामक जो ग्रन्थ प्रकाशित हो रहा है, उसमें एक नवीन धारा का सन्धान मिल सकता है—ऐसी धारणा हमलोगों की थी। लेकिन इस ग्रन्थ के पाठ से इस प्रकार का कुछ भी दृष्टिगोचर नहीं

हुआ। इसमें विवृत कामकला रहस्य का जो आभास मिलता है वह दक्षिण भारत में प्रचलित कामकला विज्ञान से कुछ अंश में भिन्न है, इतना कहा जा सकता है। मैं कामकला का रहस्य पाठकों के सम्मुख उपस्थित करने के पहले प्रसङ्ग से इस विषय की कुछ आलोचना करना चाहता हूँ, जिससे उस रहस्य को समझने में सुविधा हो।

शाक्त उपासना का चरम लक्ष्य है अद्वैत की प्राप्ति। तान्त्रिक आचार्य गण परमसत्ता के रूप में जिसका निर्देश करते हैं वह स्वरूपतः निष्कल परम पद है। वही परमशिव पद से अभिहित होता है तथा पराशक्ति या महाशक्ति रूप में वर्णित किया जाता है। वह अखण्ड प्रकाश रूप अथवा चिद्रूप है। वह सत् होने पर भी चित् है एवं चित् होने पर भी सत् है। परम स्वातन्त्र्य ही उसका स्वभाव है। स्वातन्त्र्य शब्द का तात्पर्य अन्य निरपेक्षता से होने के कारण वह आनन्द रूप है। क्योंकि जहाँ द्वितीय सत्ता नहीं है और द्वितीय की जहाँ अपेक्षा भी नहीं है, वहाँ वह स्वरूप स्वभावतः आनन्दमय है। यह स्थिति केवल प्रकाश रूप नहीं है, स्वयं प्रकाश है। अर्थात् प्रकाश होकर भी वह विमर्शमय है। स्वातन्त्र्य शक्ति के प्रभाव से वह अद्वितीय रहते हुए द्वितीय हो सकता है, निःस्पन्द होते हुए भी स्पन्दशील हो सकता है। इसीलिए तान्त्रिक आचार्य गण शिव तथा शक्ति में भेद नहीं मानते हैं। वस्तुतः दोनों एक तथा अभिन्न हैं, जो परम शिव हैं वही परमा शक्ति हैं। शक्ति के बिना शिव इच्छाहीन, ज्ञानहीन तथा क्रियाहीन हैं और स्पन्दन में भी असमर्थ हैं। शिव और शक्ति की यह अभिन्नता परमसार्व है—यही सामरस्य है।

इस विषय को किञ्चित् विस्तृत रूप में कहने की चेष्टा करता हूँ। हम जो सृष्टि देखते हैं वह बहुस्वरूप है। वह बहु होने पर भी मूलतः एक है। एक से बहु में अवतरण करते समय दो की आवश्यकता होती है। यह जो द्वितीय सत्ता है यह दो अवस्थाओं में प्रकाशित होती है—(१) एक के साथ अभिन्न रूप में जडित-यह प्रथम अवस्था, (२) एक से भिन्न रूप में प्रकाशमान जो अभिन्न रूप में जडित है उस सत्ता को यामल सत्ता कहते हैं। इन दो सत्ताओं के बिना सृष्टि नहीं हो सकती है। एक और दो जहाँ यामल रूप में प्रकाशमान है, वहाँ उभय के मिलन से परम अद्वैत सत्ता का प्रकाश होता है। और जहाँ एक तथा दो पृथक् रूप में स्थित है वहाँ उभय के मिलन से भेदमय बाह्य जगत् का प्रकाश होता है। प्रथम स्थिति को अन्तरङ्गा शक्ति कहा जा सकता है और दूसरे को बहिरङ्गा शक्ति। आगम शास्त्रों में रेखा-विन्यास के द्वारा इस तत्त्व को समझाने की चेष्टा भी की गई है। भेदमय सृष्टि तथा पूर्णता में प्रवेश उभयत्र ही शक्ति का खेल है। एक शक्ति

शिवतत्त्व तक पहुंचा देती है और दूसरी शक्ति जीव तथा जगत् की ओर लै जाती है ।

सृष्टि के मूल में बिन्दु है । परम स्वरूप के स्वातन्त्र्य से जब स्पन्दन इस बिन्दु का स्पर्श करता है तब बिन्दु रेखारूप में परिणत हो जाता है । सब से ह्रस्व रेखा दो बिन्दुओं से गठित है । इसकी परवर्ती सृष्टि बिन्दु से नहीं होती है । तीन रेखाओं की आवश्यकता होती है । इन तीनों रेखाओं के संयोग से जो त्रिकोण उत्पन्न होता है, वह सृष्टि का मूल [योनि] है । वेदान्त में इसलिए—'योनेः शरीरम्' इस प्रकार कहा गया है । योनि का आश्रय लिये बिना शरीर उत्पन्न नहीं होता है ।

सृष्टि के मूल में मातृका है । मातृका शब्द का अर्थ है माँ । मातृका या महामातृका विश्वजननी है एक ही परमसत्ता, जो इस के सम्बन्ध वश बहु रूप में प्रकाशमान होती है । मातृका मूल में एक तथा अभिन्न है । वस्तुतः यह अक्षरब्रह्म की क्षरात्मक स्वरूपभूता शक्ति है । प्राचीन आगमों में परावाग् रूप में इसी की प्रशंसा कीर्तित है । वैदिकसाहित्य में शब्दब्रह्म रूप में जिसका निर्देश मिलता है, वह भी यही है । शब्दब्रह्म या परामातृका ही विश्वजननी है ।

इस विषय की आलोचना के प्रसङ्ग में तीन प्रकारों के स्तरों की धारणा करनी आवश्यक है : एक ऐसा स्तर है, जहाँ सृष्टि, संरक्षण तथा संहार आदि कुछ भी नहीं है । यहाँ पूर्ण सत्य अपनी महिमा में पूर्णतः विराजमान है । यहाँ शिव शक्ति का प्रश्न नहीं है । जीव तथा जगत् का भी प्रश्न नहीं उठता । यह एक अद्वय परम स्थिति है । इसके अतिरिक्त एक और स्थिति है, जिसे द्वितीय स्थिति कहा जा सकता है । वहाँ परब्रह्म भी है तथा शब्दब्रह्म भी उससे अभिन्न रूप में है । यही शब्दब्रह्म वहाँ परावाग् रूप में उल्लिखित हुआ है । वह स्थिति युगल भावापन्न है । तान्त्रिक परिभाषा में यह शिव तथा शक्ति का समरसात्मक भाव है । यह सामरस्य नित्य सिद्ध है । पहिली स्थिति जैसे नित्यसिद्ध है दूसरी भी तद्रूप है । इसके बाद सामरस्य का भङ्ग होता है । तब तृतीय सत्ता का आविर्भाव होता है । यह तृतीय सत्ता जीव और जगत् रूप है । समरस अवस्था में तृतीय स्थिति का आविर्भाव नहीं होता है । क्योंकि वह अद्वय की स्थिति है । पहले जिस स्थिति का वर्णन किया गया है, वह अद्वयस्थिति भी नहीं है, वह विकल्पहीन स्थिति है । अद्वय स्थिति में विकल्प है, द्वैतस्थिति में तो है ही, लेकिन जो द्वैताद्वैतविवर्जित है वहाँ विकल्प की सम्भावना कैसे हो सकती है ?

जो अखण्ड महासत्य जगत् का प्रकाश कर रहा है, उसकी स्वरूपभूता शक्ति

मातृका नाम से परिचित है। मातृका महाशक्ति का ही नाम है। मातृकारहित अर्थात् शक्तिहीन महाप्रकाश प्रकाश स्वरूप होते हुए भी प्रकाशमान नहीं है। इसलिए महाजनों का कथन है—

वाग्रूपता चेदुत्क्रामेदवबोधस्य शाश्वती ।
न प्रकाशः प्रकाशेत सा हि प्रत्यवमर्शिनी ॥

अर्थात् ज्ञान अथवा बोध की एक शाश्वत अथवा नित्यसिद्ध वाग्रूपता है। इसलिए ज्ञान या प्रकाश स्वयंप्रकाश है। अर्थात् प्रकाश स्वरूप में यदि वाग्रूपता नहीं होती तो वह स्वरूपतः प्रकाश होते हुए भी प्रकाशमान नहीं हो सकता था, क्योंकि मातृका ही प्रत्यवमर्शिनी शक्ति है। मातृका के अन्तर्लीन हो जाने पर प्रकाश प्रकाश ही रह जाता है, लेकिन वह अपने को प्रकाश रूप में पहचान नहीं सकता। केवल इतना ही नहीं, इस शक्ति का आश्रय करती हुई समग्र सत्ता प्रकाशमान होती है।

समग्र जगत् ईश्वर, जीव तथा जड़ पदार्थ समष्टिरूप में मातृका से उद्भूत है, अर्थात् अंशरूप में जो प्रकाशमान है उसके मूल में भी मातृका है। यह अंश पूर्ण अंश हो सकता है, और परिच्छिन्न अंश भी हो सकता है। किन्तु क्षेत्रों में मातृका का ही खेज है। आदि के अकार से अन्त के हकार पर्यन्त का जो महामण्डल है, यही मातृका मण्डल है। अकार से हकार तक पञ्चाशत् मातृका के समष्टिरूप में प्रकाशमान रहने पर पूर्ण अंश सत्ता की अभिव्यक्ति होती है। सच्चिदानन्द ब्रह्म अव्यक्तरूप में सत् तथा प्रकाश रूप में आत्मप्रकाश रूपी है। अखण्ड मातृकामण्डल पूर्ण अंश परमेश्वर का नित्यसिद्ध निजस्वरूप है। यह स्वरूप नित्यप्रकाशमान स्वयंसिद्ध और परिपूर्ण है। इसके बाहर कुछ नहीं है और न रह ही सकता है।

महाकाल

पूर्ण अंश एक तथा अभिन्न है। भिन्न अवयव रहने पर भी वह एक ही है— 'सूत्रे मणिगणा इव', माला में कितने ही फूल क्यों न हो, पुष्पों का अन्तर्वर्ती सूत्र एक ही होता है। यह अकार से हकार तक प्रसरित है। इस अंश में अन्य कोई पदार्थ नहीं है। अगर होता तो यह अंश, अंश तथा इदं के समन्वय के रूप में परिणत होता। पूर्ण अंश चैतन्य स्वरूप है। उसमें इदं नहीं है। एकमात्र अहंता ही है। इदंता स्वातन्त्र्य से सृष्टि की उन्मुख अवस्था में आविर्भूत होती है। इदंता के स्फुरण के

पहले सर्वप्रथम सर्वशून्यरूप परमाकाश का आविर्भाव होता है। और उसी के आश्रय से अनन्त अहं द्वितीयरूप में प्रकट होता है। इसी का नाम इदं सृष्टि है, जो महासृष्टिरूप है और जिसे हम महासृष्टि कहते हैं। हम लोगों के खण्डकाल के जगत में अनन्त लोक लोकान्तर जो कुछ हैं, थे और होंगे, सभी नित्य वर्तमानरूप में उस महासृष्टि में विद्यमान है। उस स्थान में काल नहीं है, क्योंकि काल परिमाण का साधक है, जो अतीत, अनागत तथा वर्तमान रूप में हम लोगों के सम्मुख उपस्थित होता है। अतएव उस भूमि में ऐसे काल का कोई अस्तित्व नहीं है। तान्त्रिक गण इसे महाकाल कहते हैं। अहं से इदं रूप में भासमान होने पर ही वह सृष्टि के रूप में वर्णित होने के योग्य है। इस सृष्टि का न आदि है, न अन्त है। इसलिए इसे महासृष्टि कहते हैं। इस स्थिति को पूर्ण स्थिति नहीं कहा जा सकता है। क्योंकि यह भी परिच्छिन्न अवस्था है। यह इदं रूप में भासमान है अहं रूप में नहीं। इस महासृष्टि का संहार ही महासंहार है। महासृष्टि का अन्त नहीं है। काल के रूप में उसके अवसान की कल्पना नहीं की जा सकती है। लेकिन उसका भी अवसान है। और वह होता है पूर्णअहंता-बोध के साथ साथ।

महाकाल या महासृष्टि के सम्बन्ध में आलोचना के प्रसङ्ग से प्राचीन साङ्ख्य के दृष्टिकोण से यहाँ कुछ कहना मैं आवश्यक समझता हूँ। साङ्ख्य में प्रकृति और पुरुष भिन्न है। पुरुष चिद्रूप या प्रकाशरूप है लेकिन प्रकृति त्रिगुणात्मिका है। यह त्रिगुण मिथ्या नहीं है, सत्य है। पुरुष अपरिणामी है लेकिन प्रकृति नित्य परिणाम शील है। प्रकृति का परिणाम क्यों होता है—इस विषय में प्राचीन आचार्यों के अनेक विचार हैं। किसी किसी का कहना है—‘कालाद् गुणव्यतिकरः’। लेकिन प्रसिद्ध साङ्ख्य यह स्वीकार नहीं करता है। साङ्ख्यमत में परिणाम का कोई बाह्य हेतु नहीं है। स्वभाव ही उसका एक मात्र कारण है। इसलिए प्रकृति को स्वतः परिणामिनी कहा जाता है। सूक्ष्मरूप से देखने पर यह परिणाम दो प्रकार के प्रतीत होते हैं। प्रथम स्वरूप परिणाम है; यह स्वतः परिणाम है। और दूसरा विसदृश परिणाम है। स्वतः परिणाम से सृष्टि नहीं होती है। लेकिन विसदृश परिणाम के फलस्वरूप सृष्टि का उदय होता है। विसदृश परिणाम के धर्म, लक्षण तथा अवस्था तीन विभाग होते हैं। प्रकृति के प्रथम परिणाम को धर्मपरिणाम, धर्म के प्रथम परिणाम को लक्षणपरिणाम और लक्षणपरिणाम के बाद का अवस्थापरिणाम है। अतीत, अनागत और वर्तमान यह तीन लक्षणपरिणाम में रहते हैं। साङ्ख्य सत्कार्यवादी है। सृष्टि के परिणाम के फलस्वरूप होने पर भी असत् की सृष्टि नहीं होती है। जो पहले अभिव्यक्त नहीं था बाद में वही अभिव्यक्त होकर सद्रूप में परिणत होता है। जो

अनागत काल में सद् रूप में दृष्ट होता है वही वर्तमानकाल में कार्यरूप में अभिव्यक्त होता है। अतः जो भी नहीं है वह भी अनागत लक्षण में है। लेकिन जो अनागत लक्षण में भी दृष्टिगोचर नहीं होता है, वह वर्तमान में कैसे आ सकता है? इस प्रश्न के उत्तर में आचार्य गण कहते हैं कि वह परिणाम अनागत में न रहने पर भी धर्मपरिणाम के रूप में तो रह सकता है। वह धर्म परिणाम अनागत के माध्यम से वर्तमान में आ सकता है। विसदृश परिणाम का प्रथम परिणाम है धर्मपरिणाम। अतः किसी वस्तु का अस्तित्व धर्मपरिणाम में होने पर योगी कह सकते हैं कि यह धर्मपरिणाम में अवश्य ही उपस्थित होगा। अवश्य उसे लक्षणपरिणाम के भीतर से गुजरना पड़ेगा। लेकिन जब वह योगी देखता है कि उस वस्तु का अस्तित्व धर्मपरिणाम में भी नहीं है, तब उसे कहना पड़ता है कि इसका अस्तित्व या इसका उद्भव होना संभव ही नहीं है। किन्तु तान्त्रिक इस जगह कहेंगे कि यह भी ठीक नहीं है। क्योंकि साङ्ख्य दृष्टि से धर्मपरिणाम में जिसका अस्तित्व विद्यमान नहीं है, तान्त्रिकदृष्टि से वह भी सदृशपरिणामिनी प्रकृति के गर्भ में है। तान्त्रिक ईश्वरवादी हैं। इसलिए उनकी दृष्टि में ईश्वर ही सदृश परिणामिनी प्रकृति को क्षुब्ध कर सकता है। लेकिन साङ्ख्य का पुरुष वैसा नहीं कर सकता है। तान्त्रिक का ईश्वर स्वातन्त्र्यमय है। वह अपने स्वातन्त्र्यबल से सदृशपरिणाम को भी विसदृशपरिणाम में परिवर्तित कर सकता है। इसके फलस्वरूप जो सृष्ट होकर प्रकाशमान होता है वही महासृष्टि है। यह वेदान्त में, साङ्ख्य में तथा पातञ्जल में भी नहीं है।

महासृष्टि जैसे समग्र सृष्टि के अन्तर्गत यावतीय सत्ता की समष्टि रूप है, उसी प्रकार महासंहार भी समग्र विश्व का उपसंहार स्वरूप है। महासंहार के बाद विश्व नहीं रहता है, रह भी नहीं सकता है। पूर्ण महासंहार होने पर इदंरूप में प्रतीयमान सत्ता का अस्तित्व होना संभव नहीं है। उस समय एक मात्र परिपूर्ण अहं ही रहता है।

पथ का विवरण

अब, मैं यहाँ साधना पथ का एक संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत करता हूँ। हमने पहले ही उल्लेख किया है कि जो वस्तु पूर्ण है वह अखण्ड, महाप्रकाश तथा पराशक्ति का सम्मिलित एवं संमूर्छित रूप है। उसे हम पूर्ण अहंता के रूप में निदिष्ट करते हैं। यह अहंरूपी होने पर भी अहङ्कार रूपी नहीं है। पूर्णस्थिति में अहङ्कार का होना

संभव ही नहीं है। ग्राहक भूमि में अहङ्कार है, चाहे वह ऐश्वरिक हो अथवा जैव। लेकिन पूर्ण अहं ग्राहक पद का वाच्य नहीं है। ग्राहक, ग्रहण तथा ग्राह्य—ये त्रिपुटी के अन्तर्गत हैं। पूर्ण अहं में त्रिपुटी नहीं है। इस अहं के सम्मुख तटस्थ रूप में दृश्य नहीं भासता है, अहं रूप में तादात्म्य युक्त दृश्य भी नहीं है। लेकिन जो ग्राहक रूपी अहं है और जो देहात्मबोध संपन्न है उसमें प्राणों की क्रिया होती है। इससे दृश्य रूप में बाह्य जगत् का आभास होता है। अगर इस आभास को किसी उपाय से हटाया जाए तो ग्राहक रूपी अहं पूर्ण अहं रूप में प्रकाशित हो जाएगा और उसे निर्वाण में ले जाएगा। निर्वाण या महानिर्वाण के पूर्णसत्य होने पर भी स्वयं बल या शक्ति का लाभ न करते हुए अहं का उसमें निवेश करना उचित नहीं है। क्योंकि ऐसा करने पर वह अहं निर्वाण-महासमुद्र में डूब जाएगा। बल या शक्ति के लाभ के अनन्तर अर्थात् माँ की स्नेहमय क्रीड़ा में उपविष्ट होकर पूर्ण में प्रविष्ट होने पर आत्मलाभ की कोई आशङ्का नहीं रहती है। इसीलिए प्राचीन काल का आदर्श मातृका की उपासना थी। अर्थात् माँ का आश्रय करते हुए उन्हीं के सहारे पिता के निकट उपस्थित होना था। प्रक्रिया कोई भी क्यों न हो पहले आत्मशक्ति का जागरण अर्थात् कुण्डलिनी का चैतन्य होना विशेष आवश्यक है। आत्म-शक्ति जागृत होने पर उस शक्ति का प्रवाह महासमुद्र की ओर स्वतः ही अग्रसर होता है। तब उस शक्ति के क्रीड़ा में आरूढ़ होकर शक्ति की धारा में बहते हुए महासमुद्र में पहुँचना सुलभ होता है। शक्ति जब शिवधाम में साधक को पहुँचा देती है तब वही शक्ति जीव को शिवभाव में परिणत करती है। लेकिन इस विषय में स्मरणीय यह है कि योगी या साधक का शिवभाव लाभ करना ही परम उद्देश्य नहीं है। साधकों का काम्य है शिवभाव में उपनीत होकर अपने को शिवरूप में पहचान लेना।

लेकिन साधारण जीव जिस राज्य में विचरण करते हैं वह माया का राज्य है। माया के राज्य में एकमात्र अनुभूति है जाग्रत्, स्वप्न तथा सुषुप्ति। बारम्बार इसी की अनुवृत्ति होती रहती है। यही काल का आवर्त्त है। इस आवर्त्तगति के साथ प्राण तथा अपान की या श्वास प्रश्वास की सूक्ष्म गतियाँ मिली रहती हैं। माया राज्य के भेदन के लिए चित्तशक्ति की आवश्यकता होती है, जो माया के राज्य में रहकर माया के उर्ध्व में भी सञ्चरित होती है। माया का राज्य काल के अधीन है। माया के ऊर्ध्वदेश में भी काल है। पहला जो काल है वह आवर्त्तगति सम्पन्न है। लेकिन माया के उर्ध्व का काल सरलगति सम्पन्न है यही सरल गति साधक को एक निर्दिष्ट लक्ष्य तक पहुँचा देती है। लेकिन सरल गति की प्राप्ति

जब तक गुरुकृपा से नहीं होती तबतक माया राज्य में विचरण-शील व्यक्ति के निकट निर्विकल्प सत्त्व का प्रकाश नहीं होता है। जो वास्तविक सद्गुरु हैं वे दीक्षा में बीजमन्त्र के अर्पण करते समय साधक के आधार के अनुसार माया को किञ्चित् तोड़ देते हैं। इसके फलस्वरूप वक्र गति का अन्त हो जाता है और सरल गति का स्फुट आभास होता है। उसके बाद सरल गति के रास्ते से क्रमशः काल-राज्य तथा मनोराज्य दोनों का ही भेद हो जाता है। दुर्गासप्तशती में जिसे अर्द्धमात्रारूप में वर्णन किया है उसे ही तन्त्रग्रन्थों में बिन्दुरूप में वर्णित किया जाता है। यह अर्द्धमात्रा काल की अर्द्धमात्रा नहीं है—यह कहना ही बहुत है। काल की अर्द्धमात्रा एकाग्रभूमि में उपस्थित होने के साथ साथ छूट जाती है। यहाँ जिस अर्द्धमात्रा की बात की जा रही है उसी का आश्रय लेकर योगियों को ऊर्ध्वगति की ओर चलना पड़ता है। जिस स्थान से अर्द्धमात्रा का प्रारम्भ होता है तान्त्रिक उसे बिन्दु के रूप में वर्णित करते हैं। अर्द्धमात्रा बिन्दु के ही वेग की मात्रा है। उस बिन्दु की स्वाभाविक मात्रा अर्द्ध है। बिन्दु से ही सरल मार्ग का प्रारम्भ हुआ है। अब इस मार्ग में प्रविष्ट होकर उर्ध्वगमन करते हुए काल के सूक्ष्मतम परमाणु या लव तक पहुँचा जा सकता है। अर्द्धमात्रा का रहस्य यह है कि बिन्दु की प्राप्ति एकाग्रता का परिणाम है। षट्चक्रों के भेद करने के बाद जो बिन्दु हम लोग पाते हैं, यह वही बिन्दु है—इसमें सन्देह नहीं। लेकिन आज्ञाचक्र तक पहुँचने पर समग्र विश्व उसी बिन्दु में आकर समाप्त हो जाता है। बिन्दु के बाद आरोहण के मार्ग में अर्द्धमात्रा का क्रम अपनाते हुए महाबिन्दु तक आरूढ़ होना आवश्यक है। बिन्दु से महाबिन्दु तक पहुँचने का यही सरल मार्ग है। जिस प्रकार काल के कुटिल मार्ग में भौतिक तथा कल्पना का राज्य विद्यमान है, उसी प्रकार काल के इस सरल मार्ग में भी विशाल विश्व विद्यमान है। सरल गति के क्रम विकास के फलस्वरूप मात्रा सूक्ष्म होने लगती है और क्रमशः काल की क्षीणमात्रा तक पहुँचना पड़ता है। इस यात्रा के मार्ग में अनन्त विश्व दृष्टि के सम्मुख उपस्थित होते हैं। यही महामाया का जगत् है। इसके बाद महामाया का भी संसार अस्तमित हो जाता है। बिन्दु प्राप्ति के साथ साथ सद्गुरु की कृपा से माया का संसार अस्तमित होता है। इतनी दूर तक सरलगति को प्राप्त करना जीव का पुरुषकार है। लेकिन काल की क्षीणतम मात्रा आयत्त हो जाने पर योगी का पुरुषकार भी समाप्त हो जाता है। यद्यपि स्थिति अत्यन्त उच्च है तथापि यह पूर्णता की द्योतक नहीं है। क्योंकि इस स्थान में अतिक्षीण होने पर भी मन की क्रिया रहती है। पश्चात् उस क्रिया का भी अर्पण हो जाता है। एवं अर्पण के साथ साथ महामाया के राज्य का भी भेद हो जाता है।

यहाँ स्मरणीय यह है कि कैवल्यप्राप्त आत्मा के तीन भागों में विभक्त होने के कारण कैवल्य भी तीन प्रकार का मानना होगा। एक है प्रकृति-कैवल्य; दूसरा है माया-कैवल्य; और तीसरा है महामाया-कैवल्य। अचित् अथवा जड़ जिस समय स्थूल भावापन्न रहता है तब उसका नाम है त्रिगुणात्मिका प्रकृति, जब वही प्रकृति से भी सूक्ष्म भावापन्न हो जाता है, तब वह माया नाम से अभिहित होता है। यह प्रकृति से शुद्ध है, लेकिन बिल्कुल शुद्ध नहीं। माया पर्यन्त का जगत् ही संसार है किन्तु यह अशुद्ध है। माया के उर्ध्व देश में भी महामाया या शुद्धमाया विद्यमान है। जड़ होने पर भी वह शुद्ध है। इसी को बिन्दु कहते हैं। शुद्धतत्त्वमय कार्यात्मक शुद्ध जगत् का उपादान है बिन्दु। उसका कर्ता है शिव और शक्ति उसका कारण है। बिन्दु के क्षोभ से वह जैसे एक ओर शुद्ध देह, इन्द्रिय, भोग के विषय तथा भुवन रूप में परिणत होता है, दूसरी ओर वैसे ही वह शब्द का भी कारण बन जाता है। सिद्धान्ती शैवों के मतानुसार शिव, शक्ति तथा बिन्दु रत्नत्रय नाम से परिचित हैं। शिव चित्तस्वरूप है और शक्ति चिद्रूपिणी है लेकिन बिन्दु चित्तस्वरूप नहीं है वह शुद्ध मायारूपी है और शिव की परिग्रहशक्ति रूप अचित् तत्त्व है। शिव और शक्ति दोनों ही चित्तस्वरूप है लेकिन शिव निष्क्रिय है और शक्ति क्रियात्मिका है। शिव में जब शक्ति की अभिव्यक्ति होती है, तब वह इच्छा रूप में होती है अर्थात् शिव की जो इच्छा है वही शक्ति का स्वरूप है। यह शक्ति समवायिनी शक्ति नाम से प्रसिद्ध है जो शिव के साथ अभिन्न रूप में विद्यमान है। लेकिन बिन्दु इस प्रकार का नहीं है। यद्यपि बिन्दु शिव की ही शक्ति है तो भी वह समवायिनी शक्ति नहीं, बल्कि परिग्रहशक्ति है। इसका नामान्तर है उपादानशक्ति। बिन्दु का उपादान जड़ है। इसलिए शिव में इच्छा के उदय होने पर इस इच्छा स्वरूप शक्ति के आघात से बिन्दु का क्षोभ होता है और क्षोभ होने के बाद वह इच्छानुरूप आकार धारण करता है। इसी का नाम महामाया की कृपा है। पहले ही बताया जा चुका है कि महामाया की क्रिया से शुद्ध जगत् उत्पन्न होता है, जिसका नामान्तर है बन्दव जगत्। माया का जगत् महामाया के अधोदेश में विद्यमान है। महामाया के स्तर से माया का सञ्चालन होता है। और महामाया का सञ्चालन शक्ति या चित् से होता है। और चित् शक्ति का सञ्चालन परमेश्वर की इच्छा से होता है। निष्कर्ष यह है कि शिव की समवायिनी शक्ति के इच्छा रूप धारण करने पर बिन्दुरूप शुद्ध उपादान या महामाया उस शक्ति के अनुरूप आकार धारण करती है लेकिन वह आकार कितना ही शुद्ध क्यों न हो, सम्पूर्ण रूप से चिदात्मक नहीं है।

महामायाराज्य या बिन्दुराज्य तक आरूढ़ होने पर भी उसको यथार्थ कैवल्य

की प्राप्ति हुई—ऐसा नहीं कहा जा सकता है। इस स्थिति में यद्यपि शिव, शक्ति तथा बिन्दु का योग सम्पन्न हुआ—यह सत्य है, तथापि यहाँ शिव भी निष्कल नहीं है एवं शक्ति भी निष्कल नहीं है। क्योंकि शक्ति में शान्तिकला तथा शिव में शान्त्यतीत कला वर्तमान है। अतः यह योग होते हुए भी पूर्णता नहीं है। पूर्णत्व की प्राप्ति के लिए महामाया की क्लान्त सीमा में पहुँचकर योगियों को उन्मनी शक्ति का आश्रय लेने की अपेक्षा होती है। शुद्ध माया के इस राज्य को अद्ध-अद्ध क्रम से पार करते हुए उन्हें काल के सूक्ष्मतम लव तक उठना पड़ता है। इसके बाद अपनी दुर्बलता के कारण उनका और अधिक सञ्चरण संभव नहीं होता है। पश्चात् आत्म-समर्पण के साथ-साथ उन्मनी शक्ति के प्रभाव से वे परमशिवस्थान में उपनीत हो जाते हैं। काल वहाँ नहीं है, शुद्ध तथा अशुद्ध मन भी वहाँ नहीं है। व्यक्तिगत पुरुषकार का भी कोई स्थान वहाँ नहीं है। यही निष्कल परमस्थित है। प्रत्येक आत्मा का यही परम लक्ष्य है। यही परमशिव या परासंविद् है। यहाँ जो सृष्टि का प्रकाश होता है वही विश्व के रूप में परिचित है। वह साक्षात् परमशिव से प्रकटित होता है। यहीं कामकलातत्त्व का रहस्य प्रकट होता है।

अब हम कामकलातत्त्व के संबन्ध में थोड़ा प्रकाश डालने का प्रयास करेंगे। शाक्तमत के अनुसार समग्र विश्वरचना के मूल में जो अखण्ड सत्ता वर्तमान है; उसे हम परिपूर्ण अहंसत्ता के रूप में ग्रहण कर सकते हैं। यह पूर्ण अहंसत्ता आत्मप्रकाशन करना चाहती है। तब शिवशक्ति का सामरस्य घटित होता है। यह सामरस्य निर्विकार है, इसमें न ह्रास है, न वृद्धि ही है और वह अनादि अनन्त स्व-प्रकाश तथा चिदानन्दमय है। इसी सामरस्य से पीठरचना का प्रारम्भ होता है। आचार्य योगिगणों ने कहा है कि शिवशक्ति का जो सामरस्य है वही परमबिन्दु है, इसी का पारिभाषिक नाम है सूर्य, उसी का नामान्तर है “कामाख्यरवि”। और जो दो बिन्दु शिव तथा शक्ति के रूप में आत्मप्रकाश करते हैं, उनमें से एक को अग्नि कहा जाता है और अपर चन्द्रशब्द से अभिहित होता है। पूर्णबिन्दु सूर्य रूप में उर्ध्व की ओर मध्यस्थान में रहता है। अग्नि तथा सोम रूप दो बिन्दु दो स्तनों के रूप में उसके निम्न देश में दोनो ओर रहते हैं। यही त्रिबिन्दु का अवस्थान है। भगवान् शङ्कराचार्य ने इसी रूप की ओर लक्ष्य करते हुए अपनी सौन्दर्यलहरी में इसका उल्लेख किया है—

मुखं बिन्दुं कृत्वा कुचयुगमधस्तस्य तदधो ।
हरार्द्धं ध्यायेद् यो हरमहिषि ते मन्मथकलाम् ॥

इस त्रिबिन्दु के नीचे हाईकला के रूप में एक विविन्न शक्ति का परिचय मिलता है। यही कामकला का स्वरूप है। इसी से पूर्ण स्वरूप के अन्तर्गत भगवद्गाम रचित होता है।

शिवशक्ति के सामरस्यरूप बिन्दु की प्राप्ति के विना आनन्दमय, नित्य, सिद्ध विश्व का आविर्भाव नहीं हो सकता है। अग्नि संहार का प्रतीक है तथा सोम सृष्टि का। लेकिन संहार केवल अग्नि के द्वारा नहीं होता है और सृष्टि भी केवल सोम के द्वारा नहीं होती है। सोम या चन्द्र की कला विगलित होकर सृष्टि के उपादानरूप में परिणत होती है, लेकिन इस विगलन के मूल में जो शक्ति काम कर रही है, वही है अग्नि। अतः अग्नि के सहारे चन्द्रकला से सृष्टि होती है। ठीक इसी प्रकार संहार भी अग्नि के द्वारा होता है। लेकिन संहार रूपी अग्नि को जलाने के लिए चन्द्रकला की आवश्यकता होती है। यह सत्य है कि चन्द्र से सृष्टि होती है लेकिन उसमें अग्नि की सहायता आवश्यक है। इसी प्रकार अग्नि से संहार के लिए भी चन्द्र की आवश्यकता है। लेकिन ऐसी भी स्थिति है जहाँ अग्नि तथा सोम उभय की मात्रा में किसी प्रकार की विषमता नहीं है। उस स्थिति में जैसे एक ओर सृष्टि नहीं हो सकती है, वैसे दूसरी ओर संहार भी नहीं हो सकता है। मध्यस्थित सृष्टि तथा संहार से शून्य अवस्था को स्थिति कहते हैं, जिसका द्योतक सूर्य है। यहाँ व्यवहार के लिए स्थिति कहने पर आपेक्षिक स्थिति का ग्रहण होता है। निरपेक्ष स्थिति की बात नहीं की जा रही है। लेकिन आपेक्षिक होने पर भी उसके पीछे निरपेक्ष सत्ता का होना आवश्यक है। यह जो निरपेक्ष अग्नि-कला तथा सोम-कला का साम्य है—यही स्थिति का विधायक है। और यह जो स्थिति है, यही अग्नि तथा सोम का नित्य सामरस्य है। इसे सूर्य कहते हैं।

अतः समझा जा सकता है कि एक ही सविता के एक ओर सोम की क्रिया होती है और दूसरी ओर अग्नि की क्रिया। लेकिन नित्य स्थितिबिन्दु एक होकर भी एक नहीं है और एक न होते हुए भी एक है। इसी स्थितिबिन्दु को कामतत्त्व कहा जाता है। सूर्य अथवा काम एक ही वस्तु है।

कामकला का प्रधान बिन्दु है रवि या सूर्य। जिसकी भगवती सृष्टि और प्रेममय जगत के आविर्भाव के सम्बन्ध में चर्चा की जा रही है; वह इसी कामकला का कार्य है। प्राचीन आचार्य गण विश्वसृष्टि के मूल में कामकला की क्रिया की विद्यमानता का अनुभव करते रहे हैं। वे कहते हैं कि विश्व की रचना तीन स्तरों में होती है। एक है विश्व का स्थूलरूप, और दूसरा है उसका तत्त्वात्मक सूक्ष्मरूप और इसका भी जो सूक्ष्मरूप है वही तीसरा स्तर कलारूप है। यह कला चित्कला नाम

से परिचित है। शिव चित्स्वरूप है और शक्ति उसका कला स्वरूप है। और ये दोनों जहाँ समरस हैं वहीं कामरूप बिन्दु है। इस बिन्दु का एक बहिःनिःसरण है जो हाडकला रूप में आत्मप्रकाश करता है। हाडकला नाना प्रकारों से तरङ्गित होकर तत्त्वों की सृष्टि करती है। पद्त्रिंशत् तत्त्व हों या अन्यसंख्या विशिष्ट ही तत्त्व क्यों न हो, उनके मूल में हाडकला रहती है। जो लोग मन्त्ररहस्यविद् हैं वे हाडकला का महत्त्व विशेष रूप से जानते हैं। यह हाडकला की सृष्टि शिवशक्तिसामरस्यमूलक है, और यह आनन्दमयी है। इसीलिए निष्कल परमशिवस्थिति प्राप्त न होने पर कामबिन्दु के अभाव के कारण हाडकला की आनन्दमयी सृष्टि का अनुभव नहीं किया जा सकता है। इसलिए कामकला का यह महत्त्व तान्त्रिकसमाज में विशेष रूप से अनुभूत होता है।

भाव तथा आचार

प्रसङ्ग क्रम से तान्त्रिकसाधना में भाव तथा आचार के सम्बन्ध में एक संक्षिप्त विवरण उपस्थित किया जा रहा है। तन्त्रसाधना में तीन प्रकारों के भाव का सन्धान मिलता है। वे भाव क्रमशः पशुभाव, वीरभाव तथा दिव्यभाव नाम से प्रसिद्ध हैं। जैसे भाव के तीन प्रकार हैं उसी तरह भावानुकूल आचार भी तीन हैं। आचारों के अवान्तर विभाग रहने पर भी वे मूलतः तीन प्रकारों के भेद के अन्तर्गत ही हैं। प्रथम आचार का नाम पशुवाचार है। अन्य शास्त्र में जिसे जीवभाव कहते हैं, वही यहाँ पशुभाव कहलाता है। पशु अवस्था में आत्मा की इच्छा, ज्ञान तथा क्रिया शक्ति परिच्छिन्न रहती है, इस प्रकार की आत्मा आणवमलविशिष्ट है। पशुभाव के आणव आवरण द्वारा आवृत होने से आत्मा का अहंभाव परिच्छिन्नरूप में प्रकाशित होता है। जब तक आत्मा पशुभाव में रहता है तब तक तन्त्रशास्त्र उसे नाना प्रकारों के विधिनिषेधों से चलने का उपदेश करता है। पशुवाचार शब्द संयम आदि नाना विधिनिषेधों के अनुष्ठान मूलक धर्माचरण को समझाता है। तान्त्रिकगण पशुवाचार में वैदिक, वैष्णव तथा शैव आदि सभी साधनाओं को समझते हैं। यह सब पशु सभाव-पशु नाम से परिचित हैं। लेकिन पशु होने पर ही उसे भाव-युक्त होना होगा—ऐसी कोई बात नहीं है। क्योंकि विभाव पशु का भी विवरण मिलता है। किसी किसी के मत में सभावपशु केवल पुरुष देवता की आराधना कर सकता

है। देवी की आराधना का अधिकार उसको नहीं है। लेकिन विभावपशु दिव्य तथा वीर साधकों के सदृश शक्ति-आराधना का अधिकारी है। साधना के क्रम में जो स्तर लभित होता है वह निम्न प्रकार है—(१) सभावपशु (२) विभावपशु (३) सभाववीर (४) विभाववीर। शक्ति की उपासना में जो पञ्चतत्त्व का विधान है, वह विभावपशु के लिए अनुकल्प रूप में व्यवहृत होता है। यह विभावपशु यद्यपि पशुभाव रहित है तथापि उसमें वीरभाव का लक्षण अब तक दिखाई नहीं पड़ा। विभावपशु तथा विभाववीर साधकों में भेद है। विभाववीरसाधक के लिए पञ्चतत्त्व का व्यवहार केवल मानस पूजा के अन्तर्गत है। वह अनुकल्प व्यवहार का भी अधिकारी नहीं है। लेकिन विभावपशु के लिए अनुकल्प की व्यवस्था है। वस्तुतः इन दोनों प्रकारों के साधकों में किसी को भी वास्तविक शक्ति साधना में प्रवेश का अधिकार नहीं है। एक मात्र कुमारी पूजन में ही उनका अधिकार है। जो प्रकृत वीरभाव है, वह तीन प्रकारों के आचारों में लक्षित होता है। इन तीनों का परिचय क्रमशः दक्षिणाचार, वामाचार तथा सिद्धान्ताचार नाम से मिलता है। ये तीनों आचार वीरभाव के अन्तर्गत हैं। दक्षिणाचार का अर्थ है—‘शिवो भूत्वा यजेत् पराम्’। साधक स्वयं शिवभाव ग्रहण कर शक्ति की उपासना करें—यही इसका अभिप्राय है। इसके बाद भाव का थोड़ा परिवर्तन होता है। तब—‘वामा भूत्वा यजेत् पराम्’—इस प्रकार के नियम का अनुसरण किया जाता है। इस प्रकार उपासना की पद्धति से ही वामाचार नाम का उद्भव हुआ है। शिवरूप से शक्ति की उपासना अथवा शक्तिरूप से शक्ति की उपासना इन दोनों ही स्थलों में अनुकल्पहीन पञ्चतत्त्व द्वारा अर्थात् मुख्य पञ्चतत्त्व द्वारा प्रकृत-शक्ति की उपासना की जाती है। ये दोनों प्रकारों के आचार ही शाक्ताचार नाम से प्रसिद्ध हैं। इसके बाद साधक प्रकृतिसिद्धान्त का अनुभव कर सकता है। सिद्धान्त यह है कि साधक उस समय अपने को शिव से अभिन्न अनुभव करता है। इस प्रकार अद्वयभाव की प्राप्ति के साथ-साथ तान्त्रिक उपासना के लक्ष्य की प्राप्ति हो जाती है। जो शक्ति सर्वात्मना शिव के साथ अभिन्न है, वह भी अन्तर्हित हो जाती है। इसके बाद दिव्यभाव का उदय होता है। और साथ साथ दिव्याचार का भी। यह दिव्याचार या कौलाचार उभय ही भाववर्जित है। शास्त्र का विधि-निषेध यहाँ नहीं चलता है। तब ज्ञान तेजःस्वरूप हो जाता है तथा वह विश्वव्यापी रूप धारण करता है। अन्त में ज्ञान तथा ज्ञेय आदि के समाप्त होने पर अद्वैतसत्ता का आविर्भाव होता है।

पञ्चतत्त्व का दार्शनिक रहस्य क्या है—यह भी चिन्तनीय है। विशिष्ट तान्त्रिक आचार्य गण कहते हैं कि बाह्य-शक्तिपूजा सम्पादन के पहले आन्तर-पूजा आवश्यक

है। अन्तः पूजा में कुण्डलिनी शक्ति को पञ्चतत्व का अर्पण करना पड़ता है। जिसके प्रभाव से देवता का दर्शन होता है। इस प्रकार अन्तः पूजा पूर्ण होने पर तथा देवता के दर्शन हो जाने पर बाह्यपूजा का अनुष्ठान विधेय है। साक्षात् रूप में देवता का दर्शन न होने तक बाह्यपूजा निषिद्ध है—

अन्तः पूजा तदा पूर्णा यदान्ते देवदर्शनम् ।

बाह्यार्चनं तदा कार्यमन्यथाभूद् वृथेन्द्रियम् ॥

अभिषेक रहस्य

तान्त्रिकसाधना में अभिषेक एक रहस्यमय व्यापार है। शाक्त साधना में शाक्ताभिषेक, पूर्णाभिषेक, क्रमदीक्षा, साम्राज्यदीक्षा आदि गम्भीर साधन तथा क्रिया का रहस्य वर्णित हुआ है। जैसे दीक्षा की विचित्रता है उसी तरह अभिषेक के भी विविध भेद मिलते हैं। शाक्ततन्त्र की एक विशेष दृष्टि से यहाँ अभिषेक के विषय में कुछ कहना आवश्यक है।

दीक्षा के बाद शाक्ताभिषेक तथा पूर्णाभिषेक सर्वत्र प्रसिद्ध है। इसमें मन्त्र की प्रधानता है। पूर्णाभिषेक तथा क्रमदीक्षाभिषेक आदि गम्भीर रहस्यपूर्ण व्यापार हैं। शाक्ताभिषेक के बाद शक्ति का मार्ग खुल जाता है। इसके बाद पूर्णाभिषेक का अनुष्ठान प्रारम्भ होता है। प्राचीन भारतीय शाक्त साधकों में दश महाविद्याओं का क्रम अधिक प्रचलित है और इसका महत्त्व भी है। दश महाविद्याओं में प्रथम तीन विद्याएँ त्रिशक्ति नाम से परिचित हैं। इनका नाम क्रमशः काली, तारा तथा षोडशी है। साधकों के लिए इन तीनों की उपासना परमतत्त्वभेद की दृष्टि से सर्वतः काम्य है। साधना पथ में चलने के लिए इस स्थूल देह तथा स्थूल जगत् का भेदन कर अन्तर्मुख एवं ऊर्ध्वमुख गति से साधकों को अग्रसर होना पड़ता है। इसका लक्ष्य रहता है आत्मसाक्षात्कार। लेकिन लक्ष्यप्राप्ति के पहले भावमय जगत् के ऊर्ध्व में महाशून्य का साक्षात्कार करते हुए उसका भी भेदन करना आवश्यक होता है।

प्राचीन शाक्तसाधक गणों ने महाशून्य का भेद करने के लिए सन्नद्ध होकर क्रमदीक्षा के मार्ग में विभिन्न स्तरों से जाकर पूर्णत्वलाभ का मार्ग प्रदर्शित किया था। पूर्णत्व के पथ में जाने के लिए महाशून्य का भेद करना एकान्त आवश्यक है। लेकिन इसका भेदन करना चित् शक्ति की सहायता के बिना संभव नहीं है। इसीलिए प्रतीत होता है कि पूर्णदीक्षा के बाद क्रमदीक्षा की आवश्यकता होती है। पूर्णा-

भिषेक शाक्ताभिषेक के बाद होता है । इसमें मन्त्र की प्रधानता रहती है और उपास्य होती हैं काली । महाप्रलय तथा अतिमहाप्रलय में आभासमान शक्ति स्वरूप ही काली हैं । उस समय विश्व श्मशानभूत और घोर अन्धकार से आच्छन्न रहता है । दक्षिणाम्नाय में इनकी उपासना होती है । इसके बाद (क्रमदीक्षाभिषेक के बाद) काली के उपरान्त तारिणी या तारा विद्या उपास्या होती है । इस प्रकार इच्छा तथा क्रिया की निष्पत्ति पूर्ण हो जाने पर दक्षिणाचार सिद्धान्ताचार में परिणत हो जाता है । योगी गण इसे त्रिपादसाधना के अन्तर्गत मानते हैं । मन्त्र की साधना अब भी है । काली तथा तारा इन दोनों शक्तियों ने अपने अपने कार्यों का सम्पादन कर लिया है । इसके बाद साम्राज्यदीक्षाभिषेक का समय आता है । इस समय उपास्य रूप में जो आविर्भूत होती है वह त्रिशक्ति के अन्तर्गत तृतीया अर्थात् त्रिपुरसुन्दरी है । यह पराप्रकृति की उपासना है । इस समय कामकला का रहस्य जानना आवश्यक होता है । इच्छा तथा क्रिया के बाद इस स्थान में ज्ञानाभास का उदय होता है । लेकिन यह कहना अधिक उपयुक्त है कि यहाँ भी साधना में मन्त्र की ही प्रधानता है । इस अवसर पर पञ्चकूट दीक्षा की आवश्यकता होती है । यह दीक्षा भी साम्राज्य-दीक्षा के स्तर की है । इसके बाद महासाम्राज्याभिषेक संपन्न होता है । इसका लक्ष्य है अर्धनारीश्वर । इस स्थिति में अर्धाम्बिकेश्वर या अर्धनारीश्वर का साक्षात्कार होता है । दार्शनिक दृष्टि से यह भेदाभेद की स्थिति है । यहाँ मन्त्र की प्रधानता नहीं है, लय ही प्रधान है । तब जीव पञ्चभूतों से मुक्त होकर परमात्मा के साथ योग की प्राप्ति करता है । इसके बाद पूर्णरीक्षाभिषेक है । यहाँ योग की पूर्णता हो जाती है । सब से अन्त में महापूर्णदीक्षा होती है । इसके बाद कुछ शेष नहीं रहता है । आचार्य गण कहते हैं कि मन्त्र योग से महाभाव का उदय होता है । महाभाव के बाद महालय और अन्त में योग की प्रतिष्ठा होती है ।

वङ्गदेश, मिथिला तथा केरल में गुह्यकाली, हंसकाली, श्मशानकाली, दक्षिणाकाली, कामकलाकाली तथा गुह्यश्मशानकाली आदि के उपासना-क्रम प्रचलित हैं । ठीक इसी प्रकार सृष्टिकाली, स्थितिकाली, रक्तकाली, मृत्युकाली, चण्डोग्रकाली तथा कालसङ्कर्षिणी काली आदि का वर्णन अभिनवगुप्तपाद ने तन्त्रालोक में और जयरथ ने उस ग्रन्थ की स्वकृत टीका में उन देवियों के ध्यानों का उल्लेख करके विस्तृत रूप से किया है । किन्तु तन्त्रसार के रचयिता कृष्णानन्द आगमवागीश ने और रघुनाथ तर्कवागीश (आगमतत्त्वविलास के लेखक) ने तन्त्रालोक में उल्लिखित काली के सम्बन्ध में कुछ भी आलोचना नहीं की है ।

कालिदास रचित चिद्गगनचन्द्रिका में अभिनवगुप्त के द्वारा आलोचित काली के सम्बन्ध में विस्तृत विवरण मिलता है।

अभिनवगुप्तवाद ने तन्त्रालोक में जिन द्वादश कालियों का उल्लेख किया है, उनमें कामकलाकाली की चर्चा नहीं है। एव कामकलाखण्ड में जो नवविध कालियों का उल्लेख है इनके साथ भी कोई समानता लक्षित नहीं होती है।

तन्त्रालोक में अभिनवगुप्त ने काली शब्द का अर्थ निम्न प्रकार से किया है—

स्वात्मनो भेदनं क्षेपो भेदितस्याविकल्पम् ।
ज्ञानं विकल्पः संङ्ख्यानमन्यतो व्यतिभेदनात् ॥
गतिः स्वरूपारोहित्वं प्रतिविम्बवदेव यत् ।
नादः स्वात्मपरामर्शशेषता त्वद्विलोपनात् ॥

अर्थात् आत्मा के साथ अभिन्नता को अक्षुण्ण रखकर भिन्न-भिन्न वत् प्रकाश करना क्षेपशब्द का अर्थ है। इस प्रकार प्रकाशित अर्थ का निज स्वरूप के साथ अभिन्न बोध ही ज्ञान है। विकल्प शब्द का अर्थ अन्य के साथ भेदबोध अर्थात् अभेद में भेद बोध है। गति शब्द का अर्थ है प्रतिविम्ब के सदृश स्वरूप में आरोपण। और नाद शब्द का अर्थ है स्वात्मपरामर्श। अभिनवगुप्त ने तन्त्रसार में काली शब्द की व्युत्पत्ति का निर्देश करते हुए प्रकाशस्वरूप परमेश्वर के पराशक्तिरूप विमर्श को ही लक्ष्य किया है। और उसी को ऊर्मि, हृदय, सार, स्पन्द विभूति तृषिका, काली, कर्षिणी, चण्डी, वाणी आदि शब्दों से अभिहित किया है। भूतिराजगुरु ने भी कहा है—

क्षेपाज् ज्ञानाच्च काली कलनवशतया ।

इस प्रसङ्ग में और भी उल्लेखनीय यह है कि जो कालशक्ति निरन्तर बहिर्मुख में प्रयुक्त जीव को संसार में फँसाकर रखती है, वह परमेश्वर की तिरोधानशक्ति है। परन्तु जो शक्ति क्रमशः काल को स्वाधिकार से अपसारित करती है उसी का नाम है कालसंकर्षिणी। भगवती अनुग्रह-शक्ति का वह एक रूप है। कालसंकर्षिणी का चरम लक्ष्य है क्रम का अतिक्रम करते हुए अक्रमस्वरूप में जीव को प्रतिष्ठित करना। कालसंकर्षिणी के फल से, क्रम से क्षण की प्राप्ति संभव होती है। क्षण में प्रतिष्ठित होने पर अनन्तमहाकाल का प्रकाश हो जाता है। और साथ ही महाकाल तथा महाकाली रूपिणी आद्या शक्ति का साक्षात्कार होता है। हमने कौलिकसाधना की दृष्टि का अनुसरण करके जिस महाकाल भैरव की चर्चा पहले की है उसी के साथ अभिन्न रूप में वर्तमान है—महाकाली।

कालीक्रम में कामकला का जो एक विशेष महत्त्व था वह पूर्णानन्द रचित श्यामारहस्य के निम्नोक्त पाठ से ज्ञात होता है—

‘अथादी कामकलारूपामात्मानं विभाव्य मूलाधारात् कुण्डलिनी परमशिवान्तं
ध्यात्वा चन्द्रामृतेन संप्लाव्य करकच्छपिकया पुष्पं शूहीत्वा सुपुष्पया बाह्यहृदयाष्टदल-
रक्तपद्ममध्ये ध्यायेत्’ ।

इसी ग्रन्थ में स्वतन्त्रतन्त्र से उद्धृत कामकला का ध्यान भी लक्ष्य करने योग्य है—

मुखं	बिन्दुवदाकारं	तदधः	कुचयुग्मकम् ।
सर्वविद्यामृतापूर्णं		सर्ववाग्विभवप्रदम्	॥
सर्वार्थसाधकं	देवि	सर्वरञ्जनकारकम्	।
तदधः	सपराङ्गं	सुपरिष्कृतमण्डलम्	॥
सर्वदेवादिभूतान्तः		सर्वदेवनमस्कृतम्	।
सर्वाह्लादसुसंपूर्णं		सर्ववश्यप्रवश्यकम्	॥

यहाँ यह भी उल्लेखनीय है कि श्रीक्रम नामक तन्त्रग्रन्थ से कामकला के विषय में कुछ वचन प्रमाण के रूप में प्रस्तुत किये गये हैं। वे वचन भी स्वतन्त्र तन्त्र के अनुरूप ही हैं। बङ्गदेश में कालीपूजापद्धति विशेष में मूलपूजा के पहले कामकला का ध्यान आवश्यक कहा गया है।

श्रीविद्यासंबन्धी ग्रन्थों में। (जैसे कामकलाविलास, सौन्दर्यलहरी, नित्या-षोडशिकार्णव तथा तन्त्रराज आदि में) कामकला के विषय में विस्तृत आलोचना पाई जाती है। किन्तु कालीविषयकतन्त्रों में वैसी आलोचना उपलब्ध नहीं है। गन्धर्वतन्त्र के तीसरे पटल में कामकला के दो स्वरूपों का उल्लेख मिलता है। शक्तिसङ्गमतन्त्र में भी कामकला की गम्भीरता पर आलोचना हुई है। मेरी धारणा थी कि महाकालसंहिता के कामकलाखण्ड में प्रायः कामकला सम्बन्धी एक नवीन दिग्दर्शन होगा। लेकिन दुर्भाग्य वश उस संहिता के सम्पूर्णग्रन्थ के दुर्लभ होने के कारण इस विषय पर और अधिक प्रकाश डालना संभव नहीं है। गन्धर्व-तन्त्र में कामकला की द्विविध भावना का उल्लेख हुआ है। एक बाह्य है और दूसरी आन्तर। जो बाह्य है, उसका ध्यान सौन्दर्यलहरी के ‘मुखं बिन्दुं कृत्वा’ १६ वें श्लोक के अनुरूप है। और आन्तर भावना इस प्रकार है—वही देवी कुण्डलिनी

है जो जाग्रत चिन्मयी है। मूलाधार से ब्रह्मरन्ध्र तक स्फुरद्विद्युत्कला के समान प्रकाशमाना है। वह षट्चक्रभेदिनी तथा त्रिन्दुत्रयात्मिका है। उसे हाडकला के रूप में कमल के भीतर चिन्तन करना चाहिए। यह कामकला समस्त चराचर में जागृत है। वह त्रयीमयी है, साम उनका मुख है, ऋक् तथा यजुः उनका स्तनद्वय है तथा अथर्व हाडकला रूप है। उनका तुरीयरूप साक्षात् ब्रह्म है। पुनश्च वही कवली निशेषतत्त्व ग्रासस्वरूपिणी है।

संहिता की प्राचीनता

महाकालसंहिता कितनी प्राचीन है—इसका निर्णय करना सम्भव नहीं है। इस ग्रन्थ की सम्पूर्ण प्रति अभी भी उपलब्ध नहीं है। भारतवर्ष के विभिन्न हस्त-लिखित पुस्तकों के संग्रहों में इसके कुछ खण्डित अंश मिलते हैं। एशियाटिक सोसाइटी बङ्गाल के ग्रन्थागार में भी इसका खण्डित अंश उपलब्ध है।

हम ने प्रकाशित तन्त्रसम्बन्धीग्रन्थों में महाकालसंहिता का उल्लेख पाया है। उनमें ताराभक्तिसुधारणव तथा पुरश्चर्याणव में महाकालसंहिता से अनेक वचन प्रमाण रूप में व्यवहृत किए गये हैं। पुरश्चर्याणव में उद्धृत अंशों के साथ कामकलाखण्ड के कुछ अंश (प्रथम अंश) बहुत मिलते हैं। उस मुद्रित पुस्तक के साथ कामकलाखण्ड के वर्तमान ग्रन्थ को मिलाकर देखने से थोड़ी पाठ शुद्धि हो जाती-इस में सन्देह नहीं है। ताराभक्तिसुधारणव के पञ्चम तथा सप्तम तरङ्ग में महाकालसंहिता के अनेक अंश उद्धृत हैं। कामकलाखण्ड का शिवावलि अंश भी उसमें है।

महाकालसंहिता एक समय भारत के पूर्वाञ्चल में तथा नेपाल में विशेष रूप से प्रचलित थी। पुरश्चर्याणव में गृहीत महाकालसंहिता का वचनसमूह ही इसका प्रमाण है। पुरश्चर्याणव में शारददुर्गोत्सव विधि नामक एक विस्तृत अंश महाकालसंहिता से संगृहीत है। इस समय वङ्गदेश तथा मिथिला में जो दुर्गोत्सवविधि प्रचलित है, महाकालसंहिता ही एक समय उसका आदर्श था—ऐसा कहा जा सकता है। पुरश्चर्याणवकार ने महाकालसंहिता से कई हजार श्लोकों का संग्रह किया है।

कामकलाखण्ड नामक जो अंश अब प्रकाशित हो रहा है, उसके भिन्न-भिन्न पाठ युक्त हस्तलिखितग्रन्थों के उपलब्ध होने के कारण मूल आदर्श की यथावत्-प्रतिलिपि के रूप में इसे प्रकाशित किया जा रहा है।

(२५)

(७)

महाकालसंहिता के कामकलाखण्ड की विषयसूची ।

यहाँ हम लोगों का आलोच्य ग्रन्थ, महाकालसंहिता का एक अंश मात्र है । यह अंश कामकलाखण्ड नाम से परिचित है । ग्रन्थ का प्रारम्भ २४१वें पटल से होता है तथा इसकी अन्तिम पठलसंख्या २५५ है । पन्द्रह पटलों में कामकलाखण्ड नामक सम्पूर्ण ग्रन्थ प्रकाशित हुआ है । महाकालसंहिता एक विशाल ग्रन्थ है । इसके कितने ही खण्ड भारत के भिन्न-भिन्न पुस्तकालयों में संगृहीत हैं ।

२४१वें पटल से इस संहिता का प्रारम्भ है । सर्वप्रथम गणेश तथा परदेवता को नमस्कार किया गया है । अन्य तन्त्रों के सदृश इस संहिता में भी प्रथमकर्ता देवी हैं तथा उत्तर स्वयं महाकाल देते हैं । देवी प्रार्थना करती हैं कि (१) तारा (२) छिन्नमस्ता (३) त्रिपुरसुन्दरी (४) बाला (५) वगला (६) त्रिपुरभरवी (७) काली (८) दक्षिणकाली (९) कुब्जिका (१०) शवरेश्वरि (११) अघोरा (१२) राजमातङ्गी (१३) सिद्धिलक्ष्मी (१४) अरुन्धती (१५) अश्वारूढा (१६) भोगवती (१७) नित्यविलिन्ना (१८) कुक्कुटी (१९) कौमारी (२०) वाराही (२१) चामुण्डा (२२) चण्डिका (२३) भुवनेशी (२४) उच्छिष्टचाण्डाली (२५) चण्डघण्टिका (२६) कालसङ्घर्षिणी तथा (२७) गुह्यकाली प्रभृति देवियों की पूजा तथा मन्त्र का रहस्य उद्घाटित हो । ये सभी उल्लिखित हुए हैं किन्तु कामकलाकाली के सम्बन्ध में पहले कुछ भी नहीं कहा गया है । इस कामकलाकाली का मन्त्र, ध्यान, रहस्य तथा कवच सुनने के लिए देवी प्रार्थना करती हैं । महाकाल प्रसन्न होकर उत्तर देते हैं कि कामकलाकाली के उपासक अधोनिदिष्ट व्यक्तिगण हैं—

(१) इन्द्र (२) वरुण (३) कुर्वर (४) ब्रह्मा (५) महाकाल स्वयं (६) वाण (७) रावण (८) यम (९) चन्द्र (१०) विष्णु तथा (११) महर्षिगण ।

उपासना का फल

कामकला की उपासना का फल विद्यालक्ष्मी, मोक्षलक्ष्मी तथा राज्यलक्ष्मी की प्राप्ति है। धदलाभ, यशोलाभ, कान्तालाभ, अष्टसिद्धि, वशीकरण; स्तम्भन, आकर्षण, द्रावण, ग्रहों की गतियों का स्तम्भन, अनल एवं अनिल का स्तम्भन, धारा स्तम्भन, शत्रुओं के सैन्यों का स्तम्भन तथा वाक्स्तम्भन आदि कामकलाकाली की उपासना के फल अभिहित हैं।

बहुत भाग्योदय होने पर इस विद्या की प्राप्ति होती है। प्राणदान तथा इस विद्या के दान को तुला में रखने पर इस विद्या का ही महत्त्व अधिक होता है। सुतरां सर्वस्व दान करने पर भी गुरु की पादवन्दना करके इस विद्या की उपलब्धि कर लेनी चाहिए।

नवविध कालियों के नाम

(१) दक्षिणकाली, (२) भद्रकाली (३) श्मशानकाली (४) कालकाली (५) गुह्यकाली (६) कामकलाकाली (७) धनकाली (८) सिद्धिकाली तथा (९) चण्डकाली।

नवविध कालियों का वर्णन भिन्न-भिन्न तन्त्रों में तथा डामरों में किया गया है। दक्षिणकाली के संबन्ध में महाकालसहिता में ही कहा गया है एवं भद्रकाली का भी ध्यान तथा पूजन यहाँ वर्णित है। श्मशानकाली के नाना भेद डामरों में एवं कालकाली विषयक मन्त्र भीमातन्त्र में बताये गये हैं। गुह्यकाली के विषय में भी इस तन्त्र में वर्णन मिलता है।

गुह्यकाली तथा कामकलाकाली अभिन्न हैं।

गुह्यकाली तथा कामकलाकाली अभिन्न हैं। इस संहिता में महाकाल कहते हैं—'या गुह्यकाली संवेयं काली कामकलाभिधा।' मन्त्र, ध्यान तथा प्रयोगों के भेद से इन दोनों में भिन्नता पाई जाती है। जैसे तारा के तीन भेद, सुन्दरी के सतहत्तर भेद तथा दक्षिणा के पाँच भेद होते हैं, उसी तरह गुह्यकाली भी ध्यान तथा मन्त्र के भेद से सात प्रकार की हैं।

विभिन्न देवीमन्त्रों की मन्त्र-संख्या ।

दक्षिणाकाली का मन्त्र २२ वर्ण युक्त है । देवी एकजटा का मन्त्र ५ वर्ण युक्त है, तथा कामकलाकाली के मन्त्र में १८ वर्ण विद्यमान हैं । जिन नव कालियों की चर्चा पहले हुई है उनमें कामकला काली मुख्यतमा है । इसके समर्थन में महाकाल कहते हैं—

‘षोडशार्णा यथा मुख्या सर्वश्रीचक्रमध्यगा ।
तथेयं नवकालीषु सदा मुख्यतमा स्मृता’ १।५२-५३॥

२४२वें पटल में मन्त्रोद्धार वर्णित हैं । पाँच श्लोकों में देवी के मन्त्रों का उद्धार है । इस मन्त्र के आदि में काम बीज तथा अन्त में स्वाहा हैं । कामकला काली के सात मन्त्रों में १८ वर्ण युक्त मन्त्र ही मुख्य है । इस मन्त्र का ऋषि महाकाल है, छन्द बृहती है, बीज आद्यबीज है, शक्ति क्रोधवर्ण है तथा विनियोग सर्वसिद्धि है । इस मन्त्र का नाम है—त्रैलोक्याकर्षण ।

ध्यान

सत्ताईस श्लोकों में देवी का ध्यान वर्णित है । देवी के शरीर का वर्ण मत्त-कोकिल की तरह आभा युक्त है तथा पक्वजम्बू फल के सदृश प्रभा युक्त है । प्रपदालम्बी घनकेशदाम से उनका मस्तक विभूषित है तथा केश बिखरे हैं । उनके तीन नेत्र लाल-वर्ण से युक्त हैं, जो प्रज्वलित अङ्गार के समान हैं । मुखमण्डल शरत्पूर्ण चन्द्र के समान शोभमान है । यह मुख दीर्घ दृष्ट्रा युक्त रहने से विकराल प्रतीत होता है । मुख से दूर तक जिह्वा बाहर निकली हुई है । अतएव भयानक लगती है । मुख खुला है, अतएव उनके बत्तीस दाँत दीखते हैं । स्कन्ध पर नरमुण्ड लम्बित हैं तथा उन मुण्डों से रक्तधारा प्रवाहित होती है । देवी उस धारा का पान करती है, सृवकद्वय से रक्त-धारा प्रवाहित होकर स्तन के ऊपर से जाती है । शुभ्र अस्थि-गुलिका द्वारा उनकी माला निर्मित है । शवों की लम्बी अँगुलियों से उनका वक्षोदेश आवृत है । उनका कटि देश क्षीण है तथा जघन विशाल है । उनकी सोलह भुजाएँ विशाल एवं मांसल हैं । शवों की धमनी से उनका कङ्कण निर्मित हुआ है । शवपोत के पवित्रबद्ध हाथों की उनकी मेखला है । उनके सोलह हाथों में दक्षिण क्रम से असि, त्रिशूल, चक्र, शर,

अंकुश, लालन, कर्त्री तथा अक्षमाला है। वामक्रमसे पाश, परशु, त्ताग, चाप, मुद्गर, शिवापोत, खर्पर जो वशा, रक्त तथा मेद से युक्त है तथा लम्बमान केश युक्त नरमुण्ड हैं। शव पञ्जर उनका नूपुर है। श्मशान की प्रज्वलित अग्नि के बीच में वह विराजमान हैं। अधोमुख महादीर्घ प्रसुप्त शव के पृष्ठ पर उन्होंने प्रत्यालीढ पद की स्थापना की है। घोररूपा शिवा वाम तथा दक्षिण भाग में रहती हुई अग्नि वमन करती हैं। वह दिगम्बरा हैं, मुक्तकेशी हैं, भयानका हैं तथा योगपट्टविभूषिता हैं। वह संहारभैरव के साथ संभोग की इच्छा करती हैं। उनकी आकृति खर्व है तथा कोटिकालानल की ज्वाला भी उनके शरीर की आभा से तिरस्कृत है इत्यादि।

पूजाक्रम

हृत्पद्म में पहले देवी का ध्यान करना चाहिए, पश्चात् पीठ पर पूजा करनी चाहिए।

यन्त्र

आठ वज्रों से युक्त भूपुर में अष्टदल पद्म की कल्पना करनी होगी। उस पद्म में कर्णिका तथा केसर रहेगा। कर्णिका में क्रमशः तीन त्रिकोण कल्पित होंगे। बाह्य त्रिकोण के बीच में बीजत्रय का लिखना आवश्यक है। वाम में माया बीज, दक्षिण में क्रोध बीज तथा निम्न में पाशबीज लिखना होगा। कन्दर्पबीज बीच में रहेगा। सबों के बीच में देवी का स्थान होगा। भूतशुद्धि, मातृकान्यास, और पीठन्यास को गुह्यकाली अथवा दक्षिणकाली की पूजा के अनुरूप कर के सामान्य तथा विशेष अर्घ्यों की स्थापना करनी चाहिए। पश्चात् गणेश, सूर्य, विष्णु तथा शिव की पूजा होगी। बाद में मानस पूजा करनी चाहिए। मूलमन्त्र के द्वारा ये सभी कार्य होंगे। यहाँ जिस विधान के लिए जो मन्त्र कहे गये हैं उस पूजाङ्ग को उसी मन्त्र से सम्पन्न करना चाहिए। देवी के विशेष प्रिय पदार्थ अनङ्गन्ध तथा स्वयंभूकुसुम का व्यवहार इनकी पूजा में अवश्य आवश्यक है। यहाँ बलिदान का विशेष मन्त्र उल्लिखित है। बाद में सप्तावरण पूजा करनी चाहिए।

२४३ वें पटल में आवरण पूजा का वर्णन है। पहले कहा गया यन्त्र बहिः, मध्य तथा अन्तः त्रिकोण विशिष्ट है। यहाँ बहिस्त्रिकोण के कोण में छः देवियों की पूजा होती है।

प्रथम आवरण :

बहिस्त्रिकोण ।

- (क) कोणग देवता—३ । (१) संहारिणी, (२) भीषणा तथा (३) मोहिनी ।
(ख) कोण मध्य देवता—३ । (१) कुरुकुल्ला, (२) कपालिनी तथा (३) विप्रचिता ।

द्वितीय आवरण :

मध्य त्रिकोण ।

- (क) कोणग देवता—३ । (१) उग्रा, (२) उग्रप्रभा तथा (३) दीप्ता
(ख) कोणमध्य देवता—३ । (१) नीला, (२) घना तथा (३) वलाका

तृतीय आवरण :

अन्तस्त्रिकोण ।

वाम भाग में तीन देवियाँ होंगी—(१) ब्राह्मी, (२) नारायणी तथा (३) माहेश्वरी । दक्षिण भाग में तीन देवियाँ होंगी—(१) चामुण्डा (२) कौमारी तथा (३) अपराजिता । पश्चिम में (अधो भाग में) तीन देवियाँ होंगी—(१) वाराही, (२) नारसिंही तथा (३) इन्द्राणी । इन देवियों की आकृति श्यामवर्ण, असिकरा, मुण्डमाला विभूषिता तथा कपालधारिणी है ।

चतुर्थ आवरण :

दलों के अधिष्ठातृ देवता भैरव हैं । इनकी संख्या आठ है । इन सबों के नाम इस प्रकार हैं—(१) असिताङ्ग (२) रुद्र (३) चण्ड (४) उन्मत्त (५) क्रोध (६) कापाली (७) भीषण तथा (८) सम्मोहन । ये सभी भैरव कर्त्तृखर्परंधारी तथा द्विभुज हैं ।

पञ्चम आवरण :

क्षेत्रपाल ।

दो दलों के बीच में इनकी पूजा करनी चाहिए । ये सभी संख्या में आठ हैं—(१) एकपाद, (२) विरूपाक्ष, (३) भीम, (४) सङ्कर्षण, (५) चण्डघण्ट, (६) मेघनाद (७) वेगमाली तथा (८) प्रकम्पन ।

षष्ठ आवरण :

अष्टयोगिनी ।

इन योगिनियों की पूजा कमलदलों के अग्रभाग में होती है। योगिनियों के नाम अधोनिर्दिष्ट हैं—(१) उल्कामुखी, (२) कोटराक्षी, (३) विद्युज्जिह्वा, (४) करालिनी, (५) वज्रोदरी, (६) तापिनी, (७) ज्वाला तथा (८) जालन्धरी ।

सप्तम आवरण :

लोकपाल ।

लोकपालों की संख्या दश हैं। इनके स्थान दश दिशाएँ हैं। नाम उल्लिखित नहीं है।

इस आवरण पूजा के बाद योगिनीचक्र सहित देवी की पूजा करनी चाहिए। पश्चात् बलिदान करके उसको नैऋत दिशा में रखना चाहिए। यहाँ पुरश्चरण विधि का तथा विविध प्रयोगों का उल्लेख हुआ है। इन सभी प्रयोगों का फल वाग्मिता लाभ, स्तम्भन, अजरता, आकर्षण-शक्ति, वशीकरण, मारण तथा उच्चाटन आदि हैं। इन प्रयोगों में कुछ को दिन में तथा कुछ को रात में करने का विधान है। दिन का विधि द्विजातियों के लिए है किन्तु रात्रिविधि शूद्रादि के लिए है।

२४४ वें पटल में महाकाल देवी से अत्यन्त गोपनीय प्रयोगों को कहते हैं। जिसके एक बार कहने से ही सकल-सिद्धि हाथ में आ जाती है। कामकलाकाली आठ प्रकार की हैं—यह मैंने पहले ही कहा है। यही कामकलाकाली अन्य सभी कालियों की प्रकृति है, और उन्हीं की विकृति अन्य सभी कालियाँ हैं। गुह्यकाली भी इस प्रयोग के समय में कामकलाकाली रूप में ही अभिहित होती है। प्रत्येक प्रयोग के पहले पुरश्चरण आवश्यक है।

शिवा प्रयोग

शिवा प्रयोग का विस्तृत विवरण यहाँ मिलता है। कृष्ण पक्ष की चतुर्दशी तिथि इस प्रयोग के लिए निर्वाचित है। रात में चार प्रकारों के अन्न प्रस्तुत करना

चाहिए (१) पायस (२) अपूप (३) यावश तथा (४) मोदक युक्त शण्कुली । मत्स्य एवं मांस का व्यंजन तैयार करके स्वर्ण, रजत अथवा ताम्र थाल में परिवेषण करके रखना चाहिए । उक्त थाल के अभाव में मृत्तिका के थाल में भी परिवेषण हो सकता है । अथवा महुआ के पत्ते पर भी उसका परिवेषण हो सकता है । प्रत्येक अन्न भिन्न-भिन्न पातों में रखना आवश्यक है । अन्यथा सुफल की प्राप्ति नहीं होती है । भिन्न-भिन्न पशुओं तथा पक्षियों के मांस का उल्लेख मिलता है । पश्चात् आधी रात के समय में श्मशान में अथवा निर्जन स्थान में जाकर निर्भय चित्त से उत्तराभिमुख होकर श्मशान के वस्त्र खण्ड को आसन बनाकर देवी कामकला काली की गन्ध, पुष्प, धूप, दीप तथा नैवेद्य आदि लेकर पूजा करके उनकी अनुज्ञा पाकर शिवा को बलि देने के लिए प्रस्तुत होना चाहिए । एक विशेष मन्त्र का तीन बार उच्चारण करके शिवागण के आमन्त्रण का यहाँ विधान है । यदि शिवागण आ जाता है तो शुभ फल अवश्य होगा । उसके आते ही साधक दूर होकर उसको नमस्कार करें तथा पाद्यादि द्वारा देवी काली समझ कर उसकी पूजा करें । पश्चात् उसे अन्न आदि बलि उपहृत करें । इस अवसर में साधक को लक्ष्य करना चाहिए कि शिवागण कौन सा विशेष वस्तु पहले ग्रहण करता है, कौन नहीं—इससे साधक समझ सकता है कि उसे किस तरह की सिद्धि का लाभ होने वाला है । यदि शिवागण नहीं आता है तो समझना चाहिए कि इसमें बहुत सी विघ्न बाधाएँ हैं । यदि वह कुछ भी नहीं खाता है तो साधक की मृत्यु होगी ।

शिवा को बलि देने के बाद साधक भूत, भैरव तथा डाकिनी गण को भी बलि दें । यदि शिवागण सब कुछ खा लेता है, तो साधक को समझना चाहिए कि उसे अतुल वैभव का लाभ होगा ।

इसके बाद कुछ श्लोकों में नाना सिद्धियों का उल्लेख हुआ है । पश्चात् आठ श्लोकों में शिवास्तोत्र कहा गया है । बलि के बाद साधक इसका पाठ करें । इसके बाद साधक गड्ढा खोदकर बलिशेष (जो शिवागण द्वारा भक्षित होने के बाद बच गया है ।) उसमें डालकर मिट्टी से ढाँक दें, जिससे अन्य पशु या पक्षी उसे न खा सके ।

२४५ वें पटल के आरम्भ में देवी महाकाल से जिज्ञासा करती हैं कि अम्बिका किस कारण से कामकला नाम से आख्यात होती हैं । कामकला का

प्रयोग क्या है, वह भी जानना चाहती थी ? महाकाल उत्तर में कहते हैं कि प्रयोग तीन प्रकार के होते हैं—(१) राजपूर्व, (२) मध्यपूर्व तथा (६) लघुपूर्व । यहाँ उन्होंने कहा है कि प्रयोग के सम्बन्ध में किसी प्रकार की निन्दा या अवहेलना नहीं करनी चाहिए । पहले सोलह साल की रूप यौवन सम्पन्ना सुन्दरी को लाना चाहिए । यह कन्या भिन्न-भिन्न जातियों से ग्रहणीय है । इसकी संख्या चौतीस या छत्तीस है । इस सुन्दरी को लाकर पहले पुष्पवासित तैल से उसके शरीर का उद्वर्तन कराकर पश्चात् सुगन्धित जल से स्नान कराना चाहिए । यहाँ स्नान का मन्त्र है । भिन्न-भिन्न मन्त्रों से वस्त्र, काजल तथा अलक्तक उसे देना चाहिए । बाद में उसे एक मन्दिर में ले जाकर विविध वर्णों से रञ्जित मण्डल में प्रवेश कराना चाहिए । यह मण्डल आठ दिशाओं से शोभित होगा । पूर्व दिशा में श्वेत वर्ण, वह्नि दिशा में अरुण वर्ण, दक्षिण दिशा में मेचक वर्ण, नैर्ऋत दिशा में पीतवर्ण, पश्चिम दिशा में पाटल वर्ण, वायु दिशा में हरितवर्ण, उत्तर दिशा में पिङ्गलवर्ण तथा ईशान दिशा में धूमल वर्ण का होना आवश्यक है ।

इस तरह मण्डल में पूर्वोक्त यन्त्र का निर्माण करके पूजा करनी चाहिए । देवी के सान्निध्य की कल्पना करके प्रार्थना करनी चाहिए कि हे देवि ! तुम कलातीत हो, नाद बिन्दु शक्तिरूपिणी हो, चिन्मयी हो तुम पराकुण्डलिनी रूपा हो शिवशक्तिस्वरूपा हो । हे कामकला कालि ! तुम्ही संसार की उत्पत्ति का कारण हो, स्थिति का कारण हो और कल्पान्त में तुम्ही संहार करती हो । तुम परम आनन्द के लिए परमामृतरस के आस्वाद में लोलुप हो । सदाशिवरूप महत्तत्त्व सामरस्य तुम्हारा स्वरूप है । तुम कामकालिक प्रयोग के लिए मुझे अनुज्ञा प्रदान करो । इस तरह अनुज्ञा पाकर पूर्व आदि क्रम से मण्डल में स्थित वराङ्गना की पूजा देवी बुद्धि से करनी चाहिए ।

उन्नीसवें मण्डल में देवी की पूजा करनी होगी । इस पूजा का क्रम निम्न निर्दिष्ट है । षडङ्गन्यास, पीठन्यास, मुद्रा प्रदर्शन तथा शङ्ख स्थापन आदि इस पूजा में करना चाहिए । इस तरह पूजा का विस्तृत क्रम उल्लिखित हुआ है । पूजा यदि सात्त्विक रूप में करना हो तो इसमें पशु की बलि नहीं देनी चाहिए । दुग्धपिण्ड अथवा शालि चूर्ण (चावल के आटे) द्वारा पशु की आकृति बनाकर बलिदान करना चाहिए । विशेष-विशेष फल भी पशु के अनुकल्प में दिया जा सकता है । इसके बाद जप करना चाहिए । किसी एक सुन्दरी का आकर्षण करके जप करना चाहिए । द्विजों के लिए यह निषिद्ध है । जप के समय में चित्त का चाञ्चल्य नहीं रहना चाहिए । पश्चात्

पुष्पाञ्जलि, प्रदक्षिणा; स्तोत्रपाठ, कवचपाठ, प्राणायाम, षडङ्गन्यास आदि के साथ अपने को देवता रूप में चिन्तन करके उस सुन्दरी को छोड़ देना चाहिये ।

२४६वें पटल के आरम्भ में महाकाल देवी से सामान्य प्रयोगों का वर्णन करते हैं । इन प्रयोगों का फल राज्य तथा विद्या की प्राप्ति है । इन प्रयोगों को राजा कर सकता है, ब्राह्मण नहीं । प्रयोग दो प्रकार के हैं लघुपूर्व तथा मध्यपूर्व । इसमें मध्यपूर्व चौबीस सुन्दरियों से युक्त हैं तथा लघुपूर्व बारह सुन्दरियों से युक्त । अन्य विधियाँ पूर्वोक्त रीति से सम्पन्न होती हैं । प्रयोग से पूर्व इसका पुरश्चरण पर्वत पर, नदी तीर में, शून्य आगार अथवा शिव मन्दिर में करना चाहिये । इस प्रयोग के करने से पहले अनेक विहित विधियों का आचरण करना आवश्यक है । अन्यथा प्रयोग फलप्रद नहीं होता है । प्रयोग कर्ता को तीन बार स्नान करना चाहिए, रात में हविष्य भोजन करना चाहिए तथा अपना मन्त्र और अक्षसूत्र गुरु को भी नहीं दिखाना चाहिए । दुर्जनों का सङ्ग तथा किसी की निन्दा नहीं करनी चाहिए । आसनों में वस्त्रासन, कुशासन, व्याघ्रचर्म तथा नरमुण्ड आदि का विधान है । इसमें उत्तरोत्तर आसन प्रशस्त माना गया है । मालाओं में फल के बीज, स्फटिक, रुद्राक्ष तथा नर-अस्थि आदि विहित हैं । इनमें उत्तरोत्तर प्रशस्त है । जप की संख्या एक लाख विहित है तथा उसका दशांश होम । इसी तरह तर्पण एवं अभिषेक वर्णित हैं । सौ बार मन्त्र का जप कर के रोचना का तिलक करने से राजा भी वश में हो सकता है । शत्रु का उच्चाटन, सर्वज्ञता की प्राप्ति तथा शत्रु-मारण आदि का उल्लेख भी इसके फल रूप में हुआ है । पश्चात् यहाँ आत्मरक्षा का विधान किया गया है । यह रक्षा यन्त्र के द्वारा होता है । इन्द्र, वायु, मान्धाता, जामदग्न्य, नहुष, शिवि, राम, पृथु, कार्तवीर्य, कुत्स, रघु, नल, भरत, शशबिन्दु, ययाति, वसुक, अर्जुन, पुरु, पुरुरवा, भीम, जरासन्ध, तथा विदूरथ आदि ने इस यन्त्र को धारण किया था—इसका उल्लेख मिलता है । इसके अतिरिक्त एक और प्रयोग का वर्णन मिलता है । इसका फल सर्वज्ञता की प्राप्ति तथा वाग्मिता लाभ हैं । बारह वर्षों तक इस प्रयोग के सम्पादन से अष्टसिद्धि तथा विद्याधरत्व एवं खेचरत्व का लाभ होता है । इसके बाद आकर्षण प्रयोगों का वर्णन है ।

खेचरी प्रयोग

इसके फल स्वरूप साधक दीर्घ काल तक अदृश्य होकर आकाश-पथ में भी विचरण कर सकता है । इस साधक का यातायात मेरु, मन्दर कैलास, हेमकूट आदि

पर्वतों पर तथा इसी तरह इन्द्र, अग्नि, यम, वरुण, यक्ष तथा राक्षस आदि की नगरी में भी सम्भव हो जाता है। इस प्रयोग के फल से साधक का शरीर वज्र के समान दृढ़ हो जाता है। देवगण भी उसको कुछ क्षति नहीं पहुँचा सकते हैं।

खड्गसिद्धि प्रयोग

कम्बोज देश से मकर सङ्क्रान्ति के दिन लौह लाकर कर्क सङ्क्रान्ति पर्यन्त उस लौह की पूजा करें। लौह का परिमाण सोलह पल रहना चाहिए। इसके बाद लोहार को बुलाकर अपने घर में असि का निर्माण करावें। आश्विन की कृष्ण पक्षीय अष्टमी से मकर संक्रान्ति तक यह काम होता रहे। पश्चात् कृष्णपक्ष की चतुर्दशी तिथि को श्रीकाली के सम्मुख उसकी स्थापना कर पूजा करें। पहले यह असि देवी को समर्पित कर दें पश्चात् उनकी अनुज्ञा से इसका व्यवहार करें। इसके व्यवहार से शत्रु पर विजय होती है और इस असिधारी को देखते ही शत्रु निपतित हो जाता है। शुभ तथा निशुभ के साथ युद्ध के समय स्वयं भगवती ने इसका व्यवहार किया था।

अञ्जन प्रयोग

इस प्रयोग से कज्जल का निर्माण कर आँखों में लगाने से लगाने वालों को कोई नहीं देखता है। किन्तु वह परमाणु सदृश वस्तु को तथा भूतल में निहित धन को भी देखता है।

गुटिका सिद्धि

रेखायुक्त एक स्थूल मेढक को पकड़कर उसे मिट्टी के बर्तन में ढाँककर रखे। पश्चात् उस पात्र में आठ तोला पारद डालकर मिट्टी के ढक्कन से उस बर्तन का मुख आच्छादित कर दें। पश्चात् इस कुम्भ को किसी स्रोतस्विनी नदी की जलधारा के नीचे मिट्टी खोदकर स्थापित कर दें। प्रत्येक चतुर्दशी को बलि प्रदान करें तथा देवीबुद्धि से उस मेढक की पूजा करें। छह मासों के बाद नदी से उस कुम्भ को उठाकर घर के अन्धकारमय कोने में स्थापित कर दें। उस कुम्भ में एक स्थान में छिद्र करके हिंगु मिश्रित जल उस छिद्र में देते रहें। इस तरह छह महीने तक करना चाहिए। बाद में उस पात्र में छह मास तक छह प्रकार के पत्तों का रस डालना चाहिए। इस प्रकार अठारह महीनों के

बीत जाने पर महिष की बलि प्रदान करनी चाहिए। पश्चात् हाथ में वस्त्र लगाकर कुम्भ स्थित मेढक को बाहर लाकर घुमाना चाहिए। घुमाने से मेढक जो वमन करेगा वही है गुटिका। इसके धारण करने से खेचरताप्राप्ति, भूतजय, अजरता, अमरता, तथा शापानुग्रहसामर्थ्य होता है। इस गुटिका के स्पर्श से अन्य धातु भी सुवर्ण हो जाता है।

तालवेताल सिद्धि

साधक पहले युद्धहत किसी पुरुष के शव को लावें। उस पर आरूढ़ होकर एक हजार या दो हजार जप करें। पश्चात् नरबलि प्रदान करें। यह सम्पन्न होने से ताल-वेताल उसका सेवक होता है। तथा साधक को भू, भुवः तथा स्वः—इन तीनों लोकों में उनकी इच्छानुसार वह ले जा सकता है।

२४७ वें पटल में देवी महाकाल से कहती हैं कि किस तरह वृद्धि का स्थापन करना चाहिए। महाकाल इसके उत्तर में कहते हैं कि साधक की आकाङ्क्षानुसार मण्डल त्रिकोण, षट्कोण तथा नवकोण बनाना चाहिए। इच्छा के भेद से इन्धनों में भेद एवं हवनों के द्रव्य में भेद होते हैं। हवन के बाद जप अवश्य करना चाहिए।

होम विधि

पहले विविध प्रकारों के पुष्पों से होम का विधान है। पश्चात् पृथक्-पृथक् पुष्पों के होम से पृथक्-पृथक् फलों का निर्देश है। बाद में फल होम, अन्नहोम, दुग्धादि होम, मणिआदि होम, धातु होम तथा पाषाणादि होमों का उल्लेख है। विविध पशुओं तथा पक्षियों के मांस से होमों का उल्लेख तथा उन होमों का फल महाकाल ने स्वयं कहा है। कुण्ड आदि के उल्लेख के सम्बन्ध में वर्णन है कि चतुरस्र कुण्ड शान्ति तथा पुष्टि कर्मों में उपयोगी है। वशीकरण में त्रिकोण कुण्ड, स्तम्भन में वर्तुल कुण्ड तथा मुक्ति के लिए दीर्घ कुण्ड का विधान है।

इसके बाद योगविधि का उल्लेख आता है। योग जप से भी श्रेष्ठ है। शरीर की बहत्तर हजार नाड़ियों की चर्चा है, बत्तीस प्रकारों के कीकस तथा दश प्रकारों के वायु, जिनमें पाँच मुख्य हैं, उल्लिखित हैं। शरीर के मध्य देश में सूर्य, चन्द्र, आकाश,

भूमि, जल तथा अग्नि के स्थानों का निर्देश है। शरीर का मध्य देश नाड़ी समूहों का उद्गम स्थल है। यह शरीर का मध्य त्रिकोणाकार है। इसमें नौ अंगुलियाँ हैं। ऊर्ध्व में कन्द स्थान है। इसी कन्द स्थान में प्राण का सञ्चार होता रहता है। इसके ऊपर कुण्डली का स्थान है, यहीं योगविधि कर्तव्य है। नाड़ियों में इडा, पिङ्गला सुषुम्णा प्रधान हैं। सुषुम्णा मोक्षमार्ग नाम से प्रसिद्ध है। पश्चात् यहाँ पर्यस्विनी तथा सरस्वती आदि चौदह नाड़ियों का वर्णन आता है तथा उनके स्थानों का भी उल्लेख है। प्राण का स्थान कन्द का निम्न भाग है।

नाड़ी का शोधन

कुण्डली के नीचे वायु के द्वारा घमन होता है। इसका फल नाद ब्रह्म की अभिव्यक्ति है। नाद को पिङ्गला मार्ग द्वारा हृदय में तथा हस्तिजिह्वा द्वारा ब्रह्मरन्ध्र में लाकर देवी की निराकारा ज्योतिर्मयी गुक्ला तथा सर्वदा सच्चिदानन्द स्वरूपा मूर्ति का ध्यान करना चाहिए। इनकी पूजा बीज के द्वारा करनी चाहिए और यह बीज षट् चक्र का भेदन करके सदाशिव के साथ सामरस्य प्राप्त हो गया है—इस तरह की चिन्ता करके उसे कुण्डलिनी स्थान में लाना चाहिए।

ध्यान उन लोगों के लिये उपयोगी है जो योगविधि में असमर्थ हैं। अष्ट दल हृदय कमल में साकार देवता का ध्यान करना चाहिए। ध्यान में समय के आधिक्य से फलों का भी आधिक्य होता है। योगविधि उत्तम, ध्यान मध्यम तथा पूजा अधम है। सत्य तथा त्रेता युगों में योग उत्तम विधि है। द्वापर में ध्यान का तथा कलियुग में न्यास और पूजा का विधान किया गया है।

२४८ वें पटल में षोढा न्यास का उल्लेख है। कृतयुग के तीन दैत्यों का उल्लेख है। जिन्होंने तपस्या करके प्रजापति से इसे वरदान के रूप में प्राप्त किया था। उन्होंने कहा—हम लोगों के द्वारा स्थापित पुरत्रय को जो व्यक्ति एक ही शर से विदीर्ण कर देगा, उसी के हाथ हम लोगों का मरण हो। देवगण इन दैत्यों से विजित होकर रुद्र के समीप गये। रुद्र ने उन देव गणों के लिए एक रथ का निर्माण किया। चारों वेद इस रथ के अश्व हैं, पृथिवी रथ है। सूर्य, चन्द्र कूबर तथा गन्ध-मादन चक्र हैं। विन्ध्य नाभि है। मेरु ध्वज दण्ड है, मन्दर तथा विष्णु आदि धनुष एवं वाण हैं। इसके बाद जगदम्बिका ने उन लोगों को कवच दिया तथा षोढा न्यास का

प्रयोग सिखाया । इस न्यास के ऋषि त्रिपुरारि महेश्वर हैं, छन्द जगती है, बीज कन्दर्प है, क्रोध कीलक है, शक्ति मायाबीज है ।

षोढा न्यास

(१) नृसिंह न्यास, (२) भैरव न्यास, (३) कामकला न्यास, (४) डाकिनी न्यास, (५) शक्ति न्यास तथा (६) देवी न्यास ।

२४६ वें पटल में त्रैलोक्यमोहन नामक कवच बताया गया है ।

२५० वें पटल में देवी का स्तोत्र उल्लिखित है; इसका छन्द भुजङ्गप्रयात है तथा यह रावण कृत है । वामकेश्वर तन्त्र से यहाँ इसका संग्रह किया गया है ।

पुनश्च इस पटल के उत्तर भाग में आशु सिद्धि विधि श्रवण का देवी ने आग्रह किया है । इसके उत्तर में महाकाल कहते हैं कि सभी प्रयोगों से यह विधि उत्तम है । यह शक्ति सामरस्यकारी है । गुरु, देवता तथा मन्त्रों का जैसे यह एकत्व प्रतिपादक है, उसी तरह तीर्थ, दैवत तथा शक्ति का भी एकत्व प्रदान करता है । यह विधि क्षत्रिय, वैश्य तथा शूद्रों के लिए विहित है तथा ब्राह्मणों के लिए निषिद्ध है अष्टमी, चतुर्दशी, संक्रान्ति, मङ्गलवार तथा व्यतिपात योग में, ग्रहण समय में, अथवा इच्छा बश जिस किसी दिन भी यथाशक्ति पूजा संभार लेकर नित्य कर्म करने के बाद भुक्त अथवा अभुक्त रूप में महानिशा में यह प्रयोग करना चाहिए । इसमें बारह प्रकारों के आसवों का विधान है । आसव क्षत्रिय, वैश्य तथा शूद्रों के लिए प्रशस्त है । ब्राह्मण के लिए मधु, क्षीर तथा नारिकेलोदक ग्रहणीय है । शक्ति परकीया तथा उसके अभाव में स्वकीया लेना चाहिए । शक्ति दीक्षित होने के लिए प्रयोजनीय है । कुलमार्ग में उसकी श्रद्धा आवश्यक है । द्विज के लिए सभी जातियों की शक्ति ग्रहणीय है । क्षत्रिय ब्राह्मणेतर तीन जातियों से, वैश्य ब्राह्मण तथा क्षत्रिय से भिन्न दो जातियों से तथा शूद्र केवल अपनी जाति से शक्ति का ग्रहण करें—ऐसा विधान है ।

पात्र निर्णय

यहाँ विविध प्रकारों के पात्रों का उल्लेख आता है । पूजा सम्भार लेकर श्मशान में, शून्यागार में अथवा चतुष्पथ में जाना चाहिए । इस पूजाक्रम का दर्शन पशु जीवों को नहीं कराना चाहिए ।

पूजा

आसन, भूतापसारण, दिग्बन्धन, अङ्गन्यासादि, पीठन्यास, मण्डल की रचना, शक्ति आनयन, शक्ति के साथ विविध क्रियायें, उसकी योनि में मन्त्र का न्यास, जप, अनङ्गकूला देवी की पूजा तथा कामकला काली की पूजा का विधान है। गुह्यकाली के भक्त गण इस समय गुह्यकाली की भी पूजा करें। कुल द्रव्यों के शापमोचन पहले वैदिक मन्त्र से पश्चात् आगमोक्त मन्त्रों से यहाँ विहित है। द्रव्यों में आनन्द भैरव एवं आनन्द भैरवी का ध्यान, पूजा तथा इन दोनों का सामरस्य हुआ है—ऐसी भावना करनी चाहिए। गुह्यबीज से उनकी पूजा करके वामावर्त्त में त्रिकोण लिख कर कोण के दक्षिण से ऊर्ध्व पर्यन्त एवं दक्षिण से उत्तर पर्यन्त अकारादि क्षकारान्त वर्ण तथा गुह्यबीज तीन बार लिखकर पश्चात् शाकिनी बीज का दश बार जप करें। घेनु मुद्रा के द्वारा अमृतीकरण करें। वारुण मन्त्र का आठ बार जप करें। इसके बाद अमृत न्यास करें। इस न्यास से पचीस तत्त्वों की शुद्धि होती है।

२५१ वें पटल में अमृत न्यास दिया गया है। इस न्यास के ऋषि कात्यायन हैं, छन्द विराट् है, देवता कामकला काली है, कौलक कामबीज है, शक्ति योगिनी, बीज वधूबीज है तथा विनियोग आनन्दानुभव अथवा सर्वसिद्धि हैं। पचीस पातों का स्थापन, पचीस तत्त्वों का उल्लेख, शरीर में इन तत्त्वों का स्थान, न्यास का मन्त्र तथा विविध विध प्रयोग यहाँ वर्णित हैं।

२५२ वें पटल में त्रिविधपापहारिणी का सहस्रनामस्तोत्र है तथा इस स्तोत्र का संक्षिप्त गद्य रूप भी दिया गया है। इसकी फलश्रुति भी विस्तार पूर्वक निर्दिष्ट हुई है।

२५३ वें पटल में कामकलाकाली के एकाक्षर से लेकर सहस्राक्षर पर्यन्त मन्त्रों का उद्धार वर्णित हैं।

२५४ वें पटल में महाकाल कहते हैं कि संसार में जितने प्रकारों के मन्त्र वर्तमान हैं, वे सौम्य तथा उग्र के भेद से दो प्रकार के हैं। चित् स्वरूप महाकाल से वे

उद्भूत हुए हैं। सौम्य मूर्तियों के समूह में त्रिपुरसुन्दरी परम अवधि है। सौम्य मूर्ति की संख्या एक कोटि है। उग्रमूर्ति की संख्या आठ कोटि है। कामकलाकाली उग्र मूर्तियों के समूह की परम अवधि है। आमनाय संख्या में छह हैं। भक्ति तथा कार्य सिद्धि के लिए देवता, अप्सरा, किन्नर तथा राक्षस आदि इन आमनायों का आश्रय लेते हैं। उक्त छह आमनाय शिव के मुख से विनिर्गत हुए हैं। यामल तथा डामर प्रभृति इसके मध्य स्थित हैं। काली के प्रभाव से मनुष्य हीनवीर्य, आलसी तथा दरिद्र होगा। इन मन्त्रों का उपासक नहीं रहेगा। इन देवियों का ध्यान तथा मन्त्र भी लुप्त हो जाएंगे। विभिन्न आमनायों से गृहीत सौम्य तथा उग्र मूर्ति समूह की आलोक एवं अन्धकार की तरह एकत्र अवस्थिति संभव नहीं है। किन्तु अयुताक्षर महामन्त्र में षडाम्नाय स्थित सभी प्रकारों की सौम्य तथा उग्र मूर्तियाँ रहती हैं—ऐसा कहा गया है।

२५५ वें पटल में अयुताक्षर मन्त्र का उद्धार वर्णित है।

महाकालसंहिता का यह अंश, कामकलाखण्ड, निम्ननिर्दिष्ट चार हस्तलिखित-ग्रन्थों पर आधारित है।

क—इस हस्तलिखितग्रन्थ की फोटो प्रति नेपाल के राज्यपुस्तकालय काठमाण्डू से संगृहीत है। इसमें १०७ पत्र हैं तथा साइज १५ से० मी० × ६ से० मी० है। यह ग्रन्थ देवनागरीलिपि में लिखा गया है तथा लिपिकाल १८४३ संवत् है। इसमें प्रत्येक पत्र में ११ पङ्क्तियाँ हैं तथा हर एक पङ्क्ति में ४० अक्षर हैं। यह एक ही ग्रन्थ ऐसा उपलब्ध है, जिसमें कामकलाखण्ड आद्योपान्त १५ पटलों में मिलता है।

ख—यह हस्तलेखग्रन्थ की फोटो प्रति दरभंगा के चन्द्रधारीसंग्रहालय से संगृहीत है। इसमें ४६६ पत्र हैं। प्रत्येक पत्र में २६ पंक्तियाँ हैं तथा प्रत्येक पंक्ति में ४८ अक्षर हैं। यह देवनागर अक्षर में लिखित है तथा इसका साइज २० से० मी० × १५ से० मी० है। इसमें १४ पटल गुह्यकालीखण्ड के मिलते हैं तथा ८ पटल आरम्भ से कामकलाखण्ड के सम्मिलित हैं। यहाँ पत्र संख्या ४१० से ४६६ पर्यन्त ५६ पत्रों में कामकलाखण्ड वर्णित है।

ग—यह कामेश्वरसिंहदेरभङ्गासंस्कृतविश्वविद्यालय के पुस्तकालय से फोटो प्रति रूप में संगृहीत है। इसमें २६१ पत्र हैं तथा प्रत्येक पत्र में २६ पंक्तियाँ हैं और प्रत्येक पंक्ति में ७४ अक्षर हैं। यह देवनागर अक्षर में लिखित है तथा इसका साइज २० से० मी० × १५ से० मी० है इसमें चौदह पटल गुह्यकालीखण्ड के मिलते हैं तथा पत्र संख्या २६१ से २६१ पर्यन्त में कामकलाखण्ड के आरम्भिक आठ पटल सम्मिलित हैं।

घ—यह वाराणसेयसंस्कृतविश्वविद्यालय में सुरक्षित है, इसमें ५२१ पत्र हैं। यह देवनागर अक्षर में १६०६ संवत् में लिखा गया है। इसके प्रत्येक पत्र में ५१ पंक्तियाँ तथा प्रत्येक पंक्ति में ४८ अक्षर हैं। इसका साइज १२.८ × ५ है। इसमें भी १४ पटल गुह्यकालीखण्ड के तथा आरम्भ से ८ पटल कामकलाखण्ड के उपलब्ध हैं।

इति

(महामहोपाध्याय) गोपीनाथ कविराज

इस पुस्तक में २६१ पत्र हैं। प्रत्येक पत्र में २६ पंक्तियाँ हैं और प्रत्येक पंक्ति में ७४ अक्षर हैं। यह देवनागर अक्षर में लिखित है तथा इसका साइज २० से० मी० × १५ से० मी० है। इसमें चौदह पटल गुह्यकालीखण्ड के मिलते हैं तथा पत्र संख्या २६१ से २६१ पर्यन्त में कामकलाखण्ड के आरम्भिक आठ पटल सम्मिलित हैं।

यह वाराणसेयसंस्कृतविश्वविद्यालय में सुरक्षित है, इसमें ५२१ पत्र हैं। यह देवनागर अक्षर में १६०६ संवत् में लिखा गया है। इसके प्रत्येक पत्र में ५१ पंक्तियाँ तथा प्रत्येक पंक्ति में ४८ अक्षर हैं। इसका साइज १२.८ × ५ है। इसमें भी १४ पटल गुह्यकालीखण्ड के तथा आरम्भ से ८ पटल कामकलाखण्ड के उपलब्ध हैं।

महाकालसंहितायां

कामकलाखण्डः

प्रथमः पटलः

देव्युवाच

परापर परेशान शशाङ्ककृतशेखर ।
योगाधियोगिन् सर्वज्ञ सर्वभूतदयापर ॥१॥

त्वत्तः श्रुता मया मन्त्राः सर्वागमसुगोपिताः ।
विधिवत्पूजनं चापि नाना^१वरणकक्रमैः ॥२॥

तारा च छिन्नमस्ता च तथा त्रिपुरसुन्दरी ।
बाला च बगला चापि त्रिपुरा भैरवी तथा ॥३॥

काली दक्षिणकाली च कुब्जिका शबरेश्वरी ।
अघोरा राजमातंगी सिद्धिलक्ष्मीरुन्धती ॥४॥

अश्वारूढा भोगवती नित्यक्लिन्ना च कुक्कुटी ।
कौमारी चापि वाराही चामुण्डा चण्डिकापि च ॥५॥

भुवनेशी तथोच्छिष्टचाण्डाली चण्डघण्टिका ।
कालसंकर्षणी चापि गुह्यकाली तथापरा ॥६॥

एताश्चान्याश्च वै देव्यः समन्त्राः कथितास्त्वया ।
किन्तु कामकलाकाली^२ नोक्तवानसि मे प्रभो ॥७॥

१. न्यासा, द^१, द^२

२. काली, ने

तत्किं मय्यपि गोप्यं ते प्रायशः परमेश्वर ।
 नहीदृशं त्रिलोकेषु तव किञ्चन विद्यते ॥८॥
 यदकथ्यं मयि भवेदपि प्राणाधिकायिकम् ।
 तत्किं गोपयसि प्राज्ञ मयीदं दैवतं महत् ॥९॥
 यद्यस्मि ते दयापात्रं मान्यास्मि स्नेहभाग्भवे^१ ।
 अनुग्राह्यास्मि कान्तास्मि तदेमां वद सांप्रतम् ॥१०॥
 देवीं कामकलाकालीं समन्त्रां^२ ध्यानपूर्विकाम् ।
 सरहस्यां सकवचां कथयस्व मम प्रभो ॥११॥

[कामकलाकाल्याः मन्त्रस्य माहात्म्यस्य गोपनीयतायाश्चाभिधानम्]

महाकाल उवाच

धन्यास्यनुगृहीतासि तथा देव्यैव सर्वथा ।
 यत्ते बुद्धिः समुत्पन्ना तां देवीं प्रति भामिनि ॥१२॥
 विधाय शपथं^३ देवि कथयामि तवाग्रतः ।
 नहीदृशं भुक्तिमुक्तिसाधनं भुवि विद्यते ॥१३॥
 यथार्थमात्थ देवि त्वं गोप्यं त्वय्यपि सर्वथा ।
 किंतु भक्तिविशेषात्ते कथयामि न संशयः ॥१४॥
 राज्यं दद्याद्धनं दद्यात् स्त्रियं दद्याच्छिरस्तथा ।
 न तु कामकलाकालीं दद्यात्कस्मा अपि क्वचित् ॥१५॥
 इन्द्रेणोपासिता पूर्वं देवराज्यमभीप्सता ।
 वरुणेन कुबेरेण ब्रह्मणा च मया तथा ॥१६॥

१. भवेत्, द^१, द^२

२. समन्त्र—, व^२

३. सपथं, व^३

बाणेन रावणेनापि यमेनापि विवस्वता ।
 चन्द्रेण विष्णुना चापि तथान्यैश्च महर्षिभिः ॥१७॥
 सहेलं वा सलीलं वा यस्याः स्मरणमात्रतः ।
 विद्यालक्ष्मी राज्यलक्ष्मीर्मोक्षलक्ष्मीर्वशे स्थिता ॥१८॥
 विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनम् ।
 राज्यार्थी लभते राज्यं कान्तार्थी कामिनीं शुभाम् ॥१९॥
 यशोऽर्थी कीर्तिमाप्नोति मुक्त्यर्थी मोक्षमव्ययम् ।
 अणिमाद्यष्टसिद्ध्यर्थी सिद्ध्यष्टकमवाप्नुयात् ॥२०॥
 वशीकरणमाकर्षं द्रावणं मोहनं तथा ।
 स्तम्भनं च तथोच्चाटं मारणं द्वेषणं तथा ॥२१॥
 शोषणं मूर्च्छनं त्रासं तथापस्मारमेव च ।
 क्षोभणं च महोन्मादं कुय्यादितदुपासकः ॥२२॥
 अञ्जनं खड्गवेतालपादुकायक्षिणीगतिम् ।
 गुटिकाधातुवादादि वर्षसाहस्रजीवनम् ॥२३॥
 साधयेत् खेचरत्वं च कामरूपित्वमेव च ।
 नानया सदृशी विद्या त्रैलोक्ये क्वापि विद्यते ॥२४॥
 कुय्याद् ग्रहगतिस्तम्भं पिशाचोरगरक्षसाम् ।
 कुय्यान्नद्य^१र्णवस्तम्भमनिलानलयोरपि ॥२५॥
 धारास्तम्भं शत्रुसैन्यस्तम्भं वाक्स्तम्भनं तथा ।
 यद्यदिच्छति तत्सर्वं कुय्यादेव न संशयः ॥२६॥
 चतुर्वर्गश्चतुर्भद्रो लभ्यते यत्प्रसादतः^२ ।
 अन्यासां क्षुद्रसिद्धीनां तत्र कैव कथा प्रिये ॥२७॥

१. 'गत्य—' ने

२. यत्प्रसादेन लभ्यते, द^१, द^२

द्विसप्ततितमं यावत्पुरुषाः पूर्वजाः स्मृताः ।
 तेषां भाग्योदयैः पूर्णैर्विद्येयं यदि लभ्यते ॥२८॥
 तदा सर्वस्वदानेन गृह्णीयादविचारयन् ।
 कृतकृत्यं मन्यमानो गुरोः पादावभिस्पृशन् ॥२९॥
 नात्र सिद्धाद्यपेक्षास्ति न कालनियमस्तथा ।
 नैव शुक्रास्तदोषादि मलमासादिको न च ॥३०॥
 एकतः प्राणदानं स्यादेकतश्चैतदर्पणम् ।
 तुलया विधृतं चेत्स्यादेतद्दानं विशिष्यते ॥३१॥
 पद्मिनीपत्रसंस्थायिजलवज्जीवनं चलम् ।
 ततोऽपि चञ्चला सम्पद्दत्तयोश्चेत्तयोर्द्वयोः ॥३२॥
 लभ्यतेऽसौ महाविद्या किं नु भाग्यमतः परम् ।
 कोटिजन्मार्जितैः पुण्यैर्लभ्यते वा न लभ्यते ॥३३॥
 शपथं कुरु देवेशि प्रकाशयेयं न कुत्रचित् ।
 सत्यं सत्यं त्रिसत्यं मे ततो वक्ष्यामि ते त्विमाम् ॥३४॥
 नो चेत्तेऽपि न वक्ष्यामि प्रमाणं तत्र सैव मे ।
 तस्मात्कुरुष्व शपथं यदि शुश्रूषसे प्रिये ॥३५॥
 देव्युवाच
 शपे त्वच्चरणाब्जाभ्यां हिमाद्रिशिरसा शपे ।
 शपे स्कन्दैकदन्ताभ्यां यद्येनामन्यतो ब्रुवे ॥३६॥
 शपेऽथवा तया देव्या यां मे त्वं कथयिष्यसि ।
 प्रकाशयामि यद्येतां सैव मे विमुखी भवेत् ॥३७॥

[सम्पूर्णग्रन्थस्य विषयाणां समष्ट्याभिधानम्]

महाकाल उवाच

साधु साधु महाभागे प्रतीतिर्मेऽधुना त्वयि ।

अकार्षीः शपथं यस्मात्तस्माद् वक्ष्याम्यसंशयम् ॥३८॥

समाहिता सावधाना भव देवि वराङ्गने ।

विधेहि चित्तमेकाग्रं बध्यतामञ्जलिस्तथा ॥३९॥

कालीं कामकलापूर्वां शृणुष्वावहिता मम ।

मन्त्रं ध्यानं तथा पूजां क्वचं च निशामय ॥४०॥

सहस्रनामस्तोत्रं च प्रयोगान् विविधानपि ।

सर्वं तेऽहं प्रवक्ष्यामि यद्यज्जानामि पार्वति ॥४१॥

काली नवविधा प्रोक्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ।

आद्या दक्षिणकाली सा भद्रकाली तथापरा ॥४२॥

अन्या श्मशानकाली च कालकाली चतुर्थिका ।

पञ्चमी गुह्यकाली च पूर्वं या कथिता मया ॥४३॥

षष्ठी कामकलाकाली सप्तमी धनकालिका ।

अष्टमी सिद्धिकाली च नवमी चण्डकालिका ॥४४॥

तत्राद्या दक्षिणा काली पुरैव कथिता त्वयि ।

भद्रकाली च कथिता समन्त्रध्यानपूजना ॥४५॥

श्मशानकाल्या भेदास्तु डामरे प्रतिपादिताः ।

भीमातन्त्रे कालकालीमनुरुक्तो मया तव ॥४६॥

शास्त्रेऽस्मिन्नेव कथितो गुह्यकालीमहामनुः ।

या गुह्यकाली सैवेयं काली कामकलाभिधा ॥४७॥

मन्त्रभेदाद् ध्यानभेदाद् भवेत् कामकलात्मिका ।
 प्रयोगभेदतश्चापि पूजाया भेदतस्तथा ॥४८॥
 यथा त्रिभेदा तारा स्यात्सुन्दरी सप्तसप्ततिः ।
 दक्षिणा पञ्चभेदा स्यात्तथेयं गुह्यकालिका ॥४९॥
 सप्तधा ध्यानमन्त्राभ्यां भिन्नाभ्यां भिन्नरूपिणी ।
 यथा पञ्चाक्षरो मन्त्रो देवी चैकजटा स्मृता ॥५०॥
 द्वाविंशत्यक्षरो मन्त्रो देवी दक्षिणकालिका ।
 तथान्येष्वपि भेदेषु तिष्ठत्सु बहुषु प्रिये ॥५१॥
 देवी कामकलाकाली मनुरष्टादशाक्षरः ।
 षोडशार्णा यथा मुख्या सर्वश्रीचक्रमध्यगा ॥५२॥
 तथेयं नवकालीषु सदा मुख्यतमा स्मृता ।

[आगामिपटलस्थविषयसंसूचनम्]

त्रैलोक्याकर्षणो नाम मन्त्रोऽस्याः परिकीर्तितः ॥५३॥
 तस्योद्धारं प्रवक्ष्यामि श्रुणु यत्नेन पार्वति ।
 श्रुत्वा च धारयस्वैनं सर्वकल्याणहेतवे ॥५४॥
 इत्याविनाथविरचितायां पञ्चशतसाहस्र्यां महाकालसंहितायां प्रथमः पटलः ॥१॥

द्वितीयः पटलः

[कामकलाकाल्यास्त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रोद्धारः]

महाकाल उवाच

आद्यवर्गाद्यवर्णोऽक्षणा वामेन परिशीलितः ।

मूर्ध्नि मूर्धा यतृतीययुगाधः परिकीर्तितः ॥१॥

बिन्दुवामाक्षिसंपृक्तो वह्निसर्वाद्यमस्तकः ।

वामश्रुत्यर्द्धचन्द्रेण तृतीयं सपरो भवेत् ॥२॥

दक्षस्कन्धोर्ध्वदन्ताभ्यां चाधोरो^१ बिन्दुमस्तकः ।

ओष्ठवर्गद्वितीयो हपूर्वाधारोष्ठबिन्दुयुक् ॥३॥

षडक्षराणि संबोध्य यथानामस्थितिक्रमात् ।

प्रतिलोमेन चोद्धृत्य तानि बीजानि पञ्च वै ॥४॥

भूतबीजाद्यमारभ्य मारबीजान्तमेव हि ।

वैश्वानरवधूयुक्तो मन्त्रो ह्यष्टादशाक्षरः ॥५॥

[उद्धृतमन्त्रमहिम्नः कीर्तनम्]

अस्य स्मरणमात्रेण यावत्यः सन्ति सिद्धयः ।

स्वयमायान्ति पुरतो जपादीनां तु का कथा ॥६॥

सप्त कामकलाकाल्याः मनवः सन्ति गोपिताः ।

तेषु सर्वेषु मन्त्रेषु मुख्योऽयं परिनिष्ठितः ॥७॥

स्मरणादस्य मन्त्रस्य मूर्च्छिताः सर्वदेवताः ।

स्तम्भिता वेपमानाश्च उत्तिष्ठन्त्यतिविह्वलाः ॥८॥

१. 'चोधोरो, ने, द' द^२

निदेशवर्तिनो भूत्वा वर्तन्ते चेटका इव ।
 किं बहूक्तेन देवेशि सत्यपूर्वं ब्रवीम्यहम् ॥६॥
 सहस्रवदनेनापि लक्षकोट्याननेन वा ।
 महिमा वर्णितुं शक्यो नास्य वर्षायुतैर्मया ॥१०॥
 सामान्यतो विजानीहि यद्यदिच्छति साधकः ।
 तत्तत्करोति सकलं प्रजापतिरिवापरः ॥११॥
 त्रैलोक्याकर्षणो नाम मन्त्रः सर्वार्थसाधकः ।

[मन्त्रस्यास्य ऋष्यादिनिर्देशः]

अतः परं प्रवक्ष्यामि छन्दश्चर्षि च बीजकम् ॥१२॥
 अस्य कामकलाकालीमन्त्रस्याहमृषिर्मतः ।
 छन्दश्च बृहती ख्यातं देवी चेयं प्रकीर्तिता ॥१३॥
 आद्यं बीजं तु बीजं स्यात् क्रोधार्णं शक्तिरेव च ।
 विनियोगोऽस्य सर्वत्र सर्वदा सर्वसिद्धये ॥१४॥

[अस्य मन्त्रस्य षडङ्गन्यासविधिः]

षडङ्गं पञ्चबीजैस्तैर्नाम्नाप्येकं च कारयेत् ।
 नामाक्षराणि प्रत्येकं तत्र देयानि पार्वति ॥१५॥

[कामकलाकाल्याः ध्यानम्]

ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि कुरु चित्तैकतानताम् ।
 उद्यद्घनाघनाश्लिष्यज्जवाकुसुमसन्निभाम् ॥१६॥
 मत्तकोकिलनेत्राभां पक्वजम्बूफलप्रभाम् ।
 सुदीर्घप्रपदालम्बिबिम्बस्तघनमूर्द्धजाम् ॥१७॥

ज्वलदङ्गारवच्छोणनेत्रत्रितयभूषिताम् ।

उद्यच्छारदसम्पूर्णचन्द्रकोकनदाननाम् ॥१८॥

दीर्घदंष्ट्रायुगोदश्वद्विकरालमुखाम्बुजाम् ।

वितस्तिमात्रनिष्क्रान्तलज्जिह्वाभयानकाम् ॥१९॥

व्यात्ताननतया दृश्यद्वारिंशदन्तमण्डलाम् ।

निरन्तरं वेपमानोत्तमाङ्गां घोररूपिणीम् ॥२०॥

अंसासक्तनृमुण्डासृक् पिबन्तीं वक्रकन्धराम् ।

सृक्कद्वन्द्वस्रवद्रक्तस्नापितोरोजयुग्मकाम् ॥२१॥

उरोजाभोगसंसक्तसंपतद्बुधिरोच्चयाम् ।

सशीत्कृतिधयन्तीं तल्लेलिहानरसज्ञया ॥२२॥

ललाटे घननारासृग्विहितारुणचित्रकाम् ।

सद्यश्छिन्नगलद्रक्तनृमुण्डकृतकुण्डलाम् ॥२३॥

श्रुतिनद्धकचालम्बिवतंसलसदंसकाम् ।

स्रवदस्रौघया शश्वन्मानव्या मुण्डमालया ॥२४॥

आकण्ठगुल्फलम्बिन्यालङ्कृतां केशबद्धया ।

श्वेतास्थिगुलिकाहारग्रैवेयकमहोज्ज्वलाम् ॥२५॥

शबदीर्घाङ्गुलीपंक्तिमण्डितोरः स्थलस्थिराम् ।

कठोरपीवरोत्तुंगवक्षोजयुगलान्विताम् ॥२६॥

महामारकतग्राववेदिश्रोणिपरिष्कृताम् ।

विशालजघनाभोगामतिक्षीणकटिस्थलाम् ॥२७॥

अन्त्रनद्धाभंकशिरोवलतिकङ्किणिमण्डिताम् ।

सुपीनषोडशभुजां महाशङ्खाञ्चदङ्गकाम् ॥२८॥

शवानां धमनीपुञ्जैर्वेष्टितैः कृतकङ्कणाम् ।

ग्रथितैः शवकेशस्रग्दामभिः कटिसूत्रिणीम् ॥२९॥

शवपोतकरश्रेणीग्रथनैः कृतमेखलाम् ।
 शोभमानांगुलीं मांसमेदोमज्जांगुलीयकैः ॥३०॥
 असिं त्रिशूलं चक्रं च शरमंकुशमेव च ।
 लालनं च तथा कर्त्रीमक्षमालां च दक्षिणे ॥३१॥
 पाशं च परशुं नागं चापं मुद्गरमेव च ।
 शिवापोतं खर्परं च वसासृङ्मेदसान्वितम् ॥३२॥
 लम्बत्कचं नृमुण्डं च धारयन्तीं स्ववामतः ।
 विलसन्नूपुरां देवीं ग्रथितैः शवपञ्जरैः ॥३३॥
 श्मशानप्रज्वलद्धारचिताग्निज्वालमध्यगाम् ।
 अधोमुखमहादीर्घप्रसुप्तशवपृष्ठगाम् ॥३४॥
 वमन्मुखानलज्वालाजालव्याप्तदिगन्तराम् ।
 प्रोत्थायैव हि तिष्ठन्तीं प्रत्यालीढपदक्रमाम् ॥३५॥
 वामदक्षिणसंस्थाभ्यां नदन्तीभ्यां^१ मुहुर्मुहुः ।
 शिवाभ्यां घोररूपाभ्यां वमन्तीभ्यां महानलम् ॥३६॥
 विद्युदङ्गारवर्णाभ्यां वेष्टितां परमेश्वरीम् ।
 सर्वदैवानुलग्नाभ्यां पश्यन्तीभ्यां महेश्वरीम् ॥३७॥
 अतीव भषमाणाभ्यां शिवाभ्यां शोभितां मुहुः ।
 कपालसंस्थं मस्तिष्कं ददतीं च तयोर्द्वयोः ॥३८॥
 दिगम्बरां मुक्तकेशीमट्टहासां भयानकाम् ।
 सप्तधा नद्धनारान्त्रयोगपट्टविभूषिताम् ॥३९॥
 संहारभैरवेणैव सार्द्धं संभोगमिच्छतीम् ।
 अतिकामातुरां कालीं हसन्तीं खर्वविग्रहाम् ॥४०॥
 कोटिकालानलज्वालान्यक्कारोद्यत्कलेवराम् ।
 महाप्रलयकोटचर्कविद्युदर्वुदसन्निभाम् ॥४१॥

कल्पान्तकारिणीं कालीं महाभैरव^१रूपिणीम् ।
 महाभीमां दुर्निरीक्ष्यां सेन्द्रैरपि सुरासुरैः ॥४२॥
 शत्रुपक्षक्षयकरीं दैत्यदानवसूदनीम् ।
 चिन्तयेदीदृशीं देवीं कालीं कामकलाभिधाम् ॥४३॥

[कामकलाकाल्याः सपरिवाराया अर्चाविधिः]

ततो निःसार्य हृत्पद्मात्पीठे श्रीकाममोहने ।
 यजेतावाह्य तां देवीं परिवारायुधैः सह ॥४४॥

[कामकलाकाल्याः यन्त्रस्य स्वरूपाभिधानम्]

यन्त्रमस्याः प्रवक्ष्यामि तत्र धेहि मनः प्रिये ।
 भूपुरे वसुवज्राद्ये पद्ममष्टदलान्वितम् ॥४५॥
 केसराणि प्रकल्प्यानि तत्रान्तश्चापि कर्णिका ।
 कर्णिकान्तस्त्रिकोणस्य त्रितयं पृथगेव हि ॥४६॥
 बहिस्त्रिकोणकोणेषु लिखेद् बीजत्रयं शुभम् ।
 मायाबीजं तु वामे स्यात् क्रोधबीजं च दक्षिणे ॥४७॥
 अधः पाशं विनिर्दिश्य कन्दर्पाणि तु मध्यतः ।
 तदन्तः स्थायिनी देवी तत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥४८॥
 एतद् यन्त्रं महादेवि सर्वकामफलप्रदम् ।
 एतस्य सर्वयन्त्राणि कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥४९॥

[पूजाविधिनिरूपणम्]

भूतशुद्धि विधायामौ पूर्ववत्कथितां प्रिये ।
 मातृकान्यासपीठादिन्यासं कुर्यात्पुरोक्तवत् ॥५०॥
 क्वचिच्च गुह्यकालीवत् क्वचिद्दक्षिणकालिवत्
 न्यासपूजादिकं सर्वं विशेषः कुत्रचित् प्रिये ॥५१॥

सामान्यं च विशेषं च स्थापयेदध्वर्युगमकम् ।
 चतुरः पूजयेद्देवान् गणार्काच्युतशूलिनः ॥५२॥
 कुर्याच्च मानसीं पूजामुपचारैश्च पार्थिवः ।
 ततो मुख्यां यजेताद्यां कालीं कामकलाभिधाम् ॥५३॥

[कामकलाकाल्या आवाहनमन्त्रः]

आवाहयेदनेनैव मन्त्रेण शृणु पार्वति ।
 तारं मायां स्मरं पाशमुच्चार्याण्चतुष्टयम् ॥५४॥
 षडक्षराणि सम्बोध्य देवीनाम यथार्थवत् ।
 आगच्छ द्वितयं तिष्ठ युगलं तदनु क्षिपेत् ॥५५॥
 पूजां गृहाणेति युगं वह्निजायान्तमेव हि ।
 आवाहयेदनेनैव मन्त्रेण परमेश्वरीम् ॥५६॥
 मूलमन्त्रेण वै कार्यमन्यत्सर्वं शुचिस्मिते ।

[उपचारार्पणस्य सामान्यमन्त्रः]

डेऽन्तं तन्नाम चोच्चार्य कामबीजाद्यमग्रतः ॥५७॥
 सर्वेष्वेवोपचारेषु मन्त्रोऽसौ परिकीर्तितः ।
 विशेषमन्त्रो नो यत्र तत्रासौ मनुरिष्यते ॥५८॥
 यत्र यत्र विशेषोऽस्ति तत्प्रवक्ष्ये न संशयः ।

[अध्वर्यदानमन्त्रः]

अध्वर्यदाने विशेषोऽस्ति तदपि व्याहरामि ते ॥५९॥
 प्रणवं पाशरोषौ च लज्जां भौतां च बीजकम् ।
 श्मशानवासिनीं डेऽन्तां डेऽन्तं नाम तथोच्चरेत् ॥६०॥
 एषोऽर्घो नम इत्युक्त्वा दद्यादर्घं सुकल्पितम् ।

[मूलमन्त्रेण षोडशोपचारार्पणविधानम्]

मूलमन्त्रेण नाम्ना च ह्युपचारांश्च षोडश ॥६१॥
निवेदयेन्महाकाल्यै यद्यदुक्तं प्रपूजने ।
न गन्धदाने मन्त्रोऽस्ति न वा पुष्पसमर्पणे ॥६३॥
तयोरेव विशेषोऽस्ति कथयिष्यामि तच्छृणु ।

[अनंगगन्धपरिचयः]

यदष्टादशवार्षिक्या न्यूनाया अपि वा भवेत् ॥६३॥
आर्त्तवं मासिकं यत्स्यादाद्याहोजातशोणितम् ।
अनङ्गगन्धस्तन्नाम नाधिकायाः कदाचन ॥६४॥
तद्दानफलबाहुल्यं वक्तुमेव न शक्यते ।
स्वयमागत्य देवी सा गृह्णाति शिरसार्पितम् ॥६५॥
तस्माद् घृणां न कुर्वीत तद्दाने प्रयतेत वै ।

[अनंगगन्धदानमन्त्रः]

अनङ्गगन्धदानस्य मन्त्रमाकर्णय प्रिये ॥६६॥
तारं वाग्भवबीजं च प्रासादं कमलार्णकम् ।
क्रोधमारपिशाचार्यं मायां पाशमुदीर्य च ॥६७॥
डेन्ऽतं रतिप्रियाशब्दं प्रोच्चरेन्नवबीजतः ।
डेन्ऽन्तं तन्नाम चोच्चार्य एष तन्नाम चोद्धरेत् ॥६८॥
हार्दमन्त्रं समुच्चार्य गन्धं दद्याच्च साधकः ।

[स्वयम्भूकुसुमपरिचयः]

जाताद्यरजसो नार्यायिदाद्यदिनसंभवम् ॥६९॥
पुष्पं स्वयंभूपुष्पं तत्तदानन्दाय कल्पते ।
न सौवर्णेन पुष्पेण न मुक्तामणिभिस्तथा ॥७०॥

न दीपैर्नापि नैवेद्यैर्नापि पूजादिसम्भरैः ।
 न होमैर्न जपैर्नापि तर्पणैः प्रीयते शिवा ॥७१॥
 यथा स्वयम्भूपुष्पेण प्रीयते जगदम्बिका ।
 तत्रापि परयोषाया इत्यागमसुगोपितम् ॥७२॥

[स्वयम्भूकुसुमार्पणमन्त्रः]

अधुना कथ्यते तस्य दानमन्त्रो वराङ्गने ।
 प्रणवादी त्रपारत्यौ डेऽन्तं नाम ततो वदेत् ॥७३॥
 क्रोधं पाशं समुच्चार्य डेऽन्ता च भगमालिनी ।
 वाग्भवं च वधूबीजं डेऽन्ता चापि भगप्रिया ॥७४॥
 पैशाचं कामलं बीजं डेऽन्ता च मदनातुरा ।
 एतत्पुष्पस्य नामापि नम इत्यक्षरद्वयम् ॥७५॥
 प्रोच्चार्य दद्यात्तद्देव्यै सर्वकामार्थसिद्धये ।
 परमाभीष्टमाप्नोति दत्त्वैतत्पुष्पमुत्तमम् ॥७६॥
 धूपे दीपे च नैवेद्ये मूलमन्त्रः प्रकीर्तितः ।
 चामरच्छत्रदाने च स एव परिकीर्तितः ॥७७॥

[पूजायां बल्यर्पणमन्त्रः]

पूजायां बलिदानस्य मन्त्रमाकर्णय प्रिये ।
 एकं तारं समुद्धृत्य मारमायारुषोऽर्णकान् ॥७८॥
 त्विस्त्रिः प्रोच्चार्य ह्रां ह्रीं ह्र्मेतत्त्रितयमुद्धरेत् ।
 भगप्रिये त्विति पदं भगमालिनि चेति च ॥७९॥
 महाबलिमिति स्मृत्वा गृह्णेति च पदद्वयम् ।
 भक्षयेति पदद्वन्द्वं मम शत्रूनथापि च ॥८०॥
 नाशयोच्चाटय हन त्रुट छिन्धि पचापि च ।
 मथ विध्वंसय तथा मारय द्रावयापि च ॥८१॥

युगं युगं दश भवेन्मायाग्निवनितायुतः ।
बलिदाने महामन्त्रः सर्वकामफलप्रदः ॥८२॥

[भोजने बल्यर्पणस्य पृथङ् मन्त्रः]

भोजने बलिदानस्य मन्त्रोऽन्योऽस्ति वरानने ।
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य लज्जां ह्रं युग्मयुग्मकम् ॥८३॥
क्षौं क्षौं भूतार्णयुगलं पाशयुग्मं स्मरद्वयम् ।
नाम संबोध्य देव्यास्तु महाकामातुरेऽपि च ॥८४॥
महाकालप्रिये चापि ममानिष्टं ततो वदेत् ।
निवारय पदद्वन्द्वं शत्रूनिति पदं ततः ॥८५॥
स्तम्भयेति पदद्वन्द्वं मारयेति तथैव च ।
दम युग्मं मर्दययुगं शोषयेति युगं ततः ॥८६॥
इमं बलिं गृह्ण गृह्ण तत एतावदुच्चरेत् ।
खादयेति पदद्वन्द्वं क्रोधाग्निवनितायुतः ॥८७॥
भोजनादौ महामन्त्रो बलिदाने प्रकीर्तितः ।
एवं निर्वर्त्य देव्यास्तु पूजां सर्वोपचारिकाम् ॥८८॥
सप्तावरणपूजां तामारभेत ततः क्रमात् ।

इति श्रीमदादिनाथविरचितायां पञ्चशतसाहस्र्यां महाकालसंहितायां

द्वितीयः पटलः ।

तृतीयः पटलः

सप्तावरणपूजाविधिः

[यन्त्रे कोणस्थदेवीनां पूजाविधिः]

महाकाल उवाच
 पूर्वं यत्कथितं यन्त्रं त्रिकोणपरिष्कृतम् ।
 बहिस्त्रिकोणे तस्यैव तयोर्मध्ये च षड् यजेत् ॥१॥
 संहारिणी भीषणा च मोहिनी कोणगा^१ इमाः ।
 कोणमध्यस्थितास्तिस्रः कुरुकुल्ला कपालिनी ॥२॥
 विप्रचित्ता क्रमेणैव पूज्याः षट् प्रथमावृतौ ।
 मध्यत्रिकोणेऽपि तथा कोणकोणान्तरस्थिताः ॥३॥
 उग्रा चोग्रप्रभा दीप्ता त्रिकोणाग्रे व्यवस्थिताः ।
 नीला घना बलाका च तयोरन्तरगोचराः ॥४॥
 पूजनीयाः प्रयत्नेन द्वितीयावरणे प्रिये ।
 सर्वान्तःस्थे त्रिकोणे तु त्रिस्त्रिरे^२ कत्र पूजयेत् ॥५॥
 ब्राह्मी नारायणी चैव सव्ये माहेश्वरी तथा ।
 चामुण्डा चापि कौमारी तथा चैवापराजिता ॥६॥
 दक्षिणे पूजयेत्तिस्रस्तिस्रः पश्चिमगा अपि ।
 वाराही नारसिंही च तथेन्द्राणी प्रकीर्तिता ॥७॥
 सर्वाः श्यामा असिकरा मुण्डमालाविभूषिताः ।
 कपालं तर्ज्जनं^३ चैव धारयन्त्यः सुसम्मदाः ॥८॥
 सर्वासामपि वै देयो बलिः पूजा तथैव च ।
 अनुलेपनकं चापि विभवेनोपकल्पितम् ॥९॥
 त्रिस्त्रिः पूजा प्रकर्तव्या सर्वासामपि सर्वदा ।

१. कामगा, द०^२२. कं प्रपूजयेत्, द०^२३. नीं, द^२

[अष्टभैरवपूजा]

दलेषु पूजयेदष्टौ भैरवा ये प्रकीर्तिताः ॥१०॥
 असिताङ्गो रुद्रश्चैव चण्ड उन्मत्तसंज्ञकः ।
 क्रोधस्तथैव कापाली तथा भीषणनामकः ॥११॥
 संमोहनस्तथा सर्वे कर्तृखर्परधारिणः ।
 कालाञ्जनचयप्रख्या द्विभुजा रौद्ररूपिणः ॥१२॥

[अष्टक्षेत्रपालानां पूजा]

एतान् संपूज्य विधिवत् क्षेत्रपालान् प्रपूजयेत् ।
 एकपादो विरूपाक्षो भीमः संकर्षणस्तथा ॥१३॥
 चण्डघण्टो^१ मेघनादो वेगमाली प्रकम्पनः ।
 एते चाष्टौ क्षेत्रपाला दलयोरन्तरे^२ स्थिताः ॥१४॥
 विकृतास्या भीमरूपा गदापरिघपाणयः ।
 दलयोरन्तरे पूज्याः पञ्चमावरणे प्रिये ॥१५॥

[अष्टयोगिनीनां पूजा]

षष्ठे चावरणे देव्या योगिनीरष्ट पूजयेत् ।
 उल्कामुखी कोटराक्षी विद्युज्जिह्वा करालिनी ॥१६॥
 वज्रोदरी त्नापिनी च ज्वाला जालन्धरी तथा ।
 व्यात्तानना घोररावा जिह्वाललनभीषणाः ॥१७॥
 वसासृङ्मांससंपूर्णकपालासिकराः स्मृताः ।
 एता दलाग्रे संपूज्याः षष्ठावरणके क्रमात् ॥१८॥

[लोकपालानां पूजा]

लोकपालाश्च सम्पूज्या बहिर्दशसु दिक्ष्वपि ।
 स्वस्वायुधासक्तकराः स्वस्ववाहनसंयुताः ॥१९॥

१. घण्टा, द^२२. रस्त, द^२

सप्तावरणमेतत्ते कथितं भक्तितत्परे ।
 देव्याः कामकलाकाल्याः समन्त्रध्यानपूर्वकम् ॥२०॥
 एवं पूर्वोक्तरूपां तां सम्पूज्य परमेश्वरीम् ।
 योगिनीचक्रसहितां भैरवेण समन्विताम् ॥२१॥
 ततश्च यत्नतः कान्ते बलिं सम्प्रतिपादयेत् ।
 बलिमुत्सार्य नैवेद्यं नैऋत्यां दिशि चोत्सृजेत् ॥२२॥
 हृदये चैव देवीं तां संस्थाप्य विधिवत्पुनः ।
 निर्माल्यं च शुचौ देशे धारणीयं शिरस्यपि ॥२३॥

[कामकलाकाल्याः पुरश्चरणविधिवर्णनम्]

अतः परं प्रवक्ष्यामि पौरश्चरणिकं विधिम् ।
 एकस्मिन् यत्र विहिते सिद्धिस्तात्कालिकी भवेत् ॥२४॥
 भूमिशुद्धिर्दिव्यशुद्धिः पुरैव कथिता मया ।
 यमाश्च नियमा ये स्युः^१ पुरश्चरणकर्मणि ॥२५॥
 सर्वानेव प्रयुञ्जीत सततं भक्तितत्परे ।
 कृतनित्यक्रियः प्रातः कृतपूजाविधिः शुचिः ॥२६॥
 नारास्थि निखनेद् भूमावमुं मन्त्रमुदीरयन् ।
 तारक्रोधान् ह्रीपाशस्मरभूतान् समुद्धरन् ॥२७॥
 सिद्धिमुच्चार्य देहीति युग्मं बह्व्यङ्गनां वदेत् ।
 तदुपर्येव चास्तीर्य स्वासनं सुष्ठु कल्पितम् ॥२८॥
 नृमुण्डमग्रतः कृत्वा नरास्थिजपमालया ।
 लक्षमेकं जपेन्मन्त्री हविष्याशी दिवा शुचिः ॥२९॥
 अशुचिश्च तथा रात्रौ लक्षमेकं तथैव च ।
 दशांशं होमयेन्मन्त्री तर्पयेदभिषेचयेत् ॥३०॥

१. ०श्चैव, द२

होमे सन्तर्पणे चैव पूजावत्कथितो विधिः ।
 पूजायां वा प्रयोगे वा होमे वा तर्पणेऽथ वा ॥३१॥
 गुह्यकालीविधानेन सर्वं कार्यं शुचिस्मिते ।
 अत्रानुक्तं विधानं यत्तत्रत्यं तत्प्रकल्पयेत् ॥३२॥
 तत्राप्यनुक्तं यत्किञ्चित्तत्रोक्तो दक्षिणाविधिः ।
 एतत्ते सर्वमाख्यातं समासेन वरानने ॥३३॥
 देव्याः कामकलाकाल्याः पूजाविधिरनुत्तमः ।

[कामकलाकाल्याः प्रयोगविधिः]

अतः परं प्रयोगांस्तान् वक्ष्यामि प्रयता शृणु ॥३४॥
 स्नातः शुक्लाम्बरधरः कृतनित्यक्रियो दिवा ।
 रात्रौ नग्नः शयानश्च मैथुने च व्यवस्थितः ॥३५॥
 अथवा मुक्तकेशश्च प्रजपेदयुतं नरः ।
 भवन्ति तत्क्षणाद् देवि तेन सर्वार्थसिद्धयः ॥३६॥
 स्तम्भनं मोहनं वापि वशीकारो विशेषतः ।
 यद्यदिच्छति तत्सर्वं साधयेदविचारयन् ॥३७॥

[द्वितीयः प्रयोगः]

नग्नां परस्त्रियं वीक्ष्य प्रजपेदयुतं सुधीः ।
 स भवेत्सर्वविद्यानां पारगः सर्वदैव हि ॥३८॥
 तस्य दर्शनमात्रेण वादिनो निःप्रभा मताः ।
 गद्यपद्यमयी वाणी सभायां तस्य जायते ॥३९॥

[तृतीयः प्रयोगः]

अथ वा मुक्तकेशोऽसौ हविष्यं भक्षयन्नरः ।
 अष्टोत्तरशतं जप्त्वा भगमामन्त्र्य यत्नतः ॥४०॥

मैथुनं यः प्रकुर्वीत धनधान्यसमन्वितः ।
सर्वविद्यावतां श्रेष्ठः स भवेन्नात्र संशयः ॥४१॥

[चतुर्थः प्रयोगः]

ऋतुमत्या भगं पश्यन्प्रजपेदयुतं नरः ।
अनर्थितापि तद्वाणी गद्यपद्यमयी भवेत् ॥४२॥
छन्दोबद्धा परं तस्य वाणी वक्त्रात्प्रजायते ।

[पञ्चमः प्रयोगः]

सुरतेषु च जप्तव्यं महापातकमुक्तये ॥४३॥
धनागमाय च तथा परयोषासमागमे ।

[षष्ठः प्रयोगः]

यदि नो योषितः सङ्गस्तदा रेतः प्रयत्नतः^१ ॥४४॥
समुत्सार्य जपं कुर्यात्सर्वकामार्थसिद्धये ।
तत्रैव रतिमारभ्य यो जपेन्मन्त्रवित्तमः ॥४५॥
अयुतं मैथुनी भूत्वा^२ मन्त्रजापपरायणः ।
स याति परमां सिद्धिं देवेनापि सुदुर्लभाम् ॥४६॥
आकर्षणवशीकारौ मारणोच्चाटने तथा ।
स्तम्भनं मोहनं चैव बुद्धेः सन्त्रासनं तथा ॥४७॥
करोति तत्क्षणादेव नात्र कार्या विचारणा ।
वाग्मित्वं च धनित्वं च बहुपुत्रत्वमेव च ॥४८॥
न जरा न च रोगो वा न च मृत्युर्न वा भयम् ।
न च त्रासो मनुष्येभ्यो न च वाक्कायपातनम् ॥४९॥
अथवा स भवेन्नित्यं चतुर्विंशतिसिद्धिभाक् ।

१. प्रजायते, द^१ द^२

२. भूय, द^२ ।

[सप्तमः प्रयोगः]

स्वदेहरुधिराक्तैश्च विल्वपत्रैः सहस्रशः ॥५०॥
 श्मशानेऽभ्यर्चयेद् देवीं वागीशसमतां व्रजेत् ।
 रेतोयुक्तजपापुष्पैः करवीरस्य वा प्रिये ॥५१॥
 श्मशानेऽभ्यर्चयेद् देवीं सर्वसिद्धिं स विन्दति ।
 धनवान् बलवान् वाग्मी सर्वयोषितिप्रयो भवेत् ॥५२॥
 सुखी स्यान्नात्र सन्देहो महाकालवचो यथा ।

[अष्टमः प्रयोगः]

श्मशाने योषितं बीजैर्मध्येऽभ्यर्च्य सहस्रशः ॥५३॥
 रक्तचन्दनदिग्धाङ्गीं रक्तपुष्पैरलङ्किताम् ।
 पूजयित्वा भगं वीक्ष्य ततो ध्यायेत् कालिकाम् ॥५४॥
 सद्यो हि लभते राज्यं यदि सा न भयायते ।
 मेषमाहिषमांसेन वाग्मिद्वं तस्य जायते ॥५५॥

[नवमः प्रयोगः]

श्मशाने शयने चैव शवासनगतः पुमान् ।
 असकृच्च जपेन्मन्त्रं सर्वसिद्धिफलप्रदम् ॥५६॥
 तर्पयेत्तां श्मशाने तु रक्तमांसादिभिस्त्रिधा ।
 त्रिस्त्रिंशन्मुदीर्यैव सर्वसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥५७॥

[दशमः प्रयोगः]

रेतोभिश्च तथा तद्वत् स्वकीयेन वरानने ।
 मैथुनायितयोषाया^१ भगप्रक्षालनोदकैः ॥५८॥

१. ०फलं लभेत, द^२ ।

२. मैथुनार्पितयोषाया, द^१ द^२ ।

मेषमाहिषरक्तेन नररक्तेन चैव हि ।
 उन्दुरोलूकरक्तेन वाग्मिता तस्य जायते ॥५६॥
 धनित्वं जायते तस्य सर्वसिद्धिः प्रजायते ।
 वचसा स भवेज्जीवो धनेन च धनाधिपः ॥६०॥
 आज्ञया देवराजोऽसौ रूपेण च मनोभवः ।
 बलेन पवनो ह्येष सर्वतश्चार्थसाधकः ॥६१॥
 पक्वापक्वे हि यन्मांसे सास्थि दद्यात्सदा बलिम् ।
 मूषमार्जारमांसं च मेषमाहिषसंभवम् ॥६२॥
 सर्वं सास्थि प्रदातव्यं सदा लोमसमन्वितम् ।

[एकादशतमः प्रयोगः]

स्ववीर्यं स्वनखं छिन्नं केशं सम्मार्जनागतम् ॥६३॥
 निवेदयेत् श्मशाने तत्सर्वसिद्धिं स विन्दति ।

[द्वादशतमः प्रयोगः]

नारीरजोऽन्वितं कृत्वा पर्णानां शतमुत्तमम् ॥६४॥
 प्रत्येकं प्रजपेन्मन्त्रं ततस्तद्धोमयेद् बुधः ।
 युगानामयुतं तेन मान्मथी पूजिता भवेत् ॥६५॥
 सर्वसिद्धिर्भवेत्तस्य वाग्मी धीरश्च जायते ।
 न तस्य दुर्लभं किञ्चित्पृथिव्यां जातु विद्यते ॥६६॥

[त्रयोदशतमः प्रयोगः]

योमिरूपं हि कुण्डं वै कृत्वा वैतस्तिमानतः ।
 हस्तविस्तारतः कृत्वा हस्तं चापि तथा अधः ॥६७॥

तत्र कार्या हि मन्त्रेण वह्नि^१ स्थापनिकाः क्रियाः ।
 संहारभैरवायादौ दद्यात्प्रथममाहुतिम् ॥६८॥
 हरुमांसेन साज्येन भक्तेन रुधिरेण च ।
 कृष्णपुष्पेण साज्येन सरक्तेन विशेषतः ॥६९॥
 आमिषादिभिरप्येवं श्मशाने जुहुयात्सुधीः ।
 स्नातः शुक्लाम्बरधरः शुचिः प्रयतमानसः ॥७०॥
 दिवा चैव प्रकर्तव्यं सर्वकामार्थसिद्धये ।
 रात्रौ नग्नो मुक्तकेशो मैथुने च व्यवस्थितः ॥७१॥
 प्रकर्तव्यं प्रयत्नेन सर्वकामार्थसिद्धये ।
 किं बहूक्तेन देवेशि सर्वं प्राप्नोत्यसंशयम् ॥७२॥
 द्विजादीनां तु सर्वेषां दिवाविधिरिहोच्यते ।
 शूद्राणां तु तथा प्रोक्तं रात्रिदृष्टं महामतम् ॥७३॥
 यद्यत्कामयते चित्ते तत्तदाप्नोति नित्यशः ।

[उत्तमसिद्धिलाभाय हवनविधिवर्णनम्]

भैरवं तं यजेदादौ पश्चाद्देवीं प्रयत्नतः ॥७४॥
 द्विधा विभज्य वस्तूनि यत्नात्साधकसत्तमः ।
 मांसं रक्तं तिलं केशं नखं भक्तं च पायसम् ॥७५॥
 आज्यं चेति प्रयत्नेन होतव्यं सर्वसिद्धये ।
 एवं कृत्वा विधानं हि लभते सिद्धिमुत्तमाम् ॥७६॥
 यद्यत्प्रार्थयते चित्ते तत्तदाप्नोति सर्वथा ।
 देवत्वं दानवत्वं च सिद्धचारणतां तथा ॥७७॥
 दत्त्वा संपूज्य चाप्नोति सर्वमेवमतन्द्रितः ।
 किं बहूक्तेन देवेशि सत्यं कृत्वा त्वयि ब्रुवे ॥७८॥

१. बहिः इति मातृकापाठः ।

ब्रह्माण्डगोलके सिद्धिर्या काचिज्जगतीतले ।
करामलकवत् सिद्धिस्तस्य स्यान्नात्र संशयः ॥७६॥
एते सामान्यतः प्रोक्ताः प्रयोगाः मन्त्रसिद्धये ।

[आगामिपटलविषयसंसूचनम्]

विशेषतस्तु तानेव कथयिष्याम्यतः परम् ॥८०॥

एवं देवीं कलुषदहनीं पूजयित्वा यथावद्
हुत्वा दत्त्वा बलिमति तथा तर्पयित्वाभिषिच्य ।
यं यं कामं रचयति मनस्याहितं संहितं वा
तं तं प्राप्य श्रयति पदवीं योगिभिः प्रार्थनीयाम् ॥८१॥

इत्यादिनाथविरचितायां पञ्चशतसाहस्र्यां महाकालसंहितायां

सप्तावरणसामान्यप्रयोगो नाम

तृतीयः पटलः ।

चतुर्थः पटलः

[विशेषप्रयोगवर्णनम्]

महाकाल उवाच
 अथातः संप्रवक्ष्यामि प्रयोगानतिगोपितान् ।
 सकृद्विधानतो येषां सर्वसिद्धिः करे स्थिता ॥१॥
 कामराजादयो भेदास्त्रपुराया यथा प्रिये ।
 तथा कामकलाकाल्या भेदाश्चाष्टौ पुरोदिताः ॥२॥
 एषैव प्रकृतिज्ञेया सर्वा विकृतयोऽपराः ।
 मन्त्रे ध्याने विशेषोऽस्ति न प्रयोगे कदाचन ॥३॥
 या गुह्यकाली कथिता समन्त्रध्यानपूजना ।
 वक्ष्यमाणप्रयोगेण सैव कामकला भवेत् ॥४॥
 पुरश्चरणमेकं हि कृत्वा देवि वरानने ।
 तत एते प्रकर्तव्याः प्रयोगा^१ मन्त्रसिद्धये ॥५॥

[शिवाप्रयोगविधिः]

शिवाप्रयोगं वक्ष्यामि तत्राप्यादौ वरानने ।
 सदा कृष्णचतुर्दश्यां कृतनित्यक्रियो दिवा ॥६॥
 चतुर्विधान्नसामग्रीं रात्रौ निष्पादयेत्सुधीः ।
 पायसापूपसंयावशङ्कुलीमोदकान्विताम् ॥७॥
 नानाविधौदनयुतां नानाव्यञ्जनपूरिताम् ।
 नानाविधमहामत्स्यमांससंभारसंभृताम् ॥८॥
 अन्यैश्च विविधैर्भक्ष्यैः षड्रसैः परिपूरिताम् ।
 हैमे वा राजते ताम्ने मृण्मये भाजनेऽथ वा ॥९॥

१. प्रकारा, द^१

पलाशपुटके वापि मधूकस्य दलेऽथ वा^१ ।
 एकीकुर्यात्ततः सर्वं पृथक् पृथगुदारधीः ॥१०॥
 अथान्यभाजने तद्वद्भिन्नभिन्नतया प्रिये ।
 स्थापयेद्वक्ष्यमाणानि शुचिमांसानि भागशः ॥११॥
 पुटके पुटके कुर्यादेकीभावं न कारयेत् ।
 एकीभावान्महान् दोषः फलसिद्धिश्च नो भवेत् ॥१२॥
 आमान्यजाद्यनानीह^२ तथापर्युषितानि च ।
 अनुत्पत्तानि मेध्यानि पाष्ठान्द्ररहितानि च ॥१३॥
 अपूतिगन्धोनि तथा क्रव्याद्भिरहतानि च ।
 रक्तवन्ति च रक्तानि रसवन्ति तथैव च ॥१४॥
 वाराहमार्क्षं कापेयं खाड्गं माहिषमेव च ।
 गौधं शाल्यं तथा मार्गं कार्ष्णसारं च राङ्गवम् ॥१५॥
 गावयं च तथा शाशमाजमौरणमेव च ।
 नाक्रं च कामठं ग्राहं वाभ्रवं सर्वकामदम् ॥१६॥
 अष्टादशापि मांसानि कुर्यादेकत्र साधकः ।
 स्थलजान्यपि वार्जानि ग्रामजारण्यजान्यपि ॥१७॥

[षट्त्रिंशद्विधपक्षिमांसवर्णनम्]

अथापराणि खागानि षट्त्रिंशत्पललान्यपि ।
 कुर्यादेकत्र विधिवत्साहसी साधकोत्तमः ॥१८॥
 वार्ध्नीनसं च कापोतं पारावतमथापि च ।
 औलूकं च तथा श्येनं खाञ्जनं चाषमेव च ॥१९॥
 कार्कं च कौररं पैकं कौक्कुटं चाटकं तथा ।
 कालिङ्गं कारटं चापि दात्यूहं चातकं तथा ॥२०॥

१. नास्ति पंक्तिरियम् इ^२

२. आमान्यद्यतनानीह इति समुचितः पाठः

गार्ध्रं चैल्लं च कैरं च क्रौञ्चं वाकं तथैव च ।
 मायूरं तैत्तिरं चापि हांसं चाक्रं च सारसम् ॥२१॥
 चाकोरं टैट्टिभं चापि लावं हारीतमेव च ।
 कारण्डवं च वार्ताकं शातपत्रं च माद्गवम् ॥२२॥
 कौयष्टिकं भरद्वाजं^१ सर्वं षट्त्रिंशदीरितम् ।
 कर्त्तव्यानि तथैतानि पूर्वोक्तगुणवन्ति च ॥२३॥
 एतानि मांसान्यादाय सर्वाण्येव शुचिस्मिते ।
 पुटके पुटके कुर्यात्पृथक् पृथगमायया ॥२४॥
 तदन्नं तानि मांसानि गृहीत्वा कुसुमादि च ।
 ततोऽर्धरात्रे चोत्थाय श्मशानाभिमुखो व्रजेत् ॥२५॥
 अथवा विपिनं घोरं निर्जनं भूतसंकुलम् ।
 उत्तराभिमुखो भूत्वा साधको वीतभीः शुचिः ॥२६॥
 प्रेतचेलासनं कृत्वा कृत्वा चाम्बुजमासनम् ।
 उपविश्यार्चयेद् देवीं कालीं कामकलाभिधाम् २७॥
 गन्धैः पुष्पैश्च धूपैश्च दीपैर्नैवेद्यसंचयैः ।

[शिवाबल्यर्पणार्थमनुज्ञायाचनमन्त्रः]

जप्त्वा स्तुत्वा नमस्कृत्य ततोऽनुज्ञां हि याचयेत् ॥२८॥
 अनेनैव तु मन्त्रेण वक्ष्यमाणेन पार्वति ।
 कृताञ्जलिपुटो भूत्वा धरातलमिलच्छिराः ॥२९॥
 देवि कामकलाकालि सृष्टिस्थित्यन्तकारिणि ।
 अनुज्ञां देहि मे देवि करिष्येऽहं शिवाबलिम् ॥३०॥

इत्यनुज्ञां समादाय निर्भीः प्रयतमानसः ।

[शिवाया आवाहनविधिः]

उल्कामुखीघोररूपाः^१ शिवा आवाहयेच्छनैः ॥३१॥

वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण त्रिरुच्चार्य विशेषतः ।

बद्धाञ्जलिर्मुक्तकेशो मालावाङ्मन उत्थितः ॥३२॥

तारवाग्भवह्रीरोषप्रासादान्ङ्गभौतकम् ।

मुखवामेक्षणौष्ठाधो रदाधोयुग्धकारकः ॥३३॥

योगश्च बलयोर्द्विद्विः कामलं च ततः प्रिये ।

बीजमुद्धृत्य षड्वर्णं नाम संबोधयेत्ततः ॥३४॥

घोररावे इति पदं ततोऽनन्तरमुच्चरेत्^२ ।

महाकापालि च तथा विकटदंष्ट्रे तथैव च ॥३५॥

संमोहिनी शोषिणी च संबोधनतया वदेत् ।

करालवदने चेति तत उच्चारयेत्सुधीः ॥३६॥

मदनोन्मादिनि पदं ज्वालामालिनि चेति च ।

शिवारूपिणि चोद्धृत्य ततो भगवतीति च ॥३७॥

आगच्छ द्वन्द्वमुल्लिख्य मम सिद्धिमितीति च ।

देहि युग्मं मामिति च रक्ष रक्षेति चोद्धरेत् ॥३८॥

हां हीं हूं ह्रौं ततः प्रोक्त्वा क्षां क्षीं क्षूं क्षौं विनिर्दिशेत् ।

क्रोधयुग्मं चास्त्रयुगं वह्निजायान्तगो मनुः ॥३९॥

त्रिरुच्चार्य शनैरित्थं प्रतीक्षेत शिवापथम् ।

[शिवापूजाविधिः]

कालीरूपधराः सर्वा यद्यागच्छन्ति तत्क्षणात् ॥४०॥

तदा सिद्धिं विजानीयाद्विपरीते तु सान्यथा ।

शनैरुच्चारयन्मन्त्रं पूर्वोक्तं भक्तितत्परः ॥४१॥

१. ०घोररावाः द^१

२. ०मुद्धरेत् द^१ द^२

अर्द्धप्रहरपर्यन्तं पश्येत्तन्मार्गमादरात् ।
 आगताभ्यो नमस्कुर्याद् दूरेणैव तु साधकः ॥४२॥
 पूजयेद् दूरतः स्थित्वा भक्तिभावेन भाविनि ।
 पाद्यार्घ्याचमनीयैश्च स्नानीयैर्गन्धपुष्पकैः ॥४३॥
 धूपैर्दीपैश्च नैवद्यैरन्यद्यद्यच्च संभवेत् ।
 सर्वोपचारैः संपूज्य भक्तिमग्नः प्रसन्नधीः ॥४४॥
 तदन्नमग्रतः कृत्वा ततो दद्याच्छिवाबलिम् ।
 वैहंगमानि मांसानि पंक्तिशः स्थापयेदपि ॥४५॥

[शिवाबलौ वैहङ्गममांसार्पणमन्त्रः]

सर्वमेकत्र संस्थाप्य गृहीत्वा पाणिना जलम् ।
 उत्सृजेन्मनुनानेन गदतो मे निशामय ॥४६॥
 प्रणवं च त्रपाक्रोधौ डेऽन्तं नाम समुच्चरेत् ।
 डेऽन्तं महाघोररावा भगमालिनि चेति च ॥४७॥
 तद्वच्छिवारूपिणी च ज्वालामालिनि डेऽन्तवत् ।
 इमं बलिमिति स्थाप्य प्रयच्छामि सकृद्वदेत् ॥४८॥
 गृह्ण द्वन्द्वं खाद युगं मम सिद्धिमितीति च ।
 कुरु युगं समुद्धृत्य मम शत्रूनथोच्चरेत् ॥४९॥
 नाशयेति युगं प्रोच्य मारयेति तथैव च ।
 स्तम्भयोच्चाटय हन विध्वंसय मथापि च ॥५०॥
 विद्रावय पच च्छिन्धि शोषय त्रासय त्रुट ।
 मोहयोन्मूलय तथा भस्मीकुरु तथैव च ॥५१॥
 जृम्भय स्फोटय तथा मथ विद्रावयेति च ।
 हर विक्षोभय तुरु दम मर्दय पातय ॥५२॥

चतुर्विंशतिकस्यास्य युगं युगमुदीरयेत् ।
 तत उच्चारयेदेतत्सर्वभूतभयंकरि ॥५३॥
 ततः सर्वजनेत्युक्त्वा मनोहारिणि चोद्धरेत् ।
 सर्वशत्रुक्षयं प्रोच्य करिशब्दं विनिर्दिशेत् ॥५४॥
 ज्वलयुगं प्रज्वलयुगं शिवारूपधरेति च ॥
 काली कपाली संबोध्या महाकापालि^१चेति च ॥५५॥
 ह्रीं युगं ह्रं च युगलं प्रासादयुगलं तथा ।
 राज्यं मे समनूद्धृत्य देहि युगमथो वदेत् ॥५६॥
 किलियुगमाच्च चामुण्डे यमघण्ट [ण्टे] हिलेर्युगात् ।
 मम सर्वाभीष्टपदं ततो वै साधयद्वयम् ॥५७॥
 संहारिणिपदं दत्त्वा संमोहिनिपदं ततः ।
 कुरुकुल्लेति संबोध्य ततः किरियुगं पठेत् ॥५८॥
 क्रोधयुगमास्त्रयुगं च शिरोऽन्तो मनुरीरितः ।
 त्रिरुच्चार्योत्सृजेदन्नं पललं शाकुनं च यत् ॥५९॥
 कालीरूपास्तु ता ध्यायेदेवमेव न संशयः ।
 ततोऽपसृत्य तत्स्थानात्किञ्चिद् दूरे व्रजेत वै ॥६०॥
 यथागच्छन्ति ताः सर्वा न विभ्यति तथाचरेत् ।

[शिवाबलिफलनिर्धारणम्]

दूरे स्थित्वा निरीक्षेत किमादौ भक्षयन्ति ताः ॥६१॥
 सर्वा आगत्य चेत्सर्वमश्नन्ति दयिते तदा ।
 सर्वसिद्धिं विजानीयाद्राज्यलाभं तथैव च ॥६२॥
 यद्यच्च भक्षयन्त्येतास्तत्तत्फलमवाप्नुयात् ।
 यद्यच्च नैव खादन्ति तत्तन्नैव फलं भवेत् ॥६३॥

१. चेत्यपि, द^२

विशेषं च प्रवक्ष्यामि श्रुत्वा तदवधारय ।
 अन्नेन धनलाभः स्यात्पायसैर्वाग्मिता भवेत् ॥६४॥
 घृतेनायुरवाप्नोति पूषैः पुण्यमवाप्नुयात् ।
 शष्कुलीमोदकैः कीर्तिं वाहनं कृशरैरपि ॥६५॥
 तेमनैः पुत्रलाभः स्यान्मत्स्यैराप्नोति कामिनीम् ।

[अष्टादशविधाममांसापणफलम्]

आममांसाच्च या सिद्धिस्तदपि व्याहरामि ते ॥६६॥
 वाराहेणार्थलाभः स्याद् भाल्लूकेन गृहस्य च ।
 प्लावंगमेन विद्या स्यात्खाड्गकैर्विजयं रणे ॥६७॥
 माहिषेणैव मांसेन राज्यप्राप्तिर्भवेद् ध्रुवम् ।
 गौधेनापत्यमाप्नोति शाल्यैः सौन्दर्यमुत्तमम् ॥६८॥
 आरोग्यं हारिणेनाशु कार्णसारैर्बलौन्नतिम् ।
 ज्ञातिश्रैष्ठ्यं राङ्गवैश्च गावयै राजमान्यताम् ॥६९॥
 शाशौर्ध्रावितां गच्छेदाजैरजरतां व्रजेत् ।
 आवेयेन तु मांसेन सर्वकल्याणमाप्नुयात् ॥७०॥
 बह्वन्नं चापि नाक्रेण भूमिप्राप्तिस्तु कामठैः ।
 ग्राहेणाभेद्यतनुतां नाकुलैर्महतीं श्रियम् ॥७१॥
 अष्टादशानां मांसानां फलं ते कथितं मया ।

[पक्षिमांसापणस्य फलश्रुतिः]

अतः परं प्रवक्ष्यामि पक्षिमांसफलं महत् ॥७२॥
 वार्ध्निसे राज्यफलं कापोते मोक्षमव्ययम् ।
 पारावते राजकन्यामौलूके रिपुसंक्षयम् ॥७३॥
 शत्रुवाक्स्तम्भनं श्यैने खाञ्जनेऽदृश्यरूपताम् ।
 चापेऽणिमपदप्राप्तिः काके खेचरतां व्रजेत् ॥७४॥

कौररे वशकारित्वं पैके चाकर्षणं भवेत् ।
 कौक्कुटे द्रावणं सिद्धयोच्चाटके मोहनं तथा ॥७५॥
 कालिङ्गे स्तम्भनं विन्देदुच्चाटं काकमांसके ।
 दात्यूहे मारणं गच्छेच्चातके द्वेषणं तथा ॥७६॥
 शोषणं जायते गार्ध्नो चैल्ले मूर्च्छनमेव च ।
 शौके च क्षोभणं दिश्येत्क्रौञ्चे चोन्मादमेव च^१ ॥७७॥
 वाके^२ चाञ्जनलाभः स्यात्खड्गसिद्धिश्च बार्हिणे ।
 भूताः प्रेताः पिशाचाश्च वेताला गुह्यकास्तथा ॥७८॥
 विनायकाः क्षेत्रपाला यक्षा राक्षसजातयः ।
 गन्धर्वाश्च तथा नागा डाकिन्यो घोणका अपि ॥७९॥
 विद्याधराश्च सर्पाश्च तथैवाप्सरसां गणाः ।
 सर्वे भवन्ति वशगास्तैत्तिरे पलले प्रिये ॥८०॥
 हांसे तु पादुकासिद्धिर्यक्षिण्यश्चाक्रवाकके ।
 सारसे धातुवादः स्याच्चाकोरे गुटिका प्रिये ॥८१॥
 टैट्टिभे चिरजीवित्वं लावेऽन्तर्द्धानमाप्नुयात् ।
 हारीते कामरूपित्वं सत्यं प्राप्नोति भामिनि ॥८२॥
 कारण्डवे जलस्तम्भं वह्निस्तम्भं च वर्त्तके ।
 शातपत्रे स्वर्गगतिं प्राप्नुयान्नात्र संशयः ॥८३॥
 शापानुग्रहसामर्थ्यं माद्गवेनैव विन्दति ।
 भारद्वाजेन मांसेन चक्रवर्त्तित्वमाप्नुयात् ॥८४॥

[ब्राह्मणस्य कृते नरमांसार्पणनिषेधः]

नारं मांसं न दातव्यं ब्राह्मणेन कदाचन ।
 शूद्रेणैव प्रदातव्यं सप्तत्रिंशत्तमं हि तत् ॥८५॥

१. ०मुत्तमम् द^१ द^२

२. काङ्के इति मातृकापाठः

तस्य प्रदानाद्देवेशि साधकः षष्टिसिद्धिभाक् ।
तवैतत्कथितं कान्ते मांसदानफलं महत् ॥८६॥

[शिवाया देवस्वरूपताभिधानम्]

शिवास्तु नावमन्तव्या देवीरूपा हि ता यतः ।
फेररूपं हि धृत्वा सा स्वयमायाति कालिका ॥८७॥
कालीभावेन ता ध्येयाः सत्यं सत्यं हि भामिनि ।

[शिवाया अनागमनस्य विघ्नसूचकताभिधानम्]

यदि नायान्ति ताः सर्वास्तदा विघ्नः प्रजायते ॥८८॥
भक्षयन्ति न चेत्तास्तु तदैव मरणं भवेत् ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पूर्वमेव परीक्षयेत् ॥८९॥
आयान्ति वाथ नायान्ति श्मशाने वाथ निर्जने ।

[शिवाबल्यङ्गतया भूतादिवलिविधानाभिधानम्]

शिवामु भक्षयन्तीषु भूतेभ्यो बलिमाहरेत् ॥९०॥
संहारभैरवायापि क्षेत्रपालेभ्य एव च ।
डाकिनीभ्यश्च सर्वाभ्यो बलिं दद्याच्च साधकः ॥९१॥
महदैश्वर्यमाप्नोति निःशेषं भक्षयन्ति चेत् ।
अर्धे तु स्वल्पसिद्धिः स्यादभोज्ये तु विपद् भवेत् ॥९२॥
अनागमे तु मरणं तस्माद् यत्नेन साधयेत् ।
प्रत्यष्टम्यां चतुर्दश्यामेवं कुर्वीत साधकः ॥९३॥
साद्धाब्दिमध्ये सिध्येत वारे षट्त्रिंशके प्रिये ।

[शिवाबलिमाहात्म्याभिधानम्]

शिवाबलिरयं प्रोक्तो महाफलमहोदयः ॥९४॥

एतस्य फलबाहुल्यं कथितं नैव शक्यते ।
 विद्यावान् बलवान् वाग्मी चिरजीवी निरामयः ॥६५॥
 धार्मिको विजयी दक्षो यशस्वी भूपवल्लभः^१ ।
 ज्ञातिश्रेष्ठः पुत्रवांश्च सर्वयोषितिप्रयः सुखी ॥६६॥
 रूपवान् बलवान् धीरो विक्रान्तो विश्वपूजितः ।
 स धन्यः सर्वविच्चैव भवत्यत्र न संशयः ॥६७॥
 सौन्दर्ये मन्मथः साक्षाद् बलेऽपि स्यात्समीरणः ।
 रामार्जुनसमो युद्धे विद्यायां गीष्पतिर्यथा ॥६८॥
 धने कुबेरसदृशो चिरायुर्व्यासरामवत् ।
 क्षमायां पृथिवीतुल्यो गाम्भीर्ये सागरो यथा ॥६९॥
 मेरुकैलासवद्धैर्ये प्रभुत्वे वासवोपमः ।
 लावण्ये चन्द्रतुल्योऽसौ प्रतापे भास्करोपमः ॥७०॥
 तडिद्वद् दुर्निरीक्ष्योऽसौ भवेद्देव्याः प्रसादतः ।
 यावत्यः सिद्धयः सन्ति समस्तजगतीतले ॥७०१॥
 करामलकवत्सर्वा भवन्त्येव न संशयः ।
 अन्या अपि प्रसिद्धचन्ति सिद्धयः साधकस्य तु ॥७०२॥
 अणिमा खेचरत्वं च कामरूपित्वमिच्छया ।
 शापानुग्रहसामर्थ्यं त्रैलोक्यवशता तथा ॥७०३॥
 कृपाणाञ्जनसिद्धिश्च वेतालगुटिकादि च ।
 यक्षिणी धातुवादश्च स्तम्भोऽनलखगाम्बुनाम् ॥७०४॥
 अव्याहतगतित्वं च सर्वाकर्षणमोहनम् ।
 मेरुमन्दरकैलासस्वर्गादिगमनं तथा ॥७०५॥

१. रूपवल्लभः, द^१, द^२

सर्वं साधयति क्षिप्रं शिवाबलिविधानतः ।
 आरोग्यं मनसः^१ सौख्यं विजयोऽबाधता तथा ॥१०६॥
 अविघ्नता दुःखनाशः पुत्रलाभः सुखोन्नतिः ।
 सर्वकल्याणवाञ्छापतिर्भयनाशो महोदयः ॥१०७॥
 नानारोगादिनाशश्च बलिदानात्प्रजायते ।
 बलिदानस्य माहात्म्यं कथयिष्ये कियत्तव ॥१०८॥
 स्वल्पमेव मया प्रोक्तं बहु वक्तुं न शक्यते ।
 इतोऽपि फलबाहुल्यं सत्यं सत्यं हि पार्वति ॥१०९॥
 दण्डवत्प्रणमेत्तास्तु ततो वै देवताधिया ।
 स्तुतिं कुर्यात्स्तवैरेतैः कवचैश्च विशेषतः ॥११०॥

[शिवास्तोत्रम्]

शिवारूपधरे देवि कामकालि नमोऽस्तु ते ।
 उत्कामुखि ललज्जिह्वे धोररावे शृगालिनि ॥१११॥
 श्मशानवासिनि प्रेते शवमांसप्रियेऽनघे ।
 अरण्यचारिणि शिवे फेरो जम्बूकरूपिणि ॥११२॥
 नमोऽस्तु ते महामाये जगत्तारिणि कालिके ।
 मातङ्गि कुक्कुटे रौद्रि कालकालि^२ नमोऽस्तु ते ॥११३॥
 सर्वसिद्धिप्रदे देवि^३ भयंकरि भयावहे ।
 प्रसन्ना भव देवेशि मम भक्तस्य कालिके ॥११४॥
 सप्तारतारिणि जये जय सर्वशुभंकरि ।
 विस्रस्तचिकुरे चण्डे चामुण्डे मुण्डमालिनि ॥११५॥

१. विजयं, द^१

२. कालिकालि, द^२

३. भीमे, द^१

संहारकारिणि क्रुद्धे सर्वसिद्धिं प्रयच्छ मे ।
 दुर्गे किराति शवरि प्रेतासनगतेऽभये ॥११६॥
 अनुग्रहं कुरु सदा कृपया मां विलोकय ।
 राज्यं प्रयच्छ विकटे वित्तमायुः सुतान् स्त्रियम् ॥११७॥
 शिवाबलिविधानेन प्रसन्ना भव फेरवे ।
 नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु नमो नमः ॥११८॥
 इत्येतैरष्टभिः श्लोकैः शिवास्तोत्रमुदीरयेत् ।

[शिवाबल्यवशिष्टान्नविनियोगविधिः]

ततस्तच्छेषमन्नं यद् भाजनं वान्यदेव वा ॥११६॥
 सर्वं हि निखनेद् भूमौ प्रयत्नेनैव पार्वति ।
 यदि काका मृगाः श्वानो ये चान्येऽरण्यवासिनः ॥१२०॥
 भक्षयन्ति तदुच्छिष्टं तदा विघ्नः प्रजायते ।
 स्वयं तदवशिष्टं यत्प्रसादमुपयोजयेत् ॥१२१॥
 गन्धं माल्यं च नैवेद्यं यद्यद्देव्यै प्रकल्पितम् ।
 रात्रावेव समागच्छेत् प्रयतः प्रेतमन्दिरात् ॥१२२॥

[गुह्यकालिकामकलाकाल्योस्तुलनायां कामकलाकाल्याः
 श्रेष्ठताभिधानम्]

एष मुख्यः प्रयोगस्तु गुह्यकाल्या वरानने ।
 एतत्प्रयोगादेषैव काली कामकला भवेत् ॥१२३॥
 न भेदस्त्वनयोः सत्यं प्रयोगे मन्त्रसिद्धये ।
 अन्येऽपि भेदाः सन्त्यस्याः कथयिष्यामि तानहम् ॥१२४॥
 'योऽसावुक्तो मनुर्देव्याः पूर्वमष्टादशाक्षरः ।
 श्रेष्ठः स सर्वमन्त्राणां सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः ॥१२५॥

१. इतः पंक्तिद्वयमधिकं द^१, द^२ इत्यनयोः

एष कामकलाकाल्या मन्त्रः प्रकृतिरुच्यते ।
 विकृतिर्गुह्यकाल्यास्तु मन्त्रो यः षोडशाक्षरः ॥१२६॥
 स्थितायां प्रकृतौ देवि विकृतिर्न बलीयसी ।
 सप्तानामपि मन्त्राणामयमेवाग्रणीः प्रिये ॥१२७॥
 त्रैलोक्याकर्षणो मन्त्रो यदि भाग्येन लभ्यते ।
 तदा शिवाविधाने तु स एव परिनिष्ठितः ॥१२८॥
 अभावे तस्य मन्त्रस्य^२ गुह्यकाल्या मनुर्मतः ।
 विनोपदेशं यः कुर्यात् प्रयोगं कामकालिकम् ॥१२९॥
 सद्यः स मृत्युमाप्नोति भक्षितो योगिनीगणैः ।
 ग्राह्यस्तस्मात्प्रयत्नेन मनुरष्टादशाक्षरः ॥१३०॥
 राज्यदानैः प्राणदानैरुपदेशो गुरोः प्रिये ।
 आत्मनः क्षेममन्विच्छेद् यदि साधकसत्तमः ॥१३१॥
 न तु वा गुह्यकाल्यास्तु मनुनैवाखिलं भवेत् ।
 गुरूपदिष्टमार्गेण प्रयोगेण वरानने ॥१३२॥
 इत्येष कथितो यत्नाच्छिवाबलिविधिस्तव ।
 कथयस्व महागौरि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥३३॥

इत्यादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां पञ्चशतसाहस्र्यां

शिवाबलिप्रयोगो नाम

चतुर्थः पटलः ।

पञ्चमः पटलः

[कामकालिकप्रयोगस्यावतरणम्]

देव्युवाच

विश्वोपकारक विभो शंभो संसारतारक ।
 त्वत्तः श्रुतमिदं सर्वं श्रुत्वा चैवावधारितम् ॥ १ ॥
 केन कामकलानाम प्राप्तवत्यम्बिका परा^१ ।
 तदहं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो योगिजनप्रिय ॥ २ ॥
 प्रयोगेणार्चय्या वापि ध्यानेनाथ स्तवेन वा ।
 प्रोच्यते सा परा शक्तिः काली कामकलाह्वया ॥ ३ ॥
 शृण्वन्ती ते मुखाम्भोजान्न तृप्त^२मधियाम्यहम् ।
 कथयस्व महादेव प्रयोगं कामकालिकम् ॥ ४ ॥

महाकाल उवाच

अतिगुह्यतमं देवि प्रयोगं पृष्ठवत्यसि ।
 नाख्यातो योऽद्यपर्यन्तं कस्मा अपि वरानने ॥ ५ ॥
 तमहं कथयिष्यामि यतो भक्तासि पार्वति ।
 संगोपनीयो यत्नेन न वाच्यो यस्य कस्यचित् ॥ ६ ॥
 चिकीर्षयापि यस्यास्य सिद्धिं विन्दति साधकः ।
 किं पुनः करणेनेह भविष्यति शुचिस्मिते ॥ ७ ॥
 प्राणात्ययेनापि पुनर्न वाच्यं यत्र कुत्रचित् ।
 स्मरणादस्य योगस्य प्रसन्ना कालिका भवेत् ॥ ८ ॥
 किं बहूक्तेन देवेशि धन्यावावां जगत्त्रये ।
 यतः पृच्छसि वक्तास्मि प्रयोगं कामकालिकम् ॥ ९ ॥

१. परः ने ।

२. ०मुपयाम्यहम्, द^१ ।

नैवास्ति त्वय्यकथ्यं मे गुह्याद् गुह्यतरं हि यत्^१ ।
 शृणुष्व तं योगवरं भक्तियुक्तेन चेतसा ॥१०॥
 अवहेला न कर्तव्या न जुगुप्सा कदाचन ।
 न निन्दा न परीवादो न द्वेषो नैव धिक्कृतिः ॥११॥
 कृते तु सर्वनाशः स्यान्मरणं रोगपूर्णता ।
 दारिद्र्यं पुत्रनाशश्च बन्धनं निगडादिभिः ॥१२॥
 तस्मान्निन्दा न कर्तव्या यदीच्छेदात्मनः शुभम् ।
 स्वभाव एव देव्यास्तु प्रीतिरेतत्प्रयोगतः ॥१३॥
 राजाज्ञेवाप्रणोद्येयं सैव ब्रूते सनातनी ।
 प्रयोगस्त्रिविधोऽयं च शक्याशक्यनिबन्धनः ॥१४॥
 राजपूर्वो मध्यपूर्वो लघुपूर्वस्तथैव च ।

[राजपूर्वस्य कामकलाख्यप्रयोगस्याभिधानम्]

योगः कामकलाख्योऽयं तत्रादि व्याहरामि ते ॥१५॥
 रामाः षोडशवर्षीया रूपयौवनगविताः ।
 विशाललोचनाः श्यामाः शारदेन्दुनिभाननाः ॥१६॥
 घनकुन्तलभारिण्यः पीनोत्तुङ्गकुचोन्नताः ।
 विशालजघनाभोगा अतिक्षीणकटिस्थलाः ॥१७॥
 बृहन्नितम्बदृषदो जातरूपतनुश्रियः ।
 पीनोरवः कान्तिमत्यः सर्वाभरणभूषिताः ॥१८॥
 भिन्नजातीयकाः सर्वा नारीराकारयेत्सुधीः ।
 ब्राह्मणी क्षत्रिया वैश्या शूद्रा दासी नटी तथा ॥१९॥
 मालाकारिणिका चापि कुम्भकारिणिका तथा ।
 शौचिकी च कुविन्दी च तन्तुवाय्यसिर्माजिका ॥२०॥

रजकी चर्मकारस्त्री तथायःकारिका प्रिये ।
 शौण्डिकी नापिती त्वाष्ट्री कलादी काम्बरी तथा ॥२१॥
 कैवर्ती सौल्विकी तैलकारिणी मागधी तथा ।
 वेश्या कुमारी च तथा तथाभीरा च पुंश्चली ॥२२॥
 सैरिन्धी दूतिका रण्डा प्रतिवेशनिकापि च ।
 स्वजाया जीवनी चैव चतुस्त्रिंशच्च वारुडी ॥२३॥
 चाण्डाली राजकन्या च षट्त्रिंशदिति ताः स्मृताः ।
 पुष्पवासिततैलेन समभ्यक्ता वराननाः ॥२४॥
 प्रसाधिताः स्नापयेत्तास्तोयैः कर्पूरवासितैः ।
 उच्चरन्मन्त्रमेतं हि सकृत्सकृदुदारधीः ॥२४॥

[सुन्दरीणामिह स्नापनमन्त्रः]

प्रणवं च त्रपाकामौ ततो भगवति स्मरेत् ।
 महामाये पदं प्रोच्य ततेऽनङ्गपदं वदेत् ॥२६॥
 वेगसाहसिनि स्मृत्वा मनो सर्वजनात् परम् ।
 हारिणीति समुद्धृत्य ततः सर्ववशंकरि ॥२७॥
 मोदयेति^१ पदद्वन्द्वं प्रमोदय ततस्तथा ।
 एह्यागच्छेति नामापि संबोध्य प्रवदेत् सुधीः ॥२८॥
 सान्निध्यं च कुरु द्वन्द्वं युगं च कवचास्त्रयोः ।
 स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रः प्रशस्तः स्नापने प्रिये ॥२९॥
 ततः प्रदद्याद्वसनं सर्वाभ्यश्च पृथक् पृथक् ।
 भिन्नो भिन्नो मनुः प्रोक्तः सर्वस्मिन्नपि कर्मणि ॥३०॥
 वस्त्रदानस्य मन्त्रं च गदतो मे निशामय ।

[सुन्दरीणामिह वस्त्रार्पणमन्त्रः]

लज्जाकामवधूनां च युगं युगमनुस्मरेत् ॥३१॥

१. मोहयेति द^२ ने० ।

त्रैलोक्याकर्षणीत्युक्त्वा वस्त्रं गृह्ण युगं वदेत् ।
फडन्ते वह्निजाया च प्रोक्तो वस्त्रार्पणे मनुः ॥३२॥

[सुन्दर्या अर्पणीयवस्त्राभिधानम्]

साटी क्षौमदुकूलादि पट्टवस्त्रं विशेषतः ।
अन्यद् यद् यच्च भवति महामूल्यवदंशुकम् ॥३३॥

[समन्तः कज्जलार्पणविधिः]

ततोऽर्पयेत् कज्जलं च वक्ष्यमाणमनुं वदन् ।
तारं क्रोधं समुद्धृत्य महाघोरतरे वदेत् ॥३४॥
फेत्कारराविणीत्युक्त्वा महामांसप्रियेति च ।
हिलियुगं मिलिद्वन्द्वं ततः कज्जलमित्यपि ॥३५॥
गृह्ण गृह्णेति संभाष्य ठद्वयान्तो मनुर्मतः ।
निवेदयेच्च सर्वाभ्यः कज्जलं मन्त्रमुच्चरन् ॥३६॥

[समन्तः सिन्दूरार्पणविधिः]

सिन्दूरं च ततो दद्यादनेन मनुना प्रिये ।
प्रणवास्यवधूकाममायारुट्कमलार्णकान् ॥३७॥
समनूद्धृत्य संजल्पेत् सर्वभूतपदं ततः ।
पिशाचराक्षसानुक्त्वा ग्रसयुगं समुच्चरेत् ॥३८॥
मम जाड्यमिति प्रोच्य च्छेदय त्रितयं तथा ।
वेदसंख्यं ततो भौतं^२ प्रासादमिथुनं ततः ॥३९॥
शत्रून्पूर्वं समुद्धृत्य ममशब्दं दहद्वयम् ।
उच्छादय स्तम्भयापि विध्वंसय युगं युगम् ॥४०॥
सर्वग्रहेभ्य इत्युक्त्वा शान्तिं कुरु ततो वदेत् ।

१. इतश्चतस्रः पंक्तयः द^२ इत्यत्रैव दृश्यन्ते ।

२. मौनं द^१

रक्षां कुरु तथा चोक्त्वा वाग्भवं त्रितयं स्मरेत् ॥४१॥
फडन्ते ठद्वयं चापि सिन्दूरार्पणको मनुः ।

[समन्त्र अलक्तकार्पणविधिः]

अलक्तकार्पणं मन्त्रं प्रयत्नेनाशु मे शृणु ॥४२॥
मारयुग्मं पुरः प्रोच्य नवकोटिपदं वदेत् ।
योगिनीति ततः पश्चाद् डेऽन्तं परिवृता तथा ॥४३॥
रोषद्वयान्नाम डेऽन्तं ततोऽनङ्गपदं प्रिये ।
वेगमालाकुला डेऽन्ता मायायुग्मं ततः परम् ॥४४॥
डेऽन्तं ततो वदेत्कान्ते स्वयंभूकुसुमप्रिया ।
इमं पूर्वमलक्तं च त्रपाप्रासादयोर्युग्मम् ॥४५॥
सुवासिनीति डेऽन्तवन्निवेदयामि चेत्यपि ।
नमः शिरोऽन्तमुच्चकैरयं मनुः प्रकीर्तितः ॥४६॥

[मण्डलारचनविध्यभिधानम्]

समहृणैकमन्दिरे विरच्य तत्र मण्डलम् ।
सितं हि पूर्वदिगतं तथारुणं च वह्निगम् ॥४७॥
परेतगं च मेचकं सुपीतवच्च नैऋतम् ।
प्रचेतसं च पाटलं समीरगं च हारितम् ॥४८॥
कुवेरगं च पिङ्गलं गिरीशगं हि धूमलम् ।
विधाय हीदृशं प्रिये दिगष्टशोभि मण्डलम् ॥४९॥
युगाख्यनिर्गमान्वितं तदीयपालसंयुतम् ।
विभिन्नरूपमण्डले निवेशयेत्तु ताः क्रमात् ॥५०॥
ऋषित्रिसंख्यमण्डलक्रमेण दीर्घपंक्तिगम् ।
ततोऽष्टसोमसंख्यकैर्निवेश्य मण्डले स्त्रियः ॥५१॥

नवेन्दुसंख्यके प्रिये विरच्य मूलमण्डलम् ।
पुरोक्तयन्त्रमुत्तमं निवेश्य पूजनं चरेत् ॥५२॥
ततोऽनु तत्र कामिनीस्तदोपवेशयेत् क्रमात् ।

[यन्त्रोपरि सुन्दरीणामुपवेशनार्थं मन्त्रः]

सरोषह्रीरमास्मरैः सवाग्भवैश्च मण्डले ॥५३॥
उपानुगं विशोच्चरेत् पुनस्तथैव चोद्धरेत् ।
सुसन्निधिं कुरु त्विदं भवेच्च वारयुग्मकम् ॥५४॥
ततोऽनलाङ्गनायुतो मनुः सदोपवेशने ।
गजेन्द्रतः परात् प्रिये स्मृतं हि काममण्डलम् ॥५५॥
तदेव कामकालिकं सदैव मुख्यमुच्यते ।

[कामकलाख्ययन्त्रे मूलदेव्याः समन्त्र आवाहनविधिः]

तत्र कामकलानाम्नि मण्डले जगदम्बिकाम् ॥५६॥
आवाहयेज्जगद्धात्रीं वक्ष्यमाणमनुं वदन् ।
प्रणवं नारसिंहस्य पञ्चकं समनुच्चरेत् ॥५७॥
एह्येहीति पदं न्यस्य परमात्तत्त्वमुच्चरेत् ।
रूपिणीत्यपि चोद्धृत्य ततो भगवति स्मरेत् ॥५८॥
सम्बोधनतया नाम ततो भूतार्णपञ्चकम् ।
सन्निधिं च कुरुद्वन्द्वं क्रोधद्वन्द्वं ततोऽप्यनु ॥५९॥
अस्त्रद्वयादनु स्वाहा प्रोक्तो ह्यावाहने मनुः ।
इत्यावाह्य महापीठे सान्निध्यं परिकल्प्य च ॥६०॥

[कामकालिकप्रयोगार्थं देव्या अनुज्ञाप्राथना]

ततोऽनुज्ञां प्रार्थयीत सर्वासामपि पूजने ।
कलातीते नादविन्दुशक्तिरूपिणि चिन्मये ॥६१॥

पराकुण्डलिनीरूपे शिवशक्तिस्वरूपिणि ।
 देवि कामकलाकालि जगदुत्पत्तिकारिणि ॥६२॥
 स्थितिकारिणि कल्पान्ते पुनः संहारकारिणि ।
 परामृतरसास्वादपरमानन्दलोलुपे ॥६३॥
 सदाशिवमहत्तत्त्वसामरस्यस्वरूपिणि ।
 देवि कामकलाकालि सर्वसिद्धिप्रदेज्जघे ॥६४॥
 अनुज्ञां देहि मे देवि^१ प्रयोगे कामकालिके ।
 इत्यनुज्ञां ततो लब्ध्वा क्रमात्पूर्वादितः सुधीः ॥६५॥

[मण्डलोपविष्टमुन्दरीणां सोपचारपूजाविधिः]

पूजयेन्मण्डलस्थास्ता उपचारैर्यथोदितैः ।
 जातिहीना इति ज्ञात्वा नावमान्या कथंचन ॥६६॥
 देवीधिया प्रपश्येत्ता इत्यागमविदो विदुः ।
 पाद्यार्घाचमनीयाद्यैः गन्धपुष्पादिभिस्तथा ॥६७॥
 धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैरन्यद् यच्चोपकल्पितम् ।
 पूर्वोक्तेन विधानेन मन्त्रैरपि च तैः प्रिये ॥६८॥
 कर्तव्या विधिवत्पूजा यथा तास्तोषमाप्नुयुः ।
 ऊनविंशे मण्डले तु यजेद् देवीं प्रसन्नधीः ॥६९॥
 नित्यपूजोक्तविधिना सर्वसम्भारसञ्चयैः ।

[पीठन्यासविधिः]

षडङ्गानि प्रविन्यस्य पीठन्यासं समाचरेत् ॥७०॥
 महामण्डूककालाग्निरुद्रं च कच्छपं तथा ।
 आधारे लिङ्गनाभौ च क्रमेणोपन्यसेत्सुधीः ॥७१॥

१. कालि द^१ द^२ ।

एवं विचिन्त्य विधिवद्धर्मादीन् विन्यसेत्ततः ।
 अंसोर्युग्मयोर्विद्वान् प्रादक्षिण्येन देशिकः ॥७२॥
 धर्मज्ञानं सवैराग्यमैश्वर्यं विन्यसेत्क्रमात् ।
 मुखपार्श्वनाभिपार्श्वेष्वधर्मादीन्प्रकल्पयेत् ॥७३॥
 अनन्तं हृदये पद्ममस्मिन् सूर्येन्दुपावकान् ।
 एषु स्वस्वकला न्यसेन्नामाद्यक्षरपूर्विकाः ॥७४॥
 सत्त्वादींस्त्रीन् गुणान् न्यस्येत्तथैवात्र गुरुत्तमः ।
 आत्मानमन्तरात्मानं परमात्मानमेव च ॥७५॥
 ज्ञानात्मानं प्रविन्यस्य न्यसेत्पीठमनुं ततः ।

[आत्मनि इष्टदेवताध्यानविधिः]

एवं देहमये पीठे चिन्तयेदिष्टदेवताम् ॥७६॥

[इष्टदेवतायाः मानसपूजाविधिः]

पूर्वोक्तेन विधानेन मनसा परिपूजयेत् ।

[इष्टदेवतायाः बाह्यपूजोपकरणसंग्रहः]

मुद्रां प्रदर्श्य विधिना शङ्खस्थापनमाचरेत् ॥७७॥
 शङ्खमस्त्रेण संप्रोक्ष्य वामतो वह्निमण्डले ।
 साधारं स्थापयेद्विद्वान् व्युत्क्रमार्णैर्जलं क्षिपेत् ॥७८॥
 पूजयेद्वह्निं^१ सूर्येन्दून् बीजैस्तत्तत्कलान्वितैः ।
 तत्तत्कला तु संख्याता दशद्वादशषोडशैः ॥७९॥
 तीर्थावाहनमन्त्रैश्च तीर्थान्यावाह्य पूजयेत् ।
 गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपाद्यैरभिपूजिते ॥८०॥

शङ्खे पाणितलं दत्त्वा चाष्टधा प्रजपेन्मनुम् ।
 चिन्मयं चिन्तयेत्तीर्थमानीयाङ्कुशमुद्रया ॥८१॥
 अस्त्रमन्त्रेण रक्षित्वा कवचेनावगुण्ठ्य च ।
 धेनुमुद्रां समासाद्य बोधयेत्तत्त्वमुद्रया ॥८२॥
 दक्षिणे प्रोक्षिणीपात्रमाधायान्द्रिः प्रपूजयेत् ।
 किञ्चिदध्याम्बु संगृह्य प्रोक्षण्यंभसि योजयेत् ॥८३॥
 अर्घस्योत्तरतः कार्यं पाद्यमाचमनीयकम् ।
 परमीकृत्य तं शङ्खं पावनं परिचिन्तयेत् ॥८४॥
 देवस्य मूर्ध्नि तत्किञ्चित् पूजाद्रव्येषु चात्मनः ।
 अवेक्षणं प्रोक्षणं च वीक्षणं ताडनं तथा ॥८५॥
 अर्चनं चैव सर्वेषां पावनं सम्प्रकल्पयेत् ।
 अर्घपात्रे प्रदातव्या गन्धपुष्पयवाक्षताः ॥८६॥
 कुशाग्रतिलदूर्वाश्च सर्षपाश्चार्थसिद्धये ।
 पाद्यपात्रे प्रदातव्यं श्यामाकं कूर्चमेव च ॥८७॥
 अब्जं च विष्णुक्रन्तां च पाद्यसिद्धयै प्रकल्पयेत् ।
 तथाचमनपात्रे च दद्याज्जातीफलं पुनः ॥८८॥
 लवङ्गमपि कक्कोलं शस्तमाचमनीयकम् ।

[मधुपर्कपरिचयः]

दध्ना च मधुसर्पिभ्यां मधुपर्को भविष्यति ॥८९॥

[इष्टदेवताया बाह्यपूजाविधिः]

बाह्यपूजां ततो कुट्यदैहिकाभ्युदयाय वै ।
 पूर्वमेवोदितं देवि मण्डलस्य प्रकल्पनम् ॥९०॥
 तथापि फलबाहुल्यात् प्रसङ्गादुच्यते पुनः ।
 गोमयैर्लिप्तदेशे च मण्डलं तत्र कारयेत् ॥९१॥

शालितण्डुलचूर्णैश्च नीलपीतसितासितैः ।
 लिखेदष्टदलं पद्मं चतुरस्रसमावृतम् ॥६२॥
 नवकोणं कर्णिकायां कोणाग्रं बीजभूषितम् ।
 कूर्मं च बृहदाकारं महामण्डूकमेव च ॥६३॥
 कालाग्निसंज्ञकं रुद्रं तस्मिन्पीठे प्रपूजयेत् ।
 तन्मध्ये साध्यमालिख्य कालीबीजानि संलिखेत् ॥६४॥
 सर्वतो मण्डलं चापि गायत्र्या परिवेष्टयेत् ।
 गायत्रीं च प्रवक्ष्यामि यथावदवधारय ॥६५॥
 जपादस्याश्च दयिते राजसूयफलं लभेत् ।

[कामकलाकाल्यास्तान्त्रिकगायत्रीमन्त्रः]

अनङ्गाकुलायै विद्महे मदनातुरायै धीमहि ॥६६॥
 तन्नः कामकलाकाली प्रचोदयात् ।

[बाह्यपूजायाः क्रमस्य विधेश्चाभिधानम्]

गुरुपक्तिं नमेद्वामे गणेशादीन् परे तथा ॥६७॥
 मध्ये त्वाधारशक्तिं च पङ्कजद्वयधारिणीम् ।
 कूर्मं च बृहदाकारं महामण्डूकमेव च ॥६८॥
 कालाग्निसंज्ञकं रुद्रं तस्मिन् पीठे प्रपूजयेत् ।
 अभ्यर्चयेद् वसुमतीं स्फुरत्सागरमेखलाम् ॥६९॥
 तत्र रत्नमयं द्वीपं तस्मिंस्तु मणिमण्डपम् ।
 यजेत् कल्पतरुं तस्मिन् साधकोऽभीष्टसिद्धये ॥७०॥
 अधस्तात्पूजयेत्तस्य वेदिकां मण्डलोज्वलाम् ।
 पश्चादभ्यर्चयेत्तस्यां पीठे धर्मादिभिः पुनः ॥७०१॥

रक्तश्यामहरिच्छुकलनीलाभां नादरूपिणीम् ।
 बृषकेशरिभूतेभरूपान् धर्मादिकान् यजेत् ॥१०२॥
 अग्न्यादिषु विदिक्ष्वेवं धर्मादीन् पूजयेत् सदा ।
 अधर्मादीन् यजेत् पश्चात् पूर्वादिदिक्चतुष्टये ॥१०३॥
 आनन्दकन्दं प्रथमं संविन्नालमनन्तरम् ।
 मन्त्री प्रकृतिपत्राणि विकारमयकेशरान् ॥१०४॥
 पञ्चाशद्वर्णबीजाढ्यां कर्णिकां पूजयेत्ततः ।
 कलाभिः पूजयेत्साद्धं तस्मिन्सूर्येन्दुपावकान् ॥१०५॥
 प्रणवस्य त्रिभिर्वर्णैरथ सत्त्वादिकान् गुणान् ।
 आत्मानमन्तरात्मानं परमात्मानमेव च ॥१०६॥
 ज्ञानात्मानं च विविधं पीठशक्तिं यजेत् पुनः ।
 तत्र पीठमनुं प्रोक्त्वा तत्र सिंहासनं न्यसेत् ॥१०७॥
 उच्चरन्मूलमन्त्रं हि देवीं हृदि विचिन्तयन् ।
 करकच्छपिकारूपमुद्रया पुष्पमुत्तमम् ॥१०८॥
 गृहीत्वा चिन्तयेद्देवीं तत्तन्मन्त्रानुसारतः ।
 तन्मध्ये चिन्तयेद् देव्या वाहनं शवमेव च ॥१०९॥
 श्मशानं चिन्तयेत्तत्र शिवागणविराजितम् ।
 मुण्डाट्टहाससंयुक्तं शिवाशतनिनादितम् ॥११०॥
 शिवाभिर्वहुमांसास्थिमोदमानाभिरन्विताम् ।
 सुरासुरमुनीन्द्रैश्च योगिवृन्दैर्निषेविताम् ॥१११॥
 ध्यायेत्तत्रस्थितां देवीं कालीं कामकलाभिधाम् ।
 ध्यात्वा पूर्वोक्तविधिना चित्ते चानीय सुन्दरि ॥११२॥
 अञ्जल्याबाहयेत्तत्र देवीं साधकसत्तमः ।
 स्वागतादि ततः प्रश्नं प्रत्युत्तरसमन्वितम् ॥११३॥

ततश्च आसनं दत्त्वा पाद्यमर्घ्यं प्रकल्पयेत् ।
 तत आचमनीयं च स्नानोद्वर्तनमेव च ॥११४॥
 स्नानीयं च जलं दद्यात् स्वाहामन्त्रैः प्रयत्नतः ।
 दिव्यवस्त्रं ततो दत्त्वा दद्यादाभरणानि च ॥११५॥
 नमः पाद्यं तथा चार्घ्यं स्वाहान्ते दीयते ततः ।
 आचमनं स्वधान्ते च स्वाहान्ते च तथा मधु ॥११६॥
 गन्धं नानाविधं रम्यं रक्तचन्दनमेव च ।
 सिन्दूरं कुङ्कुमं चैव पुष्पदाम तथा पुनः ॥११७॥
 परिवारं ततो देव्याः पूजयेत्साधकोत्तमः ।
 ततो गुग्गुलजं धूपं दद्यान्मन्त्रं समुच्चरन् ॥११८॥
 तद्वद् दीपः प्रदातव्यो मन्त्रोच्चारणपूर्वकम् ।
 ततः पाद्यादिकं दत्त्वा नैवेद्यादोन् प्रकल्पयेत् ॥११९॥

[देव्याः प्रीतिकरनैवेद्याद्यभिधानम्]

अन्नं पानं च नैवेद्यं बलिदानं तथैव च ।
 रक्तं मांसं मनोरम्यमामं पक्वं पृथक्पृथक् ॥१२०॥
 क्रमेण संप्रवक्ष्यामि देव्याः प्रीतिकरं परम् ।
 पञ्चामृतं तथा खण्डं शाल्यन्नं पिष्टकं तथा ॥१२१॥
 यवगोधूमजैर्मुद्गैः पक्वान्नं परिकल्पयेत् ।
 व्यञ्जनं षड्रसोपेतं घृताक्तं सुमनोहरम् ॥१२२॥
 फलं नानाविधं रम्यं परमान्नं तथैव च ।

[ब्राह्मणस्य सात्त्विकद्रव्यार्पणनिर्देशः]

द्रव्येण सात्त्विकेनैव ब्राह्मणः पूजयेच्छिवाम् ॥१२३॥

[क्षत्रियस्य तद्योग्यार्पणीयवस्तुनिर्देशः]

शाल्यन्नमामिषं चैव सुरां माक्षिकसंभवाम् ।
 तालीं च विविधां गोडीं खार्जुरीं पुष्पसंभवाम् ॥१२४॥
 एवं दद्यात् क्षत्रियोऽपि पैष्टिकीं न कदाचन ।
 नारिकेलोदकं कांस्ये ताम्रे गव्यं तथा मधु ॥१२५॥
 राजन्यवैश्ययोर्दानं न द्विजस्य कदाचन ।
 एवं प्रदानमात्रेण हीनायुर्ब्राह्मणो भवेत् ॥१२६॥

[शूद्रस्य तद्योग्यार्पणीयवस्तुनिर्देशः]

शूद्रस्य पैष्टिकीदानं नापरस्य विधीयते ।

[अर्पणीयपशुनिर्देशः]

कृष्णसारं तथा छागं मृगान् नानाविधानपि ॥१२७॥
 मेषं च महिषं घृष्टि तथा पञ्चनखानपि ।
 कपोतं टिट्ठिभं हंसं चक्रवाकं च लावकम् ॥१२८॥
 शरालिं तित्तिरिं मत्स्यान् कलविकं चकोरकम् ।
 अनुक्तं नैव दातव्यं द्विजवर्यैः कदाचन ॥१२९॥

[क्षत्रियस्य विशेषार्पणीयपशुनिर्देशः]

सिंहं व्याघ्रं नरं तद्वत् क्षत्रियः परिकल्पयेत् ।
 विहाय कृष्णसारं च क्षत्रियादेर्भवेद् बलिः ॥१३०॥

[साधकस्य जात्यनुरूपनिषिद्धार्पणीयपशुविवरणम्]

सिंहं व्याघ्रं नरं हत्वा ब्राह्मणो ब्रह्महा भवेत् ।
 मूषं मार्जारिकं चाषं शूद्रो दत्त्वा पतत्यधः ॥१३१॥

[बलिकृत्यसम्पादनविधिनिर्देशः]

चन्द्रहासेन खड्गेन हन्यादेकप्रहारतः ।
उत्थाय हननं कुर्यान्नोपविश्य कदाचन ॥१३२॥
स्वहस्तेन पशुं हत्वा पशुयोनिमवाप्नुयात् ।

[निषिद्धबलिनिर्देशः]

विं च त्रिपक्षतो न्यूनं महिषादीस्त्रिवर्षतः ॥१३२॥
अन्यं त्रिमासतो न्यूनं न दद्याच्च कदाचन ।
वृद्धं वा विकृताङ्गं वा न कुर्याद् बलिकर्मणि ॥१३४॥
स्वगात्ररुधिरं दातुं क्षत्रियादेर्भवेद् बलिः ।
सात्त्विको जीवहत्यां हि कदाचिदपि नो चरेत् ॥१३५॥

[अर्पणीयपश्वनुकल्पनिर्देशः]

इक्षुदण्डं च कूष्माण्डं तथा वन्यफलादिकम् ।
क्षीरपिण्डैः शालिचूर्णैः पशुं कृत्वा चरेद् बलिम् ॥१३६॥
तत्तत्फलविशेषेण^१ तत्तत्पशुमुपानयेत् ।
कूष्माण्डं महिषत्वेन छागत्वेन च कर्कटीम् ॥२३७॥

[ताम्बूलार्पणमन्त्रः]

जातीकोषफलैलात्वग्लवङ्गमृगनाभियुक् ।
कर्पूरशकलोन्मिश्रं ताम्बूलं कल्पयेत्ततः ॥१३८॥
पातालतलसंभूतं सर्वोपस्करसंयुतम् ।
देवि कामकलाकालि त्वं ताम्बूलं गृहाण मे ॥१३९॥

१. त्रिपाकेन द^१ ।

इति मन्त्रेण सततं ताम्बूलं विनिवेदयेत् ।
 ततस्तद्विधिना सम्यक् जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥१४०॥
 सन्तोष्य युवतीं रम्यां प्रजपेत्साधकोत्तमः ।

[ब्राह्मणस्य कृते एतत्प्रयोगस्य निषेधः]

स्वयोषां परयोषां वा नैवाकृष्य ^१द्विजो जपेत् ॥१४१॥
 लोभाद् यदि चरेदेवमधो याति द्विजस्तदा ।
 इहामुत्र फलं नास्ति हीनायुरपि जायते ॥१४२॥
 देवत्यागान्मद्यपानाच्छूद्रभार्याप्रयोगतः ।
 तत्क्षणाज्जायते वामो ब्राह्मणो नात्र संशयः ॥१४३॥
 स्वकीयां परकीयां वा सामान्यवनितां तथा ।
 जपेयुस्तां समाकृष्य क्षत्रविट्शूद्रजातयः ॥१४४॥

[अत्र कासांचन सुन्दरीणां निषेधः]

ऋषिकन्यां न चाकर्षेन्मद्यपानां च कन्यकाम् ।
 अन्त्यजानां स्त्रियं वापि व्रतस्थानां स्त्रियं तथा ॥१४३॥
 गुर्वङ्गनां गुरोः पत्नीं सगोत्रां शरणागताम् ।
 शिष्ययोषां न चाकर्षेत् पापिनां वनितां तथा ॥१४६॥
 नापुष्पितां गुर्विणीं वा बालापत्यां तथा पुनः ।

[कीदृशी सुन्दरी ग्राह्येति विचारः]

साधुशीलां सुभव्यां च समाकृष्यार्चनं चरेत् ॥१४७॥
 पूजाकाले च देवेशि विकारं वर्जयेत् सदा ।
 विकारात्सिद्धिहानिः स्यात्साधकस्य न संशयः ॥१४८॥

१. विनियोजयेत् द^१ ।

[प्रयोगागतसुन्दरीणां विसर्जनविधिः]

जपं समर्पयेत्तस्यै मन्त्रोच्चारणपूर्वकम् ।
 पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्रदक्षिणमथो चरेत् ॥१४६॥
 ततश्च स्तोत्रपाठादि 'कुर्यात्साधकोत्तमः ।
 सहस्रनामस्तोत्रं च कवचं चान्वहं पठेत् ॥१५०॥
 प्राणायामं षडङ्गं च विधाय तदनन्तरम् ।
 आत्मानं देवतारूपं विचिन्त्यैनां विसर्जयेत् ॥१५१॥

इत्यादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां कामकलाप्रयोगो नाम
 पञ्चमः पटलः ।

षष्ठः पटलः

सामान्यप्रयोगविधेरवतरणम्

[कामकालिकप्रयोगस्य मध्यमाद्यमकोट्योः मध्यपूर्वलघुपूर्वाभिधानाभ्यां निर्देशः]

महाकाल उवाच

अथ देवेशि सामान्यप्रयोगान् व्याहरामि ते ।
 चिकीर्षयापि येषां हि राज्यं विद्या च हस्तगा ॥१॥
 चतुर्विंशतिभिश्चासां मध्यपूर्वो भवेद् विधिः ।
 पूजामन्त्रप्रकारस्तु स एव परिकीर्तितः ॥ २ ॥
 आसां द्वादशभिर्ज्ञेयो लघुपूर्वविधिः प्रिये ।

[कामकालिकप्रयोगेऽधिकारिनिर्देशः]

राज्ञामेतत् प्रशस्तं हि न द्विजस्य कदाचन ॥ ३ ॥

[अधिकारिणां कर्तव्यनिर्देशः]

यथोक्तविधिना चीर्णपौरश्चरणिकक्रमः ।
 एतान् प्रयोगान् वीक्षेत नाजपित्वा कदाचन ॥ ४ ॥
 पर्वते वा नदीकूले शून्यागारे शिवालये ।
 पीठे चतुःपथे कुर्यात् पुरश्चरणमुत्तमम् ॥ ५ ॥
 नियमास्तत्र भूयांसः प्रकर्तव्याः प्रयत्नतः ।
 अवैधकरणात् सिद्धिहानिः स्यान्नात्र संशयः ॥ ६ ॥
 त्रिकालमाचरेत् स्नानं हविष्यं भक्षयेन्नशि ।

[तत्र मन्त्रजपमालयोगोपनीयताभिधानम्]

स्वमन्त्रं चाक्षसूत्रं च गुरोरपि न दर्शयेत् ॥ ७ ॥

त्यजेद् दुष्टप्रवादं च परीवादं च वर्जयेत् ।
तथा दुर्जनसंसर्गं स्त्रीशूद्रालापनं तथा ॥ ८ ॥

[आसनप्रकाराः]

वस्त्रं कुशासनं व्याघ्रचर्म चापि नृमुण्डकम् ।
आसनेषु महादेवि प्रशस्तं चोत्तरोत्तरम् ॥ ९ ॥

[जपमालाप्रकारः]

फलस्फटिकरुद्राक्षमुक्तानूस्थिविनिर्मिताम् ।
जपमालां शुभां विद्धि प्रशस्तामुत्तरोत्तराम् ॥१०॥
अनेनोक्तविधानेन लक्ष्यसंख्यं जपेन् मनुम् ।
होमं दशांशतः कुर्यात् तर्पणं चाभिषेचनम् ॥११॥
ततः सिद्धमनुमन्त्री प्रयोगानाचरेत् प्रिये ।

[प्रथमप्रयोगाभिधानम्]

शताभिजप्तमन्त्रेण रोचनातिलके कृते ॥१२॥
दासा इव महीपालाः स्वयमायान्ति सन्निधौ ।
प्रमदा अपि^१ तं दृष्ट्वा भवेयुर्गलिताम्बराः ॥१३॥

[द्वितीयप्रयोगाभिधानम्]

काकोलूकनरास्थीनि गृहीत्वा भौमवासरे ।
रात्रौ कृष्णचतुर्दश्यां संवेष्टघारक्ततन्तुना ॥१४॥
शताभिमन्त्रितं कृत्वा निक्षिपेच्छत्रुमन्दिरे ।
सप्ताहाभ्यन्तरे तेषां महदुच्चाटनं भवेत् ॥१५॥

[तृतीयप्रयोगाभिधानम्]

उदयात् पूर्वमारभ्य जपेदस्तंगमावधि ।
 एकविंशदिनं यावदर्धरात्रे बलिं क्षिपेत् ॥१६॥
 नग्नो नग्नां स्त्रियं गच्छेत् मूलमन्त्रं जपन् शतम् ।
 एवं कृते प्रिये सद्यः सर्वज्ञः साधको भवेत् ॥१७॥

[चतुर्थप्रयोगाभिधानम्]

नरास्थि निखनेद् भूमौ स्वमूत्रप्लावितं निशि ।
 शतं च प्रजपेन्मन्त्रं रिपुज्वरयुतो भवेत् ॥१८॥

[पञ्चमप्रयोगाभिधानम्]

काकपक्षैः शिवासृग्भिः नरास्थिनि लिखेदिदम् ।
 तारं क्रोधत्रयं साध्यं द्वितीयान्तं बलिं वदेत् ॥१९॥
 गृह्णद्वयं^१ भक्षयुगं मारय द्वितयं ततः ।
 वह्निजायान्तगं मन्त्रं मूलमन्त्रस्य साधकः ॥२०॥
 सहस्रं परिजप्याथ निशायां वैरिमन्दिरे ।
 क्षिपेद् देवीं हृदि ध्यात्वा मृत्युस्तस्य त्रिमासतः ॥२१॥

[धारणीयाख्यमन्त्रस्य निर्देशः]

पद्ममष्टदलं भूर्जे योनियुग्मसमन्विते ।
 लाक्षागोरोचनाचन्द्रकाश्मीरमृगनाभिभिः ॥२२॥
 वक्ष्यमाणक्रमेणैव लिखेन्मन्त्रमनन्यधीः ।
 योनिमध्ये लिखेन्मूलमन्त्रमष्टादशाक्षरम् ॥२३॥
 वक्ष्यमाणानि बीजानि लिखेदष्टदलेष्वपि ।
 आमृतं प्रथमं बीजं गारुडं तदनन्तरम् ॥२४॥

महाक्रोधं क्षेत्रपालं प्रेतबीजं च पञ्चमम् ।
 प्रासादं चण्डबीजं च काली बीजमथाष्टमम् ॥२५॥
 दलयोरन्तरे लेख्यं तारं वाग्भवमेव च ।
 मायाबीजं वधूबीजं बीजं कामलकामयोः ॥२६॥
 रतिबीजं मेघबीजं लिखित्वा तदनन्तरम् ।
 पाशाङ्कुशक्रोधभूतबीजानि द्वारि संलिखेत् ॥२७॥
 अकारादिक्षकारान्तैर्वर्णैर्बिन्दुसमन्वितैः ।
 वेष्टयेद् वसुबज्राढ्यं यन्त्रं सर्वोत्तमोत्तमम् ॥२८॥
 वेष्टितं रक्तवस्त्रेण ^१जतुभिर्वेष्टयेत् ततः ।
 बध्नीयात् पट्टवस्त्रेण बाहौ कण्ठेऽथ वा नृणाम् ॥२९॥
 स्त्रीणां वामकरे बद्धमन्येषां दक्षिणे करे ।
 सर्वं सम्पादयेत् सद्यो नात्र कार्या विचारणा ॥३०॥

[रक्षायन्त्रस्यास्य माहात्म्यवर्णनं फलश्रुत्यभिधानं च]

इयं रक्षा पुरा बद्धा सिद्धचर्थं साधकोत्तमैः ।
 शक्रेण नमुचेर्युद्धे विष्णुना तारकामये ॥३१॥
 हरेणान्धकसंग्रामे गरुडेनेन्द्रसंयुगे ।
 वायुना माहिषे युद्धे कुबेरेणामृताहवे ॥३२॥
 स्कन्देन तारकानीके पाशिना सुरभीरणे ।
 यमेन रावणस्याजौ चन्द्रेण त्रिदशाजिरे ॥३३॥
 तथा कृतयुगादौ च राजानो ये महाबलाः ।
 तैश्चापि विधृतं यन्त्रं सर्वापत्तिनिवारणम् ॥३४॥
 मान्धाता जामदग्न्यश्च नहुषः शिविरेव च ।
 रामः पृथुः कार्तवीर्यः पुरुकुत्सौ रघुर्नलः ॥३५॥

१. तन्तुभिर्वे० द^१

भरतः शशबिन्दुश्च ययातिर्वसुकोऽर्जुनः ।
 पूरुः पुरुरवा भीमो जरासन्धो विदूरथः ॥३६॥
 एभिश्चान्यैश्च भूपालैरेतद् यन्त्रं धृतं पुरा ।
 एतस्यान्यानि यन्त्राणि कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥३७॥
 य एतं यन्त्रराजं हि धारयत्यप्रमादतः ।
 स श्रिया विष्णुसदृशः प्रभया सूर्यसन्निभः ॥३८॥
 कान्त्या चन्द्रमसा तुल्यो यक्षाधिपसमो धने ।
 बलेन वायुना तुल्यो विद्यया गुरुणा समः ॥३९॥
 सौन्दर्ये मन्मथप्रायो वैभवेनेन्द्रसन्निभः ।
 तेजसा वह्निनसदृशो रामार्जुनसमो रणे ॥४०॥
 अथ किं बहुनोक्तेन शृणु पार्वति निश्चितम् ।
 न कोऽपि भविता कश्चित् तत्तुल्यः पृथिवीतले ॥४१॥
 स सर्वसिद्धिमाप्नोति सुराणामपि दुर्लभाम् ।
 रिपुसैन्यं महाघोरं स्तम्भयत्यचिरात् प्रिये ॥४२॥
 बन्ध्यापि लभते पुत्रं निर्धनो धनवान् भवेत् ।
 विद्यार्थी लभते विद्यां कन्यार्थी कन्यकामपि ॥४३॥
 यं यं कामं हृदि ध्यात्वा यन्त्रमेतत् प्रधारयेत् ।
 तं तं काममवाप्नोति महाकालवचो यथा ॥४४॥

[रक्षायन्त्रस्यास्य प्रकारान्तरेण प्रयोगनिर्देशः]

अपरं च प्रवक्ष्यामि प्रयोगं सिद्धिदायकम् ।
 आनीय कामिनीमेकां नवयौवनशालिनीम् ॥४५॥
 असतीं सुन्दरीं भीत्या^१ परिहीनां महानिशि ।
 वस्त्रालंकारकनकं दत्वा तस्यै यथाविधि ॥४६॥

१. प्रीत्या ने

नग्नो नग्नां मुक्तकेशो मुक्तकेशीं जपन्मनुम् ।
 मैथुनेनोपगच्छेत तस्याः सन्तोषपूर्वकम् ॥४७॥
 योनिं स्वरेतसा लिप्त्वा तत्रेदं यन्त्रमालिखेत् ।
 जिह्वया तल्लिहेत् सर्वं सत्कृत्यैवमकुत्सयन् ॥४८॥

[उक्तप्रयोगस्य फलश्रुतिः]

ततश्चराचरं सर्वं ज्ञात्वा सर्वजतां लभेत् ।
 मूकांश्च वादयेत् सत्सु कवित्वं चापि कारयेत् ॥४९॥
 अतीतानागतं वेत्ति वर्तमानं च पश्यति ।
 कुर्याच्च वादिनो मूकान् सभायां पण्डितानपि ॥५०॥
 विवादे जयमाप्नोति पूजां सर्वत्र विन्दते^१ ।
 किमन्येन प्रकारेण नराणां मन्त्रसिद्धये ॥५१॥
 अनेन विधिना विद्यां लक्ष्मीमपि सदाप्नुयात् ।
 द्वादशाब्दं चरन्नेवं सिद्धचष्टकमवाप्नुयात् ॥५२॥
 विद्याधरत्वमाप्नोति खेचरत्वं तथैव च ।
 पातालतलवारित्वं तथा वाक्सिद्धिमेव च ॥५३॥
 तस्य दर्शनमात्रेण मार्तण्डसमतेजसः ।
 पिशाचयक्षरक्षांसि पलायन्ते दिशो दश ॥५४॥

[आकर्षणप्रयोगविधिः]

ताम्बूलपत्रे मधुना साध्यनाम लिखेत् सुधीः ।
 मूलमन्त्रेण संवेष्ट्य मुक्तवासाः दिगम्बरः ॥५५॥
 वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण भक्षयेदविचारयन् ।
 प्रणवं च त्रपाबीजं कामबीजमनन्तरम् ॥५६॥

१. विन्दति, ने

साध्य नाम द्वितीयान्तं क्लेदय द्वितयं वदेत् ।
 आकर्षय युगं चापि मथ द्वन्द्वं वदेत्ततः ॥५७॥
 युगं युगं वदेद् देवि पच द्रावय शब्दयोः ।
 आनय द्वितयं प्रोच्य मम सन्निधिमुच्चरेत् ॥५८॥
 क्रोधवाग्भवलक्ष्मीणां युगं युगमुदीरयेत् ।
 वह्निजायान्तगो मन्त्रः सर्वाकर्षणकारकः ॥५९॥
 अनेन विधिनाकर्षेद् यां यामिच्छति साधकः ।
 तथाप्यागच्छति क्षिप्रं यदि भूपस्य वल्लभा ॥६०॥
 सहस्रजनगुप्तापि यद्यन्तःपुरवासिनी ।
 यदि साक्षात् स्वयं देवी यदि वा स्यादरुन्धती ॥६१॥
 तथापि तस्याः सामर्थ्यं न स्यात् स्थातुं सुरेश्वरि ।
 स्वयमायान्ति निर्लज्जा इतरासां तु का कथा ॥६२॥
 पत्युरङ्कं समुत्सृज्य सुतमङ्कान्निरस्य च ।
 पितरं चावमन्यापि बन्धून् धिक्कृत्य सर्वतः ॥६३॥
 गृहीता इव भूतेन स्वयमायान्ति योषितः ।
 तस्मान्निरीक्ष्य कर्तव्यः प्रयोगोऽयं शुचिस्मिते ॥६४॥

[आकर्षणस्य प्रयोगान्तरविधिः]

प्रणवं रतिकामौ च मायाक्रोधाङ्कुशश्रियः ।
 पाशं वाग्भवमुच्चार्य कालीबीजमथोच्चरेत् ॥६५॥
 वदेत् कामकलाकालि सर्वाकर्षिणि चेत्यपि ।
 साध्यमाकर्षयेत्युक्त्वा वह्निजायामुदीरयेत् ॥६६॥
 मन्त्रेणानेनाभिमन्त्र्य तोयं वामेन पाणिना ।
 पिबेत् प्रक्षालयेत्तेन मुखमात्मन एव च ॥६७॥

या याः पश्यन्ति तं नार्यो यदि साध्व्योऽपि भामिनि ।
 तास्ता मुह्यन्ति निर्धूतधर्मभर्तृकुलत्रपाः ६८॥
 आविष्टा इव निर्लज्जास्तिष्ठेयुः साधकाग्रतः ।
 दास्यो भवाम इत्येवं वादिन्यस्ताः कुलाङ्गनाः ॥६९॥

[पादुकासिद्धिविधिः]

पलासकाष्ठसंभूतपादुकायुग्ममाहरेत् ।
 श्मशानांगारमादाय तत्र मन्त्रं लिखेदमुम् ॥७०॥
 तारं वाग्वादिनीबीजं कालीयं कामलार्णकम् ।
 लज्जां क्रोधं समुद्धृत्य देव्याः संबोधनं लिखेत् ॥७१॥
 गन्तव्यभूमिमुल्लिख्य खण्डय च्छेदय द्वयम् ।
 द्रुट युगं छिन्धि युगं भूतपाशाङ्कुशार्णकम् ॥७२॥
 सिद्धिं देहीति संप्रोच्य दापयेति पदं ततः ।
 अस्त्रत्रितयमालिख्य वह्निजायायुतो मनुः ॥७३॥
 लेपयित्वा स्नुहीदुग्धं पादयोः साधकोत्तमः ।
 इच्छागामी भवेद् देवि नात्र कार्या विचारणा ॥७४॥
 पूर्वस्यां दिशि गच्छेत् स योजनानां शतद्वयम् ।
 याम्यायां त्रिशतं विद्धि वारुण्यां च चतुःशतम् ॥७५॥
 उत्तरस्यां पञ्चशतं विदिक्षु शतमेव च ।
 ब्रजेदलक्षितो भूत्वा यथेच्छं साधकाग्रणीः ॥७६॥
 परावृत्य समायाति तावदेव वरानने ।

[खेचरीसिद्धिविधिः]

अतश्च खेचरीसिद्धिं शृणु सावहिता मम ॥७७॥
 स्वर्णक्षीरीलतामूलं ग्राह्यं चन्द्रग्रहे सति ।

राजःस्वलाभगे स्थाप्यं दिवसं त्रितयं प्रिये ॥७८॥
 ततो धूपैश्च दीपैश्च नैवेद्यैस्तत् प्रपूजयेत् ।
 तावद् यत्नेन संस्थाप्यं यावत् सूर्यग्रहो भवेत् ॥७९॥
 सूर्यग्रहे तु संप्राप्ते खञ्जरीटासृजा^१ प्रिये ।
 संचूर्ण्य गुटिका कार्या यवत्रितयसंमिता ॥८०॥
 भाद्रकृष्णचतुर्दश्यां बलिं दत्त्वा च कुक्कुटम् ।

[निरुक्तलतामूलस्य शिखायां धारणस्य समन्तो विधिः]

धारयीत शिखामूले मनुमेनमुदीरयन् ॥८१॥
 निगमादिं वाग्भवं च मायां कामार्णमुच्चरेत् ।
 पाशाङ्कुशक्रोधभूतलक्ष्मीबीजानि चोच्चरेत् ॥८२॥
 नाम देव्याश्च संबोध्य रतिमोहिनि चोल्लिखेत्^२ ।
 वसामांसपदं चोक्त्वा रक्तप्रिय इतीरयेत् ॥८३॥
 खेचरं मामिति प्रोच्य कुरु युगमं विनिर्दिशेत् ।
 रक्षोभूतपिशाचेति पदमुच्चारयेत् ततः ॥८४॥
 ततश्च विन्यसेद् देवि सिद्धविद्याधरोरगान् ।
 समुच्चरेत् कुरुद्वन्द्वमुक्त्वा मम वशं पदम् ॥८५॥
 ह्रां ह्रीं क्षां क्षूं विनिर्दिश्य क्रां क्रीं क्लां क्लूं समालिखेत् ।
 खेचरीसिद्धिशब्दाच्च दायिनीति पदं लिखेत् ॥८६॥
 त्वरयुगमं समाहृत्य कहयुगमं ततो वदेत् ।
 कालि कापालि सम्बोध्य क्रोधत्रितयमुल्लिखेत् ॥८७॥
 अस्त्रत्रितयमुच्चार्य^३ स्वाहान्तो मनुरीरितः ।

१. खञ्जनीयासृणा द^१ ।

२. चोच्चरेत् द^१ ।

३. मुलिख्य द^१ ।

[खेचरोसिद्धिफलश्रुतिः]

ततः स खेचरो भूत्वा यादृच्छिकगतिर्भवेत् ॥८८॥
 सिद्धैस्साध्यैरप्सरोभिर्देवैश्च सह मोदते ।
 मेरुमन्दरकैलासहेमकूटहिमालयान् ॥८९॥
 अद्रीनारोहते सर्वान् प्रयोगस्यास्य शक्तितः ।
 इन्द्राग्नियमयक्षेशवरुणानिलरक्षसाम् ॥९०॥
 ईशस्यापि पुरं गच्छेदन्यत्रैव च का कथा ।
 न गतिस्तस्य हन्येत पातालेऽपि कदाचन ॥९१॥
 सर्वेषामप्यधृष्यः स्याद् भूपातालखचारिणाम् ।
 सिद्धैः साध्यैश्च देवैश्च यक्षै रक्षोभिरेव च ॥९२॥
 नागैश्च दानवैर्भूतैः सह संभाषणं चरेत् ।
 वज्रकायः स्वयं भूत्वा विचरत्यवनीतले ॥९३॥
 न तस्याभिभवं कर्तुं शक्यते त्रिदशैरपि ।

[खड्गसिद्धिविधिः]

अथापरं प्रयोगं च वदतो ^१मेऽवधारय ॥९४॥
 काम्बोजदेशसंभूतं पलषोडशसंमितम् ।
 लौहमानीय देवेशि संक्रान्तौ मकरस्य च ॥९५॥
 तावत्संपूजयेद् यत्नाद् यावत् कर्कटसंक्रमः ।
 ततो व्योकारमाहूय स्वगृहे कारयेदसिम् ॥९६॥
 शुचिर्दिग्म्बरो मुक्तचिकुरो लोहकारकः ।
 कृष्णाष्टम्यामाश्विनस्य प्रारभेतासिमुत्तमम् ॥९७॥
 कुट्यच्छिनैः शनैस्तावद् यावन्मकरसंक्रमः ।
 तत आनीय तं रात्रौ कृष्णपक्षे चतुर्दशीम् ॥९८॥

१. मे निशामय द^१ ।

पूजां विधाय विधिवत् स्थापयेत् कालिकाग्रतः ।
 आर्तवेन युवत्यास्तं लेपयेदविचारयन् ॥६६॥
 नेवैद्यधूपदीपाद्यैर्जवापुष्पैश्च पूजयेत् ।
 स्नुहीवटार्कदुग्धेन विलिम्पेन्मुष्टिमेव च ॥१००॥

[देव्यै खड्गसमर्पणमन्त्रः]

वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण देव्यै खड्गं समर्पयेत् ।
 वेदादिवाग्भवक्रोधमेघविद्युद्रमार्णकान् ॥१०१॥
 उच्चार्य घोरनादे च दंष्ट्राविकट इत्यपि ।
 मुखमण्डन उच्चार्य महाघोर इतीरयेत् ॥१०२॥
 तथा घोरतरे चैव महाशब्दाद् भयंकरे ।
 श्मशानवासिनीत्युक्त्वा योगिनीडाकिनीपदम् ॥१०३॥
 ततः परिवृते प्रोच्य कल्पान्तेति पदं लिखेत् ।
 कालानल निगद्यैव विकराल इतीरयेत् ॥१०४॥
 दुर्निरीक्ष्य ततो रूपे दशानां युगकं वदेत् ।
 गर्ज विध्वंसय च्छिन्धि दम मर्दय पातय ॥१०५॥
 उच्छादय क्षोभय च मारय द्रावयेत्यपि ।
 १ततो वदेदिमं खड्गं देहि मेऽन्यङ्गनायुतः ॥१०६॥

[खड्गस्य बलिदानविधिः]

ततः स्वगात्ररुधिरं देव्यै दद्यान्नृपो बलिम् ।
 ततो दद्यान्नरबलिमभावे महिषायुतम् ॥१०७॥

[खड्गस्य कृते देव्या अनुज्ञाप्राथनम्]

देवि कामकलाकालि सृष्टिस्थित्यन्तकारिणि ।
 देहि खड्गं भगवति त्रिलोकीविजयाय मे ॥१०८॥

१. इतः पंक्तिद्वयं द^१ इत्यत्र नास्ति ।

एवं गृहीत्वानुज्ञां वै हस्ते संलाप्य यत्नतः ।
अङ्गोलीतैलमुच्चण्डं गृह्णीयान्मन्त्रमुच्चरन् ॥१०६॥

[खड्गमुष्टौ त्सरनिवेशनमन्त्रः]

करवाल महाराज सर्वदेवधृत प्रभो ।
कालनेमिवधे त्वं हि विष्णुना विधृतः पुरा ॥११०॥
नन्दकेति ततः संज्ञां संप्राप्तस्त्वं जगत्प्रभो ।
इन्द्रेण जम्भसंग्रामे धृतस्त्वं क्रथनो भव ॥१११॥
दुर्गया दुर्गसंग्रामे यदा त्वं विधृतो ह्यभूः ।
विद्युत्पातेति संज्ञां त्वमवाप्तस्तत्क्षणे विभो ॥११२॥
सर्वदेवगणैः सार्धं ज्ञायमाने महाहवे ।
रावणेन धृतः पूर्वं चन्द्रहासस्त्वमप्यभूः ॥११३॥
त्रैलोक्यविजयार्थं हि त्वमिदानीं मया धृतः ।
वज्रघात इतीयं ते संज्ञा देव मया कृता ॥११४॥
एव मन्त्रं समुच्चार्य त्सरं मुष्टौ निवेशयेत् ।
स नग्न एव तिष्ठेद्धि यावदिच्छं महात्मनः ॥११५॥

[अस्य खड्गस्य फलश्रुतिः]

एवं खड्गमुपादाय यत्र युद्धे व्रजत्यसौ ।
जयस्तत्र भवेदस्य नात्र कार्या विचारणा ॥११६॥
साधकेन तु कर्तव्या केवलं चालनक्रिया ।
स्वयमेव कृपाणोऽयं शातयत्याशु वैरिणः ॥११७॥
यत्र यत्रैव पतति वज्रघातोऽसिपुंगव ।
केवलं तत्र तत्रैव पतत्यशनिरेव हि ॥११८॥
एकतो वज्रघातोऽयमेकतो वीरकोटयः ।
द्रष्टुमेव न शक्तास्ते किं पुनर्योद्धुमाहवे ॥११९॥

तत्कृपाणकरं ये ये पश्यन्ति रणमध्यगाः ।
 ते ते चक्षुर्मुद्रयित्वा तत्रैव निपतन्त्यधः ॥१२०॥
 वज्रघातप्रभावोऽयं वर्णितुं नैव शक्यते ।
 तथापि किञ्चिच्चापल्यात् कथितं देवि तेऽग्रतः ॥१२१॥
 निशुम्भशुम्भसंग्रामे देव्या चायं धृतः पुरा ।
 ततो देवासुरे युद्धे बलिना बलिना धृतः ॥१२२॥
 रक्षोवानरसंग्रामे ततो रावणिना धृतः ।
 निवातकवचाख्यानाः कालकेयाभिधास्तथा ॥१२३॥
 देवानामप्यवध्या ये हिरण्यपुरवासिनः ।
 नवत्यर्वुदषट्खर्वनिखर्वशतसम्मिताः ॥१२४॥
 वज्रघातप्रसादेन तेऽर्जुनेन जिताः पुरा ।
 वीरभद्रं समाराध्य सौप्तिकानीकचारिणा ॥१२५॥
 द्रौणिना निशि धृत्वैनमवशिष्टा निपातिताः ।
 यावच्छत्रुबलं सर्वं न निःशेषं भवेत् प्रिये ॥१२६॥
 तावन्मुष्टिर्न च्यवति कराग्रादिति निश्चितम् ।
 खड्गसिद्धिमिमां श्रुत्वा समरे विजयो भवेत् ॥१२७॥

[अञ्जनप्रयोगविधिः]

अथाञ्जनप्रयोगं ते प्रवक्ष्यामि वरानने ।
 येनाञ्जितो निर्धि पश्येदेनं कश्चन नेक्षते ॥१२८॥
 भौमवाराप्तपञ्चत्वसूतिकाबालखर्परम् ।
 समानीय श्मशाने तु कज्जलं तत्र पातयेत् ॥१२९॥
 नवनीतं भक्षयित्वा कृष्णमार्जारकं सदा ।
 तद्धान्तं तत्समादाय राजीवार्कस्य तन्तुना ॥१३०॥

खञ्जरीदस्य गरुता सार्द्धं वर्त्ति प्रकल्पयेत् ।
तत्रस्तत्कञ्जलं नीत्वा शनिवारे ^१निमन्त्रयेत् ॥१३१॥
प्रातर्देव्यै समर्प्याथ मन्त्रेणानेन चाञ्जयेत् ।

[अञ्जनसिद्धयर्थं मन्त्रजपविधिः]

वाग्भवं कामलं क्रोधं भूतबीजमथोच्चरेत् ॥१३२॥
निगद्य सर्वसिद्धीति दायिनीति पदं वदेत् ।
मा मां पश्यन्तु चोद्धृत्य सर्वाभूतानि चोच्चरेत् ॥१३३॥
स्वाहान्तं मन्त्रमुल्लिख्याञ्जये ^२न्नेत्रेऽविचारयन् ।

[अञ्जनसिद्धिफलश्रुतिः]

नैनं पश्यन्ति भूतानि नैनं पश्यन्ति मानुषाः १३४॥
नैनं पश्यन्ति गीर्वाणा न नागा नासुराः खगाः ।
अयं पश्यति भूतानि परमाणुसमान्यपि ॥१३५॥
निधिं भूमितलगतं सर्वं पश्यति साधकः ।
व्यवधानगतं चापि दूरदेशगतं तथा ॥१३६॥
तिरश्चां विरुतं वेत्ति वेत्ति चैषां च चेष्टितम् ।
आकाशचारिणः सर्वान् पश्यत्येव न संशयः ॥१३७॥
सुभगः सर्वनारीणां भवेत् काम इवापरः ।
सर्वत्रैवाप्रतिहतो विचरेत् महीतले ॥१३८॥

[गुटिकासिद्धिविधिः]

अथ ते गुटिकासिद्धिं प्रवदामि समासतः ।
यत्सिद्धौ सर्वसिद्धिः स्यादेकसिद्ध्या न संशयः ॥१३९॥

१. ० ऽभि मन्त्रयेत् ६^१ ।

२. नात्र विचारयेत् ६^१ ।

रेखायुतं स्थूलपीतं शुचिदेशगतं प्रिये ।
 पुष्करिण्युदपानस्थं भेकमेकमुपाहरेत् ॥१४०॥
 एकस्मिन् मार्तिके कुम्भे नूतने तं निधापयेत् ।
 पलमेकं शुद्धमूतं तन्मध्ये निक्षिपेत् प्रिये ॥१४१॥
 मुखमाच्छादयेत्तस्य सरावेण प्रयत्नतः ।
 बहुना जतुना तच्च मुद्रयेद् वारपञ्चकम् १४२॥
 तथाचेरत् प्रयत्नेन विशेन्नाम्भो यथाण्वपि ।
 ततो लिखेदमुं मन्त्रं कुम्भे साधकसत्तमः ॥१४३॥

[कुम्भे लेखनीयमन्त्रनिर्देशः]

तारवाग्भवकन्दर्पवधूलज्जारमारुषः ।
 पाशप्रासादफेत्कारीभूतप्रेतामृतान्यपि ॥१४४॥
 महाक्रोधं क्षेत्रपालं चण्डकालीयगारुडान् ।
 कालविद्युन्मेघनागरतिबीजानि चालिखेत् ॥१४५॥
 चतुर्विंशतिबीजानि खेचरीसहितानि च ।
 उक्त्वा कामकलाकालि रक्ष रक्षेति चोच्चरेत् ॥१४६॥
 आकाशबीजत्रितयं महीबीजद्वयं ततः ।
 वारुणं बीजमेकं हि प्रोच्चरेत्तदनन्तरम् ॥१४७॥
 अस्त्रत्रितयसंयुक्तः स्वाहान्तो मनुरीरितः ।
 चलत्तोयप्रवाहायाः कुल्याया हस्तमात्रतः ॥१४८॥
 भूमेः खनित्वा तत्राधो घटं संस्थापयेदमुम् ।
 उपरिष्ठात् प्रदेयानि शर्कराशकलानि च ॥१४९॥
 यथोपरि प्रवाहस्तु गच्छेत् कुर्यात्तथाविधिम् ।
 तत्र षण्मासपर्यन्तं स्थापयेद् यत्नतो घटम् ॥१५०॥

अन्वहं भक्षयेत् तत्स्थमूतं भेकः क्षुधान्वितः ।

[अत्र बलिदानविधिः]

बलिस्तत्र प्रयत्नेन देयः प्रतिचतुर्दश ॥१५१॥

भेकरूपेण सा देवी स्वयमेवात्ति तद्यतः ।

तस्मात्तत्रार्चनं कार्यं देवीबुद्ध्या न संशयः ॥१५२॥

सूतस्तदुदरे बद्धो भवतीति सुनिश्चितम् ।

षण्मासानन्तरं देवि तत उत्थापयेत्सुधीः ॥१५३॥

गृहकोणे ततः स्थाप्यमन्धकारे रहस्यपि ।

एकं हि विवरं कार्यं कुम्भे तत्र शनैः शनैः ॥१५४॥

संपिष्टहिगुलीतोयं पलमात्रं विनिःक्षिपेत् ।

तेन छिद्रपथा देवि मासि मास्येवमाचरेत् ॥१५५॥

तत्तोयं षट्पलमितं षट्सु मासेषु दापयेत् ।

ततः संवत्सरे पूर्णे बहिर्निष्कासयेच्छनैः ॥१५६॥

ततोऽन्तरीक्षे तत्स्थाप्यं प्रयत्नेन विचक्षणः ।

तत्र विघ्नकराः सर्वे देवदानवराक्षसाः ॥१५७॥

सावधानो भवेत्तस्मात् प्रति०क्षणमनन्यधीः ।

[घटरक्षामन्त्रनिर्देशः]

तत्र रक्षा प्रकर्तव्या मन्त्रेणानेन पार्वति ॥१५८॥

क्रोधबीजत्रयं प्रोच्य देव्याः सम्बोधनं वदेत् ।

यक्षराक्षसभूतेति पिशाचप्रेत इत्यपि ॥१५९॥

कूष्माण्डजम्भकेत्येव योगिनी डाकिनीति च ।

स्कन्दवेताल उच्चार्य क्षेत्रपाल विनायक ॥१६०॥

ततो घोणक उल्लिख्य गुह्यकेति पदं वदेत् ।

विनायकेभ्य इत्युक्त्वा इमं घटमुदीरयेत् ॥१६१॥

रक्ष रक्षेति चोद्धृत्य स्वाहान्तो मन्त्र उत्तमः ।
 मन्त्रेणानेनावगुण्ठय कुर्यादिवं ततः परम् ॥१६२॥
 कृष्णधुत्तुरवृक्षस्य पलमात्रं द्रवं शुचि ।
 दद्याच्च प्रथमे मासि तेन च्छिद्रेण साधकः ॥१६३॥
 द्वितीये मासि तुलसी तृतीये श्रेयसीरसम् ।
 चतुर्थे मार्करीं दद्यात् पञ्चमे लक्ष्मणारसम् ॥१६४॥
 षष्ठे हैमवतीपत्रद्रवदानं विधीयते ।
 पूर्णे ह्यष्टादशे मासि प्रदद्यान्माहिषं बलिम् १६५॥
 ततो निष्कासयेद् भेकं सिंदूरारुणसंनिभम् ।
 वस्त्रैः करं वेष्टयित्वा ततस्तमवनामयेत् ॥१६६॥
 शनैः शनैर्धूनयेच्च यावद्धमति दर्दुरः ।
 ततः सा गुटिका देवि सिन्दूरारुणसन्निभा १६७॥
 इन्द्रगोपादपि तथा माणिक्यशकलादपि ।
 महाशोणा भवेद् देवि तां प्रगृह्य विचक्षणः ॥१६८॥
 प्राणप्रतिष्ठामापाद्य पूजयित्वा यथाविधि ।
 देव्यनुज्ञां समासाद्य मन्त्रेणानेन धारयेत् ॥१६९॥

[गुटिकाधारणमन्त्रनिर्देशः]

प्रणवं शाम्भवं बीजं मायाकामाङ्कुशामृतम् ।
 सर्वसिद्धिमथोच्चार्य देहि देहीति संगृणेत् ॥१७०॥
 ततः स्वाहा पदं चोक्त्वा शिखायां बन्धयेत्ततः ।

[गुटिकायाः फलश्रुतिः]

अव्याहतगतिर्भूत्वा यत्रेच्छा तत्र गच्छतु ॥१७१॥
 अनेनैव शरीरेण देवत्वं प्राप्नुयान्नरः ।
 खेचरो जायते देवि तथैवादृश्यतां व्रजेत् ॥१७२॥

लीयते वायुभूतोऽयं वायुमध्ये न संशयः ।
 तेजो भूत्वा निविशते तेजस्येव स साधकः ॥१७३॥
 जले प्रविष्टो भवति जलरूपो वरानने ।
 स आकाशतनुर्भूत्वाकाश एव विलीयते ॥१७४॥
 सुमेरुशतसंकाशो गरिम्णा स भवत्यपि ।
 परमाणुसमो भूयादणिम्ना स क्षणान्तरम् ॥१७५॥
 पिबत्यब्धिचतुष्कं स यदि देवि पिपासति ।
 चन्द्रसूर्यग्रहर्क्षाणि साधकश्चेद् दिधीर्षति ॥१७६॥
 ध्रियते तत्क्षणादेव कराभ्यां स्थित एव सः ।
 शापानुग्रहसामर्थ्यं भवति क्षिप्रमेव हि ॥१७७॥
 लोकपालैः समं तस्य संवादो जायते मिथः ।
 तेषां पुराणि व्रजति सखा चैषां भवेदसौ ॥१७८॥
 नागाङ्गना देवकन्या यक्षिण्योऽप्सरसस्तथा ।
 तस्याग्रतः समायान्ति स्वयं मदनविह्वलाः ॥१७९॥
 जीवेत् स साधकश्चेष्टो यावदाचन्द्रतारकम् ।
 न शक्यते समाख्यातुं महिमा मादृशा प्रिये ॥१८०॥
 अथवा किं बहूक्तेन सत्यं सत्यं वचो मम ।
 स साक्षाद् रुद्र एवेति मन्तव्यो नात्र संशयः ॥१८१॥
 रौप्यताम्राहिवङ्गायोराशीन् पर्वतसन्निभान् ।
 यद्येष स्पृशति क्षिप्रं सुवर्णं निश्चितं भवेत् ॥१८२॥
 यस्मात्कामकलाकालीरूपेयं गुटिका प्रिये ।
 तस्मान्नेव प्रयोक्तव्या ह्यन्यासु क्षुद्रसिद्धिषु ॥१८३॥
 केवलं देवतात्वैककारिणीं गुटिकामिमाम् ।
 धारयेत् कालिकारूपामप्रमत्तेन चेतसा ॥१८४॥

[तालवेतालसिद्धिविधिः]

अथापरं प्रयोगं च शृणु वक्ष्यामि कंचन ।
 कोऽपि वीरो महायुद्धे संमुखे पतितो हि यः ॥१८५॥
 सशिरस्कं समादाय स्थापयेत् पितृकानने ।
 अथ स्वयं शुचिः स्नातः कृतनित्याह्निकक्रियः ॥१८६॥
 रात्रौ कृष्णचतुर्दश्यामभीतः साधकः सुधीः ।
 वध्यमेकं नरं चौरं समादाय ब्रजेन्नृपः ॥१८७॥
 आरुह्य तं शवं तत्र जपेन्मन्त्रमभीः शुचिः ।
 साहस्रे वा द्विसाहस्रे जपे पूर्णं कपालिनी^१ ॥१८८॥
 प्रविश्य तत्र कुणपं आवेशं विदधीत वै ।
 ततो नरबलिं दद्याद् देव्यै साधकसत्तमः ॥१८९॥

[नरबलिदानमन्त्रनिर्देशः]

तारवाग्भवकन्दर्पप्रेतभूतामृतैः सह ।
 प्रासादाङ्कुशफल्कारीगारुडक्षेत्रपालकैः ॥१९०॥
 सम्बोध्य देव्या नामापि बलिं गृह्ण मुहुर्मुहुः ।
 सिद्धिं मे देहि संभाष्य दापयेति ततः परम् ॥१९१॥
 स्वाहान्तं मन्त्रमुल्लिख्य दद्यादेतेन साधकः ।
 भवेतां तालवेतालौ नामानौ सेवकोत्तमौ ॥१९२॥

[तालवेतालसिद्धिफलश्रुतिः]

तावारुह्य ब्रजेद् देवि भूर्भुवःस्वःपुरत्रयम् ।
 तलं रसातलं चैव पातालसुतलातलान् ॥१९३॥
 मेरुशैलादिकांश्चैव ब्रजेदेवं न संशयः ।
 अन्तः समुद्रे विशति जले तेजसि लीयते ॥१९४॥

१. कलापिनी द^१ ।

आकाशे पर्वतादींश्च भिनत्ति स्वेन तेजसा ।
 त्रैलोक्यान्तरगं स्थानं तादृशं नास्ति पार्वति ॥१६५॥
 यत्रायं नैव गच्छेत् स इत्येवं निश्चयो मम ।
 अन्ये च बहवो देवि प्रयोगाः सन्ति भूरिशः ॥१६६॥
 ते सर्वेऽन्वेषणीयाश्च ह्यन्यकालीविधिष्वपि ।
 इत्येते कथिता देवि प्रयोगाः सर्वसिद्धिदाः ॥१६७॥

इत्यादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां सामान्यविशेषप्रयोगो नाम
 षष्ठः पटलः ।

[...]
 ॥ १ ॥ ...
 ॥ २ ॥ ...
 ॥ ३ ॥ ...
 ॥ ४ ॥ ...
 ॥ ५ ॥ ...
 ॥ ६ ॥ ...
 ॥ ७ ॥ ...
 ॥ ८ ॥ ...
 ॥ ९ ॥ ...
 ॥ १० ॥ ...
 [...]
 ॥ ११ ॥ ...
 ॥ १२ ॥ ...

सप्तमः पटलः

[अवतरणम्]

देव्युवाच

कर्त्तव्यं केन रूपेण स्थापनं जातवेदसः ।
देवेश तन्मे कथय महाकाल जगत्पते ॥ १ ॥

[वह्नस्थापनविधिः]

महाकाल उवाच

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि वह्नेः स्थापनमुत्तमम् ।
जायते सर्वथा येन साधकस्येप्सितं वरम् ॥ २ ॥
पूर्वोत्तरप्लवं रम्यमादौ मण्डलमाचरेत् ।
ततस्त्रिकोणं षट्कोणं नवकोणमथापि च ॥ ३ ॥

[कामनाभेदेनाहवनीयद्रव्यकाष्ठयोर्भेदाभिधानम्]

तत्तत्कार्यानुसारेण विदधीत विचक्षणः ।
वाञ्छाभेदाद् द्रव्यभेदाः काष्ठभेदाः भवन्ति हि ॥ ४ ॥
फलं फलानामन्यत् स्यादन्यदन्नस्य पार्वति ।
तथान्यदेव पुष्पाणामन्यदेवान्यवस्तुनः ॥ ५ ॥
अन्यामन्यां होमकर्मकामनां मन्त्रविचचरेत् ।
ध्यायन् देवीं चरेद्धोमं समिद्भिः सर्पिषा सह ॥ ६ ॥
ततो जपं प्रकुर्वीत होमान्ते सर्वथा प्रिये ।
ततः सजपहोमाद्धि जायन्ते सर्वसिद्धयः ॥ ७ ॥

[होमविध्यभिधानम्]

अथ होमविधिं वक्ष्ये ये शास्त्रे विहिताः सदा ।
यस्य सम्यग् विधानेन सर्वसिद्धिः प्रजायते ॥ ८ ॥

पूर्ववन्मण्डलं कृत्वा कोणं चापि यथाविधि ।
 तत्राचरेच्छुचिर्भूत्वा स्थापनं जातवेदसः ॥ ६ ॥
 न्यासं करांगयोः कृत्वा ध्यात्वा देवीं हृदि स्थिताम् ।
 मण्डले कोण ऐशान्यां होमकर्मारभेत वै ॥१०॥
 विधाय विधिवत्पूजां होमकर्मणि मण्डले ।
 अग्न आयाहि मन्त्रेण वह्नेरावाहनं चरेत् ॥११॥
 अग्नये रोचमानायेति मन्त्रैः स्थापनं ततः ।
 होमं पश्चात् प्रकुर्वीत समिद्भिः कुसुमैरपि ॥१२॥
 फलैः पत्रैर्ब्रीहिभिश्च तथान्यैरपि वस्तुभिः ।
 शतमष्टोत्तरं चापि सहस्रं चायुतं तथा ॥१२॥
 लक्षं चापि प्रकर्त्तव्यं लक्षोपरि न विद्यते ।
 कामनागौरवादेव होमो गौरवमिच्छति ॥१४॥
 सर्वत्रैव तु होमान्ते जपं कुर्यादनन्यधीः ।

[होमे कथं फलवैविध्यमित्यभिधानम्]

एकेन केवलेनैव द्रव्येणान्यत् फलं भवेत् ॥१५॥
 अन्यदेव विमिश्रेण फलं देवि विधीयते ।

[कुसुमाहुतिफलकथनम्]

कुसुमानां फलं सर्वमादौ मतोऽवधारय ॥१६॥
 समिद्धृतमधून्मिश्रा मालतीकुसुमाहुतिः ।
 वृहस्पतेरप्यधिका वागीशत्वप्रदायिका ॥१७॥
 वशगाः स्युर्महीपाला जातीपुष्पैकहोमतः ।
 मेधावृद्धिर्युथिकाभिर्नृपत्वं नागकेशरैः ॥१८॥

१. वक्ष्ये द^१

माधवीभिर्महीलाभो हेमलाभश्च चम्पकैः ।
 अतिमुक्तैर्बुद्धिवृद्धिर्मल्लिकाभिर्धनागमः ॥१६॥
 कुन्दैः कीर्त्तिमवाप्नोति बन्धुकैर्वान्धवप्रियः ।
 जवापुष्पेण रिपवः संक्षयं यान्ति तत्क्षणात् ॥२०॥
 पद्मैरायुरवाप्नोति कुमुदैः कविता भवेत् ।
 कदम्बैर्व्याधिनाशः स्यादम्लानैवृद्धिभागभवेत् ॥२१॥
 जयप्राप्तिर्मरुवकैर्जयलाभः कुरुण्टकैः ।
 झिण्टीभिर्हयलाभः स्यान्नौलाभो मुनिपुष्पकैः ॥२२॥
 तथापराजितापुष्पैर्भवेत् सर्वाङ्गसुन्दरः ।
 शेफालिकाप्रसूनेन सुतलाभः प्रदिश्यते ॥२३॥
 शोकहानिरशोकेन वकुलैः कुलमान्यता ।
 दूर्वया धनधान्यानि शाल्मल्या शात्रवक्षयः ॥२४॥
 द्रोणपुष्पेणार्थलाभो वकपुष्पैर्धनागमः ।
 राज्यलाभश्च पुन्नागैः कर्णिकारैर्बहून्नतिः ॥२५॥
 दीर्घायुष्टवं पाटलेन तगरैः सर्वमान्यता ।
 पलाशकुसुमैर्होमो बहुगोऽजाविकारकः ॥२६॥
 शिरीषपुष्पैः प्रमदा जयन्त्या च जयश्रियः ।
 विद्वेषणं चावर्कपुष्पैर्दुत्तरै रिपुमारणम् ॥२७॥
 कोविदारैर्बलावाप्तिः पारिजातैर्जयोच्छ्रयः^१ ।
 अन्येषामपि पुष्पाणामन्यदन्यत् फलं भवेत् ॥२८॥

[फलाहुतीनां फलाभिधानम्]

फलहोमस्यापि फलं कथयामि वरानने ।
 श्रीफलैः श्रीफलावाप्तिः क्रमुकैर्भोगसञ्चयः ॥२९॥

१. जयश्रियः ६^१ ।

नागरङ्गेण सौन्दर्यं पनसैः कान्तिमान् भवेत् ।
 वशित्वं नारिकेलेन जम्बीरैः [शत्रुसंक्षयः ॥३०॥
 आम्रेण राज्यलाभः स्यात् स्तम्भनं जाम्बवैः फलैः ।
 रम्भाफलेन देवेशि सर्वसिद्धिरवाप्यते ॥३१॥
 रिपूच्चाटः कपित्थेन वदर्या बलवान् रणे ।
 क्षीरीफलेन तनयो द्राक्षाभिर्मोक्षमाप्नुयात् ॥३२॥
 उदुम्बरेण धर्माप्तिर्वटेनापत्यपूर्णता ।
 जातीफलस्य होमेन वशीकुर्याज्जगत्त्रयम् ॥३३॥
 कूष्माण्डैर्ग्रहशान्तिः स्याद्वृद्धिर्द्धात्रीफलैस्तथा^१ ।
 बीजपूरेणार्थपूरो मारणं च विभीतकैः ॥३४॥
 मोक्षः स्यादेव रुद्राक्षैर्हरीतक्यामघक्षतिः ।
 लकुचैर्युवतिप्राप्तिस्तालैरुन्मादयेद् रिपून् ॥३५॥
 मधूकैर्महती लक्ष्मीः करमर्द्वैर्बलोन्नतिः ।
 अन्येषां च फलानां हि भूयांसि हि फलानि च ॥३६॥

[अन्नाहुतिफलाभिधानम्]

महदायुर्यवैर्होमे मुद्गैरन्नप्रपूर्णता ।
 शालिभिस्तण्डुलैर्वापि सम्पत्तिर्भूयसी भवेत् ॥३६॥
 सर्वसिद्धिस्तिलैर्होमे माषैर्मासे रिपुक्षयः ।
 श्यामाकैस्तपसो लाभो नीवारैस्तेज उत्तमम् ॥३७॥
 सर्वाकृष्टिः कोद्रवेण कुल्माषैरामयक्षयः ।
 सिद्धार्थकैस्सर्षपैश्च सर्वसिद्धिः करे स्थिता ॥३८॥

[रसाहुतिफलाभिधानम्]

दुग्धेन नृपवश्यत्वं दधना नृपसुतास्तथा ।
 इक्षुभिश्च गुडैर्वापि वशीभूताः स्त्रियोऽखिलाः ॥४०॥
 सर्वानेवाज्यहोमेन वशीकुर्यान्न संशयः ।
 मधुना भोगभूयस्त्वं शर्कराभिर्महोदयः ॥४१॥

[विविधवस्त्वाहुतिफलकथनम्]

राज्यावाप्तिः पट्टवस्त्रैः कर्पूरैः कीर्तिरुत्तमा ।
 विद्याधरत्वं देवत्वं सिद्धत्वं मृगनाभिना ॥४२॥
 कुङ्कुमै रूपशालित्वं चन्द्रनैर्वाग्मिता भवेत् ।
 सिद्धचष्टकं चागुरुणा जयो रोचनया भवेत् ॥४३॥
 मुक्तया शिवसायुज्यं माणिक्येनावर्कपूःस्थितिः ।
 वैदूर्यान्नागलोकाप्तिर्वज्रैर्वज्रिपुरे स्थितिः ॥४४॥
 इन्द्रनीलेन मणिना गन्धर्वत्वमवाप्यते ।
 गोमेदैः किन्नरत्वं च पुष्परगेण यक्षता ॥४५॥
 गारुत्मतैः प्रवालैश्च तथा मरकतेन च ।
 सप्तद्वीपेश्वरत्वं हि जायते नात्र संशयः ॥४६॥
 कनकेन भवेत् कान्तिर्दुर्वर्णेन यशो भवेत् ।
 ताम्रेण भूमिलाभः स्याद्वीत्या हि कलहे जयम् ॥४७॥
 नागेन विषहानित्वं लोहैर्मरिणमादिशेत् ।
 लाक्षारसमयो होमः सर्वापत्तिनिवारणः ॥४८॥
 कज्जलैरपधृष्यत्वं सिन्दूरैर्मोहनं भवेत् ।
 बिल्वपत्रैर्नागवल्लीदलैर्लक्ष्मीरवाप्यते ॥४९॥
 यावत्यः सिद्धयः सन्ति तावत्यः पायसैर्भवेत् ।
 अपूपैः शष्कुलीभिश्च लक्ष्मीविद्याप्तिरेव च ॥५०॥

कटुत्रयेण शत्रूणामुच्चाटनमुदीर्यते ।
 लवणेन भवेद् द्वेषः केशैर्मरणमादिशेत् ॥५१॥
 रजस्वलानां नारीणामार्त्तवेन धनागमः ।
 रेतसा स्तम्भनं देवि मोहनं स्वमलैरपि ॥५२॥
 स्वीयेनोद्वर्त्तनेनैव त्रैलोक्यं वशमानयेत् ।
 उलूककाकयोः पक्षैर्महद् विद्वेषणं भवेत् ॥५३॥
 कटुतैलस्य होमेन वशीकुर्याज्जगत्त्रयम् ।
 धाना लाजाश्च पक्वान्नमोदनं सर्वकामदम् ॥५४॥
 कृशरात्रैर्मोदकैश्च सर्वसिद्धिर्भवत्यसौ ।

[होमे समिधां भेदेन फलभेदाभिधानम्]

कञ्चिद्विशेषं ते वक्ष्ये समिधां देवि तच्छृणु ॥५५॥
 पालाश्याः समिधः शुद्धाः प्रशस्ताः सर्वकर्मणि ।
 महद्भनाप्तिर्विल्वेन खादिरेण नृपो वशः ॥५६॥
 वाटेन कामिनीप्राप्तिर्विद्याप्तिः पैप्पलैन च ।
 औदुम्बर्या च समिधा खेचरत्वं प्रजायते ॥५७॥
 सर्वज्ञत्वमपामार्गैरामलक्या महीपता ।
 धुत्तूरेणारिनिधनं मुनिवृक्षैः स्थिरा मतिः ॥५८॥
 शाखिभिर्यज्ञियैर्मध्यैर्भिन्नं भिन्नं फलं भवेत् ।

[मांसाहुतिफलकथनम्]

निशामयाथ देवेशि मांसहोमफलं महत् ॥५९॥
 छागमांसेनार्थलाभो विद्या मेषेण लभ्यते ।
 कृष्णसारस्य मांसेन भवेयुर्वशगा नृपाः ॥६०॥
 रंहमांसेन साज्येन कृत्वा होमं वरानने ।
 सर्वसिद्धिमवाप्नोति देवानामपि दुर्लभाम् ॥६१॥
 स्तम्भयत्यरिसैन्यानि माहिषं पललं प्रिये ।

अनीतानागतज्ञानं वाराहेण च लभ्यते ॥६२॥
 शत्रुवाक्स्तम्भनं कुर्यादार्क्षमांसाहुतिं चरेत् ।
 कापेयपललेनैव रणेऽधृष्यः प्रजायते ॥६३॥
 खाङ्गेनाभेद्यकवचो भूत्वा भ्रमति मेदिनीम् ।
 गोधामांसस्य होमेन निधिं पश्यति भूतले ॥६४॥
 सामान्यमृगमांसेन वायुतुल्यबलो भवेत् ।
 राङ्कवामिषहोमेन वशे स्युर्नृपयोषितः ॥६५॥
 शल्लकीपललाहुत्या कविः कविसमो भवेत् ।
 गावयामिषहोमेन दीर्घमायु^१रवाप्यते ॥६६॥
 गोमांसं मधुनालोड्य वामहस्तेन होमयेत् ।
 अपि देवा वशं यान्ति किं पुनः क्षुद्रमानुषाः ॥६७॥
 शाशेनादृश्यतां गच्छेत् कच्छपेनाप्नुयाद्धनम् ।
 नाक्रमांसस्य होमेन विषं न लगति क्वचित् ॥६८॥
 नाकुलं पललं हुत्वा वाक्सिद्धिर्भवति क्षणात् ।
 माज्जारिमांसहोमेन कुवेरसदृशो भवेत् ॥६९॥
 सिंहमांसस्य होमेन साक्षाद् विद्याधरो भवेत् ।
 राज्यावाप्तिर्व्याघ्रमांसहोमेन भवति ध्रुवम् ॥७०॥
 तुरगामिषहोमेन सर्वपृथ्वीपतिर्भवेत् ।
 दुःस्वप्नहानिरौष्ट्रेण हस्तिमांसैर्महीपतिः ॥७१॥
 गोमायुमांसहोमेन धनदेन समो भवेत् ।
 विवादे जयलाभः स्याद् राज्यलाभोऽपि जायते ॥७२॥
 स्तम्भयत्यरिसैन्यं च स्त्रीणां प्रियतमो भवेत् ।
 अपि सर्वे महीपालास्तस्य दासा न संशयः ॥७३॥

महामांसस्य होमेन किं तद् यन्न फलं भवेत् ।
 गुरुणा सदृशी विद्या कुवेरादधिकं धनम् ॥७४॥
 ब्रह्मणोऽप्यधिकं दीर्घमायुरस्य तु निश्चितम् ।
 ऐश्वर्ये शक्रसदृशः कान्त्या चन्द्र इवापरः ॥७५॥
 तेजसा रवितुल्योऽयं दुःस्पृश्योऽप्यग्निना सह ।
 क्रोधे यमेन सदृशः सर्वसिद्ध्याकरो भवेत् ॥७६॥
 वचसा बहुना किं स्यादेतदेवावधारय ।
 स देवीपुत्र एव स्यात् सिद्धादीनां तु का कथा ॥७७॥

[द्विजातेर्नरमांसहोमनाधिकाराभिधानम्]

किं तु न स्याद् द्विजातीनामेष धर्मो वरानने ।
 नृपस्य वाथ शूद्रस्य भवेत्तत्रापि पाक्षिकः ॥७८॥
 न तद्वधाद् भवेन्मांसं वधो वै घोरपापकृत् ।
 घोरपापान्न सिद्धिः स्यादिति बुद्ध्या^१ समाचरेत् ॥७९॥

[पक्षिमांसहोमफलाभिधानम्]

इदानीं पक्षिपललहोमजन्यं फलं शृणु ।
 वार्ध्नीनसामिषाहुत्या जायते धर्मभाजनम् ॥८०॥
 कपोतमांसहोमेन रम्यां कन्यां लभेत वै ।
 भारद्वाजेन मांसेन मृतं सञ्जीवयेदसौ ॥८१॥
 पारावतक्रव्यहोमात् कामिनीनां प्रियो भवेत् ।
 कौयष्टिकस्य मांसेन खेचरीसिद्धिभागभवेत् ॥८२॥
 महद्वैरं जनयति उलूकपललाहुतिः ।
 साधको मद्गुहोमेन कामरूपः क्षणाद् भवेत् ॥८३॥

१. बुद्ध्वा १ ।

जंगमाजङ्गमं सर्वमाकर्षेच्छ्येनहोमतः ।
 शातपत्रामिषैर्होमो राजानं वशमानयेत् ॥८४॥
 अदृश्यः स्यात् खञ्जरीटैर्देवतासुररक्षसाम् ।
 धनावाप्तिः सुतावाप्तिर्वार्त्तकेन न संशयः ॥८५॥
 चाषेन देवलोकादिगमनं विदधाति वै ।
 कारण्डवस्य मांसेन भवेज्जातिस्मरो नरः ॥८६॥
 उच्चाटनं मारणं च विद्वेषः काकमांसतः ।
 हारीतमांसहोमेन पर्वतानुद्धरेदपि ॥८७॥
 कुरुरक्रव्यहोमेन मूकानपि च वादयेत् ।
 लावमांसस्य होमेन तेजस्वी चाग्निमान् भवेत् ॥८८॥
 पिकक्रव्याहुतिः कुर्यात् साधकं किन्नरेश्वरम् ।
 धत्ते सत्यं परपुरप्रवेशं टिट्टिभाहुतिः ॥८९॥
 कुक्कुटक्रव्यहोमोऽयं सद्यो लक्ष्मीफलप्रदः ।
 साधकस्याथ तनुते चकोरश्चरजीविताम् ॥९०॥
 कान्ताप्रियत्वं सौन्दर्यं क्रियते करोति चकटाहुतिः ।
 सारसो योगसिद्धिं च वितनोति वरानने ॥९१॥
 कालिङ्गस्तनुते होम आरोग्यमपराजयम् ।
 चक्रवाकेन बन्धूनां सर्वेषामीश्वरो भवेत् ॥९२॥
 कारटेन तु होमेन धनायुःकवितां लभेत् ।
 हांसेन मोक्षमाप्नोति दात्यूहैरतिबुद्धिताम् ॥९३॥
 तित्तिरैश्चरजीवित्वं चातकैर्मोहनं तथा ।
 मायूरमांसहोमेन विमानाधिपतिर्भवेत् ॥९४॥
 गार्ध्णेण खड्गसिद्धिः स्याद् वकैः सौभाग्यसौख्यभाक् ।
 चैलेन धातुसिद्धिः स्यात् क्रौञ्चैस्तरति दुर्गतिम् ॥९५॥

यावत्यः सिद्धयः सन्ति त्रिलोक्यां वरवर्णिनि ।
तावतीर्लभते सद्यो होमं कीरामिषैश्चरन् ६६॥

[आहुतिनिर्माणप्रकाराभिधानम्]

आज्येन वापि मधुना दधना वा पयसाथ वा ।
आमिक्षयेक्षुदण्डेन तिलैः शर्करयापि वा ॥६७॥
मिश्रितैराहुतिर्ग्राह्या केवला न कदाचन ।
प्रसृतिर्मुख्यपक्षः स्यान्मध्यमोऽर्द्धमितो भवेत् ॥६८॥
होमकर्मणि चैवात्र त्रिपर्व'धमितोऽधमः ।

[काम्यकर्मानुरूपकुण्डनिर्माणाभिधानम्]

चतुरस्रं भवेत् कुण्डं शान्तिपुष्ट्यादिकर्मणि ॥६९॥
मारणोच्चाटने द्वेषवशीकारे त्रिकोणकम् ।
स्तम्भने मोहने वापि वर्तुलं कुण्डमाचरेत् ॥१००॥
भुक्तिमुक्त्यैकसिद्धयर्थं दीर्घं कुण्डं समाचरेत् ।
यथा यत् समये प्रोक्तं तत्र कुर्यात्तथाविधिम् ॥१०१॥
एष ते कथितो देवि होमक्रमविधिर्मया ।

[योगविध्यभिधानम् योगमाहात्म्याभिधानं च]

अथ योगविधिं मत्तः शृणु सावहिता सती ॥१०२॥
जपहोमाच्चर्चनध्यानप्रयोगाश्चैकतो मताः ।
एकतो वायुरोधेन देहषट्चक्रभेदनम् ॥१०३॥
सदाशिवेन यः प्रोक्तः क्रमो योगविधैर्मम ।
तस्मिन् कृते किमेभिर्वा प्रयोगैः साधनैरपि ॥१०४॥

यो योगेन तनूमेतां साधयेद् विधिवत्सना ।
पराद्दशतजीवी स एवमाह सदाशिवः ॥१०५॥

[योगोपकारि देहसंस्थानविवरणम्]

तत्रादौ देहसंस्थानमाकर्णय वरानने ।
द्वे सहस्रे तु नाडीनां वसतो देहपञ्जरे ॥१०६॥
कीकसानि च तिष्ठन्ति द्वात्रिंशदिति निश्चयः ।
वायवो दश तिष्ठन्ति पञ्च तेषु महत्तराः ॥१०७॥
सूर्याचन्द्रमसोः स्थानं देहमध्ये व्यवस्थितम् ।
आकाशभूमिसलिलवह्नीनां तत्र संस्थितिः ॥१०८॥
वायुस्तु सर्वदेहेषु चलत्येव प्रतिक्षणम् ।
यस्मात् प्रयात्यणुर्भूत्वा तस्मात् प्राण इतीर्यते ॥१०९॥
अग्निस्थानं यदेतस्मिस्तज्जांबूनदसन्निभम् ।
त्रिकोणाकारतो ज्ञेयमितरेषां तु मण्डलम् ॥११०॥
त्रिकोणमग्निस्थानं यद् देहमध्यं तदुच्यते ।
यद्यत्र तिष्ठति तनौ त्वं तदादौ निबोध मे ॥१११॥
अधो मेढ्राद् द्व्यंगुलं तत्तावदेव गुदोपरि ।
एकांगुलप्रमाणं तद् देहमध्यं प्रकीर्तितम् ॥११२॥
देहमध्यादूर्ध्वमस्ति कन्दं देवि नवाङ्गुलम् ।
चतुरंगुलमुच्छ्रायमायामं तावदेव च ॥११३॥
आकारेणाण्डसदृशं त्वगस्थिपरिवेष्टितम् ।
तत्र संचरति प्राणः स्वे स्थाने परमोपरि ॥११४॥
तस्योपरिष्ठाद् विज्ञेयं कुण्डलीस्थानमुत्तमम् ।
कृत्स्नो योगविधिस्तत्र सिद्धिश्चापि प्रतिष्ठिता ॥११५॥

कन्दमध्ये स्थितास्तत्र मुख्या नाड्यश्चतुर्दश ।
 एकैकस्यां द्विचत्वारिंशच्छतं परिनिष्ठिताः ॥११६॥
 तिस्रस्तास्वपि मुख्याः स्युः सुषुम्णेडाथ पिङ्गला ।
 पयस्विनीसरस्वत्यौ वारणा च कुहूस्तथा ॥११७॥
 गांधारी शंखिनी पूषा हस्तिजिह्वाप्यलंबुषा ।
 विश्वोदरायशस्विन्यौ मुख्या ह्येताश्चतुर्दश ॥११८॥
 मोक्षमार्गे सुषुम्णा सा ब्रह्मरन्ध्रे प्रतिष्ठिता ।
 तस्या वामे इडा ज्ञेया चन्द्रसंचारसंचिता ॥११९॥
 दक्षिणे पिङ्गला नाडी रविसंचारशोभिता ।
 सरस्वती कुहूश्चैव सुषुम्णापार्श्वयोः स्थिता ॥१२०॥
 गान्धारी हस्तिजिह्वा च इडायाः पृष्ठपार्श्वयोः ।
 पूषा पयस्विनी चैव पिङ्गलापृष्ठपार्श्वयोः १२१॥
 कुहोश्च हस्तिजिह्वाया मध्ये विश्वोदरा स्थिता ।
 पयस्विनीकुहोर्मध्ये वारणा च प्रकीर्तिता ॥१२२॥
 पूषायाश्च सरस्वत्याः स्थिता मध्ये यशस्विनी ।
 गान्धार्याश्च सरस्वत्याः शंखिनी मध्यसंस्थिता ॥१२३॥
 अलंबुषा च देवेशि कन्दमध्यादधः स्थिता ।
 पूर्वभागे सुषुम्णाया मेढ्रान्तं च कुहूः स्थिता ॥१२४॥
 अधश्चोर्ध्वं च विज्ञेया वारणा सर्वगामिनी ।
 पयस्विनी च याम्यस्य पादाङ्गुष्ठाङ्गमिष्यते ॥१२५॥
 पिङ्गला चोर्ध्वगा याम्ये नासान्तं विद्धि पार्वति ।
 याम्ये पूषा च नेत्रान्तं पिङ्गलायास्तु पृष्ठतः ॥१२६॥
 यशस्विनी नाडिका च याम्यकर्णान्तमिष्यते ।
 सरस्वती तथा चोर्ध्वमाजिह्वायां प्रतिष्ठिता ॥१२७॥

आसव्यकर्णाद् देवेशि शंखिनी चोर्ध्वगा मता ।
 गान्धारी सव्यनेत्रान्तमिडायाः पृष्ठतः स्थिता ॥१२८॥
^१हस्तिजिह्वा तथा सव्यं पादाङ्गुष्ठाङ्गमिष्यते ।
 विश्वोदरा च या नाडी सव्ये सव्ये गता स्मृता ॥१२९॥
 अलंबुषा महाभागा पादमूलादधोगता ।
 प्राणोऽपानः समानश्च उदानो व्यान एव च ॥१३०॥
 नागः कूर्मः कृकरश्च देवदत्तो धनञ्जयः ।
 एते नाडीषु सर्वासु चरन्ति दश वायवः ॥१३१॥
 एतेषु वायवः पञ्च मुख्याः पूर्वोदिताः प्रिये ।
 तेषु मुख्यतमः प्राणः कन्दस्याधः प्रतिष्ठितः ॥१३२॥
 मुखनासिकयोर्मध्ये हृदये नाभिमण्डले ।
 कन्दमध्येऽपि च प्राणः स्वयमेवावतिष्ठते ॥१३३॥
 अपानो मेहृपायवोश्च ऊर्ध्वक्षणजानुषु ।
 जंघोदरे च कट्यां च नाभिमूले च तिष्ठति ॥१३४॥
 व्यानः श्रोत्राक्षिमध्ये च हृत्कट्यां गुल्फयोरपि ।
 समानः सर्वदेहेषु सर्वव्यापी प्रतिष्ठितः ॥१३५॥
 भुक्तं सर्वरसं गात्रे व्यापयन् वह्निना सह ।
 द्विसप्ततिसहस्रेषु नाडीमध्येषु सञ्चरन् ॥१३६॥
 समानो वायुरेवैकः स्थितो व्याप्य कलेवरम् ।
 नागादिवायवः पञ्च त्वगस्थ्यादिषु संस्थिताः ॥१३७॥
 निःश्वासोच्छ्वासकादिश्च प्राणकर्म इतीष्यते ।
 अपानवायोः कर्मेतद् विष्णुमूत्रादिविसर्जनम् ॥१३८॥

१. इतः पूर्वं पंक्तिमेकां द^१ अधिकं पठति ।

इडा च सव्यनासान्ता सव्यभागव्यवस्थिता ।

प्राणोपादानचेष्टादि व्यानकर्मेति कीर्तितम् ।
 उदानकर्म तत् प्रोक्तं देहस्योन्नमनादिकम् ॥१३६॥
 शोषणादि समानस्य शरीरे कर्म कीर्त्यते ।
 क्षेपणादिगुणो यश्च नागकर्मेति कीर्तितम् ॥१४०॥
 निमीलनादि कूर्मस्य क्षुत् तृष्णा कृकरस्य च ।
 देवदत्तस्य देवेशि निद्रा तन्द्रेति कीर्तितम् ॥१४१॥
 धनञ्जयस्य शोषादि सर्वकर्म प्रकीर्तितम् ।
 ज्ञात्वैवं नाडिकास्थानं वायुयानं च यत्नतः ॥१४२॥
 नाडीनां शोधनं कुर्याद् यथाविधि पुरःसरः ।
 ततस्तपोवनं गत्वा फलमूलोदकान्वितम् ॥१४३॥
 तत्र रम्ये शुचौ देशे नद्यां देवालयेऽपि वा ।
 सुशोभनं स्थलं कृत्वा सर्वरक्षासमन्वितम् ॥१४४॥
 त्रिकालस्नानसंयुक्तः शुचिर्भूत्वा समाहितः ।
 मन्त्रैर्न्यासैर्न्यस्ततनुः सितभस्मधरः सदा ॥१४५॥
 समस्थलोपरि कुशान् समास्तीर्याथ वाऽजिनम् ।
 विनायकं सुसंपूज्य कुशपुष्पोदकादिभिः ॥१४६॥
 गुरुन् देवीं नमस्कृत्य तत्र चावध्य चासनम् ।
 उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा पवित्रासनसंगतः ॥१४७॥
 समग्रीवशिरःकायः संवृतास्यः सुनिश्चलः ।
 सुषुम्णा वर्त्मना वायुं कुण्डलिन्यां धमेत् क्षणम् ॥१४८॥
 गच्छत्यभिव्यक्तिमिदं नादब्रह्म सनातनम् ।
 तन्नादं पिङ्गलामार्गं समानीय हृदब्जके ॥१४९॥
 इडया पूरयेत् तावद् यावद् वर्णात्मकं भवेत् ।
 भूमेरुपरि धातारं रत्या बिन्दुसमन्वितम् ॥१५०॥

विश्वमध्यस्थमोकारसंपुटाकृतमुन्नतम् ।
 एकीकृत्य तु तत् सर्वमाकर्षेद् हस्तिजिह्वया ॥१५१॥
 विश्वोदरालंबुषाभ्यां ब्रह्मरन्ध्रे निवेशयेत् ।

[देव्या निराकारस्वरूपध्यानम्]

निवेश्य तां तत्र देवीं निराकारां विचिन्तयेत् ॥१५२॥
 एकां ज्योतिर्मयीं शुक्लां सर्वगां व्योमरूपिणीम् ।
 अत्यन्तनिर्मलां शुद्धामादिमध्यान्तवर्जिताम् ॥१५३॥
 अतिसूक्ष्मामनाकाशामस्पृश्यां तामचाक्षुषीम् ।
 कूटस्थामप्यदृश्यां तां सच्चिदानन्दविग्रहाम् ॥१५४॥
 अगन्धामरसां स्वच्छामप्रेयामनूपमाम् ।
 आनन्दामजरां नित्यां सदसत्सर्वकारिणीम् ॥१५५॥
 सर्वाधारां जगद्रूपाममृत्युं चाव्ययामजाम् ।
 अनवस्थामप्रतर्क्यां बह्विस्थां सर्वतो मुखीम् १५६॥
 सर्वदृक् सर्वतः पादां सर्वस्पृक् सर्वतःशिराम् ।
 निरञ्जनीं निर्विकारां शुद्धचैतन्यरूपिणीम् ॥१५७॥
 नादोपाहृतबीजेन ध्यायंस्तत्र यजेदिमाम् ।
 कुलाकुलसमुद्भूताममृतानन्दसंचयाम् ॥१५८॥
 सूर्यकोटिसमां शुभ्रां नादबीजतया स्थिताम् ।
 षट्चक्रभेदेन यजेद्योगे कुण्डलिनीहृदोः ॥१५९॥

[षट्चक्रभेदेन कुण्डलिनीजागरणविधिः]

आधारपद्ममध्येऽन्तर्द्विपत्रे त्रिदलेऽपि च ।
 स्वाधिष्ठाने षोडशारे पीठे च मणिपूरके ॥१६०॥

द्वादशे च विशुद्धेऽपि तत्राप्यष्टदले तथा ।
 हृदये दशपत्रे तु द्वादशाद्धे चतुर्दले ॥१६१॥
 कण्ठे भाले यजेद् देवीं जिह्वया नादमुच्चरन् ।
 गच्छन्तीं ब्रह्ममार्गेण सूक्ष्मषट्चक्रभेदिनीम् ॥१६२॥
 प्रच्योतदमृतं दिव्यं क्षीरधारोपमं द्रवम् ।
 पीत्वा सदाशिवेनैव सामरस्यपदं गताम् ॥१६३॥
 यजेद् ध्यायेन्नमस्कुर्याद् यद् यदिच्छेदनन्यधीः ।

[एतदीयफलश्रुतिः]

सामरस्यपदं प्राप्तां यः क्षणं चिन्तयेत् सुधीः ॥१६४॥
 राजसूयाश्वमेधानां तेनेष्टा यज्ञकोटयः ।
 काष्ठां कलां क्षणं व्याप्य यः स्थितस्तत्र साधकः ॥१६५॥
 वाजपेयः पुण्डरीको विश्वजित् तेन वै कृतः ।

[कुण्डलिन्याः स्वस्थाननिवेशः]

पुनस्तेनैव मार्गेण नयेत् कुण्डलिनीमधः ॥१६६॥
 पश्यन्त्यापरया तत्र वैखर्या वर्त्मनापि च ।
 संयोज्य लम्बिकामार्गात्तिलुमूलादधो नयेत् ॥१६७॥
 जिह्वयाकृष्य तां विद्यां हृदब्जे विनिवेशयेत् ।
 आमूलाद् ब्रह्मरन्धान्तमेकीभूतं विचिन्तयेत् ॥१६८॥
 हृदब्जादपि निःकाश्य तथा नाडीचयादपि ।
 प्रदीपकलिकाकारां कन्द एव निवेशयेत् ॥१६९॥

[योगाभ्यासस्यास्य महात्म्याभिधानम्]

एतदभ्यासयोगेन यत्फलं तच्छृणुष्व मे ।
 न क्षुत् पिपासा न जरा न मृत्युर्नामयादि च ॥१७०॥

पुरीषमूत्रे नैव स्यान्नन्द्रा तन्द्रा भवेत् च ।
 यावान् दोषः शरीरस्य तेषु कोऽपि न जायते ॥१७१॥
 अतीतानागतं वेत्ति वाक्सिद्धिरपि जायते ।
 सरस्वती तस्य मुखे स्वयमेत्य वसेत् सदा ॥१७२॥
 परार्द्धजीवी च भवेत् कामरूपी भवत्यपि ।
 देवानाकर्षयेच्चापि खेचरो जायते तथा ॥१७३॥
 वर्णितुं शक्यते नास्य महिमा वर्षकोटिभिः ।
 साक्षात् स रुद्रो भवति पाञ्चभौतिकदेहभृत् ॥१७४॥
 प्राप्नोति मोक्षमेवासौ षण्मासाभ्यन्तरे नरः ।

[मोक्षोत्कर्षस्य सिद्धीनां चापकर्षस्याभिधानम्]

॥ मोक्षैकसाधकस्यास्य विधेरन्यास्तु सिद्धयः ॥१७५॥
 केवलं विघ्नकारिण्य इत्येतद् विद्धि पार्वति ।
 मूढास्तु केवलं सिद्धीरभिकांक्षन्ति नित्यशः ॥१७६॥
 मोक्षार्थमेव यतते धीरः संसारसागरे ।
 नाड्यश्चतुर्दश प्रोक्ताः पूर्वं मुख्यतमा हि याः १७७॥
 तासु वायुनिरोधेन भूयस्यः स्युर्हि सिद्धयः ।
 तेषां प्रकारा नाख्याता विस्तरत्वान् मया प्रिये ॥१७८॥
 केवलं सिद्धिहेतुत्वं तेषां नात्रोपयोगिता ।
 विधिमेनं विधातुं यो न समर्थो विमूढधीः ॥१७९॥
 स चिन्तयेत्तु साकारां तां देवीं हृदयाम्बुजे ।
 ध्यानं संप्रति वक्ष्यामि शृणु देवि समाहिता ॥१८०॥
 ध्यानमेव हि जन्तूनां कारणं सौख्यमोक्षयोः ।

१. न स्यातामिति शुद्धः प्रतिभाति ।

[देव्याः साकारस्वरूपध्यानम्]

हृत्पद्माष्टदलोपेते कन्दमूलसमुत्थिते ॥१८१॥

द्वादशांगुलनालेऽस्मिश्चतुरंगुलमुच्छ्रिते ।

प्राणायामैर्विकसिते केशरान्वितकर्णिके ॥१८२॥

हृत्सरोरुहमध्येऽस्मिन् प्रकृत्यात्मिककर्णिके ।

अष्टैश्वर्यदलोपेते विद्याकेशरसंयुते ॥१८३॥

ज्ञाननाले महाकन्दे प्राणायामप्रबोधिते ।

विश्वार्चिषं महार्वाह्नि वमन्तीं सर्वतो मुखीम् ॥१८४॥

भयंकरीं जगद्योनिं ललज्जिह्वाकरालिनीम् ।

भासयन्तीं स्वकं देहमापादतलमस्तकम् ॥१८५॥

प्रेतभूतपिशाचादिडाकिनीयोगिनीगणैः ।

भैरवाद्यैः परिवृतां श्मशानतलवासिनीम् ॥१८६॥

ज्वलत्करालज्वलनचितामध्यकृतस्थितिम् ।

शवोपरि समारूढां विमुक्तचिकुरोच्चयाम् ॥१८७॥

निःक्रान्तरसनाकम्पप्रकम्पितजगत्त्रयाम् ।

दन्तमण्डलनिर्गच्छच्चारुचन्द्रिकया तथा ॥१८८॥

द्योतयन्तीं जगत् सर्वं चन्द्रमण्डलवत् सदा ।

तुंगपीवरवक्षोजभरनम्रकलेवराम् ॥१८९॥

प्रत्यालीढपदां देवीमट्टहासभयप्रदाम् ।

पार्श्वस्थिताभ्यां फेरुभ्यामतीव विकरालिनीम् ॥१९०॥

नृमुण्डमालासन्दोहकृतमालावगुण्ठिनीम् ।

सद्यःकृत्तनृमुण्डाभ्यां कुण्डलद्वयशोभिनीम् ॥१९१॥

कठोरपीवरानीलदोःषोडशविराजिताम् ।

नरान्त्रविहिताबद्धयोगपट्टपरिच्छदाम् ॥१९२॥

दिगम्बरां खर्वतनुं हसन्तीं कामलालसाम् ।
 संवर्त्तकालज्वलनदुर्निरीक्ष्यतनुप्रभाम् ॥१६३॥
 कल्पान्तघोषमार्तण्डकोटिस्तम्भनकारिणीम् ।
 निर्वातदीपवत्तस्मिन् दीपितां हव्यवाहने ॥१६४॥
 ततस्तस्य शिखामध्ये संस्थितां जगदम्बिकाम् ।
 ध्यात्वा कामकलाकालीं सोऽहमस्मीति भावयेत् ॥१६५॥
 तद्रूपतां समासाद्य मुक्तिं तेनैव गच्छति ।

[ध्यानविधिना विविधसिद्धिप्राप्त्युपायस्य वर्णनम्]

अथवा सिद्धिलिप्सा चेद् भवत्येव न संशयः ॥१६६॥
 ध्यायन् वै पञ्चघटिकाः सर्वरोगैः प्रमुच्यते ।
 घटिकादशकध्यानात् पृथिव्या जयमाप्नुयात् ॥१६७॥
 नाडीपञ्चदशध्यानाद् वह्निनासौ न दह्यते ।
 घटिकाविंशतिध्यानाद्वायुवद् व्योमगो भवेत् ॥१६८॥
 मूत्रं पुरीषं जयति पञ्चविंशतिनाडिभिः ।
 संपूर्णदिवसेनैव सर्वसिद्धिः प्रजायते ॥२६६॥
 अहोरात्रेण देवेशि जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ।
 इति योगविधिः सर्वः कथितस्ते मया क्रमात् ॥२००॥

[पूजायाः कोटिलयनिर्देशः]

उत्तमो मध्यमः पक्षस्तथैवाधम एव च ।
 उत्तमो योगमार्गेण मध्यमो ध्यानसंश्रयात् ॥२०१॥
 पूजाध्यानादिभिर्ज्ञेयोऽप्यधमाराधनक्रमः ।
 कृते युगे वा त्रेतायां योग एवोत्तमो विधिः ॥२०२॥

ध्यानमेव द्वापरादौ कलौ न्यासार्चनं खलु ।
 अल्पायुषोऽल्पमेधाश्च स्वल्पप्रज्ञा महालसाः ॥२०३॥
 दुराचारा नास्तिकाश्च कामलोभपरायणाः ।
 ईदृशाश्च नराः सर्वे भविष्यन्ति कलौ युगे ॥२०४॥
 नायं योगो महेशानि भविष्यति गुरुं विना ।
 केवलं न्यासपूजादि करिष्यन्ति फलार्थिनः ॥२०५॥

[विश्वासस्य फलदायकत्वाभिधानम्]

तथाप्यास्थावतां देवि फलं किञ्चित् प्रयच्छति ।
 एवं ज्ञात्वा तु यः कुर्याद् ध्यानन्यासार्चनानि हि ॥२०६॥
 अवश्यं फलभाग् भूयान्नात्र कार्या विचारणा ।
 ध्यानेऽर्चने जपे न्यासे होमे च बलिकर्मणि ॥२०७॥
 भावना यादृशी यस्य सिद्धिः स्यादेव तादृशी ।
 इति ते कथितो देवि प्रपञ्चः कामकालिकः ॥२०८॥
 वद सत्यं पुनर्मत्तः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥२०९॥

इत्यादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां सामान्यविशेषप्रयोगो नाम
 सप्तमः पटलः ।

अष्टमः पटलः

[षोढान्यासस्यावतरणम्]

देव्युवाच

महायोगिन् महाकाल कलानिधिविभूषित ।
 सर्वज्ञ सर्वलोकेश धूर्जटे भक्तवत्सल ॥१॥
 त्वत् प्रसादादिदं सर्वं प्रयोगं कामकालिकम् ।
 अश्रौषं सर्वमेवाहमप्रमत्तेन चेतसा ॥२॥
 अन्यद् रहस्यं यद्यत् स्यात् तच्चापि कथय प्रभो ।
 आकर्णयन्त्याश्चेतो मे न तृप्तिमधिगच्छति ॥३॥
 देव्या रहस्यं यत् किञ्चिदेतद् व्यावर्तते विभो ।
 तत्तत् सर्वमशेषेण कथय त्वं दयानिधे ॥४॥

महाकाल उवाच

साधु देवि वरारोहे धन्यासि त्वं न संशयः ।
 शृण्वन्त्या अपि ते यस्माच्छुश्रूषानुक्षणं भवेत् ॥५॥
 चेतसा भक्तियुक्तेन शुश्रूषुर्योऽनसूयकः ।
 तस्मै रहस्यं नाचष्टे यः स पापकृदग्रणीः ॥६॥
 तस्मात् तव प्रवक्ष्यामि रहस्यं यद्धि वेद्म्यहम् ।
 भक्तिश्रद्धापरायास्ते नाकथ्यं विद्यते मम ॥७॥

[वक्ष्यमाणस्य षोढान्यासस्य गोपनीयत्वस्य महत्त्वातिशयस्य चाभिधानम्]

न चाख्येयं त्वयान्यस्य प्राणेषु विगलत्स्वपि ।
 रहस्यमेतद् देवानां सर्वसिद्धिमभीप्सताम् ॥८॥
 न कामकालिको योगो न विधानं शिवाबलेः ।
 नान्यप्रयोगो न जपो न होमो न च पूजनम् ॥९॥

वक्ष्यमाणरहस्यस्य सहस्रांशं न चार्हति ।
सिद्धिमीयुः पुरैतस्याः प्रसादात् पार्थिवर्षयः ॥१०॥

[प्रवर्तकतया षोढान्यासेन प्राप्तसिद्धीनां राज्ञामनुकीर्तनम्]

पौरवो बृहदश्वश्च सोमदत्तो बृहद्रथः ।
अंजमीढः कार्तवीर्यो भद्रश्रेण्यः पुरुरवाः ॥११॥
पृथुर्गयो रन्तिदेवो मान्धाता नहुषो रघुः ।
विदूरथश्च भरतो दिवोदासः प्रतर्दनः ॥१२॥
कृशाश्वो यमदग्निश्च जैगोषव्यश्च देवलः ।
पैठिनसिवीर्तहव्यः कश्यपो भृगुरङ्गिराः ॥१३॥
संवर्तश्च वशिष्ठोऽत्रिव्यासः शातातपस्तथा ।
उद्दालको भरद्वाजो जाबालो जैमिनिस्तथा ॥१४॥
सप्तद्वीपेश्वरत्वं हि चक्रवर्तित्वमेव च ।
प्रापुः पूर्वं महीपालाश्चिरजीवित्वमप्यलम् ॥१५॥
योगसिद्धिं तथाप्यन्ये तपस्यां सर्वसाधिकाम् ।
शापानुग्रहसामर्थ्यं प्राप्तवन्तो महर्षयः ॥१६॥
कथयामि तमेवाहं षोढान्यासं शुचिस्मिते ।
त्रैलोक्याधिपतित्वं हि यत् प्रसादात् करे स्थितम् ॥१७॥

[षोढान्यासोद्भवमूलतया त्रिपुरासुरकथाभिधानम्]

ताराक्षः कमलाक्षश्च विद्युन्माली तथैव च ।
एते ह्यासन् कृतयुगे दैतेया भ्रातरस्तयः ॥१८॥
तेऽप्यन्त तपो घोरं दिव्यं वर्षायुतं प्रिये ।
सतः प्रजापतिस्तेभ्यो वरं संप्रार्थितो ददौ ॥१९॥
वव्रुर्वरद्वयं दैत्यास्ते शौर्यमदगर्विताः ।
एकं त्वेषामवध्यत्वं सर्वभूतेभ्य उत्थितम् ॥२०॥

द्वितीयं योजनानां त्रिविलक्षान्तरसंस्थितम् ।
 त्रयाणां त्रिपुरं भूयाद् दुर्लङ्घ्यं ^१त्रिदशैरपि ॥२१॥
 वरं दत्वावदद् धाता सर्वे शृणुत पुत्रकाः ।
 सर्वप्रकारैः कस्यापि नावध्यत्वं जगत्त्रये ॥२२॥
 एकेनापि प्रकारेण घटमानेन सर्वथा ^२ ।
 सर्वे स्वकीयं निधनमङ्गीकुरुत दानवाः ॥२३॥
 ते विचार्यावदन् सर्वे शरेणैकेन यः क्षणात् ।
 दहेत् त्रयाणां त्रिपुरं सनो मृत्युर्भविष्यति ॥२४॥
 तथेत्युक्त्वा ययौ वेधा ब्रह्मलोकं सुरैर्वृतः ।
 तेऽपि सर्वे तथा चक्रुर्यथा पूर्वं विचारितम् ॥२५॥
 ताराक्षस्य तु सौवर्णं पुरं सर्वोपरि स्थितम् ।
 योजनायुतविस्तीर्णं तावदेवायतं प्रिये ॥२६॥
 राजतं कमलाक्षस्य योजनायुतविस्तृतम् ।
 दिक्षु तादृशं ^३विस्तीर्णं विद्युन्मालिन आयसम् ॥२७॥
 त्रिविलक्षान्तरं तेषां पुरं गगनसीमनि ।
 प्राकारपरिखोपेतं चयाट्टालकशोभितम् ॥२८॥
 ध्वजगोपुरनिःश्रेणीपताकायन्त्रशोभितम् ।
 खड्गप्रासाङ्कुशाकिकगदाकार्मुकधारिभिः ॥२९॥
 पाशशूलभुशुण्ड्यर्षिचक्रमुद्गरपाणिभिः ।
 त्रिंशन्निखर्वषड्वृन्दनवत्यर्वुदकोटिभिः ॥३०॥
 एकैकं पुरमाक्रान्तं दानवैर्युद्धदुर्मदैः ।

१. देवतैरपि द^१ । २. सर्वदा द^१ । ३. दक्ष सादृश द^१ ।

[देवानां त्रिपुरासुरभीत्यभिधानम्]

दृष्ट्वा तु तादृशीमृद्धिं देवाः सर्वे सवासवाः ॥३१॥
 पलायां चक्रिरे केचित् केचिच्चापि तमभ्ययुः ।
 केचिच्च युयुधुर्देवास्तत्यजुस्त्रिदिवं परे ॥३२॥
 केचित् समुद्रं विविशुः केचिच्च गिरिगह्वरम् ।
 जहुः केचिद् भिया प्राणानगुः केचिच्चतुर्दिशम् ॥३३॥

[त्रिपुरासुरसंहारायेन्द्रस्य रुद्रशरणत्वाभिधानम्]

दृष्ट्वा सुराणामधिपो देवानामीदृशीं दशाम् ।
 रुद्रं जगाम शरणं पुरोधाय प्रजापतिम् ॥३४॥
 दण्डवत् प्रणता भूत्वा ते देवाः सपितामहाः ।
 ऊचुः प्राञ्जलयो भूत्वा पिनाकिनमुमापतिम् ॥३५॥
 तपस्यया वरं धातुः संप्राप्य त्रिपुरासुराः ।
 बाधन्तेऽस्मान् महेशानान् शैलगह्वरगानपि ॥३६॥
 त्वत्तः शरण्यो नास्माकं विद्यते देव कश्चन ।
 अतो निवेदयामस्ते प्रमथाधिपते प्रभो ॥३७॥
 देवाङ्गनाः समाकृष्य नयन्ति स्वपुरं प्रति ।
 निरध्वरं जगज्जातं निःकल्पतरुनन्दनम् ॥३८॥
 निर्मनुष्या मही सर्वा निर्देवाप्यमरावती ।
 निस्तोया निम्नगा जाता नीरत्ना सागरा अपि ॥३९॥
 पादपानां कोटरेषु कन्दरेषु महीभृताम् ।
 लीना भूत्वा वयं सर्वे तिष्ठामस्तद्भयार्दिताः ॥४०॥
 तेषां हि शास्ता त्रैलोक्ये त्वदन्यो नास्ति कश्चन ।
 तान् निहत्यासुरान् स्वर्गं पुनरस्मान् निवेशय ॥४१॥

इत्युक्तः प्रणतैः सर्वैर्विहस्य वृषभध्वजः ।
 प्रत्युवाच सुरान् सर्वान् रथो मे कल्प्यतामिति ॥४२॥
 ततो ब्रह्माब्रवीत्तत्र स्मितं कुर्वन् महेश्वरम् ।
 निर्मातव्यो रथो देव कैस्त्वदारोहणक्षमः ॥४३॥
 त्वद्वोढुरथनिर्माणे सामर्थ्यं कस्य विद्यते ।
 स्वयोग्यं स्यन्दनं चास्त्रं स्वयमेवोपकल्पय ॥४४॥
 इत्युक्तो ब्रह्मणा शंभुरवदधर्षयन् सुरान् ।

[त्रिपुरासुरसंहाराय रुद्रार्थं तद्युद्धानुरूपरथस्य निर्माणाभिधानम्]

चत्वारो वाजिनो वेदाः संपूर्णा मेदिनी रथः ॥४५॥
 सूर्याचन्द्रमसौ चक्रे कूबरो गन्धमादनः ।
 विन्ध्यो गिरिर्नाभिरस्तु कैलासोऽक्षत्वमेव तु ॥४६॥
 मेरुर्मे ध्वजदण्डः स्यात् सारथिर्भगवान् विधिः ।
 प्रणवस्तु प्रतोदः स्यात् प्रकाशानि च रश्मयः ॥४७॥
 धनुर्मे मन्दरो भूयात् शिञ्जिनी वासुकिर्भवेत् ।
 विष्णुः शरो मे भवतु वाजे वार्युर्विशत्वपि ॥४८॥
 यमो मृत्युश्च कालश्च फली मध्ये विशन्तु च ।
 वासवः शरपृष्ठे स्यात् कुवेरवरुणावुभौ ॥४९॥
 भवतः पुंखसंस्थानौ लस्तके सर्वदेवताः ।
 नासत्यावटनीसंस्थौ यज्ञाः सर्वे पदातयः ॥५०॥
 स्वेच्छयान्यच्च सकलं कल्पयामास शङ्करः ।
 स्वयोग्यं कवचं शंभुरलब्ध्वा चिन्तितोऽभवत् ॥५१॥
 निमील्य त्रीणि नेत्राणि चिरं तस्थौ जगत्पतिः ।
 अथ ध्यानगतो भूत्वा तुष्टाव जगदम्बिकाम् ॥५२॥
 स्तुत्वा संप्रार्थयामासाभेद्यं कवचमात्मनः ।

[शिवं प्रति षोढान्यासस्य देव्योपदेशः]

ततः सोपदिदेशास्मै षोढान्यासं महात्मने ॥५३॥
 स्वीयं च कवचं देवी कवचत्वेन तं ददौ ।
 तेनामुक्तो हरो भूत्वा जगाम त्रिपुरं प्रति ॥५४॥
 अस्त्रं पाशुपतं चापि सन्धाय वृषभध्वजः ।
 पुराणि त्रीणि दैत्यानां विभेदैकेन पत्निणा ॥५५॥
 क्षणेन भस्मसाद् भूता जग्मुर्दैत्या यमालयम् ।
 तमेव षोढान्यासं ते प्रवदामि वरानने ॥५६॥
 यदेकवारं कृत्वैव भवेत् त्रिजगतीपतिः ।
 प्राणव्ययेऽपि नान्येषां कथनीयं कदाचन ॥५७॥

[षोढान्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः]

षोढान्यासस्यास्य ऋषिस्त्रिपुरारिमंहेश्वरः ।
 छन्दश्च जगती प्रोक्तं देवतेयं प्रकीर्तिता ॥५८॥
 कान्दपर्णं तु बीजं स्यात् क्रोधः कीलकमुच्यते ।
 मायाबीजं च शक्तिः स्यात् कामना यद्यदिष्यते ॥५९॥

[षण्णां न्यासानां नामनिर्देशः]

आदौ नृसिंहन्यासः स्याद् द्वितीये भैरवस्य च ।
 तृतीयेऽपि च विज्ञेयो न्यासः कामकलाभिधः ॥६०॥
 चतुर्थे डाकिनीन्यासः शक्तिन्यासश्च पञ्चमे ।
 षष्ठेऽपि देवीन्यासः स्यादथैतस्य विधिं शृणु ॥६१॥

[षोढान्यासस्य विध्यभिधानम्]

वर्गाः कचटताः^१ पञ्च षष्ठो यरलवस्तथा ।
 सप्तमः शषसाश्चापि हलक्षाश्चाष्टमः प्रिये ॥६२॥

१. कचटतपाः इति समुचितः पाठः ।

[षोढान्यासान्तर्गतस्य प्रथमस्य नृसिंहन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशो विध्यभिधानं च]

ऋषिर्नृसिंहन्यासस्य ह्यग्रीवः प्रकीर्तितः ।
 गायत्रीच्छन्द इत्युक्तं नरसिंहोऽस्य देवता ॥६३॥
 बीजानि वर्णा विज्ञेयाः स्वराः षोडश शक्तयः ।
 विनियोगो नृसिंहस्य न्यास एवेति सम्मतः ॥६४॥
 षड्भिर्दीर्घैः क्षबीजस्य कराङ्गन्यासमाचरेत् ।
 पुनस्तद्वद् वरारोहे तैरेव च षडङ्गकम् ॥६५॥
 सबिन्दुर्वर्गमध्यस्थः कवर्गो बिन्दुसंयुतः ।
 क्रमेणानेन देवेशि वर्गाः [वर्णाः] कचवर्गयोः ॥६६॥
 अष्टावृत्या भवेन् न्यासस्ततश्चापि निबोध मे ।
 सबिन्दवो हलः सर्वे सृष्टिमार्गेण चैककम् ॥६७॥
 त एव तादृशा ज्ञेयाः पुनः संहारवर्त्मना ।
 सृष्टिस्थितिभ्यामन्तेऽपि न्यासः संपूर्ण उच्यते ॥६८॥

[एकपञ्चाशन्नरसिंहनामानि]

ज्वालामाली करालश्च भीमश्चैवापराजितः ।
 क्षोभणश्च तथा सृष्टिः स्थितिः कल्पान्त इत्यपि ॥६९॥
 अनन्तश्च विरूपश्च वस्त्रायुधपरापरौ ।
 प्रध्वंसनश्च विज्ञेयो विश्वमर्दन इत्यपि ॥७०॥
 उग्रो भद्रश्च मृत्युश्च सहस्रभुज इत्यपि ।
 विद्युज्जिह्वा घोरदंष्ट्रा महाकालाग्निरेव च ॥७१॥
 मेघनादश्च विकटस्तथा पिङ्गजटोऽपि च ।
 प्रदीपो विश्वरूपश्च विद्युद्दशन एव च ॥७२॥
 विदारो विक्रमश्चापि प्रचण्डः सर्वतोमुखः ।
 वज्रो दिव्यश्च भोगश्च मोक्षो लक्ष्मीरपि क्रमात् ॥७३॥

विद्रावणः कालचक्रः कृतान्तस्तप्तहाटकः ।
 भ्रामकश्च महारौद्रो विश्वान्तकभयङ्करौ ॥७४॥
 प्रतप्तो विजयश्चापि सर्वतेजोमयस्तथा ।
 ज्वालाजटालश्च खरनखरो नाददारुणः ॥७५॥
 निर्वाणनरसिहश्चेत्येकपञ्चाशदीरिताः ।

[नरसिहध्यानम्]

अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि यत् कृत्वा न्यासमाचरेत् ॥७६॥
 उद्यन्मार्त्तण्डकोट्यंशुसमारुणतनुप्रभाः ।
 उलूकाकारपृथुलनेत्रत्रितयभूषिताः ॥७७॥
 विदारिसृक्कनिर्गच्छद्दंष्ट्राचन्द्रकलान्विताः ।
 विदीर्णविकरालास्यनिर्यञ्जिह्वाविराजिताः ॥७८॥
 विमुक्तचामराकारसटाकेशरमण्डिताः ।
 आबद्धयोगपट्टान्ता जानुन्यस्तकराम्बुजाः ॥७९॥
 कोटिकल्पान्तार्कसमा भीमदंष्ट्राट्टहासिनः ।
 कौस्तुभोद्भासिहृदयाः श्वेतपद्मोपरि स्थिताः ॥८०॥
 किरीटहारकेयूरकिंकिण्यंगदशोभिताः ।
 मुखैः कल्पान्तकालाग्नि वमन्तः सर्वतोमुखाः ॥८१॥
 करालभृकुटीदृष्टिसंत्रासितजगत्त्रयाः ।
 नखनिर्भिन्नदैत्येन्द्ररुधिरोक्षितबाहवः ॥८२॥
 विपाटितान्त्रनिर्गच्छद्वसालिप्ताङ्कुक्षयः ।
 अस्त्रैर्विभूषितान् दीर्घान् भुजान् षोडश विभ्रतः ॥८३॥
 शरं चक्रं गदां खड्गं पाशमंकुशमेव च ।
 वज्रं विदारणं चापि दक्षिणेन क्रमादपि ॥८४॥

धनुः शंखं च पद्मं च खेटकं मुशलं तथा ।
 परशुं पट्टिशं चापि विदारणमतः परम् ॥८५॥
 वामेन धारयन्तस्ते रत्नाकल्पविराजिताः ।
 वामजंघासन्निविष्टलक्ष्मीकाः सिद्धिदायिनः ॥८६॥
 स्थिता देव्याश्चतुर्दिक्षु नरसिंहा वरानने ।
 मातृकान्याससंस्थाने न्यसेत् साधकसत्तमः ॥८७॥
 एष ते कथितो देवि नृसिंहन्यास उत्तमः ।

[षोढान्यासान्तर्गतस्य द्वितीयस्य भैरवन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः]

अथातो भैरवन्यासं प्रवदामि निबोध तम् ॥८८॥
 अस्य भैरवन्यासस्य ऋषिस्तावत् प्रकीर्तितः ।
 कालाग्निरुद्रश्छन्दश्च जगती संप्रकीर्तिता ॥८९॥
 भैरवो देवता प्रोक्ता क्रोधबीजं च बीजकम् ।
 शक्तिरङ्कुशबीजं च देवि ते परिकीर्तितम् ॥९०॥
 विनियोगोऽस्य विज्ञेयो भैरवन्यास एव हि ।
 करांगन्यासमेतस्य षडंगन्यासमेव च ॥९१॥
 चण्डबीजेन कर्तव्यं दीर्घैः षड्भिः समन्वितम् ।
 आदौ तारं समुल्लिख्य द्वितीयं वाग्भवं वदेत् ॥९२॥
 तृतीया तु तृतीयं स्याद्रमाबीजं चतुर्थकम् ।
 पञ्चमं शृणिमुद्दिष्टं प्रासादं षष्ठमुच्यते ॥९३॥
 सप्तमं क्रोधबीजं स्यान्महाक्रोधं तथाष्टमम् ।
 तत्तद् भैरवनामापि डेऽन्तमुच्चारयेत्ततः ॥९४॥
 पुनरप्यष्टबीजानि प्रतिलोमेन चोद्धरेत् ।
 हार्देन मनुना युक्तो मनुः सर्वार्थसाधकः ॥९५॥
 पूर्ववन्मातृकास्थानं सर्वत्रैव वरानने ।

[एकपञ्चाशद्भैरवनामनिर्देशः]

भैरवाणामथो नाम गदतो मेऽवधारय ॥६६॥
 क्रोधः श्मशानः कापाली कालः कालान्तको रुहः ।
 महाघोरो घोरतरः संहारश्चण्ड इत्यपि ॥६७॥
 हंकारोऽनादिरुन्मत्त आनन्दस्तदनन्तरम् ।
 भूताधिपः कृतान्तोऽसिताङ्गः कालाग्निरित्यपि ॥६८॥
 उग्रायुधश्च वज्राङ्गः करालस्तदनन्तरम् ।
 विकरालो महाकालः कल्पान्तोऽपि ततः परम् ॥६९॥
 विश्वान्तकः प्रचण्डश्च भगमाल्युग्र एव च ।
 भूतनाथश्च भद्रश्च तथा संपत्प्रदोऽपि च ॥१००॥
 मृत्युर्यमोऽन्तकश्चापि ततश्चोल्कामुखः स्मृतः ।
 एकपादस्तथा प्रेतो मुण्डमाली ततः परम् ॥१०१॥
 वटुकः क्षेत्रपालश्च ततोऽपि च दिगम्बरः ।
 वज्रमुष्टिर्घोरनादश्चण्डोग्रोऽपि प्रकीर्तितः ॥१०२॥
 संतापनः क्षोभणश्च ज्वालासम्बर्त्त एव च ।
 वीरभद्रस्त्रिकालाग्निः शोषणस्त्रिपुरान्तकः ॥१०३॥
 भैरवा एकपञ्चाशदेते देवि प्रकीर्तिताः ।

[भैरवध्यानम्]

ध्यानमेषां भैरवाणां कथ्यमानं मया शृणु ॥१०४॥
 ज्वलद्भुतवह्ज्वालाश्मशानस्थलचारिणः ।
 पादालम्बिजटाभारा मसीपुञ्जसमप्रभाः ॥१०५॥
 ज्वलच्चिताकुण्डनिभलोचनत्रयभूषिताः ।
 लम्बोदराः पिङ्गजटाः स्थूलाः खर्वकलेवराः ॥१०६॥

नृमुण्डमालाघटितहारश्रैवेयकोज्ज्वलाः ।
 मञ्जासृङ्मांसमेदोऽस्थिवसासम्पूरिताननाः ॥१०७॥
 घोरदंष्ट्रा ललज्जिह्वाः करालमुखमण्डलाः ।
 शवोपरि कृतावासा अट्टहासभयानकाः ॥१०८॥
 द्विशीर्षाश्च त्रिशीर्षाश्च तथा विशतिमौलयः ।
 शतशीर्षास्त्रिपादाश्च बहुपादा अपादकाः ॥१०९॥
 त्रिशूलचक्रपरिघगदामुसलतोमरान् ।
 भुशुण्डीचापविशिखपाशपट्टिशमुद्गरान् ॥११०॥
 परश्वङ्कुशखट्वांगभिन्दिपालष्ट्रययोगुडान् ।
 कुन्तप्रासहुनायष्टिशक्तिच्छुरिककर्तृकान् ॥१११॥
 मुष्टिनीचर्मकुणपनागपाशाक्षच्छुच्छुकाः ।
 घण्टाखर्परपाषाणांस्तथा तर्ज्जनमेव च ॥११२॥
 धारयन्तः करैः सर्वे व्याघ्रचर्मावगुण्ठिताः ।
 एवं ध्यात्वा न्यसेद् देवि मातृकान्यासवर्णवत् ॥११३॥
 एष द्वितीयस्ते प्रोक्तो भैरवन्यास उत्तमः ।

[षोढान्यासान्तर्गतस्य तृतीयस्य कामकलान्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः विध्यभिधानं च]

अतः कामकलान्यासं समाकर्णय भामिनि ॥११४॥
 चिकीर्षयापि यस्य स्याद् देवी प्रत्यक्षरूपिणी ।
 अस्य कामकलाख्यस्य न्यासस्य जगदम्बिके ॥११५॥
 ऋषिश्च दक्षिणामूर्त्तिमहादेवः प्रकीर्तितः ।
 छन्दश्च बृहती ख्यातं देवता सा प्रकीर्तिता ॥११६॥
 येयं कामकलाकाली कामार्ण बीजमुच्यते ।
 रतिबीजं हि शक्तिः स्याद् विनियोगं च मे शृणु ॥११७॥
 देवि कामकलान्यासे एवमेव प्रकीर्तयेत् ।
 कराङ्गन्यासमादध्यात् षडङ्गन्यासमेव च ॥११८॥

धरारूढेण विधिना षड्दीर्घेनाचरेदिमम् ।
 अथ मन्त्रं निबोधास्य न्यासस्य जगदम्बिके ॥११६॥
 पाशं भूतं समुद्धृत्य फेत्कारीं प्रेतमुद्धरेत् ।
 कालीं च गारुडं कालं विद्युन्मेधौ समाहरेत् ॥१२०॥
 अमृतं नागबीजं च खेचरीं च ततो वदेत् ।
 रतित्रयं कामयुगं डेऽन्ता कामाभिधा ततः ॥१२१॥
 ततश्च मूलमन्त्रः स्यात् त्रिरतिः कामयुक् ततः ।
 हार्देन मनुना युक्तस्त्रैलोक्यैश्वर्यसाधकः ॥१२२॥

[एकपञ्चाशत्कामनामाभिधानम्]

आद्योऽनङ्गः समाख्यातस्ततः कन्दर्प उच्यते ।
 रतिप्रियः पञ्चशरः सुरतातुर इत्यपि ॥१२३॥
 मनोभवस्ततो ज्ञेयः कुसुमायुध इत्यपि ।
 चित्ततर्ज्जन इत्येवं मन्मथस्तदनन्तरम् ॥१२४॥
^१समोहनो यौवनेशो मदनस्तदनन्तरम् ।
 हृत्क्षोभकश्चाकर्षकः केलिवल्लभ एव च ॥१२५॥
 चित्तविद्रावणश्चापि दर्पको भ्रामकस्तथा ।
 त्रिलोकीवशकारी च मकरध्वज इत्यपि ॥१२६॥
 उन्मादकोऽन्धकारी च चण्डवेगस्ततो वदेत् ।
 मार उच्चाटनश्चापि तथा व्यामोहदाय्यपि ॥१२७॥
^२पुष्पधन्वा स्मरश्चापि ततः सन्तापनः स्मृतः ।
 मनःप्रमाथी भगदो मीनकेतुरितः परम् ॥१२८॥
 उपस्थगो योनिवासी तथा मनसिजोऽपि च ।
 पुष्पचापो यौवतेशस्तथा विश्वोपताप्यपि ॥१२९॥

१. पंक्तिरियं द^२ इत्यत्र नास्ति ।

२. इतश्चस्रः पंक्तयः द^१ इत्यत्र न सन्ति ।

वसन्तमित्रो मलयकेतुश्चेतःप्रमोदनः ।
 क्रथनश्चण्डतेजाश्च धर्माधर्मप्रवर्तकः ॥१३०॥
 कोमलायुध इत्येवं प्रमर्दन इतः परम् ।
 त्रिलोकीसुखदः पश्चात् पिकदुन्दुभिरेव च ॥१३१॥
 अलिमाली जगज्जेता कामोऽन्ते च प्रकीर्तितः ।
 कामा इत्येकपञ्चाशद् देव्याः पारिषदाः स्मृताः ॥१३२॥

[कामदेवध्यानम्]

शृणु देवि ध्यानमेषां यद्ध्यात्वा न्यासमाचरेत् ।
 रत्नसन्दोहसंशोभिकिरीटोज्ज्वलमौलयः ॥१३३॥
 माणिक्यशकलोद्भासिकुण्डलद्वयशोभिताः ।
 शरत्पार्वणशीतांशुसमानमुखदीप्तयः ॥१३४॥
 माणिक्यखण्डभ्रमकृद्दन्तमण्डलमण्डिताः ।
 विशाललोचनयुगाः श्यामकुञ्चितमूर्द्धजाः ॥१३५॥
 कङ्कणाङ्गदकेयूरमुक्ताहारविराजिताः ।
 'वल्गत्कुण्डलसंशोभिकपोलद्वयराजिताः ॥१३६॥
 गौरा हसन्तश्चपलाः सर्वे सर्वाङ्गसुन्दराः ।
 पौष्पं चापं करे वामे दक्षिणे पंचसायकान् ॥१३७॥
 दधतश्चित्रवसना मञ्जीररणिताङ्घ्रयः ।
 पिककोकिलझंकारवसन्तमलयानिलैः ॥१३८॥
 सेव्यमाना मुदा स्वस्वशक्त्यालिङ्गितमूर्त्यः ।
 सर्वे देव्याश्च पुरतो नृत्यन्तः सस्मिताननाः ॥१३९॥
 तत्तत्कलाभिः सहिता ध्यातव्याः सिद्धिदायिनः ।

[षोढान्यासान्तर्गतस्य चतुर्थस्य डाकिनी न्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशो विध्यभिधानं च]

अथ प्रवक्ष्ये ते देवि डाकिनीन्यासमुत्तमम् ॥१४०॥

१. पंक्तिरियं द^२ इत्यत्र नास्ति ।

यदाचरन् नरो याति समग्रैश्वर्यपात्रताम् ।
 न्यासस्य डाकिनीनाम्नो विरूपाक्ष ऋषिर्मतः ॥१४१॥
 पंक्तिश्छन्दः समाख्यातं डाकिन्यो देवता अपि ।
 बीजं तु डाकिनीबीजं खेचरी शक्तिरुच्यते ॥१४२॥
 डाकिनीन्यास एवास्य विनियोगः प्रकीर्तितः ।
 षड्दीर्घैर्डाकिनीबीजैः षडङ्गन्यासमाचरेत् ॥१४३॥
 वाग्भवं च पराकूटं मायां लक्ष्मीं ततः परम् ।
 क्रोधबीजं वधूबीजं योगिनीबीजमेव च ॥१४४॥
 शाकिनीकामबीजे च धनदाबीजमेव च ।
 काली चण्डाङ्कुशार्णं च बीजानीह त्रयोदश ॥१४५॥
 सनाम डाकिनी डेऽन्तं सर्वशेषे नमः पदम् ।
 मातृकान्यासवत्स्थानमासां देवि प्रकीर्तितम् ॥१४६॥

[एकपञ्चाशद् डाकिनीनामाभिधानम्]

डाकिनीनां च नामापि गदतो मेऽवधारय ।
 महारात्रिः कालरात्रिर्विरूपा च कपालिनी ॥१४७॥
 महोत्सवा गुह्यनिद्रा ततो दोर्दण्डखण्डिनी ।
 वज्रिणी शूलिनी चापि विमला च महोदरी ॥१४८॥
 कुरुकुल्ला कौमुदी च कौलिनी कालसुन्दरी ।
 बलाकिनी फेरवी च ज्ञेया डमरुका तथा ॥१४९॥
 घटोदरी भीमदंष्ट्रा ततश्च भगमालिनी ।
 मेना तारावती भानुमती तदनु कीर्तिता ॥१५०॥
 एकानंगा केकराक्षीन्द्राक्षी संहारिणी तथा ।
 प्रभञ्जना भ्रामरी च प्रचण्डाक्ष्यपराजिता ॥१५१॥

विद्युत्केशी महामारी शोषिणी वज्रनख्यपि ।
 सूची तुण्डी जृम्भका च तीव्रा प्रस्वापनी ततः ॥१५२॥
 ज्वालिनी चण्डघण्टा च लम्बोदर्यग्निमर्दिनी ।
 एकदन्तोत्कामुखी च सूर्पजिह्वा च घोणकी ॥१५३॥
 पूतना वेगमाला च ततो जालन्धरी मता ।
 एकपञ्चाशदित्येता डाकिन्यः परिकीर्तिताः ॥१५४॥
 नमस्कृताः स्तुता ध्याता प्रयच्छन्त्युत्तमां श्रियम् ।
 विपरीतेन विधिना साधकं भक्षयन्ति तम् ॥१५५॥

[डाकिनोध्यानम्]

ध्यानं ब्रवीम्यहं तासां यत्कृत्वा न्यासमाचरेत् ।
 काश्चिद् बन्धूकसदृशाः काश्चिन्नीलघनप्रभाः ॥१५६॥
 काश्चिन्मार्त्तण्डबिम्बाभदेहद्युतय ईरिताः ।
 काश्चित्सफटिकखण्डाभाः काश्चित्स्वर्णसमप्रभाः ॥१५७॥
 दीर्घकर्णचलद्घोरनृमुण्डाङ्कितकुण्डलाः ।
 शुष्कस्तनकपोलोरोजङ्घाग्रीवामुखोदराः ॥१५८॥
 नरास्थिकृतसर्वाङ्गभूषणा घोरदर्शनाः ।
 ज्वलच्चित्ताग्निजिह्वाभजटामण्डलमण्डिताः ॥१५९॥
 अर्धचन्द्रसमुद्भासिललाटतटपट्टिकाः ।
 विदीर्णमुखनिर्गच्छज्जिह्वादंष्ट्राविराजिताः ॥१६०॥
 पादालम्बिजटाभारा श्मशानस्था दिगम्बराः ।
 भूतप्रेतपिशाचाद्यैः सज्जन्त्यः कामलालसाः ॥१६१॥
 दोर्भ्यामादाय कुणपान् गिलन्त्यः पितृकानने ।
 दासयन्त्यस्तर्जयन्त्यो जगदेतच्चराचरम् ॥१६२॥
 दीर्घैर्भुजैर्धारयन्त्यः शस्त्रास्त्राणि च भूरिशः ।
 वाणान् धनूषि परिधान् कृपाणांस्तोमरान् गदाः ॥१६३॥

खट्वाङ्गानि त्रिशूलानि कुठारान् मुद्गरानपि ।
 भिन्दिपालान् भुशुण्डीश्च शक्तीश्चक्राणि पट्टिशान् ॥१६४॥
 हुनाः प्राशांश्च कुणपान् मुशलानङ्कुशान् गुडान् ।
 चर्माणि घण्टा डमरून् भेरीझर्झरमर्दलान् ॥१६५॥
 सवसासृक्पलास्थीनि खर्परानि बहूनि च ।
 नृत्यन्तश्चर्चरीशब्दैः प्रकम्पितजगत्त्रयाः ॥१६६॥
 कोटिविद्युद्दूर्निरीक्ष्यज्वलच्चपलतारकाः ।
 दीर्घातिशुष्ककठिनगर्ताभुग्नकलेवराः ॥१६७॥
 देव्याः पारिषदीभूताः बद्धाञ्जलिपुटद्वयाः ।
 किङ्कर्य आज्ञाकारिण्यः सर्वा देव्याः पुरः स्थिताः ॥१६८॥
 एवंरूपाः प्रध्यातव्या डाकिनीन्यासकारिणा ।

[षोढान्यासान्तर्गतस्य पञ्चमस्य शक्तिन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशः विध्यभिधानं च]

अतः शृणु वरारोहे शक्तिन्यासमनुत्तमम् ॥१६९॥
 यदाचरन् सिद्धिमिष्टामाप्नोति शतवासरैः ।
 शक्तिन्यासस्य देवेशि ऋषिः कपिल उच्यते ॥१७०॥
 छन्दोऽनुष्टुप् समाख्यातं देवता शक्तयस्त्विमाः ।
 लज्जाबीजं तु बीजं स्याच्छक्तिश्च कमलार्णकम् ॥१७१॥
 न्यासस्य विनियोगोऽस्य शक्तिन्यासे प्रकीर्तितः ।
 अग्न्यारूढाकाशबीजैः षडङ्गन्यासमाचरेत् ॥१७२॥
 षड्भिर्दीर्घैः समेतैश्च कराङ्गन्यासमेव च ।
 तारमायारमाक्रोधकालीकामाङ्कुशामृतैः ॥१७३॥
 शक्तिनाम चतुर्थ्यन्तं दत्त्वा तदनु कीर्तयेत् ।
 कवर्गाद्यार्णयुगलमवर्गेणान्वितं प्रिये ॥१७४॥

ततः प्रासादमुद्धृत्य महाक्रोधं च गारुडम् ।
 अस्त्रत्रितयमुद्धृत्य स्वाहान्तो मनुराडसौ ॥१७५॥
 च'वर्गवर्णयोरेव टवर्गवर्णयोरपि ।
 तवर्गवर्णयोरेव पवर्गवर्णयोरपि ॥१७६॥
 यवर्गवर्णयोः पश्चाच्छवर्गवर्णयोरपि ।
 स्वरान्त्यवर्णसंयुक्तो हवर्णस्तदनन्तरम् ॥१७७॥
 पुनः स्वरात् समुच्चार्य वर्गान्तद्व्यक्षरं वदेत् ।
 आवृत्तयश्चतस्रः स्युः सर्वशेषविर्वाजितम् ॥१७८॥
 उक्ता मयैते शक्तीनां मन्त्राः सर्वार्थसाधकाः ।

[एकपञ्चाशच्छक्तिनामानि]

नामानि तासामधुना समाकर्णय पार्वति ॥१७९॥
 सूक्ष्मा जया तथा माया प्रभा च विजया पुनः ।
 सुप्रभा नन्दिनी पश्चाद् विशुद्धिः कान्तिरुन्नतिः ॥१८०॥
 कीर्तिविभूतिर्हृष्टिश्च व्युष्टिः सन्नतिरुन्नतिः ।
 ऋद्धिर्लृक्कृष्टिरजिता तथा चैवापराजिता ॥१८१॥
 नित्या सरस्वती श्रीश्च स्मृतिर्लक्ष्मीरुषा धृतिः ।
 बुद्धिः श्रद्धा मतिर्मेधा विद्या प्रज्ञा प्रकीर्तिता ॥१८२॥
 इच्छा क्रिया तथा माया दीप्ता प्रीतिस्ततः परम् ।
 नीतिः सृष्टिः स्थितिर्ज्ञेया संहृतिश्चेतनापि च ॥१८३॥
 सत्या शान्तीरतिर्भद्रा रौद्री ज्येष्ठा च विद्युता ।
 एकपञ्चाशत्तमा च ज्ञेया शक्तिः परापरा ॥१८४॥

१. १७५-१७६ श्लोकयोः यत्र वर्णपाठो दृश्यते सर्वत्र मानुकासु वर्ग इति पाठ आसीत् । अथानुरोधदेवं पाठो विहितः ।

इत्येताः शक्तयः^१ सर्वा देव्याः पारिषदा^२ मताः
देव्यास्तनौ च संविष्टा ध्यानमासां निशामय ॥१८५॥

[शक्तीनां ध्यानम्]

निरङ्कपूर्णमापूर्णचन्द्रविम्बसमाननाः ।
विशालफुल्लराजीवदलशोणायतेक्षणाः ॥१८६॥
विलसद् रत्नताटङ्कश्रवणाभरणोज्ज्वलाः ।
मन्दारमालासन्नद्धधम्मिल्लभरगविताः ॥१८७॥
विशालजघनाभोगा अतिक्षीणकटिस्थलाः ।
कठोरपीवरोत्तुङ्गवक्षोजयुगलान्विताः ॥१८८॥
रत्नमञ्जीरकेयूरकङ्कणाङ्गदशोभिताः ।
किङ्किणीहारमुकुटमुद्रिकावलयान्विताः ॥१८९॥
त्रैलोक्यसारसौन्दर्ययौवनोन्मादगविताः ।
सिंहासनसमारूढा विचित्रविविधाम्बराः ॥१९०॥
स्वच्छशीतांशुशकलविराजितललाटिकाः ।
सुशुक्लमाल्यललिताः स्वस्वचेटीगणैर्वृताः ॥१९१॥
गौराङ्गदेहसंशोभिचन्दनागुरुचित्रकाः ।
सुस्मितोद्भासिवदनचञ्चदृशनपक्तयः ॥१९२॥
कराभ्यां धारयन्त्यस्ता वराभयमनुत्तमम् ।
न्यसनीयं स्थानगता देव्यास्तु तत्तनौ प्रिये ॥१९३॥
एवं ध्यात्वा चरेन्न्यासं सर्वकामार्थसिद्धये ।

[षोढान्यासान्तर्गतस्य षष्ठस्य देवीन्यासस्य ऋष्यादिनिर्देशस्तद्विध्यभिधानं च]

अथ षष्ठो वरारोहे देवीन्यासः प्रकीर्त्यते ॥१९४॥

१. ० यो ज्ञेया द^१ । २. ० दाः सदा द^१ । ३. भुजाभ्यां द^१ द^२ ।

षोढा न्यासः समग्रोऽपि यत्र देवि प्रतिष्ठतः ।
 वक्तुं न शक्यो महिमा यस्य वर्षायुतैरपि ॥१६५॥
 या यामले कृतोद्द्वारा डामरे याः प्रकीर्तिताः ।
 भीमातन्त्रे च याः प्रोक्ता या प्रोक्ताः कौलिकार्णवे ॥१६६॥
 देव्यस्ता एकपञ्चाशत् समन्त्रध्यानपूर्विकाः ।
 न्यसनीयास्तनौ देवि तासां मन्त्रं समुच्चरेत् ॥१६७॥
 देवीन्यासस्यास्य ऋषिः सदाशिव इतीरितः ।
 जगत्यनुष्टुब्बृहतीगायत्रीपंक्तयोऽपि च ॥१६८॥
 छन्दांसि कथितानीह देवता परिकीर्तिता ।
 देवी कामकलाकाली बीजं कामस्य वर्जिता ॥१६९॥
 क्रोधबीजं तु शक्तिः स्याद् विनियोगः प्रकीर्तितः ।
 देवीन्यासे कामबीजैः षडङ्गन्यासमाचरेत् ॥२००॥
 कराङ्गन्यासमेतैश्च षड्दीर्घैराचरेद् बुधः ।

[एकपञ्चाशद् देवीनां नामानि]

आदौ नाम वदाम्यासां^२ मन्त्रध्याने ततः परम् ॥२०१॥
 कथयिष्यामि विधिवत् सावधानं मनः कुरु ।
 आदौ ज्ञेया महालक्ष्मीस्ततो वागीश्वरी मता ॥२०२॥
 अश्वारूढा च मातङ्गी नित्यक्लिन्ना ततः परम् ।
 भुवनेशी तथोच्छिष्टचाण्डाली भैरवी ततः ॥२०३॥
 शूलिनी वनदुर्गा च त्रिपुटा त्वरिता ततः ।
 अघोरा जयलक्ष्मीश्च वज्रप्रस्तारिणी ततः ॥२०४॥
 पद्मावत्यन्नपूर्णा च कालसंकर्षणी ततः ।
 धनदा कुक्कुटी भोगवती च शवरेश्वरी ॥२०५॥

१. इतः पंक्तिद्वयं द^१ इत्यत्र नास्ति । २. ब्रवीम्यासां द^२ ।

कुब्जिका सिद्धिलक्ष्मीश्च बाला च त्रिपुरा ततः ।
 तारा दक्षिणकाली च छिन्नमस्ता त्रिकण्टकी ॥२०६॥
 ततो नीलपताका च चण्डघण्टा ततः परम् ।
^१चण्डेश्वरी भद्रकाली गुह्यकाली ततः परम् ॥२०७॥
 अनङ्गमाला चामुण्डा वाराही वगलापि च ।
 जयदुर्गा नारसिंही ब्रह्माणी वैष्णवी ततः ॥२०८॥
 माहेश्वरी तथेन्द्राणी हरसिद्धा ततोऽपि च ।
 फेत्कारी लवणेशी च नाकुली मृत्युहारिणी ॥२०९॥
 ततः कामकलाकालीत्येकपञ्चाशदीरिताः ।
 एकैकस्या महादेव्या मूलमन्त्रेण साधकः ॥२१०॥
 अकारादिक्षकारान्तस्थानेषु न्यसनं चरेत् ।

[एकपञ्चाशद्देवीनां मन्त्रध्यानयोर्निर्देशः । तत्र प्रथमं महालक्ष्म्या मन्त्रध्याने]

अथासां मूलमन्त्रांस्तान् क्रमादुद्धारयाम्यहम् ॥२११॥
 ध्यानं च मन्त्रानुपदं यथा^२मनायेषु कीर्तितम् ।
 वाग्भवं कामलं मायां कामबीजं ततः परम् ॥२१२॥
 चतुरक्षरमन्त्रोऽयं महालक्ष्म्याः प्रकीर्तितः ।
 पूर्णचन्द्राननां लक्ष्मीमरविन्दोपरि स्थिताम् ॥२१३॥
 गौराङ्गीं विविधाकल्परत्नाभरणमण्डिताम् ।
 क्षौमाबद्धनितम्बां तां वराभयकरद्वयाम् ॥२१४॥
 श्वेतैश्चतुर्भिर्द्विरदैः शुण्डदण्डनिवेशितैः ।
 हिरण्मयामृतघटैः सिच्यमानां विभावयेत् ॥२१५॥

१. पंक्ति रियं द^२इत्यत्र नास्ति । २. यदा ने ।

[वागीश्वर्या मन्त्रध्याने]

अथ वागीश्वरीमन्त्रस्तारं माया च वाग्भवः ।
 पुनर्माया पुनस्तारो डेऽन्तापि च सरस्वती ॥२१६॥
 अन्ते हृन्मनुना ज्ञेयो मन्त्रो ह्येकादशाक्षरः ।
 ध्यायेद् वागीश्वरीं देवीं हंसारूढां हसन्मुखीम् ॥२१७॥
 पूर्णेन्दुवदनां कुन्दकपूरसितविग्रहाम् ।
 अर्धेन्दुविलसद्भालां दिव्याभरणभूषिताम् ॥२१८॥
 विशाललोचनां तुङ्गस्तनीं स्मितमनोहराम् ।
 पीयूषकुम्भं विद्यां च वामे संविभ्रतीं शिवाम् ॥२१९॥
 वीणामक्षगुणान् दक्षे धारयन्तीं चतुर्भुजाम् ।
 ध्यात्वा तु मूलमन्त्रेण साधको न्यासमाचरेत् ॥२२०॥

[अश्वारूढाया मन्त्रध्याने]

अश्वारूढा तृतीया स्यादस्या मन्त्रं निबोध मे ।
 तारं लज्जां रमां क्रोधं कामं पाशं ततः परम् ॥२२१॥
 अश्वारूढा चतुर्थ्यन्ता ततोऽस्त्रद्वितयं वदेत् ।
 वह्निजायान्तगो मन्त्रो ज्ञेयः पञ्चदशाक्षरः ॥२२२॥
 ध्यानं चास्याः कथ्यमानं निबोध वरवर्णिनि ।
 पूर्णशारदशीतांशुसमानवदनां शिवाम् ॥२२३॥
 संतप्तकाञ्चनाभासां विशालाम्बुजलोचनाम् ।
 व्यालम्बमानवेणीकां स्थितां ज[य]वनवाजिनि ॥२२४॥
 करे च दक्षिणे वाणं वामे रश्मिं च वाजिनः ।
 चन्द्रखण्डलसद्भालां वेदं पद्मं च विभ्रतीम् ॥२२५॥

[मातङ्गीदेव्या मन्त्रध्याने]

निशामयाथ मातङ्गीमन्त्रं सर्वार्थसाधकम् ।
 वाग्भवं च त्रपा लक्ष्मीस्ततः प्रणव एव च ॥२२६॥
 नमो भगवतीत्युक्त्वा मातङ्गेश्वरि चोद्धरेत् ।
 ततः सर्वजनेत्येवं^१ मनोहरि पदं ततः ॥२२७॥
 पुनः सर्वमुखेत्युक्त्वा रञ्जिनीति समुद्धरेत् ।
 तत उच्चारयेदेवं सर्वराजवशंकरि ॥२२८॥
 सर्वस्त्रीपुरुषेत्युक्त्वा वशंकरि ततो वदेत् ।
 सर्वदुष्टमृगाभाष्य ततश्चापि वशंकरि ॥२२९॥
 ततोऽपि चोद्धरेदेवं सर्वसत्त्ववशंकरि ।
 सर्वलोकममुं मे च वशमानय चेत्यपि ॥२३०॥
 शिरोऽन्तो मनुहृदिष्टो वश्यकर्मफलप्रदः ।
 रत्नपोठोपरि गतां सान्द्रनीरदसच्छविम् ॥२३१॥
 शृण्वन्तीं कीरपोतस्य कलभाषितमुत्तमम् ।
 न्यस्तैकपादां कमले बालेन्दुकृतशेखराम् ॥२३२॥
 करपल्लवयुग्मेन वीणावादनतत्पराम् ।
 आपादपद्मलम्बिन्या रम्यां कल्हारमालया ॥२३३॥
 तिलकोद्भासिवदनां वारुणीपानविह्वलाम् ।

[नित्यक्लिन्नाया मन्त्रध्याने]

अथ धारय चेतस्त्वं नित्यक्लिन्नामनौ मनः ॥२३४॥
 प्रणवं वाग्भवं बीजं मायिकं तदनन्तरम् ।
 नित्यक्लिन्ने समुद्धृत्य ततोऽपि च मदद्रवे ॥२३५॥
 सवाग्भवत्त्रपास्वाहा मनुः पञ्चदशाक्षरः ।

रक्ताङ्गीं यौवनोद्भिन्नपीनवक्षोरुहद्वयाम् ॥२३६॥
 त्रिनेत्रां मदिरापानविह्वलाङ्गीं शिवप्रियाम् ।
 रक्ताङ्गरागवसनाभरणां सस्मिताननाम् ॥२३७॥
 बालेन्दुमौलिमरुणसरोरुहकृतस्थितिम् ।
 कल्पवल्लीं कपालं च वामतो विभ्रतीं शिवाम् ॥२३८॥
 पाशाङ्कुशौ दक्षिणे च धारयन्तीं विचिन्तयेत् ।

[भुवनेश्वर्या मन्त्रध्याने]

शृणु षष्ठीं महादेवीमतस्त्वं भुवनेश्वरीम् ॥२३९॥
 पाशलज्जाङ्कुशैरेव मन्त्रस्त्व्यक्षर एव च ।
 महिमा वर्णितुं देवि न शक्यस्त्रिदशैरपि ॥२४०॥
 भुवनेशीमथ ध्यायेत् सिन्दूरारुणविग्रहाम् ।
 त्रिलोचनां स्मेरमुखीं चन्द्रार्धकृतशेखराम् ॥२४१॥
 पीनवक्षोरुहद्वन्द्वां सर्वाभरणशोभिताम् ।
 माणिक्यरत्नकुम्भस्थसव्यपादां करद्वये ॥२४२॥
 विभ्रतीं रत्नचषकं रक्तोत्पलमथापि च ।

[उच्छिष्टचाण्डाल्या मन्त्रध्याने]

अथ वक्ष्येऽहमुच्छिष्टचाण्डालीमन्त्रमादृतम् ॥२४३॥
 आदौ संबोधनं देव्याः सुमुखी तद्वदेव च ।
 ततो देवि महाप्रोच्य वदेत् पश्चात् पिशाचिनी ॥२४४॥
 मायाबीजं विसर्गेण सहितं ठ^१त्रयं ततः ।
^२द्वाविंशत्यक्षरो मन्त्रः सर्वसिद्धिविधायकः ॥२४५॥

१. तत् द^१ । २. द्वाविंशदक्षरो [?] द^१ द^२ ।

ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि यथावज्जगदीश्वरि ।
 शवोपरि समासोनां रक्ताम्बरपरिच्छदाम् ॥२४६॥
 रक्तालङ्कारसंयुक्तां नीलमेघसमप्रभाम् ।
 ईषद्धास्यसमायुक्तां गुञ्जाहारविराजिताम् ॥२४७॥
 षोडशाब्दां च युवतीं पीनोन्नतपयोधराम् ।
 कपालकर्तृकाहस्तां सर्वाभरणभूषिताम् ॥२४८॥

[भैरव्या मन्त्रध्याने]

अथ ब्रवीमि भैरव्या मन्त्रमागमगोपितम् ।
 यन्न ^१कस्यचिदाख्यातं न कस्मा अपि केन च ॥२४९॥
 न कीलितं न शप्तं च स्तम्भितं न च कैरपि ।
 पञ्चकूटात्मिकां विद्यामुद्धरामि शृणुष्व ताम् ॥२५०॥
 खं खपूर्वो. विधिर्भूमिस्तार्तीयकविराजितः ।
 नभो वह्निविधिक्षोणीसवह्निधनदारणकम् ॥२५१॥
 तृतीयं कूटं फेत्कारी चतुर्थीं शाङ्करी भवेत् ।
 पञ्चमी व्योमकूटाख्या सर्वकामफलप्रदा ॥२५२॥
 कथयामि ध्यानमस्या यद्विधाय न्यसेत्तनुम् ।
 उद्यत्सहस्रमार्तण्डकान्तिमिन्दुकलोज्ज्वलाम् ॥२५३॥
 त्रिनेत्रां पीनवक्षोजां पद्मासनपरिस्थिताम् ।
 सर्वाभरणसम्पूर्णा पूर्णयौवनशालिनीम् ॥२५४॥
 चतुर्भुजां जपवटीं दक्षिणे विभ्रतीं वरम् ।
 वामे विद्यामभीतिं च धारयन्तीं विचिन्तयेत् ॥२५५॥

[शूलिन्या मन्त्रध्याने]

अर्थाकर्णय शूलिन्या मन्त्रं ध्यानं च पार्वति ।
 ज्वलयुगमं समुद्धृत्य वदेत्तदनु शूलिनी ॥२५६॥
 दुष्टग्रहं समाभाष्य क्रोधबीजमथोद्धरेत् ।
 अस्त्रं शिरस्ततः पश्चान्मनुः पञ्चदशाक्षरः ॥२५७॥
 ध्यायेन्मृगेन्द्रमारूढां सतोयजलदच्छविम् ।
 त्रिनेत्रां विभ्रतीं भालं चन्द्रखण्डावर्तसितम् ॥२५८॥
 ददतीं द्विषतां भीतिं युद्धोद्यतकलेवराम् ।
 देवीमष्टभुजां घोरभृकुटीभीषणाकृतिम् ॥२५९॥
 पद्मं गदां धनुर्मण्डं वामे संविभ्रतीं क्रमात् ।
 त्रिशूलं करवालं च विशिखं पाशमेव च ॥२६०॥
 धारयन्तीं दक्षिणेन सर्वालङ्कारमण्डिताम् ।
 कृपाणखेटकौ दोर्भ्यां विभ्रतीभिरहनिशम् ॥२६१॥
 कन्यकाभिश्चतसृभिः सेव्यमानां विचिन्तयेत् ।

[वनदुर्गाया मन्त्रध्याने]

अथातो वनदुर्गायाः प्रवक्ष्ये ^१मनुमुत्तमम् ॥२६२॥
 तारं वाग्भवमुद्धृत्य लक्ष्मीं लज्जां च योगिनीम् ।
 क्रोधमङ्कुशमुल्लिख्य शिरोऽन्तोऽयं नवाक्षरः ॥२६३॥
 कालाभ्रसमदेहाभां सिंहस्कन्धोपरि स्थिताम् ।
 मौलिवद्वेन्दुशकलां कटाक्षैः शत्रुभीतिदाम् ॥२६४॥
 त्रिनेत्रां पीवरोरोजां स्मेरवक्त्रां चतुर्भुजाम् ।
 शङ्खं चक्रं गदां खड्गमुद्वहन्तीं हरप्रियाम् ॥२६५॥
 पूजयन्तीं जगत्सर्वं स्वतेजोभिर्विचिन्तयेत् ।

[त्रिपुटाया मन्त्रध्याने]

त्रिपुटाया मनुर्वीजैस्त्रिभिर्लक्ष्मीत्रपास्मरैः ॥२६६॥
 ध्यानं वदाम्यथैतस्याः सर्वसिद्धिविधायकम् ।
 गौरांगीं रत्नमञ्जीरकाञ्चीप्रैवेयकोज्ज्वलाम् ॥२६७॥
 रत्नमौलिं त्रिनयनामर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ।
 चतुर्भुजां रक्तवस्त्रगन्धमाल्यानुलेपनाम् ॥२६८॥
 रक्तोत्पलं चापपाशौ वामतो दधतीं शिवाम् ।
 दक्षिणेऽप्यङ्कुशं पुष्पं वाणान् संविभ्रतीं तथा ॥२६९॥

[त्वरिताया मन्त्रध्याने]

प्रवदामि मनूद्धारं त्वरिताया अतः परम् ।
 प्रणवं मायिकं बीजं क्रोधबीजमतः परम् ॥२७०॥
 पाशमङ्कुशबीजं च वधूबीजमतः परम् ।
 पुनः क्रोधं ततोऽन्त्यार्णे युञ्जीताधोदतं स्वरम् ॥२७१॥
 पुनर्मायां तदन्तेऽस्त्रं मन्त्रः प्रोक्तो दशाक्षरः ।
 कथ्यमानमथ ध्यानं समाकर्णय पार्वति ॥२७२॥
 इन्द्रनीलशिलाखण्डतुल्यावयवरोचिषम् ।
 पत्राच्छादितवक्षोजनितम्बजघनस्फिचम् ॥२७३॥
 गुञ्जाहारसमुल्लासिपीवरोरोजयुग्मकाम् ।
 अलंकारतया बद्धान् भुजगानष्ट विभ्रतीम् ॥२७४॥
 ताटंकांगदमञ्जीरहारकुण्डलतामितान् ।
 मयूरपिच्छसम्बद्धकपालकृतशेखराम् ॥२७५॥
 किरातवेषं दधतीं त्रिनेत्रां जगदम्बिकाम् ।
 वराभयोद्यतकरां कृपास्मेरमुखाम्बुजाम् ॥२७६॥

[अघोराया मन्त्रध्याने]

अथाघोरामनुं वक्ष्ये येन सिद्धयन्ति साधकाः ।
 करामलकवद् विश्वं यस्य संस्मरणादपि ॥२७७॥
 मायारमांकुशानङ्गवधूवाग्भवगारुडैः ।
 योगिनीशाकिनीकालीफेत्कारीक्रोधबीजकैः ॥२७८॥
 संबोधनमघोरायाः सिद्धि मे देहि चोद्धरेत् ।
 ततश्च दापयेत्युक्त्वा स्वाहान्तो मनुरिष्यते ॥२७९॥
 पञ्चविंशत्यक्षरोऽयं मन्त्रो वाञ्छितसिद्धिकृत् ।
 अथ ध्यानं व्याहरामि येन मन्त्रः प्रसिद्धयति ॥२८०॥
 सुस्निग्धकज्जलग्रावतुल्यावयवरोचिषम् ।
 विशालवर्तुलारक्तनयनत्रितयान्विताम् ॥२८१॥
 श्वेतत्रस्थिकृताकल्पसमुज्ज्वलतनुच्छविम् ।
 दिग्म्बरां मुक्तकेशीं नृमुण्डकृतकुण्डलाम् ॥२८२॥
 सवोपरि समारूढां दंष्ट्राविकटदर्शनाम् ।
 द्विभुजां मार्जनीसूर्पहस्तां पितृवनस्थिताम् ॥२८३॥

[जयलक्ष्म्या मन्त्रध्याने]

जयलक्ष्मीमन्त्रमतो ब्रवीमि परमेश्वरि ।
 वाग्भवं भुवनेशी च लक्ष्मीकामसदाशिवाः ॥२८४॥
 जयलक्ष्मि ततो ब्रूयाद् युद्धे मे विजयं वदेत् ।
 देहि प्रासादपाशौ च शृणिबीजमतः परम् २८५॥
 अस्त्रत्रितयसंयुक्तं शिरस्तदनु कीर्तयेत् ।
 जयलक्ष्मीमथो ध्यायेदासीनां कमलोपरि ॥२८६॥
 विद्युत्कनकवर्णाभां मुक्तादामविराजिताम् ।
 पृथुलोत्तुंगवक्षोजां लोचनत्रितयान्विताम् ॥२८७॥

चतुर्भुजां पद्मयुगं वराभयमथापि च ।
दधतीं कौस्तुभोद्भासिहृदयां चिन्तयेत् पराम् ॥२८८॥

[वज्रप्रस्तारिण्या मन्त्रध्याने]

व्याहराम्यथ देवेशि वज्रप्रस्तारिणीमनुम् ।
तारत्रपारमाकामप्रासादांकुशबीजकैः ॥२८९॥
सम्बोधनं ततो देव्याः स्वाहान्तो मनुरीरितः ।
रत्नसिन्धौ रत्नपोतोपरि देवीं निषेदुषीम् ॥२९०॥
कमले द्वादशदले सन्निविष्टां हसन्मुखीम् ।
१रत्नाङ्गीं रत्नमुकुटां चन्द्रखण्डविराजिताम् ॥२९१॥
स्तनभारावनम्राङ्गीं विशालनयनत्रयाम् ।
षड्भुजां रत्नखचितरक्ताम्बरविराजिताम् ॥२९२॥
बीजपूरधनुःपाशान् दक्षिणे दधतीं शिवाम् ।
अङ्कुशस्मरकोदण्डकपालानि च वामतः ॥२९३॥
विचिन्त्यैवं जगद्धात्रीं न्यासङ्कुर्यादितन्द्रितः ।

[पद्मावत्या मन्त्रध्याने]

मायामादौ समुद्धृत्य पद्मावतिपदं ततः ॥२९४॥
शिरोमन्त्रान्वितो ज्ञेयो मन्त्रः सप्ताक्षरो महान् ।
अरुणामरविन्दस्थां फुल्लपद्मसमाननाम् ॥२९५॥
कराभ्यां दधतीं रक्तोत्पलद्वन्द्वं त्रिलोचनाम् ।

[अन्नपूर्णाया मन्त्रध्याने]

अथ वक्ष्येऽन्नपूर्णाया मन्त्रं सप्तदशाक्षरम् ॥२९६॥

१. रक्ताङ्गीं रक्तमुकुटां ६२ ।

मायावीजं समुद्धृत्य नमो भग इतीरयेत् ।
 वति माहेश्वरि ततोऽप्यन्नपूर्णे समाहरेत् ॥२६७॥
 वह्निजायायुतो मन्त्रो महदन्नसमृद्धिकृत् ।
 विचित्रवसनां देवीमरुणामम्बुजासनाम् ॥२६८॥
 स्तनभारावनम्राङ्गी नवचन्द्राद्धंशेखराम् ।
 प्रमथाधिपमालोक्य प्रहृष्टवदनाम्बुजाम् ॥२६९॥
 हेमभाण्डं रत्नदर्वी दधतीं करयोद्वंयोः ।

[कालसंकर्षण्या मन्त्रध्याने]

अथ प्रवक्ष्ये देवेशि कालसंकर्षणीमनुम् ॥३००॥
 यन्न ज्ञातं न चाख्यातं कस्मैचिदपि केन च ।
 तारत्रपारमाकामवाग्भवांकुशकालिकाः ॥३०१॥
 पाशक्रोधमहाक्रोधप्रासादामृतगारुडाः ।
 फेत्कारीधनदाचण्डयोगिनीशाकिनीघनैः ॥३०२॥
 विद्युद्रतिप्रेतभूतखेचरीकालपन्नगाः ।
 कालसंकर्षणि प्रोच्य क्रोधयुग्मं ततः परम् ॥३०३॥
 स्वाहान्तो मन्त्रराजोऽयं मन्त्रः षट्त्रिंशदक्षरः ।
 ध्यानं वदामि ते देवि तत्र चेतो निवेशय ॥३०४॥
 घनाघनप्रभां देवीं पितृकाननचारिणीम् ।
 प्रज्वलत्पावकचिताशवमध्यनिषेदुषीम् ॥३०५॥
 अग्निकीलालसमया जटया गुल्फसंस्पृशा ।
 विमुक्तया शोभमानां शोणनेत्रत्रयान्विताम् ॥३०६॥
 अतिघोरतरन्त्रस्थभूषणोज्ज्वलविग्रहाम् ।
 पीवरापघनां खर्वा लम्बमानमहोदरीम् ॥३०७॥

छिन्नचन्द्रकलातुल्यदंष्ट्राकोटिभयंकराम् ।
 लेलिहानमहाशोणप्रकम्पिरसनां शिवाम् ॥३०८॥
 विस्रस्तकेशमनुजकपालकृतकुण्डलाम् ।
 शुष्कैर्नरास्थिभिः शुभ्रैर्विहिताशेषभूषणाम् ॥३०९॥
 मयूरपिच्छनिचयच्छादितोरुकटिस्थलाम् ।
 मृतब्रह्मादिगीर्वाणकपालरचितस्रजम् ॥३१०॥
 कृत्वादृहासं धावन्तीं पीनोन्नतपयोधराम् ।
 विदीर्णसृक्कयुगलां व्यात्तघोराननां सदा ॥३११॥
 सर्वशस्त्रास्त्रसम्पूर्णषट्त्रिंशद्दोर्विराजिताम् ।
 पद्मचर्मधनुःपाशाङ्कुशानपि वरानने ॥३१२॥
 भिन्दिपालं तथा प्रासं घण्टां कुणपमेव च ।
 शंखमृष्टिं च डमरूमक्षमालां क्रमेण च ॥३१३॥
 रक्तकुम्भं नृमुण्डं च शत्रुजिह्वां ततः परम् ।
 खर्परं चाभयं वामे दधतीं भीषणाकृतिम् ३१४॥
 त्रिशूलखड्गविशिखचक्रशक्तिगदा अपि ।
 मुद्गरं परिघं कुन्तं तथा मुशलतोमरौ ॥३१५॥
 परश्वधं नागपाशं भुशुण्डीं पट्टिशं तथा ।
 खट्वांगं कर्तृकां दक्षे वहन्तीं च तथा वरम् ॥३१६॥
 करालाभिः परिवृतां डाकिनीनवकोटिभिः ।
 कालसंकर्षणीनाम्नीं कल्पान्ते क्षयकारिणीम् ॥३१७॥
 कोटिविद्युद्दुर्निरीक्ष्यां देवैर्हरिहरादिभिः ।
 एवं ध्यात्वा न्यसेद् देवीं चतुर्वर्गफलप्रदाम् ॥३१८॥

[धनदाया मन्त्रध्याने]

अथातो धनदामन्त्रं व्याहरामि तवाग्रतः ।
 महाकालसमारूढः क्षेत्रपालो वरानने ॥३१६॥
 वामकर्णान्वितं बीजं सद्य एव ^१वसुप्रदम् ।
^२देवीं कोकनदारूढां विकचाब्जसमाननाम् ॥३२०॥
 कृतपद्ममहापद्मनिधिकुण्डलयुग्मिकाम् ।
 मञ्जीरतापन्नशंखमकराख्यनिधिद्वयाम् ॥३२१॥
 रत्नकङ्कणतापन्नमुकुन्दनिधिकच्छपाम् ।
 ललाटविन्दुतापन्नविराजत्कुन्दशेवधिम् ॥३२२॥
 त्रिलोचनां नीलनिधिकृतहारां हसन्मुखीम् ।
 अञ्जलिद्वितयेनापि ददतीं सर्वतो धनम् ॥३२३॥
 सर्वालङ्कारसंयुक्तां ^३विचित्रवसनां पराम् ।
 चिन्तयेद् धनदां देवीं वाञ्छितार्थफलप्रदाम् ॥३२४॥

[कुक्कुट्या मन्त्रध्याने]

प्रवक्ष्ये कुक्कुटीमन्त्रं सद्यः प्रत्ययकारकम् ।
 वाग्भवं मायिकं बीजं लक्ष्मीं काममनूच्चरेत् ॥३२५॥
 फेत्कारीं क्रोधमुल्लिख्य कुक्कुटीति ततो वदेत् ।
 कालीपाशाङ्कुशानुक्त्वा शाकिनीं चण्डमुच्चरेत् ॥३२६॥
 सास्त्रद्वयं शिरः पश्चाद्विज्ञेयोऽष्टादशाक्षरः ।
 इयं वै कुक्कुटीविद्या गुप्ता सर्वागमेष्वपि ॥३२७॥
 स्कन्देनोपासिता पूर्वं तारकस्य जयेप्सुना ।
 अब्धौ रत्नमये पोते रत्नसिंहासनस्थिताम् ॥३२८॥

१. सुखप्रदं द^१ ।२. गौरीं द^२ ।३. ०संपन्नां द^३ ।

श्यामां त्रिनेत्रां कुटिलकुन्तलभ्रूविराजिताम् ।
 माणिक्यशकलद्योतिदन्तमण्डलमण्डिताम् ॥३२६॥
 रत्नाभरणनद्धाङ्गीं चतुर्दोर्वल्लिशोभिताम् ।
 कुक्कुटीं खर्परं वामे विभ्रतीं शशिशेखराम् ॥३३०॥
 खड्गं च कत्तृकां दक्षे धारयन्तीं शुचिस्मिताम् ।

[भोगवत्या मन्त्रध्याने]

चिन्तयित्वा चरेन्न्यासं शृणु भोगवतीमथ ॥३३१॥
 पाशाङ्कुशौ समुद्धृत्य प्रासादोऽन्तो मनुर्मतः ।
 द्यक्षरो जगतीमध्ये सर्वसौख्यप्रदायकः ॥३३२॥
 अरुणामरविन्दास्यामतिपीनपयोधराम् ।
 शेखरीकृतशीताशुं रत्नमौलि त्रिलोचनाम् ॥३३३॥
 वराभयकरां शान्तां सितपद्मोपरि स्थिताम् ।

[शबरेश्वर्या मन्त्रध्याने]

कथयाम्यथ देवेशि विद्यां तां शबरेश्वरोम् ॥३३४॥
 तारं त्रपां तथा पाशं डेन्ता च शबरेश्वरी ।
 युक्तो हृन्मनुनाप्यन्ते महामन्त्रो दशाक्षरः ॥३३५॥
 श्यामा पर्णावृततनुर्गुञ्जाहारविराजिता ।
 स्मेरा षोडशवर्षीयावतंसितलतादला ॥३३६॥
 वैणवं भाजनं वामे कटेरुपरि बिभ्रतीम् ।
 फलानि चिन्वतो दक्षकरेण विपिनावनौ ॥३३७॥
 वराटककृताकल्पा गायन्ती खर्वविग्रहा ।
 भक्तिभावतया देवी ध्यातव्या शबरेश्वरी ॥३३८॥

[कुब्जिकाया मन्त्रध्याने]

अथातः कुब्जिकामन्त्रमाकर्णय वरानने ।
 नवकूटात्मिका चिन्ता [विद्या] चिन्तामणिरितीरिता ॥३३६॥
 आदौ वैहायसं कूटं वायवीयं द्वितीयकम् ।
 आग्नेयकूटं तार्तीयं फेत्कारी तुर्यमुच्यते ॥३४०॥
 पञ्चमं वारुणं कूटं शांकरं षष्ठमुच्यते ।
 सप्तमं हंसकूटं स्यात् पराकूटमथाष्टमम् ॥३४१॥
 नवमं डाकिनीकूटं गुप्तं सर्वागमेष्वापि ।
 पूर्वमेव विशेषोऽस्याः कथितस्त्वयि पार्वति ॥३४२॥
 अतो विशिष्य नो वच्मि तथाप्युक्तं समासतः ।
 ध्यानं पूर्वोदितं कुर्याद् यथा देवि मयोदितम् ॥३४३॥

[सिद्धिलक्ष्म्या मन्त्रध्याने]

त्वं चतुर्विंशतितमां सिद्धिलक्ष्मीमथो शृणु ।
 लज्जां क्रोधं शाकिनीं च योगिनीं प्रेतमेव च ॥३४४॥
 कालीमथांकुशं बीजं शाकिनीं कामिनीमपि ।
 लक्ष्मीं चण्डं च कालं च वैद्युतं भुजगार्णकम् ॥३४५॥
 स्वाहान्तः षोडशार्णोऽयं मन्त्रोऽमृतफलप्रदः ।
 श्वेतां श्वेतशवारुढां नृमुण्डकृतकुण्डलाम् ॥३४६॥
 पञ्चवक्त्रां महारौद्रीं प्रतिवक्त्रत्रिलोचनाम् ।
 व्याघ्रचर्मावृतकटिं शुष्कावयवभूषिताम् ॥३४७॥
^१आवद्धयोगपट्टाञ्च नरास्थिकृतभूषणाम् ।
 हस्तैः षोडशभिर्युक्तां ^२ विस्रस्तघनकुन्तलाम् ॥३४८॥

२. ०दीप्तां द^१ द^२ ।१. पक्तिरियं द^२ इत्यत्र नास्ति ।

खड्गं वाणं तथा शूलं चक्रं शक्तिं गदामपि ।
 जपमालां कर्तृकां च विभ्रतीं दक्षिणे भुजे ॥३४६॥
 फलकं कार्मुकं नागपाशं परशुमेव च ।
 डमरं फेरुपोतं च नरमुण्डं कपालकम् ॥३५०॥
 उद्रहन्तीं करे वामे दीर्घसर्वाङ्गभीषणाम् ।

[बालाया मन्त्रध्याने]

कृत्वा ध्यानं न्यसेदङ्गे बालामाकलयाधुना ॥३५१॥
 आदौ वाग्भवमुद्धृत्य कामबीजं ततः परम् ।
 सकारोऽधोदन्त्युतो महासेनविराजितः ॥३५२॥
 त्र्यक्षरः परमो मन्त्रो विद्यैश्वर्य्यप्रदायकः ।
 समुद्यद्रविंबिवाभामरुणक्षौमधारिणीम् ॥३५३॥
 फुल्लराजीववदनां पीनोत्तुंगपयोधराम् ।
 रत्नकेयूरताटकमुक्ताहारविराजिताम् ॥३५४॥
 त्रिनेत्रां बालशीतांशुखण्डशोभिललाटिकाम् ।
 पद्मोपरि समासीनां बालां देवीं चतुर्भुजाम् ॥३५५॥
 विद्यामभीतिं वामेन दक्षे जपवटीं वरम् ।
 धारयन्तीं जगद्धात्रीं सर्वदैव हसन्मुखीम् ॥३५६॥
 संचिन्त्य न्यसनं कुर्यादप्रमत्तेन चेतसा ।

[त्रिपुरसुन्दर्या मन्त्रध्याने]

अथाकर्णय देवेशि विद्यां त्रिपुरसुन्दरीम् ॥३५७॥
 यत्र प्रतिष्ठिताः सर्वे तन्त्रडामरयामलाः ।
 यतः परतरा विद्या न भूता न भविष्यति ॥३५८॥
 केनापि नैव शप्तेयं नैव केन च कीलिता ।
 तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि यथावदुपधारय ॥३५९॥

सव्योमसब्रह्मभूमिन्नपार्णेराद्यकूटकम् ।
 व्योमसब्रह्मगगनमेदिनी भुवनेश्वरी ॥३६०॥
 द्वितीयकूटमुद्दिष्टं विद्याराज्यफलप्रदम् ।
 सक्रोधीशपिनाकोशलज्जावीजान्त्यसंयुतम् ॥३६१॥
 तृतीयकूटमुद्दिष्टं सर्वसिद्धिनिधायकम् ।
 एषा प्रकाशिता विद्या लोपामुद्राविधायिनी ॥३६२॥
 यस्याः संस्मरणेनापि किं कार्यं नैव सिद्ध्यति ।
 कथ्यमानं मया देवि ध्यानमस्या निशामय^१ ॥३६३॥
 उच्चचन्द्रोदयक्षुब्धरक्तपीयूषवारिधेः ।
 मध्ये हेममयी भूमी रत्नमाणिक्यमण्डिता ॥३६४॥
 तन्मध्ये नन्दनोद्यानं मदनोन्मादनं महत् ।
 नित्याभ्युदितपूर्णन्दुज्योत्स्नाजालविराजितम् ॥३६५॥
 सदा सह वसन्तेन कामदेवेन रक्षितम् ।
 कदम्बचूतपुन्नागनागकेशरचंपकैः ॥३६६॥
 वकुलैः पारिजातैश्च सर्वर्तुकुसुमोज्ज्वलैः ।
 शंकारमुखरैर्भृङ्गैः कूजद्भिः कोकिलैः शुकैः ॥३६७॥
 नानावर्णैरथान्यैश्च द्विजसंघैर्निषेवितम् ।
 शिखिकारण्डहंसाद्यैर्नानापक्षिभिरावृतम् ॥३६८॥
 नानापुष्पलताकीर्णैः शोभितं वृक्षखण्डकैः ।
 पर्यन्तदीर्घिकोत्फुल्लकमलोत्पलसंभवैः ॥३६९॥
 रजोभिर्धूसरैः सम्यक्सेवितं मलयानिलैः ।
 ध्यात्वैतन्नन्दनोद्यानं तदन्तः प्रांगणं स्मरेत् ॥३७०॥

शुद्धकाञ्चनसंकाशवसुधाभिरलंकृतम् ।
 प्रांगणं चिन्तयित्वेत्थं सुरसिद्धनिषेवितम् ॥३७१॥
 तन्मध्ये मण्डपं ध्यायेद् व्याप्तब्रह्माण्डमण्डलम् ।
 सहस्रादित्यसंकाशं चतुरस्रसुशोभितम्^१ ॥३७२॥
 रत्नतेजःप्रभापुञ्जपिञ्जरीकृतदिङ्मुखम् ।
 मध्यस्तम्भविनिर्मुक्तं कोणस्तम्भसमन्वितम् ॥३७३॥
 महामाणिक्यवैदूर्यरत्नकाञ्चनभूषितम् ।
 मुक्तादामवितानाढ्यं रत्नसोपानमण्डितम् ॥३७४॥
 मन्दवायुसमाक्रान्तं गन्धधूपतरङ्गितम् ।
 रत्नचामरघण्टादिवितानैरुपशोभितम् ॥३७५॥
 जातीचम्पकपुन्नागकेतकीमल्लिकादिभिः ।
 रक्तोत्पलसिताम्भोजमाधवीभिः सुपुष्पकैः ॥३७६॥
 वद्धाभिश्चित्तमालाभिः सर्वत्र समलंकृतम् ।
 तिर्यग्धूर्वलसद्गतं पुत्तलीकोटिमण्डितम् ॥३७७॥
 नानारत्नादिभिर्दिव्यैर्निर्मितं विश्वकर्मणा ।
 तन्मध्ये भावयेन्मन्त्री पारिजातं मनोहरम् ॥३७८॥
 स्वर्णादिरत्नभूमिं च बालुकां काञ्चनप्रभाम् ।
 उद्यदादित्यसंकाशं व्याप्तब्रह्माण्डमण्डपम् ॥३७९॥
 शतयोजनविस्तीर्णं ज्योतिर्मन्दिरमुत्तमम् ।
 चतुर्द्वारसमायुक्तं हेमप्राकारमण्डितम् ॥३८०॥
 रत्नोपकल्पितसंशोभिकपाटाष्टकसंयुतम् ।
 नवरत्नसमाकल्पितुंगगोपुरतोरणम् ॥३८१॥
 हेमदण्डशिखालंबिध्वजावलिपरिष्कृतम् ।
 मध्यकोणस्थितस्तम्भनवरत्नसमन्वितम् ॥३८२॥

महामाणिक्यवैदूर्यरत्नचामरशोभितम् ।
 मन्दवायुसमाक्रान्तं गंधधूपैरलंकृतम् ॥३८३॥
 बहुचामरघण्टादिवितानैरुपशोभितम् ।
 कल्पवृक्षे गिरेः पार्श्वे छत्रं तन्मण्डपोपरि ॥३८४॥
 सुवर्णसूत्रै रचितं तन्मध्ये रत्नमण्डपम् ।
 तन्मध्ये स्फुरितं ध्यायेत् त्रिशृंगज्योतिरुत्तमम् ॥३८५॥
 तस्य मध्ये महाचक्रं पीयूषपरिपूरितम् ।
 रत्नसिंहासनं तस्या वेद्या मध्ये स्मरेच्छुभम् ॥३८६॥
 विरिञ्चिविष्णुरुद्रेशरूपपादचतुष्टयम् ।
 सदाशिवमयं साक्षात्तस्मिन् परशिवात्मकम् ॥३८७॥
 पुष्पपर्यकमाश्चर्यं ।
 तन्मध्ये योनिमध्यस्थे श्रीमदोड्यानपीठके ॥३८८॥
 पर्यङ्कवद्धविलसत्स्वस्तिकासनशालिनीम् ।
 ध्यायेत् परशिवकस्थां पद्ममध्योज्ज्वलाकृतिम् ॥३८९॥
 त्रिपुरामुन्दरीं देवीं बालार्ककिरणारुषाम् ।
 जवाकुसुमसंकाशां दाडिमोकुसुमोपमाम् ॥३९०॥
 पद्मरागप्रतीकाशां कुङ्कुमोदकसन्निभाम् ।
 स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिङ्किणीजालमण्डिताम् ॥३९१॥
 कालालिकुलसंकाशकुटिलालकपल्लवाम् ।
 प्रत्यग्रारुणसंकाशवदनाम्भोजमण्डलाम् ॥३९२॥
 किञ्चिदद्धेन्दुकुटिललाटमृदुपट्टिकाम् ।
 पिनाकधनुराकारसुभ्रुवं परमेश्वरीम् ॥३९३॥
 आनन्दमुदितोल्लोललीलान्दोलितलोचनाम् ।
 स्फुरन्मयूख^१संघातविलसद्धेमकुण्डलाम् ॥३९४॥

स्वगण्डमण्डलाभोगजितेन्द्रमृतमण्डलाम् ।
 विश्वकर्मादिनिर्माणसूत्रमुस्पष्टनासिकाम् ॥३६५॥
 ताम्रविद्रुमबिम्बाभरक्तोष्ठीमृतोपमाम् ।
 दाडिमीबीजपंक्त्याभदन्तपंक्तिविराजिताम् ॥३६६॥
 स्मितमाधुर्यविजितमाधुर्यरससागराम् ।
 अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभिताम् ॥३६७॥
 कम्बुग्रीवां महादेवीं मृणालललितैर्भुजैः ।
 रक्तोत्पलदलाकारसुकुमारकराम्बुजाम् ॥३६८॥
 कराम्बुजनखज्योतिर्विद्योतितनभस्थलाम् ।
 मुक्ताहारलतोपेतसमुन्नतपयोधराम् ॥३६९॥
 त्रिबलीबलिनायुक्तमध्यदेशोपशोभिताम् ।
 लावण्यसरिदावर्त्ताकारनाभिविभूषिताम् ॥४००॥
 अनर्ध्र्यरत्नघटितकाञ्चीयुक्तनितम्बिनीम् ।
 नितम्बविम्बद्विरदरोमराजिवरांकुशाम् ॥४०१॥
 कदलीललितस्तंभसुकुमारोरुमीश्वरीम् ।
 लावण्यकदलीतुल्यजंघायुगलमण्डिताम् ॥४०२॥
 गूढगुल्फपदद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् ।
 ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिघृष्टचरणाम्बुजाम् ॥४०३॥
^१तनुदीर्घांगुलीभास्वन्नखचन्द्रविराजिताम् ।
 शीतांशुशतसंकाशकान्तिसन्तानहासिनीम् ॥४०४॥
 लौहित्यजितसिन्दूरजवादाडिमरागिणीम् ।
 रक्तवस्त्रपरीधानां पाशाङ्कुशकरोद्यताम् ॥४०५॥
 रक्तपुष्पनिविष्टां च रक्ताभरणमण्डिताम् ।
 चतुर्भुजां त्रिनेत्रां च पंचवाणधनुर्द्धराम् ॥४०६॥

१. इतः पंक्तित्रयं द^१ इत्यत्र नास्ति ।

कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्बूलापूरिताननाम् ।
 महामृगमदोदामकुंकुमारुणविग्रहाम् ॥४०७॥
 १सर्वशृंगारवेषाढ्यां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
 जगदाह्लादजननीं जगद्रञ्जनकारिणीम् ॥४०८॥
 जगदाकर्षणकरीं जगत्कारणरूपिणीम् ।
 सर्वमन्त्रमयीं देवीं सर्वसौभाग्यसुन्दरीम् ॥४०९॥
 सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां परमानन्दनन्दिताम् ।
 प्रदीपैः पूर्णकुम्भैश्च सर्वतः समलंकृताम् ॥४१०॥
 हैमीभिः पालिकाभिश्च साङ्कुराभिरलंकृताम् ।
 रत्नपीठस्थितैर्दिव्यैरागमैः परिशोभिताम् ॥४११॥
 तदन्तरान्तराप्रोचन्मणिदर्पणमङ्गलाम् ।
 मधुरोदारविविधगान्धर्वस्तोत्रवृंहिताम् ॥४१२॥
 शृंगाररससन्नद्धैर्नवयौवनलंपटैः ।
 अमरीनिकरैर्नामणिभूषणभूषितैः ॥४१३॥
 वीणात्रेणुमृदंगादिवादनेन च नृत्यकैः ।
 प्रीणयद्भिर्महादेवीं परीतां परितः सदा ॥४१४॥
 देवीं ध्यात्वा न्यसेदेवं सर्वान् कामानवाप्नुयात् ।

[ताराया मन्त्रध्याने]

अथ वक्ष्ये महादेव्यास्ताराया मन्त्रमुत्तमम् ॥४१५॥
 मायाबीजं निःसकारं वधूबीजं ततः परम् ।
 क्रोधबीजमथोच्चार्य शेषेऽस्त्रं प्रतिपादयेत् ॥४१६॥
 ध्यानमस्याः समासेन कथ्यमानं निबोध मे ।
 प्रत्यालीढपदां घोरां मुण्डमालाविभूषिताम् ॥४१७॥

१. इतः पंक्तित्रयं द^१ इत्यत्र नास्ति ।

खर्वा लम्बोदरीं भीमां व्याघ्रचर्मावृतोरुकाम् ।
 नवयौवनसम्पन्नां पञ्चमुद्राविभूषिताम् ॥४१८॥
 चतुर्भुजां महादेवीं ललज्जिह्वां वरप्रदाम् ।
 खड्गकर्तृधरां दक्षे तथोत्पलकपालके ॥४१९॥
 वामतो बिभ्रतीं देवीं दंष्ट्राघोरतराननाम् ।
 पिङ्गोप्रैकजटां ध्यायेन्मौलावक्षोभ्यभूषिताम् ॥४२०॥
 कुणप वामपादेन चाक्रम्य परिनिष्ठिताम् ।
 नीलेन्दीवरमालाभिः संशोभिचिकुरोच्चयाम् ॥४२१॥
 नीलमेघाभभुजगपरिनद्धजटाभराम् ।
 जवाकुसुमसंकाशभुजङ्गकृतकुण्डलाम् ॥४२२॥
 धूमप्रभमहानागकृतकेयूरमण्डलाम् ।
 तप्तकाञ्चनरुग्भोगिविहितोज्ज्वलकंकणाम् ॥४२३॥
 दूर्वादलश्यामनागकृतयज्ञोपवीतिनीम् ।
 हिमकुन्दाभभोगीन्द्रविराजिकटिसूत्रिणीम् ॥४२४॥
 पाटलीकुसुमाभां हि कृतमञ्जीरशोभिताम् ।
 प्रज्वालपितृभूमध्यगतां दंष्ट्राकरालिनीम् ॥४२५॥
 सावेशस्मेरवदनां स्त्यलंकारविभूषिताम् ।
 सद्यः कवित्वफलदां सद्यो राज्यफलप्रदाम् ॥४२६॥
 भवाब्धितारिणीं तारां चिन्तयित्वा न्यसेन्मनुम् ।

[दक्षिणकाल्या मन्त्रध्याने]

अथ दक्षिणकाल्यास्तु मन्त्रमुद्धारयाम्यहम् ॥४२७॥
 यदेकवारस्मरणात् किं तद् यन्न करे स्थितम् ।
 आदौ बीजत्रयं काल्यास्ततः क्रोधयुगं वदेत् ॥४२८॥
 लज्जा बीजद्वयं प्रोच्य वदेद् दक्षिणकालिके ।
 पुनर्बीजत्रयं काल्याः क्रोधबीजद्वयं पुनः ॥४२९॥

लज्जायुगं वह्निजाया द्वाविंशत्यक्षरो मनुः ।
 धन्यः सोऽपि नरो लोके यः सकृत् प्रोच्चरेदमुम् ॥४३०॥
 महिमा वर्णितुं देवि न शक्योऽस्य कथंचन ।
 विस्तारोऽस्याः पूर्वमेव देवि ते वर्णितो मया ॥४३१॥
 ध्यानं पूजादिकं सर्वं कथितं तत्प्रसंगतः ।
 किञ्चिद् ध्यानं प्रवक्ष्यामि तस्या ध्यानक्रमागतम् ॥४३२॥
 ज्वलत्पावककीलालश्मशानचित्तिमध्यगाम् ।
 करालवदनां घोरां मुक्तकेशीं चतुर्भुजाम् ॥४३३॥
 कालिकां दक्षिणां दिव्यां मुण्डमालाविभूषिताम् ।
 नागयज्ञोपवीतां च चन्दाद्धकृतशेखराम् ॥४३४॥
 जटायुक्तां घोररूपां महाकालसमीपगाम् ।
 सद्यश्छिन्नशिरः खड्गवामोर्ध्वाधःकराम्बुजाम् ॥४३५॥
 अभयं वरदं चापि दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकाम् ।
 महामेघप्रभां श्यामां तथा चैव दिग्म्बराम् ॥४३६॥
 कण्ठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरर्चिताम् ।
 कर्णावतंसतानीतशवयुग्मभयानकाम् ॥४३७॥
 घोरदंष्ट्राकरालास्यां पीनोन्नतपयोधराम् ।
 शवानां करसंघातैः कृतकाञ्चीं हसन्मुखीम् ४३८॥
 सृक्कद्वन्द्वस्रवद्रक्तधाराविच्छुरिताननाम् ।
 घोराकारां महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीम् ॥४३९॥
 भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीगणमध्यगाम् ।
 दंत्यदावनकोटिघ्नीं ललज्जिह्वाभयानकाम् ॥४४०॥
 दक्षिणां कालिकां ध्यायेदित्थं सिद्धिविधायिनीम् ।

[छिन्नमस्ताया मन्त्रध्याने]

अथात्छिन्नमस्ताया मन्त्रं ते व्याहराम्यहम् ॥४४१॥

जिघृक्षयापि यस्य स्युः साधकस्याष्टसिद्धयः ।
 नातः परतरा काचिदुग्रा देवी भविष्यति ॥४४२॥
 तस्मादशक्तैर्मनुजैर्न ग्राह्योऽयं कथञ्चन ।
 सिद्धिर्वा मृत्युरपि वा द्वयोरेकतरं भवेत् ॥४४३॥
 प्रणवं च रमाबीजं लज्जां वाग्भवमेव च ।
 वज्रवैरोचनीये च इत्येवं तत उद्धरेत् ॥४४४॥
 क्रोधद्वयं ततश्चास्त्रं स्वाहान्तः षोडशाक्षरः ।
 ध्यानं चास्याः प्रवक्ष्यामि तत्र चेतो निवेशय ॥४४५॥
 स्वनाभौ नीरजं ध्यायेच्छुद्धं विकसितं सितम् ।
 तत्पद्मकोषमध्ये तु मण्डलं चण्डरोचिषः ॥४४६॥
 जवाकुसुमसंकाशं रक्तबन्धूकसन्निभम् ।
 रजःसत्त्वतमोरेखायोनिमण्डलसन्निभम् ॥४४७॥
 मध्ये तस्या महादेवीं सूर्यकोटिसमप्रभाम् ।
 छिन्नमस्तां करे वामे धारयन्तीं स्वमस्तकम् ॥४४८॥
 प्रसारितमुखं भीमं लेलिहानोग्रजिह्वकम् ।
 प्रपिबद्रौधिरीं धारां निजकण्ठसमुद्भूवाम् ॥४४९॥
 विकोर्णकेशपाशं च नानापुष्पविराजितम् ।
 दिगम्बरां महारूपां प्रत्यालीढपदस्थिताम् ॥४५०॥
 अस्थिमालाधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ।
 विपरीतरतासक्तरतिकामोपरिस्थिताम् ॥४५१॥
 वर्णिनीडाकिनीयुक्तां वामदक्षिणपार्श्वतः ।
 दक्षिणे वर्णिनीं ध्यायेद्वामपार्श्वे च डाकिनीम् ॥४५२॥
 वर्णिनीं लोहितश्यामां मुक्तकेशीं दिगम्बराम् ।
 कपालकर्तृकाहस्तां वामदक्षिणयोगतः ॥४५३॥

देवीकण्ठोच्छलद्रक्तधारापानं प्रकुर्वतीम् ।
 अस्थिमालाधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥४५४॥
 डाकिनीं वामपार्श्वे च कल्पान्तजलदोपमाम् ।
 विद्युच्छटाभनयनां दन्तपक्तिवलाकिनीम् ॥४५५॥
 दंष्ट्राकरालवदनां पीनोत्तुंगकुचद्वयाम् ।
 महोदरीं मुक्तकेशीं महाघोरां दिगम्बराम् ॥४५६॥
 लेलिहानचलज्जिह्वां मुण्डमालाविभूषिताम् ।
 कपालकर्तृकाहस्तां वामदक्षिणयोगतः ॥४५७॥
 देवीं गलोच्छलद्रक्तधारापानं प्रकुर्वतीम् ।
 करस्थितकपालेन भीषणेनातिभीषणाम् ॥४५८॥
 दुर्निरीक्ष्यां चेतसापि सर्वकामफलप्रदाम् ।
 ध्यात्वेत्थं मनुनानेन न्यसेत् साधकसत्तमः ॥४५९॥

[त्रिकण्ठक्या मन्त्रध्याने]

अथ त्रिकण्ठकीमन्त्रं समाकर्णय भामिनि ।
 क्रोधमादौ समुद्धृत्य माक्रूरौ चण्डघण्टिकौ ॥४६०॥
 सविसर्गं क्षबोजं च तृतीयं परिकीर्तितम् ।
 अथ ध्यानं शृणु त्वं मे यथावद्वरवर्णिनि ॥४६१॥
 पादादानाभिपर्यन्तं घनाघनतनुच्छविः ।
 नाभेराकण्ठपर्यन्तं सिन्दूरारूणविग्रहा ॥४६२॥
 चतुर्भ्रुवदनैर्युक्ता दंष्ट्रापटलभीषणैः ।
 दुर्निरीक्ष्यैर्महाघोरैः पतितैरुदरोपरि ॥४६३॥
 त्रिनेत्रा चन्द्रशकलद्योतिभालस्थला शिवा ।
 हस्ताभ्यां दधती शंखं चक्रमद्भुतविक्रमम् ॥४६४॥
 सर्वालंकारशोभाढ्या सर्वकामफलप्रदा ।
 ध्येया त्रिकण्ठकी देवी न्यासकर्मणि साधकैः ॥४६५॥

[नीलपताकाया मन्त्रध्याने]

अतो नीलपताकाख्यां विद्यामाकर्णयाम्बिके ।
 तारं हृत्पदमाभाष्य कामेश्वरि पदं ततः ॥४६६॥
 कामाङ्कुशे पदं चोक्त्वा ततः कामप्रदायिके ।
 भगवत्यथ नीलान्ते पताके च भगान्तिके ॥४६७॥
 रतिहृन्मन्त्रमालिख्य ततोऽस्त्विति च ते वदेत् ।
 परमान्ते तथा गुह्ये हंकारत्रिकमालिखेत् ॥४६८॥
 मदने मदनान्तेऽथ देहे त्रैलोक्यमावदेत् ।
 आवेशय तथा लेख्यं कवचास्त्राग्निवल्लभा ॥४६९॥
 षट्षष्ठ्यर्णा महेशानी^१ देवो नीलपताकिका^२ ।
 निगद्यमानं ध्यानं च समाकर्णय पार्वति ॥४७०॥
 इन्द्रनीलशिलाखण्डसमानतनुरोचिषम् ।
 प्रफुल्लपुण्डरीकाभवदनां स्मितशालिनीम् ॥४७१॥
 कबरीबन्धशोभाढ्यां पीवरोरोजसंयुताम् ।
 रम्याभिः सर्वतो नीलपताकाभिरलंकृताम् ॥४७२॥
 वराभयकरद्वन्द्वं धारयन्तीं शुचिस्मिताम् ।
 ध्यायेद् यतमनाः सुस्थः साधको विजितेन्द्रियः ॥४७३॥

[चण्डघण्टाया मन्त्रध्याने]

द्वात्रिंशत्तमिकां देवीं चण्डघण्टामथो शृणु ।
 युद्धे जयेप्सुभिर्देत्यैः पूर्वमाराधितापरा ॥४७४॥
 द्विकाली च चतुःक्रोधमङ्कुशत्रितयं ततः ।
 द्विरमा च द्विमाया च योगिनीशाकिनीवधूः ॥४७५॥
 चण्डघण्टे ततो वाच्यं शत्रूँश्च तदनन्तरम् ।
 स्तम्भय द्वितयं प्रोच्य मारय द्वितयं ततः ॥४७६॥

१. परेशानी द^१ । २. पताकिनी द^१ ।

कवचास्त्राग्निजायान्तो ह्यष्टत्रिंशाक्षरो मनुः ।
 ध्यायेद् दूर्वादलश्यामां पूर्णचन्द्राननत्रयाम् ॥४७७॥
 एकैकवक्त्रनयनत्रितयोज्ज्वलविग्रहाम् ।
 पीताम्बरपरीधानां पीतस्रगनुलेपनाम् ॥४७८॥
 सर्वाभरणनद्धाङ्गीं रत्नाकल्पपरिष्कृताम् ।
 चण्डघण्टामष्टभुजां स्थितां मत्तगजोपरि ॥४७९॥
 खड्गं त्रिशूलं विशिखं कर्तृकां दक्षिणे करे ।
 चर्मपाशधनुर्दण्डखर्पराणि च वामतः ॥४८०॥
 धारयन्तीं क्रूरदृष्टिं चण्डघण्टां विचिन्तयेत् ।

[चण्डेश्वर्या मन्त्रध्याने]

अतश्चण्डेश्वरीमन्त्रं शृणु सावहिता सती ॥४८१॥
 तारलज्जारमाक्रोधांकुशकालीवधूस्मराः ।
 अष्टबीजं समुद्धृत्य शांभवं कूटमुद्धरेत् ॥४८२॥
 ततश्च भैरवीकूटं कूटं माहेश्वरं^१ ततः ।
 ततः परापरं कूटं व्योमकूटं च पञ्चमम् ॥४८३॥
 उक्त्वा चण्डेश्वरि ततः खेचरीं योगिनीं लिखेत् ।
 शाकिनीं गारुडं बीजं युगं क्रोधास्त्रयोस्ततः ॥४८४॥
 वह्निजायान्वितो मन्त्रो जगतीतलदुर्लभः ।
 नातः परतरो मन्त्रो न भूतो न भविष्यति ॥४८५॥
 शृणु ध्यानममुष्यास्त्वमतिनिर्मलचेतसा ।
 इन्द्रगोपनिभां देवीं प्रौढास्त्रीरूपधारिणीम् ॥४८६॥
 पञ्चवक्त्रां महाभीमां दंष्ट्राभिर्विकरालिनीम् ।
 प्रविस्त्रस्तजटाभारां नरास्थिकृतभूषणाम् ॥४८७॥

१. माहेश्वरीं द^१ ।

केयूरांगदकोटीरहारनूपुरशालिनीम् ।
 किंकिणीकुण्डलापीडधारिणीं न्यस्थिनिर्मिताम्^१ ॥४८८॥
 रांकवत्वक्परीधानां शुष्कलंबस्तनद्वयाम् ।
 शवद्वयोपरिगतां दक्षवामांघ्नियोगतः ॥४८९॥
 सकेशनरमुण्डाभ्यां बद्धाभ्यां पादयोर्द्वयोः ।
 त्रित्रिलोचनसंयुक्तवदनां घोररूपिणीम् ॥४९०॥
 चण्डेश्वरीं दशभुजामट्टहासं वितन्वतीम् ।
 वक्त्रं मुखद्वयं वामे दक्षिणे वदनद्वयम् ॥४९१॥
 संमुखे वदनं चैकं धारयन्तीं प्रकल्पितम् ।
 हस्तमात्रविनिष्क्रान्तलेलिहान^२भयानकम् ॥४९२॥
 जिह्वायुगं दक्षिणयोः करयोर्विभ्रतीं सदा ।
 तथैव रसनायुगं दधतीं वामहस्तयोः ॥ ४९३॥
 संमुखास्यगतां जिह्वां नभःस्थलप्रसारिताम् ।
 दधतीं घोरनादाट्टहासत्रस्तजगत्त्रयाम् ॥४९४॥
 सद्यःकृत्स्नवद्रक्तधारं मुण्डं कचान्वितम् ।
 कराभ्यां वामदक्षाभ्यां वहन्तीं सकलोपरि ॥४९५॥
 ततो हस्तद्वये जिह्वां विस्फुरन्तीं च विभ्रतीम् ।
 मुण्डवृत्तासृजां धारां पतन्तीं रसनोपरि ॥४९६॥
 पिबन्तीं शीत्कृतिं कृत्वा हूं हूंकारविनादिनीम् ।
 तथा नृमुण्डयुगलं पुनर्दक्षिणवामयोः ॥४९७॥
 पुनर्जिह्वायुगं तद्वद्वामदक्षिणहस्तयोः ।
 धयन्तीं पूर्ववद्रक्तं सशब्दपरिघोषितम् ॥४९८॥

१. मालिनीम् द^१ ।

२. भयंकरम् द^१ ।

पुरः स्थिताभ्यां घोराभ्यां करालाभ्यामतीव हि ।
 योगिनीडाकिनीभ्यां च रक्तपूर्णं घटद्वयम् ॥४६६॥
 सर्वदा पातयन्तीभ्यां स्थिताभ्यां पुरतः सदा ।
 संमुखस्थितजिह्वायां मांसखण्डास्थिपूरितम् ॥५००॥
 पिबन्तीमीदृशाकारां दुर्निरीक्ष्यां सुरासुरैः ।
 कपालं खर्परं शेषभुजाभ्यां विभ्रतीं पराम् ॥५०१॥
 चिन्तयेन्मन्त्रविन्न्यासे देवीं चण्डेश्वरीं हृदि ।

[भद्रकाल्या मन्त्रध्याने]

इदानीं भद्रकाल्यास्त्वं शृणु मन्त्रमनुत्तमम् ॥५०२॥
 येन सिद्धिमवाप्नोति परत्रामुत्र मानवः ।
 प्रणवं शाकिनीबीजं वधूं कवचमेव च ॥५०३॥
 योगिनीमंकुशं पाशं फेत्कारीस्मरमायिकम् ।
 नवाक्षरो महामन्त्रो भद्रकाल्याः प्रकीर्त्यते ॥५०४॥
 ध्यानं चास्याः कथ्यमानमवधारय पार्वति ।
 सिंहोपरि समासीनां मसीपुञ्जसमप्रभाम् ॥५०५॥
 भृकुट्यरालवदनां त्रीक्षणां घोरदर्शनाम् ।
 शार्दूलत्वक्परीधानां विष्वग्विस्तारिताननाम् ॥५०६॥
 अत्यन्तशुष्कसर्वाङ्गीं ललज्जिह्वाकरालिनीम् ।
 त्रेतागर्तस्थितत्र्यग्निसमाननयनां शिवाम् ॥५०७॥
 नरमुण्डावलीहारां नादापूरितपुष्कराम् ।
 ज्वलद्भुतवहाकारविस्रस्तकचसंचयाम् ॥५०८॥
 नरास्थिकृतसर्वाङ्गभूषणां जगदम्बिकाम् ।
 कोटिकोटिमहाघोरयोगिनीगणमध्यगाम् ॥५०९॥
 कालीं दशभुजां सृक्कगलद्रुधिरर्चिताम् ।
 खड्गं त्रिशूलं विशिखं शक्तिं दक्षिणतः स्मरेत् ॥५१०॥

फलकं डमहं चापं कपालं वामतोऽपि च ।
 व्यादाय वदनं घोरं दंष्ट्राभिः पूरितान्तरम् ॥५११॥
 लेलिहानचलद्विद्युत्समानरसनं महत् ।
 दानवासुरदैत्यानां कोटिमर्बुदमेव च ॥५१२॥
 धारयित्वा च धृत्वा च सार्द्धं कटकटारवैः ।
 प्रक्षिप्य तत्र बाहुभ्यां चर्वयन्तीं हसन्मुखीम् ॥५१३॥
 गिलन्तीं पूरयन्तीं च पातालतुलितोदरम् ।
 ध्यात्वा चैवंविधां कालीं ततोऽङ्गेषु न्यसेदमुम् ॥५१४॥

[गुह्यकाल्या मन्त्रध्याने]

गुह्यकालीमन्त्रमतः समाकर्णय भामिनि ।
 यत्तवैवोच्यते देवि नैवान्यत्र कदाचन ॥५१५॥
 त्रपानंगं शाकिनीं च क्रोधमंकुशमेव च ।
 गुह्यशब्दादपि वदेत् कालिशब्दं वरानने ॥५१६॥
 कालीं च योगिनीबीजं फेत्कारीं चण्डमेव च ।
 योगिनीकामिनीबीजं स्वाहान्ते विनिवेशयेत् ॥५१७॥
 सुदुर्लभो मन्त्रराजो ज्ञेयः सप्तदशाक्षरः ।
 न तीर्यतेऽस्य महिमा वर्णितुं वरवर्णिनि ॥५१८॥
 ध्यानं निशामयाथास्याः प्रोच्यमानं मया स्वयम् ।
 आपादपद्मादारभ्य कण्ठं पाटलसन्निभा ॥५१९॥
 मुखे दूर्वादलश्यामा जटाभारविराजिता ।
 शवोपरि समासीना किञ्चिद्विस्तारितानना ॥५२०॥
 दशभिर्वदनैर्युक्ता त्रित्त्रिचक्षुर्विराजितैः ।
 मुण्डकुण्डलसंवीता सर्वेषु वदनेष्वपि ॥५२१॥
 नरास्थिविहिताकल्पा कल्पकल्पक्षयंकरा ।

सर्वत्र लंबितजटा सर्वत्रापदि तारिणी ॥५२२॥
 किञ्चिच्छुष्कगलोद्देशा किञ्चिदाकुञ्चितानना ।
 पिचिण्डिला निम्ननाभिर्नातिपीनपयोधरा ॥५२३॥
 स्थूलोरुजंघाविकटा सर्वाभरणभूषिता ।
 अदीर्घषोडशापीनदोर्मण्डलविराजिता ॥५२४॥
 नीलाम्बरपरीधाना नीलस्रग्गन्धलेपना ।
 शिवापोतं च खट्वांगं गदामंकुशमेव च ॥५२५॥
 घण्टां नृमुण्डं वामेन दधती खर्पराभये ॥
 खड्गं त्रिशूलं चक्रं च नागपाशं ततः परम् ॥५२६॥
 जपमालां च डमरुं कर्तृकां वरमेव च ।
 धारयन्ती दक्षिणेनोपविष्टा कुणपोपरि ॥५२७॥
 योगपट्टसमुत्तद्धजानुमध्यकरम्बुजा ।
 समस्तविग्रहव्यापि मुण्डमालाविराजिता ॥५२८॥
 सर्वकामप्रदा देवी सर्वसिद्धिविधायिनी ।
 ध्यातव्या भक्तिभावेन परमैश्वर्यदायिनी ॥५२९॥
 नातः परतरा कापि त्रैलोक्यैश्वर्यसाधिका ।
 विद्यते दयिते देवी सद्यः प्रत्ययकारिणी ॥५३०॥
 लोकपालशिरोरत्ननिघृष्टचरणद्वयः ।
 त्रैलोक्यविजयी यत्र प्रमाणं दशकन्धरः ॥५३१॥
 दिव्यं वर्षायुतं देवि ध्यायता येन तां पराम् ।
 पेश्कारीयता कालात् प्राप्ता सत्यं दशास्यता ॥५३२॥
 यमेन्द्रचन्द्रवरुणकुबेरानिलनैर्ऋताः ।
 मित्राग्निरविनासत्यरुद्रब्रह्मादिदेवताः ॥५३३॥
 यक्षराक्षसगन्धर्वसिद्धविद्याधरोरगाः ।
 उपासते सभायां यं नित्यमेव समाहिताः ॥५३४॥

मन्वन्तरद्वयं पूर्णं किञ्चिदप्यधिकं प्रिये ।
 यः शशासाखण्डिताज्ञो भुवनानि चतुर्दश ॥५३५॥
 नास्तेऽमरत्वमेतस्मात्कालेनासौ निपातितः ।

[अनङ्गमालाया मन्त्रध्याने]

अथातोऽनङ्गमालाया व्याहरामि मनुं शुभम् ॥५३६॥
 प्रणवं वाग्भवं पाशं त्रपाक्रोधाङ्कुशान्यपि ।
 क्षेत्रपालं च कालीं च गारुडं शाकिनीमपि ॥५३७॥
 अनङ्गमाले उल्लिख्य स्त्रियमित्युच्चरेदथ ।
 आकर्षयद्वयं चोक्त्वा त्रुटछेदययोर्युगम् ॥५३८॥
 कवचद्वितयं चास्त्रद्वयं स्वाहान्तगो मनुः ।
 स्वर्णसिंहासनगतां तप्तकांचनसन्निभाम् ॥५३९॥
 विशालमुकुराकारवदनां स्मितशालिनीम् ।
 चलत्खंजनलीलानुकारित्त्रिनयनां सदा ॥५४०॥
 अर्द्धेन्दुशेखरां देवीं किञ्चिदाकुञ्चितभ्रुवम् ।
 कर्णान्दोलस्फुरद्रत्नकुण्डलोद्यत्कपोलकाम् ॥५४१॥
 पीवरोत्तुङ्गवक्षोजां वक्षोजोद्योतिगोस्तनाम् ।
 गोस्तनोद्योतिशशभृच्छेखरां जगदम्बिकाम् ॥५४२॥
 बृहन्नितम्बवेदीकां तनुमध्यां वरोरुकाम् ।
 मञ्जीरकिङ्किणीहारकङ्कणाङ्गदराजिताम् ॥५४३॥
 वराभयकरां देवीं द्विभुजां सिद्धिदायिनीम् ।
 ध्यात्वा चित्ते न्यसेद् देवीं सर्वकामार्थसिद्धये ॥५४४॥

[चामुण्डाया मन्त्रध्याने]

कथयाम्यथ चामुण्डामन्त्रमुन्नतिकारकम् ।
 यज्ज्ञात्वा यत् कुत्रापि संकटे नावसीदति ॥५४५॥

संयुगे निर्भयो भूयादधिगच्छेच्च संपदम् ।
 प्रणवाङ्कुशकालीयशाकिनीचण्डयोगिनीः ॥५४६॥
 खेचरीक्रोधफेत्कारीविद्युत्कालरतितपाः ।
 भौजंगममहाक्रोधसौपर्णान् षोडशोच्चरेत् ॥५४७॥
 चामुण्डे इति संकीर्त्य युग्मं ज्वल हिलेः किलेः ।
 मम शत्रूनि प्रति प्रोच्य युगं त्रासय मारय ॥५४८॥
 हन युग्मं पदयुगं भक्षय द्वितयं ततः ।
 कालोत्तरासुरां युग्मं फट् द्वयं स्वाहया युतम् ॥५४९॥
 एकसप्तत्यक्षरोजसौ मन्त्रः परमशोभनः ।
 धरालग्नशिरोजानुप्रसुप्तकुणपोपरि ॥५५०॥
 निषेदुषीं निःपललसर्वावयवभीषणाम् ।
 त्वगस्थिमात्रघटितामत्युग्राकारदर्शनाम् ॥५५१॥
 कपालाकारशिरसं विलुण्ठितशिरोरुहाम् ।
 स्कन्धावसक्तयुगलकुण्डलीकृतखर्पराम् ॥५५२॥
 नारास्थिनिर्मितानेकभूषणां भीषणाकृतिम् ।
 मुण्डमालापरिक्षिप्तां ललज्जिह्वाभयानकाम् ॥५५३॥
 विकरालमहादंष्ट्रां रौद्रीं रुद्रपरिग्रहाम् ।
 अतिशुष्कोदरश्रोणितम्बोरुपयोधराम् ॥५५४॥
 गणयोभयपार्श्वस्थपञ्जरास्थिकरालिनीम् ।
 दीर्घतालद्रुमाकारकरपादां हसन्मुखीम् ॥५५५॥
 खर्जूरकण्टकाकाररोमराजिविराजिताम् ।
 लौहसूर्पाकृतिनखां समुत्कम्पिशिरोधराम् ॥५५६॥
 कूपाकारत्रिनयनां विद्युच्चपलतारकाम् ।
 लम्बमानौष्ठाधरां तां वलीलग्नपयोधराम् ॥५५७॥

विदीर्णसृक्कयुगलां नारान्त्रकटिसूत्रिणीम् ।
 दिगम्बरां चर्वयन्तीं शवं कटकटारवैः ॥५५८॥
 अष्टादशभुजां भीमां चरन्तीं पितृकानने ।
 वामे करे चर्मचापखट्वांगडमरुन् क्रमात् ॥५५९॥
 अंकुशं च तथा पाशं भिन्दिपालं शवं तथा ।
 रक्तपूर्णं कपालं च धारयन्तीं महोदरीम् ॥५६०॥
 दक्षिणे विभ्रतीं खड्गं विशिखं च त्रिशूलकम् ।
 चक्रं शक्तिं गदां पर्शुमस्थिमालां च कर्तृकाम् ॥५६१॥
 दिवाकालाभ्रसदृशां जवापुष्पारुणां निशि ।
 वलाकासमदन्तालीं भुजङ्गकुटिलभ्रुवम् ॥५६२॥
 अतिक्रूराकृतिधरां दृष्ट्यैव मरणप्रदाम् ।
 घोरादृहासां गगने प्लवन्तीं सर्वतो मुखीम् ॥५६३॥
 चिन्तयित्वा तु चामुण्डामित्थमङ्गे न्यसेन्मनुम् ।

[वाराह्या मन्त्रध्याने]

धरित्रीधरणे धीरामाकर्णय इतः परम् ॥५६४॥
 तारं नमः समाभाष्य भगवत्यै ततो वदेत् ।
 वाराह इति चाद्धृत्य रूपिण्यै तदनन्तरम् ॥५६५॥
 ततश्चतुर्दश प्रोच्य कीर्तयेद् भुवना ततः ।
 धिपायै समनूद्धृत्य वाराह्यै तदनन्तरम् ॥५६६॥
 भूपतित्वं ततः प्रोच्य मे देहि तदनन्तरम् ।
 दापयानन्तरं वह्निजायान्तो मनुरोरितः ॥५६७॥
 घननीलघनाकारां खर्वस्थूलकलेवराम् ।
 हस्तमात्रविनिष्क्रान्तप्रचलत्पोत्ररन्ध्रवत् ॥५६८॥
 वामभागेऽक्षिवदनं धारयन्तीं द्विलोचनाम् ।
 अष्टमीचन्द्रखण्डाभदंष्ट्रायुगविराजिताम् ॥५६९॥

कोपादालोलरसनां विस्तारिविवृताननाम् ।
 कल्पान्तरविसंकाशां पूरयन्तीं जगत् त्विषा ॥५७०॥
 भीमदंष्ट्राट्टहासां च रक्ताक्षीं रक्तवाससम् ।
 कृपाणाकाररोमालीपरिपूर्णकलेवराम् ॥५७१॥
 भूदाररूपधात्रीं च सञ्चरन्तीं विहायसि ।
 सटाधूननविव्रस्तप्रपलायितखेचराम् ॥५७२॥
 सर्वालङ्कारसंयुक्तां घुर्घुरारावकारिणीम् ।
 अब्जचापाङ्कुशान् पाशं वामगे विभ्रतीं करे ॥५७३॥
 चक्रं वाणं गदां शङ्खं दधतीं दक्षिणे करे ।
 दूर्वादलश्यामलया धरण्या सेवितां सदा ॥५७४॥
 वाराहीं चिन्तयेदित्यं सर्वकामफलप्रदाम् ।

[वगलाया मन्त्रध्याने]

शृण्वतो वगलामन्त्रं येन संवदनं भवेत् ॥५७५॥
 प्रणवान्ते नमो दत्त्वा भगवत्यै ततोऽपि च ।
 पीताम्बरायै चोद्धृत्य त्रपायुग्मं ततः परम् ॥५७६॥
 ततश्च सुमुखि प्रोच्य वगले तदनन्तरम् ।
 विश्वमेतं वशं प्रोच्य कुरुयुग्मं शिरोऽपि च ॥५७७॥
 एकत्रिंशाक्षरो मन्त्रो जगद्वश्यकरः प्रिये ।
 निगद्यमानमस्यास्त्वं ध्यानमप्यवधारय ॥५७८॥
 गौरी पीताम्बरधरा पीतस्रगनुलेपना ।
 रत्नसिंहासनगता रत्नालङ्कारभूषिता ॥५७९॥
 त्रिनेत्रा चन्द्रशकलविराजितललाटिका ।
 सौन्दर्यसारविजितजगल्लावण्यपुञ्जिका ॥५८०॥
 चतुर्भुजाङ्कुशवरे दक्षिणे विभ्रती करे ।
 तथैव धारयन्ती च वामे दीपाभये करे ॥५८१॥

ध्यातव्या भक्तिभावेन वश्यकर्म चिकीर्षता ।

[जयदुर्गाया मन्त्रध्याने]

अथातो जयदुर्गाया रम्यं मनुमुदीरये ॥५८२॥
 ताराङ्कुशस्मररमामायापाशवधूर्षः ।
 जय दुर्गे ततश्चोक्त्वा रक्ष रक्ष ततो वदेत् ॥५८३॥
 स्वाहान्त एष कथितो मनुरष्टादशाक्षरः ।
 यथैतां चिन्तयेद् देवीं तथा त्वमवधारय ॥५८४॥
 अतिकालघनाकारा चन्द्रार्द्धकृतशेखरा ।
 कटाक्षैः शत्रुसंघातान् निर्दहन्ती परात्परा ॥५८५॥
 त्रिनेत्रा भृकुटीभङ्गा वित्वासितजगत्त्रया ।
 सिंहधोरणधौरोणा चलच्चिकुरपल्लवा ॥५८६॥
 अष्टवाहा जगद्धात्री विकरालतरानना ।
 शङ्खं तथाङ्कुशं चापं जीवतो वैरिणः शिरः ॥५८७॥
 सकचं वामपार्श्वस्थकरेण दधती शिवा ।
 करवालं तथा चक्रं विशिखं च गदामपि ॥५८८॥
 दक्षिणेन करेणैव धारयन्ती भयप्रदा ।
 जयदुर्गा सदा ध्येया घोरे समरमूर्द्धनि ॥५८९॥

[नारसिंहीदेव्या मन्त्रध्याने]

धारय त्वं कथ्यमानं नारसिंहीमनुं मया ।
 तारपाशाङ्कुशक्रोधकालमायास्मरस्त्रियः ॥५९०॥
 महाक्रोधक्षेत्रपालचण्डनाकालशाकिनीः ।
 उल्काजिह्वा सटाशब्द घोररूप ततो वदेत् ॥५९१॥
 दंष्ट्राकराल आभाष्य नारसिंहि समुद्धरेत् ।
 प्रासादत्रितयं चोक्त्वा हूँकारत्रिकमालिखेत् ॥५९२॥

अस्त्रद्वयं ततः स्वाहा चत्वारिंशाक्षरो मनुः ।
 यादृशी ध्यानचर्चा^१ स्यात्तामप्याकर्णय प्रिये ॥५६३॥
 हिमानीकुन्दकैलासरजताचलसन्निभा ।
 वितस्तकेशरभरा विकीर्णवदनाकृतिः ॥५६४॥
 सृक्कक्षरद्रक्तधारा लम्बमानाधरागलम् ।
 द्विगुणीकृतशीतांशुकलातुल्यरदावलिः ॥५६५॥
 अवभ्रटा क्षीणमध्यालातसंकाशदृग्द्वया ।
 कृशदीर्घसमस्ताङ्गी सर्वालङ्कारमण्डिता ॥५६६॥
 प्रोद्यन्मार्तण्डविम्बाभकौस्तुभोद्भासिनी हृदि ।
 मुखावटविनिर्गच्छज्जिह्वाकोटिशतहृदा ॥५६७॥
 केशराधूननत्रस्तखचरा खचरास्पदा ।
 वज्राधिकनखस्पर्शा लोचनाभ्यां मुखादपि ॥५६८॥
 वमन्ती कल्पकालाग्निं चर्वयन्ती दितेः सुतान् ।
 हसन्ती चाट्टहासेन नृत्यन्ती व्योममण्डले ॥५६९॥
 गच्छन्ती वातवेगेन चरन्ती पितृकानने ।
 दैत्यवक्षःपातनोत्थरुधिरोक्षितविग्रहा ॥६००॥
 सुदीर्घषोडशभुजाशीतिदम्भोलिधारिणी ।
 चापकं वज्रचर्माणि मुशलं परशुं तथा ॥६०१॥
 धारयन्ती करे वामे पट्टिशं च विदारणम् ।
 वाणचक्रगदाखड्गपाशाङ्कुशपवीनपि ॥६०२॥
 विदारणं दक्षिणेन करेण दधती तथा ।
 प्रतप्तहेमपिङ्गाग्रसटाभारावगुण्डिता ॥६०३॥
 प्रकम्पिततनूयष्टिः पारिप्लवकनीनिका ।
 प्रसुप्तभुजगाकारलूमखण्डविराजिता ॥६०४॥

नक्षत्रमालायितया रम्या नक्षत्रमालया ।
 संवर्त्तकालकोट्यर्कदुर्निरीक्ष्यभयङ्करा ॥६०५॥
 कोटिप्रलयकालाग्निप्रत्यनीकतनुप्रभा ।
 इत्थं ध्येया नारसिंही न्यासकर्मणि पार्वति ॥६०६॥

[ब्रह्माण्ड मन्त्रध्याने]

ब्रह्माणीमन्त्रमधुना संदिशामि तवेश्वरि ।
 प्रणवादिं लिखेत् पाशं प्रासादं तदनन्तरम् ॥६०७॥
 पीयूषमङ्कुशं नागमस्त्रं सप्ताक्षरो मनुः ।
 ध्येयेयं येन विधिना वदामि तदपि प्रिये ॥६०८॥
 हंसासनसमारूढा रक्तवर्णा चतुर्मुखा ।
 पिचिण्डिला निम्ननाभिः शुक्लयज्ञोपवीतिनी ॥६०९॥
 स्थूलगण्डाधरौष्ठभ्रुकपोलवदनात्मिका ।
 वद्धपद्मासना स्थूला घनपिङ्गशिखाजटा ॥६१०॥
 सप्तर्षिभिनारिदाद्यैः स्तूयमाना परेश्वरी ।
 बाहुभ्यां दक्षवामाभ्यामक्षसूत्रं कमण्डलुम् ॥६११॥
 धारयन्ती मुखैर्वेदान् पठन्ती खर्वविग्रहा ।
 चिन्तनीयेदृशी देवी ब्रह्माणी सर्वकामदा ॥६१२॥

[वैष्णव्या मन्त्रध्याने]

वदामि वैष्णवीमन्त्रमाकर्णय वरानने ।
 तारं नमः समुद्धृत्य नारायण्यै ततो वदेत् ॥६१३॥
 जगस्थिति ततश्चोक्त्वा कारिण्यै तदनन्तरम् ।
 कामबीजत्रयं चोक्त्वा^१ लक्ष्मीबीजत्रयं ततः ॥६१४॥
 पाशबीजं कालबीजं ततश्च विनिवेशयेत् ।

स्वाहान्तो मनुर्दृष्टश्चतुर्विंशाक्षरात्मकः ॥६१५॥
 इन्द्रनीलमणिश्यामां फुल्लराजीवलोचनाम् ।
 कोटिशारदपूर्णेन्दुसमानमुखरोचिषम् ॥६१६॥
 अत्यच्छदर्पणीभूतकपोलद्वयराजिताम् ।
 शोणविम्बाधरां रत्नस्फुरन्मकरकुण्डलाम् ॥६१७॥
 कम्बुग्रीवां महोदारां तुङ्गवक्षोजनम्रिताम् ।
 श्रीवत्सकौस्तुभोद्भासिवक्षःस्थलविराजिताम् ॥६१८॥
 शंखचक्रगदापद्मधारिभिर्दीर्घपीवरैः ।
 चतुर्भिः पल्लवाकारैर्बाहुभिः परिराजिताम् ॥६१९॥
 आपादपद्मलविन्यालङ्कृतां वनमालया ।
 किरीटरत्नकेयूरमञ्जीरादिभिरुज्ज्वलाम् ॥६२०॥
 पीताम्बरधरां देवीं भक्तानामभयप्रदाम् ।
 गरुडासनमारूढां मन्दमन्दस्मिताधराम् ॥६२१॥
 पक्षाभ्यां दीर्घपीनाभ्यां पृथुचञ्च्वावृताननाम् ।
 हेमाभं गरुडं ध्यायेद्यमारूढा हि वैष्णवी ॥६२२॥

[माहेश्वर्या मन्त्रध्याने]

अथ माहेश्वरीमन्त्रं समासात् प्रब्रवीमि ते ।
 यस्यैकवारस्मरणान्निर्वाणमपि लभ्यते ॥६२३॥
 तारप्रासादपीयूषपाशलज्जारमारुषः ।
 माहेश्वरीपदं देवि प्रोच्चरेत्तदनन्तरम् ॥६२४॥
 शाङ्करं शाम्भवं व्योम कूटत्रयमुदाहरेत् ।
 भुजङ्गमतडिन्मेघशाकिनीरतिकालिकाः ॥६२५॥
 चण्डकालामृतप्रेतान् युगलं कवचास्त्रयोः ।
 त्रिशदर्णात्मको मन्त्रः स्वाहासंवलितो भवेत् ॥६२६॥

इदानीं व्याहराम्यस्या ध्यानं सत्त्वगुणोज्ज्वलम् ।
 हिमानीशैलसंकाशामतिपीतजटाभराम् ॥६२७॥
 घनाघनाभनागेन्द्रपरिबद्धजटात्रयाम् ।
 जटाजूटोच्छलद्ङ्गाजलकल्लोलमालिताम् ॥६२८॥
 पञ्चवक्त्रां गलच्छायाजितकज्जलरोचिषम् ।
 हिमांशुशकलोद्दीप्तपञ्चभालां हसन्मुखीम् ॥६२९॥
 प्रतिभालप्रविद्योतित्रिविलोचनसंगताम् ।
 भालतृतीयनेत्रोद्यद्वह्निज्वालासमाकुलाम् ॥६३०॥
 कपोलमण्डलोद्योतिशुद्धस्फटिककुण्डलाम् ।
 शुभ्रवासुकिनागेन्द्रलसद्यज्ञोपवीतिनीम् ॥६३१॥
 शातकुम्भाभनागेन्द्ररुचिराङ्गदशोभिताम् ।
 अतिशोणभुजङ्गेन्द्रविलसद्रत्नकङ्कणाम् ॥६३२॥
 वसानां चर्म वैयाघ्रं रत्नाकल्पोल्लसत्तनुम् ।
 माहेश्वरीं समारूढामतिश्वेतवृषोपरि ॥६३३॥
 दशवाहां वीरभद्रनन्दिभुङ्गिपुरःसराम् ।
 विष्णुरूपं शवं घोरं त्रिशूलं पर्शुमेव च ॥६३४॥
 अक्षमालां वरं दक्षे करे संविभ्रतीं पराम् ।
 पिनाकं नागपाशं च मृगं डमरुमेव च ॥६३५॥
 अभयं दधतीं वामे प्रमथादिगणैर्वृताम् ।
 इत्थं विचिन्त्य मनसा न्यसेदङ्गेषु साधकः ॥६३६॥

[इन्द्राण्या मन्त्रध्याने]

अथेन्द्राणीमनुं वक्ष्ये मातृमण्डलमध्यगाम् ।
 यदाराधनतो लोकः सद्यः प्राप्नोति^१ देवताम् ॥६३७॥
 प्रणवं समनूद्धृत्य वदेल्लज्जारमारुषः ।

इन्द्राणि तदनूद्धृत्य मायायुग्मं ततो वदेत् ॥६३८॥
 हं, हं, ततः समुच्चार्य क्षेत्रपालद्वयं ततः ।
 अस्त्रत्रयान्तसंयुक्तः शिरोमन्त्रेण पार्वति ॥६३९॥
 अष्टादशाक्षरो मन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः ।
 ध्यानं निरुच्यमानं त्वं समाकर्णय पार्वति ॥६४०॥
 कैलासाचलसंकाशतुङ्गैरावतसंस्थिता ।
 नीलोत्पलदलश्यामा कवचावृतविग्रहा ॥६४१॥
 रक्ताम्बरपरीधाना पीवरा खर्वविग्रहा ।
 अनर्घ्यरत्नघटितचलच्छ्रवणकुण्डला ॥६४२॥
 सर्वाङ्गव्याप्तशोणाब्जसहस्रनयनोज्ज्वला ।
 चतुर्भुजा महापीनोत्तुङ्गवक्षोजमण्डिता ॥६४३॥
 बाहुभ्यां दक्षवामाभ्यां स्थिताभ्यामुपरि क्रमात् ।
 कुलिशं खेटकं चापि विभ्रती समरोत्सुका ॥६४४॥
 वामेनास्फालयन्ती च गण्डं करिपतेर्महत् ।
 दक्षेण बाहुना कुम्भं दधती ददती शृणिम् ॥६४५॥
 चतुर्दन्तो मदोन्मत्तस्तुषाराचलसन्निभः ।
 ऐरावतोऽपि ध्यातव्यो यमिन्द्राणी समाश्रिता ॥६४६॥

[हरसिद्धाया मन्त्रध्याने]

अथातो हरसिद्धाया मन्त्रं ते व्याहराम्यहम् ।
 सर्वं मयाराधितेयं बहुसिद्धिमभीप्सता ॥६४७॥
 अतः प्रसिद्धिं संप्राप्तां मन्नाम्नैव वरानने ।
 प्रणवं वाग्भवं बीजं मायाबीजं ततः परम् ॥६४८॥
 कमलां मान्मथं बीजं कालीपाशाङ्कुशा अपि ।
 चण्डक्रोधमहाक्रोधफेत्कारी शाकिनी अपि ॥६४९॥

हरसिद्धि ततः प्रोच्य सर्वसिद्धिमितीरयेत् ।

कुरुयुग्मं देहि युगं दापय द्वितयं पुनः ॥६५०॥

क्रोधत्रयं समुद्धृत्य द्विफडन्तेऽग्निवल्लभा ।

द्विचत्वारिंशवर्णाढ्यो मन्त्रः सर्वोत्तमोत्तमः ॥६५१॥

ध्यानं चास्याः प्रवक्ष्यामि यत् कृत्वा न्यासमाचरेत् ।

हरितालसमाभासलोचनत्रयभूषिताम् ॥६५२॥

पादालम्बिजटाभारां नरमुण्डकृतस्रजम् ।

बर्हिपिच्छकृतोदग्रकाञ्चीकिङ्किणिमण्डिताम् ॥६५३॥

शार्दूलचर्मरचितकञ्चुक्यावृतवक्षसम् ।

शवोपरि समारूढामीषत्कम्पितमस्तकाम् ॥६५४॥

चलदोष्ठपुटां बाहुचतुष्केन विराजिताम् ।

बर्हिणं वृक्षपालं च वामतो विभ्रतीं शुभाम् ॥६५५॥

खड्गं च कर्तृकां दक्षे योगपट्टकृतस्रजम् ।

[फेत्कारिण्या मन्त्रध्याने]

अथ फेत्कारिणीमन्त्रं व्याहरामि तव प्रिये ॥६५६॥

सद्यः कविर्यद्ग्रहणाद् राजा वापि प्रजायते ।

प्रणवाङ्कुशसौपर्णफेत्कारीक्रोधयोगिनीः ॥६५७॥

बीजान्युद्धृत्य फेत्कारिपदं प्रोक्त्वा वदेत्ततः ।

दद युग्मं देहि ततो दापयेति पदं वदेत् ॥६५८॥

स्वाहान्तो मनुराजोऽयं विशत्यक्षरिकः प्रिये ।

ध्यानमस्या ब्रुवे नाभेरधो मनुजसंनिभाम् ॥६५९॥

ऊर्ध्वं गोमायुसदृशीं तदाकारां मुखेऽपि च ।

अधोजाम्बूनदरुचिमूर्ध्वं रक्तासितप्रभाम् ॥६६०॥

पृष्ठे लूमयुतां नमनां कुर्वन्तीं फेरुं रवम् ।
 शिवाकारं बाहुयुगं विभ्रतीं पितृतान्विताम् ॥६६१॥
 प्रसुप्तशवपृष्ठस्थां योगपट्टे निषेदुषीम् ।
 शिवाभिर्घोररूपाभिर्वाग्मदक्षिणतो^१ वृताम् ॥६६२॥

[लवणेश्वर्या मन्त्रध्याने]

अथ ब्रवीमि लवणेश्वर्या मन्त्रं कलार्णिकम् ।
 आदौ चैतन्यकमले पाशप्रासादको ततः ॥६६३॥
^२रुग्भूतप्रेतडाकिन्यो^३ योगिनी वनिता तथा ।
 मानसं वज्रभारुण्डे कपालं च कुलाङ्गना ॥६६४॥
 त्रैवर्णिकः सर्वशेषे महामन्त्रोज्यमीरितः ।
 सांप्रतं ध्यानमाख्यास्ये यत् कृत्वा न्यासमाचरेत् ॥६६५॥
 रत्नसिंहासनारूढां दूर्वादलसमद्युतिम् ।
 बद्धाञ्जलिपुटैः सप्तसागरै रत्नप्राणिभिः ॥६६६॥
 विहाय संमुखं दिक्षु विदिक्षु परिवेष्टिताम् ।
 नेत्रदासक्तहस्तेन धनदेन पुरोजुषा ॥६६७॥
 सेवितां प्रज्वलन्मौलिमणिभिर्नागनाथकैः ।
 अष्टभिर्निधिभिश्चापि महापद्मादिभिर्वृताम् ॥६६८॥
 चतुर्भुजां रत्नकुम्भाभये सव्यभुजद्वये ।
 अक्षमालावरे दक्षे भुजयुग्मेषु विभ्रतीम् ॥६६९॥
 मुक्ताहारपरिक्षिप्तां द्रव्यसिद्धिविधायिनीम् ।
 न्यासं समाचरेद् देवि ध्यात्वेत्थं लवणेश्वरीम् ॥६७०॥

१. ०ण वेष्टिताम् व^१ ।

२. उद्भूत व^१ ।

३. शाकिन्या व^१ ।

[नाकुलीदेव्या मन्त्रध्याने]

अथातो नाकुलीं वक्ष्ये महाविद्यां जयप्रदाम् ।
 सर्वादिप्रकृतेरादौ सप्तान्ते चतुरस्तथा ॥६७१॥
 त्यक्त्वा माध्यमिकैर्भूतमितैर्मन्त्रो महाफलः ।
 कपोतगलदेहाभा पीनोरोजा दिगम्बरा ॥६७२॥
 मुक्तपादालम्बिजटाजूटभारा भयङ्करा ।
 बभ्रौ निषेदुषी शूच्याकारतुण्डी खरस्वरा ॥६७३॥
 सितजूताजालजाला च्छादितोर्ध्वशिरोरुहा ।
 कपालमालाभरणा त्रस्थिकाञ्चीगुणोज्ज्वला ॥६७४॥
 लम्बमानशिवापोतकुण्डलद्वयशोभिता ।
 अर्द्धचन्द्रसमुद्भासिभ्रमरीकललाटिका ॥६७५॥
 दण्डाकारितयोर्दक्षवामयोर्भुजयुग्मयोः ।
 विभ्रती कालभुजगौ दीर्घदंष्ट्रा करालिनी ॥६७६॥
 परस्परं त्यक्तवैरैरुरगैर्नकुलैरपि ।
 संवेष्टिता चतुर्दिक्षु महारण्यकृतालया ॥६७७॥

[मृत्युहरिण्या मन्त्रध्याने]

सांप्रतं मृत्युहारिण्या मन्त्रध्याने ब्रवीमि ते ।
 मृत्युञ्जयप्राणमन्त्र उद्धृता या नवाक्षरी ॥६७८॥
 नास्या न्यासं तथा कुर्यादन्येन प्रब्रवीमि ते ।
 तारमाये रमाकालौ रावास्ता चतुरक्षरी ॥६७९॥
 प्रासादप्रेतभैरव्यः कूटं शाम्भवमेव च ।
 कूटं च परमात्मीयं विहायैतच्छुचिस्मिते ॥६८०॥
 विलोमरीत्या प्रवदेत्तान्येव द्वादशानि हि ।
 पञ्चविंशाक्षरो मन्त्रो मृत्योर्मृत्युकरः स्मृतः ॥६८१॥

आचरेदमुना न्यासमिदानीं ध्यानमीरये ।
 हिमानीकूटसदृशीमीश्वरीं देहरोचिषा ॥६८२॥
 उत्तानकुणपाकारकालमृत्युपरि स्थिताम् ।
 चतुर्वेदाकारयोगपट्टजानुद्वयाङ्किताम् ॥६८३॥
 सितसूक्ष्माम्बरधरां स्मेराननसरोरुहाम् ।
 ज्ञानरश्मिच्छटाटोपविद्योतितनुमण्डलाम् ॥६८४॥
 प्रौढाङ्गनारूपधरामुत्तुङ्गस्तनमण्डलाम्^१ ।
 विभूषितां यावदेकयोषिदूषणसञ्चयैः ॥६८५॥
 विद्याभिरष्टादशभिर्निबद्धाञ्जलिभिः सदा ।
 सेव्यमानां चतुर्दिक्षु हसन्तीं तां निरीक्ष्य च ॥६८६॥
 चतुर्भुजां सुधाकुम्भपुस्तके वामहस्तयोः ।
 दक्षयोरक्षमालां च मुद्रां व्याख्यानशालिनीम् ॥६८७॥
 दधतीं सर्वदा ध्यायेद् देवीं तां मृत्युहारिणीम् ।

[कामकलाकाल्या मन्त्रध्याने]

अथात एकञ्चाशत्तमा वै कामकालिका ॥६८८॥
 न्यसनीया सर्वदोषव्यापकत्वेन पार्वति ।
 ध्यानं पूर्वोक्तमेवात्र कर्त्तव्यं प्रथमं बुधैः ॥६८९॥
 ततस्तत्त्वमिता मन्त्रा न्यसनीया क्रमेण हि ।
 सर्वाम्नायाः सप्तदश्याः प्रथमं समुदीरयेत् ॥६९०॥
 व्यापकं मातृकावर्णं सहाम्नायनिकस्य च ।
 जघन्ये हृन्मनुर्देवि मध्ये तु मनवोऽखिलाः ॥६९१॥
 एकैकेनैकवारं हि विदध्याद् व्यापकं बुधः ।
 पञ्चविंशतिभिश्चैवं मनुभिः पृथगीरितैः ॥६९२॥
 व्यापकं तावतो वारान्निरालस्यः समाचरेत् ।
 अथवा निखिलान्मन्त्रानुच्चार्य क्रमतः प्रिये ॥६९३॥

१. इयं पंक्तिः ने इत्यत्र नास्ति ।

नमोजन्ते व्यापकं कुर्यात् पूर्वस्मिन् फलभूमता ।
 इतरत्र ततः किञ्चित्तरतम्यं प्रचक्षते ॥६६४॥
 नरीप्युपासिता विद्या पुरः सप्तदशी मता ।
 ततो नु कपिलोपास्या षोडशार्णा निगद्यते ॥६६५॥
 नवाक्षरी हिरण्याक्षोपासिता तदनन्तरम् ।
 ततो दशार्णा विज्ञेया लवणोपासिता हि या ॥६६६॥
 वैवस्वतमनूपास्या ज्ञेया पञ्चदशी ततः ।
 नवबीजात्मिका दत्तात्रेयोपास्या नवाक्षरी ॥६६७॥
 दूर्वासोपासिता चापि ततः पञ्चाक्षरी मता ।
 अष्टादशाक्षरं ज्ञेयं त्रैलोक्याकर्षणं ततः ॥६६८॥
 मन्वक्षरो मनुः पश्चादुत्तङ्कोपासितः प्रिये ।
 ततः परा सप्तदशी विश्वामित्रेण सेविता ॥६६९॥
 तत ऊर्ध्वत्रिंशदर्णा विद्यौर्वोपासिता स्मृता ।
 पराशरोपासितश्च षष्ठांशकाक्षरस्ततः ॥७००॥
 विद्या त्रिकूटा तदनु भगीरथनिषेविता ।
 वैरोचनिसमाराध्या तदनु स्यात् षडक्षरी ॥७०१॥
 ख्याता महाषोडशीया संवर्तोपासिता ततः ।
 नारदोपासिता पश्चाज् ज्ञेया पञ्चदशाक्षरी ॥७०२॥
 या बीजान्तरिता शाम्भवादिकूटपुरःसरा ।
 सप्तकूटात्मिका पञ्च बीजेन घटिता तथा ॥७०३॥
 ख्याता महासप्तदशी गरुडोपासिता तथा ।
 वक्ष्यमाणक्रमेणापि या तु सप्तदशी ततः ॥७०४॥
 कामदग्धोपासिता च ततः सप्ताक्षरी मता ।
 भृगूपास्यतया ख्यातस्ततः सप्तदशाक्षरी ॥७०५॥

चतुर्दशार्णस्तदनु कार्तवीर्येण सेवितः ।
 पञ्चाक्षरी पृथूपास्या तत्पश्चादनु कीर्त्यते ॥७०६॥
 द्वाविंशाक्षरिकः पश्चाद् हनूमत्समुपासितः ।
 शताक्षरसहस्राणौ सर्वोपास्यौ ततः परम् ॥७०७॥
 चतुर्विंशमिता एवं मन्त्राः व्यापककर्मणि ।
 ध्यानं चैषामेकमेव यत्पूर्वं गदितं तव ॥७०८॥

[षोढान्यासस्य समर्पणविधिः]

प्राणायामं ततः कृत्वा षडङ्गमपि चाचरेत् ।
 शतमष्टोत्तरं जप्त्वा न्यासं देव्यै समर्पयेत् ॥७०९॥
 वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण गृहीतकरपुष्करः ।

[न्याससमर्पणमन्त्रः]

ॐ सर्वं निविष्टं त्रैलोक्ये त्रैलोक्यं त्वयि विष्टितम् ॥७१०॥
 त्वमप्यमुष्मिन् न्यासेऽम्ब सन्निविष्टाणुरूपिणी ।
 त्रैलोक्यविजयत्वेन ख्यातोऽयमत एव हि ॥७११॥
 निविष्टोऽयं मयि न्यासस्त्रिपुरा विश्वरूपिणि ।
 न्यासस्तवापितो देवि त्रैलोक्यविजयो मया ॥७१२॥
 एतेनैव सह त्वं च मय्येव प्रविशाम्बिके ।
 त्रैलोक्यमखिलं तस्मान् मद्रूपत्वे वितुष्टितम् ॥७१३॥
 अहं त्रैलोक्यरूपश्च तस्मादैक्यं वभूव तु ।

[समन्त्रो बलिसमर्पणविधिः]

कृतं न्यासं समर्प्येवं बलिं देव्यै निवदयेत् ॥७१४॥
 स्वस्वानुक्रमतो मन्त्रपूर्वसंभक्तिभावितः ।
 तारत्रपाकामवध्वः शाकिनी डाकिनी तथा ॥७१५॥
 फेत्कारीप्रेतभैरव्यः कूटं शाम्भवमेव च ।
 एहो हि भगवत्युक्त्वा कालि कामकलार्णतः ॥७१६॥

इमं बलिं गच्छ युगं तावद् गृह्णापयेति च ।
 खादय द्वयमाभाष्य भक्षयद्वितयं ततः ॥७१७॥
 सर्वसिद्धिं प्रयच्छैकं वमदग्निमुखीरयेत् ।
 फेरुकोटि समाभाष्य ततः परिवृते वदेत् ॥७१८॥
 हस ज्वल प्रज्वल च द्वयं द्वयमुदीरयेत् ।
 क्रोधास्त्रयोश्च त्रितयं नमः स्वाहा जघन्यतः ॥७१९॥
 यथेष्टं विहरेद् धीमान् पठित्वा मनुना बलिम् ।
 संहारमुद्रया देवीं हृदये विनिधाय च ॥७२०॥
 इति कामकलाकाल्याः षोढान्यासो मयेरितः ।
 किन्त्वस्य महिमा [वक्तुं] मयापि नहि शक्यते ॥७२१॥
 पर्वण्यमुं विधायेशि वाञ्छितार्थं प्रसाधयेत् ।
 षण्मासेन विदधत् कदाप्यपतितं प्रिये ॥७२२॥
 साक्षाद् देवीपुत्र एव भवेद् भैरव एव वा ।
 अमुं न्यासं प्रकुर्वाणः पर्वण्यथ सदापि वा ॥७२३॥
 कस्मैचिदपि न कुध्यान्नमेन्न शपेदपि ।
 न निष्ठुरं च भाषेत न चापत्यमृतिं स्मरेत् ॥७२४॥
 यस्मै कुध्यात् स म्रियते षण्मासाभ्यन्तरे नरः ।

इत्यादिनाथविरचितायां पञ्चशतसाहस्र्यां महाकालसंहितायां

षोढान्यासोद्धारो नामाष्टमः पटलः ।

॥०१॥ लिखितं तन्मि

। लिखितं तन्मि

नवम पटलः

[त्रैलोक्यमोहनकवचस्यवतरणम्]

देव्युवाच

महायोगिन्महाकाल करुणाम्बुनिधे शिव ।

षोढान्यासः श्रुतस्त्वत्तो महासिद्धिर्महाफलः ॥ १ ॥

यत्नेन विधृतश्चापि मया भक्तिप्रवीणया ।

त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं मेऽधुना वद ॥ २ ॥

कवचत्वेन यद् देवी शिवायादात् स्वयं मुदा ।

तत् कीदृशं हि भविता तत्र कौतूहलं मम ॥ ३ ॥

यदि प्रसन्नोऽसि मयि तदेदं वद सुव्रत ।

सर्वस्मादधिकं ह्येतत् त्वयैव समुदीरितम् ॥ ४ ॥

नित्यमामुञ्चसि त्वं च जातो मम तदाग्रहः ।

महाकाल उवाच

ममैव दोषो देवेशि महांस्ते नाणुरप्यहो ॥ ५ ॥

यत्पूर्वमेव पुरतस्तव तस्या भिदा कृता ।

नो चेत् किमर्थमप्राक्षीरतो निन्दे स्वमात्मना ॥ ६ ॥

मम चेतस्यभूदित्थं त्वयेदं विस्मृतं भवेत् ।

न विस्मरन्त्युक्तगुप्तं स्त्रियो हीति श्रुतिप्रथाः ॥ ७ ॥

त्वं हि सर्वोत्तमा स्त्रीणां कथं नैव स्मरिष्यसि ।

अतः परमिदं गोप्यं मया त्वत्तः कथं भवेत् ॥ ८ ॥

शरीराद्धं च भवसि कथमात्मनि गोपनम् ।

तस्मात् तव प्रवक्ष्यामि नो चेत् दृक्षसि^१ मां कथम् ॥ ९ ॥

श्रद्धां भक्तिं तव प्रेक्ष्य विवक्षा मम जायते ।

[त्रैलोक्यमोहनकवचस्य फलाभिधानम्]

देवि नैतादृशाः काश्चित् सिद्धयः सन्ति भूतले ॥१०॥

१. द्रक्ष्यसि इति समुचितः प्रतिभाति ।

त्रैलोक्यमोहनेऽधीते या नैव स्युः करस्थिताः ।
 पुनरेकं मया प्रोच्यमानं देवि निशामय ॥११॥
 कर्मानुरूपं जन्म स्याद् देहो जन्मनि जन्मनि ।
 देहे देहे तथा प्राणास्तथा सर्वेन्द्रियाणि च ॥१२॥
 तेषु तेषु धनं राज्यं भोगा रत्नं स्त्रियो गृहम् ।
 सर्वं नरस्य सुलभं न तु त्रैलोक्यमोहनम् ॥१३॥
 चिच्छेदिषूणां मूर्धानं सर्वस्वं ददतामपि ।
 राज्यं धनं स्त्रियः प्राणानुपढौक्यतामपि ॥१४॥
 सर्वथा देवि नाख्येयं त्रिसत्यं ते ब्रवीम्यहम् ।
 शिष्यस्य सिद्धिः कथिते गुरोस्तु मरणं भवेत् ॥१५॥
 समासादुपदेशोऽयं मया ते समुदीरितः ।
 मृत्युर्न मम तस्मात्तु उपदेक्ष्यामि सुव्रते ॥१६॥
 लोभादन्ये ये प्रदद्युर्मृत्युवक्त्रं विशन्ति ते ।
 उपदेशं विना ये वै त्रैलोक्याकर्षणस्य हि ॥१७॥
 त्रैलोक्यमोहनं नाम पठन्ति कवचं त्विदम् ।
 सद्यस्ते मरणं यान्ति भक्षिता योगिनीगणैः ॥१८॥

[त्रैलोक्यमोहनकवचोपदेशः]

उपदेक्ष्यामि तस्मात्त्वां बध्यतामञ्जलिः प्रिये ।

सावधाना स्थिरा भूत्वा गदतोऽनुगदस्व मे ॥१९॥

त्रैलोक्यमोहनस्यास्य कवचस्य महेश्वरि ।

त्रिपुरारिः ऋषिः प्रोक्तो विराट् छन्द उदीरितम् ॥२०॥

देवी [भगवती] कामकलाकाली प्रकीर्तिता ।

फ्रं बीजं बीजमुद्दिष्टं कामार्णं कीलकं मतम् ॥२१॥

योगिनी शक्तिरद्विष्टा डाकिनी तत्त्वमुच्यते ।
 विनियोगोऽस्य कथितः पुरुषार्थचतुष्टये ॥२२॥
 देवीकामकलाकालीप्रीत्यर्थे च विशेषतः ।
 शत्रुक्षयार्थे राज्याप्तये प्रयोगोऽस्य वरानने ॥२३॥
 ओं ऐं श्रीं क्लीं शिरः पातु फ्रें ह्रीं छीं मदनातुरा ।
 स्त्रीं ह्रूं क्षौं ह्रीं लं ललाटं पातु ख्रें क्रौं करालिन ॥२४॥
 आं ह्रीं फ्रों क्षूं मुखं पातु क्लूं ड्रूं थ्रौं चण्डनायिका ।
 हूं त्रैं च्लूं मौः पातु दृशौ प्रीं ध्रीं क्षीं जगदम्बिका ॥२५॥
 क्रूं खूं घ्रीं च्लीं पातु कर्णौ ज्रं प्लै रुः सीं सुरेश्वरी ।
 गं प्रां ध्रीं थ्रीं हनू पातु अं आं इं ईं श्मशानिनी ॥२६॥
 जूं डूं ऐं औं भ्रुवौ पातु कं खं गं घं प्रमाथिनी ।
 चं छं जं झं पातु नासां टं ठं डं ढं भगाकुला ॥२७॥
 तं थं दं धं पात्वधरमोष्ठं पं फं रतिप्रिया ।
 बं भं यं रं पातु दन्तान् लं वं शं सं च कालिका ॥२८॥
 हं क्षं क्षं हं पातु जिह्वां सं शं वं लं रताकुला ।
 वं यं भं वं च चिबुकं पातु फं पं महेश्वरी ॥२९॥
 धं दं थं तं पातु कण्ठं ढं डं ठं टं भगप्रिया ।
 झं जं छं चं पातु कुक्षौ घं गं खं कं महाजटा ॥३०॥
 ह्रंसौः ह्रस्वफ्रें पातु भुजौ क्ष्मूं झ्रें मदनमालिनी ।
 डां जीं णूं रक्षताज्जत्रू नैं मौं रक्तासवोन्मदा ॥३१॥
 हां ह्रीं ह्रूं पातु कक्षौ मे ह्रैं ह्रौं निधुवनप्रिया ।
 क्लां क्लीं क्लूं पातु हृदयं क्लैं क्लौं मुण्डावतंसिका ॥३२॥
 श्रां श्रीं श्रूं रक्षतु करौ श्रैं श्रौं फेत्कारराविणी ।
 क्लां क्लीं क्लूं अंगुलीः पातु क्लैं क्लौं च नारवाहिनी ॥३३॥

च्रां च्रीं च्रूं पातु जठरं च्रैं च्रौं संहाररूपिणी ।
 छां छीं छ्रूं रक्षतान्नाभिं छ्रैं छ्रौं सिद्धिकरालिनी ॥३४॥
 स्त्रां स्त्रीं स्त्रूं रक्षतात् पाश्र्वैं स्त्रैं स्त्रौं निर्वाणदायिनी ।
 फ्रां फ्रीं फ्रूं रक्षतात् पृष्ठं फ्रैं फ्रौं ज्ञानप्रकाशिनी ॥३५॥
 क्षां क्षीं क्ष्रूं रक्षतु कर्णं क्ष्रैं क्ष्रौं नृमुण्डमालिनी ।
 ग्लां ग्लीं ग्लूं रक्षतादूरु ग्लैं ग्लौं विजयदायिनी ॥३६॥
 ब्लां ब्लीं ब्लूं जानुनी पातु ब्लैं ब्लौं महिषमर्दिनी ।
 प्रां प्रीं प्रूं रक्षताज्जंघे प्रैं प्रौं मृत्युविनाशिनी ॥३७॥
 थ्रां थ्रीं थ्रूं चरणौ पातु थ्रैं थ्रौं संसारतारिणी ।
 ॐ फ्रैं सिद्धिकरालि ह्रीं छ्रीं ह्रूं स्त्रीं फ्रैं नमः ॥३८॥
 सर्वसन्धिषु सर्वाङ्गं गुह्यकाली सदावतु ।
 ॐ फ्रैं सिद्धि ह्रस्वफ्रैं ह्रस्वफ्रैं ख्रस्वफ्रैं करालि ख्रस्वफ्रैं ह्रस्वफ्रैं
 ह्रस्वफ्रैं फ्रैं ॐ स्वाहा ॥३९॥
 रक्षताद्घोरचामुण्डा तु कलेवरं वहक्षमलवरयूं ।
 अव्यात् सदा भद्रकाली प्राणानेकादशेन्द्रियान् ॥४०॥
 ह्रीं श्रीं ॐ ख्रैं ह्रस्वख्रैं ह्रस्वख्रैं नक्षीं नज्जीं स्त्रीं छ्रीं
 ख्रैं ठ्रीं घ्रीं नमः ।
 यत्रानुक्तस्थलं देहे यावत्तत्र च तिष्ठति ॥४१॥
 उक्तं वाऽप्यथवानुक्तं करालदशनावतु ।
 ॐ ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं हूं स्त्रीं ध्रीं फ्रैं क्षूं कशौं क्रौं ग्लूं
 ख्रैं प्रीं ठ्रीं थ्रीं ट्रैं ब्लौं फट् नमः स्वाहा ॥४२॥
 सर्वमापादकेशाग्रं काली कामकलावतु ॥४३॥

[त्रैलोक्यमोहनकवचस्य फलश्रुतिः]

एतत्ते सर्वमाख्यातं यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
 एतेन कवचेनैव यदा भवति गुण्ठितः ॥४४॥

बध्नात् सारतरं तस्य शरीरं जायते तदा ।
 शोकदुःखामयैर्मुक्तः सद्यो ह्यमरतां व्रजेत् ॥४५॥
 आमुच्यानेन देहं स्वं यत्र कुत्रापि गच्छतु ।
 युद्धे दावाग्निमध्ये च सरित्पर्वतसिन्धुषु ॥४६॥
 राजद्वारे च कान्तारे चौरव्याघ्राकुले पथि ।
 विवादे मरणे त्रासे महामारीगदादिषु ॥४७॥
 दुःस्वप्ने बन्धने घोरे भूतावेशग्रहोद्गतौ ।
 विचर त्वं हि रात्रौ च निर्भयेनान्तरात्मना ॥४८॥
 एकावृत्याघनाशः स्यात् त्रिवृत्या चायुरापनुयात् ।
 शतावृत्या सर्वसिद्धिः सहस्रैः खेचरो भवेत् ॥४९॥
 वल्लभेऽयुतपाठेन शिव एव न संशयः ।
 किं वा देवि०० जानेः सत्यं सत्यं ब्रवीमि ते ॥५०॥
 चतुस्त्रैलोक्यलाभेन त्रैलोक्यविजयी भवेत् ।
 त्रैलोक्याकर्षणो मन्त्रस्त्रैलोक्यविजयस्तदा ॥५१॥
 त्रैलोक्यमोहनं चैतत् त्रैलोक्यवशकृन्मनुः ।
 एतच्चतुष्टयं देवि संसारेष्वतिदुर्लभम् ॥५२॥
 प्रसादात्कवचस्यास्य के सिद्धि नैव लेभिरे ।
 संवर्ताद्याश्च ऋषयो मारुताद्या महीभुजः ॥५३॥
 विशेषतस्तु भरतो लब्धवान् यच्छृणुष्व तत् ।
 जाह्नवीयमुनारेवाकावेरीगोमतीष्वयम् ॥५४॥
 सहस्रमश्वमेधानामेकैकत्राजहार हि ।
 याजयित्रे मातृपित्रे त्वेकैकस्मिन् महाक्रतौ ॥५५॥
 सहस्रं यत्र पद्मानां कण्वायादात् सवर्मणाम् ।
 सप्तद्वीपवतीं पृथ्वीं जिगाय त्रिदिनेन यः ॥५६॥

नवायुतं च वर्षाणां योऽजीवत् पृथिवीपतिः ।
 अव्याहतरथाध्वा यः स्वर्गपातालमीयिवान् ॥५७॥
 एवमन्योऽपि फलवानेतस्यैव प्रसादतः ।
 भक्तिश्रद्धापरायास्ते मयोक्तं परमेश्वरि ॥५८॥

[कवचस्यास्य गोपनीयताभिधानम्]

प्राणात्यये [ऽपि] नो वाच्यं त्वयान्यस्मै कदाचन ।
 देव्यदात् त्रिपुरघ्नाय स मां प्रादादहं तथा ॥५९॥
 तुभ्यं संवर्तन् ऋषये प्रादां सत्यं ब्रवीमि ते ।
 सवर्तो दास्यति प्रीतो देवि दुर्वाससे त्विमम् ॥६०॥
 दत्तात्रेयाय स पुनरेवं लोके प्रतिष्ठितम् ।
 वक्त्राणां कोटिभिर्देवि वर्षाणामपि कोटिभिः ॥६१॥
 महिमा वर्णितुं शक्यः कवचस्यास्य नो मया ।
 पुनर्ब्रवीमि ते सत्यं मनो दत्वा निशामय ॥६२॥
 इदं न सिद्धयते देवि त्रैलोक्याकर्षणं विना ।
 ग्रहीत्रे तुष्यते देवी दात्रे कुप्यति तत्क्षणात् ॥६३॥
 एतज् ज्ञात्वा यथाकर्तुमुचितं तत् करिष्यसि ।

इत्यादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां त्रैलोक्यविजयं नाम कवचम्
 नवमः पटलः ।

दशमः पटलः

[कामकलाकाल्याः रावणकृतं भुजङ्गप्रयातस्तोत्रम्]

महाकाल उवाच

अथ वक्ष्ये महेशानि देव्याः स्तोत्रमनुत्तमम् ।

यस्य स्मरणमात्रेण विघ्ना यान्ति पराङ्मुखाः ॥ १ ॥

विजेतुं प्रतस्थे यदा कालकस्या-

सुरान् रावणो मुञ्जमालिप्रवहान् ।

तदा कामकालीं स तुष्टाव वाग्भि-

जिगीषुर्मृधे बाहुवीर्येण सर्वान् ॥ २ ॥

महावर्त्तभीमासृगब्ध्युत्थवीची-

परिक्षालिता श्रान्तकंथश्मशाने ।

चितिप्रज्वलद्वह्निकीलाजटाले-

शिवाकारशावासने सन्निषण्णाम् ॥ ३ ॥

महाभैरवीयोगिनीडाकिनीभिः

करालाभिरापादलम्बत्कचाभिः ।

भ्रमन्तीभिरापीय मद्यामिषासा-

न्यजस्रं समं सञ्चरन्तीं हसन्तीम् ॥ ४ ॥

महाकल्पकालान्तकादम्बिनीत्विट्-

परिस्पर्द्धिदेहद्युति घोरनादाम् ।

स्फुरद्द्वादशादित्यकालाग्निरुद्र-

ज्वलद्विद्युदोघप्रभादुर्निरीक्ष्याम् ॥ ५ ॥

लसन्नीलपाषाणनिर्माणवेदि-

प्रभश्रोणिविम्बां चलत्पीवरोरुम् ।

समुत्तुङ्गपीनायतोरोजकुम्भां

कटिग्रन्थितद्वीपिकृत्युत्तरीयाम् ॥ ६ ॥

स्रवद्रक्तवल्गन्तृमुण्डावनद्धा-

सृगावद्धनक्षत्रमालेकहाराम् ।

मृतब्रह्मकुल्योपकल्पताङ्गभूषां

महाट्टाट्टहासैर्जगत्त्रासयन्तीम् ॥७॥

निपीताननान्तामितोद्वृत्तरक्तो-

च्छलद्वारया स्नापितोरोजयुग्माम् ।

महादीर्घदंष्ट्रायुगन्यञ्चदञ्च

ल्ललल्लेलिहानोग्रजिह्वाग्रभागाम् ॥८॥

चलत्पादपद्मद्वयालम्बिमुक्त-

प्रकम्पालिसुस्निग्धसंभुग्नकेशाम् ।

पदन्याससम्भारभीताहिराजा-

ननोद्गच्छदात्मस्तुतिव्यस्तकर्णाम् ॥९॥

महाभीषणां घोरविशार्द्धवक्त्रै-

स्तथासप्तविशान्वितैर्लोचनैश्च ।

पुरोदक्षवामे द्विनेत्रोज्ज्वलाभ्यां

तथान्यानने त्रिनेत्राभिरामाम् ॥१०॥

लसद्द्वीपिहृर्यक्षफेरुप्लवंग-

क्रमेलक्ष्णार्क्षद्विपग्राहवाहैः ।

मुखैरीदृशाकारितैर्भ्रजिमानां

महापिङ्गलोद्यज्जटाजूटभाराम् ॥११॥

भुजैः सप्तविशाङ्कितैर्वाग्भ्रमभ्रमै-

युतां दक्षिणे चापि तावद्भ्रिरेव ।

क्रमाद्रत्नमालां कपालं च शुष्कं

ततश्चर्मपाशं सुदीर्घं दधानाम् ॥१२॥

ततः शक्तिखट्वाङ्गमुण्डं भुशुण्डीं
 धनुश्चक्रघण्टाशिशुप्रेतशैलान् ।
 ततो नारकङ्कालबभ्रूरगोन्माद-
 वंशीं तथा मुद्गरं वह्निकुण्डम् ॥१३॥
 अधो डम्मरं पारिघं भिन्दिपालं
 तथा मौशलं पट्टिशं प्राशमेवम् ।
 शतघ्नीं शिवापोतकं चाथ दक्षे
 महारत्नमालां तथा कर्तृखड्गौ ॥१४॥
 चलत्तज्जनीमङ्कुशं दण्डमुग्रं
 लसद्रत्नकुम्भं त्रिशूलं तथैव ।
 शरान् पाशुपत्यांस्तथा पञ्च कुन्तं
 पुनः पारिजातं छुरीं तोमरं च ॥१५॥
 प्रसूनस्रजं डिण्डिमं गृध्रराजं
 ततः कोरकं मांसखण्डं श्रुवं च ।
 फलं बीजपूराह्वयं चैव सूचीं
 तथा पर्शुमेवं गदां यष्टिमुग्राम् ॥१६॥
 ततो बज्रमुष्टिं कुण्ठं सुघोरं
 तथा लालनं धारयन्तीं भुजैस्तैः ।
 जवापुष्परोचिष्फणीन्द्रोपकल्पत
 क्वणन्नूपुरद्वन्द्वसक्ताङ्घ्रिपद्माम् ॥१७॥
 महापीतकुम्भीनसावद्धनद्ध
 स्फुरत्सर्वहस्तोज्ज्वलत्कंकणां च ।
 महापाटलद्योतिदर्वीकरेन्द्रा-
 वसक्ताङ्गदव्यूहसंशोभमानाम् ॥१८॥

महाधूसरत्विड्भुजङ्गेन्द्रकल्प-
 स्फुरच्चारुकाटेयसूत्राभिरामाम् ।
 चलत्पाण्डुराहीन्द्रयज्ञोपवीत-
 त्विडुद्भासिवक्षःस्थलोद्यत्कपाटाम् ॥१९॥
 पिषङ्गोरगेन्द्रावनद्धावशोभा-
 महामोहबीजाङ्गसंशोभिदेहाम् ।
 महाचित्रिताशीविषेन्द्रोपकल्प-
 स्फुरच्चारुताटङ्कविद्योतिकर्णाम् ॥२०॥
 वलक्षाहिराजावनद्धोर्ध्वभासि-
 स्फुरत्पिङ्गलोद्यज्जटाजूटभाराम् ।
 महाशोणभोगीन्द्रनिःस्यूतमुण्डो-
 ल्लसत्किङ्किणीजालसंशोभिमध्याम् ॥२१॥
 सदा संस्मरामीदृशो कामकालीं
 जयेयं सुराणां हिरण्योद्भवानाम् ।
 स्मरेयुर्हि येऽन्येऽपि ते वै जयेयु-
 विपक्षान्मृधे नात्र सन्देहलेशः ॥२२॥
 पठिष्यन्ति ये मत्कृतं स्तोत्रराजं
 मुदा पूजयित्वा सदा कामकालीम् ।
 न शोको न पापं न वा दुःखदैर्न्यं
 न मृत्युर्न रोगो न भीतिर्न चापत् ॥२३॥
 धनं दीर्घमायुः सुखं बुद्धिरोजो
 यशःशर्मभोगाः स्त्रियः सूनवश्च ।
 श्रियो मङ्गलं बुद्धिरुत्साह आज्ञा
 लयः शर्म [सर्वं] विद्या भवेन्मुक्तिरन्ते ॥२४॥
 इति महावामकेश्वरतन्त्रेकालकेयहिरण्यपुरविजये रावणकृतं
 कामकालीभुजङ्गप्रयातस्तोत्रराजं समाप्तम् ।

[प्रसन्नाकलशस्य शक्तिसामरस्यस्य च विध्योरभिधानम्]

देव्युवाच

महायोगिन् महाकाल करुणाम्बुनिधे शिव ।
 अत्यद्भुतमिदं त्वत्तः श्रुतं कवचमुत्तमम् ॥१॥
 विशेषेण श्रुतं सर्वं मया चैतन्महेश्वर ।
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि मम प्रीतिकरं प्रिय ॥२॥
 कीदृशेन विधानेन आशु सा च प्रसीदति ।
 तत् कथयस्व देवेश यदि स्नेहोऽस्ति ते मयि ॥३॥

महाकाल उवाच

अथ सर्वप्रयोगाणां राजानं व्याहरामि ते ।
 यदेकवारकरणात् कृतकृत्योऽभिजायते ॥४॥
 महागोप्यतमं देवि प्रसन्नाकलशं विधिम् ।
 विशेषतस्तथा शक्तिसामरस्यकरं विधिम् ॥५॥
 गुरुदैवतमन्त्राणां यथैकत्वं फलप्रदम् ।
 तीर्थदैवतशक्तीनां तथैकत्वं महाफलम् ॥६॥
 क्षत्रविट्शूद्रजातीनामेष एव विधिर्मतः ।
 देवस्य मध्यतोलेखादुभयत्र समा क्रिया ॥७॥

[उपर्युक्तविध्योरधिकारिणो निर्देशः]

द्विजातेः केवलं तीर्थे नाधिकारः प्रशस्यते ।
 निन्दा तु प्राणनाशाय त्यागात् सिद्धिक्रियाऽकला ॥८॥
 निन्दात्यागौ न कर्तव्यौ देवि सिद्धिमभीप्सता ।

[उपर्युक्तविध्योः कालाभिधानम्]

प्रत्यष्टम्यां चतुर्दश्यां संक्रान्तौ मंगलेऽहनि ॥९॥

व्यतीपातोपरान्ते च स्वेच्छा यस्मिन् दिनेऽपि वा ।
कल्पितार्चादिसम्भारः कृतनित्यक्रियो दिवा ॥१०॥
भुक्तान्नो वाप्यभुक्तान्नो विधिं कुर्यान्महानिधि ।

[तीर्थस्य द्वादशप्रकाराभिधानम्]

तीर्थशक्त्योर्भिदां वच्मि तत्र चेतो निवेशय ॥११॥
माधवीका पानसी चैव खार्ज्जुरी च मधूकिका ।
गौडी ताली चतुर्जाता तण्डुली पुष्पसंभवा ॥१२॥
माधवीका च गौधूमी तथौषधिशिफात्मिका ।
क्षत्रविट्शूद्रजातीनां प्रशस्ता द्वादशैव हि ॥१३॥
मधु क्षीरं तथाज्यं च नारिकेलोदकं प्रिये ।
ब्राह्मणानामिदं शस्तं फलानां च रसास्तथा ॥१४॥

[शक्तेः प्रकाराभिधानम्]

शक्तिश्च द्विविधा प्रोक्ता स्वकीया परकीयका ।
अभावे परकीयायाः स्वीयां शक्तिं प्रकल्पयेत् ॥१५॥
न व्यङ्गीं नाधिकाङ्गीं च न रूक्षां न शिरालिनीम् ।
न पिङ्गां नाधिकां श्यामां जरन्तीं न करालिनीम् ॥१६॥
नादृष्टरजसं कन्यां नार्त्तवं समुपागताम् ।
नान्तर्वत्नीं न वा बालां नापत्यां न गलत्कुचाम् ॥१७॥
गौरांगीं युवतीं रम्यां पीनोन्नतपयोधराम् ।
विशालजघनां चारुदन्तपंक्तिविराजिताम् ॥१८॥
दीक्षितां कुलमार्गेषु भक्तिश्रद्धापरायणाम् ।
सदा वचस्कारिणीं च भयहीनां हसन्मुखीम् ॥१९॥
सर्वजातीर्द्विजः कुर्याद् विप्रां त्यक्त्वा तु भूमिपः ।
उभे विहाय वैश्यश्च तिस्रः शूद्रश्च वर्जयेत् ॥२०॥

भक्तौ दृढायां जातायां सर्वा सर्वेषु शस्यते ।

[तीर्थपात्राभिधानम्]

तीर्थमत्रमथो वच्मि हैमं वा राजतं तथा ॥२१॥

पार्थिवं नारिकेलं वा रात्नीयं सर्वसिद्धिदम् ।

तीर्थप्राप्तेषु पूजायामुभयत्रापि युज्यते ॥२२॥

[उक्तविध्योः देशाभिधानम्]

अथ कल्पितपूजादिसम्भारो भक्तितत्परः ।

शून्यागारे निर्जने च श्मशाने च चतुष्पथे ॥२३॥

गृहे वा निःशलाके स्याद् यत्र वा मनसो रुचिः ।

कुर्याद् गोप्यतमं सर्वं पशुर्नैवेक्ष्यते यथा ॥२४॥

[उक्तविध्योः स्वरूपाभिधानम्]

प्रक्षालिताङ्घ्रिराचान्त उत्तराभिमुखो विभीः ।

दृढं पद्मासनं कृत्वा व्याघ्रचर्मोपरि स्थितः ॥२५॥

भूतापसारणं कृत्वा तालैर्दिग्बन्धनं तथा ।

अङ्गन्यासं ततः कृत्वा कराङ्गन्यासमाचरेत् ॥२६॥

मातृकान्यासपीठादिन्यासं कुर्यात् पुरोक्तवत् ।

अर्घ्यस्थापनपर्यन्तं सर्वं कुर्यादतन्द्रितः ॥२७॥

[समन्त्रः पीठस्थापनविधिः]

ततो गोमयलिप्तायां भूमौ स्वस्तिकताजुषि ।

स्थापयेत् क्षालितं पीठं दारवं धातुमत्तथा ॥२८॥

वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण गोमयालिप्तभूपरि ।

आदौ तारत्रयं प्रोच्य मायायाः पञ्चकं ततः ॥२९॥

कूर्चार्ङ्कुशमहाक्रोधामृतगुह्यारतिप्रियाः ।
 कापालभैरवी नीलचामुण्डाशक्तिमानसाः ॥३०॥
 योगिनी...? काली कामगारुडविघ्नतः ।
 भारुण्डा खेचरी कामलक्ष्मीमेते[एता] त्रिशक्तयः ॥३१॥
 सद्योजातादिकाः पञ्च कूटाश्च तदनन्तरम् ।
 दानवाधारधनदाकूर्मानन्तविषामराः ॥३२॥
 एहोहि भगवत्येवं ततः पदमुदीरयेत् ।
 ततः कामकलाकालि सर्वशक्तिपदं ततः ॥३३॥
 समन्विते इति प्रोच्य प्रसन्नापदमुच्चरेत् ।
 शक्तिभ्यां सामरस्यं च तत उद्गारयेत्सुधीः ॥३४॥
 कुरुद्वन्द्वं मम ततः पूजां गृह्ण युगं वदेत् ।
 शत्रून् हन युगं प्रोच्य युगं मर्दय पातय ॥३५॥
 राज्यं मे [च] समुद्धृत्य देहि दापय युग्मकम् ।
 शाकिनीयोगिनीकूर्चस्त्रीह्रियां नवकं वदेत् ॥३६॥
 पञ्चचत्वारिंशबीजमेवं भवति भाविति ।
 फट्त्रयान्ते हृच्छिरोभ्यां मन्त्रः सर्वशुभावहः ॥३७॥
 उच्चार्यामुं मनुं पीठं स्थापयेत् स्थण्डिलोपरि ।

[समन्त्रमण्डलारचनविध्यभिधानम्]

पुनर्गृहीत्वा सिन्दूरं प्रशस्तं प्रसृतित्रयम् ॥३८॥
 वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण पीठे मण्डलमाचरेत् ।
 प्रणवं शाकिनीबीजं फेत्कारीं योगिनीमपि ॥३९॥
 चण्डं भूतं परां नादं रौद्रमानन्दमङ्कुशम् ।
 फट्पञ्चकं कामकलाकालीसंबोधनं ततः ॥४०॥
 घोररावे इति ततो विकटदंष्ट्र इत्यपि ।
 कालि कापालि इति च ॥४१॥

नररुधिर इत्युक्त्वा वसामांस इतीति च ।
 भोजनप्रिय इत्युक्त्वा भगप्रिय इतीरयेत् ॥४२॥
 भगाङ्कुश इति प्रोच्य भगमालिनि चोदरेत् ।
 भगोन्मादिनि इत्युक्त्वा भगात्तव [?] इतीरयेत् ॥४३॥
 इहागच्छ युगात्तिष्ठ सन्निधि कुरु च द्वयम् ।
 ततश्च भरतोपास्यागुह्यकाल्याश्च षोडशी ॥४४॥
 तता कामकलाकाल्यास्त्रैलोक्याकर्षणो मनुः ।
 शाकिनी डाकिनीबीजात्फेत्कारीबीजमुद्धरेत् ॥४५॥
 कूर्चं वधूं योगिनीं च प्रणवस्य च पञ्चकम् ।
 फडन्ते हृच्छिरश्चापि महामन्त्रोऽयमीरितः ॥४६॥
 अनेन पीठोपरि हि सिन्दूरैर्मण्डलं चरेत् ।

[समन्त्रं शक्तेः वस्त्रविमोचनविध्यभिधानम्]

ततः स्नातां शुचिं शक्तिं सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥४७॥
 आनीयानेन मन्त्रेण तस्या वस्त्रं विमोचयेत् ।
 तारप्रासादवेतालरुद्रद्रावणभैरवीः ॥४८॥
 शाङ्करब्रह्मभारुण्डाचामुण्डाकालगारुडाः ।
 पराकालीरतिक्षेत्रपालकामरमाह्वयः ॥४९॥
 फेत्कारीं विंशतितमां नमः स्वाहान्तगो मनुः ।
 चतुर्विंशत्यक्षरेण तां नमनां कारयेत्सुधीः ॥५०॥

[शक्त्यङ्के कलशस्थापनविधेः समन्त्रमभिधानम्]

सिन्दूरमण्डलस्योर्ध्वं कृतपद्मासनां स्त्रियम् ।
 उपवेश्य तदङ्के तु पूर्वोक्तं कलशं क्षिपेत् ॥५१॥
 वक्ष्यमाणेन मनुना योनिमण्डलमध्यगम् ।
 तारं षड्दीर्घको हृश्चः प्रासादाङ्कुशपाशकाः ॥५२॥

कूर्चं भूतश्च धनदा हयग्रीवकुमारकौ ।
 त्रिंशक्तिस्तापिनीतत्त्वं कूर्मद्रावणदानवाः ॥५३॥
 ततो जय जयेत्युक्त्वा भगवत्यपि संवदेत् ।
 ततः कामकलाकालि सर्वेश्वरि पदं ततः ॥५४॥
 इहागत्य चिरं तिष्ठ तिष्ठेति तदनन्तरम् ।
 ततश्च प्रोद्धरेद् देवि यावत्पूजां करोम्यहम् ॥५५॥
 ततस्त्रयं हि बीजानां पञ्चानां समनूद्धरेत् ।
 शाकिनीयोगिनीक्रोधह्रीवधूनां पृथक् पृथक् ॥५६॥
 धन्ते फट् पञ्च च स्वाहा कलशस्थापने मनुः ।
 इमं मन्त्रं गृणन् जुष्टं तस्या योन्युपरि न्यसेत् ॥५७॥

[अन्येषामिह कर्तव्याणामभिधानम्]

ततः पूर्वोदितं तीर्थं भिन्नपात्रस्थितं पुरः ।
 आनीयाच्छाद्य हस्ताभ्यां त्रैलोक्याकर्षणं जपेत् ॥५८॥
 दशकृत्वस्ततो धेनुमुद्रया चावगुण्ठनम् ।
 दिग्बन्धनं छोटिकया कुर्याच्च तदनन्तरम् ॥५९॥
 तस्योपरिष्ठात् क्रमशो नवमुद्राः प्रदर्शयेत् ।
 शक्ति कपालं योनिं च सामरस्यं ततः परम् ॥६०॥
 मुद्रास्वर्दाशितास्वेवं सर्वं तद्विफलं भवेत् ।

[अष्टशक्तीनां पूजाविध्यभिधानम्]

तत्र दिक्षु विदिक्ष्वेवं शक्तीरष्ट प्रपूजयेत् ॥६१॥
 इच्छा क्रिया सिद्धिर्ऋद्धिः स्वाहा भीमा करालिनी ।
 चण्डसङ्कर्षणी चेति दिक्ष्वष्टसु पृथक् स्थितम् ॥६२॥

मध्येऽनङ्गकुलां देवीं गन्धपुष्पादिभिर्यजेत् ।
 त्रैलोक्याकर्षणेनैव मध्ये कामकलामपि ॥६३॥
 तद्भक्ता गुह्यकालीं वा पूजयेयुर्हि तत्स्थले ।

[समन्त्रं कुलद्रव्यस्य शापमोक्षविध्यभिधानम्]

कुर्यात्ततः शापमोक्षं कुलद्रव्यस्य भाविनि ॥६४॥
 वैदिकागममन्त्राभ्यां द्रव्यशापविमोक्षणम् ।
 तन्नादौ वैदिकं वच्मि कथयिष्ये ततः परम् ॥६५॥
 एकमेव परं ब्रह्म स्थूलसूक्ष्ममयं ध्रुवम् ।
 कचोद्भवां ब्रह्माहत्यां तेन ते नाशयाम्यहम् ॥६६॥
 सूर्यमण्डलसंभूते वरुणालयसंभवे ।
 अमाबीजमये देवि शुक्रशापाद्विमुच्यताम् ६७॥
 वेदानां प्रणवो बीजं ब्रह्मानन्दमयं यदि ।
 तेन सत्येन ते देवि ब्रह्माहत्यां व्यपोहतु ॥६८॥
 इमं मन्त्रत्रयं देवि वैदिकं परिकीर्तितम् ।
 आगमोक्तं मन्त्रमपि मयोक्तमवधारय ॥६९॥
 तारं कूर्चं डाकिनीं च फेत्कारीं योगिनीमपि ।
 लक्ष्मीमन्मथचामुण्डाभारुण्डाभैरवीतडित् ॥७०॥
 वामदेवं ततः कूटमीशानं च ततः परम् ।
 ततः प्रसन्ने इति च प्रसन्ना तदनन्तरम् ॥७१॥
 रूपिण्यतो भगवति कालि कामकलाक्षरात् ।
 शुक्रदत्तं शापमिति मुञ्च मुञ्चापय द्वयम् ॥७२॥
 परमानन्दात्सामरस्यकारिणीति समुद्धरेत् ।
 इदं ब्रह्मभूयादहं ब्रह्मभूयासमित्यपि ॥७३॥
 पठेद् वारत्रयमिदं बीजानीह त्रयोदश ।
 व्युत्क्रमात् पठनीयानि फट् नमो वह्निकामिनी ॥७४॥

एतन्मन्त्रेणाभिमन्त्र्य षड्दीर्घैरमृतं स्मरेत् ।
 ब्रह्मशापमोचितायै सुधादेव्यै नमो वदेत् ॥७५॥
 दशवारान् जपित्वैवं कामषड्दीर्घमुच्चरेत् ।
 कुलकृत्स्नमिति प्रोच्य शापं मोचय युग्मकम् ॥७६॥
 अमृतं स्नावय द्वन्द्वं वह्निजायान्तगो मनुः ।
 दशवारानिदं जप्त्वा त्रैलोक्याकर्षणं जपेत् ॥७७॥

[आनन्दभैरवभैरव्योर्ध्यानम्]

ततो द्रव्यस्य मध्ये तु ध्यायेदानन्दभैरवम् ।
 आनन्दभैरवीं चापि सामरस्यपदं गतौ ॥७८॥
 सूर्यकोटिप्रतीकाशं चन्द्रकोटिसुशीतलम् ।
 वृषारूढं नीलकण्ठं सर्वाभरणभूषितम् ॥७९॥
 कपालखट्वाङ्गधरं घण्टाडमरुवादिनम् ।
 पाशाङ्कुशधरं देवं गदामुशलधारिणम् ॥८०॥
 खड्गखेटकचक्राष्टिपर्शुमुद्गरशूलिनम् ।
 भुशुण्डीधारिणं घोरं वरदाभयपाणिकम् ॥८१॥
 लोहितं देवदेवेशं भावयेद् भैरवीयुतम् ।
 एवं ध्यात्वा गुह्यबीजैर्वषट् तं पूजयेत् त्रिधा ॥८२॥

[सुधादेव्याः ध्यानम्]

ततो ध्यायेत्सुधादेवीं चन्द्रकोट्यमृतप्रभाम् ।
 हिमकुन्देन्दुधवलां पञ्चवक्त्रां त्रिलोचनाम् ॥८३॥
 अष्टादशभुजैर्युक्तां सर्वानन्दकरोद्यताम् ।
 प्रहसन्तीं विशालाक्षीं देवदेवस्य संमुखे ॥८४॥
 गुह्यबीजैः सुधादेव्यै वौषट् संपूज्य पार्वति ।

[त्रिकोणचक्रलेखनविध्यभिधानम्]

॥ त्रिकोणचक्रं संलिख्य वामावर्त्तेन वै दले ॥८५॥
 कोणाच्च दक्षिणादूर्ध्वं दक्षिणादुत्तरावधि ।
 ॥ अकारादिक्षकारान्तं गुह्यबीजं त्रिवारकम् ॥८६॥
 विलिख्य शाकिनीबीजं दशकृत्वो जपेत् तम् ।

[अन्यकरणीयविध्यभिधानम्]

ध्यात्वामृतत्वं द्रव्येऽस्मिन् शिवशक्तिसमागमात् ॥८७॥
 अमृतीकृत्य धेन्वा तद् वारुणं चाष्टधा जपेत् ।
 कुर्यात्ततोऽमृतन्यासं न्यासराजं महोदयम् ॥८८॥
 न्यासमेनं विना देवि द्रव्यशुद्धिर्न जायते ।
 पञ्चविंशतितत्त्वानि तावन्त्येव स्थलानि च ॥८९॥
 वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण तेषु स्थानेषु विन्यसेत् ।
 विधाय पुरतो वस्तु वामहस्तकनिष्ठया ॥९०॥
 तृतीयपर्वाङ्गुष्ठस्य योगान्मुद्राभिजायते ।
 परमी नामतां स्पृष्ट्वा तथा तत् तत् स्थलं न्यसेत् ॥९१॥
 आदाविरां ततः स्वाङ्गं ततः शक्तिं ततो घटम् ।
 मन्त्रपाठेन चैकेन न्यसेद् देवि चतुर्ध्वपि ॥९२॥
 अयमेव विधिर्ज्ञेयो न्यासे निर्वाणनामनि ।
 न्यासे तथा सामरस्ये किन्तु भिन्नं स्थलं भवेत् ॥९३॥

इति श्रीमदादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां पूजाविधिर्नाम

दशमः पटलः

एकादशतमः पटलः

महाकाल उवाच

ततः परं प्रकुर्वीत न्यासं देव्यमृतान्वयम् ।
 दोषनाशगुणाधिक्ये जायेते तेन निश्चितम् ॥१॥
 न्यासस्यास्यामृताख्यस्य कात्यायन ऋषिर्मतः ।
 छन्दो विराडिति ख्यातं काली कामकला सुरी ॥२॥
 कामबीजं कीलकं स्याद् योगिनी शक्तिरुच्यते ।
 वधूबीजमिह प्रोक्तं विनियोगः प्रकीर्तितः ॥३॥
 आनन्दानुभवायोच्चैरथवा सर्वसिद्धये ।
 पञ्चविंशतिपात्राणि पूर्वोक्तानि प्रकल्पयेत् ॥४॥
 साधाराणि क्रमाद् देवि व्यत्यासं नैव कल्पयेत् ।
 एतन्न्यासे प्रात्यहिके प्रोक्तं मुक्त्वा समाचरेत् ॥५॥
 ज्ञानेच्छाकृतिधर्माश्च वैराग्यैश्वर्यमित्यपि ।
 शक्तिः कैवल्यमुत्साह धैर्यं गुह्यविवेकौ ॥६॥
 विकारः सुखमानन्दः संज्ञा पुण्यं क्रिया तथा ।
 विकृतिः प्रकृतिश्चैवाहङ्कारो महदादिकः ॥७॥
 तन्मात्रं लिङ्गपरमात्मानौ चेति प्रकीर्तितौ ।
 पुनस्तत्त्वान्तरं पञ्चविंशं देवि निशामय ॥८॥
 शिवेश्वरौ शुद्धिविद्ये लिङ्गजीवात्मसूक्ष्मकाः ।
 अविद्या नियतिः कालः कला रागः कुलामृतम् ॥९॥
 बुद्धिर्माया मनः कामो रजः सत्त्वं तमस्तथा ।
 युक्तिः सिद्धिः सामरस्यं पञ्चविंशमिदं क्रमात् ॥१०॥
 शिरो ललाटास्यकण्ठाः स्कन्धौ चापि कफोणिकौ ।
 मणिबन्धावङ्गुलीनां मूलाग्रौ परिकीर्तितौ ॥११॥

बंक्षणौ जानुनी गुल्फौ पादङ्गुल्यङ्घ्रिकाग्रकाः ।
 व्यापकं सर्वशारीरं पंचविंशतमं प्रिये ॥१२॥
 तारवाग्भवह्रीकूर्चवधूलक्ष्मीमनोभुवाम् ।
 पाशाङ्कुशमहाक्रोधभूतप्रासादविद्युताम् ॥१३॥
 पराचण्डामृतप्रेताः फेत्कारी शाकिनी रतिः ।
 पञ्चकूटास्तात्पुरुषाश्चामुण्डाभैरवीविषाः ॥१४॥
 ब्रह्मवेतालभारुण्डा नीलद्रावणमानसाः ।
 वज्रशाङ्करकापालरौद्रानन्दगरुत्मताम् ॥१५॥
 चत्वारिंशच्च बीजानामुद्धरेत् प्रथमं सुधीः ।
 इदममृतीकृत्येति पदं दद्यात् ततः परम् ॥१६॥
 परमात्मनीति संलिख्य [पञ्चवा] रमितीरयेत् ।
 जुषस्व वह्निजायान्त एकषष्ट्यक्षरो मनुः ॥१७॥
 प्रतिवारं मन्त्रपाठं सकृद्वापि प्रयोजयेत् ।
 ज्ञानात्मने शिवायेति प्रोक्त्वा शीर्षं न्यसेत् प्रिये ॥१८॥
 एवं पूर्वोक्तविधिना त्रितयं त्रितयं वदेत् ।
 प्रोक्षण्यादाय पीयूषं तत्तत्पात्रे निवेशयेत् ॥१९॥
 तेनैव मन्त्रेण सकृत्प्रतिवारमथापि वा ।
 पुनरादाय षट्पात्राण्यन्यानि परिकल्पयेत् ॥२०॥
 वीरो भोगः शक्तिकुलं गुरुदैवतमेव च ।
 तत्रैकषष्ट्यक्षरिणा प्रत्येकं मनुना चर्चयेत् ॥२१॥
 सामरस्यं च निर्वाणमत्रैव समये चरेत् ।
 वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण तद्वस्तु स्थापयेद् घटे ॥२२॥
 प्रणवः शाकिनी कूर्चं फेत्कारीभोगमन्मथाः ।
 लज्जाप्रेतरमामैधसुधाकालीरतिक्रमाः ॥२३॥

संहारानाख्यभासाज्ञाविशुद्धचनाहतप्रभाः ।
 बृहद्रथन्तरज्येष्ठपुण्डरीकमहाव्रतान् ॥२४॥
 सौत्रामण्यश्वमेधैडाविश्वजित्सिद्धवारुणान् ।
 कूटानष्टादशैतांस्तु प्रोचचरेत्तदनन्तरम् ॥२५॥
 पञ्चामृतं समुद्धृत्य सुधारूपेण चोद्धरेत् ।
 कुम्भेऽस्मिन् संविश द्वन्द्वं तिष्ठापि सन्निधिं कुरु ॥२६॥
 सप्तविंशत्सुधादीनि प्रतिलोमं ततो वदेत् ।
 अन्तेऽस्त्रत्रितयं हार्दवह्निजायान्तगो मनुः ॥२७॥
 इति संस्थाप्य पीयूषं कुम्भे आवाह्य कालिकाम् ।
 पुष्पस्रजाच्छाद्य घटमृत्विङ्नागाङ्कमण्डितम् ॥२८॥
 दशोपचारैः संपूज्य स्तुत्वा नत्वा विधूप्य च ।
 पञ्चविंशतिपात्राणां देव्या मध्ये च सस्मितम् ॥२९॥
 पात्रं संस्थाप्य साधारं योनिमुद्रां प्रदर्श्य च ।
 भूमौ त्रिकोणमालिख्य तद्वहिश्चतुरस्रकम् ॥३०॥
 आधारशक्तिं संपूज्य पात्रं तस्योपरि न्यसेत् ।
 मूलेन पात्रं संवीक्ष्य शाकिन्यस्त्रेण क्षालनम् ॥३१॥
 तेनैव ताडनं कृत्वा कवचेनावगुण्ठयेत् ।
 पुनरन्यघटस्थायिद्रव्यं दक्षिणतो न्यसेत् ॥३२॥
 पात्रं वामकरे कृत्वा मनुनानेन पूजयेत् ।
 ऊहः सर्वत्र कर्त्तव्यः स्वेष्टदेव्यास्तु नामनि ॥३३॥
 तारं त्रयां तथा कूर्चं योगिनीं शाकिनीमपि ।
 काकिनीं खेचरीं नागं भारुण्डां त्रिशिखामपि ॥३४॥
 प्रोच्चार्य वामहस्ते तु देव्याः पात्रं निधापयेत् ।
 ततस्तारं च मायां च शाकिनीं त्रिपुटां स्मरम् ॥३५॥

मोहाद्ध्युपान्नाशनाय नम उच्चारयेत्सुधीः ।
 डाकिनीहीरमाकालवेदिसानुबलिस्त्रियः ॥३६॥
 उच्चार्य्य सोऽहं देव्यर्घ्यपात्राधारमितीरयेत् ।
 साधयामि नमः प्रोच्य धूपयेत्संविदापुरैः ॥३७॥
 संपूज्य पात्राधारं हि पात्रं संपूजयेत्ततः ।
 डाकिनीं च त्रपां लक्ष्मीं तारकं कोणखेदकौ ॥३८॥
 आग्नेयास्त्रं सवामश्रुक् कूटं बहिरथं तथा ।
 धर्म्याग्निसोमसूर्याश्च सकलान्नम ईरयेत् ॥३९॥
 त्रपां रमां समुच्चार्य्याक्षरं य श ह वर्गकम् ।
 धूम्राचिर्नीलरक्ता च कपिला विस्फुलिङ्गिनी ॥४०॥
 ज्वालिन्यर्चिष्मती हव्यवाहिनी कव्यवाहिनी ।
 रौद्री संहारिणी चेति कलां श्रीपादुकां नमः ॥४१॥
 इत्याधारं पुनश्चार्घ्यपात्रगर्भं विधूपयेत् ।
 वक्ष्यमाणेन विधिना सुगन्धिद्रव्यविस्तरैः ॥४२॥
 तारं लज्जां च लक्ष्मीं च कामं मुक्तां नृसिंहकम् ।
 सन्धूप्य विन्यसेत्पात्रं त्रिपाद्यां साधकोत्तमः ॥४३॥
 लज्जां लक्ष्मीं स्मरं कूर्चं डाकिनीं शाकिनीं बलिम् ।
 सोऽहमम्बार्घ्यपात्रमुक्त्वा स्थापयामि नमो वदेत् ॥४४॥
 अथ साधारमर्घ्यं तं पूजयेत् परमेश्वरि ।
 लज्जां लक्ष्मीं रुषं कामं योगिनीं शाकिनीं सुधाम् ॥४५॥
 क्षेत्रपालं गारुडञ्च कूटं च द्वादशाहकम् ।
 सिद्धिप्रदद्वादशकलात्मने सूर्येति कीर्तयेत् ॥४६॥
 मण्डलायार्घ्यपात्राय नम उच्चारयेत्ततः ।
 त्रपां लक्ष्मीं स्मरं कूर्चं वक्ष्यमाणकलादिभिः ॥४७॥

श्रीपादुकां नम इति पूजयेत्तदनन्तरम् ।
 तपिनी तापिनी चैव भ्रामरी क्लेदिनी तथा ॥४८॥
 शोधिनी रोधिनी चैव वारुण्याकर्षिणी तथा ।
 सुषुम्णा वृष्टिवाहा च ज्येष्ठा चैव हिरण्यका ॥४९॥
 पूजयित्वा वामभागे सिन्दूरैर्मण्डलं चरेत् ।
 उत्थाप्य दक्षिणाद्भागाद्वक्ष्यमाणमनुं वदन् ॥५०॥
 स्थापयेत् पूर्णकुम्भं तं वामभागस्थ मण्डले ।
 प्रणवं वाग्भवं लज्जां लक्ष्मीं कामं च शाकिनीम् ॥५१॥
 योगिनीं त्रिशिखां कूर्चं फेत्कारीजम्भपङ्क्तयः ।
 सिन्दूरगन्धपुष्पाद्यैः कुलकुम्भं प्रपूजयेत् ॥५२॥
 सृष्ट्या स्थित्या च संहारानाख्याभासाख्यकूटकैः ।
 ततो लज्जां रमां कूर्चं कूटं संहारमेव च ॥५३॥
 हिरण्यगर्भकूटं च आनन्दभैरवाय च ।
 वौषट् त्रिवारमुच्चार्य्य कराभ्यां कुम्भमुद्धरेत् ॥५४॥
 तीर्थसंस्थापने कुम्भे पूर्वोक्तं मन्त्रमुच्चरन् ।
 शतार्णं मन्त्रमथवा सहस्रार्णमथापि वा ॥५५॥
 जपन्पात्रं पूर्यीत निःशब्दं सूक्ष्मधारया ।
 तारं मैथ्रं त्रपां लक्ष्मीं स्मरकूर्चौ च शाकिनीम् ॥५६॥
 उच्चार्य्य वक्ष्यमाणेन श्लोकेन पिहितं चरेत् ।
 ब्रह्माण्डखण्डसंभूतपीयूषसमतावह ॥५७॥
 आपूरितमहापात्रं त्वमशेषरसं वहेः ।
 अमृतं नाभसं कूटं सिद्धकूटं समुच्चरन् ॥५८॥
 संवेष्टयेत् ततः पात्रं मुद्रया लेलिहानया ।
 पञ्चमुद्रां ततः पश्चाद्दर्शयेत् तथा ॥५९॥
 स्तम्भनं चतुरस्रञ्च मत्स्यं गोक्षुरमेव च ।
 योनिमुद्रा च विज्ञेया पञ्च मुद्रा महाफलाः ॥६०॥

अस्मिन्नेव क्षणे देवि पञ्चविद्यां समुच्चरेत् ।
 मैधत्रपारमामैधा अमृते अमृतोद्भवे ॥६१॥
 अमृतवर्षिष्युच्चार्य्य कामार्णादमृतं वदेत् ।
 ततश्च स्रावयद्वन्द्वं भैरवीबीजमुच्चरेत् ॥६२॥
 ततः सुधे शुक्रशापं मोचयेति प्रकीर्त्तयेत् ।
 चतुरन्वयिनां सिद्धिसामर्थ्यं दहयुगमकम् ॥६३॥
 उक्त्वा महाखेचरीति मुद्रां प्रकटय द्वयम् ।
 कूर्चस्वाहान्तगो मन्त्रः प्रथमः परिकीर्त्तितः ॥६४॥
 मैधत्रयं हृषद्दीर्घसुधाकृत्स्नं ततः परम् ।
 शापं नाशय इत्युक्त्वा अमृतं स्रावयद्वयम् ॥६५॥
 मन्त्रो द्वितीयः स्वाहान्तस्तृतीयमवधारय ।
 मैधत्रयमुषस्तृष्णापराधान् परिकीर्त्तयेत् ॥६६॥
 विकारशोधिनि प्रोच्य कुलद्रव्यस्य चेत्यपि ।
 विकारान् हर युग्माग्निवल्लभाय तृतीयकः ॥६७॥
 चतुष्टयं वाग्भवस्य अमृते अमृतोद्भवे ।
 इत्युच्चार्य्य वदेदमृतवर्षिणीति ततः परम् ॥६८॥
 महाप्रकाशयुक्ते च स्वाहान्तोऽयं चतुर्थकः ।
 चतुः सारस्वतं सोमं त्रपाकूर्चस्मरस्त्रियः ॥६९॥
 तिरस्करिणि संबोध्य सकलेति जयेति च ।
 वाग्वादिनीति सकलात्ततः पशुजनेति च ॥७०॥
 आभिस्तु पञ्चविद्याभिः सर्वदोषविघातिभिः ।
 इति ते कथितो व्यासान्मन्त्रध्यानार्चनक्रियाः ॥७१॥
 वैशेषिकाः क्रियायोगाः प्रयोगा औपचारिकाः ।
 सांप्रतं ब्रूहि मे किन्त्वमाकर्णयितुमिच्छसि ॥७२॥
 इति श्रीमदादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां नानाप्रयोगकथनं
 नामैकादशतमः पटलः

द्वादशतमः पटलः

देव्युवाच

त्वत्तः श्रुतं मया नाथ देव देव जगत्पते ।
देव्याः कामकलाकाल्या विधानं सिद्धिदायकम् ॥१॥
त्रैलोक्यविजयस्यापि विशेषेण श्रुतो मया ।
तत्प्रसंगेन चान्यासां मन्त्रध्याने तथा श्रुते ॥२॥
इदानीं जायते नाथ शुश्रूषा मम भूयसो ।
नाम्नां सहस्रे त्रिविधमहापापौघहारिणि ॥३॥
श्रुतेन येन देवेश धन्या स्यां भाग्यवत्यपि ।

महाकाल उवाच

भाग्यवत्यसि धन्यासि सन्देहो नात्र भाविनि ॥४॥
सहस्रनामश्रवणे यस्मात्ते निश्चितं मनः ।
तस्या नाम्नां तु लक्षाणि विद्यन्ते चाथ कोटयः ॥५॥
तान्यल्पायुर्मतित्वेन नृभिर्द्वारयितुं सदा ।
अशक्यानि वरारोहे पठितुं च दिने दिने ॥६॥
तेभ्यो नामसहस्राणि साराण्युद्धृत्य शम्भुना ।
अमृतानीव दुग्धाब्धेर्भूदेवेभ्यः समर्पितम् ॥७॥
कानिचित्तत्र गौणानि गदितानि शुचिस्मिते ।
रूढाण्याकारहीनत्वाद् गौणानि गुणयोगतः ॥८॥
राहित्याद्ब्रह्मिगुणयोस्तानि सांकेतिकान्यपि ।
त्रिविधान्यपि नामानि पठितानि दिने दिने ॥९॥

राधयन्तीप्सितानर्थान्ददत्यमृतमव्ययम् ।
 क्षपयन्त्यपमृत्युं च मारयन्ति द्विषोऽखिलान् ॥१०॥
 घ्नन्ति रोगानथोत्पातान्मङ्गलं कुर्वतेऽवहम् ।
 किमुतान्यत् सदा सन्निधापयत्यर्थिकामपि ॥११॥
 त्रिपुरघ्नोऽप्यदो नामसहस्रं पठति प्रिये ।
 तदाज्ञयाप्यहमपि कीर्त्तयामि दिने दिने ॥१२॥
 भवत्यपीदमस्मत्तः शिक्षित्वा तु पठिष्यति ।
 भविष्यति च निर्णीतं चतुर्वर्गस्य भाजनम् ॥१३॥
 मनोऽन्यतो निराकृत्य सावधाना निशामय ।
 नाम्नां कामकलाकाल्याः सहस्रं मुक्तिदायकम् ॥१४॥
 ॐ अस्य कामकलाकालीसहस्रनामस्तोत्रस्य श्रो
 त्रिपुरघ्नऋषिरनुष्टुप् छन्दस्त्रिजगन्मयरूपिणी
 भगवती श्री कामकलाकाली देवता क्लीं बीजं स्फोटं
 शक्तिः ह्रूं कीलकं क्षौं तत्त्वं श्री कामकलाकाली-
 सहस्रनामस्तोत्रपाठे जपे विनियोगः ॐ तत्सत् ।
 ॐ क्लीं कामकलाकाली कालरात्रिः कपालिनी ।
 कात्यायनी च कल्याणी कालाकारा करालिनी ॥१५॥
 उग्रमूर्तिर्महाभीमा घोररावा भयङ्करा ।
 भूतिदा भयहन्त्री च भवबन्धविमोचिनी ॥१६॥
 भव्या भवानी भोगाढ्या भुजङ्गपतिभूषणा ।
 महामाया जगद्धात्री पावनी परमेश्वरी ॥१७॥
 योगमाता योगगम्या योगिनी योगिपूजिता ।
 गौरी दुर्गा कालिका च महाकल्पान्तनर्त्तकी ॥१८॥

अव्यया जगदादिश्च विधात्री कालमर्दिनी ।
 नित्या वरेण्या विमला देवाराध्यामितप्रभा ॥१६॥
 भारुण्डा कोटरी शुद्धा चञ्चला चारुहासिनी ।
 अग्राह्यातीन्द्रियाऽगोत्रा चर्चरोर्ध्वशिरोरुहा ॥२०॥
 कामुकी कमनीया च श्रीकण्ठमहिषी शिवा ।
 मनोहरा माननीया मतिदा मणिभूषणा ॥२१॥
 श्मशाननिलया रौद्रा मुक्तकेश्यदृहासिनी ।
 चामुण्डा चण्डिका चण्डी चार्वङ्गी चरितोज्ज्वला ॥२२॥
 घोरानना धूम्रशिखा कम्पना कम्पितानना ।
 वेपमानतनुर्भीदा निर्भया बाहुशालिनी ॥२३॥
 उल्मुकाक्षी सर्पकर्णी विशोका गिरिनन्दिनी ।
 ज्योत्स्नामुखी हास्यपरा लिङ्गा लिङ्गधरा सती ॥२४॥
 अविकारा महाचित्रा चन्द्रवक्त्रा मनोजवा ।
 अदर्शना पापहरा श्यामला मुण्डमेखला ॥२५॥
 मुण्डावतंसिनी नीला प्रपन्नानन्ददायिनी ।
 लघुस्तनी लम्बकुचा घूर्णमाना हराङ्गना ॥२६॥
 विश्वावासा शान्तिकरी दीर्घकेश्यरिखण्डिनी ।
 रुचिरा सुन्दरी कम्प्रा मदोन्मत्ता मदोत्कटा ॥२७॥
 अयोमुखी वह्निमुखी क्रोधनाऽभयदेश्वरी ।
 कुडम्बिका साहसिनी खड्गकी रक्तलेहिनी ॥२८॥
 विदारिणी पानरता रुद्राणी मुण्डमालिनी ।
 अनादिनिधना देवी दुर्निरीक्ष्या दिगम्बरा ॥२९॥
 विद्युज्जिह्वा महादंष्ट्रा वज्रतीक्ष्णा महास्वना ।
 उदयावर्कसमानाक्षी विन्ध्यशैलसमाकृतिः ॥३०॥

नीलोत्पलदलश्यामा नागेन्द्राष्टकभूषिता ।
 अग्निज्वालकृतावासा फेत्कारिण्यहिकुण्डला ॥३१॥
 पापघ्नी पालिनी पद्मा पुण्या पुण्यप्रदा परा ।
 कल्पान्ताम्भोदनिर्घोषा सहस्रावर्कसमप्रभा ॥३२॥
 सहस्रप्रेतराट्क्रोधा सहस्रेशपराक्रमा ।
 सहस्रधनदैश्वर्या सहस्रांधिकराम्बिका ॥३३॥
 सहस्रकालदुष्प्रेक्ष्या सहस्रेन्द्रियसञ्चया ।
 सहस्रभूमिसदना सहस्राकाशविग्रहा ॥३४॥
 सहस्रचन्द्रप्रतिमा सहस्रग्रहचारिणी ।
 सहस्ररुद्रतेजस्का सहस्रब्रह्मसृष्टिकृत् ॥३५॥
 सहस्रवायुवेगा च सहस्रफणकुण्डला ।
 सहस्रयन्त्रमथिनी सहस्रोदधिसुस्थिरा ॥३६॥
 सहस्रबुद्धकरुणा महाभागा तपस्विनी ।
 त्रैलोक्यमोहिनी सर्वभूतदेववशङ्करी ॥३७॥
 सुस्निग्धहृदया घण्टाकर्णा च व्योमचारिणी ।
 शंखिनी चित्रिणीशानी कालसंकर्षिणी जया ॥३८॥
 अपराजिता च विजया कमला कमलाप्रदा ।
 जनयित्री जगद्योनिर्हेतुरूपा चिदात्मिका ॥३९॥
 अप्रमेया दुराधर्षा ध्येया स्वच्छन्दचारिणी ।
 शातोदरी शाम्भविनी पूज्या मानोन्नताऽमला ॥४०॥
 ॐ काररूपिणी ताम्रा बालावर्कसमतारका ।
 चलज्जिह्वा च भीमाक्षी महाभैरवनादिनी ॥४१॥
 सात्त्विकी राजसी चैव तामसी घर्घराऽचला ।
 माहेश्वरी तथा ब्राह्मी कौमारी मानिनीश्वरा ॥४२॥

सौपर्णी वायवी चैन्द्री सावित्री नैर्ऋती कला ।
 वारुणी शिवदूती च सौरी सौम्या प्रभावती ॥४३॥
 वाराही नारसिंही च वैष्णवी ललिता स्वरा ।
 मैत्र्यार्यम्पी च पौष्पी च त्वाष्ट्रो वासव्युमारतिः ॥४४॥
 राक्षसो पावनी रौद्री दास्री रोदस्युदुम्बरी ।
 सुभगा दुर्भगा दीना चञ्चुरीका यशस्विनी ॥४५॥
 महानन्दा भगानन्दा पिच्छिला भगमालिनी ।
 अरुणा रेवती रक्ता शकुनी श्येनतुण्डिका ॥४६॥
 सुरभी नन्दिनी भद्रा बला चातिबलामला ।
 उलूपी लम्बिका खेटा लेलिहानान्त्रमालिनी ॥४७॥
 वैनायिकी च वेताली त्रिजटा भृकुटी सती ।
 कुमारी युवती प्रौढा विदग्धा घस्मरा तथा ॥४८॥
 जरती रोचना भीमा दोलमाला पिच्छिण्डला ।
 अलम्बाक्षी कुम्भकर्णी कालकर्णी महासुरी ॥४९॥
 घण्टारवाथ गोकर्णी काकजङ्घा च मूषिका ।
 महाहनुर्महाग्रीवा लोहिता लोहिताशनी ॥५०॥
 कोर्त्तिः सरस्वती लक्ष्मीः श्रद्धा बुद्धिः क्रिया स्थितिः ।
 चेतना विष्णुमाया च गुणातीता निरञ्जना ॥५१॥
 निद्रा तन्द्रा स्मिता छाया जृम्भा क्षुदशनायिता ।
 तृष्णा क्षुधा पिपासा च लालसा क्षान्तिरेव च ॥५२॥
 विद्या प्रज्ञा स्मृतिः कान्तिरिच्छा मेधा प्रभा चित्तिः ।
 धरित्री धरणी धन्या धोरणी धर्मसन्ततिः ॥५३॥
 हालाप्रिया हाररतिर्हारिणी हरिणेक्षणा ।
 चण्डयोगेश्वरी सिद्धिकराली परिडामरी ॥५४॥

जगदान्या जनानन्दा नित्यानन्दमयी स्थिरा ।
 हिरण्यगर्भा कुण्डलिनी ज्ञानं धैर्यं च खेचरी ॥५५॥
 नगात्मजा नागहारा जटाभारा प्रतर्हिनी ।
 खड्गिनी शूलिनी चक्रवती वाणवती क्षितिः ॥५६॥
 घृणिधर्त्री नालिका च कर्त्री मत्यक्षमालिनी ।
 पाशिनी पर्शुहस्ता च नागहस्ता धनुर्धरा ॥५७॥
 महामुद्गरहस्ता च शिवापोतधरापि च ।
 नारखर्परिणी लम्बत्कचमुण्डप्रधारिणी ॥५८॥
 पद्मावत्यन्नपूर्णा च महालक्ष्मीः सरस्वती ।
 दुर्गा च विजया घोरा तथा महिषमर्दिनी ॥५९॥
 धनलक्ष्मी.....श्चाश्वारूढा जयभैरवी ।
 शूलिनी राजमातङ्गी राजराजेश्वरी तथा ॥६०॥
 त्रिपुटोच्छिष्टचाण्डाली अघोरा त्वरितापि च ।
 राज्यलक्ष्मीर्जयमहाचण्डयोगेश्वरी तथा ॥६१॥
 गुह्या महाभैरवी च विश्वलक्ष्मीररुन्धती ।
 यन्त्रप्रमथिनी चण्डयोगेश्वर्य्यप्यलम्बुषा ॥६२॥
 किराती महाचण्डभैरवी कल्पवल्लरी ।
 त्रैलोक्यविजया सम्पत्प्रदा मन्थानभैरवी ६३॥
 महामन्त्रेश्वरी वज्रप्रस्तारिण्यङ्गचर्पटा ।
 जयलक्ष्मीश्चण्डरूपा जलेश्वरी कामदायिनी ॥६४॥
 स्वर्णकूटेश्वरी रुण्डा मर्मरी बुद्धिर्विद्धिनी ।
 वार्त्ताली चण्डवार्त्ताली जयवार्त्तालिका तथा ॥६५॥
 उग्रचण्डा श्मशानोग्रा चण्डा वै रुद्रचण्डिका ।
 अतिचण्डा चण्डवती प्रचण्डा चण्डनायिका ॥६६॥

चैतन्यभैरवी कृष्णा मण्डली तुम्बुरेश्वरी ।
 वाग्वादिनी मुण्डमधुमत्यनर्घ्या पिशाचिनी ॥६७॥
 मञ्जीरा रोहिणी कुल्या तुङ्गा पूर्णेश्वरी वरा ।
 विशाला रक्तचामुण्डा अघोरा चण्डवारुणी ॥६८॥
 धनदा त्रिपुरा वागीश्वरी च जयमङ्गला ।
 दैगम्बरी कुब्जिका च कुडुक्का कालभैरवी ॥६९॥
 कुक्कुटी संकटा वीरा कर्पटा भ्रमराम्बिका ।
 महार्णवेश्वरी भोगवती लङ्केश्वरी तथा ॥७०॥
 पुलिन्दी श्वरी म्लेच्छी पिङ्गला श्वरेश्वरी ।
 मोहिनी सिद्धिलक्ष्मीश्च बाला त्रिपुरसुन्दरी ॥७१॥
 उग्रतारा चैकजटा महानीलसरस्वती ।
 त्रिकण्टकी छिन्नमस्ता महिषघ्नी जयावहा ॥७२॥
 हरसिद्धानङ्गमाला फेत्कारी लवणेश्वरी ।
 चण्डेश्वरी नाकुली च हयग्रीवेश्वरी तथा ॥७३॥
 कालिन्दी वज्रवाराही महानीलपताकिका ।
 हंशेश्वरी मोक्षलक्ष्मीभूतिनी जातरेतसा ॥७४॥
 शातकर्णा महानीला वामा गुह्येश्वरी भ्रमिः ।
 एकानंशाऽभया तार्क्षी बाभ्रवी डामरी तथा ॥७५॥
 कोरङ्गी चर्चिका विन्ना संशिका ब्रह्मवादिनी ।
 त्रिकालवेदिनी नीललोहिता रक्तदन्तिका ॥७६॥
 क्षेमङ्करी विश्वरूपा कामाख्या कुलकुट्टनी ।
 कामाङ्कुशा वेशिनी च मायूरी च कुलेश्वरी ॥७७॥
 इभाक्षी घोणकी शार्ङ्गी भीमा देवी वरप्रदा ।
 धूमावती महामारी मङ्गला हाटकेश्वरी ॥७८॥

किराती शक्तिसौपर्णी बान्धवी चण्डखेचरी ।
 निस्तन्द्रा भवभूतिश्च ज्वालाघण्टाग्निर्महिनी ॥७६॥
 सुरङ्गा कौलिनी रम्या नटी नारायणी धृतिः ।
 अनन्ता पुञ्जिका जिह्वा धर्माधर्मप्रवर्त्तिका ॥७७॥
 बन्दिनी बन्दिनीया च बेलाऽहस्करिणी सुधा ।
 अरणी माधवी गोत्रा पताका वाङ्मयी श्रुतिः ॥७८॥
 गूढा त्रिगूढा विस्पष्टा मृगाङ्गा च निरिन्द्रिया ।
 मेनानन्दकरी वोधी त्रिनेत्रा वेदवाहना ॥७९॥
 कलस्वना तारिणी च सत्यासत्यप्रियाऽजडा ।
 एकवक्त्रा महावक्त्रा बहुवक्त्रा घनानना ॥८०॥
 इन्दिरा काश्यपी ज्योत्स्ना शवारूढा तनूदरी ।
 महाशंखधरा नागोपवीतिन्यक्षताशया ॥८१॥
 निरिन्धना धराधारा व्याधिघ्नी कल्पकारिणी ।
 विश्वेश्वरी विश्वधात्री विश्वेशी विश्ववन्दिता ॥८२॥
 विश्वा विश्वात्मिका विश्वव्यापिका विश्वतारिणी ।
 विश्वसंहारिणी विश्वहस्ता विश्वोपकारिका ॥८३॥
 विश्वमाता विश्वगता विश्वातीता विरोधिता ।
 त्रैलोक्यत्राणकर्त्री च कूटाकारा कटङ्कटा ॥८४॥
 क्षामोदरी च क्षेत्रज्ञा क्षयहीना क्षरवर्जिता ।
 क्षपा क्षोभकरी क्षेम्याऽक्षोभ्या क्षेमदुघा क्षिया ॥८५॥
 सुखदा सुमुखी सौम्या स्वङ्गा सुरपरा सुधीः ।
 सर्वान्तर्यामिनी सर्वा सर्वाराध्या समाहिता ॥८६॥
 तपिनी तापिनी तीव्रा तपनीया तु नाभिगा ।
 हैमी हैमवती ऋद्धिर्वृद्धिर्ज्ञानप्रदा नरा ॥८७॥

महाजटा महापादा महाहस्ता महाहनुः ।
 महाबला महारोषा महाधैर्या महाघृणा ॥६१॥
 महाक्षमा पुण्यपापध्वजिनी घुर्घुरारवा ।
 डाकिनी शाकिनी रम्या शक्तिः शक्तिस्वरूपिणी ॥६२॥
 तमिस्रा गन्धरा शान्ता दान्ता क्षान्ता जितेन्द्रिया ।
 महोदया ज्ञानिनीच्छा विरागा सुखिताकृतिः ॥६३॥
 वासना वासनाहीना निवृत्तिर्निवृत्तिः कृतिः ।
 अचला हेतुरुन्मुक्ता जयिनी संस्मृतिः च्युता ॥६४॥
 कपर्दिनी मुकुटिनी मत्ता प्रकृतिरूर्जिता ।
 सदसत्साक्षिणी स्फीता मुदिता करुणामयी ॥६५॥
 पूर्वोत्तरा पश्चिमा च दक्षिणाविदिगुद्गता ।
 आत्मारामा शिवारामा रमणी शङ्करप्रिया ॥६६॥
 वरेण्या वरदा वेणी स्तम्भिन्याकर्षिणी तथा ।
 उच्चाटनी मारणी च द्वेषिणी वशिनी मही ॥६७॥
 भ्रमणी भारती भामा विशोका शोकहारिणी ।
 सिनीवाली कुहू राकानुमतिः पद्मिनीतिहृत् ॥६८॥
 सावित्री वेदजननी गायत्र्याहुतिसाधिका ।
 चण्डाट्टहासा तरुणी भूर्भुवःस्वःकलेवरा ॥६९॥
 अतनुरतनुप्राणदात्री मातङ्गगामिनी ।
 निगमाब्धिमणिः पृथ्वी जन्ममृत्युजरौषधी ॥१००॥
 प्रतारिणी कलालापा वेद्या च्छेद्या वसुन्धरा ।
 [अ] प्रक्षुण्णा वासिता कामधेनुर्वाञ्छितदायिनी ॥१०१॥
 सौदामिनी मेघमाला शर्वरी सर्वगोचरा ।
 डमरुडमरुका च निःस्वरा परिमादिनी ॥१०२॥

आहतात्मा हता चापि नादातीता विलेशया ।
 षरीऽपरा च पश्यन्ती मध्यमा वैखरी तथा ॥१०३॥
 प्रथमा च जघन्या च मध्यस्थान्तविकाशिनी ।
 पृष्ठस्था च पुरःस्था च पार्श्वस्थोर्ध्वतलस्थिता ॥१०४॥
 नेदिष्ठा च दविष्ठा च बहिष्ठा च गुहाशया ।
 अप्राप्या बृंहिता पूर्णा पुण्यैर्वेद्या ह्यनामया ॥१०५॥
 सुदर्शना च त्रिशिखा बृहती सन्ततिर्विभा ।
 फेत्कारिणी दीर्घस्रुक्का भावना भववल्लभा ॥१०६॥
 भागीरथी जाह्नवी च कावेरी यमुनाह्वया ।
 सिप्रा गोदावरी वेल्ला विपाशा नर्मदा धुनी ॥१०७॥
 त्वेता स्वाहा सामिधेनी स्रुक्स्रुवा च ध्रुवावसुः ।
 गर्विता मानिनी मेना नन्दिता नन्दनन्दिनी ॥१०८॥
 नारायणी नारकघ्नी रुचिरा रणशालिनी ।
 आधारणाधारतमा धर्माध्वन्या धनप्रदा ॥१०९॥
 अभिज्ञा पण्डिताऽमूका बालिशा वागवादिनी ।
 ब्रह्मवल्ली मुक्तिवल्ली सिद्धिवल्ली विपह्वी ॥११०॥
 आह्लादिनी जितामित्रा साक्षिणी पुनराकृतिः ।
 किर्मरी सर्वतोभद्रा स्ववेदी मुक्तिपद्धतिः ॥१११॥
 सुषमा चन्द्रिका वन्या कौमुदी कुमुदाकरा ।
 त्रिसन्ध्याम्नायसेतुश्च चर्चाऽर्चापारिनैष्ठिकी ॥११२॥
 कला काष्ठा तिथिस्तारा संक्रान्तिविषुवत्तथा ।
 मञ्जुनादा महावल्गु भग्नभेरीस्वनाऽरटा ॥११३॥
 चिन्ता मुप्तिः सुषुप्तिश्च तुरीया तत्त्वधारणा ।
 मृत्युञ्जया मृत्युहरी मृत्युमृत्युविधायिनी ॥११४॥

हंसी परमहंसी च बिन्दुनादान्तवासिनी ।
 वैहायसी त्रैदशी च भैमी वासातनी तथा ॥११५॥
 दीक्षा शिक्षा अनूढा च कङ्काली तैजसी तथा ।
 सुरी दैत्या दानवी च नरी नाथा सुरीत्वरी ॥११६॥
 माध्वा स्वना स्वरा रेखा निष्कला निर्ममा मृतिः ।
 महती विपुला स्वल्पा क्रूरा क्रूराशयापि च ॥११७॥
 उन्माथिनी धृतिमती वामनी कल्पचारिणी ।
 वाडवी वडवाश्वोढा कोला पितृवनालया ॥११८॥
 प्रसारिणी विशारा च दर्पिता दर्पणप्रिया ।
 उत्तानाधोमुखी सुप्ता वञ्चन्याकुञ्चनी त्रुटिः ॥११९॥
 क्रादिनी यातनादात्री दुर्गा दुर्गतिनाशिनी ।
 धराधरमुता धीरा धराधरकृतालया ॥१२०॥
 सु [च]रित्री तथात्री, च पूतना प्रेतमालिनी ।
 रम्भोर्वशी मेनका च कलिहृत्कालकृत्कशा ॥१२१॥
 हरीष्टदेवी हेरम्बमाता हर्य्यक्षवाहना ।
 शिखण्डिनी कोण्डपिनी वेतुण्डी मन्त्रमय्यपि ॥१२२॥
 वज्रेश्वरी लोहदण्डा दुर्विज्ञेया दुरासदा ।
 जालिनी जालपा याज्या भगिनी भगवत्यपि ॥१२३॥
 भौजङ्गी तुर्वरा बभ्रु महनीया च मानवी ।
 श्रीमती श्रीकरी गार्द्धी सदानन्दा गणेश्वरी ॥१२४॥
 असन्दिग्धा शाश्वता च सिद्धा सिद्धेश्वरीडिता ।
 ज्येष्ठा श्रेष्ठा वरिष्ठा च कौशाम्बी भक्तवत्सला ॥१२५॥
 इन्द्रनीलनिभा नेत्री नायिका च त्रिलोचना ।
 वार्हस्पत्या भार्गवी च आत्रेय्याङ्गिरसी तथा ॥१२६॥

धुर्य्याधिहर्त्री धारित्री विकटा जन्ममोचिनी ।
 आपदुत्तारिणी दृप्ता प्रमिता मितिर्वजिता ॥१२७॥
 चित्ररेखा चिदाकारा चञ्चलाक्षी चलत्पदा ।
 वलाहकी पिंगसटा मूलभूता वनेचरी ॥१२८॥
 खगी करन्धमा ध्माक्षयी [क्षी] संहिता केररीन्धना ।
 अपुनर्भविनी वान्तरिणी[च] यमगञ्जिनी ॥१२९॥
 वर्णातीताश्रमातीता मृडानी मृडबल्लभा ।
 दयाकरी दमपरा दंभहीनादृतिप्रिया ॥१३०॥
 निर्वाणदा च निर्बन्धा भावाभावविधायिनी ।
 नैःश्रेयसी निर्विकल्पा निर्बीजा सर्वबीजिका ॥१३१॥
 अनाद्यन्ता भेदहीना बन्धोन्मूलिन्यबाधिता ।
 निराभासा मनोगम्या सायुज्यामृतदायिनी ॥१३२॥
 इतीदं नाम साहस्रं नामकोटिशताधिकम् ।
 देव्याः कामकलाकाल्या मया ते प्रतिपादितम् ॥१३३॥
 नानेन सदृशं स्तोत्रं त्रिषु लोकेषु विद्यते ।
 यद्यप्यमुष्य महिमा वर्णितुं नैव शक्यते ॥१३४॥
 प्ररोचनातया कश्चित्तथापि विनिगद्यते ।
 प्रत्यहं य इदं देवि कीर्तयेद्वा शृणोति वा ॥१३५॥
 गुणाधिक्यमृते कोऽपि दोषो नैवोपजायते ।
 अशुभानि क्षयं यान्ति जायन्ते मङ्गलान्यथ ॥१३६॥
 पारत्रिकामुष्मिकौ द्वौ लोकौ तेन प्रसाधितौ ।
 ब्राह्मणो जायते वाग्मी वेदवेदाङ्गपारगः ॥१३७॥
 ख्यातः सर्वासु विद्यासु धनवान् कविपण्डितः ।
 युद्धे जयी क्षत्रियः स्याद् दाता भोक्ता रिपुञ्जयः ॥१३८॥

आहर्ता चाश्वमेधस्य भाजनं परमायुषाम् ।
 समृद्धो धनधान्येन वैश्यो भवति तत्क्षणात् ॥१३६॥
 नानाविधपशूनां हि समृद्ध्या स समृद्धते ।
 शूद्रः समस्तकल्याणमाप्नोति श्रुतिकीर्तनात् ॥१४०॥
 भुङ्क्ते सुखानि सुचिरं रोगशोकौ परित्यजन् ।
 एवं नार्यपि सौभाग्यं भर्तृहार्दं सुतानपि ॥१४१॥
 प्राप्नोति श्रवणादस्य कीर्तनादपि पार्वति ।
 स्वस्वाभीष्टमथान्येऽपि लभन्तेऽस्य प्रसादतः ॥१४२॥
 आप्नोति धार्मिको धर्मानर्थानाप्नोति दुर्गतः ।
 मोक्षार्थिनस्तथा मोक्षं कामुकाः कामिनीं वराम् ॥१४३॥
 युद्धे जयं नृपाः क्षीणाः कुमार्यः सत्पतिं तथा ।
 आरोग्यं रोगिणश्चापि तथा वंशार्थिनः सुतान् ॥१४४॥
 जयं विवादे कलिकृत्सिद्धीः सिद्धीच्छुरुत्तमाः ।
 वियुक्ता बन्धुभिः सङ्गं गतायुश्चायुषाञ्चयम् ॥१४५॥
 सदा य एतत्पठति निशीथे भक्तिभावितः ।
 तस्यासाध्यमथाप्राप्यं त्रैलोक्ये नैव विद्यते ॥१४६॥
 कीर्त्तिं भोगान् स्त्रियः पुत्रान् धनं धान्यं हयान् गजान् ।
 ज्ञातिश्रैष्ठ्यं पशून् भूमिं राजवश्यं च मान्यताम् ॥१४७॥
 लभते प्रेयसि क्षुद्रजातिरप्यस्य कीर्त्तनात् ।
 नास्य भीतिर्न दौर्भाग्यं माल्पायुष्यं न रोगिता ॥१४८॥
 न प्रेतभूताभिभवो न दोषो ग्रहजस्तथा ।
 जायते पतितो नैव क्वचिदप्येष सङ्कटे ॥१४९॥
 यदीच्छसि परं श्रेयस्तर्तुं सङ्कटमेव च ।
 पठान्वहमिदं स्तोत्रं सत्यं सत्यं सुरेश्वरि ॥१५०॥

न सास्ति भूतले सिद्धिः कीर्तनाद् या न जायते ।
 शृणु चान्यद्वरारोहे कीर्त्यमानं वचो मम ॥१५१॥
 महाभूतानि पञ्चापि खान्येकादश यानि च ।
 तन्मात्राणि च जीवात्मा परमात्मा तथैव च ॥१५२॥
 सप्तार्णवाः सप्तलोका भुवनानि चतुर्दश ।
 नक्षत्राणि दिशः सर्वाः ग्रहाः पातालसप्तकम् ॥१५३॥
 सप्तद्वीपवती पृथ्वी जङ्गमाजङ्गमं जगत् ।
 चराचरं त्रिभुवनं विद्याश्चापि चतुर्दश ॥१५४॥
 सांख्यं योगस्तथा ज्ञानं चेतना कर्मवासना ।
 भगवत्यां स्थितं सर्वं सूक्ष्मरूपेण बीजवत् ॥१५५॥
 सा चास्मिन् नामसाहस्रे स्तोत्रे तिष्ठति बद्धवत् ।
 पठनीयं विदित्वैवं स्तोत्रमेतत् सुदुर्लभम् ॥१५६॥
 देवीं कामकलाकालीं भजन्तः सिद्धिदायिनीम् ।
 स्तोत्रं चादः पठन्तो हि साधयन्तीप्सितान् स्वकान् ॥१५७॥
 इति महाकालसंहितायां कामकलाकालोसहस्रनामस्तोत्रं संपूर्णम् ।

महाकाल उवाच

अथ वक्ष्ये महेशानि महापातकनाशनम् ।
 गद्यं सहस्रनाम्नस्तु संजीवनतया स्थितम् ॥१॥
 पठन् यत्सफलं कुर्यात्प्राक्तनं सकलं प्रिये ।
 अपठन् विफलं तत्तत्तद्वस्तु कथयामि ते ॥२॥

ॐ फ्रें जय जय कामकलाकालि कपालिनि सिद्धिकरालि
 सिद्धिविकरालि महावल्लिनि त्रिशूलिनि नरमुण्डमालिनि
 शववाहिनि कात्यायनि महादृहासिनि सृष्टिस्थितिप्रलय-

कारिणि दितिदनुजमारिणि श्मशानचारिणि । महाघोररावे
 अध्यासितदावे अपरिमितबलप्रभावे । भैरवीयोगिनीडाकिनी-
 सहवासिनि जगद्धासिनि स्वपदप्रकाशिनि । पापौघहारिणि
 आपदुद्धारिणि अपमृत्युवारिणि । बृहन्मद्यमानोदरि सकल-
 सिद्धिकरि चतुर्दशभुवनेश्वरि । गुणातीतपरमसदाशिव-
 मोहिनि अपवर्गसदोहिनि रक्तार्णवलोहिनि । अष्टनागराज-
 भूषितभुजदण्डे आकृष्टकोदण्डे परमप्रचण्डे । मनोवागगोचरे
 मखकोटिमन्त्रमयकलेवरे महाभीषणतरे प्रचलजटाभारभास्वरे
 सजलजलदमेदुरे जन्ममृत्युपाशभिदुरे । सकलदैवतमयसिंहा-
 सनाधिरूढे गुह्यातिगुह्यपरापरशक्तितत्त्वरूढे वाङ्मयीकृत-
 मूढे । प्रकृत्यपरशिवनिर्वाणसाक्षिणि त्रिलोकीरक्षणि दैत्यदान-
 वभक्षिणि । विकटदीर्घदंष्ट्रसञ्चूर्णितकोटिब्रह्मकपाले
 चन्द्रखण्डाङ्कितभाले देहप्रभाजितमेघजाले । नवपञ्चक्रनयिनि
 महाभीमषोडशशयिनि सकलकुलाकुलचक्रप्रवर्त्तिनि निखिल-
 रिपुदलकर्त्तिनि महामारीभयनिर्वर्त्तिनि लेलिहानरसना-
 करालिनि त्रिलोकीपालिनि त्रयस्त्रिंशत्कोटिशस्त्रास्त्र-
 शालिनि । प्रज्वलप्रज्वलनलोचने भवभयमोचने निखिलागमा-
 देशितष्ठु[सु]रोचने । प्रपञ्चातीतनिष्कलतुरीयाकारे
 अखण्डानन्दाधारे निगमागमसारे । महाखेचरीसिद्धिविधायिनि
 निजपदप्रदायिनि महामायिनि घोराट्टहाससंत्रासितत्रिभुवने
 चरणकमलद्वयविन्यासखर्व्वीकृतावने विहितभक्तावने ।

ॐ क्लीं क्रों स्फ्रों हूं ह्रीं छ्रीं स्त्रीं फ्रें भगवति प्रसीद प्रसीद
 जय जय जीव जीव ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल हस हस
 नृत्य नृत्य क छ भगमालिनि भगप्रिये भगातुरे भगाङ्किते

भगरूपिणि भगप्रदे भगलिङ्गद्राविणि । संहारभैरवसुरतरस-
 लोलुपे व्योमकेशि पिंगकेशि महाशंखसमाकुले खर्परविहस्त-
 हस्ते रक्तार्णवद्वीपप्रिये मदनोन्मादिनि । शुष्कनरकपाल-
 मालाभरणे विद्युत्कोटिसमप्रभे नरमांसखण्डकवलिनि । वम-
 दग्निमुखि फेरुकोटिपरिवृते करतालिकात्रासितत्रिविष्टपे ।
 नृत्यप्रसारितपादाघातपरिवर्तितभ्रुवलये । पदभारावनम्री-
 कृतकमठशेषाभोगे । कुरुकुल्ले कुञ्चतुण्डि रक्तमुखि यमघण्टे
 चर्च्चिके दैत्यासुरदैत्यराक्षसदानवकुष्माण्डप्रेतभूतडाकिनी वि-
 नायकस्कन्दघोणकक्षेत्रपालपिशाचब्रह्मराक्षसवेतालगुह्य -
 कसर्पनागग्रहनक्षत्रोत्पातचौराग्निस्वापदयुद्धवज्रोपलाशनि
 वर्षविद्युन्मेषविषोपविषकपटकृत्याभिचारद्वेषवशीकरणोच्चाट-
 नोन्मादापस्मारभूतप्रेतपिशाचावेश नदनदोसमुद्रावर्त्तकान्ता-
 रघोरान्धकारमहामारीबालग्रहहिंस्रसर्वस्वापहारिमायावि -
 द्युद्स्युवंचकदिवाचररात्रिचरसंध्याचरशृंगिनखिदंष्ट्रविद्यु -
 दुल्कारण्यदरप्रान्तरादिनानाविधमहोपद्रवभञ्जनि सर्वमन्त्र-
 तन्त्रयन्त्र कुप्रयोगप्रमर्दिनि षडाम्नायसमयविद्याप्रकाशिनि
 श्मशानाध्यासिनि । निजबलप्रभावपराक्रमगुणवशीकृतको-
 टिब्रह्माण्डवर्तिभूतसङ्घे । विराड्रूपिणि सर्वदेवमहेश्वरि
 सर्वजनमनोरञ्जनि सर्वपापप्रणाशिनि अध्यात्मिकाधिदैवि -
 काधिभातिकादिविविधहृदयाधिनिर्दलनि कैवल्यनिर्वाणब -
 लिनि दक्षिणकालि भद्रकालि चण्डकालि कामकलाकालि
 कौलाचारव्रतिनि कौलाचारकूजनि कुलधर्मसाधनि
 जगत्कारणकारिणि महारौद्रि रौद्रावतारे अबीजे
 नानाबीजे जगद्वीजे कालेश्वरि कालातीते त्रिकालस्थायिनि
 महाभैरवे भैरवगृहिणि जननि जनजनननिवर्तिनि प्रलया-

नलज्वालाजालजिह्वे विखर्वोरु फेरुपोतलालिनि मृत्युञ्जयहृदयानन्द-
 करि विलोलव्यालकुण्डलउलूकपक्षच्छत्रमहाडामरि नियुतवक्त्रबाहु-
 चरणे सर्वभूतदमनि नीलाञ्जनसमप्रभे योगीन्द्रहृदयाम्बुजासन-
 स्थितनीलकण्ठदेहार्द्धहारिणि षोडशकलान्तवासिनि हकारार्द्ध-
 चारिणि कालसङ्कर्षिणि कपालहस्ते मदघूर्णितलोचने निर्वाण-
 दीक्षाप्रसादप्रदे निन्दानन्दाधिकारिणि मातृगणमध्यचारिणि
 त्रयस्त्रिंशत्कोटित्रिदशतेजोमयविग्रहे प्रलयाग्निरोचिनि विश्वकर्त्रि
 विश्वाराध्ये विश्वजननि विश्वसंहारिणि विश्वव्यापिके विश्वेश्वरि
 निरुपमे निर्विकारे निरञ्जने निरीहे निस्तरङ्गे निराकारे परमे-
 श्वरि परमानन्दे परापरे प्रकृतिपुरुषात्मिके प्रत्ययगोचरे प्रमाणभूते
 प्रणवस्वरूपे संसारसारे सच्चिदानन्दे सनातनि सकले सकलकला-
 तीते सामरस्यसमयिनि केवले कैवल्यरूपे कल्पनातिगे काललोपिनि
 कामरहिते कामकलाकालि भगवति ॐ ख्रं ह्र् सौः सौः श्रीं ऐं
 ह्रौं क्रों स्फों सर्वसिद्धि देहि देहि मनोरथान् पूरय पूरय मुक्ति
 नियोजय नियोजय भवपाशं समुन्मूलय समुन्मूलय जन्ममृत्यू तारय
 तारय परविद्यां प्रकाशय प्रकाशय अपवर्गं निर्माहि निर्माहि
 संसारदुःखं यातनां विच्छेदय विच्छेदय पापानि संशमय
 संशमय चतुर्वर्गं साधय साधय ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं यान् वयं
 द्विष्मो ये चास्मान् विद्विषन्ति तान् सर्वान् विनाशय विनाशय
 मारय मारय शोषय शोषय क्षोभय क्षोभय मयि कृपां निवेशय
 निवेशय फ्रें ख्र्रें ह्र्र् स्फ्र्रें ह्र्र्सख्र्रें ह्र्रं स्फ्र्रों क्लीं ह्रीं जय जय
 चराचरात्मकब्रह्माण्डोदरवर्तिभूतसंघाराधिते प्रसीद प्रसीद तुभ्यं
 देवि नमस्ते नमस्ते नमस्ते ।

इतीदं गद्यमुदितं मन्त्ररूपं वरानने ।
 सहस्रनामस्तोत्रस्य आदावन्ते च योजयेत् ॥३॥
 अशक्नुवानौ द्वौ वारौ पठेच्छेष इमं स्तवम् ।
 सहस्रनामस्तोत्रस्य तदैव प्राप्यते फलम् ॥४॥
 अपठन् गद्यमेतत्तु तत्फलं न समाप्नुयात् ।
 यत्फलं स्तोत्रराजस्य पाठेनाप्नोति साधकः ॥५॥
 तत्फलं गद्यपाठेन लभते नात्र संशयः ॥

इति महाकालसंहितायां गद्यगथनं नाम द्वावशतमः पटलः ॥

त्रयोदशतमः पटलः

[कामकलाकाल्या विविधमन्त्राणामवतरणम्]

देव्युवाच

भगवन् देव देवेश भक्तानां वाञ्छितप्रद ।
 त्वत्प्रसादात् श्रुतं सर्वं कामकाल्या विधानकम् ॥१॥
 सहस्रनामस्तोत्रं च तस्य गद्यमनुत्तमम् ।
 त्रैलोक्यविजयं चापि कवचं परमाद्भुतम् ॥२॥
 स्तोत्राणां स्तोत्रराजं च भुजङ्गप्रयातमद्भुतम् ।
 एकाक्षरं समारभ्य यावन्तो मनवः पुनः ॥३॥
 कामकलामहादेव्यास्तान्मनून् श्रोतुमुत्सहे ।
 कथ्यतां मयि ते [हे] नाथ यदि तेऽस्ति स्नेहो मम ॥४॥

महाकाल उवाच

[मरीचिसमुपासिताया मन्त्रः]

साधु धन्ये महाभागे श्रूयतां वाञ्छितं तव ।
 तारमैधत्रपालक्ष्मीकालीकामरुषः क्रमात् ॥५॥
 योगिनीं प्रमदां चैव शाकिनीमङ्कुशं तथा ।
 प्रासादक्षेत्रपालौ च पाशभूतीं समुद्धरेत् ॥६॥
 ततोऽग्निस्त्री सप्तदशी मरीचिसमुपासिता ।
 कर्दमोऽस्य ऋषिः प्रोक्तो बृहतीछन्द उच्यते ॥७॥

देवी कामकलाकाली ह्रीं शक्तिः ह्रूं च कीलकम् ।

[कपिलोपासिताया मन्त्रः]

ह्रींशाकिन्यङ्कुशसुधायोगिनीप्रमदाक्रुधः ॥८॥

भूतडाकिनीकल्पान्तफेत्कारीनरसिंहकाः ।

प्रेतास्त्रशिरसः प्रोक्ताः कपिलोपास्यषोडशी ॥९॥

सनकोऽस्य ऋषिर्ज्ञेयः प्रतिष्ठा छन्द ईरितम् ।

देवता कामकाली च ह्यमृते शक्तिकीलके ॥१०॥

[हिरण्याक्षोपासिताया मन्त्रः]

डाकिनीसानुतुङ्गा हि सचूडामणिमेखलाः ।

बलिजम्भौ सभोगास्त्रौ हिरण्याक्षनवाक्षरी ॥११॥

ऋषीरुचिश्छन्द उष्णिग् देवता कामकालिका ।

डाकिनीमेखले शक्तिकीलके परिकीर्तिते ॥१२॥

[लवणोपासिताया मन्त्रः]

त्रपाद्या डाकिनी कूर्चभूतमन्मथयोगिनीः ।

वधूश्च शाकिनी स्वाहा लवणस्य दशाक्षरी ॥१३॥

छन्दः पंक्तिरथर्वऋषिर्देवी कामकलापि च ।

शाकिन्यनंगौ विज्ञेयौ मनोर्वै शक्तिकीलके ॥१४॥

[वैवस्वतोपासिताया मन्त्रः]

कूर्चास्त्रशाकिनी प्रोच्य ततः कामकला इति ।

कालिकायै ततः प्रोच्य हार्दमन्त्रोऽग्निवल्लभा ॥१५॥

वैवस्वतस्य हि मनोर्मनुः पञ्चदशाक्षरी ।

ऋषिरत्रिः समुद्दिष्टो छन्दो मध्या प्रकीर्तिता ॥१६॥

देवीयं शाकिमी कूचौ कीर्तिते शक्तिकीलके ।

[दत्तात्रेयोपासिताया मन्त्रः]

वेदादिमैधयोगिन्यः शाकिनीकामयोषितः ॥१७॥

भूतक्रोधत्रपाज्ञेया दत्तात्रेयेण राधिता ।

ऋषिर्वसन्तवटुकोऽनुष्टुप् छन्द उदीरितम् ॥१८॥

एषैव देवता ज्ञेया ह्रीर्म धे शक्तिकीलके ।

[दुर्वासस उपासिताया मन्त्रः]

शृणिर्भूतः शाकिनी च डाकिनी भूतपञ्चमा ॥१९॥

दुर्वासः साधिता ज्ञेया महापञ्चाक्षरी प्रिये ।

गोतमोऽस्य ऋषिर्ज्ञेयश्छन्दस्त्रिष्टुबुदीरितम् ॥२०॥

देवतैषा भूतशृणी शक्तिकीलकनामकौ ।

[उत्तङ्कोपासितायामन्त्रः]

मैधप्रणवशाकिन्यो डाकिनी प्रलयान्विता ॥२१॥

फेत्कारोह्रीरमानङ्गयोगिनीस्त्रीरुषश्च हृत् ।

चतुर्दशाक्षरो मन्त्र उत्तङ्कसमुपासितः ॥२२॥

अस्य ऋषिर्दक्षिणामूर्तिः सुतलं छन्द उच्यते ।

देवी देवी कामकला रुग्रमे शक्तिकीलके ॥२३॥

[कौशिकोपासिताया मन्त्रः]

रुग्रीडाशाकिनी हार्दा विकराला पदं सङ्गे ।

कामडाकिनीभूतान्ते हृष्टीर्षी कौशिकेश्वरी ॥२४॥

ऋषिर्नारद एतस्य शक्वरी छन्द ईरितम् ।

देव्येषैव स्मरो भूतः शक्तिः कीलकमिष्यते ॥२५॥

[और्वोपासिताया मन्त्रः]

त्रीडायोगिनिकूर्चस्त्रीशाकिनीः पञ्च चोद्धरेत् ।
 भगवत्यै इति प्रोच्य ततः कामकला इति ॥२६॥
 कालिकायै तारमेघाङ्कुशकालीरमास्मराः ।
 भूतास्त्रयोर्युगं वह्निस्त्रीत्यूनत्रिशौर्वराधिता ॥२७॥
 ऋषिवत्सस्त्रिवृच्छन्दो देवीयं शक्तिरङ्कुशः ।
 शाकिनी कीलकं ज्ञेयं योगिनीतत्त्वमित्यपि ॥२८॥

[पराशरोपासिताया मन्त्रः]

योगिनीभूतरुटकामा अस्त्रपाराशरी मता ।
 अङ्गिराश्चापि गायत्री ऋषिश्छन्दश्च कीर्त्यते ॥२९॥
 देवीयं डाकिनीभूतौ विज्ञेयौ शक्तिकीलकौ ।

[भगीरथोपासिताया मन्त्रः]

आदौ परापरं कूटं बृहत्कूटं द्वितीयकम् ॥३०॥
 कूटं राथन्तरं पश्चात् ज्ञेया भागीरथी प्रिये ।
 छन्दस्त्रिष्टुवृषिव्यासो देव्येषा शक्तिकीलकौ ॥३१॥
 फेत्कारीप्रलयौ ज्ञेयौ डाकिनीतत्त्वमित्यपि ।

[बल्युपासिताया मन्त्रः]

ह्रीभूतक्रोधडाकिन्यः कामफेत्कारिसंयुताः ॥३२॥
 षडक्षरा बल्युपास्या देवी कामकला प्रिये ।
 ऋषिः कात्यायनो ह्यस्य छन्दः ख्यातं बृहत्पि ॥३३॥

अधिष्ठात्री त्वयं देवी स्त्रीकामौ शक्तिकीलकौ ।

[संवर्तोपासिताया मन्त्रः]

कामलक्ष्मीत्रपाकूर्चयोगिनीभिस्तु शाकिनी ॥३४॥

डाकिनीमहदामर्षामृतप्रासाददक्षिणाः ।

शृणिकालीतारमैधाः संवर्तोपास्यषोडशी ॥३५॥

छन्दः पंक्तिर्ऋषिश्चात्रिर्देवी कामकलापि च ।

शक्तिर्हारावलिः कीलः कर्णिकातत्त्वमीरितम् ॥३६॥

[नारदोपासिताया मन्त्रः]

वेदादिसारस्वतकामभूताः

लज्जा ततो डाकिनी योगिनी च ।

कल्पान्तरामे तदनु प्रकीर्त्ये

फेत्कारिकूचौ तदनु प्रदेयौ ॥३७॥

वेतालमस्त्रमथ वह्नितम्बिनी च

प्रोक्तं प्रिये नारदपञ्चदश्याम् ।

विरूपाक्ष ऋषिः प्रोक्तो जगतीच्छन्द इत्यपि ।

अधिष्ठात्री कामकाली बीजशक्ती त्रपारुषौ ॥३८॥

शक्तिरतत्त्वे रमानङ्गौ प्रयोगः सर्वसिद्धये ।

[गरुडोपासिताया मन्त्रः]

आदौ च शांभवं कूटं लज्जाबीजं द्वितीयकम् ॥३९॥

ततः पाशुपतं कूटं योगिनी तदनन्तरम् ।

ततो माहेश्वरं कूटं कूर्मशांकरकूटकौ ॥४०॥

वधू श्रीकण्ठकूटौ च शाकिनी स्यात्ततः परम् ।

पुण्डरीकाश्वमेधौ च ततोऽस्त्रं हृच्छिरोऽपि च ॥४१॥

गरुडोपासिता ज्ञेया महासप्तदशी त्वियम् ।
 प्रचेता ऋषिरस्य स्यात् सुतलं छन्द ईरितम् ॥४२॥
 देवी कामकला काली फेत्कारी बीजमुच्यते ।
 शक्तिकीलकतत्वानि त्रपाकूर्चस्मराः क्रमात् ॥४३॥

[परशुरामोपासिताया मन्त्रः]

लक्ष्मीर्लज्जाकामबीजं योगिनीभीरुकालिकाः ।
 फडन्ता पर्शुरामेण साधिता परमेश्वरि ॥४४॥
 तस्यर्षिः कश्यपो ज्ञेयः प्रतिष्ठाच्छन्द उच्यते ।
 प्रोक्ता देवी कामकाली शाकिनीबीजमुच्यते ॥४५॥
 रमाकाल्यौ शक्तिकीलौ ज्ञेयौ सप्ताक्षरीमनौ ।

[भार्गवोपासिताया मन्त्रः]

तारपाशाङ्कुशान् दत्त्वा प्रासादं महतीं ध्रुवम् ॥४६॥
 अमृतं शाकिनीं रामायोगिनीवह्निवल्लभाः ।
 उद्धरेद्भार्गवीं कामकालीमेकादशाक्षरीम् ॥४७॥
 ब्रह्मर्षिः शक्वरीछन्दो देव्येषा वीजमङ्कुशम् ।
 शक्तिकीलौ सुधापाशौ षडङ्गो मनुरोरितः ॥४८॥

[सहस्रबाहूपासिताया मन्त्रः]

मेधाङ्कुशौ तथा भूतं शाकिनी डाकिनी तथा ।
 प्रलयश्चापि फेत्कारी फट्त्रयं हृदयं शिरः ॥४९॥
 द्वाभ्यां सहस्रबाहुभ्यां साधितेयं चतुर्दशी ।
 प्रोक्तः संमोहनोऽस्यर्षिर्गायत्रं छन्द उच्यते ॥५०॥

मनोर्देवी कामकला चक्रास्त्रं बीजमुच्यते ।
विज्ञेयौ दक्षिणाजम्भौ शक्तिकीलौ मनोः प्रिये ॥५१॥

[पृथुपासिताया मन्त्रः]

कामभूतौ भूतकामौ फडन्तौ पृथुराधिता ।
पञ्चाक्षरी परिज्ञेया कामकाल्या वरानने ॥५२॥
ऋषिर्मनोर्वीतहृव्यो जागतं छन्द इत्यपि ।
देवता कामकाली च नाराचो बीजमुच्यते ॥५३॥
कुन्तसृष्टी शक्तिकीलौ मन्त्रस्य परिकीर्तितौ ।

[हनूमदुपासिताया मन्त्रः]

तारयोर्मध्यगौ पाशमैधावादौ प्रयोजयेत् ॥५४॥
कलातारत्रपाकूर्चलक्ष्मीकामांस्ततः परम् ।
काल्याः कराल्याः संबुद्धि विकराल्यास्ततः परम् ॥५५॥
द्वाविंशत्यक्षरीं विद्यां त्रिफडन्तां समुद्धरेत् ।
एषैव हि परिज्ञेया हनूमत्समुपासिता ॥५६॥
ऋषिः सनातनश्चोक्तश्छन्दो ज्ञेयश्च बार्हतम् ।
देवता कामकाली च काकिनीबीजमिष्यते ॥५७॥
नागः शक्तिः क्षमा कीलं नासत्यौ तत्त्वमिष्यते ।

[कामकलाकाल्याः शताक्षरमन्त्रः]

महाकाल उवाच

शताक्षरसमुद्धारमथाकर्णय भाविनि ॥५८॥

येन विज्ञातमात्रेण सर्वसिद्धिः करे स्थिता ।
 आदौ त्रपाकामकूर्चान्हन्मन्त्रान्तान्समुद्धरेत् ॥५६॥
 ततः कामकलेत्युक्त्वा कालिकायै समुद्धरेत् ।
 मैधाङ्कुशरमाकालीयोगिनीभीरुशाकिनीः ॥६०॥
 डाकिन्यन्ताः समुद्धृत्य सकचेति पदं ततः ।
 नरमुण्ड इति प्रोच्य कुण्डलायै इतीरयेत् ॥६१॥
 भोगं सृष्टिं च फेत्कारीं त्रेतां कृत्यां तथोद्धरेत् ।
 महेति विकरालेति वदनायै इतीरयेत् ॥६२॥
 महाप्रलय इत्युक्त्वा समयेत्युद्धरेत् प्रिये ।
 ब्रह्माण्डनिष्पेषणतः करायै इत्यपीरयेत् ॥६३॥
 सान्विष्टिदक्षिणाध्यानचञ्चून् कूर्चास्त्रयोस्त्रयम् ।
 भयङ्कुरेति संलिख्य रूपायै तदनन्तरम् ॥६४॥
 हारं वैधं कर्णिकां च नालीकं हाकिनीमपि ।
 कौरजानुत्तमाङ्गास्थिभेदिनोस्त्रितयं पुनः ॥६५॥
 संविद्द्वयं हृच्छिरसी [वि]निर्जयं शताक्षरी ॥६६॥
 अस्या ऋषिः समुद्दिष्टो लोमपादो वरानने ।
 छन्दो विराट् क्रमो बीजं देवता कामकालिका ॥६७॥
 शक्तिः सौत्रामणीकूटं नागास्त्रं कीलकं भवेत् ।

[कामकलाकाल्याः सहस्राक्षरमन्त्रः]

देव्युवाच

मन्त्रोद्धाराः सकलाः कामकलाया निशामितास्त्वत्तः ।
 अधुना वद शशिशेखर दयित सहस्राक्षरोद्धारम् ॥६८॥

महाकाल उवाच

प्रणव नमो भगवत्यै कामकलाकालिकायै च ।

तारत्रपारमास्मरुड्योगिनि योषितां पञ्च ॥६६॥

प्रत्येकं संलेख्यं ततश्च संहारभैरवेत्यपि च ।

सुरतरसलोलुपायै चतुर्दशान्तां च पञ्चकम् ॥७०॥

आदौ शार्णं बीजं प्रासादं शाकिनीं तदनु ।

डाकिनिमहारुषावपि भूतप्रेतामृतान्यपि च ॥७१॥

क्षेत्रप्रचण्डी कालीं गारुडकालौ रतिं चापि ।

प्रकटविकटानुदशनविकरालवदना डेऽन्तैव ॥७२॥

घनविद्युद्धनदानां मानसभारुण्डयोश्चापि ।

द्रावणतत्त्वपवीनां प्रत्येकं पञ्च चोद्धृत्य ॥७३॥

सृष्टिस्थितिसंहारकारिण्यै इत्यपि ब्रूयात् ।

तदनु मदनातुरायै चामुण्डां चापि कापालम् ॥७४॥

उग्रं ब्रह्म च शक्तिं चानन्दं रौद्रकं पञ्च ।

प्रत्येकं संलेख्यं भयङ्करेति प्रयोज्यमस्यानु ॥७५॥

दंष्ट्रायुगलान्मुखरं रसनायै तदनु च ब्रूयात् ।

कूर्मानन्तहयग्रीवदानवक्ष्वेडसुरतपिनीः ॥७६॥

तस्य त्रिशक्तिगणपतिकुमारकान् पञ्चशो विलिखेत् ।

सकचनरमुण्डशब्दा डेऽन्ता कृतकुला चापि ॥७७॥

त्रिकूटा सिंहसमाधीन् यक्षविरिञ्ची सुदर्शनं चापि ।

गान्धर्वं च निञ्जनमेषां वै वारपञ्चकं लेख्यम् ॥७८॥

तदनु महाकल्पान्तकान्ब्रह्माण्डचर्वणेत्यपि च ।

विलिखेत्ततः करायै समाधिनादौ च दक्षिणं चक्षुः ॥७९॥

स्थाणुं तत्त्वं तारकगणपाप्सरसां च पञ्चशो विलिखेत् ।
 युगभेदभिन्नगुह्यकाल्येकान्मूर्त्तितोऽपि च धरायै ॥८०॥
 शाकिनिडाकिनिप्रलयाः फेत्कारीकर्णिकाहाराः ।
 सानुः समेखलोऽपि च जम्भो भासाख्यकूटश्च ॥८१॥
 एते च पञ्चकृत्वः क्रमशो लेख्यास्ततो दयिते ।
 शतवदनान्तरितैकाद् वदनायै फट्त्रयं प्रणवः ॥८२॥
 तुरु तारं मुरु च तारं हिलि तारं किलि ततो विलिखेत् ।
 ह्रः सर्वदीर्घयुक्तस्ततो महाघोररावे च कालि च ॥८३॥
 कापालि ततो महा च कापालि विकटदंष्ट्रे च ।
 शोषिणि संमोहिनितः करालवदने ततो वाच्यम् ॥८४॥
 मदनोन्मादिनिशब्दाज्ज्वालामालिन्यपि ब्रूयात् ।
 तदनु शिवारूपि वै भगमालिनितो भगप्रिये चापि ॥८५॥
 उद्धृत्य भैरवीति चामुण्डाशब्दतो विलिखेत् ।
 योगिन्यादिशतादनु कोटिगणात् परिवृते चापि ॥८६॥
 प्रत्यक्षं च परोक्षं मां द्विषतो भवति तस्यान्ते ।
 युगलं सप्तविंशत्या वदेत्तदनु देवेशि ॥८७॥
 जहि नाशयानु त्रासय मारय उच्चाटयेत्यपि च ।
 स्तम्भय विध्वंसय हन त्रुटतो विद्रावय छिन्धि ॥८८॥
 पच शोषय मोहय चोन्मूलय भस्मीकुरु दहेति ।
 क्षोभय हरतः प्रहरात्पातयतो मर्दय दमेति ॥८९॥
 मथतः स्फोटय जम्भय तस्यान्ते भ्रामयेत्यपि च ।
 उद्धृत्य सर्वभूताद् भयङ्करि स्याच्च सर्वजनशब्दः ॥९०॥
 तदनु वशङ्करि सर्वं वदेच्छत्रुक्षयङ्करीत्यपि च ।
 प्रणवो व्रीडा तारः कामो वेदादिकूचौ च ॥९१॥

गायत्रीमुखभूतावागमशीर्षाङ्कुशौ तदनु ज्वलयुग्मम् ।
 प्रज्वलयुक्कह हसयुग्मं ततो विलिखेत् ॥६२॥
 राज्यधनायुः प्रोक्त्वा तदनु सुखैश्वर्यमित्यपि च ।
 देहिद्वितयं दापययुगलं पश्चात् कृपाकटाक्षं च ॥६३॥
 मयि च वितरयुगलं योगिन्यबला च शाकिन्यः ।
 द्रावणमानसवक्त्रं कापालं चापि भारुण्डा ॥६४॥
 कालीस्मराध्वमनसः कूर्चं मुण्डे सुमुण्डे च ।
 चामुण्डे इत्युक्त्वा प्रवदेद्वै मुण्डमालिनि पदं च ॥६५॥
 मुण्डावतंसिकेऽपि च ततश्च मुण्डासनेऽमृतं बीजम् ।
 शक्तिः निर्मलबीजं तदनु शवारूढ इत्यपि च ॥६६॥
 षोडशभुजे सोद्यते पाशपदात्परशुनागेति ।
 चापानु मुद्गरशिवापोतानु च खर्परानु च नरेति ॥६७॥
 मुण्डाक्षादपि माला कर्त्वीतो नानाङ्कुशशवेति ।
 चक्रत्रिशूलकरवालधारिणि प्रोच्चरेत्पश्चात् ॥६८॥
 स्फुरयुगलं तदनु वदेत् प्रस्फुरयुग्मं मम हृदि प्रोच्य ।
 तिष्ठद्वितयं निगदेत् स्थिराभव त्वं तममरेशि ॥६९॥
 सारस्वतागमशिरः कुलिकस्मरभूतबीजानि ।
 त्रितयं कौरजपदवीमनोरुषां जययुग्मं पश्चात् ॥१००॥
 विजयद्वितयादस्त्रत्रितयं हृदयं च शीर्षञ्च ।
 इत्येषा कथिता तव देवि सहस्राक्षरी शुभदा ॥१०१॥
 कालाग्निरुद्रऋषिरिह महापरो जागतं छन्दः ।
 देवी कामकलापि च कूर्चो बीजं स्मरः कीलः ॥१०२॥
 शक्तिर्भूतः शृणिरपि तत्त्वं सप्ताङ्गको मन्त्रः ।

इति महाकालसंहितायां पञ्चशतसाहस्र्यां त्रयोदशतमः पटलः ।

चतुर्दशतमः पटलः

[कामकलाकाल्या अयुताक्षरमन्त्रोत्पत्तिकथा]

महाकाल उवाच

मनोमन्त्रं कामकलाकाल्यास्त्वमयुताक्षरम् ।
 पृष्टवत्यसि मां देवि तं चाहं नारदं त्वयि ॥१॥
 किञ्चित्कारणमस्त्यत्र तन्निशामय सादरम् ।
 नातः परतरः कोऽपि मन्त्र उग्रोऽस्ति भूतले ॥२॥
 न चास्य वेत्ता नो जापी न स्मर्त्ता न च साधकः ।
 नोद्धर्त्ता नोपदेष्टा च न प्रष्टा न जिघृक्षुकः ॥३॥
 षट्स्वाम्नायेषु ये मन्त्राः प्रोक्ताः सन्ति वरानने ।
 वर्तन्ते तेऽखिलाः सर्वनद्यम्बून्यर्णवे यथा ॥४॥
 उत्पत्तिमयुताक्षर्यास्त्वमादौ शृणु सोत्सुका ।
 ततः श्रोष्यसि तं मन्त्रमुग्रादुग्रतरं प्रिये ॥५॥
 अहं नारायणश्चापि कल्पे ऋष्यन्तराह्वये ।
 सर्गादौ त्रिपुरघ्नेनास्मद्भक्त्या तोषमीयुषा ॥६॥
 त्रैलोक्याकर्षणेनोपदिष्टौ स्यावो वरानने ।
 शिक्षयित्वा विधानानि ध्यानपूजादिकानि हि ॥७॥
 दत्ताभ्यनुज्ञौ गुरुणा मिथः संमन्त्र्य सत्वरम् ।
 संसिषाधयिषू आवाम् मन्त्रराजं महत्तरम् ॥८॥
 अगच्छाव रहो ज्ञात्वा पुष्करद्वीपमुत्तमम् ।
 प्रत्यक्षां च प्रसन्नां च चिकीर्षू तामर्हनिशम् ॥९॥

तपावहे तपो घोरं दिव्यानां शरदां शतम् ।
 ततः प्रसन्ना भगवत्यागत्य पुरतः स्थिता ॥१०॥
 तां महोग्रतराकारां द्रष्टुमेव न शक्नुवः ।
 मीलिताक्षौ नम्रशीर्षावतिष्ठाव क्षणं प्रिये ॥११॥
 भीतावावां परिज्ञायाम्बा सौम्यं वपुराददे ।
 तत उन्मील्य नेत्राणि पादयोरपतावहि ॥१२॥
 कराभ्यां सा समुत्थाप्य प्रार्थयेतां युवां वरम् ।
 इत्युवाच जगद्धात्री भक्तिप्रवणकन्धरौ ॥१३॥
 आवामवोचाव ततः कृताञ्जलिपुटौ शिवाम् ।
 देवि त्वयैव जगतां स्थितिसंहारकारकौ ॥१४॥
 कृतावावां त्वत्प्रसादात्प्राप्तयुद्धपराजयौ ।
 प्राप्तदेवाधिपत्यौ च स्वेच्छाकर्मविहारिणौ ॥१५॥
 ब्रह्माणं च तृणं मन्यावन्येषाञ्च वरप्रदौ ।
 किञ्चिदप्यवशिष्टं नावयोस्त्वत्करुणावशात् ॥१६॥
 आवयोर्देवता त्वं हि देवेष्वावां च देवताः ।
 देवा देवा द्विजातीनां द्विजाः शेषस्य देवताः ॥१७॥
 वरं दित्सस्यावयोश्च तदेकं देहि नौ वरम् ।
 मूर्त्तीनां कतिभेदास्ते सौम्योग्राणां महेश्वरि ॥१८॥
 तान् परिज्ञातुमिच्छावः समन्त्रान् जगदम्बिके ।
 एकस्यां तव मूर्त्तौ चोपासितायां धरेश्वरि ॥१९॥
 उपासितास्ता भवन्ति चण्डिके तद्वदावयोः ।
 श्रुत्वा तदावयोर्वाक्यं स्मितं कृत्वावदच्छिवा ॥२०॥
 महाकाल्युवाच
 अन्तो न मम मूर्त्तीनां सौम्योग्राणां सुरेश्वरौ ।
 न च तन्मन्त्रभेदानां संख्यास्ति जगतीतले ॥२१॥

आगमादिपुराणेषु याः काश्चिच्छिवशक्तयः ।
 श्रूयन्ते वाथ दृश्यन्ते मूर्त्तयो हि ममैव ताः ॥२२॥
 सुरैर्भवद्विद्वक्षार्थं तत्र काश्चन मूर्त्तयः ।
 मयैव निर्मिता देवौ सौम्याग्राश्चित्स्वरूपया ॥२३॥
 रक्षोदानवदैत्यानां मारणाय भयानकाः ।
 सौम्याः परशिवस्यापि मोहार्थमुपपादिताः ॥२४॥
 एता मूर्त्त्यनुकारिण्यः कृताश्चान्या सुमूर्त्तयः ।
 सौम्यानां कोटिमूर्त्तीनां सौन्दर्यमयताजुषाम् ॥२५॥
 या मूर्त्तिर्मम विख्याता नाम्ना त्रिपुरसुन्दरी ।
 सर्वासामेव मध्ये सा विज्ञेया परमावधिः ॥२६॥
 उग्रावन्ध्या मूर्त्तयो मे सन्ति कोटचण्डसम्मिताः ।
 घोरघोरतराकाराः शक्यन्ते या न वीक्षितुम् ॥२७॥
 चामुण्डा भैरवी भीमा गुह्यकाली च दक्षिणा ।
 छिन्नमस्ता चैकजटा कालसङ्कर्षणी तथा ॥२८॥
 श्मशानकाली कोरङ्गी भद्रकाली च कुब्जिका ।
 उग्रचण्डा प्रचण्डा च चण्डोग्रा चण्डनायिका ॥२९॥
 चण्डा चण्डवती चण्डचण्डा चण्डी च चण्डिका ।
 वाभ्रवी शिवदूती च कात्यायन्यर्द्धमस्तका ॥३०॥
 काल्योऽन्याः पञ्चपञ्चाशन् मुख्याः सर्वागमेषु याः ।
 सतीषु तासु घोरासु मूर्त्तिषु प्रथितासु मे ॥३१॥
 नहि कामकलाकाली सदृश्युग्रा जगत्त्रये ।
 उग्राणां मम मूर्त्तीनामियं हि परमावधिः ॥३२॥
 सौम्योग्रा मूर्त्तयः सन्ति यावत्यो मे सुरेश्वरौ ।
 तावतीनामपि ध्यानं मन्त्रः पूजा च वर्तते ॥३३॥

नान्योऽस्ति जगतीमध्ये तासां वेत्ता शिवं विना ।
 अतएव षडाम्नायान् परिज्ञाय चकार सः ॥३४॥
 तत्तन्मन्त्रध्यानभेदन्यासपूजाविधीनपि ।
 प्रोक्तवान् स हि सर्वज्ञः सर्वं विज्ञाय तत्त्वतः ॥३५॥
 उत्तरोर्ध्वाधःप्रतीचीपूर्वदक्षिणसंज्ञकाः ।
 आम्नायास्तु षडेवैते शिववक्त्रविनिर्गताः ॥३६॥
 यामला डामरास्तन्त्रसंहितास्तस्य मध्यगाः ।
 स्वस्वभक्तिविशेषेण तत्तत्कार्यादिसिद्धये ॥३७॥
 दैवतैर्ऋषिभिः सिद्धैरसुरैर्देत्यदानवैः ।
 गुह्यकैरप्सरोभिश्च किन्नरोरगराक्षसैः ॥३८॥
 सोमसूर्यान्वयोद्भूतैर्भूपालैरितरैर्नरैः ।
 दृष्टप्रतीतिभिर्मर्त्यैः सा सा मूर्तिरूपास्यते ॥३९॥
 युगशेषे कलौ क्षीणे नरा अल्पायुषोऽलसाः ।
 निरुत्साहा दरिद्राश्च भक्तिहीनाः कुमार्गकाः ॥४०॥
 आसामुपासका नैव भविष्यन्ति विशेषतः ।
 ध्यानमन्त्रादिकं तासां तदा लुप्तं भविष्यति ॥४१॥
 तासां सौम्योग्रमूर्त्तीनां भिन्नाम्नायजुषां सदा ।
 एकत्रावस्थितिर्नैव तिमिरालोकयोरिव ॥४२॥
 उपासितायामेकस्यां कथं ताः समुपासिताः ।
 भवेयुरित्यपि महद्दुर्घटं प्रतिभाति मे ॥४३॥
 ममैको वर्तते किन्तु महामन्त्रोऽयुताक्षरः ।
 षडाम्नायस्थिता मन्त्राः प्रायशः सन्ति तत्र हि ॥४४॥
 सौम्योग्राणां च मूर्त्तीनां भेदो नामानि सन्ति वै ।
 एतत्परो न मन्त्रोऽस्ति क्वापि त्रिजगतीतले ॥४५॥

महामहोग्रोग्रतरः सर्वसिद्धयेकसाधकः ।
 त्रैलोक्याकर्षणश्चायं तुल्यावेतौ मतौ मम ॥४६॥
 नदीजलौघा जलधिं यथा सर्वे विशन्ति हि ।
 षडाम्नायस्थिताः मन्त्रास्तथैवानुविशन्ति तम् ॥४७॥
 मेरुर्ह्यथा पर्वतानां गङ्गा च सरितां यथा ।
 तीर्थानां च यथा काशी शस्त्राणामशनिर्यथा ॥४८॥
 अश्वमेधोऽध्वराणां च तपस्यानामुपोषणम् ।
 समीरणो बलवतां कामधेनुर्गवां यथा ॥४९॥
 शिवो यथा देवतानां देवीनाञ्च यथाप्यहम् ।
 सर्वेषामेव मन्त्राणां तथायमयुताक्षरः ॥५०॥
 धाराधितायामेतेन मन्त्रेणैव मयि ध्रुवम् ।
 सर्वा आराधिता हि स्युः षडाम्नायस्य शक्तयः ॥५१॥
 आरिराधयिषू चेन्मां सौम्योग्रास्ताश्च देवताः ।
 कुरुतं यत्नमेतस्मिन् मालामन्त्रेऽयुताक्षरे ॥५२॥
 प्रविशन्ति यथेभानां पादेऽन्येषां पदानि हि ।
 यथेत्तरेषां हि पदे विशेदिभपदं न च ॥५३॥
 मन्त्राः सर्वे तथामुष्मिन् प्रविशन्ति सुरोत्तमौ ।
 न च प्रवेशः क्वाप्यस्य प्रकारैरपि भूरिभिः ॥५४॥
 बीजकूटोपकूटाश्च यावन्तश्चागमोद्धृताः ।
 ते सर्वे तत्र तिष्ठन्ति मयि त्रिभुवनं यथा ॥५५॥
 आम्नायानां यथा षण्णामुपदेशो भवेत्तदा ।
 अस्याधिकारी भवति नो चेन्नाहृत्यमुं मनुम् ॥५६॥
 महिमानममुष्याहं वेद्मि वेद शिवोऽथवा ।
 गुरुपदेशाधिगतेस्तन्मन्त्रस्य नरस्य हि ॥५७॥

पुरस्तिष्ठामि सततं भवामि वशवर्त्तिनी ।
 यथाकर्षन्ति सूत्रेण खगमाराद्विहङ्गमम् ॥५८॥
 तथामुनैव मन्त्रेण मामाकर्षन्ति साधकाः ।
 इत्येतत्कथितं यत्तद्भवद्भ्यां पृष्टवत्यहम् ॥५९॥
 समासाद्विस्तराद् वक्तुं मम शक्तिर्न विद्यते ।

महाकाल उवाच

श्रुत्वा देव्या वचः सर्वमावाभ्यां पुनरीरितम् ॥६०॥
 यदि देवि प्रसन्नासि तदाहच्युपदिश स्वयम् ।
 इति विज्ञापिता देवी प्राहावां सस्मितानना ॥६१॥
 कृताञ्जलिपुटौ देवौ गदत्या गदतां मनुम् ।
 इति देव्या वचः श्रुत्वा तथैवाकरवावहि ॥६२॥
 एवं देव्युपदिश्यावां क्षणादन्तर्द्विमागता ।
 एवं प्रकारेणावाभ्यां लब्धोऽयमयुताक्षरः ॥६३॥
 अदाद्विष्णुर्नारदाय सनकाय च तोषितः ।
 दुर्वासाः कश्यपो दत्तात्रेयश्च कपिलस्तथा ॥६४॥
 चत्वार एते मच्छिष्या मता मन्त्रस्य पार्वति ।
 एतैः शिष्यप्रशिष्याश्च बहवो विहिताः स्वकाः ॥६५॥
 इत्थं परम्पराप्राप्तो ह्यस्मिंल्लोके प्रतिष्ठितः ।
 नाम्ना मृत्युञ्जयप्राणो मालामन्त्रोऽयुताक्षरः ॥६६॥
 एवमेतस्य महिमा वर्णितुं केन शक्यते ।
 यत्रैवमवदद् देवी तत्रान्यस्य हि का कथा ॥६७॥
 शाम्भवाद्याश्च ये कूटास्ताराद्या बीजसञ्चयाः ।
 सर्वे तत्रैव तिष्ठन्ति ब्रह्मणीव जगत्त्रयम् ॥६८॥
 यथोर्णनाभिः सूत्राणि वमत्यपि गिलत्यपि ।

तथैवायं सृजत्यस्ति विश्वं स्थावरजङ्गमम् ॥६६॥
 जन्मकोटिसहस्राणां लक्षेणापि न लभ्यते ।
 विना देवीप्रसादेन तथैवानुग्रहं गुरोः ॥७०॥
 जिघृक्षुरिममध्यायं पठित्वा प्रथमं प्रिये ।
 ततो मृत्युञ्जयप्राणं शनैः स्पष्टमुदीरयेत् ॥७१॥
 समाप्य सकलं मन्त्रं प्रणम्य भुवि दण्डवत् ।
 मृत्युञ्जयप्राणदात्रे सर्वस्वं गुरवेऽर्पयेत् ॥७२॥
 अथवा येन सन्तोषं गुरुर्न्रजति तच्चरेत् ।

इति महाकालसंहितायां प्राणायुताक्षर्याः प्रशंसाकथनं नाम चतुर्दशतमः पटलः ।

पञ्चदशतमः पटलः

[कामकलाकाल्या अयुताक्षरमन्त्रनिर्देशः]

महाकाल उवाच

शृणुष्व हिमवत्पुत्रि षष्ठकाल्ययुताक्षरम् ।
 यस्य स्मरणमात्रेण सर्वसिद्धिः प्रजायते ॥१॥
 तारवाग्भवमायाश्च लक्ष्मीर्ह्रीः स्मर एव च ।
 क्रोधश्च योगिनी चैव वधूश्च शाकिनी तथा ॥२॥
 अङ्कुशं च प्रासादं च क्षौंकारं पाशमेव च ।
 स्फ्रोंकारं च समुच्चार्य वह्निजायां ततो वदेत् ॥३॥
 ततः कामकलाकालि मायाकाल्यौ ततो वदेत् ।
 मायात्रयं समुच्चार्य क्रोधद्वयं समुच्चरेत् ॥४॥
 दक्षिणकालिके चैव क्रोधद्वयं तथा पुनः ।
 भुवनेशीत्रयं चोक्त्वा कालीत्रयं द्विठस्तथा ॥५॥
 ततो दक्षिणकालिके वाक्काल्यौ च समाहरेत् ।
 त्रपा क्रोधाबला चैव शाकिनीबीजमुद्धरेत् ॥६॥
 वधूबीजं योगिनीं च ख्रेंकारं भद्रकाल्यपि ।
 हूं द्वितयं समुच्चार्य चास्त्रद्वयं नमः पुनः ॥७॥
 वह्निजाया भद्रकालि तारं माये क्रोधौ तथा ।
 भगवति ततः प्रोच्य ततः श्मशानकाल्यपि ॥८॥
 नरकङ्कालमालाधारिणि च ततो वदेत् ।
 भुवनेशी कालीबीजं कुणपभोजिनि तथा ॥९॥

शाकिनीद्वितयं प्रोच्य ततो वह्निनितम्बिनी ।
 श्मशानकालि संप्रोच्य कालीक्रोधौ तथोच्चरेत् ॥१०॥
 मायावधूरमाकामफट्स्वाहा कालकालि च ।
 तारं च शाकिनी चैव सिद्धिकरालि च वदेत् ॥११॥
 मायाबीजं समुच्चार्य योगिनीबीजमुच्चरेत् ।
 क्रोधवधूशाकिन्यश्च हृल्लेखा वह्निवल्लभा ॥१२॥
 गुह्यकालि समुच्चार्य तारमन्त्रद्वयं चरेत् ।
 हंकारं ह्रींकारं चैव फ्रेंकारं छींकारं पुनः ॥१३॥
 स्त्रींकारं च रमाबीजमङ्कुशं हृदयं वदेत् ।
 डेऽन्ता धनकालि च विकरालरूपिण्यपि ॥१४॥
 संबोधनान्ता बोद्धव्या सर्वत्रैव सुरेश्वरी ।
 धनं चोक्त्वा देहिद्वयं दापय दापयेति च ॥१५॥
 क्षेत्रपालं तथोच्चार्य इन्द्रस्वरविभूषितम् ।
 बिन्दुनादसमायुक्तमङ्कुशं पाशमेव च ॥१६॥
 मायाक्रोधहृदां द्वे चास्त्रद्वे वह्निवल्लभा ।
 ततो धनकालिके च तारवाग्भवमन्मथाः ॥१७॥
 लज्जाक्रोधौ सिद्धिकाल्यै हृदयं सिद्धिकालि च ।
 ततो मायां समुच्चार्य वदेच्चण्डाट्टहासिनि ॥१८॥
 ततो जगद्ग्रसनकारिणि तु समुच्चरेत् ।
 नरमुण्डमालिनि च प्रवदेच् चण्डकालिके ॥१९॥
 कामरमाक्रोधानुक्त्वा शाकिनी त्वङ्गनापि च ।
 योगिनी फट्द्वयं प्रोच्य वह्निस्त्री चण्डकालिके ॥२०॥
 नमः कमलवासिन्यै स्वाहालक्ष्मि तथोच्चरेत् ।
 तारं च लक्ष्मीबीजं च माया च कमला पुनः ॥२१॥

कमले च ततश्चोक्त्वा प्रवदेत्कमलालये ।
 प्रसीद द्वितयं चोक्त्वा रमा लज्जा रमा पुनः ॥२२॥
 महालक्ष्म्यै नमः प्रोच्य महालक्ष्मि मायां वदेत् ।
 नमो भगवति चोक्त्वा माहेश्वरि ततो वदेत् ॥२३॥
 अन्नपूर्णे वह्निजाया अन्नपूर्णे तथोच्चरेत् ।
 तारमायाक्रोधान् प्रोच्य उत्तिष्ठ पुरुषि वदेत् ॥२४॥
 किं स्वपिषि भयं चोक्त्वा ततो मे समुपस्थितम् ।
 यदि शक्यमशक्यं वा क्रोधदुर्गे ततो वदेत् ॥२५॥
 भगवति ततश्चोक्त्वा शमय वह्निसुन्दरी ।
 क्रोधलज्जातारानुक्त्वा वनदुर्गे मायां वदेत् ॥२६॥
 स्फुर द्वे प्रस्फुर द्वे च घोरघोरतरेत्यपि ।
 तनुरूपे समुच्चार्थ्यं चट द्वे प्रचटद्वयम् ॥२७॥
 कह कह रम रम बन्ध बन्ध ततो वदेत् ।
 घातय द्वितयं चोक्त्वा क्रोधमस्त्रं ततः स्मरेत् ॥२८॥
 ततश्च विजयाघोरे माया पद्मावति वदेत् ।
 वह्निजायां ततः स्मृत्वा ततः पद्मावति स्मरेत् ॥२९॥
 महिषमर्दिनि स्वाहा महिषमर्दिनि स्मरेत् ।
 तारं चोक्त्वा दुर्गे द्वयं रक्षिणि वह्निकामिनी ॥३०॥
 जय दुर्गे समुच्चार्थ्यं तारमाये समुच्चरेत् ।
 दुं दुर्गायै स्वाहा चोक्त्वा वाङ्मायाविष्णुवल्लभाः ॥३१॥
 तारं नमो भगवति मातङ्गेश्वरि संस्मरेत् ।
 सर्वस्त्रीपुरुषेत्युक्त्वा वशङ्करि ततो वदेत् ॥३२॥
 सर्वदुष्टमृगेत्युक्त्वा वशङ्करि ततो वदेत् ।
 सर्वग्रहवशङ्करि सर्वसत्ववशङ्करि ॥३३॥

सर्वजनमनोहरि सर्वमुखरञ्जिनि च ।
 सर्वराजवशङ्करि ततः स्मरेच्च साधकः ॥३४॥
 सर्वलोकमुमे वशमानय ततो वदेत् ।
 वह्निस्त्री च तथा राजमातङ्गि साधकोत्तमः ॥३५॥
 तथोच्छिष्टमातङ्गिनि चान्ते क्रोधबीजं स्मरेत् ।
 एवं मायां ततस्तारं ततो मन्मथमेव च ॥३६॥
 वह्निजायोच्छिष्टेत्युक्त्वा मातङ्गि समुदाहरेत् ।
 तथोच्छिष्टचाण्डालिनि सुमुखि देवि संवदेत् ॥३७॥
 महापिशाचिनि माया त्रिंशं द्विबिन्दुकं स्मरेत् ।
 तथोच्छिष्टचाण्डालिनि तारं च समुदाहरेत् ॥३८॥
 महासेनो धरासंस्थो वामनेत्रविभूषितः ।
 बिन्दुनादसमायुक्तो वगलामुखि चोद्धरेत् ॥३९॥
 सर्वेत्युक्त्वा च दुष्टानां मुखं वाचं समीरयेत् ।
 ततश्च स्तम्भय जिह्वां कीलय द्वितयं वदेत् ॥४०॥
 बुद्धिं नाशय संस्मृत्य पूर्वबीजं ततः स्मरेत् ।
 तारपूर्वा वह्निजाया वगले वाग्भवं वदेत् ॥४१॥
 रमामायास्मरान् स्मृत्वा धनलक्ष्मि वदेत्ततः ।
 तारलज्जावाग्भवाश्च मायां तारं स्मरेत्ततः ॥४२॥
 सरस्वत्यै नमः स्मृत्वा सरस्वति वदेत्ततः ।
 पाशं मायां क्रोधं चोक्त्वा भुवनेश्वरि चेत्यपि ॥४३॥
 तारत्रपाविष्णुजायाक्रोधकामपाशास्ततः ।
 तथा चाश्वारूढायै च फट्द्वयं वह्निवल्लभा ॥४४॥
 अश्वारूढे समाभाष्य तारवाग्भवलज्जकाः ।
 नित्यक्लिग्ने मदद्रवे वाङ्माया वह्निमुन्दरी ॥४५॥

नित्यक्लिग्ने समाभाष्य सुन्दरीबीजमुद्धरेत् ।
 ततश्च भैरवीकूटं बालाकूटं ततः स्मरेत् ॥४६॥
 बगलाकूटमुच्चार्य त्वरिताकूटमुद्धरेत् ।
 जय भैरवि संप्रोच्य रमात्रपावाग्भवं स्मरेत् ॥४७॥
 ब्लंकारं च ततश्चोक्त्वा चन्द्रश्च सविसर्गकः ।
 अकारं च आकारं च इकारं संस्मरेत्ततः ॥४८॥
 बिन्दुनादसमायुक्तं वाचयेत् साधकोत्तमः ।
 राजदेवी राजलक्ष्मी क्रमशस्तु ततः स्मरेत् ॥४९॥
 चतुर्दशस्वरोपेतबिन्दुद्वयविभूषितः ।
 चन्द्रबीजं समुच्चार्य स्वर्णकूटं समाहरेत् ॥५०॥
 वाङ्मायाकाममातृश्च राजराजेश्वरि ततः ।
 ज्वल ज्वल समाभाष्य शूलिनि दुष्टग्रहं वै ॥५१॥
 ग्रस स्वाहा समुच्चार्य शूलिनि च वदेत् सुधीः ।
 माया महाचण्डयोगेश्वरि धींकारमुद्धरेत् ॥५२॥
 दान्ततान्तौ वह्निसंस्थौ तुरीयस्वरभूषितौ ।
 नादबिन्दुसमायुक्तौ ततोऽस्त्रपञ्चकं स्मरेत् ॥५३॥
 जय महाचण्डयोगेश्वरि विष्णुनितम्बिनी ।
 त्रपा कामत्रिपुटे च वाङ्मायानङ्गमातरः ॥५४॥
 क्षींकारं क्लींकारं चैव सिद्धिलक्ष्म्यै नमस्ततः ।
 काममाता भुवनेशी वाग्भवश्च स्मरेत्ततः ॥५५॥
 राज्यसिद्धिलक्ष्मि चोक्त्वा ॐकारं शम्भुवल्लभा ।
 क्रोधपाशौ क्रोंकारं च स्त्रींकारं क्रोधमुच्चरेत् ॥५६॥
 क्षौंकारं ह्लांकारं चैव फट्कारं त्वरितं स्मरेत् ।
 नक्षत्रकूटमुच्चार्य चन्द्रकूटं ततः स्मरेत् ॥५७॥

ततो ग्रहकूटं चैव तदन्ते च दिवाकरम् ।
 काम्यकूटं ततोऽपि स्यात्ततः कालकूटं चरेत् ॥५८॥
 तदुत्तरं पार्श्वकूटं कामकूटं तदुत्तरम् ।
 ततः पश्चात् धराकूटं वारुणं तदनन्तरम् ॥५९॥
 चक्रकूटं समाभाष्य पद्मकूटमनन्तरम् ।
 शङ्खवराहकूटौ दर्शनान्मुक्तिदायकौ ॥६०॥
 ततः स्मरेन्नृसिंहकूटं सर्वफलप्रदम् ।
 इन्द्रकूटं समाराध्य इन्द्रलोके महीयते ॥६१॥
 मत्स्यकूटं ततोऽपि स्यात्ततो ज्ञेयं त्रिशूलकम् ।
 शक्तिकूटं तथोच्चार्य्य शिवलोके वसेद् ध्रुवम् ॥६२॥
 वैष्णवकूटं तथा ज्ञेयं केवलं विष्णुरूपिणम् ।
 त्रपालज्जाक्रोधकामयोषितो वाग्भवं तथा ॥६३॥
 गारुडं योगिनीं चैव शाकिनीं कालिकां चरेत् ।
 ततो धराकूटं ज्ञेयं क्रोधबीजं ततश्चरेत् ॥६४॥
 ततोऽघोरे सिद्धिं मे वै देहि दापय संस्मरेत् ।
 वह्निजाया अघोरे च ॐकारं नम इत्यपि ॥६५॥
 चामुण्डे च तथोच्चार्य्य करङ्किणि वदेत्ततः ।
 करङ्कमालाधारिणि च किं किं विलम्बसे ततः ॥६६॥
 भगवति ततश्चोक्त्वा शुष्काननि ततः स्मरेत् ।
 खद्वयं च ततः प्रोच्य चान्त्रकरावनेति च ॥६७॥
 भो भो वल्ग इति प्रोच्य वल्गेति वदेत्ततः ।
 कृष्णभुजङ्गवेष्टिततनुलम्बकपाले वै ॥६८॥
 ह्रष्ट ह्रष्ट इति प्रोच्य हृष्ट हृष्ट तदन्तरम् ।
 पत पत समुच्चार्य्य पताका च ततो वदेत् ॥६९॥

हस्ते ज्वल ज्वल प्रोच्य ज्वालामुखि ततो वदेत् ।
 अनलनखखट्वाङ्गधारिणि च तथोच्चरेत् ॥७०॥
 हा हा चट्ट चट्ट इति हूं हूं अट्टाट्टहासिनि ।
 उड्ड उड्ड ततोऽपि स्याद्धेवेतालमुखि इति ॥७१॥
 अकि अकि स्फुलिङ्गेति पिङ्गलाक्षि ततोऽपि च ।
 चल चल चालयेति चालयेति तथोच्चरेत् ॥७२॥
 करङ्कमालिनि प्रोच्य नमोऽस्तु ते स्वाहा ततः ।
 विश्वलक्षिमि ततश्चोक्त्वा तारमाये समुच्चरेत् ॥७३॥
 क्षेत्रपालो वह्निसंस्थो चतुर्थस्वरमस्तकः ।
 नादबिन्दुसमायुक्तो बीजं समुच्चरेत् सुधीः ॥७४॥
 दादिरेवं समुच्चार्यं रान्तश्चैवं समाहरेत् ।
 एवं शान्तः समाहार्यः कालीक्रोधौ पुनर्वदेत् ॥७५॥
 अस्त्रं यन्त्रप्रमथिनि खर्कंकारं च ततः स्मरेत् ।
 ततो धरां समाहृत्य बीजं शृणु मनोहरम् ॥७६॥
 रेफश्चैव जकारश्च तदन्तश्च क्रमाल्लिखेत् ।
 वह्निरूढं बीजं ज्ञेयं तुरीयस्वरपूजितम् ॥७७॥
 नादबिन्दुशिरोबीजमुच्चरेद्बीजमुत्तमम् ।
 तारत्रये समाभाष्य फ्रेंकारं समुदीरितम् ॥७८॥
 चण्डयोगेश्वरि कालि शाकिनी हृदयं तथा ।
 चण्डयोगेश्वरि लज्जाक्रोधास्त्राणि विनिर्दिशेत् ॥७९॥
 महाचण्डभैरवि च भुवनेशीं वदेत्ततः ।
 क्रोधास्त्रं वह्निजायां च महाचण्डभैरवी वै ॥८०॥
 वाग्भुवनेश्वरी कामशाकिनी वाग्भवानपि ।
 लज्जा रमा तथा चैव उद्धरेत्कोविदो जनः ॥८१॥

- त्रैलोक्यविजया डेन्ता हृदये वह्निवल्लभा ।
 त्रैलोक्यविजये चैव वाग्लज्जालक्ष्मीमन्मथाः ॥८२॥
 प्रासादं जयलक्ष्मि च युद्धे मे विजयं वदेत् ।
 ॥ देहि चेत्युच्य प्रासादं पाशमङ्कुशफटत्रयम् ॥८३॥
 वह्निस्त्री जयलक्ष्मि च अतिचण्डं तथोच्चरेत् ।
 ॥ तथा महाप्रचण्डेति भैरवि च ततः स्मरेत् ॥८४॥
 क्रोधचण्डं समाभाष्य अतिचण्डटकारकौ ।
 ॥ योगबीजं समाभाष्य फटं स्मरेत्ततोऽपि च ॥८५॥
 विलिखेच्च ततो याम्यकूटं परमसिद्धिदम् ।
 ॥ फान्तफस्थो वह्निसंस्थस्ततश्च ठादिमुच्चरेत् ॥८६॥
 तदन्ते च महाकूटमीशसंज्ञं समुच्चरेत् ।
 ॥ रेफमुच्चार्य्य धीरेन्द्र फटं स्मरेत्तदन्तरम् ॥८७॥
 महामन्त्रेश्वरि चैव तारत्रपारमास्मरान् ।
 ॥ प्रासादक्रोधौ वज्रं च वदेत् प्रस्ताविनि द्विठम् ॥८८॥
 वज्रप्रस्तारिणि चोक्त्वा तारं ह्रीं हृदयं वदेत् ।
 ॥ परमभीषणे चोक्त्वा क्रोधद्वयं क्रमाल्लिखेत् ॥८९॥
 नरकङ्कालमालिनि चोक्त्वा वै शाकिनीद्वयम् ।
 कात्यायनि व्याघ्रचर्मावृतकटि वदेदिति ॥९०॥
 कालीद्वयं समुच्चार्य्य श्मशानचारिणि वदेत् ।
 ॥ नृत्य नृत्य गाय गाय हस हस क्रोधद्वयम् ॥९१॥
 कारणादीनि संलेख्य चाङ्कुशद्वितयमपि ।
 ॥ शववाहिनि संलेख्य मां रक्ष रक्ष चेत्यपि ॥९२॥
 अस्त्रद्वयं क्रोधद्वयं हल्लेखा वह्निकामिनी ।
 ॥ कात्यायनी त्विति प्रोच्य वाङ्माया हरिसुन्दरी ॥९३॥

शान्तः पान्तश्च पान्तश्च यान्तो भगविभूषितः ।
 नादबिन्दुस्वलंकृत्य वदेद्वीजमनुत्तमम् ॥६४॥
 बिन्दुहीनं प्रेतबीजं शान्तं पाशसमन्वितम् ।
 बिन्दुनादभूषितं तु वदेद्वीजं तदुत्तरम् ॥६५॥
 भान्तं बिन्दुयुतं चैव तुरीयस्वरभूषितम् ।
 दादि बिन्दुयुतं स्मृत्वा वामकर्णविभूषितम् ॥६६॥
 नकुलीशो वह्निसंस्थो पाशबिन्दुसमन्वितः ।
 बीजं स्मृत्वा तथा मायां तथा दीर्घतनुच्छदम् ॥६७॥
 योगिनीकूटमुच्चार्य्य फेत्कारी कूटमुच्चरेत् ।
 शिवशक्तिसमरसचण्डकापालेश्वरि ततः ॥६८॥
 क्रोधं हृदयमुच्चार्य्य चण्डं वदेत्तदन्तरम् ।
 कापालेश्वरि चोच्चार्य्य वाक्कालीमारमातरः ॥६९॥
 ततश्च खेचरीकूटं कूटानां कटमुत्तमम् ।
 सुवर्णद्वितयं प्रोच्य महासुवर्णं इत्यपि ॥१००॥
 कूटेश्वरी समाभाष्य व्यूहकूटं ततः स्मरेत् ।
 रमा त्रपा वाग्भवश्च हृल्लेखा वह्निसुन्दरी ॥१०१॥
 स्वर्णकूटेश्वरि प्रोच्य वाग् लज्जा कृष्णभार्य्यका ।
 पाशमुच्चार्य्य देवेशि ब्रह्मणस्तृतीयं वदेत् ॥१०२॥
 बिन्दुयुक्तं धरासंस्थं वामकर्णसमन्वितम् ।
 बीजमेतत्समुच्चार्य्य ईकारं पाशमेव च ॥१०३॥
 ततो नादं समुच्चार्य्य हृल्लेखा भगवति वदेत् ।
 वात्तालि द्वितयं प्रोच्य वाराहि द्वितयं वदेत् ॥१०४॥
 वराहमुखि तथैवोक्त्वा ऐकारं ग्लूकारं तथा ।
 अन्धे अन्धिनि हृदयं रुन्धे रुन्धिनि सञ्चरेत् ॥१०५॥

हृल्लेखा जम्भे जम्भिनि च हृदयं मोहे मोहिनि स्मरेत् ।
 नमः स्तम्भे स्तम्भिनि च नमः सर्वदुष्टे चेत्यपि ॥१०६॥
 प्रदुष्टानां ततश्चोक्त्वा सर्वेषां सर्ववाक्चित्त ।
 चक्षुःश्रोत्रमुखगतिजिह्वास्तम्भं कुरुद्वयम् ॥१०७॥
 शोघ्रं वशं कुरु कुरु शोघ्रं वशं कुरुद्वयम् ।
 वाग्भवं कालीबीजं च श्रीबीजं तदनन्तरम् ॥१०८॥
 ठपञ्चकं समाभाष्य तारहेतुं क्रोधमुच्चरेत् ।
 अस्त्रं द्विठं वार्त्तालि च भवेद्द्वादशिकामपि ॥१०९॥
 ग्लुं ह्रीं बीजं समुच्चार्य वार्त्तालि वाराहि वदेत् ।
 ह्रीं ग्लुं तावनुस्मृत्य द्वादशिकं बीजमुल्लिखेत् ॥११०॥
 चण्डवार्त्तालि संप्रोच्य वाङ्मायाविष्णुवल्लभाः ।
 आंकारं ग्लूकारं चैव ईंकारं वार्त्तालिद्वयम् ॥१११॥
 वाराहद्वितयं प्रोच्य शत्रून् दह दहेति च ।
 ग्रस ग्रसेति संलेख्य चतुर्थबीजमुच्चरेत् ॥११२॥
 तत आं च ततो ग्लुं च ततो हूं च फटं तथा ।
 जय वार्त्तालि संभाष्य वाङ्माया हरिवल्लभा ॥११३॥
 महाबीजं समुच्चार्य प्रेतबीजं समुच्चरेत् ।
 तारमायाक्रोधाश्चैव शाकिनीबीजमुच्चरेत् ॥११४॥
 राज्यप्रदे समाभाष्य ख्रंकारबीजमुच्चरेत् ।
 फेत्कारीबीजमुच्चार्य उग्रचण्डे स्मरेत् पुनः ॥११५॥
 रणमर्दिनि संभाष्य क्रोधं च शाकिनीं वदेत् ।
 योगिनीं च वधूबीजं सदेति रक्ष रक्ष च ॥११६॥
 त्वं रूपं मां रूपं च जूं संसर्गान्तमेव च ।
 मृत्युहरे नमः प्रोच्य वह्निजायां द्विबिन्दुकम् ॥११७॥

स्मरेदुग्रचण्डे चैव वाग्भवं.....पुनः ।
 योगिनीकूटमुच्चार्य फेत्कारीकूटमुद्धरेत् ॥११८॥
 वामनेत्रयुतं बीजं भजतां कामदं महत् ।
 तारमाया हस्रं क्रोधं च शाकिनीं चरेत् ॥११९॥
 उग्रचण्डे समाभाष्य बीजं चण्डेश्वरं ततः ।
 महाप्रेतं समाभाष्य वह्नेर्भार्या लिखेत्ततः ॥१२०॥
 श्मशानोग्रचण्डे इत्युक्त्वा वाग्भवपञ्चकं वदेत् ।
 ततश्च फेत्कारीकूटं वामनेत्रयुतं स्मरेत् ॥१२१॥
 अमृताख्यं ततः स्मृत्वा डाकिनीं वामनेत्रिकाम् ।
 फेत्कारीं च ततो देवि वामनेत्रविभूषिताम् ॥१२२॥
 रुद्रचण्डा चतुर्थ्यन्ता सानुहृद्वह्निवल्लभा ।
 सम्बुद्धचन्ता रुद्रचण्डा वाग्भवपञ्चकं पुनः ॥१२३॥
 फेत्कारीकूटं ततो देवि वामनेत्रविभूषितम् ।
 चण्डकूटे समाभाष्य डाकिनीं बीजमुद्धरेत् ॥१२४॥
 धराकूटं समाभाष्य तुरीयस्वरभूषितम् ।
 प्रचण्डायै ततश्चोक्त्वा हृदयं वह्निवल्लभा ॥१२५॥
 प्रचण्डे वाग्भवं पञ्च फेत्कारीं मायया युताम् ।
 सन्धिकूटं ततश्चोक्त्वा डेन्ता हि चण्डनायिका ॥१२६॥
 त्रूंकारं च समुच्चार्य नमः स्वाहे ततः परम् ।
 ततश्चण्डनायिके च वाग्भवपञ्चकं ततः ॥१२७॥
 तथैव फेत्कारीकूटं कूटं च ब्रह्मनिर्मितम् ।
 चण्डेश्वरं ततो देवि वामाक्षि बिन्दुसंयुतम् ॥१२८॥
 महाप्रेतं समुच्चार्य क्लीं हृद्वह्निवल्लभा ।
 चण्डे चोक्त्वा महादेवि वाग्भवपञ्चकं वदेत् ॥१२९॥

फेत्कारीकूटं तथेशानि नादं वामाक्षि संयुतम् ।
 चण्डवत्यै ततश्चोक्त्वा क्ष्म्लूं कारं हृदयं तथा ॥१३०॥
 स्वाहा चण्डवति चोक्त्वा वाग्भवपञ्चकं पुनः ।
 फेत्कारीकूटं तथा देवि वायुकूटं ततो वदेत् ॥१३१॥
 डाकिनीं च ततो देवि वामनेत्रविभूषिताम् ।
 अतिप्रेतं समाराध्य चातिचण्डां महेश्वरि ॥१३२॥
 चतुर्थ्यन्तां च हृदयममृतं बीजमुद्धरेत् ।
 नमःस्वाहे चातिचण्डे वाग्भवपञ्चकं चरेत् ॥१३३॥
 फेत्कारीकूटं देवेशि श्मशानकूटं पुनः ।
 डाकिनीं च समाभाष्य वामनेत्रविभूषिताम् ॥१३४॥
 महाप्रेतं तथोच्चार्य चण्डिकायै स्मरेत्ततः ।
 रौद्रबीजं समुच्चार्य नमःस्वाहे ततः परम् ॥१३५॥
 चण्डिके च तथोच्चार्य वाग्भवपञ्चकं पुनः ।
 फेत्कारीकूटं चोच्चार्य स्हफ्रीकारं तदनन्तरम् ॥१३६॥
 कामक्रोधौ—कारञ्च क्लह्नीकारं तदनन्तरम् ।
 कात्यायन्यै ख्र्फेकारं च कामदायिन्यै ततः परम् १३७॥
 हूंकारं च नमःस्वाहे ज्वालाकात्यायनि ततः ।
 वाग्भवान् पञ्च संलिख्य कामक्रोधौ रमा ततः ॥१३८॥
 द्रावणं च समुच्चार्य महिषमर्दिनि ततः ।
 श्रीकारं चैव देवेशि वाग्भवाः पञ्च एव च ॥१३९॥
 उन्मत्तमहिषमर्दिनि च ततः परम् ।
 ततो वाग्भवान् पञ्च नक्षत्रकूटं संलिखेत् ॥१४०॥
 शंखकूटं ततश्चोक्त्वा महामहेश्वरि वदेत् ।
 ततश्च तुम्बुरेश्वरि वह्निजाया ततः परम् ॥१४१॥

तुम्बुरेश्वरि ततश्चोक्त्वा तारत्रये ततः परम् ।
 कामक्रोधामृतांश्चैव पाशं वाग्भवमेव च ॥१४२॥
 क्रोधप्रेतौ शाकिनी च चैतन्यभैरवि तथा ।
 शाकिनी च प्रेताङ्कुशौ पाशवागमृतक्रोधाः ॥१४३॥
 काममाये तारास्त्रे च द्विठश्चैतन्यभैरवि ।
 वाग्भवाः पञ्च च तदा तदा मुण्डमधुमती ॥१४४॥
 चतुर्थ्यन्ता समुच्चार्या तथैव शक्तिभूतिनी ।
 ततो मायात्रयं चोक्त्वा फट्कारं मधुमत्यपि ॥१४५॥
 सम्बुद्धयन्ता समुच्चार्या वद वद ततः परम् ।
 वाग्वादिनि प्रेतबीजं बिन्दुनादसमन्वितम् ॥१४६॥
 विसर्गहीनं चोच्चार्य क्लिन्नक्लेदिनि ततः परम् ।
 महाक्षोभं कुरु तदा प्रेतबीजमतः परम् ॥१४७॥
 वाग्वादिनी भैरवि च माया च शाकिनी तथा ।
 रुक्मेकारश्च समुच्चार्य कामबीजं ततः परम् ॥१४८॥
 पूर्णेश्वरि सर्वकामान् पूरयानु तारं लिखेत् ।
 अस्त्रं स्वाहा पूर्णेश्वरि सम्बोध्यन्ता ततः परम् ॥१४९॥
 वाग्भवपञ्चकं चैव रक्तरक्ते ततो लिखेत् ।
 महारक्तचामुण्डेश्वरि चैव ततः परम् ॥१५०॥
 अवतरद्वयं चैव वह्निपत्नी तदा प्रिये ।
 ततो रक्तचामुण्डेश्वरि संलिख्य माहेशि ॥१५१॥
 तारत्रयपारमास्त्रपुरावागीश्वरी तथा ।
 ङेन्ता नमः समुच्चार्य पुरा वागीश्वरि तथा ॥१५२॥
 हर्से बीजं तदा देवि कूटं मारं तथा परम् ।
 महाप्रेतं ततः कालभैरवि च ततः परम् ॥१५३॥

निशाकूटकूर्चकूटौ तुङ्गप्रतुङ्गकूटकौ ।
 चण्डवारुणि संप्रोच्य तारमघोरे च तदा ॥१५४॥
 पाशयुक्तं हकारञ्च घोरे तदनु वदेत् ।
 त्रपा घोरघोरतरे दीर्घं तनुच्छदं ततः ॥१५५॥
 सर्वतः शर्वशर्वे च ह्लेंकारं च ततः प्रिये ।
 नमस्ते रुद्ररूपे च ह्रविसर्गौ ततः शृणु ॥१५६॥
 प्रणवं च तथा घोरे त्रपालक्ष्म्यङ्कुशा अपि ।
 कामाङ्गना वाग्भवाश्च गारुडं योगिनी प्रिये ॥१५७॥
 शाकिनी च कालीबीजं फेत्कारी तदनन्तरम् ।
 क्रोधबीजं अघोरे च सिद्धि मे देहि दापय ॥१५८॥
 वह्निजायां ततो दद्याद्धनदानु घोरे वदेत् ।
 तारमाये शाकिनी च क्रोधबीजं च पार्वति ॥१५९॥
 महादिग्वीर तदा वाग्रमास्मरपाशकाः ।
 मुक्तकेशि चण्डाट्टहासिनि योगिनी तथा ॥१६०॥
 बधूकाल्यमृतान्युक्त्वा मुण्डमालिनि संवदेत् ।
 ततस्तारं वह्निजायां दिग्म्बरि च तारकम् ॥१६१॥
 वाक्त्रपाकामकमलाकालेश्वरि ततो हरेत् ।
 सर्वमुखस्तम्भिनि च सर्वजनमनोहरि ॥१६२॥
 सर्वजनवशंकरि सर्वदुष्टनिर्मर्दिनि ।
 सर्वस्त्रीपुरुषार्कषिणि छिन्धि शृंखलां ततः ॥१६३॥
 त्रोटयद्वितयं प्रोच्य सर्वशत्रून् वदेत् प्रिये ।
 जम्भयद्वितयं चोक्त्वा द्विषां निर्दलयद्वयम् ॥१६४॥
 सर्वान् स्तम्भय द्वितयं मोहनास्त्रेण द्वेषिणः ।
 उच्चाटयद्वयं प्रोक्त्वा सर्ववश्यं कुरुद्वयम् ॥१६५॥

वह्निपत्नी देहि युगं ततः सर्वं स्मरेत्प्रिये ।
 कालरात्र्यै कामिन्यै च गणेश्वर्यै नमस्तदा ॥१६६॥
 कालरात्रि ततश्चोक्त्वा तारवाग्भवपाशकाः ।
 ततः कलारामकलां सबिन्दुं शृणु पार्वति ॥१६७॥
 एह्येहि भगवति ततः किरातेश्वरि ततः परम् ।
 विपिनकुसुमावतंसिनि कर्णे ततः प्रिये ॥१६८॥
 भुजगनिर्मोचकञ्चुकिनि मायाद्वयं ततः ।
 सबिन्दुकं हृद्वयञ्च कहद्वयं ज्वलद्वयम् ॥१६९॥
 प्रज्वलद्वितयं देवि सर्वसिद्धि ददद्वयम् ।
 देहिद्वयं दापय च सर्वशत्रून् दहद्वयम् ॥१७०॥
 बन्धद्वयं पठद्वयं मथद्वयं महेश्वरि ।
 विध्वंसयद्वयं प्रोच्य कवचत्रितयं ततः ॥१७१॥
 अस्त्रहृद्वह्निभार्या च किरातेश्वरि संवदेत् ।
 वाग्भवपञ्च च तथा वज्रकुब्जिके ततः स्मरेत् ॥१७२॥
 प्रलयबीजं प्राणेशि त्रैलोक्याकर्षिणि ततः ।
 त्रपाकामांगद्राविणि स्मराङ्गणे ततोऽनघे ॥१७३॥
 महाक्षोभकारिणी ततो वाग्भवो मीनकेतनः ।
 द्विबिन्दुकश्चन्द्रबीजश्चतुर्दशस्वरान्वितः ॥१७४॥
 द्विबिन्दुकं पुनश्चन्द्रं ततो वज्रकुब्जिके च ।
 नमो भगवति तदा ततो घोरे महेश्वरि ॥१७५॥
 भोगबीजं ततो देवि श्रीकुब्जिके ततः परम् ।
 सानुबीजं सकारञ्च जीवारूढं रेफान्वितम् ॥१७६॥
 कलया भूषितं ज्ञेयं तदुत्तरं शृणु प्रिये ।
 बीजं तत्परमेशानि वामकर्णविभूषितम् ॥१७७॥

ङ ञ ण न म उच्चायं अघोरामुखि तत्परम् ।
 छकारं बिन्दुसहितमाद्यदीर्घत्रयान्वितम् ॥१७८॥
 क्रमेण त्रीणि बीजानि संलिख्य प्राणवल्लभे ।
 किलिद्वयं ततो विच्चे पादुकां पूजयाम्यपि ॥१७९॥
 नमः समयकुब्जिके तारमैधत्रपास्मराः ।
 शाकिनी प्रलयश्चैव फेत्कारी तदनन्तरम् ॥१८०॥
 भाषाख्यकूटं ततो देवि चतुर्थस्वरभूषितम् ।
 षष्ठस्वरविहीनं च भगवति वदेत्ततः ॥१८१॥
 विच्चे घोरे ततोऽपि स्यात्फेत्कारी वाग्भवान्विता ।
 श्रीकुब्जिके ततः पश्चात्सानुबीजं ततः परम् ॥१८२॥
 तदेव षष्ठस्वरेण समुद्धरेन्महेश्वरि ।
 प्रेतबीजं विसर्गहीनं ङ ञ ण न म इत्यपि ॥१८३॥
 अघोरामुखि तदा छस्य बीजत्रयं तथा ।
 किलि किलि ततो विच्चे कामिनी क्रोध एव च ॥१८४॥
 प्रेतबीजं पादुकां च पूजयामि नमः स्वाहा ।
 मोक्षकुब्जिके ततोऽपि स्यान्नमो भगवति तथा ॥१८५॥
 सिद्धे तदा महेशानि प्रलयत्रयमुद्धरेत् ।
 दीर्घाद्यत्रयसंयुक्तं कुब्जिके तदनन्तरम् ॥१८६॥
 सानुत्रयं तथा देवी दीर्घत्रयविभूषितम् ।
 खगे ततो वाग्भवश्च अघोरे तदनन्तरम् ॥१८७॥
 अघोरामुखि ततः किलि द्वयं तथोद्धरेत् ।
 विच्चे पादुकां चोक्त्वैव पूजयामि नमस्ततः ॥१८८॥
 भोगकुब्जिके तथैव मैधत्रपारमास्तथा ।
 फेत्कारी च जीवषान्तौ वल्लघारूढौ तारान्वितौ ॥१८९॥

भगवत्यम्ब ततः कूटं प्राभातिकं ततः ।
 पुनस्तदेव कूटं स्यान्सकाराद्यं च चिन्तयेत् ॥१६०॥
 कुब्जिकायै तथोच्चार्य्य नकुलीशसकारकौ ।
 ब्रह्मेन्द्रगौरी च तदा बिन्दुं च कलयान्वितम् ॥१६१॥
 जीवश्चन्द्रश्च ब्रह्मा च एकादशस्वरस्तथा ।
 गौरीबीजं परे दत्त्वा षष्ठस्वरविभूषितम् ॥१६२॥
 ततो डञ्जनमेति अघोरामुखि संलिखेत् ।
 पूर्ववत्त्वीणि बीजानि छकारस्य समुद्धरेत् ॥१६३॥
 किलि किलि ततो विच्चे मानुषान्तौ रेफारूढौ ।
 तारान्वितौ फेत्कारी च रमा माया मैधा अपि ॥१६४॥
 ततो जय कुब्जिके हि मैधमायारमास्तथा ।
 ततः साद्यप्रलयं च प्रेतं विसर्गहीनकम् ॥१६५॥
 बिन्दुयुक्तं ततः पश्चाद् भगवत्यम्ब इत्यपि ।
 ततः प्राभातिकं कूटं साद्येन तद्द्वितीयकम् ॥१६६॥
 वामकर्णविहीनं च कलया मण्डितं प्रिये ।
 कुब्जिके च ततश्चोक्त्वा बालाकूटं ततः परम् ॥१६७॥
 तत्कूटं च द्वयं लेख्यं तुरीयषष्ठभूषितम् ।
 ततो डञ्जनम अघोरामुखि संवदेत् ॥१६८॥
 छां छीं किलि किलि ततो विच्चेऽस्त्रं वह्निवत्लभा ।
 क्रोधास्त्रं वह्निपत्नी च हृद्वाक्त्रितयं ततः ॥१६९॥
 ततः सिद्धिकुब्जिके [च] मैधमायारमा अपि ।
 प्रलयं प्रेतबीजं ततो देविकूटं वाराहिकं ततः ॥२००॥
 साद्यं तदेव कूटं स्याद् द्वितीयं परमेश्वरि ।
 रेफस्थाः सह पान्ताश्च कलाबिन्दुसमन्विताः ॥२०१॥

षष्ठस्वरविहीनं तु कलाबीजेन भूषितम् ।
 एतद्बीजं समाभाष्य कुब्जिके तदनन्तरम् ॥२०२॥
 मायाद्वयमागच्छद्वयं तत्र विचिन्तयेत् ।
 आवेशयद्वयं प्रोच्य वेधयद्वयमाहरेत् ॥२०३॥
 मायाद्वयं तथैवोक्त्वा द्वितीयं च वाराहिकम् ।
 संलिख्य द्वितीयं कूटं मूलवाराहिकं ततः ॥२०४॥
 नमःस्वाहे तथा चोक्त्वा आवेशकुब्जिके ततः ।
 माहेन्द्राख्यं ततः कूटं फेत्कारीबीजमुद्धरेत् ॥२०५॥
 पित्स [?] कूटं ततो भद्रे माज्जाराख्यं ततः प्रिये ।
 मणिकूटमृषिकूटं कूटं सारङ्गकं ततः ॥२०६॥
 वाग्भवपञ्चकं ततः कालि कालि ततः परम् ।
 महाकालि मांस इति शोणितभोजिनि ततः ॥२०७॥
 ह्रां ह्रीं ह्रूं रक्तकृष्णमुखि समुद्धरेत्ततः ।
 देवि मा मां पश्यन्त्विति शत्रव इति संवदेत् ॥२०८॥
 श्रीहृदयशिवदूति श्रीपादुकां ततः परम् ।
 पूजयामि ह्रांकारं च हृदयाय नमस्ततः ॥२०९॥
 हृदय शिवदूति च मैधपञ्चकमुद्धरेत् ।
 नमो भगवति तदा दुष्टचाण्डालिनि ततः ॥२१०॥
 रुधिरमांसभक्षिणि कपालखट्वाङ्ग तथा ।
 ततः पश्चाद्धारिणि च हनयुग्मं वदेत्ततः ॥२११॥
 दहयुग्मं पचयुग्मं मम शत्रून् ग्रसद्वयम् ।
 मारयद्वितयं प्रोच्य क्रोधत्रयं ततः प्रिये ॥२१२॥
 फट्शिरः शिवदूतीति श्रीपादुकां पूजयामि ।
 ह्रीं शिरसे ततः स्वाहा शिरः शिवदूति ततः ॥२१३॥

वाग्भवपञ्चकं ततः प्रलयत्रयमाहरेत् ।
 आद्यदीर्घत्रयं कृत्वा महापिगल ततः ॥२१४॥
 जटाभारे विकटरसनाकराले संवदेत् ।
 सर्वसिद्धिं देहि देहि दापयद्वितयं वदेत् ॥२१५॥
 शिखाशिवदूति ततः श्रीपादुकां पूजयामि ।
 दीर्घतनुच्छदं ततः शिखायै च वषट् ततः ॥२१६॥
 शिखाशिवदूति ततो वाग्भवपञ्चकं ततः ।
 महाश्मशानवासिनि घोराट्टहासिनि ततः ॥२१७॥
 विकटतुङ्गकोकामुखि मायास्मरौ तथा ।
 हरिजायामहापातालतुलितोदरि संवदेत् ॥२१८॥
 भूतवेतालसहचारिणि संलिख्य चानघे ।
 कवचशिवदूति च श्रीपादुकां ततः स्मरेत् ॥२१९॥
 पूजयामि कवचाय क्रोधबीजं स्मरेत्ततः ।
 कवचशिवदूति हि मैधानां पञ्च एव च ॥२२०॥
 लेलिहानरसना तु भयानके वदेत्ततः ।
 विस्रस्तचिकुरभारभामुरे संवदेत् प्रिये ॥२२१॥
 चामुण्डा भैरवी ततो डाकिनीगण चेत्यपि ।
 परिवृते शाकिनी च डाकिनी क्रोध एव च ॥२२२॥
 आगच्छ द्वितयं प्रोच्य सान्निध्यं कल्पयद्वयम् ।
 त्रैलोक्यडामरे तथा महापिशाचिनि ततः ॥२२३॥
 नेत्रशिवदूति तदा श्रीपादुकां तथा प्रिये ।
 पूजयामि नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्र इत्यपि ॥२२४॥
 शिवदूति समाभाष्य वाग्भवपञ्चकं ततः ।
 गुह्यातिगुह्यकुब्जिके त्रिक्रोधमस्त्रमेव च ॥२२५॥

मम सर्वोपद्रवान् मन्त्रतन्त्र ईलि तदा ।
 यन्त्रचूर्णप्रयोगादिकान् परकृतान् तदा ॥२२६॥
 करिष्यन्ति तान् सर्वान् हनयुगं तथोत्तरम् ।
 मथयुगं मर्दययुगं युगलं परिकीर्तितम् ॥२२७॥
 दंष्ट्राकरालि शाकिनी च क्रोधास्त्रे च ततः परम् ।
 गुह्यातिगुह्यकुब्जिके ततोऽस्त्रशिवदूति च ॥२२८॥
 श्रीपादुकां पूजयामि अस्त्राय फट् तदन्तरम् ।
 अस्त्रशिवदूति ततो वाग्भवपञ्चकं तथा ॥२२९॥
 क्रोधानां पञ्च आहृत्य कारघोरनादेति च ।
 विद्राविद्राविजगत्त्रये ततो मायात्रयं हरेत् ॥२३०॥
 प्रसारितायुतभुजे महावेगप्रधाविते ।
 स्मरत्रयं पदविन्यासत्रासित इति स्मरन् ॥२३१॥
 सकलं पाताले रमात्रयं ततो वदेत् ।
 व्यापकशिवदूति च ततो वदेज्जितेन्द्रिय ॥२३२॥
 परमशिवपर्यङ्कशायिनि तदनन्तरम् ।
 ततः क्रमेण देविशि योगिनीत्रयमुद्धरेत् ॥२३३॥
 गलद्रुधिरमुण्डमालाधारिणि संवदेत् ।
 घोरघोरतर रूपिणि संवदेत्ततः ॥२३४॥
 ततः परं शाकिन्यास्तु क्रमेण त्रयमाहरेत् ।
 ज्वालामालिपिङ्गजटाजूटे वदेच्च साधकः ॥२३५॥
 अचिन्त्यमहिमबलप्रभावे तदनन्तरम् ।
 कामिनीत्रयमुद्धृत्य दैत्यदानव इत्यपि ॥२३६॥
 निकृन्तनि ततोऽपि स्यात् शृणुष्व परमेश्वरि ।
 सकलसुरासुरकार्यसाधिके तदनन्तरम् ॥२३७॥

त्रितारं फट् नमः स्वाहा व्यापकशिवदूति ततः ।
 तारत्रपारमाकामवाग्भवाङ्कुशलज्जकाः ॥२३८॥
 पाशक्रोधौ महापुरुषप्रासादौ तदनन्तरम् ।
 अमृतं गारुडं चैव फेत्कारी तदनन्तरम् ॥२३९॥
 चण्डहयग्रीवौ ततो योगिनी शाकिनी तथा ।
 मेघोविद्युद्रतिश्चैव प्रेतं स्फेंकारमेव च ॥२४०॥
 खेचर्यनेहसौ चैव भौजंगमस्तथापरः ।
 कालसंर्कषिणि तदा क्रोधौ च वह्निवल्लभा ॥२४१॥
 कालसंर्कषिणि पुनर्मैधमायारमास्मराः ।
 फेत्कारी क्रोधौ तदनु कुक्कुटि क्रींकारं तदा ॥२४२॥
 पाशाङ्कुशौ शाकिनी च चण्डबीजं ततः परम् ।
 अस्त्रद्वयं वह्निजाया कुक्कुटि तदनु स्मरेत् ॥२४३॥
 तारं माया ततः कामः कामिनो शाकिनी तथा ।
 भ्रमराम्बिके तदनु शत्रुर्मदिनि संवदेत् ॥२४४॥
 पाशाङ्कुशप्रासादाश्च क्रोधश्च योगिनी तथा ।
 अस्त्रद्वयं हृदयं च वह्निचङ्गना तारा तथा ॥२४५॥
 भ्रमराम्बिके तदनु चण्डबीजं ततः स्मरेत् ।
 धनदे भुवनेशी च सां सीं सूं तदनन्तरम् ॥२४६॥
 ततश्च संकटादेवि संकटेभ्यो मां तथा ।
 तारयद्वयं रमाकामौ प्रासादौ क्रोध एव च ॥२४७॥
 पाशास्त्रे च वह्निचबला संकटादेवि तत्परम् ।
 पाशाङ्कुशप्रासादाश्च भोगवति ततः परम् ॥२४८॥
 तारमाये समुच्चार्य षादिक्शान्तं समुद्धरेत् ।
 विन्दुनादसमायुक्तं नव बीजं क्रमेण हि ॥२४९॥

क्रोधश्च हृदयं चैव भगवति वदेत्ततः ।
 महार्णवेश्वरि ततस्त्रैलोक्यग्रसनेति च ॥२५०॥
 शीले पाशं कलाबीजं वामकर्णं सविन्दुकम् ।
 अस्त्रं च वह्निपत्नी च महार्णवेश्वरि ततः ॥२५१॥
 तारबीजं क्षीकारं च पीकारं चूकारं तदा ।
 ततो भगवति ततो जान्तः षष्ठस्वरान्वितः ॥२५२॥
 बिन्दुयुक्तौ महेशानि कूटं प्राभातिकं ततः ।
 ततो वाराहिकं कूटं सर्वतन्त्रसुगौपितम् ॥२५३॥
 चण्डझंकारकापालिनि जय कंकेश्वरि नमः ।
 द्विठो जयकंकेश्वरि तारमायापाशास्तथा ॥२५४॥
 डेऽन्ता च शवरेश्वरी नमश्च शवरेश्वरि ।
 प्रणवं मैधपाशौ च त्रपारमास्मरास्ततः ॥२५५॥
 क्रोधश्च शाकिनीबीजं डाकिनी फेत्कारी तथा ।
 पिङ्गले पिङ्गले ततो महापिङ्गले ततः परम् ॥२५६॥
 कालीबीजं क्रोधबीजं शाकिनी योगिनी तथा ।
 प्रेतकाल्यावङ्कुशं च शाकिनी कामिनी तथा ॥२५७॥
 रमाचण्डानेहसां च विद्युत्पन्नगद्विठाः पुनः ।
 सिद्धिलक्ष्मि ततस्तारं वाक्त्रपाश्रीस्मरा अपि ॥२५८॥
 भगवति महा तदा मोहिनि तदनन्तरम् ।
 ब्रह्मविष्णुशिवादिसकलेति वदेत्ततः ॥२५९॥
 सुरासुरमोहिनि सकलं प्रवदेत्ततः ।
 जनं मोहय मोहय वशीकुरुद्वयं वदेत् ॥२६०॥
 कामाङ्गद्राविणि ततः कामाङ्कुशे ततः परम् ।
 त्रिकामिनी कामरमे त्रपा मैधं तारं तथा ॥२६१॥

महामोहिनि तदनु वाक्स्मरौ कुलिका तथा ।
 ततो बाले हकारं च सकलाश्च स्वरूपकाः ॥२६२॥
 माया बीजं समुद्धार्य हसकहलह्रीं ततः ।
 सकलह्रीं तदनु त्रिपुरसुन्दरि ततः ॥२६३॥
 हूं नमो मूकाम्बिकायै वादिनो मूकयद्वयम् ।
 पाशबीजं कामबीजं मायाबीजं ततः परम् ॥२६४॥
 बिन्दुविसर्गसहितं रुद्रस्वरविहीनकम् ।
 तत्त्वबीजं आदित्यश्च शक्रस्वरविभूषितम् ॥२६५॥
 वल्लचङ्गना च तदनु मूकाम्बिके ततः प्रिये ।
 माया च नाकुलं चैव क्रोधास्त्रे तदनन्तरम् ॥२६६॥
 एकजटे ततः पश्चात् त्रपानाकुलक्रोधकाः ।
 नीलसरस्वति ततस्तारत्रपा ततः परम् ॥२६७॥
 नाकुलेष्ट्ये च तदनु फट्कारं तदनन्तरम् ।
 उग्रतारे च तदनु ताररमामायास्तथा ॥२६८॥
 मैधं वज्रवैरोचनीये ईर्ष्याद्वयं ततः परम् ।
 अस्त्रद्विठे छिन्नमस्ते तारं हृदयमेव च ॥२६९॥
 भगवत्यै पीताम्बरायै त्रपे सुमुखि ततः ।
 वगले विश्वं मे वशं कुरु कुरु तथा ॥२७०॥
 द्विठो वश्यवगले च हूं रक्ष तदनन्तरम् ।
 त्रिकण्टकि तदनु च ताराङ्कुशस्मरा अपि ॥२७१॥
 कमला हरपत्नी च पाशं जाया क्रोधं तथा ।
 जयदुर्गे तदनु च रक्ष रक्ष स्वाहा ततः ॥२७२॥
 संग्रामजयदुर्गे च त्रपास्मररुषस्तथा ।
 विजयप्रदे तदनु प्रणवं पाशमेव च ॥२७३॥

प्रासादामृतगारुडाः पन्नगास्त्रे ततः परम् ।
 ब्रह्माणि तारप्रासादौ ग्लूं आं ह्रीं तदनन्तरम् ॥२७४॥
 रमेर्ष्ये च ततोऽपि स्यान्माहेश्वरि वदेत्ततः ।
 भुजङ्गविद्युज्जलदाः शाकिनीरतिकालिकाः ॥२७५॥
 चण्डकालौ ग्लुंकारं च प्रेतं क्रोधं तथैव च ।
 क्रोधमस्त्रद्वयं ततो वह्निजाया ततः परम् ॥२७६॥
 माहेश्वरि तदनु त्रपावाणीस्मरास्तथा ।
 तारं कौमारि तदनु मयूरवाहिनि ततः ॥२७७॥
 शक्तिहस्ते ततः क्रोधं शाकिनी तदनन्तरम् ।
 वधूबीजमस्त्रद्वयं वह्निजाया ततः परम् ॥२७८॥
 कौमारि तत्परस्तारं नमो नारायण्यै ततः ।
 जगत्स्थितिकारिण्यै त्रिकामस्त्रिरमास्ततः ॥२७९॥
 पाशकालद्विठानुक्त्वा वैष्णवि प्रणवं ततः ।
 हृदयं भगवत्यै वराहरूपिण्यै ततः परम् ॥२८०॥
 चतुर्दशभुवनाधिपायै भूपतित्वं वदेत्ततः ।
 मे देहि दापय स्वाहा वारांहि तदनु प्रिये ॥२८१॥
 तारपाशाङ्कुशक्रोधकालमायास्मरस्त्रियः ।
 महाक्रोधः क्षेत्रपाली चण्डकालौ च शाकिनी ॥२८२॥
 जिह्वासटाघोररूपे दंष्ट्राकराले ततः स्मृतम् ।
 नारसिंहि त्रिप्रासादं ततः क्रोधत्रयं भवेत् ॥२८३॥
 अस्त्रद्वयं वह्निजाया नारसिंहि ततोऽप्यनु ।
 तारमाररमाक्रोधा इन्द्राणि तदनन्तरम् ॥२८४॥
 मायायुग्मं जयद्वन्द्वं क्षेत्रपालिद्वयं ततः ।
 अस्त्रद्वयं वह्निजाया इन्द्राणि तदनन्तरम् ॥२८५॥

प्रणवाङ्कुशकाल्यश्च शाकिनी चण्ड एव च ।
 योगिनी खेचरी चैव असूया फेत्कारी तथा ॥२८६॥
 विद्युत्कालौ रतिश्चैव मायासर्पमहारुषः ।
 गारुडं च ततो बीजं चामुण्डे तदनन्तरम् ॥२८७॥
 ज्वलयुग्मं हिलियुग्मं किलियुग्मं ततः परम् ।
 मम शत्रूस्ततश्चोक्त्वा त्रासयद्वन्द्वमेव च ॥२८८॥
 मारययुगलं ततो हन पच द्वयं द्वयम् ।
 भक्षययुगलं ततः कालीयुग्मं ततो हरेत् ॥२८९॥
 मायाद्वन्द्वं क्रोधद्वन्द्वमस्त्रद्वन्द्वं द्विठस्ततः ।
 चामुण्डे तारहृदये कामेश्वरि पदं ततः ॥२९०॥
 कामाङ्कुशे कामप्रदायिके भगवति ततः ।
 नीलपताके भगान्तिके पदद्वयं महेश्वरि ॥२९१॥
 रतिहृन्मन्त्रोऽस्तु ते ततः परमान्ते गुह्ये तदा ।
 ईर्ष्यात्रयं मदने हि मदनान्तदेहे तदा ॥२९२॥
 त्रैलोक्यमावेशयेति च क्रोधास्त्रे वह्निवल्लभा ।
 नीलपताके ततः पश्चात् कालीद्वयं ततः प्रिये ॥२९३॥
 चत्वारः क्रोधास्तदनु चाङ्कुशानां त्रयं तदा ।
 रमायुग्मं त्रपायुग्मं योगिनी शाकिनी तदा ॥२९४॥
 कामिनीचण्डघण्टे च शत्रून् स्तम्भय स्तम्भय ।
 मारय मारय तदा क्रोधास्त्रे वह्निवल्लभा ॥२९५॥
 चण्डघण्टे ततः शत्रून् स्तम्भयद्वितयं हरेत् ।
 मारयद्वितयं क्रोधमस्त्रस्वाहे तथोच्चरेत् ॥२९६॥
 चण्डघण्टे तारमायारमाक्रोधाङ्कुशास्तथा ।
 काली च कामिनी चैव मन्मथस्तदनन्तरम् ॥२९७॥

ततश्च शाम्भवं कूटमुमाकूटं ततः परम् ।
 शम्भुकूटं ततः पश्चात्परापरं च कूटकम् ॥२६८॥
 सर्पंकूटं ततः पश्चाच्चण्डेश्वरि ततः परम् ।
 खेचरी योगिनी चैव शाकिनी गारुडं तदा ॥२६९॥
 क्रोधद्वन्द्वमस्त्रद्वन्द्वं स्वाहा चण्डेश्वरि ततः ।
 तारमैधपाशमायाक्रोधाङ्कुशा अपि प्रिये ॥३००॥
 क्षेत्रपाली च काली च गारुडं शाकिनी तथा ।
 अनङ्गमाले ततः स्त्रियमाकर्षयद्वयं ततः ॥३०१॥
 वृटयुग्मं छेदययुग्मं क्रोधयुग्मं स्मरेत्ततः ।
 अस्त्रयुग्मं वह्निजायाऽनङ्गमाले ततः परम् ॥३०२॥
 तारवाग्भवमायाश्च रमा स्मरश्च कालिका ।
 पाशाङ्कुशौ चण्डक्रोधौ महासूया च फेत्कारी ॥३०३॥
 शाकिनीहरसिद्धे च सर्वसिद्धि कुरुद्वयम् ।
 देहिद्वन्द्वं दापय च युग्मं क्रोधद्वयं ततः ॥३०४॥
 अस्त्रद्वयं वह्निजाया हरसिद्धे ततः परम् ।
 प्रणवाङ्कुशगारुडाः फेत्कारी क्रोधमेव च ॥३०५॥
 योगिनी फेत्कारी सम्बुद्धचन्ता ततः परम् ।
 ददयुग्मं देहि दापय स्वाहा ततः परम् ॥३०६॥
 फेत्कार्य्याः पूर्वरूपं च वाग्मापाशमेव च ।
 प्रासादक्रोधौ तदनु भूतं प्रेतं तथैव च ॥३०७॥
 शाकिनी योगिनी चैव कामिनी मानसं तथा ।
 परिभारुण्डकापालाः सिद्धिस्तारं तथैव च ॥३०८॥
 लवणेश्वरि तदनु हराङ्गना च योगिनी ।
 क्रोधस्त्रीशाकिनी चैव नाकुलि तदनु स्मरेत् ॥३०९॥

तारमैघपाशक्रोधा मायारमाक्रोधस्मराः ।
 कालबीजं च तदनु मृत्युहारिणि तत्परम् ॥३१०॥
 तारवाग्भवमायाश्च क्रोधश्च हृदयं तथा ।
 भगवति रुद्रवाराहि रुद्रतुण्डप्रहारे च ॥३११॥
 जयबीजयुगं देव्याः सिद्धयुग्मं ततः परम् ।
 सर्वोत्पातान् प्रशमय प्रशमय तथा परम् ॥३१२॥
 हरेः पुत्रस्ततो जाया योगिनी स्त्री च शाकिनी ।
 हृदयं वह्निजाया च वज्रवाराहि ततः परम् ॥३१३॥
 तारमाये क्षेत्रपाली अङ्कुशं हं त्रयं तथा ।
 ह्यग्रीवेश्वरि ततश्चतुर्वेदमयि तदा ॥३१४॥
 शाकिनी योगिनी चैव कामिनी क्रोधमेव च ।
 सर्वविद्यानां मय्यधिष्ठानं कुरुद्वयं ततः स्वाहा ॥३१५॥
 ह्यग्रीवेश्वरि ततो वेदाद्या वाग्भवस्तथा ।
 पाशं माया तत्त्वबीजं एहीनं च द्विबिन्दुकम् ॥३१६॥
 परमहंसेश्वरि तदा कैवल्यं साधय स्वाहा ।
 परमहंसेश्वरि पुनस्तारं माया रमात्रयम् ॥३१७॥
 स्मरयुग्मं निर्विकारस्थचिदानन्दघनेति च ।
 रूपायै मोक्षलक्ष्म्यै च अमितानन्त इत्यपि ॥३१८॥
 शक्तितत्त्वायै तदनु स्मरयुग्मं रमात्रयम् ।
 मायातारौ मोक्षलक्ष्मि तारकाल्यौ नमस्ततः ॥३१९॥
 उन्ता ब्रह्मवादिनी च काली तारं नमस्तथा ।
 वह्निजाया मायाबीजं कामक्रोधौ च शाकिनी ॥३२०॥
 शातकर्णि महाघोररूपिणि तारमेव च ।
 कमलायोगिनीरामाः फट्द्वन्द्वं वह्निसुन्दरी ॥३२१॥

शातकर्णि ततस्तारे ज्वलयुग्मं ततः परम् ।
 प्रज्वलद्वितयं ततो महेश्वरि शृणुष्व मे ॥३२२॥
 सर्वमुखरूपे तदा जातवेदसि तदनन्तरम् ।
 ब्रह्मास्त्रेण नाशयेति सचराचरं ततः परम् ॥३२३॥
 जगत्स्वाहा तदनु जातवेदसि ततः परम् ।
 तारपाशवाग्भवाश्चाङ्कुशकालीरमास्तथा ॥३२४॥
 कामक्रोधौ शाकिनी च महानीले ततः परम् ।
 प्रलयाटोपघोरेति नादघुर्घुरे वदेत्ततः ॥३२५॥
 आत्मानमुपशमय जूं सः स्वाहा ततः परम् ।
 महानीले ततस्तारं कामसिद्धस्मरास्ततः ॥३२६॥
 ततो नु ब्रह्मविद्ये च जगद्ग्रसनशीले तु ।
 महाविद्ये ततो माया क्रोधं ह्रीं च ततः परम् ॥३२७॥
 विष्णुमाये समाभाष्य क्षोभयद्वितयं हरेत् ।
 कामाङ्कुशपाशाश्चापि निरञ्जनं ततः शिवे ॥३२८॥
 सर्वास्त्राणि ग्रस ग्रस हूं फट् तारं तथैव च ।
 निरञ्जनं समाभाष्य वगलामुखि ततः परम् ॥३२९॥
 सर्वशत्रून् स्तम्भय स्तम्भयेति लिखेत्परम् ।
 तथा ब्रह्मशिरसे ब्रह्मास्त्रायेति संस्मरेत् ॥३३०॥
 क्रोधकामनिरञ्जनास्तारं हृद्बह्निमुन्दरी ।
 विष्णुमाये तदनु च तारं ह्रीं शाकिनी तथा ॥३३१॥
 डाकिनी च रमाबीजं कामक्रोधौ च योगिनी ।
 कामिनी च गुह्येश्वरि महागुह्येति संवदेत् ॥३३२॥
 विद्यासंप्रदायबोधिके पाशाङ्कुशामृतान्यपि ।
 अस्त्रं कृष्णलोहिततनूदरि प्रासादमेव च ॥३३३॥

अध्वा चैव मनोऽस्त्रं च हृदयं द्विठमेव च ।
 गुह्येश्वरि ततश्चैव तारं हृदयमेव च ॥३३४॥
 श्वेतपुण्डरीकासनायै प्रतिसमरेति च ।
 विजयप्रदायै भगवत्यै अपराजितायै ततः परम् ॥३३५॥
 हरपत्नी हरिपत्नी हरिपुत्रस्ततः परम् ।
 फट्कारं च वह्निनारी प्रणवं चापराजिते ॥३३६॥
 सम्बोध्यान्ते च प्रणवं माया हं बीजमुत्तमम् ।
 अध्वा चैव महाविद्ये मोहय विश्वकर्मकम् ॥३३७॥
 वाग्रमाकामबीजं च त्रैलोक्यमावेशयेति च ।
 क्रोधमस्त्रद्वयं चोक्त्वा महाविद्ये ततः परम् ॥३३८॥
 वाग्भवः प्रेतबीजं च डाकिनी तदनन्तरम् ।
 मनःकूटं समाभाष्य एह्येहि भगवति ततः ॥३३९॥
 वाभ्रवि तदनुस्मृत्य महाप्रलय चेत्यपि ।
 ताण्डवकारिणि तदा गगनग्रासिनि ततः ॥३४०॥
 रमाक्रोधौ योगिनी च कामिनी शाकिनी तथा ।
 शत्रून् हन हन चेति सर्वैश्वर्यं दद द्वयम् ॥३४१॥
 महोत्पातान् विध्वंसय विध्वंसयेति चाहरन् ।
 सर्वरोगान्नाशय नाशयेति ततः परम् ॥३४२॥
 वेदमस्तककमलाकामप्रासादपाशकाः ।
 महाकृत्याभिचारग्रहदोषान्निवारय ॥३४३॥
 निवारय मथ द्वन्द्वमङ्कुशं कालमेव च ।
 अमृतं प्रलयं चैव फेत्कारी तदनन्तरम् ॥३४४॥
 वह्न्यङ्गना वाभ्रवि च तारमायारमास्तथा ।
 क्रोधं भगवति ततो महाडामरि तत्परम् ॥३४५॥

डमरुहस्ते तदनु नीलपीतमुखि ततः ।
 जीवब्रह्मगलनिष्पेषिणि ततो हरेत्सुधीः ॥३४६॥
 योगिनी कामिनी चैव शाकिनी डाकिनी तथा ।
 महाश्मशानरङ्गचर्चरीगायिके ततः ॥३४७॥
 तुरुयुग्मं मर्दयुग्मं मर्दययुगमेव च ।
 फेत्कारी वह्निजाया च डामरि तदनु स्मरेत् ॥३४८॥
 तारमाया शाकिनी च वेतालमुखि तत्परम् ।
 चर्चिके तदनु क्रोधं योगिनी कामिनी तथा ॥३४९॥
 ज्वालामालि ततः पश्चाद्विस्फुलिङ्गरमणि हि ।
 महाकापालिनि तदा कात्यायनि ततः परम् ॥३५०॥
 रमास्मरौ डाकिनी च कहयुग्मं धमद्वयम् ।
 ग्रसद्वन्द्वं ततः पाशाङ्कुशौ प्रासादमेव च ॥३५१॥
 नरमांसरुधिरपरिपूरितकपाले च ।
 पीयूषघनशक्तीनां क्रमेण बीजमाहरेत् ॥३५२॥
 असूयात्रितयं चास्त्रद्वयं चानलभाविनि ।
 चर्चिके तदनु मायाद्वयं महामङ्गले ततः ॥३५३॥
 महामङ्गलदायिनि अभये भयहारिणि ।
 वह्निस्त्री च ततः पश्चादभये तदनन्तरम् ॥३५४॥
 तारवाग्भवचामुण्डाः प्रासादं प्रेतमेव च ।
 उत्तानपादे तदनु एकवीरे ततः परम् ॥३५५॥
 हसयुग्मं गाययुग्मं नृत्ययुगलमेव च ।
 रक्षद्वयं महाक्रोधचण्डकालास्तथैव च ॥३५६॥
 सर्पबीजं रतिबीजं पाशघण्टामुण्डेत्यपि ।
 खट्वाङ्गधारिणि ततोऽस्त्रद्वयं हृदयं द्विठः ॥३५७॥

एकवीरे ततः पश्चात् तारत्रपाक्रोधास्तथा ।
 वाणीरमामारपाशाङ्कुशप्रासादास्तदनन्तरम् ॥३५८॥
 भगवति महाघोरकरालिनि ततः परम् ।
 तामसि महाप्रलयताण्डविनि ततः परम् ॥३५९॥
 चर्चरीकरतालिके ततो जयद्वयं स्मरेत् ।
 जननि तदनु स्मृत्वा जम्भ जम्भ ततः परम् ॥३६०॥
 महाकालि तदनु च कालनाशिनि ततः परम् ।
 भ्रामरि भ्रामरि ततो डमरुभ्रामिणि तथा ॥३६१॥
 मैधस्मरौ तथा भूतं योगिनी कामिनी ततः ।
 शाकिनी डाकिनी चैव प्रलयः फेत्कारी तथा ॥३६२॥
 ततोऽस्त्रं हृदयं चैव वैश्वानराङ्गना ततः ।
 तामसि तदनु स्मृत्वा तारवाण्यौ ततः परम् ॥३६३॥
 समरविजयेत्युक्त्वा दायिनि तदनन्तरम् ।
 मत्तमातङ्गेति ततो यायिनि तदनन्तरम् ॥३६४॥
 रमाबीजं पाशबीजं हरपत्नी ततः परम् ।
 भगवति ततः पश्चाज्जयन्ति तदनन्तरम् ॥३६५॥
 समरे जयं तदनु देहि देहि ततः परम् ।
 मम शत्रून् विध्वंसय विध्वंसयेति तत्परम् ॥३६६॥
 विद्रावययुगं तदा भञ्जद्वयं तथापरम् ।
 मर्दययुगलं ततस्तुरुयुग्मं तथा वदेत् ॥३६७॥
 हर्यङ्गनाहरिसुतौ कामिनी तदनन्तरम् ।
 हृदयं वह्निजाया च जयन्ति तदनन्तरम् ॥३६८॥
 ताररमापाशाङ्कुशस्मरक्रोधास्ततः परम् ।
 धनदा च समाधिश्च एकानंशे ततः परम् ॥३६९॥

डमरु डामरि नीलाम्बरे नीलविभूषणे ।
 नीलनागासने ततः सकलसुरासुरानिति ॥३७०॥
 वशे कुरु कुरु तदा जन्यिके कन्यिके ततः ।
 सिद्धिदे वृद्धिदे ततो योगिनी कामिनी तथा ॥३७१॥
 क्रोधस्मरौ शाकिनी च प्रासादं फट्कारं ततः ।
 वह्निजाया ततः पश्चादेकानंशे ततः परम् ॥३७२॥
 वाग्भवं ब्रह्मवादिन्यै ब्रह्मरूपिण्यै द्विठस्तथा ।
 तदन्ते ब्रह्मरूपिणि तारत्रपारमास्मराः ॥३७३॥
 असूया भगवति तथा नीललोहितेश्वरि ततः ।
 त्रिभुवनं रञ्जय रञ्जय सकलेति च ॥३७४॥
 सुरासुरानाकर्षयाकर्षय हृदयं तदा ।
 वह्निजाया नीललोहितेश्वरि ततः परम् ॥३७५॥
 वाणी तस्या सपत्नी च त्रिकालवेदिन्यै ततः ।
 वह्निजाया तदन्ते च त्रिकालवेदिनि ततः ॥३७६॥
 वेदशिरश्च कमला भुवनेशी स्मरस्तथा ।
 कामिनी शाकिनी चैव क्रोधमस्त्रं ततः परम् ॥३७७॥
 ब्रह्मवेतालराक्षसि काली महासूया तथा ।
 चण्डो विष्णुशवावतंसिके ततः परम् ॥३७८॥
 योगिनी प्रेतबीजं च पीयूषं तदनन्तरम् ।
 महारुद्रकुण्ठपाण्डे मैघपाशौ ततः शृणु ॥३७९॥
 प्रासादमस्त्रत्रितयं हृदयं वह्निवत्लभा ।
 कोरंगि तारवाण्यौ च रमा ह्री स्मर एव च ॥३८०॥
 प्रासादक्रोधपाशाश्च योगिनी कामिनी ततः ।
 क्रोधश्च शाकिनी चैव काली मेघस्तथापरम् ॥३८१॥

वह्निजाया रक्तदन्ति हरपत्नी स्मरस्तथा ।
 असूया शाकिनी चैव डाकिनी प्रलयस्तथा ॥३८२॥
 फेत्कारी कर्णिका चैव हारः सानुस्तथैव च ।
 इष्टिरस्त्रं वह्निजाया भूतभैरवि ततः परम् ॥३८३॥
 वाणी रमा पाशकला हृदयं तदनन्तरम् ।
 ततः पश्चात् षडाम्नायं परिपालिन्यै ततो वदेत् ॥३८४॥
 शोषिण्यै द्राविण्यै ततो नामवयै भ्रामवयै ततः ।
 जूं बीजं ब्लूं बीजं चैवमादित्यमोकारयुक्तकः ॥३८५॥
 कुलकोटिन्यै ततः काकासनायै शाकिनी ततः ।
 अस्त्रं द्विठः कुलकुट्टिनि ततस्तारं स्मरस्तथा ॥३८६॥
 पीयूषं भुवनेशी च कामिनी क्रोध एव च ।
 शाकिनी योगिनी चैव ततश्चण्डं शृणु प्रिये ॥३८७॥
 कामाख्यायै फट्कारं च शिरः कामाख्ये ततः परम् ।
 मैघपाशौ प्रासादश्च प्रेताङ्कुशकाला अपि ॥३८८॥
 चतुरशीतिकोटिमूर्त्तये तदनन्तरम् ।
 विश्वरूपायै ब्रह्माण्डजठरायै तारं ततः ॥३८९॥
 स्वाहा विश्वरूपे पाशकाले वामकर्णस्ततः परम् ।
 ऐं औं क्षेमङ्क्यै ततो द्विठः क्षेमङ्करि ततः ॥३९०॥
 वाण्यागमशिरोमायाकन्दर्पास्तदनन्तरम् ।
 निगमागमबोधिते सद्योधनपदं ततः ॥३९१॥
 भगवति कुलेश्वरि ततः क्रोधास्त्रद्विठकाः ।
 कुलेश्वरि वाग्भवश्च कामबीजं ततः परम् ॥३९२॥
 ततो जगदुन्मादिन्यै डेऽन्ता कामङ्कुशा ततः ।
 विश्वविद्राविणी डेऽन्ता स्त्रीपुरुषमोहिनी च ॥३९३॥

चतुर्थ्यन्तां समाभाष्य मायाक्रोधाबलास्तथा ।
 वह्निस्त्री च ततः पश्चात्कामाङ्कुशे पदं ततः ॥३६४॥
 तारं च हृदयं चैव सर्वधर्मध्वजां ततः ।
 उन्तामुच्चार्य्य ततः सकलसमयाचारेत्यपि ॥३६५॥
 बोधितायै ततः क्रोधमावेशिन्यै ततः परम् ।
 अस्त्रस्वाहे ततः पश्चादावेशिनि पदं ततः ॥३६६॥
 तारत्रपारमाकामयोगिनीकामिनी तथा ।
 डाकिनो क्रोधमस्त्रं च करालिनि पदं ततः ॥३६७॥
 मायूरिशिखिपिच्छिकाहस्ते सद्यो धनं पदम् ।
 खेचरी मेघनाङ्गना ऋक्षकर्णि पदं ततः ॥३६८॥
 जालन्धरि पदमाभाष्य मा मां द्विषन्तु शत्रवः ।
 नन्दयन्तु भूपतयो भयं मोचय ततः परम् ॥३६९॥
 क्रोधास्त्रे वह्निजाया च मायूरिपदमेव च ।
 तारमैधामृताङ्कुशा इन्द्राक्षि तदनन्तरम् ॥४००॥
 क्रोधास्त्रत्रयमाभाष्य वह्निजाया ततः परम् ।
 इन्द्राक्षिपदमाभाष्य काल्यङ्कुशौ ततः परम् ॥४०१॥
 ह्यग्रीवस्ततः सिद्धो मायाचण्डस्ततः घोणकि ।
 घोणकिमुखि तुभ्यं नमः स्वाहा ततः [परम्] ॥४०२॥
 घोणकि वाक्त्रपापद्माक्रोधकामाश्च शाकिनी ।
 योगिनी शाकिनी चैव फेत्कारी तदनन्तरम् ॥४०३॥
 भीमादेवि भीमनादे भीमकरालि ततः परम् ।
 महाप्रलयचण्डलक्ष्मीः सिद्धेश्वरि ततः परम् ॥४०४॥
 जीवहीनं पराकूटं बृहत्कूटमतः परम् ।
 रथन्तरं ततः कूटं महाघोरेति संवदेत् ॥४०५॥

घोरतरे भगवति भयहारिणि तत्परम् ।
 मां द्विषतो विभाष्यैव निर्मूलययुगं वदेत् ॥४०६॥
 विद्रावययुगं चोक्त्वा उत्सादययुगं ततः ।
 ततो महाराज्यलक्ष्मीं वितरयद्वयं हरेत् ॥४०७॥
 देहियुग्मं दापययुगं डाकिनी प्रलयस्तथा ।
 अमृतप्रेतप्रासादा.....ततः परम् ॥४०८॥
 क्रोधक्षेत्रपदस्त्राश्च प्रासादस्तत एव च ।
 जययुग्मं राक्षसक्षयकारिणि वदेत्ततः ॥४०९॥
 तारत्रपा क्रोधास्तदा त्रिठान्तं व्यस्त्रमेव च ।
 हृच्छिरसी तदनु भीमादेवी तथापरम् ॥४१०॥
 तारवाणीरमामायाक्रोधशाकिन्य एव च ।
 डाकिनी प्रलयश्चैव फेत्कारी फेंकारं तथा ॥४११॥
 प्रविश संसारं तदनु महामाये ततः परम् ।
 फें फडिति समाभाष्य ब्रह्मशिरोनिःकृन्तनि ॥४१२॥
 विष्णुतनुनिर्दलनि जे जभिके ततः परम् ।
 स्ते स्तम्भिके छिन्दियुगं भिन्दि दह युगं युगम् ॥४१३॥
 मथयुग्मं पचयुग्मं पञ्चशवारूढं ततः ।
 पञ्चागमप्रिये ततोऽमृतं दस्रं च खेचरी ॥४१४॥
 रमा कामस्तथा संविः पञ्चपाशुपतेत्यपि ।
 अस्त्रधारिणि संप्रोच्य क्रोधत्रितयमेव च ॥४१५॥
 अस्त्रद्वयं वह्निजाया ब्रह्मनिःकृन्तनि ततः ।
 वाक्यांशवेदशिरसस्ततो हृदयमेव च ॥४१६॥
 परशिवविपरीताचारकारिणि ततः परम् ।
 ह्रीरमाकामयोगिनीकामिन्यस्तत एव हि ॥४१७॥

महाघोरविकरालिनि खण्डार्द्धशिरोधारिणि ।
 ततोऽपि भगवत्युग्रे शाकिनी डाकिनी तदा ॥४१८॥
 प्रलयफेत्कार्यै च कूटं प्राभातिकं ततः ।
 वाराहिकं ततः कूटं क्रोधास्त्रे वह्निवल्लभा ॥४१९॥
 भुवनेशी ततः क्रोधमर्द्धमस्तके ततः परम् ।
 काली तारश्च क्रोधं च शाकिनी कामिनी तदा ॥४२०॥
 चण्डबीजं ततश्चण्डखेचरि ज्वलयुग्मकम् ।
 प्रज्वलद्वितयं चैव निर्मासदेहे नमः ॥४२१॥
 द्विष्ठश्चण्डखेचरि हि वेदादिर्नम एव च ।
 प्रचण्डघोरदावानलबासिन्यै ततः परम् ॥४२२॥
 ह्रीं हं समयविद्या कुलतत्त्वधारिणी च ।
 डेऽन्ता ज्ञेया ततः पश्चान्महामांसरुधिरप्रिया ॥४२३॥
 चतुर्थ्यन्ता समाज्ञेया योगिनी वोजमेव च ।
 कामिनी कामबीजं च धूमावत्यै ततः परम् ॥४२४॥
 सर्वज्ञाता सिद्धिदायै शाकिन्यस्त्रं शिरस्तथा ।
 ततो धूमावति पश्चाद्वाक्त्रपा पाशमेव च ॥४२५॥
 ह्रां सौः क्लीं महाभोगिराजभूषणे ततः परम् ।
 सृष्टिस्थितिप्रलयकारिणि तदनन्तरम् ॥४२६॥
 हूं हूंकारनादभूरितारिणि भगवति ततः ।
 हाटकेश्वरि ततः पश्चादमृतं तदनन्तरम् ॥४२७॥
 दस्त्रानन्दौ रौद्रबीजं रमावाग्भवचण्डकाः ।
 शाकिनी डाकिनी चैव मम शत्रूनि स्मरेत् ॥४२८॥
 मारय बन्धय द्वौ द्वौ मर्दययुगलं तथा ।
 पातययुगलं चैव ततः पश्चान्महेश्वरि ॥४२९॥

धनधान्यायुरारोग्यैश्वर्यं ततो देहिद्वयम् ।
 दापययुगलं चैव मानसं तदनन्तरम् ॥४३०॥
 पविकापालभारुण्डाः प्रासादं बीजमेव च ।
 पाशमङ्कुशवाण्यौ च तारं हृद्वह्निवल्लभा ॥४३१॥
 हाटकेश्वरि तदनु वेदादिः पाशमेव च ।
 वाणीह्रीकमलाश्चैव शक्तिसौपर्णि तत्परम् ॥४३२॥
 कमलासने समुच्चार्य्य उच्चाटय द्वयं ततः ।
 विद्वेषय द्वयं चैव क्रोधास्त्रे वह्निसुन्दरी ॥४३३॥
 शक्तिसौपर्णि तदनु तारवाण्यौ त्रपा ततः ।
 कमलाकामरुषश्चैव योगिनी कामिनी ततः ॥४३४॥
 शाकिनी डाकिनी चैव प्रलयः फेत्कारी तथा ।
 मणिमेखला तदनु हारसानू ततः परम् ॥४३५॥
 भगवति महामारि जगदुन्मूलिनि ततः ।
 कल्पान्तकारिणि तदा शिरोनिविष्टवामचरणे ॥४३६॥
 दिग्म्बरि ततः पश्चात् समयेति ततः परम् ।
 ततः कुलचक्रचूडालये मां रक्ष रक्षेति ॥४३७॥
 त्राहियुगं पालय युगं प्रज्वलदावानलेत्यपि ।
 ज्वालाजटालजटिले ततो हं त्रयमाहरेत् ॥४३८॥
 हृदयं वह्निजाया च महामारि ततः परम् ।
 वेदादिश्च वाणी चैव रक्ताम्बरे तदनन्तरम् ॥४३९॥
 रक्तस्रगनुलेपने महामांसरक्तप्रिये ।
 महाकान्तारे तदनु मां त्राहिद्वन्द्वं ततः परम् ॥४४०॥
 रामाकामत्रपाक्रोधशाकिन्योऽस्त्रं शिरस्तथा ।
 मङ्गलचण्डि तदनु मायास्त्रं हृदयं तथा ॥४४१॥

चण्डोग्रकालिनि ततः परमशिवशक्ति हि ।
 सामरस्य ततः पश्चान्निर्वाणदायिनि ततः ॥४४२॥
 नरकङ्कालधारिणि ब्रह्मविष्णुकुणपवाहिनि ।
 वाणो वेदशिरश्चैव शाकिनी तदनन्तरम् ॥४४३॥
 ततः प्रत्यक्षं परोक्षं मां द्विषन्ति ये तानपि ।
 हनयुग्मं नाशययुग्मं कुष्माण्डडाकिनी तदा ॥४४४॥
 स्कन्दवेतालभयं नुदयुग्मं ततः परम् ।
 कोकामुखि च तदनु स्वाहा तारं त्रपा ततः ॥४४५॥
 मदनः शाकिनी चैव क्रोधं तारं त्रपा ततः ।
 क्रोधबीजं ततः पश्चात् श्मशानेति वदेत् सुधीः ॥४४६॥
 शिखाचारिण्यै भगवत्यै ज्वालाकाल्यै ततः परम् ।
 योगिनी कामिनो चैव शाकिनी कालिकापि च ॥४४७॥
 चण्डास्त्रहृच्छिरसां ज्वालाकालि तथापरम् ।
 वाणी च कमलाकामपाशाङ्कुशाश्च कालिका ॥४४८॥
 अतिचण्डं योगिनी च कामिनी तदनन्तरम् ।
 ततो घोरनादकालि सिद्धि मे देहि तत्परम् ॥४४९॥
 सर्वं विघ्नमुपशमय सिद्धिकरालि तथापरम् ।
 ततः सिद्धिविकरालि क्रोधयुगं वदेत्ततः ॥४५०॥
 फट् स्वाहा घोरनादकालिपदं माया ततः ।
 क्रोधं च शाकिनी चैव डाकिनी योगिनी तथा ॥४५१॥
 उग्रकाल्यै खेचरीसिद्धिदायिन्यै ततः परम् ।
 परापरकुलचक्रनायिकायै वदेत्ततः ॥४५२॥
 अमृतं गारुडं चैव कामिनीक्षेत्रपालिनौ ।
 कन्दर्पस्त्रिशूलझंकारिण्यै नमः स्वाहा ततः ॥४५३॥

उग्रकालि ततः पश्चात्प्रासादं प्रेतमेव च ।
 आदित्यौकारयुक्तश्च काली माया ततः परम् ॥४५४॥
 शाकिनी चण्डरुषश्चैव चास्त्रं वेतालकालि हि ।
 कमला भुवनेशी च वाणीमन्मथकालिकाः ॥४५५॥
 भगवति संहारकालि ब्रह्माण्डं च पिषद्वयम् ।
 चूर्णययुगलं मां रक्षद्वयं ततः परम् ॥४५६॥
 कालघनरुषश्चैव क्रोधास्त्रद्वितयं पुनः ।
 हृदयं वह्निजाया च संहारकालि तत्परम् ॥४५७॥
 तारवाग्भवमायाश्च रमा मीनध्वजस्ततः ।
 महाघोरविकटरूपायै तदनन्तरम् ॥४५८॥
 ज्वलदनलवदनायै सर्वज्ञतासिद्धिदायै ।
 कालीशाकिनीक्रोधाश्च हृदस्त्रं वह्निमुन्दरी ॥४५९॥
 रोद्रकालि ततः पश्चात् शाकिनीबीजमुत्तमम् ।
 चण्डाट्टाहसिनि ततो डाकिनी तदनन्तरम् ॥४६०॥
 ब्रह्माण्डमर्दिनि ततः प्रलयश्च ततः परम् ।
 ब्रह्मविष्णुशिवभक्षिणि तत्परं स्मृतम् ॥४६१॥
 फेत्कारी मृत्युमृत्युदायिनि ततः परम् ।
 नक्षत्रकूटं तदनु भक्तसिद्धिविधायिनि ॥४६२॥
 संबुद्धिपदमुच्चार्यं कूटं वाराहिकं ततः ।
 भगवति कृतान्तकालि तदनु क्रोधमस्त्रकम् ॥४६३॥
 कुण्डलाख्यं ततः कूटं हृदस्त्रवह्निवल्लभाः ।
 कृतान्तकालि तदनु तारवाणीरमास्मराः ॥४६४॥
 शाकिनी कालिका चैव योगिनी कामिनी तथा ।
 क्रोधं भीमकालि च कालीद्वयं ततः परम् ॥४६५॥

महाक्रोधं गारुडं च पन्नगस्तदनन्तरम् ।
 प्रेतशिवपर्यकशायिनि पदमेव च ॥४६६॥
 महाभैरवविनादिनि पदमेतत्ततः परम् ।
 पशुपाशं मोचय मोचयेति वदेत्सुधीः ॥४६७॥
 कामिनी शाकिनी चैव खेचरी चण्ड एव च ।
 चण्डकालि क्रोधबीजं फट्द्वयं तदनन्तरम् ॥४६८॥
 चण्डकालिपदं चैव औकारस्थो दिवाकरः ।
 दस्रश्च ब्रह्मभारुण्डौ कलाबीजमतः परम् ॥४६९॥
 धनकालि धनप्रदे धनं मे देहि दापय ।
 कालिकाशाकिनीक्रोधास्ततो विषधरेत्यपि ॥४७०॥
 वज्रिणि कामबीजं च रमाहृद्वह्निवल्लभाः ।
 धनकालि ततः पश्चात्तारभूतौ ततः परम् ॥४७१॥
 सुदीर्घकूटं तदनु मेघो विद्युत्ततः परम् ।
 घोरकालि ततः पश्चाद्विष्वं वशीकुरु ततः ॥४७२॥
 पुनर्वशीकुरु सर्वं काव्यं साधय द्वयमेव च ।
 करालि विकरालि वै योगिनी स्त्री च शाकिनी ॥४७३॥
 प्रेतारूढे प्रेतावतंसे त्रपा रमा स्मरस्तथा ।
 राजानं तदनुस्मृत्य मोहययुगलं ततः ॥४७४॥
 क्रोधास्त्रहृदयाश्चैव घोरकालि ततः परम् ।
 बाणी त्रपा रमा कामा योगिनी कामिनी तथा ॥४७५॥
 शाकिनी कालिकास्त्रे च द्विठः संत्रासकालि वै ।
 कालीयुग्मं मायायुग्मं क्रोधयुग्मं ततः परम् ॥४७६॥
 लेलिहानरसनाकराले तदनन्तरम् ।
 रौरुयमानसजीवशिवानक्षत्रमाले च ॥४७७॥

योगिनी स्त्री शाकिनी च प्रेतकालि ततः परम् ।
 भगवति भयानके मम भयं ततः परम् ॥४७८॥
 अपनय ततः स्वाहा प्रेतकालि ततः परम् ।
 तारवाणीत्रपाक्रोधा रतिरानन्द एव च ॥४७९॥
 खेचरी च गौरी चैव शाकिनी प्रलयकालि वै ।
 प्रलयकारिणि ततो नवकोटि ततः परम् ॥४८०॥
 कुलाकुलचक्रेश्वरि दानवः कुर्म एव च ।
 ब्लूंकारं म्लैंकारं चैव द्रावणं च ततः परम् ॥४८१॥
 परमशिवतत्त्वसमयप्रकाशिनि च ।
 बिन्दुद्वयान्वितं बीजं जयाख्यं तदनन्तरम् ॥४८२॥
 अस्त्रस्वाहा तदनु प्रलयकालि तथा परम् ।
 पाशकालीकामरमावाग्भवाश्च ततः स्मृताः ॥४८३॥
 विभूतिकालि तदनु सम्पदं मे पुनस्तथा ।
 वितरद्वयं सौम्या भव वृद्धिदाभव ॥४८४॥
 सिद्धिदा भवेति च जयद्वयं तथापरम् ।
 जीवद्वन्द्वं च अंवीजं कापालदक्षनेत्रकौ ॥४८५॥
 मानसं चैव स्थाणुं च पविरेंकारमेव च ।
 भारुण्डं ठद्वयं चैव फट्कारत्रयमेव च ॥४८६॥
 हृदयं वह्निजाया च तारत्रयमतः परम् ।
 विभूतिकालि तदनु तारांकुशत्रपास्ततः ॥४८७॥
 स्मरश्च योगिनी चैव शाकिनीस्त्रीरमास्तथा ।
 वाग्भवं जयकालि वै परमचण्डे ततः परम् ॥४८८॥
 महासूक्ष्मविद्यासमयप्रकाशिनि तथा परम् ।
 क्षौंकारं प्लुंकारं चैव व्फ्लुंकारं तदनन्तरम् ॥४८९॥

हृद्वह्निपत्नी तदनु जयकालि ततः परम् ।
 वाग्भवं कमला चैव वेदमस्तकमेव च ॥४६०॥
 गुरुभिरन्वितं बीजं फंकारं सप्त चोद्धरेत् ।
 भोगकालि ततः पश्चात् फेत्कारी तदनन्तरम् ॥४६१॥
 लेताबीजं फट्त्रयं च स्वाहा भोगकालि ततः ।
 क्रोधं च हृदयं चैव कल्पान्तकालि तत्परम् ॥४६२॥
 भगवति भीमरावे कान्तं पान्तस्थमेव च ।
 रेफसंस्थं चान्तवर्णं वामकर्णविभूषितम् ॥४६३॥
 तदन्ते विनियोज्यैवं नादबिन्दुसमन्वितम् ।
 इन्द्रारूढो मकारादिवामनेत्रविभूषितम् ॥४६४॥
 नादबिन्दुसमायुक्तं द्वितीयं बीजमुद्धरेत् ।
 पपञ्चमो वह्निसंस्थो वामनेत्रेण भूषितः ॥४६५॥
 सनादं तार्तीयबीजं मेघमाले ततः परम् ।
 महामारीश्वरि ततो विद्युत्कटाक्षे ततः परम् ॥४६६॥
 अरूपे बहुरूपे च विरूपे च ततः परम् ।
 ज्वलितमुखि तदनु चण्डेश्वरि तथापरम् ॥४६७॥
 सानुः द्रावणः स्वाहा च कल्पान्तकालि तत्परम् ।
 तारं च योगिनी चैव क्ष्वेडं वामाक्षिसंयुतम् ॥४६८॥
 कला ब्लंकारं च डामरमुखि तत्परम् ।
 वज्रशरीरे तदनु क्रोधबीजं ततः परम् ॥४६९॥
 सन्तानकालि तदनु फट्कारं द्विष्ठमेव च ।
 पुनर्मन्थानकालि च तारबीजं त्रया ततः ॥५००॥
 क्रोधबीजं धर्मकूटं कूटं कुन्दाख्यमेव च ।
 ततो वैहायसीकूटं वायवीयकूटं ततः ॥५०१॥

भारुण्डाख्यं ततः कूटं दुर्जयकालि तत्परम् ।
 हृदायुधधारिणि वज्रशरीरे ततः परम् ॥५०२॥
 इष्टिबीजं सानुबीजं भारुडणस्थोऽनलस्तदा ।
 कालविध्वंसिनि ततः कुलचक्रराजेश्वरि ॥५०३॥
 सर्वेश्च गुरुभिर्युक्तं स्त्रीबीजं नव चोद्धरेत् ।
 फट्त्रयं वह्निजाया च दुर्जयकालि तत्परम् ॥५०४॥
 वाणीपाशकलावामकर्णमायारमास्मराः ।
 क्रोधं घोराचाररौद्रे महाघोरवाडवेति ॥५०५॥
 सन्धिङ्कृत्वा ततोऽग्निं च ग्रसद्वयमतः परम् ।
 महाबले महाचण्डयोगेश्वरि नमो द्विठः ॥५०६॥
 कालकालि ततो वाणी चामुण्डा तदनन्तरम् ।
 ततः पश्चाद्विरिञ्चिश्च महारुद्रान्तमस्तकः ॥५०७॥
 ततः पयोबीजं वज्रकालि महाबले ।
 धृतिबीजं ततः पश्चान्नारसिंहं ततः परम् ॥५०८॥
 सद्यो महाप्रपञ्चरूपे रौषिकानलमित्यपि ।
 पतयुगमं फेरुमुखि ततः पश्चाच्छृणुष्व मे ॥५०९॥
 योगिनी डाकिनी खेचरी भूचरी मुरूपिणी ।
 तदनु चक्रसुन्दरि महाकालि तथापरम् ॥५१०॥
 कापालि तदनुस्मृत्य च मध्यं वह्निबीजकम् ।
 कलाबिन्दुयुतं स्मृत्वा तान्तस्य च तथैव च ॥५११॥
 मणिमेखला तदनु कहद्वयं ततः परम् ।
 त्वां प्रपद्ये तुभ्यन्नमः स्वाहा वज्रकालि ततः ॥५१२॥
 तारमैधत्तपालक्ष्मीस्मरास्तथा श्रृणुष्व मे ।
 ततः सिद्धियोनि महाराविणि तदनन्तरम् ॥५१३॥

ततः परमृग्यातिगुह्यमङ्गले ततः परम् ।
 विद्याकालि ततस्त्वष्टा लाङ्गूलं काकिनी ततः ॥५१४॥
 उदुम्बरसुदशनौ चान्तस्थः कान्त एव च ।
 नदवामकर्णयुक्तं रान्तस्थः काल एव च ॥५१५॥
 असुरो योगिनी चैव धोवरी च स्वरूपिणी ।
 तथैव शवरी पीवरी च तथा शृणु ॥५१६॥
 चर्चिके भक्षिके तदनु रक्षिके तदनन्तरम् ।
 हर्षबीजं ततः पश्चादहर्षं तदनन्तरम् ॥५१७॥
 ठत्रयं फट्त्रयं चैव नमः स्वाहा ततः परम् ।
 विद्याकालि ततः पश्चात्तारपाशकलास्तथा ॥५१८॥
 वाणीभारुण्डकापाला ग्रीं सूं म्रैं म्लौं तथा ।
 कान्तचान्तचकारान्ता वल्ल्यारूढाश्च पार्वति ॥५१९॥
 षष्ठस्वरसमायुक्ता नादबिन्दुविभूषिता ।
 ममध्यं रेफबीजं तु कलाबीजसमन्वितम् ॥५२०॥
 चतुर्दशस्वरोपेतं यान्तं बिन्दुविभूषितम् ।
 मौं बीजं तदनुस्मृत्य स्वाहा शक्तिकालि ततः ॥५२१॥
 तारं च फेत्कारीकूटं हृदयं तदनन्तरम् ।
 चण्डातिचण्डे तदनु मायाकालि ततः परम् ॥५२२॥
 कालवञ्चनि तदनु महाङ्कुशे ततः परम् ।
 नन्दनाख्यं ततः कूटं पातालनाग चेत्यपि ॥५२३॥
 वाहिनि गगनग्रासिनि ब्रह्माण्डनिष्पेषिणि ततः ।
 हं त्रयञ्च मनस्त्रयं क्रोधत्रयं ततः परम् ॥५२४॥
 तारं माया क्रोधं चैव चामुण्डा डाकिनी ततः ।
 महाचण्डवज्रिणि च भ्रमरि भ्रामरि ततः ॥५२५॥

महाशक्ति ततश्चक्रकर्त्तरी तदनन्तरम् ।
 कुलार्णवचारिणी च फिकारं फांकारं ततः ॥५२६॥
 फें फूं फौं समयेति विद्यागोपिनि तत्परम् ।
 किरीटी ताण्डवी हंसी कूटत्रयमतः परम् ॥५२७॥
 महाकालि ततः पश्चात् समयलाभं ततः परम् ।
 कुरुद्वन्द्वं ततो विद्यां प्रकाशयद्वयं ततः ॥५२८॥
 सिद्धो माया चण्डबीजं धर्मबीजं तथा परम् ।
 ह्रौं बीजं च जयोबीजं गौरीबीजं तथैव च ॥५२९॥
 अस्त्रं च वह्निपत्नी च महाकालि ततः परम् ।
 वाग्भवश्च ततः पश्चात्परापरेति संवदेत् ॥५३०॥
 रहस्यसाधिके ततः कुलकालि ततः परम् ।
 शाकिनी योगिनी चैव कामिनीह्रीरुपस्तथा ॥५३१॥
 स्मरामृतं लाङ्गूलं च मस्थः क्षेत्रपाली ततः ।
 बिन्दुद्वयेन संयुज्य व्यस्त्रं तत्र चाहरेत् ॥५३२॥
 कुलकालि ततः पश्चात्तारमायास्मरास्तथा ।
 क्रोधं च शाकिनी चैव परापरपरमेत्यपि ॥५३३॥
 रहस्यकाली कुलक्रमपरम्पराप्रचारिणि ततः ।
 भगवति नादकालि करालरूपिणि ततः ॥५३४॥
 मनःकूटं शाकिनी च डाकिनी प्रलयस्तथा ।
 फेत्कारीबीजं तदनु मम शत्रूनिति वदेत् ॥५३५॥
 मर्दययुगलं चैव चूर्णययुग्ममेव च ।
 पातयद्वन्द्वं नाशययुगं भक्षयद्वितयं तथा ॥५३६॥
 खेचराख्यं महाकूटं पावित्राख्यं ततः परम् ।
 कूटं गजघटाख्यं हि शृंखलाकूटमेव च ॥५३७॥

दण्डाख्यकूटं तदनु नवकोटि ततः परम् ।
 कुलाकुलचक्रेश्वरि ततः पश्चाद्देत्सुधीः ॥५३८॥
 सकलगुह्यानन्ततत्त्वधारिणि तदनन्तरम् ।
 कूँ चूँ टूँ तूँ पूँ मां कृपय द्वितयं तथा ॥५३९॥
 त्रपा क्रोधं शाकिनी च योगिनी कामिनी तथा ।
 अस्त्रं च वह्निपत्नी च नादकालि ततः परम् ॥५४०॥
 तारं च शाकिनी चैव चतुरशीति तत्परम् ।
 कोटिब्रह्माण्ड तदनु सृष्टिकारिणि तत्परम् ॥५४१॥
 प्रज्वलज्वलनलोचने वज्रसमदंष्ट्रायुधे ।
 दुर्निरीक्ष्याकारे तदनु भगवति ततः परम् ॥५४२॥
 मुण्डकालि ततः पश्चात् कहद्वन्द्वं तुरुद्वयम् ।
 दमयुगमं चटयुगमं प्रचटयुगलं ततः ॥५४३॥
 हरिहराख्यं तत्कूटं कूटं कूटाख्यमेव ।
 पत्रकूटं ततः पश्चात् सर्वसिद्धिं देहि द्वयम् ॥५४४॥
 सर्वेश्वर्यं तदनु दापययुगलं ततः ।
 विद्युदुज्ज्वलजटे वै विकटसटे च ततः ॥५४५॥
 महाविकटकटे च त्रपाकामक्रोधास्तथा ।
 योगिनी कामिनी चैव शाकिनी हृदयं द्विष्टः ॥५४६॥
 मुण्डकालि ततः पश्चात्तारं वाग्भव एव च
 पाशरमाकामत्रयामहाक्रोधास्ततः परम् ॥५४७॥
 ततो दसस्तथा स्हृपचूँ च चौकारं क्वीकारं तथा ।
 धूमकालि ततः पश्चात्सर्वमेवेति तत्परम् ॥५४८॥
 मे वशं च कुरुद्वन्द्वं पाहियुगमतः परम् ।
 जम्भिके करालिके ततः पूतिके घोणिके ततः ॥५४९॥

खंत्रयमस्त्रहृदये धूमकालि ततः परम् ।
 वाण्यङ्कुशौ शाकिनी च योगिनी काम एव च ॥५५०॥
 आज्ञाकालि ततः पश्चान्ममाज्ञां राजान इत्यपि ।
 ततः शिरसा धारयन्तु क्रोधमस्त्रशिरस्तथा ॥५५१॥
 ततः परमाज्ञाकालि तारत्रपे तथैव च ।
 चण्डबीजं ड्रींकारं च ड्रैंकारं तिग्मकालि च ॥५५२॥
 तिग्मरूपे तिग्मातितिग्मे भ्रमं मोचयेत्यपि ।
 स्वं प्रकाशय स्वाहा तिग्मकालि ततः परम् ॥५५३॥
 तारं वाणी त्रपा चैव योगिनी कामिनी तथा ।
 शाकिनी कमला कामक्रोधस्तथा महाकालि ॥५५४॥
 लेलिहानरसनाभयानके ततः परम् ।
 घोरतरदशनर्चितब्रह्माण्डे ततः ॥५५५॥
 चण्डयोगेश्वरीशक्तितत्त्वसहिते ततः ।
 गाँ जाँ डाँ दाँ राँ प्रचण्डचण्डिनि सद्यो धनं ततः ॥५५६॥
 महामारी सहायिनि भगवति भयानके ।
 चामुण्डा योगिनी ततो डाकिनी शाकिनी तथा ॥५५७॥
 भैरवीमातृगणमध्यगे तदनन्तरम् ।
 जयद्वन्द्वं कहयुग्मं हसद्वयं ततः परम् ॥५५८॥
 प्रहसयुगलं जम्भयुग्मं तुरुयुगं तथा ।
 धावद्वयं श्मशानवासिनि तदनन्तरम् ॥५५९॥
 शववाहिनि नरमांसभोजिनि ततः परम् ।
 कङ्कालमालिनि ततः फेंकारत्रयमेव च ॥५६०॥
 तुभ्यं नमो नमः स्वाहा महारात्रिकालि ततः ।
 फेत्कारी च भगवति संग्रामकालि तत्परम् ॥५६१॥

संग्रामे जयमेवोक्त्वा देहियुग्मं वदेत्ततः ।
 मां द्विषतो मम वशे कुरुद्वयं स्मरेत्सुधीः ॥५६२॥
 पां पीं पूं पैं पौं ततश्च ज्वलद्वयं ततः परम् ।
 प्रज्वलद्वितयं चैव विद्युत्केशि ततः परम् ॥५६३॥
 पातालनयनि तदा ब्रह्माण्डोदरि तत्परम् ।
 महोत्पातं प्रशमययुगं मायाक्रोधौ ततः ॥५६४॥
 योगिनी कामिनी चैव शाकिनी हृदयं द्विष्टः ।
 संग्रामकालि तदनु वाग्भवः शाकिनी तथा ॥५६५॥
 योगिनी क्रोधः क्षेत्रपालीबीजं ततः परम् ।
 नक्षत्रनरमुण्डेति मालालङ्कृतायै तदा ॥५६६॥
 चतुर्दशभुवनसेवितपादपद्मा डेन्ता ।
 भगवत्यै शवकालिकायै ततः परं शृणु ॥५६७॥
 यकारादिक्षकारान्ता वामकर्णविभूषिताः ।
 नादबिन्दुसमायुक्ता नवबीजानि चोद्धरेत् ॥५६८॥
 दुष्टग्रहनाशिन्यै च शुभफलदायिन्यै च ।
 रुद्रासनायै तदनु सानुबीजं समाचरेत् ॥५६९॥
 समेखलाजलं चैव हं खं वारत्रयं वदेत् ।
 क्रोधत्रयं ठान्तत्रयं फट्त्रयं हृदयं द्विष्टः ॥५७०॥
 शवकालि ततः पश्चाद्वाणी त्रपा तथापरम् ।
 सर्वदीर्घयुतं क्रञ्च नादबिन्दुसमन्वितम् ॥५७१॥
 पूर्वसंध्यक्षरे हीनं नादहीनं तथा प्रिये ।
 क्रमेण षष्ठबीजानि वह्निस्थः क्षेत्रपस्तथा ॥५७२॥
 वमदग्निमुखि ततः फेरुकोटिपरिवृते ।
 विस्रस्तजटाभारे च भगवति तथैव च ॥५७३॥

नग्नकालि ततः पश्चाद्रक्ष पाहि द्वयं द्वयम् ।
 परमशिवपर्यङ्गनिवासिनि तथोच्चरेत् ॥५७४॥
 कतृतीयचतुर्थौ च वह्निसंस्थौ कलान्वितौ ।
 एवं च पञ्चवर्गाणां बीजानां दश चाहरेत् ॥५७५॥
 विकरालमूर्त्तिकतामुपहृत्येति तत्परम् ।
 दर्शय क्रोधहृदयं नग्नकालि ततः परम् ॥५७६॥
 पाशाङ्कुशवाग्भवाश्च प्रेतबीजं तथापरम् ।
 सर्गहीनं प्रेतबीजं न्स्थं नादकलान्वितम् ॥५७७॥
 आनन्दबीजं तदनु डूकारं त्रिकुटा ततः ।
 स्नै रुधिरकालिकायै निपीतेति स्मरेत्ततः ॥५७८॥
 बालनररुधिरायै त्वगस्थिचर्म्मा ततः परम् ।
 वशिष्टायै महाश्मशानधावनप्रचलित ॥५७९॥
 पिंगजटाभारायै च नारसिंहं ततः परम् ।
 श्रौं च्रौं फ्रौं ख्रौं ममाभीष्टसिद्धि ततः ॥५८०॥
 देहिद्वन्द्वं वितरयुगलं क्रोधमेव च ।
 डाकिनि राकिनि चैव शाकिनि काकिनि तथा ॥५८१॥
 लाकिनि हाकिनि चैव सद्यो धनानि चोद्धरेत् ।
 नररुधिरं च ततः पिबद्वयं ततः स्मृतम् ॥५८२॥
 महामांसं खाद खाद वाग्भवं तारमेव च ।
 रमात्रपाकामक्रोधाः शाकिनी योगिनी ततः ॥५८३॥
 कामिन्यस्त्रं द्विठश्चैव रुधिरकालि तत्परम् ।
 कालोबीजं करङ्कधारिणि तदनन्तरम् ॥५८४॥
 कङ्कालकालि तदनु प्रसीदयुगलं ततः ।
 विद्यामावाहयामि तवाज्ञया ततः परम् ॥५८५॥

समागत्य मयि चिरं तिष्ठन्तु द्विठ एव च ।
 कङ्कालकालि तदनु तारवाणीरमास्तथा ॥५८६॥
 पाशकर्णत्रपाकामक्रोधशाकिन्य एव च ।
 अतिचामुण्डा क्लीं चैव भगवति ततः परम् ॥५८७॥
 भयङ्करकालि ततस्त्रैलोक्यदुर्निरीक्ष्य च ।
 रूपे तदनु संभाष्य नवकोटि भैरवी च ॥५८८॥
 ततश्चामुण्डाशतकोटिपरिवृते ततः परम् ।
 तदनु मम द्विषतो हन मथ द्वयं द्वयम् ॥५८९॥
 पच युगं विद्रावय युगं पातय चेत्यपि ।
 निःशेषय युगं चोक्त्वा सानुबीजं ततः परम् ॥५९०॥
 सर्वदीर्घयुतेनैव पूर्वसन्ध्यक्षरे हीनम् ।
 बिन्दुसर्गविहीनं च ततश्च हृदयास्त्रके ॥५९१॥
 भयङ्करकालि ततस्तारत्रपारमास्मराः ।
 योगिनी कामिनी चैव शाकिनी भस्मली तथा ॥५९२॥
 पाशहीनं भस्मबीजं षष्ठस्वरविभूषितम् ।
 तदेव वाग्भवयुतं ततः पश्चाद्विनिर्दिशेत् ॥५९३॥
 वह्निः पान्तं तथा वान्तं चतुर्दशस्वरैर्युतः ।
 सबिन्दुं बीजमुच्चार्य कर्णिका तदनन्तरम् ॥५९४॥
 पपञ्चमं च रेफस्थं मेखलाबीजमेव च ।
 मेखला च ततः पश्चाद्वह्निपत्नी ततः परम् ॥५९५॥
 फेरुकालि तदन्ते च वाणीक्रोधौ ततः परम् ।
 प्रचण्ड चा क्षिविततो विकटकालि ततः परम् ॥५९६॥
 फां फीं फूँ मुञ्जयुगं वलायुगं ततः परम् ।
 त्रुटयुगं हृदयं च द्विठो विकटकालि ततः ॥५९७॥

जयक्रोधौ आये माये ताये प्रचण्डचण्डे वै ।
रक्षिणि भक्षिणि चैव दक्षिणि द्विठ एव च ॥५६८॥
करालकालि तदनु प्रणवः शाकिनी तथा ।
सर्वाभयप्रदे चैव सर्वसम्पत्प्रदे तथा ॥५६९॥
चटिनि वटिनि चैव कटिनि च स्फुरद्वयम् ।
प्रस्फुरयुगलं चैव ग्राँ ग्रीँ श्रूँ चैव ग्रीँ ग्रः नमः स्वाहा ॥६००॥
तथा शाकिनी डाकिनी चैव तारं वाणी ततः ।
पाशाङ्कुशकालिकाश्च रमामायास्मरास्तथा ॥६०१॥
क्रोधं च योगिनी चैव कामिनी शाकिनी तथा ।
ध्वींकारं च त्रिशक्तिं च क्षमा कुष्माण्डी तत्परम् ॥६०२॥
घोरघोरतरकालि ब्रह्माण्डबर्हिणि ततः ।
निर्गतमस्तके तवा[था]जटाविधूननेत्यपि ॥६०३॥
चकिततपोलोके ज्वालामालिनि तत्परम् ।
संमोहिनि संहारिणि सन्तारिणि ततः परम् ॥६०४॥
क्लाँ क्लौँ क्लूँ बलिं चोक्त्वा गृह्णु ख्वादय युगं युगम् ।
भक्षद्वयं ततः सिद्धिं देहिद्वयं ततः परम् ॥६०५॥
मम शत्रूनिति स्मृत्य नाशययुगलं ततः ।
मथयुगमं विद्रावययुगलं तदनन्तरम् ॥६०६॥
मारययुगं स्तम्भययुगं जम्भययुगलं ततः ।
स्फोटययुगं विध्वंसययुगलं परिकीर्तितम् ॥६०७॥
उच्चाटययुगं चापि हर तुरु युगं युगम् ।
दमयुगमं मर्दयुगमं भस्मीकुरु युगं तथा ॥६०८॥
सर्वभूतभयङ्करि सर्वशत्रुक्षयङ्करि ।
शाकिनी डाकिनी चैव प्रलयः फेत्कारी तथा ॥६०९॥

ततः सर्वजनसर्वेन्द्रियहारिणि तत्परम् ।
 त्रिभुवनमारिणि च संसारतारिणि ततः ॥६१०॥
 स्फ्रौँ स्फ्रौँ ज्रौँ क्ष्रौँ चैव म्लैँ क्लीँ व्लीँ तथा ।
 श्रीं प्रसीद भगवति नमः स्वाहा ततः परम् ॥६११॥
 माया क्रोधश्च कामश्च योगिनी तदनन्तरम् ।
 घोरघोरतरकालि ततो नु भुवनेश्वरी ॥६१२॥
 शाकिनी चाङ्कुशं चैवामृतं योगिनी तथा ।
 कामिनीक्रोधभूताश्च डाकिनी प्रलयस्तथा ॥६१३॥
 फेत्कारी चामुण्डा चैव प्रेतबीजं ततः परम् ।
 अस्त्रं शिरः कामकलाकालि ततः परं शृणु ॥६१४॥
 डाकिनी सानुबीजं च तुङ्गश्चूडा ततः परम् ।
 मणिमेखलाबलिजं चैव जलं च तदनन्तरम् ॥६१५॥
 सभोगोऽस्त्रं कामकलाकालि तथापरं च हृत् ।
 अस्त्रं च शाकिनी चैव कामकलाकालिका च ॥६१६॥
 डेऽन्ता नमः शिरः पश्चात्कामकलाकालि ततः ।
 तारं वाणी योगिनी च शाकिनी स्मर एव च ॥६१७॥
 कामिनीभूतरुषश्चैव क्रीं कामकलाकालि ततः ।
 अङ्कुशं भूतबीजं च शाकिनी डाकिनी ततः ॥६१८॥
 क्रोधं कामकलाकालि मन्मथः कालिका ततः ।
 क्रोधाङ्कुशौ तथा भूतं कामकलाकालि ततः ॥६१९॥
 भूताङ्कुशौ क्रोधबीजं काली स्मरः शिरस्तथा ।
 ततः कामकलाकालि संबोधनपदं ततः ॥६२०॥
 ततः सर्वशक्तिमयशरीरे तदनन्तरम् ।
 ततः सर्वमन्त्रमयविग्रहे तदनन्तरम् ॥६२१॥

महासौम्यमहाघोररूपधारिणि तत्परम् ।
 भगवति कामकलाकालि संबोधनपदम् ॥६२२॥
 हरपत्नी हरिजाया मन्मथो वाग्भवस्तथा ।
 पाशांकुशक्रोधाश्चैव योगिनी कामिनी ततः ॥६२३॥
 शाकिनी डाकिनी चैव चामुण्डा तत एव हि ।
 यक्षबीजं मेखला च पयःसानू ततः परम् ॥६२४॥
 भासाख्यकूटं तदनु कूटं वाराहिकं ततः ।
 अश्वमेधं ततः कूटं कूटं च शाम्भवं ततः ॥६२५॥
 पाशुपतं ततः कूटं क्रोधत्रयं ततः परम् ।
 अस्त्रद्वयं हृदयं च वह्निजाया ततः परम् ॥६२६॥
 इति ते कथितो देवि प्राणायुताक्षरी मया ।

[कामकलाकाल्याः अयुताक्षरमन्त्रस्य फलश्रुतिः]

देव्याः कामकलाकाल्याः सर्वसिद्धिप्रदायिका ॥६२७॥
 अस्याः स्मरणमात्रेण नासाध्यं भुवि विद्यते ।
 रावणं हतवान् देवि संजप्य राघवः पुरा ॥६२८॥
 हिरण्यकशिपुं दैत्यं जघान परमेश्वरः ।
 एवं संजप्य देवेशि त्रिपुरं हतवान् हरः ॥६२९॥
 कीर्त्तवीर्यार्जुनो नाम राजा बाहुसहस्रभृत् ।
 त्रैलोक्यविजयो वीरो मनोरस्यप्रसादतः ॥६३०॥
 मनोरस्य प्रसादेन कुबेरोऽभूद्धनाधिपः ।
 मनोरस्य प्रसादेन अमरेशः शचीपतिः ॥६३१॥
 मनोरस्य प्रभावश्च बहु किं कथ्यते त्वयि ।
 कीर्त्यर्थी कीर्त्तिं लभते धनार्थी लभते धनम् ॥६३२॥
 राज्यार्थी राज्यं लभते यशोऽर्थी लभते यशः ।
 विद्यार्थी लभते विद्यां मुक्त्यर्थी मुक्तिमाप्नुयात् ॥६३३॥

पुत्रार्थी लभते पुत्रं दारार्थी दारमाप्नुयात् ।
 षष्ठकालीं च संपूज्य संजप्य मनुमुत्तमम् ॥६३४॥
 यद्यद्वाञ्छति यल्लोकस्तत्तदाप्नोति सत्वरम् ।
 यथा चिन्तामणिर्देवि यथा कल्पद्रुमस्तरुः ॥६३५॥
 यथा रत्नाकरः सिन्धुः सुरभिश्च यथा धेनुः ।
 तथाशुफलदो देवि मन्त्रोऽयुताक्षरः सदा ॥६३६॥
 देव्याः कामकलाकाल्याः सर्वं निगदितं तव ।
 नित्यार्चनं जपं चैव स्तोत्रं कवचमेव च ॥६३७॥
 सहस्रनामस्तोत्रं च तस्य गद्यमनुत्तमम् ।
 पूजाकाले न्यासादिकं सर्वं निगदितं त्वयि ॥६३८॥
 तव स्नेहेन देवेशि सर्वमेतत्प्रकाशितम् ।
 अतिगुह्यतमं देवि न प्रकाश्यं कदाचन ॥६३९॥
 मा प्रकाशय देवेशि शपथे तिष्ठ सर्वदा ।
 अधुना किं श्रवणेच्छा ते तन्मे कथय पार्वति ॥६४०॥

इति श्रीमदादिनाथविरचितायां महाकालसंहितायां श्रीकामकलाकाल्याः

प्राणायुताक्षरीमन्त्रोद्धारोनाम पञ्चदशतमः पटलः ।

समाप्तश्चायं कामकलाकाल्याः सपर्यापय्यायिः ।

शुभमस्तु ।

परिशिष्टम् (१)

आलोचनात्मिका टिप्पणी

प्रथमः पटलः

१।१-५४।—अयमुपक्रमात्मकः पटलः । आरम्भे कामकलाकालीमधिकृत्य जिज्ञासा, एतस्या एतदीयमन्त्रस्य त्रैलोक्याकर्षणाभिधस्य वक्ष्यमाणस्य च माहात्म्यस्य गोपनीयतायाश्च प्रतिपादनव्याजेन तज्जिज्ञासाशान्तिः ।

मन्त्रोऽयं भुक्तिमुक्तयोरविशेषेण साधकः । सहेलं सलीलमपि वास्य स्मरणं विद्याराज्यमोक्षलक्ष्मीः स्मरणकर्त्रे ददाति । विद् ज्ञाने विद् विचारणे, विद् सत्तायां, विद्लू लाभे इत्यर्थचतुष्टयसम्पन्नाद् विद्घातोः विद्यापदं निष्पद्यते । अत एवैहिकस्य निःश्रेयसस्य पारत्रिकस्य चापवर्गस्य साधनं विद्या प्रथमत इहोपात्ता भुक्तिमुक्त्युभयसाधिका । राज्यपदमैहिकस्य सुखभोगस्य भौतिक्याः समृद्धेर्वा व्यञ्जकम् । मोक्षस्तूत्कृष्टपुरुषार्थतया सर्वत्र शास्त्रेषु निर्दिष्ट इत्येकमिह साधनमपरे तु साध्येषु श्रेष्ठतमे तथाविधानां लक्ष्मीनां शुभप्रदानां लाभकरोऽयं मन्त्र इत्यस्योत्कर्षप्रतिपादनम् ग्रन्थकृतोऽभिप्रेतम् । विद्याराज्यमोक्षपदैः सह लक्ष्मीपदप्रयोगस्तेषां शुभप्रदत्वप्रसादयोश्च व्यञ्जनाय ।

शुभस्य शीघ्रमिति अभियुक्तोक्तिः । अत एवैवविधस्य मन्त्रस्य ग्रहणार्थं देशकालयोर्बन्धनं नास्ति किन्तु गुरोरपेक्षा वर्तते । गुरुणा विना न ज्ञानमिति तान्त्रिकसिद्धान्तः । स चायं गुरुर्यथा सन्तुष्टः सन् मन्त्रं दीक्षयेत् तथानुतिष्ठेज्जिघृक्षुः साधक इति ग्रन्थकृदाज्ञा । अस्यामेव संहितायामभिहितम् ।

न शास्त्रमालोक्य वदेन्नाचरेन्न जपेदपि ।

न पश्येन्नोपदिश्याच्च न कुर्यान्नैव साधयेत् ॥

गुरूपदेशतो लब्धे जपन्त्यासाचंतादिके ।

पशवात् तत्साधयेत् सर्वं सदा तद्भावभावितः ॥

[बीजोद्धाराल्पस्तुतीयः पटलः । श्लोक सं०—६-७ ।]

अत्र २७ तमे पद्ये चतुर्वर्गस्य चतुर्भद्रस्य च समुल्लेखो दृश्यते । तत्र धर्मार्थ-
काममोक्षात्मकं पुरुषार्थचतुष्टयं चतुर्वर्गः । कीर्तिरायुर्यशोबलमिति धर्मज्ञानवैराग्यैश्व-
र्याणीति, दानं ज्ञानं सौम्यं भोगो वेति चतुर्भद्रस्य विविधं स्वरूपं महाभारते दृश्यते ।

गुह्यकालिकामकलाकाल्योर्वास्तविकोऽभेदः । मन्त्रस्य ध्यानस्य प्रयोगस्यार्थत्
पुरश्चरणस्य पूजायाश्च भेदेन व्यावहारिको भेद एतयोरिति प्रतिपादितमिह ।

पश्चात् सम्पूर्णस्य ग्रन्थस्य प्रतिपाद्यं समष्ट्येहाभिलषितम् । उपसंहारे तु
आगामिपटले प्रतिपादादयिषितस्य विषयस्य सूचना वर्तते । अयं च ग्रन्थकृतः स्वभावः
अग्निमाभिधेयं पटलस्योपसंहारे निर्दिशतीति ।

द्वितीयः पटलः

२।१-५।—कामकलाकाल्यास्त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रस्य स्वरूपम्—“क्लीं क्रीं हूं क्रों
स्फों कामकलाकालि स्फों क्रों हूं क्रीं क्लीं स्वाहा” । अयमेव मन्त्रः मूलमन्त्रतया
ग्रन्थकृताग्रे निर्देक्ष्यते । यथामति मन्त्रस्यास्य स्वरूपमुद्घाटितम् । सुधीभिः साधकैरिह
स्वयमप्यूहेन परीक्षास्य कर्तव्या ततश्चेह प्रवर्तितव्यम् । तथा हि आद्यवर्गस्य
कवर्गस्याद्यवर्णः क इत्यक्षरम् । अक्षणा वामेन ईकारेण परिशीलितः मूर्ध्नि मूर्धा
अनुस्वारः य तृतीयो लकारः सचाधोयुक्तः सन् “क्लीं” इति बीजं भवति । अत एवेह
चतुर्थचरणे युग्धः इति पाठः समुचितः प्रतिभाति । बिन्दुरनुस्वारः, वामाक्षि-ईकारः,
वह्निः-रेफः सर्वाद्यः कवर्गः मस्तके प्रधानतया निर्दिष्टे यस्य बीजस्यासौ “क्रीं” इति
बीजं भवति । वामश्रुतिरूकारः सपरो हकारः वर्णमालायां तथैव पाठात्, अर्धचन्द्रोऽनु-
स्वारस्तथा च “हूं” इति तृतीयं बीजं भवति । दक्षस्कन्धः ककारः ऊर्ध्वदन्त ओकार
अधोऽर्धादधस्ताद् रोऽर्थाद् रेफेण युक्तः बिन्दुरनुस्वारो मस्तके यस्य स “क्रों” इति
बीजम् । ओष्ठवर्गः पवर्गः उपपृथ्मानीयानामोष्ठावित्यनुशासनेन तत्स्थानकत्वा-
देतस्य, तस्य द्वितीयः फकारः स च हपूर्वेण सकारेण पूर्वयुक्तस्तथैव वर्णमालायां
पाठात्, भूतबीजस्य तथादर्शनाच्च ओष्ठ ओकारो बिन्दुरनुस्वार इति “स्फों” बीजं
निष्पद्यते । देव्याः संबोधनं कामकलाकालि इति षडक्षराणि भवन्ति । भूतबीजाद्यं
मारबीजान्तं च प्रतिलोमेन बीजानामूर्ध्वनिर्दिष्टानां पञ्चानामभिधानम् । अनुलोमेना-
मिधाने तु मारबीजाद्यं भूतबीजान्तं तस्य भवति निर्देशः । तथा च प्रथमतोऽनुलोमेन
पश्चात् प्रतिलोमेन पञ्चानां बीजानां निर्देशं कृत्वा वैश्वानरवधू स्वाहा विद्यते
प्रसिद्धा, तामन्ते योजयित्वा क्लीं क्रीं हूं क्रों स्फों कामकलाकालि स्फों क्रों हूं क्रीं क्लीं
स्वाहा इति तन्मन्त्रस्वरूपं स्पष्टं भवति ।

२।६-११।—मन्त्रस्यास्य माहात्म्यकीर्तनम् ।

२।१२-१४।—अस्य मन्त्रस्य महाकाल ऋषिः, बृहती छन्दः, कामकलाकाली देवता, क्लीं बीजं, हूं शक्तिः, सर्वदा सर्वसिद्धये च विनियोगः कर्तव्यः ।

२।१५।—षडङ्गन्यासस्तु पञ्चभिर्बीजैरिह यथाक्रमं कर्तव्यः । एकश्च तन्नाम्ना करणीयः । सर्वत्र नाम्न एकैकमक्षरं निवेश्यम् । तथा हि—

क्लीं का हृदयाय नमः । क्लीं म शिरसे स्वाहा । हूं क शिखायै वषट् । क्रौं ला नेत्रत्रयाय वौषट् । स्फ्रौं का कवचाय हूं । ली कामकलाकाली सर्वाङ्गव्यापकाय फट् ।

२।१६-४३।—देव्याः ध्यानमभिहितमस्ति ।

२।४५-४६।—कामकलाकाल्याः । यन्त्रस्वरूपनिरूपणम् । अस्मिन् यन्त्रे भूपुरं कार्यं तत्र चतुर्षु द्वारेषु द्वे द्वे वज्रास्त्रे लेखनीये । यतो हि वसुवज्राढ्यं भूपुर-मिहापेक्षितम् । पुनर्भूपुरमध्येऽष्टदलं पद्ममारचनीयम् । तत्र केसराणि कर्णिकाश्च प्रकल्प्याः । कर्णिकामध्येऽधोमुखस्य त्रिकोणस्य त्रितयं लेखनीयम् । त्रिकोणानां बहिस्त्रिकोणेषु बीजत्रयं ह्रीं हूं आं इति वामदक्षिणाधोभागक्रमेण लेखनीयम् । मध्यभागे तु क्लीं बीजं लेख्यम् । यन्त्रस्वरूपमग्रे प्रदर्शितमस्ति ।

२।५०-५३।—पूजायां प्रथमं भूतशुद्धिः मातृकान्यासः, पीठन्यासः, सामान्य-विशेषयोरर्घ्ययोः स्थापनं चतुर्णामङ्गदेवतानां गणेशसूर्यविष्णुशिवानां पूजा च कार्या । अनन्तरं मुख्याया कामकलाकाल्याः मानसी बाह्या च पूजोपचारैः पञ्चभिर्दशभिः षोडशभिर्वा यथाविभवं कर्तव्या ।

पाद्यमर्घ्यमाचमनीयं स्नानीयं चन्दनमिति पञ्चोपचाराः । पाद्यार्घ्याचमनीय-स्नानीयानि गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यानि पुनराचमनीयं चेति संकलनया दशोपचाराः । आसनं मधुपर्कं वस्त्रं भूषणं नेत्राञ्जनं प्रदक्षिणनमस्कृतिश्चेति षट् दशोपचारेषु संयोज्य षोडशोपचाराः भवन्ति ।

एतदर्थं द्रष्टव्यः गुह्यकालीखण्डस्य षष्ठः पटलः—श्लोक संख्या १६६-१७६ ।

२।५४-५६।—देव्याः आवाहनमन्त्रः—

ओं ह्रीं क्लीं आं कामकलाकालि देवि आगच्छ आगच्छ तिष्ठ तिष्ठ पूजां गृहाण गृहाण स्वाहा ।

२।५७।—मूलमन्त्र इह समुल्लिखितः । तेनाष्टादशाक्षरस्त्रैलोक्याकर्षणो मन्त्रः पूर्वेनिर्दिष्टो ग्राह्यः ।

२।५७-५६।—उपचाराणामर्पणाय सामान्यमन्त्रः—

यथा “एष पुष्पाञ्जलिः क्लीं कामकलाकाल्यै नमः” इति रीत्यानया वस्त्वन्तरमप्यर्पणीयम् ।

२।५६-६१।—अर्घ्यदानाय मन्त्रविशेषाभिधानम्—

ओं आं हूं ह्रींस्फ्रों श्मशानवासिन्यै कामकलाकाल्यै एषोऽर्घो नमः । यद्यप्येषोऽर्घ इति प्राङ्मन्तारम्भात् पठनीयस्तथापि ग्रन्थानुरोधादेवं लिखितः । एवमन्यत्राप्युहनीयम् ।

२।६१।—षोडशोपचाराणां परिचयः प्रागेवेह प्रदर्शितस्ततोऽनुसन्धेयः ।

२।६३-६६।—अनङ्गगन्धपरिचयस्तन्माहात्म्याभिधानं च । अष्टादशवार्षिक्यास्ततो न्यूनवयस्काया युवत्या विवाहिताविवाहितसाधारण्या ऋतुमत्याः प्रथमदिनसंभवं रजः अनङ्गगन्धतयेह अभिमतम् ।

प्रथमत एव यस्या रजोदर्शनं तस्याः प्रथमदिनसंभवं रजः स्वयम्भूकुसुमतयेह विवक्षितम् । अत्रापि विवाहिताविवाहितसाधारण्या युवत्याः रजः अभिमतम् । किन्त्वन्न वयसः बन्धनं नास्ति । प्रथमरजो दर्शनमेकादशवर्षमारभ्य पञ्चदशवर्षं यावत् भवति नार्या इति प्रसिद्धिः ।

२।६६-६६।—अनङ्गगन्धदानमन्त्रः—

ओं ऐं ह्रीं श्रीं हूं क्लीं ठः ह्रीं आं रतिप्रियायै कामकलाकाल्यै एष अनङ्गगन्धः नमः ।

२।६६-७२।—स्वयम्भूकुसुमपरिचयस्तस्या देवीप्रीतिकरतोपपादनम् ।

२।७३-७७।—स्वयम्भूकुसुमार्पणमन्त्रः—ओं ह्रीं क्लूं कामकलाकाल्यै हूं आं भगमालिन्यै ऐं स्त्रीं भगप्रियायै ठः श्रीं मदनानुरायै इदं स्वयम्भूकुसुमं नमः । धूपदीपनैवेद्याद्यर्पणावसरे मूलमन्त्रस्य व्यवहारो भवति ।

२।७८-८२।—पूजायां बलयर्पणस्य मन्त्रः—

ओं क्लीं क्लीं क्लीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं हूं हूं हूं हूं हूं ह्रीं हूं भगप्रिये भगमालिनि महाबलिं गृह्ण गृह्ण भक्षय भक्षय मम शत्रून् नाशय नाशय उच्चाटय उच्चाटय हन हन त्रुट त्रुट छिन्धि छिन्धि पच पच मथ मथ विध्वंसय विध्वंसय मारय मारय द्रावय द्रावय ह्रीं स्वाहा ।

२। ८३-८८।—भोजने बल्यर्पणमन्त्रः—

ओं ह्रीं ह्रीं हं हं क्लीं क्लीं स्फ्रीं स्फ्रीं आं आं क्लीं क्लीं कामकलाकालि महा-
कामातुरे महाकालप्रिये ममानिष्टं निवारय निवारय शत्रून् स्तम्भय स्तम्भय मारय
मारय दम दम मर्दय मर्दय शोषय शोषय इमं बलिं गृह्ण गृह्ण खादय खादय
हं स्वाहा ।

तृतीयः पटलः

इह तृतीयपटले कामकलाकाल्या आवरणपूजाविधिः सविशदमभिहितो
विद्यते । सप्तावरणान्यत्र भवन्ति । आवरणसंख्यायां तद्विधाने च भेदस्तु
देवताया आगमस्य सम्प्रदायस्य क्रमस्य च भेदतो भवति । देवताया वैविध्यं,
शाक्तागमानां स्थूलतः षट्त्वं पडाम्नायत्वात्, सम्प्रदायस्य पञ्चत्वं
कापालिकमौलेयदिगम्बरभाण्डिकेरमहाकालसंहितानुगामिभेदात्, क्रमस्य त्रित्वं
सृष्टिस्थितिसंहारभेदादिति प्रसिद्धम् । सर्वमेतद् गुह्यकालीखण्डस्य दशमपटले
विस्तरेण विवृतम् ।

कामकलाकाल्या आवरणपूजा यन्त्रोपरि भवति । यन्त्रस्वरूपं द्वितीयपटले
प्रदर्शितमस्ति । यत्राष्टदलमध्ये त्रिकोणत्रयं वर्तते । तत्र प्रथमावरणे बाह्यत्रिकोणस्य
बहिः कोणेषु संहारिणी भीषणा मोहिनीति देवतात्रयस्य पूजा भवति । कोणमध्ये तु कुरु-
कुल्ला कपालिनी विप्रचित्ता पूज्यन्ते । तथा च षण्णां देवतानामिह प्रथमावरणे भवति
पूजा । द्वितीयावरणे मध्यत्रिकोणस्य बहिरन्तश्च कोणेषु यथाक्रममुग्रा, उग्रप्रभा,
दीप्ता, नीला, घना, बलाका च पूजनीयतां यान्ति । तृतीयावरणेऽन्तरित्रिकोणस्य
प्रत्येकं कोणे तिसृणां देवीनामेकत्र पूजति नवदेवीनां भवति पूजा । तथा हि वामकोणे
ब्राह्मी नारायणी माहेश्वरी, दक्षिणकोणे चामुण्डा कौमारी अपराजिता, अधः कोणे
वाराही नारसिंहीन्द्राणी च पूजनीयाः । एतासां वारत्रयं कर्तव्या पूजेत्यपि वर्तते निर्देशः ।
चतुर्थावरणेऽष्टसु पद्मदलेषु वसुमितानां भैरवाणां पूजायाः विधानमस्ति ।
ते च असिताङ्गः, रुद्रः, चण्डः, उन्मत्तः, क्रोधः, कापाली, भीषणः सम्मोहनश्चेत्यभि-
धानवन्तः । पञ्चमावरणे दलयोरन्तरेषु अष्टौ क्षेत्रपालाः पूज्यन्ते । तेषां नामानि
यथा एकपादः, विरूपाक्षः, भीमः, सङ्कर्षणः, चण्डघण्टः, मेघनादः, वेगमाली, प्रकम्पन-
श्चेति । षष्ठावरणे पद्मदलानामग्रभागेषु अष्टौ योगिन्यः पूज्यन्ते । ताश्च उल्कामुखी
कोटराक्षी, विद्युज्जिह्वा, करालिनी, वज्रोदरी, तापिनी, ज्वाला, जालन्धरी चेत्येत-

नामभिरभिधीयन्ते । सप्तमावरणे दशसु दिक्षु लोकपालानां भवति पूजा । न
चैवामिह नाम्नामुल्लेखो विद्यते । यथान्येषां पूज्यानां नामनिर्देशस्तथैवामप्युचितः स ।
अत इयं ब्रुटिरिव प्रतिभाति ।

गुह्यकालीखण्डस्य द्वादशतमे पटले दिग्बन्धनमन्त्रा अभिहितास्तदुपक्रमे
विविधं—“संहितामतमीदृशम्” । संहितापदमिह महाकालसंहितामभिधत्ते ।
तस्मादिह कामकलाखण्डेऽपि लोकपालास्तत एवावगन्तव्यास्तत्र चादित्याः, पितरः
दिङ्नागाः यक्षाश्च पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तराशाधिपाः, सिद्धाः यातुधानाः साध्या
ह्द्राश्चाग्नेयनैऋत्यवायव्यशानविदिशामधिपाः । ऊर्ध्वदिशः क्षेत्रपालाः अधोदिशश्च
मातर अधिष्ठानं कुर्वन्ति । एत एव लोकपाला इति ध्येयम् [द्र० गु० ख० १२।०१०—
१७ पञ्चानि] अनन्तरं त्रिकोणमध्ये भ्रैरवयुता योगिनी चक्रमध्यगा मुख्यदेवता पूज्यते ।

३।२४-३३।—कामकाल्याः पुरश्चरणविधिः । पुरश्चरणे शुद्धिरपेक्ष्यते ।
भूमेरासनस्य पूजासम्भारस्यात्मनोऽर्थात् पूजकस्य तस्यैव कायवाक्चित्तानां च शुद्धिः
कर्तव्यतया निर्दिष्टास्ति । तत्र भूमिद्रव्ययोः शुद्धयर्थं प्रागुक्ता गुह्यकालीपूजापद्धतिरीति-
रिहानुसर्तव्या । आत्मशुद्धयर्थं यमनियमयोः परिपालनं कर्तव्यम् । पश्चात् प्रातः कृत-
नित्यक्रियः कृतपूजाविधिः शुचिश्च सायकः भूमौ नरास्थि समन्त्रं निखनेत् । मन्त्रस्तु—
ओं हूं ह्रीं आं क्लीं स्फ्रीं मिद्धिं देहि देहि स्वाहा । तदुपरि आसनमास्तीर्य नुमुण्डमग्रतः
कृत्वा नरास्थिजपमालया त्रैलोक्याकर्षण भिधस्य मन्त्रस्य लक्षमितं जपं कुर्यात् ।

जपानुष्ठानं तावत् दिवा शुचिपूर्वकं हविष्यान्नं भक्षयन् लक्षमितं कर्तव्यम्
रात्रौ त्वशुचिपूर्वकं लक्षमितं तत् कर्तव्यम् । उभयोश्च दशांशस्य विशतिसहस्रस्य
होमः कर्तव्यः । होमदशांशस्य तर्पणम्, तद्दशांशाभिषेकः कर्तव्यः । एषु सर्वत्र पूजा-
विधिरनुसरणीयः । अत्रानुक्तः कर्तव्यविधिः गुह्यकालीपूजाविधिना सम्पादनीयः ।
तत्राप्यनुक्तश्चेद् विधिस्तर्हि दक्षिणकाल्याः विधिरनुसर्तव्यः । संक्षेपेण कामकलाकाल्याः
पूजाया अयं विधिरित्यवगन्तव्यम् ।

३।३४-२१।—ऐहिकसिद्धिप्रदाः पञ्चदश प्रयोगा अत्र निर्दिष्टास्तेषां विधयस्तत्रैव
द्रष्टव्याः, स्पष्टतया टिप्पण्यां नोल्लिखितास्ते । केवलमष्टमप्रयोगे तत्र सन्देहो विद्यते
(३।५३-५४) श्मशाने योषितं बीजैः सहस्रश अभ्यर्च्य रक्तचन्दनरक्तपुष्पाभ्यां
तामलङ्कृत्य सम्पूज्य च तस्या भगदर्शनं कर्तव्यम् । पश्चात् कालिकाध्यानं कर्तव्यम् ।
अत्र कैवीजैरेतस्या पूजा कर्तव्या अथ च द्विवारं पूजाविधानस्य कोऽभिप्राय इति
जिज्ञासा सन्तिष्ठत एवेति ।

पठप्रयोगस्य फलश्रुतौ चतुर्विंशतिसिद्धिपदमुपलभ्यते । तद्विवृतिस्तु अष्टौ प्रसिद्धाः सिद्धयोऽऽष्टाबुपसिद्धयोऽऽष्टौ च प्राकृतिकसिद्धय इति संकलनया चतुर्विंशतिः सिद्धयो भवन्ति । तद् यथा अणिमा, महिमा, लघिमा गरिमा, इशित्वं, वशित्वं, प्राकाम्यं, यत्र कामावासायित्वमिति योगशास्त्रप्रसिद्धाः सिद्धयः । अञ्जन-गुटिका-पादुका घातुवाद-खड्ग-वेताल-यक्षिणी-खेचरीणां सिद्धय उपसिद्धितया प्रसिद्धाः । प्राकृतिवसिद्धयस्तु स्तम्भनं मोहनं वशीकरणमुच्चाटनं मारणं विद्वेषणमाकर्षणं क्षोभणं चेति ज्ञेयम् ।

चतुर्थः पटलः ।

चतुर्थपटलस्य प्रतिपाद्यः शिवाबलिविधिः । साङ्गोपाङ्गमिहास्य विवरणं ग्रन्थकृता प्रस्तुतम् ।

४११-२१—प्रयोगस्यास्य गोपनीयतमत्वाभिधानम्, पुरश्चरणानन्तरं च कर्तव्यमिति निर्देशः । कामकलाकाल्या अष्टौ प्रकाराः प्रागुपवर्णिताः सन्तीत्युल्लेखोऽत्र दृश्यते किन्तु गुह्यकालीखण्डेऽथवात्र पूर्वपटलेषु नास्माकमेतस्वास्ते प्रकारा दृष्टपथमायाता इति पंक्तेरस्याः सङ्गतिश्चिन्तनीयैव भवति । वक्ष्यमाणप्रयोगाभिधानेन कामकलाख्यराजमध्यलघुपूर्वप्रयोगानभिप्रैति ग्रन्थकृत् । एतेनैव प्रयोगेण कामकलानाम्नः सार्थकत्वम् । गुह्यकाल्या सह कामकलाकाल्या अभेदप्रदिपादनं संहितायामुभयोरेव दृश्यते । अत्र उभयत्र देव्योः पूजाविधेः स्वरूपस्य च विवरणमस्तीति । साधकानां रुचिर्वैविध्यानुकूल परिकल्पनासिद्धयै निराकारायाः पराशक्तेः रूपकल्पना । तथा च गुह्यकाली खण्डेऽभिहितम्

निर्गुणा सगुणा जाता निराकारापि साकृतिः ।

अदेहापि सदेहाभूदरूपा रूपधारिणी ॥ २।२६॥

तुननीयम्—चिन्मयस्याद्वितीयस्य निष्कलस्वाशरीरिणः ।

उपासकानां कार्यार्थं ब्रह्मणो रूपकल्पना ॥

अस्मिन् कामकलाखण्डेऽपि अत्रे वक्ष्यते दानवानां संहाराय देव्या विकरालरूपता देवानां सम्मोहनाय च तस्याः सोम्यरूपता भवतीति ।

४१६-१७—कृष्णपक्षस्य चतुर्दश्यां तिथौ मध्यरात्रे समुत्थाय श्मशाने निर्जने बने वा सम्पादनीयोऽयं विधिः । साधकः दिने नित्यकृत्यं सम्पाद्य चतुर्विधामन्न

सामग्रीमुपकल्पयेत्—पायसमूपं यावशं मोदकं च । विविधविध मत्स्यमण्टादशप्रकारं पशुमांसं च प्रस्तोतव्यम् । मांसमामं सिद्धं चेति प्रकारद्वयं देयम् । आममद्यतनमेव देयमपर्युषितम् । सिद्धमपि तत् कवोष्णं देयं न तूतप्तम् पृष्ठभागस्थमूलास्थान्त्रेण च रहितं पवित्रं च देयम् न तु क्रव्यादादिभिर्हृतमपवित्र दुर्गन्धयुतं चेति शास्त्रस्याज्ञा । मांसार्थमिह स्थलचराः जलचराः ग्राम्या आरण्याश्च पशवः परिगणिताः विद्यन्ते । नाना प्रकारकाणि व्यञ्जनानि भक्ष्यभोज्यलेह्यचोष्यादीनि च षड्रसोपेतानि उपकल्पनीयानि । पात्राणि च सौवर्णानि राजतानि ताम्राणि मार्त्तिकाणि पलासमधूकान्यतरपत्रपुटकरूपाणि च भवन्ति । परिवेषणं चैषां पृथक् पृथक् कर्तव्यम् । एकपात्रे बहुवस्तुनां परिवेषणे दोषमभिदधाति ग्रन्थकृत् ।

४।१८-२३।—इहार्पणीयवक्षिमांसपरिगणनम् । पक्षिणश्चेह षट्त्रिंशद्विधाः गृह्यन्ते । पूर्वोक्तविधानमत्राप्यनुवर्तते ।

४।२४-२६।—साधकः निर्भयचित्तः शमशमानस्थं शववस्त्रमेवासनतया परिगृह्य पद्मासनं बद्ध्वा उदविष्य कामकलाकाल्याः धूपदीपादिभिर्दशविधोपचारैः पूजां कुर्यात् । एतन्मन्त्रत्रयः तदीयस्तुतिपाठस्तस्या नमस्कारादिकं च निष्पाद्य शिवाबलिसम्पादनाय भूमी शिरः दधानः कृताञ्जलिपुटश्च साधकः तस्या अनुज्ञां याचेत् ।

४।३०।—अनुज्ञायाचनमन्त्रः ।

४।३१-३६।—इदानीमिह शिवानामावाहनम् । तन्मन्त्रस्वरूपं यथा—

ओं ऐं ह्रीं हूं हौं क्लीं स्फों ब्लां ब्लीं ब्लूं ब्लें ब्लौं श्रीं कामकलाकालि घोर-
रावे महाकापालि विकट दंष्ट्रं सम्मोहिनि शोषिणि करालवदने मदनोन्मादिनि
ज्वालामालिनि शिवारूपिणि भगवति आगच्छ आगच्छ मम सिद्धि देहि देहि मां रक्ष
रक्ष हां ह्रीं हूं हौं क्षां क्षीं क्षूं क्षौं हूं हूं फट् फट् स्वाहा । अस्य मन्त्रस्य वारत्रयं
सभक्ति शनैः पाठः कर्तव्यः ।

४।४०-४५।—पश्चात् शिवागमनप्रतीक्षा कर्तव्या । यदि ता आगच्छन्ति तदा मनोरथस्य सिद्धिर्भवति । नायान्ति चेन्नेष्टसिद्धिरिति बोद्धव्यम् । आगतासु तासु दूरत एव प्रणतिपूर्वकं यथाशक्ति दशभिः षोडशभिर्वोपचारैः तासां पूजा कर्तव्या । पुनः सा चतुर्विधानसामग्री अन्धानि च भक्ष्याणि तासामग्रे सनर्पणीयानि तत्रापि विहङ्गमानां मांसं पंक्तिशः स्थापनीयम् । अत्रार्पणस्य मन्त्रो यथा—

४।४६-४६।—ओं ह्रीं हूं कामकलाकाल्यै महाघोररावायै भगमालिन्यै शिवा-
रूपिण्यै ज्वालामालिन्यै इमं बलिं प्रयच्छामि गृह्ण गृह्ण खाद खाद शम सिद्धि
कुरु कुरु मम शत्रून् नाशय नाशय मारय मारय स्तम्भय स्तम्भय उच्चाटय उच्चाटय
हन हन विध्वंसय विध्वंसय मथ मथ विद्रावय विद्रावय पच पच छिन्धि छिन्धि शोषय
शोषय त्रासय त्रासय त्रुट त्रुट मोहय मोहय उन्मूलय उन्मूलय भस्मीकुरु भस्मीकुरु
जृम्भय जृम्भय स्फोटय स्फोटय मथ मथ विद्रावय विद्रावय हर हर विक्षोभय विक्षोभय
तुह तुह दम दम मर्दय मर्दय पातय पातय सर्वभूतभयङ्करि सर्वजनमनोहारिणि सर्वशत्रु-
क्षयङ्करि ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल शिवारूपधरे कालि कापालि महाकापालि ह्रीं
ह्रीं हूं हूं हौं हौं राज्य मे देहि देहि किलि किलि चामुण्डे यमघण्टे हिलि हिलि मम
सर्वाभ्रीष्टं साधय साधय संहारिणि सम्मोहिनि कुरुकुल्ले किरि किरि हूं हूं फट् स्वाहा ।
इति मन्त्रं वारत्रयं पठित्वा सर्वमन्त्रमांसादिकं पाणौ जलमादायोत्सृजेत् ।

४।६०-६५।—पूजायाः वस्तुपरिवेषणस्य च स्थानात् किञ्चिद् दूरे स्थित्वा
कालीरूपेण तासां ध्यानं कर्तव्यम्—यथास्ता न विभ्यति । निरीक्षणीयं च ताः सर्वं भक्ष्यं
भक्षयन्ति भक्ष्यविशेषमेव वा भक्षयन्तीति । यदि सर्वं भक्षयन्ति तर्हि सर्वसिद्धि-
र्भाविष्यति । यदि भक्ष्यविशेषं भक्षयन्ति तर्हि सिद्धिविशेषस्य प्राप्तिरिति । कस्य
भक्ष्यविशेषस्य भक्षणे कश्च लभ्यते सिद्धिविशेष इति मूलग्रन्थतोऽवसेयम् ।

४।६६-७२।—अष्टादशविधपशुनामाममांसार्पणफलमिहाभिहितम् ।

४।७३-८४।—षट्त्रिंशद्विधपक्षिणां मासस्यार्पणफलमिहाभिहितम् । विशेषस्तु
ग्रन्थतोऽवधेयः । अर्पणावसरे कौयष्टिकमांसोल्लेखो विद्यते किन्तु फलश्रुतौ तस्य नास्ति
चर्चेति त्रुटिः प्रतिभाति ।

४।८५-८६।—नरमांसार्पणफलं षष्टिसिद्धिलाभः । परमिह शुद्रस्याधिकारो न तु
ब्राह्मणस्येति स्पष्टमुक्तमस्मिन् ग्रन्थे ।

४।८७-९३।—शिवा एताः कालीस्वरूपा एवेति मन्तव्यम् । अत एतासामवहेलना
न कार्या । यद्येतास्तदवसरे नायान्ति तदा भविष्यतो विघ्नस्य भवति सूचना । यद्यागत्य
न भक्षयन्ति तानि वस्तूनि, तदा साधकस्य मरणं संसूच्यते । निःशेषं भक्षयन्ति चेत्
महदैश्वर्यलाभः । अर्धभक्षणे त्वर्धसिद्धिः संकल्पितस्येष्टस्येति सिद्धान्तः । शिवानां
भक्षणानन्तरं भूतेभ्यः संहारभैरवाय क्षेत्रपालेभ्यः सर्वाभ्यश्च डाकिनीभ्यो गुरोरादेशा-
नुसारं बलिर्दातव्यः । प्रत्येष्टभ्यां प्रतिचतुर्दश्यां चायं क्रमः शिवाबलेरनुसरणीयः ।

सम्पादनीयश्चाष्टादशमासान् यावत् तदैव सिद्धिर्भवति न तु वारमेकमेव करणीयोऽयं
विधिरिति शास्तस्य स्पष्टमुक्तिराज्ञा वा ।

४।६४-१०६।—अस्य शिवाबलेर्माहात्म्यं कीर्तितमिह ।

४।११०।—देवताबुद्ध्या एताः शिवाः दण्डप्रणामेन स्तवेन कवचेनान्यविधविधानेन
च पूजनीयाः ।

४।१११-११८।—शिवास्तोत्रमभिहितम् ।

४।११६-१२२।—पश्चात् शिवाभुक्तशेषमन्त्रं तत्रैव भूमौ तथा निखनेत् यथा
काकश्वानादयो वनवासिनः प्राणिन उत्खननं कृत्वा तन्न भक्षयेयुः । अन्यथा साधकस्य
विधनो भवति । सात्रकोऽप्यपितेषु वस्तुषु गन्धमाल्यनैवेद्यादीनि प्रसादरूपेण गृह्णीया-
दिति शास्त्रस्याज्ञा । रात्रावेव कृत्यं समाप्य श्मशानाद् गृहमागन्तव्यम् ।

४।१२३-१३३।—त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रस्य प्रासङ्गिकं माहात्म्यवर्णनम् ।

पञ्चमः पटलः ।

ब्रह्मस्वरूपा निर्गुणा निराकारा चिन्मयी पराशक्तिः कामकालिकप्रयोगादेव
कामकलेत्यभिधानमवाप्नोदिति भूमिकामारचयन् ग्रन्थकृदिह राजपूर्वं मध्यपूर्वं लघुपूर्वं
च कामकालिकप्रयोगं प्रथममध्यमाधमकोटिकं यथायथं विवृणोति—

षट्त्रिंशन्मितानां सकलसौन्दर्यगुणसंपन्नानां विभिन्नजातीयकानां युवतीना-
पुनः मिह राजपूर्वकामकालिकप्रयोगे निर्दिष्टपद्धत्या भवति पूजा ।

५।१-१४।—कामकालिकप्रयोगस्य माहात्म्यकीर्तनम् ।

५।१५-२४।—ग्राह्यरमणीनां निर्देशः ।

५।२५।—रमणीनां पुष्पवासिततैलेनाभ्यङ्गः प्रसाधनं च कर्तव्यतया निर्दिष्टम् ।
कर्पूरवासितजलैस्ताः समन्त्रं स्नापनीयाः ।

५।२६-२६।—तासां स्नापनमन्त्रस्याभिधानम्—

ओं ह्रीं क्लीं भगवति महामाये अनङ्गवेगसाहसिनि सर्वजनमनोहारिणि सर्व-
वशंकरि मोदय मोदय प्रमोदय प्रमोदय एह्यं हि आगच्छ आगच्छ कामकलाकालि
सान्निध्यं कुरु कुरु हूं हूं फट् फट् स्वाहा ।

५।३०-३२।—एतासां समन्त्रं वस्त्रार्पणमिहाभिहितम् ।

तत्र मन्त्रस्वरूपं यथा—ह्रीं ह्रीं क्लीं क्लीं स्त्रीं स्त्रीं त्रैलोक्याकर्षिणि वस्त्रं
गृह्ण गृह्ण फट् स्वाहा ।

५।३४-३६।—एतासां कज्जलार्पणमन्त्रः—

ओं हूं महाघोरतरे फेत्कारराविणि महामांसप्रिये हिलि हिलि मिलि मिलि
कज्जलं गृह्ण गृह्ण ठः ठः ।

५।३७-४१—एतासां सिन्दूरार्पणमन्त्रः—

ओं आं स्त्रीं क्लीं ह्रीं हूं श्रीं सर्वभूतपिशाचराक्षसान् ग्रस ग्रस मम जाड्यं
छेदय छेदय छेदय स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों हौं हौं मम शत्रून् दह दह उच्छादय उच्छादय
स्तम्भय स्तम्भय विध्वंसय विध्वंसय सर्वग्रहेभ्यः शान्तिं कुरु कुरु रक्षां कुरु कुरु ऐं ऐं
फट् ठः ठः ।

५।४२-४६।—एतासामलक्तकार्पणमन्त्रः—

क्लीं क्लीं नवकोटियोगिनीपरिवृतायै हूं हूं कामकलाकाल्यै अनङ्गदेगमाला-
कुलायै ह्रीं ह्रीं स्वयम्भूकुसुमप्रियायै इममलक्तं ह्रीं ह्रीं हौं हौं सुवासिन्यै निवेदयामि
नमः स्वाहा ।

५।४७-५२।—पूजागृहे मण्डलारचनप्रकाराभिधानम् । मण्डलपदं वृत्ताकारस्य
यन्त्रस्य च वाचकं भवति । प्रकृते वृत्ताकारमेव बोधयति तत्पदम् । अतएव विविध
वर्णानामेकविंशतिसंख्याकानां मण्डलानामष्टसु दिक्षु निर्माणस्येह निर्देशः । पूर्वस्याः
दिशः श्वेतवर्णकं वल्लिकोणस्यारुणवर्णकं दक्षिणस्याः दिशः कृष्णवर्णकं नैऋत्यकोणस्य
पीतवर्णकं पश्चिमायाः पाटलवर्णकं वायव्यकोणस्य हरितवर्णकमुत्तरस्या दिशः
रिङ्गवर्णकमीशानकोणस्य धूमलवर्णकं मण्डलमारचनीयम् । सर्वत्र च द्वारपालैः साकं
चत्वारि द्वाराणि देयानि । विदिशि द्वे दिशि च त्रीणि मण्डलानि कृत्वा मध्ये
मण्डलमेकं करणीयम् । ऋषिपदं सप्तसंख्यामवबोधयति, सप्तर्षीणां प्रसिद्धत्वात् ।
त्रित्वसंख्यया तस्याः गुणने सति एकविंशतिसंख्यानां लाभः । एवं चन्द्रस्यैकत्वेन
तद्वाचकं सोमपदमेकमेव संख्यां सङ्केतयति । अतोऽष्टसोमपदमङ्कस्य वामा गतिरिति
रीत्याष्टादशसंख्यावाचकम् । एवं नवेन्दुपदमेकोनविंशतिसंख्यावाचकम् । यत्र मण्डले
देशा यन्त्रस्य पूर्वस्मिन् पटले विवृतस्यारचननिर्देशः । अस्मिन् यन्त्रे कामकला-
काल्याः पूजाया निर्देशः । मण्डलेऽस्मिन् यन्त्रनिर्माणनिर्देशादेव मण्डलपदस्य

वृत्ताकारत्वमवधार्यते । अष्टादशसु मण्डलेषु षट्त्रिंशन्मितास्तरुण्यः युग्मकतयैवोप-
वेष्टुमर्हन्तीति तथैवोपवेशनीयास्ताः वामदक्षिणक्रममनुसृत्य गुरूणां गणेशादिदेवानां
च पूजा विंशत्येकविंशतितमयोर्मण्डलयाः करणीयेति अग्रे निर्देशस्तस्मात्सर्वमण्डलोपयोग
इति ध्येयम् ।

अत्र ५१ तमपद्यस्योत्तरार्द्धे “अष्टसोमसंख्यके” इति पाठः समुचितः प्रतिभाति
पाठक्रमादर्थक्रमो बलीयान् इतिन्यायात् । मातृकानुसारमष्टसोमसंख्यकैरिति पाठस्तु ग्रन्थे
धृत इति सुधीभिरालोचनीयम् ।

५।५३-५४।—सुन्दरीणां मण्डलेषूपवेशनार्थं मन्त्रः—

हं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं उपविश उपविश सुसन्निधिं कुरु कुरु स्वाहा ।

५।५५-५६।—अत्र गजपदमष्टसंख्यावाचकम् । अष्टौ दिग्गजाः ऐरावताद्याः
सन्ति प्रसिद्धाः । इन्द्रपदं च दशसंख्यां बोधयति, दशदिक्पालानामिन्द्रादीनां प्रसिद्धेः ।
यत्र तीन्द्राश्चतुर्दशाभूवन्निति पुराणप्रसिद्धिस्तथापीह तत्पदं दशसंख्यावाचकमुक्तयुक्तेः ।
अन्यथा गजेन्द्रतः [१४ + ८ = २२] द्वाविंशतिसंख्याग्रहणे सति ततः परं त्रयोविंशतितमे
मण्डले इष्टदेव्याः पूजाया आपत्तिः स्यात् । एकविंशतिरेव तु मण्डलानि निर्दिष्टानि
सन्ति । अन्यथा ग्रन्थकृतः पूर्वापरसन्दर्भस्यापि सङ्गतिर्न स्यात् ।

तथाहि पूर्व—“नवेन्दुसंख्यके प्रिये विरच्य मूलमण्डलम् ।

पुरोक्तग्रन्थमुत्तमं निवेश्य पूजनं चरेत्” ॥५।५२॥

इत्युक्तम् । पश्चाच्च—

“ऊनविशे मण्डलेतु यजेद् देवीं प्रसन्नधी” ॥५।६६॥

इत्यभिहितमस्ति ॥

मदुक्तरीत्या गजेन्द्रतोऽष्टादशसंख्याग्रहणे तूनविशे मण्डले मुख्यदेव्या पूजो-
पपद्यते । पूर्वापरसन्दर्भाच्च संगच्छन्त इत्यवधेयम् । ऊनविशतममण्डलमेवेह
काममण्डलपदेन विवक्षितम् । विशैकविंशतमयोर्मण्डलयोरुपयोगस्तु गुरुगणेशपूजयो-
रितिप्राङ् निर्दिष्टम् ।

५।५७-६०।—मुख्यदेव्या आवाहनमन्त्रः—

ओं क्षौं क्षौं क्षौं क्षौं क्षौं एह्येहि परमतत्त्वरूपिणि भगवति कामकलाकालि
स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों सन्निधिं कुरु कुरु हूं हूं फट् फट् स्वाहा ।

५।६१-६५ ।—कामकालिकप्रयोगार्थं देव्या अनुज्ञाप्राथना । तस्याः पद्यात्मकं स्वरूपमिह निर्दिष्टं तथैव पठनीयं च । ६१ तमे पद्ये चिन्मये इति पाठो दृश्यते परं “चिन्मयि” इति शुद्धः प्रतिभाति । चिच्छब्दात् मयट् प्रत्यये कृते सति टित्वात् टिड्ढाणयेति पाणिन्यनुशासनेन डीपि सति चिन्मयीत्येव पदं शुद्धं भवति ।

५।६६-६६ ।—मण्डलोपविष्टसुन्दरीणां सोपचारं देवीबुद्ध्या पूजा कर्त्तव्ये-
त्यस्येह निर्देशः । उपचारश्च षोडशविधः दशविधो वेति साधकस्य विभवानुसारं भवितु-
मर्हति । यथैतास्तुष्टाः स्म्युस्तथाचरणीयम् । ऊर्नाविशे मण्डले पुरोवर्तं यन्त्रं विलिख्य
तदुपरि मुख्याया इष्टाया वा देव्याः पूजायाः विधानम् । प्रसन्नः सन् साधकोऽत्र
पूजां नित्यपूजापद्धतिमनुसृत्य पूजासम्भारसञ्चयं च कृत्वा कुर्यात् ।

५।७०-७६।—षडङ्गन्यासं कृत्वा करणीयस्य पीठन्यासस्य विधिरभिहितोऽत्र ।
येन स्वदेहात्मके पीठे इष्टदेवताचिन्ता भवति । न्यासस्तन्मयताबुद्धिरिति तन्त्र-
सिद्धान्तस्येहानुसरणम् । मानसी बाह्या चोभयप्रकारा पूजा कर्त्तव्या । तथैवेह ग्रन्थकृतो
निर्देशः ।

५।७७-१५१—बाह्यपूजाविवरणम् । तदङ्गतयावश्यकत्व्या अन्येऽपि
प्रसङ्गादागता विषया इह विवेचिताः ।

५।७७-८०।—तत्र प्रथमं पूजोपकरणविन्यासः । मुद्राप्रदर्शनेन शङ्खस्थापन-
विधेर्निर्देशः । कस्याः मुद्रायाः प्रदर्शनमिहेति जिज्ञासायां तच्छान्तये गुह्यकालीखण्डस्य
दशमपटलीयः पूजाक्रमः दर्शनीयः । तत्र यथा भूमौ त्रिकोणं यन्त्रं विलिख्य मध्ये वृत्तं
लेखनीयम् ओं अर्धपात्रासनाधाराय नमः इति मन्त्रेण तद् यन्त्रमभिमन्त्र्य ओं अर्ध
पात्रासनाय नमः इति मन्त्रेण शङ्खस्याधारात्मिकां त्रिपादिकां सम्पूज्य तत्र जलेन
अस्त्राय फडिति मन्त्रेण शंखं प्रक्षाल्य स्ववामे देव्याश्च दक्षिणे भागे तं शंखं स्थापयेत् ।
स्थापनार्थमिहाङ्कुशमुद्रा प्रदर्शनीया । अत्र च—

क्षकारादीनकारान्तान् वर्णान् सर्वान् विलोमतः ।

बिन्दुयुक्तान् पठन् शंखं पूरयेद् विमलोदकैः ॥

[गु० का० ख० १०।१७-१८]

इति रीत्या शंखे जलं निदध्यात् । तस्मात् मुद्रां प्रदर्शयेत्तत्र मुद्रयाङ्कुशमुद्रा
गुह्यते विधिनेत्यनेन गुह्यवालीखण्डेऽभिहितस्येहोर्ध्वं निर्दिष्टस्य विधिग्रहणम् । अत्र -

मार्गैर्जनप्रश्नेपस्य विधिरिह क्षकाराद्यकारान्तवर्णानां ग्रहणेनोपपद्यत इति नात्र संशीतिलेशोऽपि ।

अं वह्निमण्डलाय धून्नादिदशकलात्मने नमः, उं सूर्यमण्डलाय तिन्यादि द्वादशकलात्मने नमः, मं सोममण्डलाय अमृतादिषोडशकलात्मने नमः इति मन्त्रत्रयेण क्रमशः आधारं शंखं च पूजयित्वा शंखं वेष्टयेत् । तीर्थावाहनमन्त्रेण शंखस्थलजे तीर्थमावाहयेत् । तन्मन्त्रस्वरूपं तु—

ओं गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ।
नर्मदे सिन्धु कावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥

पश्चात् गन्धपुष्पाक्षतधूपदीपाद्यैर्दशोपचारैः शङ्खस्थजलं पूजयेत् । उपचारार्थं गार्थमिह मूलमन्त्रस्योपयोगः कर्तव्यः विशेषमन्त्रानभिधानात् ।

५।८१-८२।—शङ्खं पाणिनाच्छाद्य वाराष्टकं मूलमन्त्रं साधको जपेत् पश्चादङ्कुश मुद्रया चिन्मयं तीर्थं शङ्खस्थजले ध्यायेत् । अस्त्रायफडिति मन्त्रेण शङ्खस्थजलस्य रक्षा करणीया कञ्चुय हूमिति मन्त्रेण तस्यावगुण्ठनं धेनुमुद्रया कार्यं, पुनः तत्त्वमुद्रया तं शंखस्थजलं बोधयेत् ।

५।८३-८६।—आत्मनो दक्षिणभागे जलपरिपूरितं प्रोक्षणीपात्रं स्थापनीयम् । तस्मिन् प्रोक्षणीपात्रे शङ्खस्थमर्ध्यजलं किञ्चिदुद्धृत्य देयम् । अर्धस्योत्तरभागे पाद्यमाचमनीयजलं च स्थाप्यम् । पश्चात् परमीकरणविधिना पवित्रितेन जलेन प्रतिमां पूजाद्रव्यमात्मानं ध्यातारमुपचारोपकरणादिकं च सिञ्चित्वा सर्वं पवित्रितं त्रिदश्यात् । पवित्रितार्थं अवेक्षणं प्रोक्षणं वीक्षणं ताडनादि च पूजासामग्रीषु आत्मनि चापेक्ष्यन्ते । साधकस्य भक्तेः जागरूकतायाः परिचायकानि कर्माभ्येतानि आद्रव्यमुच्छिष्टादिकमपवित्रं वस्तु देव्यै मा समर्पितं भवतु इतीच्छेद्यैव तथाविधाचरणस्येह निर्देशः । अर्धपात्रे गन्धपुष्पयवाक्षतकुशाग्रतिलदूर्वासर्पपाशच दातव्याः । पाद्यपात्रे श्यामाकं कूर्चं [?] कमलापराजितापुष्पे च देये । आचमनपात्रे जातीफलं नवङ्गं कक्कोलं च देयम् । एतेषां तत्र तत्र दानेन अर्धपाद्याचमनीयानां प्राशस्त्यं भवति । विनैतैरपि सामान्यान्यर्ध्यादीनि भवितुमर्हन्तीत्यवधेयम् । मधुपर्कस्वरूपं निर्दिशन्नाह—इधिमधुसर्पिणां सम्मिश्रणं मधुपर्कपदेन पूजायां व्यवह्रियते स चार्पणीयो भवति ।

५।६०-६५।—ऐहिकाभ्युदयसम्पादनाय अस्या देव्या इह बाह्यपूजाया विधानम् । इहागतं मण्डलपदं यन्त्रस्य वाचकम् । गोमयलिप्तभूमिपदं पवित्रस्थानं बोधयति । यतो हि भूमेः संस्कारः परिष्कारो वा गोमयेन सञ्जायते । यन्त्रं चाष्टदलपद्मात्मकमारचनीयम् तस्य च कर्णिकायामर्थात् मध्यभागे नव कोणा निर्मातव्याः कोणाग्रेषु बीजस्य पञ्चाशद्वर्णाख्यस्य लेखनमिह निर्दिष्टम् । अग्रे १०५ तमे पद्ये तथा संकेतोपलम्भात् पीठाधिष्ठातारः बृहदाकारः कूर्मः महामण्डूकः कालाग्निरुद्रश्च पूजनीया भवन्ति । ६४ तमे पद्ये साध्यपदेन कस्य ग्रहणमिति न ज्ञायते । क्रीं इति कालीबीजम् । काम कलाकाल्यास्तान्त्रिकगायत्र्या यन्त्रस्यास्य वेष्टनविधिविहितोऽस्ति । गायत्र्या अस्या स्वरूपमग्रे निर्दिष्टमस्ति ।

५।६६।—कामकलाकाल्यास्त्रिपदा गायत्री निर्दिष्टा यस्याः जपेन राजसूय-यज्ञकरणफलं लभ्यत इति अभिहितमिह विद्यते ।

५।६७-११६।—बाह्यपूजायाः क्रमो विधिश्चेह निर्दिष्टः । तथा हि यन्त्रस्य वामभागे गुरुर्षक्ति—गुरुं परमगुरुं परमेष्ठिगुरुं परापरगुरुं च, दक्षिणभागे च गणेशादीन् गणार्कच्युतशूलिनः मध्ये चाधारर्षक्ति साधकः पूजयेत् । वामदक्षिणभागविचारो यन्त्र-मपेक्ष्य न तु मादक आत्मानमपेक्ष्य कुर्यात् । अस्यैव संहिताग्रन्थस्य गुह्यकालीपूजाक्रमे दशम पटले [गु० ख०] तथा दर्शनात् । अनन्तरं बृहदाकारः कूर्मः महामण्डूकः कालाग्निरुद्रश्च पीठाधिष्ठातारः पूजिताः भवेयुः । पश्चात् सागरचतुष्टयेन संहितायाः पृथिव्याः पूजा तत्र रत्नमयद्वीपस्य तत्र मणिमण्डपस्य तत्र कल्पतरोश्च कल्पनां विधाय पूजा कर्तव्यतयेह निर्दिष्टा । तदधस्तात् वेदिका कल्पनीया तत्र नादरूपिणी पीठशक्तिः धर्मज्ञानवैराग्यैश्वर्यैश्चतुर्भिः सह पूजनीयाः । धर्मादयश्चत्वारः वृषकेशरिभूतेभरूपाः रक्तश्यामहूरिच्छिब्रुवलवर्णाः नादरूपिणी पीठशक्तिश्च नीलवर्णा ज्ञेया ध्येया च । विदिक्षु अग्निवायव्यनैऋतेशाननाम्ना प्रसिद्धासु धर्मादीनामथ च दिक्षु पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तर नाम्ना प्रसिद्धासु अधर्माज्ञानावैराग्यानैश्वर्याणां भवति पूजा ।

यन्त्रात्मकस्य पद्मस्य कन्दं भवति आनन्दाख्यं, नालं भवति संविद्रूप, प्रकृतिस्त्रिगुणात्मिका पत्राणि भवन्ति अष्टसंख्याकानि, तस्या प्रकृतेश्च विकारः केसराणि भवन्ति, तन्मध्ये पञ्चाशद्वर्णयुक्ता कर्णिका भवति, या खलु पूज्यते साधकेन । सृष्टिप्रक्रियोपादानजातस्य पूजा उद्देश्यतयाभिहिता ग्रन्थकृता । यथा स्त्रीपुरुषयोः मैथनेन सृष्टिरनुदिनं जगति दृश्यते तथास्य महत्त्वमवगत्य तान्त्रिकैरस्याः सृष्टेरादरं विधातुकामैः सृष्ट्युपादानजातं पूज्यते श्रीयन्त्रमपि सृष्टिनिदानप्रतीक-

भेदमिहापि तथा परिकल्पना । स्थूलस्य भावस्य महत्याः भावनाया वा सूक्ष्मतमाभिव्यक्तिः शाक्ततन्त्रेषु यन्त्रारचनपूजनादिना विधीयत इति स्पष्टमवलोक्यतेऽनुभूयते च । कर्णिकायां पुनरिह क्रमशः अउमवीजैरनुस्वारयुतैः सूर्यचन्द्राग्निदेवाः स्वकीयकलाभिर्युक्ताः पूज्यन्ते तत्पूजनमन्त्रस्तु प्रागिह निर्दिष्ट इति द्विरुक्तिभिर्या नोच्यते । सूर्यस्य द्वादश चन्द्रस्य षोडश बह्वृश्च दश कलाः सन्ति प्रसिद्धाः ।

सत्त्वरजस्तमसां गुणानामथ चात्मन अन्तरात्मनः परमात्मनो ज्ञानात्मनश्च पूजा कार्या, पश्चात् पीठशक्तिपूजा कार्या । पीठस्य प्राणप्रतिष्ठादिकं तु गुह्यकालीखण्डे निर्दिष्टया रीत्या विधेयम् । तत्र ११।३६५-४१४। तथा १२।६१३-६४८। पद्येषु अभिहितौ स्तः मन्त्रविधीति ततोऽनुमन्त्रेयौ । सिंहासनपूजाया इह निर्देशस्तद्रीतिरपि तत्रैव १०।८६४-८६६ पद्येषु द्रष्टव्या । पश्चादिह त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रं जपन् साधक इष्टदेवीमात्मनि हृदि विचिन्तयन् पुष्पमेकं पाणौ निधाय करकच्छपिकया मुद्रया तस्याः ध्यानं कुर्यात् । ध्याने देवीयं श्वासना शिवागणसंकुलश्मशानस्था शिवानादशोभिता सुरासुरमुनीन्द्रयोगिभिः सेविता समायाति । आसनार्थमुपकल्पिताः श्वाश्व पञ्च सन्ति “ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः” इति वचनदर्शनात् । अनन्तरमस्या अञ्जलिमुद्रया आवाहनम् स्वागतादिकं च कार्यम् । पुनः क्रमशः आसनं पाद्यमर्धमाचमनीयं स्नानीयं जलमुद्वर्तनम् चन्दनं सिन्दूरं कुङ्कुमं पुष्पमाल्यमन्यद्वापर्णीयं नैवेद्यादिकं समर्पणीयं तस्यै । पाद्यमर्धं स्नानीयं जलं च स्वाहान्तेन मन्त्रेण, वस्त्रमाभरणदिकं च नमोऽन्तेन मन्त्रेण, आचमनं स्वघान्तेन मन्त्रेण, सर्वमन्यत्पुनः स्वाहान्तेन मन्त्रेण तस्यै समर्पणीयमिति विशेषनिर्देशः ।

पुनरिह तदीयपरिवारस्य पूजा कार्या । परिवारपदमिह परिचारकपरम् । तेन नाङ्गदेवताग्रहणम्, तासां कुटुम्बतयैव प्रसिद्धेः । धूपदीपनैवेद्यादीनि पश्चादर्पणीयानीति ।

५।१२०-१२६।—नैवेद्यविवरणम् । तत्र ब्राह्मणादेवर्णस्य नैवेद्याद्यर्पणोऽधिकारविशेषाभिधानम् । यथा सात्त्विकमेव द्रव्यं ब्राह्मणेनार्पणीयम् । आमिषं मदिरादिकं तत्रापि पैण्टिकीं विहाय क्षत्रियेणार्पणीयम् । सुराया अनुकल्पविशेषः—कांस्यपात्रे नारिकेलोदकं, ताम्रपात्रे गोः दुग्धं दधि घृतं मधु च क्षत्रियवैश्यावर्पयितुमर्हंतो न ब्राह्मणः । शूद्रस्तु पैण्टिकीमपि मदिरां सर्वमन्यच्चार्ययितुमर्हति देव्यै इति ।

५।१२७-१३१।—केषां पशूनां मांसं द्विजोऽर्पयितुमर्हतीति परिगणितमिह । तदतिरिक्तपशुमांसार्पणोऽनधिकारोऽपि द्विजस्येह निर्णीतः । सिंहव्याघ्रनराणां मांसार्पणे

केवलं क्षत्रियस्य विद्यतेऽधिकारः । कृष्णसारमृगमांसार्पणे चैतस्यानधिकारः । एवं मूषमाजरीचापमांसार्पणेऽनधिकारः शूद्रस्येत्यवधेयम् ।

५।१३२-१३३।—वैधपशुमारणविधिविवरणम् प्रदर्शितमिह ।

५।१३३-१३५।—निषिद्धबलीनामिह निर्देशः । अत्र वर्णमाधारतया परिगृह्य निर्णयो दत्तः । स्वगात्ररुधिरं बलिरूपेणार्पयितुमधिकारः क्षत्रियस्यैव नान्यवर्णस्य । सात्त्विकवृत्तिसम्पन्ना कस्यापि वर्णस्य व्यक्तिः जीवहत्यां न कुर्यात्, किन्तु वक्ष्यमाणमनुकल्पं तत्स्थानीयं समर्पयेत् । पक्षिणस्त्रिपक्षतो न्यूनस्य महिषादेस्त्रिवर्षतो न्यूनस्यान्यस्य पशोस्त्रिमासतो न्यूनस्य वृद्धस्य विकृताङ्गस्य खञ्जान्धादेः बली न भवत्युपयोग इति विशेषनिर्देशोऽत्र विद्यते ।

५।१३६-१३७।—अर्पणीयपश्वनुकल्पस्येह निर्देशः । अस्योपयोगं सात्त्विकः साधकः कर्तुमर्हतीति पूर्वमभिहितम् ।

५।१३८।—ताम्बूलविन्यासविवरणमभिहितमिह ।

५।१३९।—ताम्बूलार्पणमन्त्रात्मकोऽयं श्लोकः । अत आदौ प्रणवयोजना मन्त्रेऽस्मिन् कर्तव्या ।

५।१४०-१४१।—मन्त्रजपविधानमभिहितम् । जपश्च मूलमन्त्रस्य भवेत् न तु शक्तिगायत्र्याः, विशेषनिर्देशाभावात् । ततः पूर्वं पूजायां समागतानां शवतीनां यथा सन्तोषो भवेत्तथाचर्यं ताः विसर्जनीयाः ।

५।१४१-१४४।—ब्राह्मणस्य कृते शक्तीनामाकर्षणं निषिद्धम् । अत्र द्विजपदं ब्राह्मणपरमत एव क्षत्रियवैश्यशूद्राणामिहाधिकारः कण्ठतोऽस्ति निर्दिष्टः ।

५।१४५-१४७।—आकर्षणार्थमनुपयुक्तानां स्त्रीणां विवरणमिह प्रदत्तम् ग्रन्थकृता ।

५।१४७-१५१।—आकर्षणोपयोगिन्यास्तरुण्याः लक्षणमभिहितम् । कामविकारस्यावश्यं संभावितस्य वर्जनम् । यथाशक्ति यथारुचि यथासंख्यं जपं देव्यै समर्प्य समन्त्रं पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्रदक्षिणं कुर्यात् । पुनः स्तोत्रस्य सहस्रनामनः कवचस्य च पाठं कुर्यात् । पुनः प्राणायामषडङ्गो विधायान्मानं देवतारूपं ध्यायन् देव्याः विसर्जनं कुर्यादिति । पुष्पाञ्जलित्रयदानमन्त्रः कः भवतीति जिज्ञासा न शाम्यति । अत्रानिर्देशादन्यत्र गुह्याकालीखण्डे योनिमुद्रया मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयदानमभिहितं तदनुसर्तव्यं नवेति सुधीर्भविचार्यम् ।

षष्ठः पटलः ।

६।१-३।—त्रिविधेषु कामकालिकप्रयोगेषु प्रथमोऽर्थादुत्तमस्तस्य प्रकारः पञ्चमे पटले सविस्तरमवगमितः ग्रन्थकृताधुना वशिष्टयोस्तयोर्मध्यलघुपूर्वयोर्मध्यमाधमकोटिकयोः सक्षेपेण परिचयः प्रस्तूयते । सैव रीतिस्त एव मन्त्रा इहानुसरणीयाः, केवलं शक्तीनां संख्यैकत्र चतुर्विंशतिरपरत्र द्वादशावगन्तव्या इति भेदः विशेषो वा । क्षत्रियस्यैषु प्रयोगेष्वधिकारः न तु ब्राह्मणस्य वैश्यस्य वेति बोध्यम् । अत एव राज्ञः कण्ठतोऽभिधानं द्विजस्य च निषेधः । द्विजपदमिह प्रसङ्गतः ब्राह्मणवैश्ययोरेव वाचकम् । राज्ञः पृथगभिधानात् । तदपि विपरीतकर्मणीति ग्रन्थस्वारस्येन तथार्थकरणस्य सङ्गतिरवगन्तव्या ।

६।४-८।—कामकालिकप्रयोगस्य स्थानमधिकारिणां कर्तव्यजातं चेह निर्दिष्टम् । तद्यथा पुरश्चरणकरणे कुशलः जपशीलः यमनियमसंपन्नश्च साधकः निर्जनस्थाने पर्वते नद्यास्तटे शून्यागारे शिवालये सिद्धपीठे देव्याः वा पीठे चतुःपथेऽपि प्रयोगममुं कुर्यात् । श्मशानादिस्थानस्येहानिर्देशात् न तत्रायं कर्तव्यः प्रयोगः । शक्तीनां तत्र निर्भीकताया असंभवात् । विधिपूर्वकमेव कर्तव्यम् कर्मकर्तृसाधनानामन्यतमस्यापि वैगुण्ये न केवलं वैफल्यमपि तु देव्या हृष्टतायामनिष्टस्यापत्तिरपि संभवति । अतः कर्मण्यस्मिन् प्रवृत्तः साधकः त्रिकालस्नानमाचरेत् हविष्यमेव भक्षयेत् दुष्टप्रवादं, परस्यात्मीयस्य वा निन्दां, स्त्रीशूद्राभ्यामालापं दुर्जनस्य संसर्गं च वर्जयेदिति शास्त्रस्याज्ञा ।

६।६।—आसनप्रकारा अभिहिताः । तेषु प्राशस्त्यमपि निर्दिष्टम् ।

६।१०।—जपमालाप्रकारोऽत्राभिहितः तेषु प्राशस्त्यनिर्णयोऽपि कृतः ।

६।११।—मूलमन्त्रस्य लक्षसंख्याको जपो विहितस्तथा सति सामान्यविशेषयोस्तद्वैतयोः प्रयोगयोरधिकारो भवति ।

जपसंख्यामवधीकृत्य तदीयदशांशं होमं तदीयदशांशं तर्पणं तदीयदशांशमभिषेकं च कृत्वा साधकः सिद्धमन्त्रो भवति । अनन्तरमेव प्रयोगेष्वधिकारमसौ लभत इत्याशयः ।

६।१२-१३।—सामान्यप्रयोगान्तर्गताकर्षणप्रयोगोऽभिहितः ।

६।१४-१५।—उच्चाटनप्रयोगोऽत्र निर्दिष्टः ।

६।१६-१७।—सर्वज्ञतासिद्धिप्रयोगोऽभिहितोऽत्र ।

६।१८।—शत्रुर्व्याधियुतो भवति प्रयोगेणानेन ।

६।१९-२१।—मारणप्रयोगोऽयम् । अत्र साध्यपदेन यस्य मारणमभिप्रेतं तस्य ग्रहणम् ।

६।२२-३०।—रक्षायन्त्रविवरणम् । अग्रे यन्त्रस्य स्वरूपं प्रदर्शितमिह । भूर्जपत्रे षट्कोणयुतमष्टदलकमलस्य निर्माणं कर्तव्यम् । योनिस्त्रिकोणस्येह वाचकम् । त्रिकोणद्वयं च षट्कोणबोधकम् । लाक्षागोरोचनकर्पूरकेसरकस्तूरीभिरस्य यन्त्रस्यालेख्यविधानम् भाषायां लाखनाम्ना प्रसिद्धस्य बोधकं लाक्षापदं, गोरोचनं प्रसिद्धम्, चन्द्रपदं कर्पूरवाचकम् काश्मीरभवं केशरं मृगनाभिजा कस्तूरीति कोषानुशासनतोऽवगम्यते । षट्कोणमध्ये देव्याः कामकलाकाल्यास्त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रः लेखनीयः । अष्टदलेषु क्रमशः स्तू क्रौं क्षूं क्षौं स्तूः ह्रीं फ्रों क्रीं बीजानि देयानि । दलयोरन्तरेष्वष्टपु ओं ऐं ह्रीं स्त्रीं श्रीं क्लीं वलूं वलीं बीजानि देयानि । आं क्रों हूं स्फ्रों चत्वार्येतानि बीजानि सर्वत्र द्वारेषु लेखयानि । सानुस्वरैः अकारादिक्षकारान्तैः वर्णैः वेष्टनं कार्यम् । वज्रास्त्रस्य युगलं च चतुद्वारेषु देयं तद्यन्त्रं प्रथमं रक्तवस्त्रेण पुनस्तन्तुभिर्जंतुभिर्वा वेष्टयेत्, पुनः पट्टवस्त्रेणावृतं विधाय सुवर्णरजतताम्रादिधातुषु यथाविभवं निधाय बध्नीयात् पुरुषः दक्षिणबाहौ कण्ठे वा महिला तु वामबाहौ कण्ठे वेति । यं मनोरथमादाय धारयेत् सोऽवश्यं पूर्तिं यास्यतीति परीक्षितम् । अत एवेह ग्रन्थे यन्त्रराज्यस्याभिधानम् ।

६।३१-४४।—रक्षायन्त्रस्य माहात्म्यं फलश्रुतिश्चेह वर्णिता । न कश्चिदस्ति विशेषः व्याख्येयो वा ।

६।४५-४८।—अस्यैव रक्षात्मकस्य यन्त्रराजस्य प्रकारान्तरेणापि कौलिकः प्रयोगं करोति यस्येह निर्देशः ।

६।४९-१४।—रक्षायन्त्रस्य प्रकारान्तराभिहितप्रयोगस्य फलश्रुतिः । नास्ति कश्चन व्याख्येयो विषयः ।

६।५५-५६।—आकर्षणप्रयोगः । तथा हि मुक्तवासाः दिगम्बरः साधकः यस्य यस्या वाकर्षणमिच्छति तस्य तस्या वा साध्यपदेन संकेतितस्य संकेतिताया वा नाम ताम्बूलपत्रे मधुना लिखेत् तच्च नाम त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रेण संवेष्टयेत् पुनरिहाभिधीयमानमन्त्रेणाभिमन्त्र्य तत्ताम्बूलपत्रं तस्य तस्या वा भक्षयेत् । मन्त्रश्च—ओं ह्रीं क्लीं

अमुकम् अमुकीं वा क्लेदय क्लेदय आकर्षय आकर्षय मथ मथ पच पच द्रावय द्रावय
आनय आनय मम सन्निधि हूं हूं ऐं ऐं श्रीं श्रीं स्वाहा ।

६।६०-६४।—अस्याकर्षणप्रयोगस्य फलश्रुतिः माहात्म्यं च वर्णितम् ।

६।६५-६७।—अपर आकर्षणप्रयोगः ।

ओं क्लं क्लीं ह्रीं हूं क्रों श्रीं आं ऐं क्रीं कामकलाकालि सर्वाकर्षिणि अमुकम्
अमुकीं वा [यस्य यस्या वा आकर्षणमभिप्रेतं तन्नाम द्वितीयान्तं विधाय] आकर्षय
स्वाहा इति मन्त्रेण जलपात्रस्थजलमभिमन्त्र्य वामहस्तेन साधकः पिबेत् प्रक्षाल-
येच्चात्मनो मुखम् । यं यां वा प्रयोक्ता साधक इच्छति तस्य तस्या वा का कथा यो
या वा तं पश्येत् स सा वा सर्वाप्याकृष्टा भवेदितिह कथितम् । वशीकरणमपि
प्रयोगममुं वक्तुं शक्यम् । यतो हि आकृष्टा व्यक्तिः सदा साधकस्य वशे तिष्ठेदिति
शास्त्रस्येहोपदेशः ।

६।६८-६९।—अभिहितप्रयोगस्य प्रभावाभिधानम् ।

६।७०-७६।—पादुकासिद्धिविधिः । तथा हि पलाशकाष्ठस्य पादुके संगृह्य तत्र
श्मशानाङ्गारेण—ओं ऐं क्रीं श्रीं ह्रीं हूं कामकलाकालि गन्तव्यभूमिमथादिमुक्तं स्थानं
खण्डय खण्डय छेदय छेदय त्रुट त्रुट छिन्धि छिन्धि स्फ्रीं आं क्रों सिद्धि देहि दापय
फट् फट् फट् स्वाहा इति मन्त्रं लिखेदथ चात्मनः पादयोः स्नुहीदुग्धं लेपयेत् ।
एतयोः सिद्धपादुकयोरारूढः साधकः इच्छागामी भवति अर्थात् यं देशं गन्तुमिच्छेत्
तत्र गन्तुं प्रभवेत् । पूर्वस्यां दिशि चतुःशतक्रोशपरिमितं दक्षिणस्यां दिशि षट्शतक्रोश
परिमितं पश्चिमायामष्टशतक्रोशपरिमितम् उत्तरस्यां दिशि सहस्रक्रोशपरिमितं
विदिक्षु वह्नीशानवायव्यनैर्ऋतासु शतक्रोशपरिमितं दूरमलक्षितः सन् आत्मानं
प्रच्छन्नं कृत्वा साधकः गन्तुमर्हति । ततो दूरदेशेभ्यः परावर्तितुमपि शक्नोतीति पादुका-
सिद्धिमाहात्म्यमभिहितम् ।

६।७७-८१।—खेचरीसिद्धिविधिः । साधकः चन्द्रग्रहणावसरे स्वर्णक्षीरी-
लताविशेषस्तस्या मूलमुत्पाट्य रजस्वलाया नार्या भगे दिनत्रयं यावदथाद् यावत् सा
ऋतुमती तिष्ठति तावत् स्थापयित्वा धूपदीपनैवेद्यादिभिस्तत् स्वर्णक्षीरीलतामूलं पूजयेत् ।
पुनः सूर्यग्रहणस्य प्रतीक्षा कार्या तदवसरे खञ्जरीटस्य प्रसिद्धपक्षिविशेषस्य रुधिरण

संयोज्य चूर्णयेत् ततश्च यवत्रितयमिता गुटिका निर्मातव्या । भाद्रपदमासस्य कृष्णपक्षे चतुर्दश्यां तिथौ कुक्कुटस्य बलिमस्मै दत्त्वा शिखामूले धारयेत् । धारणं चात्र समन्त्रं कार्यम् । तन्मन्त्रस्तु अनुपदमेवोच्यते—

६।८२-८८।—ओं ऐं ह्रीं क्लीं आं क्रौं हूं स्फ्रों श्रीं कामकलाकालि रतिमोहिनि वसामांसरक्तप्रिये खेचरं मां कुरु कुरु रक्षोभूतपिशाचसिद्धविद्याधरोरगान् मम वशं कुरु कुरु ह्रां ह्रीं क्षां क्षूं क्रां क्रीं क्लां क्लूं खेचरीसिद्धिदायिनि त्वर त्वर कह कह कालि कापालि हूं हूं हूं फट् फट् फट् स्वाहा ।

अत्र बलिदानस्य चूर्णकरणस्य पूजायाश्च विधिर्मन्त्रश्च नाभिहितौ इति गुरुपरम्परातः तावद्वगन्तव्यौ ।

६।८८-९३।—खेचरीसिद्धिफलश्रुतिः ।

६।९४-११५।—खड्गसिद्धिविधिः ।

६।९४-१००।—तथा हि षोडशपलमितं काम्बोजदेशस्य लौहं मकरसंक्रान्तौ अथान्माघमासे संग्राह्यम् । कर्कसंक्रान्तिं यावदथात् तस्य श्रावणमासं यावत् पूजा कर्तव्या । पुन आश्विनकृष्णाष्टम्यां व्योकारमथाल्लौहकारं स्वकीये गृहे समाहूय असिं निर्मापयेत् साधकः न तु तदीयगृहं लौहमादाय गच्छेत् । मुक्तचिकुरो दिगम्बरः शुचिश्च लौहकारः प्रतिदिनं किमप्याचरन् असिनिर्माणे मकरसंक्रान्तिं यावत् संलग्नस्तिष्ठेत् । ततो माघकृष्णचतुर्दश्यां तरकनिवारणचतुर्दश्यां खड्गस्य पूजां कृत्वा देव्याः कालिकाया अग्रे स्थापयेत् । पूजाविधिश्चेह गुरुणावगन्तव्यः । इह तस्य नास्ति निर्देशः । धूप दीपनैवेद्यादिना पूजाविधाननिर्देशः दशोपचारं संकेतयति न तु तद्रीतिम् । खड्गस्य मुष्टौ च स्नुहीवटाकाणां दुग्धं लेपयेत् । इमं च खड्गं देव्यै समन्त्रं समर्प्य गृह्णीयात् । अनुपदमेवोच्यते मन्त्रोऽयम् खड्गग्रहणस्य ।

६।१०१-१०६।—ओं ऐं हूं क्लीं क्लौं श्रीं घोरनादे दंष्ट्राविकटे मुखमण्डने [दंष्ट्राविकटमुखमण्डले ?] महाघोरे घोरतरे महाभयङ्करे श्मशानवासिनि योगिनी-डाकिनीपरिवृते कल्पान्तकालानलविकराले दुर्निरीक्ष्यरूपे गर्जं गर्जं विध्वंसय विध्वंसय छिन्धि छिन्धि दम दम मर्दय मर्दय पातय पातय उच्छादय उच्छादय क्षोभय क्षोभय मारय मारय द्रावय द्रावय इमं खड्गं देहि मे स्वाहा ।

अत्र १०२ पद्यस्य तृतीयचरणे मुखमण्डल इति पाठः समुचितः प्रतिभाति प्रसंगार्थस्वारस्यात् । मातृकानुरोधात् प्रकृतपाठादरः ।

६।१०७।—नृपसाधकस्यान्नाधिकारस्तदुपयोगित्वात् खड्गस्य । अत एव स स्वगात्ररुधिरं खड्गाय बलिरूपेण दातुमर्हतीति तद्विधानम् । पश्चादस्मै नरबलिस्तदभावे महिषाबलिश्च दातव्यः ।

६।१०८।—देव्या खड्गादानार्थमनुज्ञाग्रहणमन्त्रोऽयम् ।

६।१०९।—खड्गं हस्ते धृत्वा तत्र अंकोलीतैलं लेपयेत् । अंकोलीतैल मस्माक्रमपरिचितम् सुधीभिः पाठकैराकलनीयम् तत् । अस्य पद्यस्याक्षरार्थस्तु विचारणीयः सुधीभिः साधकैः ।

६।११०-११४।—खड्गमुष्टी त्सरनिवेशनमन्त्रः ।

६।१०५।—त्सरं मुष्टी निवेश्य खड्गमनावृतमपि रक्षितुं शक्यत इति निर्देशः ।

६।११६-१२७।—खड्गसिद्धिफलश्रुतिः प्रभाववर्णनं च । तदङ्गतया पौराणिक-कथास्पर्शोऽप्यत्राकलनीयः ।

६।१२८-१३४।—अञ्जनसिद्धिविध्यविधानम् ।

तथा हि दशदिनात्मकावधौ जातः बालो यदि मङ्गलवासरे म्रियते तदा तस्य खर्परात्मकाधारे भक्षितनवनीतस्य कृष्णमार्जारस्य वान्तं स्नेहस्थानीयमादाय खञ्जरीट-पक्षमिश्रितमर्कतूलं (भाषायां रुई प्रसिद्धं) वर्तिकास्थाने च कृत्वा श्मशाने कज्जलमारचयेत् कज्जलारचनदिनं तु शनैश्चरं भवति । प्रातः रविवासरे तद् देव्यै समर्प्य नेत्रे स्वयं साधकः समन्त्रमञ्जयेत् । तदञ्जनमन्त्रो यथा—
ॐ श्रीं हूं स्फ्रों सर्वसिद्धिदायिनि
मा मां पश्यन्तु सर्वाभूतानि स्वाहा इति ।

शनिवारे कज्जलारचनं ग्रन्थस्वारस्यादिह टिप्पणेऽभिहितमक्षरार्थस्तु सुधीभिः विचारणीयः ।

६।१३५-१३८।—अञ्जनसिद्धिफलश्रुतिः ।

६।१३६-१७०।—गुटिकासिद्धिविधिः । तथा हि—

६।१३६-१४३।—रेखायुतं स्थूलपीतमथात् प्रौढं शुचिदेशगतं सरोवरस्थं मण्डूकमेकं संगृहणीयात् । एकस्मिन् मृण्मये नूतने घटे तं निदध्यात् । तत्र घटे एकपलमितं पवित्रं सूतं निक्षिपेत् सरावेण तस्य घटस्य मुखमाच्छादयेत् पुनस्तं घटं पञ्चवारं जतुभिर्वेष्टयेत्, तथा यतितद्यं यथाण्वपि जलं तत्र न प्रविशेत् । कुम्भे च मन्त्रं लिखेत् । मन्त्रस्वरूपं यथा—

६।१४४-१४८।—ओं ऐं क्लीं स्त्रीं ह्रीं श्रीं हूं आं ह्रौं हस्रखफ्रौं स्फ्रौं स्ह्रौः ग्लूं भूं क्षौं फ्रौं क्रौं क्रूं ब्लौं क्लौं ब्रौं क्लूं रत्रौं कामकलाकालि रक्ष रक्ष हं हं हं लं लं वं फट् फट् फट् स्वाहा ।

६।१४६-१५०।—नद्यां यत्र जलप्रवाहस्तत्र हस्तमात्रं खनित्वा घटं तस्मिन् गर्ते संस्थापयेत्, उपरिष्ठात् बालुकाः देयाः । यथा तदुपरि प्रवाहः प्रचलेत् तथा विधेयम् । षण्मासावधि घटमिह यत्नतः संरक्षेत् । क्षुधान्वितो भेकस्तत्स्थं सूतं पलमितं प्रत्यहं भक्षयेत् ।

६।१५१-१५७।—प्रत्येकं चतुर्दश्यां तस्मै भेकाय साधको बलिं दद्यात् । यतो हि भेकरूपा स्वयं भगवती तं बलिं गृह्णाति, अतो देवीबुद्धयैव तस्य पूजा कर्तव्या । सूतस्तदुदरे स्वयं बद्धो भवेत् । षण्मासानन्तरं नद्यास्तं घटमानीयैकान्तेऽन्धकारमये च गुह्यकोणे स्थापयेत् । तत्र घटे छिद्रेमेकं विधाय तेन च्छिद्रेण षण्मासपर्यन्तं प्रतिमासमेकवारं हिगुमिश्रितं पलमितं जलं निक्षेपणीयम् । संवत्सरे पूर्णे सति तं कुम्भं बहिर्निष्कास्यान्तरीक्षे शिष्याद्याधारे संरक्षेत् । तत्र विघ्नकरेभ्यो देवदानवराक्षसेभ्यस्त्राणाय मन्त्रेण तदवगुण्ठनं प्रतिदिनं कुर्यात् । यद्यपि मन्त्रेणावगुण्ठनायावधेरुल्लेखी न विद्यते तथापि रक्षायां सावधानताया निर्देशेन तथाचरणं कल्प्यते ।

६।१५८-१६६।—तत्र गुटिकासिद्धचङ्गभूतस्य घटावगुण्ठनस्य मन्त्रो यथा—
हं हं हं कामकलाकालि यक्षराक्षसभूतप्रेतपिशाचकूष्माण्डजम्भकयोगिनीडाकिनी
स्कन्दवेतालभ्रेत्रपालविनायकघोणकगुह्यकविनायकेभ्यो रक्ष रक्ष स्वाहा ।

अनन्तरं प्रथमे मासि कृष्णधुनूरवृक्षस्य पलमितं रसं द्वितीये मासि तुलसी-
रसं तृतीये मासि गजपिप्पलीरसं चतुर्थे मासि भृङ्गराजरसं पञ्चमे मासि लक्ष्मणारसं
षष्ठे मासि श्वेतमूलवचापत्ररसं कुम्भे छिद्रेण दद्यात् । अतीतेष्वष्टादशमासेषु महिषबलिं
तस्मै दद्यात् । ततो वस्त्रैः करं वेष्टयित्वा सिन्दूरारुणवर्णं तं भेकं घटान्निष्कासयेत्

यावत्पर्यन्तं न वमति तावत् पर्यन्तं तं भेकं शनैः धूयेत् । तद्धान्तं रक्तवर्णं पूजास्थाने समानीय तत्र देव्याः प्राणप्रतिष्ठापूर्वकं षोडशोपचारैः पूजामाचर्य तस्या अनुज्ञामासाद्य च शिखायां समन्त्रं तां भेकवान्तिं बधनीयात् । इयमेव गुटिकानाम्नाभिधीयते । शिखायामस्या धारणमन्त्रस्तु—

६।१७०-१७१—ओं हसफ्रीं ह्रीं क्लीं क्रौं ग्लूं सर्वसिद्धिं देहि देहि स्वाहा ।

६।१७१-१८४।—गुटिकासिद्धेः फलश्रुतिरभिहिता । यत्राणिमाद्यष्टसिद्धयोऽपि भवन्ति का कथान्यासां सिद्धीनाम् । सर्वमेतत्प्रसादेन सुलभं भवति ।

६।१८५-१९२।—तालवेतालसिद्धिविधिः । तथा हि यदि कश्चिद् वीरो महायुद्धे साधकसंमुखे पतितः मृतश्च तर्हि तं सशिरस्कं समादाय श्मशानं साधक भागच्छेत् । तत्र स्वयं शुचिः स्नातः कृत्यनित्याङ्गिकक्रियः कृष्णपक्षस्य चतुर्दश्यां तिथौ रात्रौ तं शवमारुह्य सहस्रं द्विसहस्रं वा त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रं जपेत् । पश्चाद्देवी कपालिनी तस्मिन् शवे प्रविशति । तत्समये पूर्वत आनीतं बध्यं चौरं बलिं दद्यात् । अस्य नरबलेदानं समन्त्रं भवति । तन्मन्त्रस्तु—

ओं ऐं क्लीं स्ह्रौः स्फ्रौं ग्लूं ह्रीं क्रौं हसखक्रौं क्रौं क्षौं कामकलाकालि बलिं गृह्ण गृह्ण सिद्धिं मे देहि देहि दापय दापय स्वाहा । अनन्तरं तालवेताली सिद्धी भवतः ।

६।१९३-१९६।—तालवेतालसिद्धिफलश्रुतिः ।

६।१९७—अत्रान्येषां प्रयोगाणां समष्ट्याभिधानम् । अन्यकालीपूजाविध्य-
ङ्गतया डामरयामलादिग्रन्थेषु ते वर्णिताः सन्ति, तत एवावगन्तव्याः । ग्रन्थकृतः
स्वभावः पटलान्ते अग्रिमपटलविषयमवतारयति । परमिह तथा न तेन कृतम् । अपि तु
ग्रन्थान्तराभिहितप्रयोगाणां दिक्प्रदर्शनं कृतं प्रसङ्गपतितत्वादिति विशेषोऽव-
धारणीयः ।

सप्तमः पटलः ।

७।१।—पटलेऽस्मिन् द्वौ विधौ मुख्यतः प्रतिपादितौ । एको हवनविधिरपरश्च
योगविधिः । अत एव हवनविध्यन्तर्गतस्य वह्निस्थापनस्य जिज्ञासा ।

७।२-७।—साधकः होमेनेष्टं साधयितुमर्हति । अत्र स्थानस्य होमीयद्रव्यस्य
होतुश्च भवत्यपेक्षा । तत्र स्थानप्रसङ्गे प्रथमं कथयति पूर्वोत्तरप्लवं सुन्दरं मण्डलमा

रचनीयम् । मण्डलपदमिह पिण्डिकावाचकं न तु यन्त्रपरम् । नानार्थकपदस्य प्रसङ्गतोऽर्थनिर्णयदर्शनात् ।

द्वात्रिंशदङ्गुलमितो गर्भो यत्राभिजायते ।

एतादृशो मण्डलस्तु चक्राकारः सुवर्तुलः ॥ गु० ख० ११।१७-१८॥ इति ।

तत्र च मण्डले त्रिकोणं षट्कोणं नवकोणं वा कामनानुरूपं करणीयम् । कामना-
भेदाद् होमस्य मण्डले द्रव्ये काष्ठे रीतौ च दृश्यते भेदः । अत एव फलस्यान्नस्य
पुष्पस्य वस्त्रस्य रत्नस्यान्यपदार्थस्य च होमे पृथक् फलाभिधानं शास्त्रेषु श्रूयते ।
देवीं ध्यायता साधकेन समदभिः सर्पिषा च होमः कर्तव्यः । यद्यपि जपानन्तरं तद्दशांश-
होम इति साधारणी रीतिस्तथापि कामनाविशेषसिद्धयै तद्विपरीताचरणनिर्देशोऽपि
विशेषरीतितया भवितुमर्हति । तथाहि कामनाविशेषमासाद्य होता विशेषद्रव्येण विशेष-
रीत्या विशेषमण्डले होमं करोति चेदनन्तरं जपमपि गुरूपदिष्टसंख्याकमिष्टदेव्यास्त-
न्निदिष्टपद्धत्या च कुर्यादिति शास्त्रस्वारस्यम् ।

७।८-१४।—मण्डले त्रिकोणादिकं निर्माय साधकः शुचिः कृतनित्यक्रियश्च
करन्यासं षडङ्गन्यासं च कुर्यात् । पुनः हृदिस्थितामिष्टदेवतां ध्यायन् अग्न आयाहि
वीतये गृणानो हव्यदातये । निहोता सत्सिर्वाहिषि ॥ इति ऋ० वे० ६।१६।१० ।
मन्त्रेण वह्निमावाह्य अग्नये रोचमानाय इति मन्त्रेण तं स्थापयेत् । मन्त्रोऽयमस्माकं
मपरिचितः स्थापनं चाग्नेर्मण्डलस्येशानकोणे कर्तव्यम् । होमः कर्तव्यः, आहुतिश्च
कामनानुरूपा पुष्पस्य फलस्यान्नस्यान्यवस्तुनो वा भवितुमर्हति । अनन्तरमष्टोत्तरं
शतं न्यूनतमं लक्षं वाधिकतमं जपं कुर्यात् । जपश्चेष्टदेवताया मन्त्रस्य यादृशी कामना
तथासंख्याको विधेयः । महतीच्छा चेत्तस्याः सिद्धयै लक्षं जप्तव्यं लघ्वीच्छा यदि
र्ताह तत्सिद्धयर्थमष्टोत्तरं शतमेव जप्तव्यम् इति ग्रन्थकृदाशयः—

“कामना गौरवादेव होमौ गौरवमिच्छति”

इति पद्येनावगम्यते । होमपदमुपलक्षणं जपमपि तथा बोधयति ।

७।१६।—एकेन तद्द्रव्येण यत्फलं भवति मिश्रितेन तेनैव द्रव्येण फलान्तरमपि
सिद्धयतीत्याशयः ।

७।१७-२८।—कस्य पुष्पस्य होमेन किं फलं भवतीति स्फुटमिहाभिहितम् ।
अष्टात्रिंशत् पुष्पाणि इहाभिहितानि ।

७।२६-३६।—फलाहुतिफलानीहाभिहितानि । षड्विंशतिफलानामाहुत्या तत्संख्याकफलावाप्तिकथा यथायथमभिहिता ।

अत्रानभिहितेनापि फलेन होमो भवितुमर्हति तत्फलहोमस्य फलमप्यन्यदे-
वेहानुक्तं भवतीति शास्त्रकृतोऽस्य विश्वासः ।

७।३७-३९।—अन्नाहुतिफलानीहाभिहितानि । विविधविधानि फलानि
अन्नविशेषाहुत्या लब्धुमर्हति साधक इति तदभिप्रायः ।

७।४०-४१।—रसाहुतिफलाभिधानम् ।

७।४२-५५।—विविधद्रव्याणां वस्त्रमणिवस्तुप्रभृतीनामाहुत्या नानाविधानि
फलानि लब्धुमर्हति साधक इति ।

७।५६-५८।—समिधां भेदेन होमस्य फलेऽपि भेदो भवतीत्यभिहितम् ।

७।५९-७७।—मांसाहुतिफलानि कथितान्यत्र ।

७।७८-७९।—ब्राह्मणवैश्ययोर्महामांसहोमार्पणयोरनधिकारः क्षत्रियशूद्रयोरपि
वैकल्पिकोऽधिकारः । द्विजातिपदस्य ब्राह्मणवैश्ययोरर्थयोः संकोचः ।

७।८०-९६।—पक्षिमांसहोमफलानि कथितान्यत्र ।

७।९७-९९।—आहुतिनिर्माणपरिमाणयोरभिधानम् । घृतमधुदधिदुग्धफाणि-
तेक्षुदण्डतिलशर्करासु अन्यतमः सर्वोऽपि आहुतीयफलान्नमांसान्यद्रव्यवस्तुषु
मिश्रितव्यः । आहुतीयपुष्पाणि तु समिद्धृतमधुमिश्रितानि कार्याणि । हवनावसरे
हवनीयद्रव्यस्याग्नी प्रक्षेपणे त्रयः कल्पाः भवन्ति—प्रसृतिरर्धमिता त्रिपर्वप्रमिता वा
हवनसामग्री प्रक्षिप्यते । अत्रोत्तरोत्तरस्य निन्द्यता पूर्वपूर्वस्य च प्राशस्त्यम् अभ्यहितं
पूर्वमिति पाणिनीयानुसारात् लोकव्यवहारे तथैव दर्शनाच्च । प्रसृतिरर्धाञ्जलि-
स्ततोऽर्धमर्धमितम् चुटकीपरिमितम् त्रिपर्वप्रमितम् भवति अंगूष्ठाकनिष्ठा मध्य-
मानामङ्गुलीनां मेलनेन यावद् द्रव्यं ग्रहीतुं शक्यमित्यर्थः ।

७।९९-१०२।—कीदृशे कर्मणि कीदृशं कुण्डं विधाय होमः करणीय इति
प्रसङ्गप्राप्तजिज्ञासापनोदाय कुण्डविवरणमिह प्रस्तुतम् । शान्तिपुष्ट्यादिकर्मणि
चतुष्कोणं कुण्डं भवति मारणोच्चाटनद्वेषवशीकरणादिकर्मसु त्रिकोणं कुण्डं भवति ।

स्तम्भनमोहनादिकर्मसु वर्तुलं कुण्डं भवति । भुक्तिमुक्तिकामनया दीर्घं किन्तु
त्रिकोणवर्तुलातिरिक्तचतुष्कोणात्मकमेव कुण्डं भवति अन्तःकरणप्रामाण्यात्
फलस्वभावानुरूप्याच्च । अथवा यस्य फलस्य कृते यादृशकुण्डस्यारचनं प्रतिपदोक्तं
शास्त्रे तथा विधेयम् अनुक्तावूर्ध्वोक्तमनुसरणीयम् ।

एवञ्च मण्डलारचनं स्थापनमग्नेः कामनानुरूपा होमसामग्री होमानन्तरं
जपविधानं होमाङ्गं कर्म होतृस्वरूपं प्रक्षेपणीयहवनपरिमाणकल्पः विविधं हवनकुण्ड
स्वरूपं चेति सुस्पष्टं विषया इह साङ्गोपाङ्गमभिहिताः । प्रकरणं चैतत्समाप्तम्

अधुना प्रकरणान्तरं योगविधेरारभ्यते ।

७।१०२-१०५।—वायुरोधेन षट्चक्राणां शरीरान्तःस्थितानां भेदनं योगस्वरूपम् ।
मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरानाहतविशुद्धाज्ञात्मकानि षट्चक्राणि प्रसिद्धानि सन्ति ।
योगाभ्यासे सति प्रयोगाः सिद्धिदायिन्यो लघुतां भजन्ते । सविधि योगमभ्यसन् नरः
पराङ्मशतजीवितां लब्धुमर्हति इति योगविधिस्तन्माहात्म्यं चेह निर्दिष्टं ग्रन्थकृता ।

७।१०६-१४२।—योगोपकारिणीं नाडीमथ च वायुगतिं तदीयप्रकृतिं च
परिचाययति ग्रन्थकारः । येन नाडीशोधने वायुगतिरोधे साहाय्यं लभेत साधकः ।

७।१४३-१४७।—योगानुकूलं स्थानं निर्दिशन् साधकस्याचारमभिदधाति
ग्रन्थकृत् । साधकाचारान्तर्गतमेव तस्य त्रिकालस्नानं समाहितान्तःकरणता न्यास-
करणीयता भस्मानुलेपः कुशासने मृगचर्मणि वोपवेशनम् आसनाधारभूमिसमतलता
गुरूगणेशदेवीनां च यथाशक्ति पूजा च समायान्ति ।

७।१४८-१५१।—योगविधिस्वरूपमभिदधात्यत्र ग्रन्थकृत् ।

७।१५२-१५६।—देव्या निराकारध्यानमभिहितम् । औपनिषदिकेन ब्रह्मणा
तुलनीया देव्या निराकारता । तथाहि बृहदारण्यके ३।८।८।—मन्त्रेष्वस्य साम्यं
दृश्यते ।

७।१६०-१६४।—षट्चक्रभेदनप्रक्रियाभिधीयते ।

७।१६५-१६६।—षट्चक्रभेदनफलश्रुतिः । वैदिकेषु कर्मकाण्डेषु यज्ञयागादिषु
नैष्ठिकानां दूढं विश्वस्तानां भारतीयजनानामिह तान्त्रिके योगमार्गे प्रवर्तनार्थं

यज्ञादिष्वभ्यर्हितानां फलश्रुतौ समुल्लेखः । अतएव राजसूयाश्वमेधवाजपेयपुण्डरीक
विश्वजितामुद्धरणम् ।

७।१६७-१६६।—कुण्डलिन्याः स्वस्थाननिवेशप्रक्रियाऽभिहिता

७।१७०-१७५।—अस्य योगाभ्यासस्य माहात्म्यं कथितमत्र ।

योगस्य मोक्षसाधकता न तु प्रयोगान्तराणामिति विशेषकथया योगस्योत्कर्षः
सिद्धिदायकप्रयोगाणामपकर्षश्च प्रतिपादितः ।

७।१७६-१८१।—उत्तमः कल्पः मोक्षस्य परमनिःश्रेयसस्य चरमपुरुषार्थस्य च
कृते यत्नः । अधमश्च कल्पः सिद्धिप्राप्त्याकाङ्क्षा । यद्यपि योगेन सिद्धयोऽपि लब्धुं
शक्यन्ते तथापि मोक्षार्थमेव योगस्योपयोगः कर्तव्यः । अत्र योगविधौ असमर्थैः
साकाराया देव्याः ध्यानं कर्तव्यम् । ध्यानमपि ऐहिकं सुखभोगादिकमामुष्मिकं च
मोक्षं साधयति ।

७।१८१-१८५।—देव्याः साकारस्वरूपध्यानम् ।

७।१८६-२००।—ध्यानस्य विविधसिद्ध्युपायताभिधानम्

७।२०१-२०६।—पूजायाः कोटित्वनिर्देशः । उत्तमा योगविधिः मध्यमा
मानसी पूजा ध्यानात्मिका अधमा बाह्यपूजा । कलियुगे बाह्यपूजायाः प्राधान्यम्, द्वापरे
ध्यानस्य प्राधान्यम् । कृते त्रेतायां च युगयोर्योगस्य प्राधान्यम् । योगः गुरुगम्यः कलौ
युगे न संभवति । अत एव न्यासपूजादिमाहात्म्यम् ।

भावनाया इह प्राधान्यम् इति कण्ठतोऽभिहितमत्र । यादृशी यत्र भावना
तादृशी तस्य फलसिद्धिरित्याशयः ।

अष्टमः पटलः ।

८।१-७।—षोढान्यासोपदेशार्थं भूमिका आरभ्यते ।

८।८-१०।—षोढान्यासस्य महत्त्वातिशयोक्त एव गोपनीयत्वं चाभिहितम् ।

८।११-१७।—षोढान्यासमनुष्ठाय लब्धसिद्धीनां राज्ञां नामानीह कीर्तितानि
यैरिह पाठकानां प्रवृत्तिर्भवेत् ।

८।१८-५७—त्रिपुरासुराणामन्यथा संहारासंभवेन तैः साकं युद्धार्थमुद्यतं शिवं प्रति देव्या षोढान्यासीपदेशः कृत इति कथा । कवचमिवायं न्यासो धारकस्य संरक्षक इति महत्त्वातिशयप्रतिपादनचातुर्यं ग्रन्थकृतः । अतोऽस्य माहात्म्यकीर्तनबुद्ध्यैव त्रिपुरासुराणामन्यथा जेयत्वसंभावनाभावस्य तेभ्यो देवानां भीतेस्ततस्त्राणाय तेषां शिवशरणापन्नतायाः शिवेन षोढान्यासात्मकस्य कवचस्यास्य धारणेन विना तैः साकं पराजयशंकाया अथ च विलक्षणरथनिर्माणस्य च वार्ता परिकल्पिताऽभिहिता वा विद्यते ।

८।१८-५६।—षोढान्यासस्य न्याससमष्ट्यात्मकस्य ऋष्यादयोऽत्र निर्दिष्टाः । मन्त्रो न्यासश्च प्रायः षडङ्गः सप्ताङ्गो वा भवति । ऋषिश्छन्दो देवता बीजं शक्तिः कीलकं विनियोगश्चेति वेदागमयोरुभयत्र समानरूपेण सन्ति प्रसिद्धाः । विनियोग पदमुपयोगपरम् ।

८।६०-६१।—षोढान्यासान्तर्गतानां न्यासानां नामनिर्देशो यथा नृसिंहन्यासः, भैरवन्यासः, कामकलान्यासः, डाकिनीन्यासः, शक्तिन्यासः, देवीन्यासश्चेति ।

८।६२-६८।—अत्र पंक्तिः विकीर्णा ग्रन्थश्च त्रुटित इति प्रतिभाति । ग्रन्थकारस्य नितरां सरला विमला च शैली यथाक्रमं विषयमुद्दिश्य तत्स्वरूपं प्रकाशयति । तस्मादिह प्रथममृष्यादि षडङ्गाभिधानं पुनः करन्यासं हृदयादि षडङ्गन्यासं च मुख्यन्यासस्य पूर्वाङ्गतया स्वीकृतं निर्दिश्य मुख्यन्यासस्य स्वरूपं समुद्घाटनीयं भवति । एतद्दृष्टया ६५ तम पद्यानन्तरं ६२ तमं पद्यं पठनीयम् । पूर्वापरसंबन्धस्य तथैव संरक्षणम् भवति । अत्राष्टौ मातृकावर्गा अभिहिताः येषामुपयोगस्तत्र सुलभः । यथास्थानपाठे तु अस्य पद्यस्य सङ्गतिरेव न दृश्यते । उपक्रमोपसंहारापूर्वताफलार्थं बाह्योपपत्तीष्वन्यतमस्यापि तात्पर्यनिर्णायकस्यात्र सामर्थ्यादर्शनात् ।

६३ तः ६५ यावत् श्लोकाः पूर्वापरसंबन्धयुतानि ऋष्यादिकं षडङ्गं करन्यासं हृदयादिषडङ्गन्यासं च मुख्यन्यासस्य पूर्वाङ्गानि निरूपयन्ति । क्षां अंगुष्ठाभ्यां नमः क्षीं तर्जनीभ्यां स्वाहा क्षूं मध्यमाभ्यां वषट् क्षैं अनामिकाभ्यां वौषट् क्षौं कनिष्ठिकाभ्यां हूं क्षः करतल करपृष्ठाभ्यां फट् ।

एवं क्षां हृदयाय नमः क्षीं शिरसे स्वाहा क्षूं शिखायै वषट् क्षैं नेत्रत्रयाय वौषट् क्षौं कवचाय हूं क्षः अस्त्राय फट् इति करन्यास हृदयादिषडङ्गन्यासरूपम् ।

६६ तः ६८ यावत् पद्यानामभिप्रायो यद्यपि नास्माभिरधिगतस्तथापि किञ्चिद्-
दूहेनोच्यते तत्सुधिया साधकेन विचारणीयम् । यतो हि मातृकान्यासपरिगणिताङ्गेषु
न्यासस्यास्य निर्देशोऽथ च हल् वर्णा एव बीजतया निर्दिष्टाः सन्ति अतः एकपञ्चाशत्
भवन्त्यङ्गानि न्यसनीयानि व्यञ्जनानि च पञ्चत्रिंशदेव सन्ति न स्वराणामिहोत्प्लेखः ।
षोडशस्वर स्थाने वर्गमध्यस्थानां कवर्गादिवर्णानां बिन्दुविशिष्टानाम् गं जं ङं दं बं रं षं
लं कं खं गं घं ङं अष्टावृत्त्याष्टसु स्थानेषु न्यासं कृत्वा पुनः कवर्गचवर्गयोर्वर्णानां
बिन्दुयुतानाम् कं खं गं घं ङं चं छं जं झं ञं अष्टावृत्त्याष्टावङ्गानि न्यसनीयानि
अनन्तरमेकैकं व्यञ्जनमादायैकैकस्याङ्गस्य न्यास इति पक्त्वर्थः सङ्गच्छते ।

यद्यपि ज्वालामालीत्यादि नरसिंहस्य नामविशेषोत्प्लेखेन तदीयध्यानप्रदर्शनेन
च नमो युक्तेन चतुर्थ्येकवचनान्तेन तेनात्र भाव्यं न्यासान्तरेषु तत्तद्देवनाम निर्देशवत्
तथापि तन्निर्देशकपंक्तिविरहादिह ग्रन्थपातः प्रतीयते । अन्यथा तन्नामध्यानयोरिह
वैफल्यं स्यात् । तस्मादवश्यं तन्निवैश्यं तथेति मम मतिः ।

न्यसनीयाङ्गक्रमस्तु इह निर्दिश्यते—

ललाटं, मुखवृत्तं, दक्षनेत्रं, वामनेत्रं, दक्षकर्णं, वामकर्णं, दक्षनासापुटं, वामनासा-
पुटं, दक्षगण्डः, वामगण्डः, ओष्ठः, अधरः, ऊर्ध्वदन्ताः, अधोदन्ताः, मूर्धा (ब्रह्मरन्ध्रम्)
जिह्वा, दक्षिणभुजमूलं, दक्षिणकूर्परः, दक्षमणिबन्ध, दक्षाङ्गुलीमूलम्, दक्षाङ्गुल्यग्रम्,
वामभुजमूलं, वामकूर्परः, वाममणिबन्धः, वामाङ्गुलीमूलम् वामाङ्गुल्यग्रम्, दक्षिण-
पन्मूलम्, दक्षिणजानुमध्यम्, दक्षिणगुल्फः, दक्षपादाङ्गुलीमूलम्, दक्षपादाङ्गुल्यग्रम्,
वामपन्मूलम्, वामजानुमध्यम्, वामगुल्फकं, वामपादाङ्गुलीमूलम्, वामपादाङ्गुल्य-
ग्रम्, दक्षपार्श्वम्, वामपार्श्वम्, पृष्ठं, नाभिः, जठरं, हृदयं, दक्षांसः, ककुत्, वामांसः,
हृदयादिदक्षकरः, हृदयादिवामकरः, हृदयादिदक्षपादः, हृदयादिवामपादः, हृदयाद्युदरम्
(?) हृदयादिमुखात्मकं व्यापकम् चेति । [द्र० गु० ख० १ भागः, ६ पटलः, श्लोकः
५२३-२६]

अत्र सृष्टिक्रमः ककारादिककारान्तानां वर्णानां यथाक्रममुच्चारणेनाङ्गस्पर्श-
विधिः । क्षकारादिककारान्तवर्णानामर्थात् विलोमरीत्योच्चारणेनाङ्गस्पर्शविधिस्तु
संहारक्रमः । मध्यादारभ्यान्तंयावदथ चादिममारभ्योपमध्यं यावदुच्चारणेनाङ्ग-
स्पर्शः स्थितिक्रमः । अत्र मन्त्राङ्गयोर्व्यतिक्रमो न भवति केवलं क्रमे व्यतिक्रम इत्य-
वधेयम् । नृसिंहन्यासे तु सृष्टिक्रमः संहारक्रमः सृष्टिक्रमः स्थितिक्रमश्च कर्तव्य
इति चतुर्वारमङ्गस्पर्शः ।

८।६६-७५।—एकपञ्चाशन्नरसिंहनामानि अभिहितान्यत्र । एतान्येव गुह्य-
कालीखण्डस्य नवमपटले [१०२२-१०३०] पर्वतनरसिंहन्यासप्रकरणे दृश्यन्ते ।
इहोल्लिखितैः सह तेषां नाम्नां साम्यमेवास्ति । कुत्रचिदिह दृश्यते पाठभेदः, स तु
प्रामादिक एव । मातृकानुरोधेन यथा निर्दिष्टोऽत्र पठितः । गुह्यकालीखण्डस्य पाठ इह
शुद्धः प्रतीयते । तथा हि वज्रायुध स्थाने वस्त्रायुधः विद्युज्जिह्वस्थाने विद्युज्जिह्वा
घोरदंष्ट्र स्थाने घोरदंष्ट्रा पिङ्गसटस्थाने पिङ्गजटः प्रदीप्तस्थाने प्रदीपः रौद्रस्थाने
महारौद्रः तेजोमय स्थाने सर्वतेजोमय इति पाठा अत्र विद्यन्ते । यद्यपि तात्त्विको भेदः
वज्रायुधमात्राभिधानेऽस्ति नान्यत्र कुत्रापि तथापि भेदे सति प्रामादिकता तु
सिद्ध्यत्येव ।

पर्वतनरसिंहन्यासो व्यापकः । अयं तु नरसिंहन्यासः व्याप्यस्तत्र शक्तिसहितः
नरसिंहः । शिवस्य नृसिंहाकारताया आख्यांनकम् [गु० ख० ६।१०५६-११०५]
अत्र तु केवलं नरसिंहः [ध्यानेन] स्वरूपेण तिष्ठति ।

८।७६-८७।—नरसिंहध्यानमभिहितम् नात्र कश्चिद् विशेषः ।

८।८८-९१।—षोढान्यासान्तर्गतस्य द्वितीयस्य भैरवस्यास्य ऋष्यादिषडङ्ग-
मभिधाय करन्यासहृदयादिषडङ्गन्यासौ च निर्दिष्टौ । तथाहि फ्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः ।
फ्रां तर्जनीभ्यां स्वाहा, । फ्रूं मध्यमाभ्यां वषट् । फ्रं अनामिकाभ्यां वौषट् । फ्रौं
कनिष्ठिकाभ्यां हूं । फ्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां फट्, इति करन्यासः । एवं फ्रां हृदयाय
नमः । फ्रौं शिरसे स्वाहा । फ्रूं शिखायै वषट् । फ्रं नेत्रत्रयाय वौषट् । फ्रौं कवचाय
हूं । फ्रः अस्त्राय फट् इति

८।९२-९५।—मुख्यस्य भैरवस्यास्य मन्त्रात्मकं स्वरूपम् । येनाङ्गेषु
न्यासः स्यात् ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्रौं ह्रौं हूं क्षूं क्रोध भैरवाय क्षूं हूं ह्रौं क्रौं श्रीं ह्रीं ऐं ओं नमः
इति मन्त्रस्वरूपम् । प्रतिमन्त्रं भैरवस्य नाम केवलं परिवर्तनीयम् । अङ्गानि एक
पञ्चाशत्सनीयानि पूर्वोक्तान्येव । परिवर्तनीयभैरवनामान्यनुपदमेवोच्यन्ते ।

८।९६-१०३।—एकपञ्चाशद् भैरवनामान्यभिहितान्यत्र । गुह्यकालीखण्डे
नवमपटलेऽत्रभैरवस्यासे नामानीमानि समागतानि नात्र कश्चनोभयत्र भेदः ।

८।१०४-११३।—भैरवस्य ध्यानमभिहितम् नात्र कश्चन विशेषः । नावशिष्यते
किमप्यभिधातुम् ।

८।११४-११५।—षोढान्यासान्तर्गतस्य तृतीयस्य कामकलान्यासस्य भूमिका माहात्म्यं सकलन्यासश्रेष्ठतायाः कीर्तनं च ।

८।११६-११८।—कामकलान्यासस्य ऋष्यादिषडङ्गमभिलपति अथ च मुख्यन्यासपूर्वाङ्गम् करन्यासं हृदयादिन्यासं च कथयति । तथा हि क्लं क्लीं क्लूं क्लीं क्लीं क्लः इति करन्यासहृदयादिन्यासयोर्मन्त्रः । धरा बीजं ल भवति विधिश्च क भवति अत एव धरारूढो विधिः “क्ला” इत्यक्षरं षड्दीर्घाश्च आ ई ऊ ऐ औ अः इति तन्त्रप्रसिद्धाः ।

८।११९-१२२।—कामकलान्यासस्य मन्त्रात्मकं स्वरूपमभिहितमिह । तथाहि आं स्फ्रौं हसखफ्रौं स्ह्रौः क्रौं क्रौं जूं ब्लौं क्लौं क्लूं क्लौं रक्षौं क्लूं क्लूं क्लूं क्लौं क्लौं अनङ्गाय क्लौं क्रौं हूं क्रौं स्फ्रौं कामकलाकालि स्फ्रौं क्रौं हूं क्रौं क्लौं स्वाहा क्लूं क्लूं क्लूं क्लौं नमः ।

प्रतिमन्त्रं कामदेवस्य नाम परिवर्तनीयम् । अन्यत्सर्वं बीजादिकं समानमेव स्यात् । एकपञ्चाशदङ्गानि पूर्वोक्तानि न्यसनीयानि । परिवर्तनीयकामदेवनामान्वनु-पदमेवोच्यन्ते ।

८।१२३-१२४।—एकपञ्चाशत्कामदेवस्य नामानि कथितान्यत्र गुह्यकाली खण्डस्य चतुर्दशतमे पटले एतान्येव नामानि प्रसङ्गादागतानि । उभयत्र साम्यमेव विद्यते नास्ति कश्चन भेदः ।

८।१२३-१२६।—कामदेवस्य ध्यानमिहाभिहितम्

८।१४०-१४३।—षोढान्यासान्तर्गतस्य चतुर्थस्य डाकिनीन्यासस्योपक्रमः । समग्रैश्वर्यपात्रतालाभोऽस्य विशेषफलमभिहितम् । डाकिनीन्यासस्य ऋष्यादिकं षडङ्गमभिधाय करन्यासहृदयादिषडङ्गन्यासौ मुख्यन्यासपूर्वाङ्गौ कथितौ ।

तथाहि—खफ्रां खफ्रीं खफ्रूं खफ्रौं खफ्रौं खफ्रः इत्येतानि षड् बीजानि नमः स्वाहा वषट् वौषट् हूं फडिति मन्त्रानाद्यन्तौ योजयित्वा हृदयादिन्यासः करन्यासश्च कर्तव्यः । उक्तान्येव षड्दीर्घयुतानि डाकिनीबीजानि भवन्ति ।

८।१४४-१४६।—डाकिनीन्यासस्य मन्त्रस्वरूपम् एं सहक्लह्रीं ह्रीं श्रीं हूं स्त्रीं छ्रीं फ्रौं क्लीं भ्रूं क्रौं फ्रौं क्रौं कालरात्रि डाकिन्यै नमः । आस्यापि न्यासस्य मातृ-

कान्यासकालोक्तानि अङ्गान्येव न्यसनीयानि भवन्ति । सर्वत्र डाकिन्या नाम परिवर्तनीयम्

८।१४७-१५४।—एकपञ्चाशद्डाकिनीनामान्युक्तानि येषां न्यासे भवत्युपयोगः ।

८।१५५।—डाकिन्यः नमस्कृताः स्तुताः ध्याताश्च सत्य उत्तमां श्रियं प्रयच्छन्ति साधकेभ्यः, विपरीताचरणे तु तान् भक्षयन्त्येव इतीह कथितम् ।

८।१५६-१६८।—डाकिन्या ध्यानमत्रोपवर्णितम् । ध्यानानन्तरं न्यासः कार्यं इति सर्वत्र योज्यम् ।

८।१६९।—षोढान्यासान्तर्गतस्य पञ्चमस्य शक्तिन्यासस्योपक्रमः । अस्य-न्यासस्य शतं वासराणि यावदनुष्ठानेनावश्यमिष्टसिद्धिर्भवतीत्यभिहितम् ।

८।१७०-१७२।—शक्तिन्यासस्य ऋष्यादि षडङ्गमभिहितम् । मुख्यन्यासस्य पूर्वाङ्गौ करन्यासहृदयादिषडङ्गन्यासौ कथितौ । अन्यारूढम् आकाशबीजं रेफयुतं हकारमभिधत्ते । तथा च षड्दीर्घयुतैस्तरिह पूर्वाङ्गौ न्यासौ करणीयौ । ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रौं ह्रः इत्याद्यं नमः स्वाहा वषट् वौषट् ह्रूं फडित्यन्तं मन्त्रं साधकः न्यासयोरुपयुञ्जीत इति भावः ।

८।१७३-१७८।—शक्तिन्यासस्य मन्त्रस्वरूपत्वम् । तथा हि ओं ह्रीं श्रीं ह्रूं क्रीं क्लीं क्लौं ग्लूं सूक्ष्माशक्त्यै क ख ह्रीं क्षूं क्रीं फट् फट् फट् स्वाहा । एवं मन्त्रान्तरेषु शक्तेर्नामानुपदं वक्ष्यमाणं यथाक्रमं परिवर्त्य कख इत्यक्षरयोः स्थाने चादिषड्व्यञ्जनवर्णाणामाद्याक्षरौ निवेश्य तयोः न्यासे उपयोगः कर्तव्यः । सप्तानामेषां मन्त्ररूपाणामावृत्तिश्चतुर्वारं कृत्वा षट्त्रिंशत्तरिङ्गानि न्यसनीयानि । एकत्र अः ह इति युगलवर्णस्थाने निवेशनीयमन्यत् सर्वं पूर्ववत् कार्यम् । पुनः षोडशस्वराणामेकैकं वर्णं वर्णयुगलस्थाने कृत्वा षोडशाङ्गानां न्यासः कार्यः । युगलवर्णस्थाने कादिपञ्चवर्णाणां तृतीयचतुर्थं पञ्चमाक्षराणि अकारयुक्तानि विधाय सर्वमन्यत् पूर्ववत्कृत्वा पञ्चाङ्गानां न्यासः कार्यः । एवमष्टाविंशतिरेकं षोडश पञ्चेति सङ्कलनया पञ्चाशत् स्थानन्यासमन्त्राः संगच्छन्ते । ग्रन्थे निर्देशाभावेन एकपञ्चाशत्तमस्यान्तिममन्त्रस्य स्वरूपं किं भवेदिति सुधीभिः साधकैश्चिन्तनीयम् । न्यासोऽयं स्वतनौ साधकेन न कर्तव्यः किन्तु देव्यास्तनौ कर्तव्य इति विशेषोऽत्र शक्तिध्यानानन्तरं १६३ तमे पद्येऽभिहितम् ग्रन्थकृता । सुधीभिः साधकैः स्वयमपीह विचार्यानुष्ठातव्यम् ।

८।१७६-१८४।—एकपञ्चाशच्छक्तिनामान्यभिहितान्यत्र ।

८।१८५।—एताः शक्तयः देव्या पारिषदाः देव्यास्तनो संविष्टाः सन्तिष्ठन्ते ।
अतो देव्यास्तनो एवास्य न्यासस्य कर्तव्यत्वं निर्दिष्टम्

८।१८६-१९२।—शक्तिध्यानमभिहितम्

८।१९३-१९४।—न्यसनीया स्थानगता इति पाठोऽत्र समुचितः प्रतिभाति ।
न्यसनीयं स्थानगता इति तु प्रामादिकः प्रतिभाति । मातृकानुरोधेन तथापाठ इह
परिगृहीतः ।

शक्तिन्यासस्य देवीतनुकर्तव्यताकनिर्देशः । ध्यानानन्तरं न्यासः कार्यः रीति-
रियमनुक्तस्थलेऽप्यनुसर्तव्या । षोढान्यासान्तर्गतस्यान्तिमस्य षष्ठस्य देवीन्यासस्या-
वतरणम् ।

८।१९५-१९७।—देवीन्यासस्य माहात्म्यकीर्तनम् । यामलडामरभीमातन्त्र-
कौलिकार्णवादितन्त्रेषु निर्दिष्टानां प्रधानतमानां देवीनां मन्त्रध्यानाभ्यां न्यासं साधकः
स्त्राङ्गेषु कुर्यात् । न्यासाङ्गानि मातृकान्यासकालोक्तान्येव ज्ञेयानि । अत एव न्यासेऽ
स्मिन् प्रत्येकं मन्त्रभेदो भवेदिति विभावनीयम् ।

८।१९८-२०१।—देवीन्यासस्य ऋष्यादिषडङ्गमभिधाय करन्यासहृदयादि-
न्यासो षड्दीर्घयुतैः कामबोजैरर्थात् क्लां क्लीं क्लूं क्लौं क्लौं क्लः इत्येतैः करणीया
विति निर्दिशति । सर्वमन्यत् समानं पूर्वोक्तमेवानुष्ठातव्यम् ।

अत्र १९६ श्लोकस्यान्ते “वज्रिता” इत्युक्तं पदं तस्याभिप्रायो न ज्ञायते ।
विनियोगश्च कुत्रेति जिज्ञासैव जागर्ति ।

८।२०२-२१०।—एकपञ्चाशद्देवीनां परिचयः । एषां ध्यानमन्त्री प्रसङ्गो
पयोगिनाविति ।

८।२११-२१५।—महालक्ष्म्याः मन्त्रध्याने कथिते स्तः । तत्र मन्त्र-
स्वरूपम्—ऐं श्रीं ह्रीं क्लीं इति चतुरक्षरमन्त्रः ।

८।२१६-२२०।—वागीश्वरीदेव्याः मन्त्रध्याने कथिते । तत्र मन्त्रः एका-
दशाक्षरः—ओं ह्रीं ऐं ह्रीं ओं सरस्वत्यै नमः ।

८।२२१-२२५।—अश्वारूढाया मन्त्रध्याने कथिते । तत्र मन्त्रः पञ्च-
दशाक्षरः—ओं ह्रीं श्रीं हूं क्लीं आं अश्वारूढायै फट् फट् स्वाहा ।

८।२२६-२३१।—मातङ्गीदेव्याः मन्त्रस्वरूपस्य निर्देशः ।

ऐं ह्रीं श्रीं ओं नमो भगवति मातङ्गेश्वरि सर्वजनमनोहरि सर्वमुखरञ्जनि
सर्वराजवशङ्करि सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि सर्वदुष्टमृगवशङ्करि सर्वसर्ववशङ्करि सर्व
लोकममं मे वशमानय स्वाहा ।

८।२३१-२३४।—मातङ्गीदेव्या ध्यानमुक्तम् ।

८।२३४-२३६।—नित्यक्लिन्नायाः पञ्चदशाक्षरमन्त्रस्वरूपम्—ओं ऐं ह्रीं
नित्यक्लिन्ने मद्ववे ऐं ह्रीं स्वाहा ।

८।२३६-२३६।—नित्यक्लिन्नाया ध्यानम्

८।२३६-२४०।—भुवनेश्वर्यास्त्यक्षरमन्त्राभिधानम् । तद्यथा—आं ह्रीं क्लीं
इति । एतदीयमाहृत्याभिधानं च

८।२४१-२४३।—भुवनेश्वर्या ध्यानम् ।

८।२४३-२४५।—उच्छिष्टचाण्डाल्या द्वाविंशत्यक्षरस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—
उच्छिष्टचाण्डालिनि सुमुखि देवि महापिशाचिनि ह्रीं ठः ठः ठः ।

८।२४६।२४८।—उच्छिष्टचाण्डाल्या ध्यानम् ।

८।२४६-२५२।—आरम्भेऽस्य श्रेष्ठतायाः प्रतिपादनम्, पुनश्च मन्त्रस्वरूप-
निर्देशः । पञ्चकूटात्मको भैरवीमन्त्रः । तथा हि—सहकलूं ह्लकला क्षूं.....
[फेत्कारीकूटं] लक्षमहजरकव्याऊं क्षलहमव्याऊं [?]

८।२५३-२५५।—भैरव्या ध्यानम् ।

८।२५६-२५७।—शूलिन्याः पञ्चदशाक्षरो मन्त्रः—ज्वल ज्वल शूलिनि
दुष्टग्रहं हूं फट् स्वाहा ।

८।२५८-२६२।—शूलिन्या ध्यानम् ।

८।२६२-२६३।—वनदुर्गाया नवाक्षरमन्त्रः—ओं ऐं श्रीं ह्रीं छ्रीं हूं क्रों
स्वाहा ।

८।२६४-२६६।—वनदुर्गायाः ध्यानम् ।

८।२६६।—त्रिपुटायास्त्व्यक्षरो मन्त्रः—श्रीं ह्रीं क्लीं ।

८।२६७-२६९।—त्रिपुटाया ध्यानम् ।

८।२७०-२७२।—त्वरिताया दशाक्षरो मन्त्रः—ओं ह्रीं हूं आं क्रों स्त्रीं हूं क्षों
ह्रीं फट् ।

८।२७२-२७६।—त्वरिताया ध्यानम् ।

८।२७७-२८०।—अघोरायाः पञ्चविंशत्यक्षरात्मको मन्त्रः—ह्रीं श्रीं क्रों क्लीं
स्त्रीं ऐं क्रों छ्रीं फ्रों क्रीं ह्रस्रफ्रों हूं अघोरे सिद्धि मे देहि दापय स्वाहा ।

८।२८१-२८३।—अघोराया ध्यानम् ।

८।२८४-२८६।—जयलक्ष्म्या मन्त्रः ।

ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ख्रों (?) जयलक्ष्मि युद्धे मे विजयं देहि हौं आं क्रों फट्
फट् स्वाहा ।

८।२८६-२८८।—जयलक्ष्म्या ध्यानम् ।

८।२८९-२९०।—वज्रप्रस्तारिणीमन्त्रः—ओं ह्रीं श्रीं क्लीं हौं क्रों वज्रप्रस्ता-
रिणि स्वाहा ।

८।२९०-२९३।—वज्रप्रस्तारिण्या ध्यानम् ।

८।२९४।—पद्मावत्याः सप्ताक्षरमन्त्रः—ह्रीं पद्मावति स्वाहा ।

८।२९५-२९६।—पद्मावत्या ध्यानम् ।

८।२९६-२९८।—अन्नपूर्णायाः सप्तदशाक्षरमन्त्रः—

ह्रीं नमो भगवति माहेश्वरि अन्नपूर्णे स्वाहा ।

दा३६८-३००।—अन्नपूर्णाया ध्यानम् ।

दा३००-३०४।—कालसंकषिण्याः षट्त्रिंशदक्षरमन्त्रः—ओं ह्रीं श्रीं वलीं एं क्रीं
क्रीं आं हूं क्षूं हौं ग्लूं कौं हसखफ्रूं क्षूं फ्रों छ्रीं फ्रूं वलीं ब्लौं वलूं स्रहौः स्फ्रों एरों जूं
कम्लं कालसंकषिणि हूं हूं स्वाहा ।

दा३०४-३१८।—कालसङ्कषिण्या ध्यानम् ।

दा३१६-३२०।—धनदामन्त्रः—क्षूं [?]

दा३२०-३२४।—धनदाया ध्यानम् ।

दा३२५-३२७।—कुक्कुट्या अष्टादशाक्षरमन्त्रः—ए ह्रीं श्रीं वलीं हसखफ्रूं
हूं कुक्कुटि क्रीं आं क्रीं फ्रूं फ्रों फद् फद् स्वाहा ।

दा३२८-३३०।—कुक्कुट्याः ध्यानम् ।

दा३३१-३३२।—भोगवत्यास्त्र्यक्षरो मन्त्रः—आं क्रीं हौं ।

दा३३३-३३४।—भोगवत्या ध्यानम् ।

दा३३५।—शबरेश्वर्या दशाक्षरमन्त्रः—ओं ह्रीं आं शबरेश्वर्ये नमः ।

दा३३६-३३८।—शबरेश्वर्या ध्यानम् ।

दा३३६-३४२।—कुब्जिकायाः मन्त्रः—हलक्षकमहसवरयकं क्षम्लकरहरयवूं
रक्षम्लहकसछव्यकं हसखफ्रूं हहलवरयककं लक्षमहजरकव्यकं ब्लहतहसचूं
सहवलह्रीं खफ्रूं ।

दा३४३।—ध्यानमस्य पूर्वमुक्तम्

दा३४४-३४६।—सिद्धिलक्ष्म्याः षोडशाक्षरमन्त्रः—ह्रीं हूं फ्रूं छ्रीं स्रहौः क्रीं क्रीं
फ्रूं वलीं श्रीं फ्रों जूं ब्लों कम्लं स्वाहा ।

दा३४६-३५१।—सिद्धिलक्ष्म्याः ध्यानमभिहितम् ।

दा३५२।—बालायास्त्यक्षरमन्त्रः—एँ वलीं सौः ।

दा३५३-३५६।—बालायाः ध्यानम्

दा३५७-३५९।—त्रिपुरसुन्दर्याः वक्ष्यमाणमन्त्रस्य माहात्म्याभिधानम् ।

दा३६०-३६२।—त्रिपुरसुन्दर्याः मन्त्रः—महलह्रीं महलह्रीं कलह्रीं [?] ।

दा३६३।—मन्त्रस्य फलश्रुतिः

दा३६४-४१४।—त्रिपुरसुन्दर्याः ध्यानम् ।

दा४१५-४१६।—तारायाः मन्त्रस्वरूपम्—ह्रीं व्रीं हूं फट् ।

दा४१७-४२६।—तारायाः ध्यानम् ।

दा४२७-४३०।—दक्षिणकाल्याः द्वाविंशत्यक्षरात्मकस्य मन्त्रस्य माहात्म्यकीर्तन-
पूर्वकं स्वरूपम्—क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं दक्षिणकालिके क्रीं क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं
स्वाहा ।

दा४३१-४३२।—दक्षिणकाल्याः महिम्नः कीर्तनम् ।

दा४३३-४४०।—दक्षिणकाल्याः ध्यानम् ।

दा४४१-४४३।—छिन्नमस्ताया मन्त्रस्य माहात्म्यं भयङ्करता च प्रतिपादिता ।
अत्राष्टसिद्धीनामुल्लेखस्तेनाणिमादिमहासिद्धयोऽष्टौ संग्रहणीयाः ।

दा४४४-४४५।—छिन्नमस्तायाः षोडशाक्षरमन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं श्रीं ह्रीं एँ
वज्रवैरोचनीये हूं हूं फट् स्वाहा” ।

दा४४६-४५९।—छिन्नमस्तायाः ध्यानमुक्तम् ।

दा४६२-४६९।—त्रिकण्टक्याः मन्त्रस्वरूपम्—हूं श्रीं रट्टं क्रौं फ्रग्लौं
क्षः [?]

दा४६२-४६५।—त्रिकण्टक्याः ध्यानम् ।

दा४६६-४७०।—नीलपताकायाः षट्षष्ट्यक्षरमन्त्रस्वरूपम्—

ओं नमः कामेश्वरि कामाङ्कुशे कामप्रदायिके भगवति नीलपताके भगान्तिके महेश्वरि क्लूं नमोऽस्तु ते परमगुह्ये हूं हूं हूं मदन मदनदेहे त्रैलोक्यमावेशय हूं फट् स्वाहा ।

अत्र मन्त्रस्य यदि षट्षष्ट्यर्णत्वनिश्चयस्तदा स्फुटं ग्रन्थपातः । महेश्वरि योगार्थमिह पंक्तिः काचिन्नास्ति । अयुतार्णमन्त्रे समावेशेनेह समावेशितः । सुधिया साधकेन विचारणीयम् ।

८।४७१-४७३।—नीलपताकादेव्याः ध्यानम् ।

८।४७४-४७७।—चण्डघण्टाया अष्टत्रिंशदक्षरस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—क्रीं क्रीं हूं हूं हूं हूं क्रीं क्रीं क्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं छ्रीं फ्रं स्त्रीं चण्डघण्टे शत्रून् स्तम्भय स्तम्भय मारय मारय हूं फट् स्वाहा ।

८।४७८-४८१।—चण्डघण्टाया ध्यानम् ।

८।४८२-४८५।—चण्डेश्वर्याः सप्तविंशत्यर्णस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं ह्रीं श्रीं हूं क्रीं क्रीं स्त्रीं क्लीं स्हजहलक्षम्लवनऊं क्षमवलहहसव्याऊं क्वजहन्नकहनसवलईं सस्तक्षकमहबूं क्षलहमव्याऊं चण्डेश्वरि छ्रीं छ्रीं फ्रं क्रीं हूं हूं फट् फट् स्वाहा ।

८।४८६-५०१।—चण्डेश्वर्या ध्यानम् ।

८।५०२-५०४।—भद्रकाल्या नवाक्षरमन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं फ्रं स्त्रीं हूं छ्रीं क्रीं आं हसखफ्रं क्लीं ह्रीं । अत्र पंक्त्यनुसारं दशाक्षरता भवति मन्त्रस्य अतः “नवाक्षरो महामन्त्रः” इति पंक्तिश्चिन्त्या सुधीभिः साधकैरिह ।

८।५०५-५१४।—भद्रकाल्याः ध्यानम् ।

८।५१५-५१८।—गुह्यकाल्याः सप्तदशाक्षरमन्त्रस्य स्वरूपम्—ह्रीं क्लीं फ्रं हूं क्रीं गुह्यकालि क्रीं छ्रीं हसखफ्रं फ्रं छ्रीं स्त्रीं स्वाहा । अस्थेह माहात्म्यमपि कीर्तितम् ।

८।५१९-५२६।—गुह्यकाल्याः ध्यानम् ।

८।५३०-५३६।—गुह्यकाल्याः माहात्म्यकीर्तनम् ।

८।५३७-५३८।—अनङ्गमालामन्त्रस्वरूपम्—ओं ऐं आं ह्रीं हूं क्रीं क्रीं क्रीं

क्रौं क्रौं अनङ्गमाले स्त्रियमाकर्षय आकर्षय वृट वृट छेदय छेदय ह्रं ह्रं फट् फट्
स्वाहा ।

८।५३६-५४४।—अनङ्गमालाया ध्यानम् ।

८।५४५-५५०।—माहात्म्यकीर्तनपूर्वकं चामुण्डाया एकसप्तत्यक्षरमन्त्र-
स्वरूपम्—ओं क्रौं क्रौं क्रौं क्रौं छ्रीं छ्रीं ह्रं ह्रस्रक्रौं ब्लौं जूं क्लूं ह्रीं क्रम्लं [ह्रल्लौं]
क्षूं क्रौं चामुण्डे ज्वल ज्वल हिलि हिलि किलि किलि मम शत्रून् त्रासय त्रासय मारय
मारय हन हन पत पत भक्षय भक्षय क्रौं क्रौं ह्रीं ह्रीं ह्रं ह्रं फट् फट् स्वाहा ।

८।५५१-५६३।—चामुण्डाया ध्यानम् ।

८।५६४-५६७।—वाराह्या मन्त्रस्वरूपम्—ओं नमो भगवत्यै वाराहरूपिण्यै
चतुर्दशभुवनाधिपायै वाराह्यै भूपतित्वं मे देहि दापय स्वाहा ।

८।५६८-५७५।—वाराह्या ध्यानम्

८।५७६-५७७।—वगलायाः एकत्रिंशदक्षरमन्त्रस्वरूपम्—

ओं नमो भगवत्यै पीताम्बरायै ह्रीं ह्रीं सुमुखि वगले विश्वं मे वशं कुरु कुरु
स्वाहा ।

अत्र विश्वं मे च वशं प्रोच्येति ५७७ तमपद्यस्य तृतीयचरणे यदि पठ्यते,
तदैकत्रिंशदर्णता मन्त्रस्येह संजायते । यथाश्रुतपाठे तु द्वात्रिंशदर्णता भवति ।

८।५७८-५८१।—वगलाया ध्यानम्

८।५८२-५८४।—जयदुर्गाया अष्टादशाक्षरमन्त्रस्वरूपम्—ओं क्रौं क्लीं श्रीं ह्रीं
आं स्त्रीं ह्रं जय दुर्गे रक्ष रक्ष स्वाहा ।

८।५८५-५८६।—जयदुर्गाध्यानम् ।

८।५६०-५६३।—नारसिंहीदेव्याः चत्वारिंशदक्षरस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं
आं क्रौं ह्रं जूं ह्रीं क्लीं स्त्रीं क्षूं औं क्रौं जूं क्रौं [रक्रां] जिह्वासटाधोरूपे वंष्ट्राकराले
नारसिंही ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रं ह्रं ह्रं फट् फट् स्वाहा ।

८।५६४-६०६।—नारसिंहीदेव्या ध्यानम् ।

८।६०७-६०८।—ब्रह्माण्याः सप्ताक्षरस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं आं ह्रीं ग्लूं क्रौं
[क्रौं?] व्रीं फट् ।

८।६०९-६१२।—ब्रह्माण्याः ध्यानम् ।

८।६१३-६१५।—वैष्णव्याश्चतुर्विंशाक्षरमन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं नमो नारायण्यै
जगत्स्थितिकारिण्यै क्लीं क्लीं क्लीं श्रीं श्रीं श्रीं आं जूं स्वाहा ।

८।६१६-६२२।—वैष्णव्या ध्यानम् ।

८।६२३-६२६।—माहेश्वर्यास्त्रिंशदक्षरात्मकस्य मन्त्रस्य माहात्म्यकीर्तनं
स्वरूपं च—ओं ह्रीं ग्लूं आं ह्रीं श्रीं हूं माहेश्वरि लक्ष्महृजरक्रव्युं स्हृजहृलक्ष्मलवनुं
क्षलहृमव्युं क्रम्लं क्लीं क्लीं क्रौं क्लूं क्रौं प्रौं जूं ग्लूं स्ह्रीः हूं हूं फट् फट् स्वाहा ।

८।६२७-६३६।—माहेश्वर्या ध्यानम् ।

८।६३७-६३६।—इन्द्राण्याः देवत्वप्रापकस्य अष्टादशाक्षरस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—
ओं ह्रीं श्रीं हूं इन्द्राणि ह्रीं ह्रीं हूं हूं हूं श्रीं श्रीं फट् फट् फट् स्वाहा ।

८।६४०-६४६।—इन्द्राण्या ध्यानम् ।

८।६४७-६५१।—हरसिद्धाया द्विचत्वारिंशदक्षरात्मकस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं
ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं क्रौं आं क्रौं प्रौं हूं क्षूं हृसृक्क्रौं क्रौं हरसिद्धि [द्धे] सर्वसिद्धि कुरु कुरु
देहि देहि दापय दापय हूं हूं हूं फट् फट् स्वाहा ।

अत्र हरसिद्धि इत्यस्य स्थाने हरसिद्धे इति समुचितः प्रतिभाति पाठस्तथापि
मातृकानुरोधेन मूले संशोधनं न कृतम् । मन्त्रो हि संशोधनीयो न भवति ।
नाम्नोऽन्वर्थकत्वप्रतिपादनव्याजेन स्तुतिरप्यस्याः कृतात् ।

८।६५२-६५५।—हरसिद्धाया ध्यानम् ।

८।६५६-६५८।—फेत्कारिण्या विंशत्यक्षरात्मकस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं क्रौं
क्रौं हृसृक्क्रौं हूं छ्रीं फेत्कारि देव देव देहि दापय स्वाहा ।

८।६५९-६६२।—फेत्कारिण्या ध्यानम् ।

८।६६३-६६५।—लवणेश्वर्या मन्त्रस्य स्वरूपम्—ऐं श्रीं आं ह्रीं हूं स्त्रीं स्तौः
ख्रूं छ्रीं स्त्रीं छ्रीं ध्रीं प्रीं श्रीं ह्रीं ओं ।

८।६६६-६७०।—लवणेश्वर्या ध्यानम् ।

८।६७१-६७२।—नाकुलीदेव्या मन्त्रस्वरूपम्—ऋः छ्रीं हूं स्त्रीं फ्रूं [कामकला
खण्डस्य १५।३०६ पद्यानुसारं मन्त्रोद्धारोऽत्र विहितः । अत्रत्यपंक्तेराशयो नावगतः ।
प्राय उभयत्र मन्त्रैक्यविवरणमुपलभ्यते ।]

८।६७२-६७७।—नाकुलीदेव्या ध्यानम् ।

८।६७८-६८१।—मृत्युहारिण्याः पञ्चविंशाक्षरस्य मन्त्रस्य स्वरूपम्—ओं ह्रीं
श्रीं जूं फ्रां फ्रीं फ्रूं फ्रूं ह्रीं स्तौः सौः सहजहलक्षम्लवनञ्जं तत्त्वमसि सहजहलक्षम्लवनञ्जं
सौः स्तौः ह्रीं फ्रूं फ्रूं फ्रीं फ्रां जूं श्रीं ह्रीं ओं ।

अत्र रावास्ता इति मातृकानुरोधेन पाठ आदृतः, रावान्ता इति समुचितः
पाठस्तथा सत्येव मन्त्रस्य पञ्चविंशाक्षरता चतुरक्षरीपदं च सङ्गच्छते । अत्र
तत्त्वमसीत्यस्यैकाक्षरता कूटे पठितत्वात् ।

८।६८२-६८७।—मृत्युहारिण्याः ध्यानम् ।

८।६८८-६९४।—कामकलाकाल्याः वक्ष्यमाणैः पञ्चविंशतिभिर्मन्त्रैः व्यापक-
न्यासः कर्तव्यः । तत्र विधिद्वयम् । एकमन्त्रेणैकवारं व्यापकं न्यस्येदिति । पञ्चविंशति
मन्त्राणां निवेशेन पञ्चविंशतिवारान् व्यापकन्यासः कार्य इति प्रथमो विधिः । द्वितीय-
विधिस्तु सर्वेषां पञ्चविंशतिमन्त्राणामेकवारमुच्चारणम् एकवारमेव न्यासः कार्य
इति । अस्याः सप्तदशीमन्त्रम् सर्वान् सानुस्वारान् मातृकावर्णाश्चोदीर्य अन्ते नम इति
योज्यमिति विशेषनिर्देशोऽप्यत्र विद्यते । येन प्रथमन्यासः कार्यः । चतुर्विंशतयश्चास्या
मन्त्रा अग्रे वक्ष्यन्त एव ।

८।६९५-७०८।—अत्र ये मन्त्रा अभिहितास्तेषां स्वरूपमग्रे त्रयोदशतमे पटले
स्फुटी भविष्यति अतस्तत्र एवैतेषां स्वरूपस्य परिज्ञानं कर्तव्यम् । ध्यानमस्या देव्यास्तु
प्रागेवास्मिन् ग्रन्थे २।१६-४३।—प्रदर्शितं तदेवात्रापि विहितम् पृथङ्गनोल्लिखितम् ।

८।७०६।—न्यासानन्तरं प्राणायाममथ च षडङ्गं हृदयादिकरादिन्यासं च विधाय शतमण्डोत्तरं मूलमन्त्रं त्रैलोक्याकर्षणाभिधं जप्त्वा न्यासं देव्यै समर्पयेत् ।

८।७१०।—न्याससमर्पणार्थं करे पुष्पस्य धारणमावश्यकम् । पुष्करपदं पुष्पस्यो-पलक्षणम् । पुष्करस्यार्थात् कमलस्य लाभे विशेषप्रीतिः ।

८।७१०-७१४।—न्याससमर्पणार्थं पद्मवद्धस्य मन्त्रस्य स्वरूपं निर्दिष्टम् ।

८।७१५-७१६।—बलिसमर्पणविधिस्तस्य मन्त्रश्चेह निर्दिष्टस्तत्र मन्त्र-स्वरूपम्—ओं ह्रीं क्लीं स्त्रीं फ्रं ख्रं ह्रस्रं स्त्रीः सौः सहजहलक्षम्लवनञ्जं एह्येहि भगवति कामकलाकालि इमं बलिं गच्छ गच्छ [गृह्ण गृह्ण] गृह्णापय गृह्णापय खादय खादय भक्षय भक्षय सर्वसिद्धिं प्रयच्छ वमदग्निमुखि फेरुकोटिपरिवृते हस हस ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल हं हं हं हं फट् फट् फट् नमः स्वाहा ।

अत्र गच्छयुगं [७१७ प्रथम चरणे] इत्यस्य स्थाने गृह्ण युगमिति पाठः समु-चितः प्रतिभाति । तथा पाठस्तु मातृकानुरोधेनादृतः ।

८।७२०-७२४।—अनन्तरमुपसंहारोऽस्य षोढान्यासविधेः । अत एव संहार-मुद्रया हृदये देव्या आधानम् । षोढान्यासमाहात्म्यम् षोढान्यासकर्तुः प्रशंसा एतत्कर्तुः कर्तव्यतानिर्देशश्चेति दिक् ।

नवमः पटलः

नवमे पटले कामकलाकाश्यास्त्रैलोक्यमोहनाभिधस्य कवचस्यावतरणम् । एतस्य माहात्म्यकीर्तनं मन्त्रमयमेतदीयं स्वरूपम् एतदीयफलश्रुतिरेतस्य गोपनीय-तायाश्च निर्देश इतीह सविशदमुपपादितानि ।

नास्य कवचस्य सकलसाधारणः साधकोऽधिकारी अपि तु कामकलाकाल्या-स्त्रैलोक्याकर्षणमन्त्रविदः साधकस्येहाधिकारः । तथा चात्र स्फुटमुक्तम्—

लोभादन्ये ये प्रदद्युर्मृत्युवक्त्रं विशन्ति ते ।

उपदेशं विना ये वै त्रैलोक्याकर्षणस्य हि ॥

त्रैलोक्यमोहनं नाम पठन्ति कवचं त्विदम् ।

सद्यस्ते मरणं यान्ति भक्षिता योगिनीगणैः ॥ [६।१७-१८]

अस्य माहात्म्यकीर्तनावसरे महाकालः पार्वतीं कथयति—

सर्वं नरस्य सुलभं न तु त्रैलोक्यमोहनम् ।
चिच्छेदिषूणां मूर्धानं सर्वस्वं ददतामपि ॥
राज्यं धनं स्त्रियः प्राणानुपढीकयतामपि ।
सर्वथा देवि नाख्येयं त्रिसत्यं ते ब्रवीम्यहम् ॥ [६।१३-१५]

६।२०-२३ ।—त्रैलोक्यमोहनकवचस्य ऋष्यादिनिर्देशः । अस्य विनियोगस्तु
त्रिविधकार्यार्थमभिहितः । तथा हि पुरुषार्थचतुष्टयस्य धर्मार्थकाममोक्षात्मकस्य सिद्धये,
देवतायाः प्रीत्यै, शत्रूणां नाशाय राज्यस्य च प्राप्त्यै विनियोगोऽस्येति स्फुटमभिहितम् ।

विनियोगोऽस्य कथितः पुरुषार्थचतुष्टये ।
देवीकामकलाकालीप्रीत्यर्थं च विशेषतः ॥
शत्रुक्षयार्थं राज्याप्त्यै प्रयोगोऽस्य वरानने । [६।२१-२३]

उपसंहारे कवचस्य गोपनीयतां निर्दिशन् ग्रन्थकृत् स्वकीयमिह संप्रदायं
प्रदर्शयतीति विशेषः । तथा हि पराम्बा पराशक्तिस्वरूपा कामकलेह देवी त्रिपुरघ्नाय
शिवाय कवचमिदं प्रादात् । त्रिपुरघ्नस्तु आदिनाथमयं च संवर्ताभिधमृषि त्वां
चाकथयत् । संवर्तषिस्तु दुर्वाससं स पुनर्दत्तान्नेयं स च लोकान् परीक्ष्य तेषु प्रचारयामा-
सैतमिति क्रमशः लोकेऽस्मिन् प्रतिष्ठांमिदं कवचमर्जयामास ।

दशमः पटलः

दशमे पटले भुजङ्गप्रयाते छन्दसि रावणकृतं कामकलाकाल्याः स्तोत्रमुप-
लभ्यते । अत्रोपसंहृतौ फलश्रुतिरपि विद्यते । परमिह पुष्पिकायाम्—इति वामकेश्वर-
तन्त्रे कालकेयहिरण्यपुरविजये रावणकृतं.....स्तोत्रराजं समाप्तमिति लिखित-
मस्ति । तस्माद् वामकेश्वरतन्त्रत इहैतत् संगृहीतं न तु आदिनाथोक्तमिति
प्रतिभाति । एतादृशी परिस्थितिस्तु नान्यत्र कुत्रापि महाकालसंहितायां [कामकला
गुह्यकालीखण्डयोः] विद्यते । तस्मादपवादरूपेणैतद् ग्राह्यम् । स्तोत्राभिप्रायस्तु
गम्भीरार्थपरिपूर्णः ललिततरश्चेति साधकैः संग्राह्यमवश्यम् ।

प्रसन्नाकलशविधिः शक्तिसामरस्यकरविधिश्चेत्युभयोरिहाविनाभावः सम्बन्धः ।
अत एवोभयोरिहैकत्र निर्देशः । यथा गुरुदैवतमन्त्राणामैक्यं सिद्धं विद्यते तथैव
तीर्थदैवतशक्तीनामैक्यमिह शास्त्रे प्रतिपादितम् ।

ब्राह्मणस्य तीर्थेऽधिकारो नास्ति । अत एवास्मिन् प्रसङ्गे परिशेषादेव शक्ता-

घडिकारः रिद्धयति । द्विजपदं द्विजातिपदं वेह विप्रपरं न तु त्रैवणिकस्य प्रसिद्धस्य
ब्राह्मणशत्रिपदप्रयात्मकस्य वाचकमर्थसंकोचस्य प्रकरणानुरोधेन स्वीकारात् । तथा
च पंक्तिरत्न—

द्विजातेः केवलं तीर्थे नाधिकारः प्रशस्यते । १०१८ ।

सर्वजातीद्विजः कुर्याद् विप्रं त्यक्त्वा तु भूमिपः । १०१२० ।

१०११-८ ।—अयमभिसन्धिः—दशमपटले द्वे प्रकरणे मुख्यतया प्रतिपादिते स्तः ।
रावणकृतं देव्या भुजङ्गप्रयातस्तोत्रं प्रसन्नाकलशक्तिसामरस्यकरविधी चेति ।
स्तोत्रानन्तरमेवानयोर्विध्योरुपक्रमः माहात्म्यकीर्तनं च । उभयोर्विध्योरिहैक्येनैव
निर्देशः परस्परं संबद्धत्वात् । स्तोत्रं तन्त्रान्तरादुद्धृत्यात्र संगृहीतम् । प्रसन्नाकलशादिस्तु
स्वातन्त्र्येण निर्दिष्ट इति विचार्य पद्यसंख्यायामुभयत्र पार्थक्यं विहितम् ।

१०१६-११ ।—अनयोर्विध्योः समयनिर्देशः । कर्मस्वाभाध्यात् रात्रिरेव
प्रशस्तात् । तथैव विद्यते निर्देशोऽपि ।

१०१११-१३ ।—तीर्थपदं मदिरापारम् । तस्याश्च द्वादशविधता परिगणितेह
विद्यते ।

१०११४ ।—ब्राह्मणस्य सुरार्पणे नाधिकार इति कृत्वा तदनुकल्पोऽत्र फल-
रसादिर्निर्दिष्टस्तैरिदं कर्माचरितुमर्हतीति ।

१०११५-२११ ।—शक्तेः स्वरूपप्रकारयोरिहाभिधानम् । वर्णानुरूपतायाः
शक्तिपरिग्रहे निर्देशः किन्तु प्रौढस्यार्थात् साधनाशिखरारूढस्य [न तु वयसाऽस्य
सम्बन्धः] कृते नियमस्यास्य नास्त्यपेक्षेति स्फुटमत्र प्रतिपादितम् ।

१०१२१-२२ ।—तीर्थपात्राणां निर्धारणम् ।

१०१२३-२४ ।—उक्तविध्योर्देशनिर्णय इति स्थानकालपात्रविचारेण सह
स्वरूपमहिम्नावेतयोरुपपादितौ । अत्र प्रयुक्तं पशुपदमदीक्षितां व्यक्तिमवबोधयति ।

१०१२५-२९ ।—उक्तविध्योः प्राग्भवीयानां केषांचन कर्मणामिह निर्देशः ।

१०१२८-३८ ।—मन्त्रनिर्देशपुरस्सरं पीठस्थापनविधिरिहाभिलपितः । तथा
हि गोमयोपलिप्तायां स्वस्तिकादिमांगलिकचिह्नयुतायां भूमौ घातुमद् दारवं वा पीठ-
मासनं स्थापनीयम् । तत्स्थापनमन्त्रस्तु—ओं ओं ओं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं

ग्लू क्षलप्रं वलू रद्यां थीं सौः ज्ञीं क्रीं ब्लू ट्रीं छीं क्रीं क्लीं क्रीं पलक्रीं प्रीं खीं क्लीं
 थीं क्रीं हवलहवडकखएँ—कंसवहलभमओं व्रकम्लब्लवलऊं क्षलहमव्याऊं लक्षमहू-
 जरकव्याऊं थीं अं क्षू व्रीं खीं ज्ञं ब्लै एट्येहि भगवति कामकलाकालि सर्वशक्ति
 समन्विते प्रसन्नाशक्तिभ्यां सामरस्यं कुरु कुरु मम पूजा गृह्ण गृह्ण शत्रून् हन हन
 मर्दय मर्दय पातय पातय राज्यं मे देहि देहि दापय दापय फ्रं फ्रं फ्रं फ्रं फ्रं फ्रं
 फ्रं फ्रं छीं छीं छीं छीं छीं छीं छीं छीं हं हं हं हं हं हं हं हं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं
 स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं फट् फट् फट् नमः
 स्वाहा—अनेन स्थण्डिलोपरि पीठस्थापनं कर्तव्यमिति ।

१०।३८-४७ ।—पीठोपरि सिन्दूरेण यन्त्रालेखविधिः समन्त्रः कर्तव्यः । अत्र
 मन्त्रस्वरूपमद्यस्तान्निदिश्यते यथामति—ओं फ्रं हसखफ्रं छीं फ्रं स्फ्रों...[परा] व्रीं व्रं भ्रूं
 क्रीं फट् फट् फट् फट् फट् कामकलाकालि घोररावे विकटदंष्ट्रे कालि कापालि
 नररुधिरवसामांसभोजनप्रिये भगप्रिये भगाङ्कुशे भगमालिनि भगोन्मादिनि भगान्तरे
 इहागच्छागच्छ सन्निधि कुरु कुरु ओं फ्रं सिद्धिकरालि ह्रीं छीं हं स्त्रीं फ्रं नमः
 स्वाहा क्लीं क्रीं हं क्रीं स्फ्रों कामकलाकालि स्फ्रों क्रीं हं क्लीं स्वाहा फ्रं खफ्रं हसखफ्रं
 हं स्त्रीं छीं ओं ओं ओं ओं ओं ओं फट् नमः स्वाहा ।

१०।४७-५०।—शक्तेः वस्त्रविमोचनम् समन्त्रमिह प्रतिपादितम् । तन्मन्त्रस्तु—
 ओं ह्रीं सफलक्षूं फहलक्षीं हर्षीं सौः खफ्रीं रद्वीं प्रीं क्रीं जूं क्रीं हसखफ्रं सहवलह्रीं क्रीं
 क्लूं क्षीं क्लीं थीं ह्रीं हसखफ्रं नमः स्वाहा ।

१०।५१-५७ ।—निदिष्टयन्त्रोपरि निर्वसनां शक्तिमुपवेश्य तदीयाङ्के योन्युपरि
 तीर्थकलशः स्थापनीपस्तत्र मन्त्रो यथा—ओं ह्रां ह्रीं हूं ह्रै ह्रौं ह्रः ह्रीं क्रीं आं हं स्फ्रों
 क्षूं कूं ह्रः कूं भ्रां स्हें ध्रौं द्रुं थीं जय जय भगवति कामकलाकालि सर्वेश्वरि
 इहागत्य चिरं तिष्ठ तिष्ठ यावत् पूजां करोम्यहम् फ्रं फ्रं फ्रं छीं छीं छीं हं हं हं ह्रीं
 ह्रीं ह्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं फट् फट् फट् फट् स्वाहा ।

१०।५८-६० ।—श्रीगुरुशक्तिपात्रादिकानि सम्प्रदायानुसारं तीर्थपूरितानि
 समासाद्य हस्ताभ्यां तान्याच्छाद्य दशवारं मूलमन्त्रं कामकलाकाल्यास्त्रैलोक्याकर्षणं
 जपेत् पश्चाद् धेनुमुद्रयावगुण्ठनं छोटिकया (चुटकीति प्रसिद्धया) दिग्बन्धनं विधाय
 नवानां मुद्राणामिहाभिहितं प्रदर्शनम्, किन्तु चतसृणां मुद्राणामेवात्राभिधानम् ।
 तस्मात् ग्रन्थपातः प्रतिभाति । अन्यथा कर्मणोरस्य वैफल्यं स्यादिति प्रतिपादितमत्र ।
 किन्तु खेदोऽयमेव यत् कास्ता नवमुद्रा इति निर्णेतुं साधनं न विद्यते ।

१०।६१-६४ ।—एतदीयकर्माङ्गतयाष्टानां शक्तीनां पूजेह निर्दिष्टा । ताश्च शक्तयः—इच्छा, क्रिया, सिद्धिः, ऋद्धिः, स्वाहा, भीमा, करालिनी, चण्डसंकर्षिणी चेत्यष्टौ । आसामष्टसु दिक्षु भवति पूजा । मध्येऽनङ्गकूलादेव्याः पूजा कर्तव्या । अनन्तरमिह साधक इष्टदेवताया कामकलाकाल्या गुह्यकाल्या वा [यो यस्या उपासकः स तस्याः] पूजां करोत्विति निर्दिष्टम् ।

१०।६४-७७।—तीर्थस्य [कुलद्रव्यस्य] शापविमोचनविधिः वैदिकतान्त्रिक-मन्त्राभ्यामभिलपितः । तत्र वैदिकपदं तत्सम्प्रदायपरमतः मन्त्रस्वरूपस्य पौराणिक-त्वेऽपि न क्षतिः । तथा हि ते मन्त्राः—

एकमेव परं ब्रह्म स्थूलसूक्ष्ममयं ध्रुवम् ।
 कचोद्भवां ब्रह्महत्यां तेन ते नाशयाम्यहम् ॥
 सूर्यमण्डलसम्भूते वरुणालयसंभवे ।
 अमाबीजमये देवि शुक्रशापाद् विमुच्यताम् ॥
 वेदानां प्रणवो बीजं ब्रह्मानन्दमयं यदि ।
 तेन सत्येन ते देवि ब्रह्महत्या व्यपोहतु ॥ इति वैदिकमन्त्राः ।

तान्त्रिकमन्त्रस्तु—ओं हूं ख्रूं ह्रसख्रूं छ्रीं श्रीं क्लीं क्लूं प्रीं सौः ब्लौं रजहल-क्षमऊं ब्रकभ्लब्लक्लऊं प्रसन्ने प्रसन्नारूपिणि भगवति कामकलाकालि शुक्रदत्तं शापं मुञ्च मुञ्चापय परमानन्दसामरस्यकारिणि इदं ब्रह्मभूयादहं ब्रह्म भूयासम् स्वाहा नमः फट्—इति वारत्रयं पठनीयः । अनन्तरम्—“आं ईं ऊं ऐं औं अः ब्रह्मशाप-मोचितायै सुधादेव्यै नमः” इति मन्त्रं दश वारं जपित्वा क्लां क्लीं क्लूं क्लैं क्लौं क्लः कुलकृत्स्नं शापं मोचय मोचय अमृतं स्नावय स्नावय स्वाहा—इति मन्त्रः दशवारं जप्तव्यः । पुनश्च कामकलाकाल्या मूलमन्त्रस्य त्रैलोक्याकर्षणाभिधस्य जपः निर्दिष्टोऽत्र । यद्यप्यस्य जपे संख्योत्प्लेखो न विद्यते तथापि जपस्य न्यूनतमा संख्या दश भवति तदुत्प्लेखस्तु अव्यवहि तं प्राक् सञ्जात इति तत्संख्याया दशात्मिकाया इहान्वये बाधकाभावेन दशवारमस्यापि जपः कार्यः ।

१०।७८-८२ ।—आनन्दभैरवभैरव्योर्ध्यानम् पूजा च निर्दिष्टा । इदं च ध्यान-मविकलं गुह्यकालीखण्डस्य दशमपटलेऽपि १०६-११३ तमेषु पद्येषु विद्यते । अनयोः पूजनमन्त्रे विद्यते कश्चन भेद उभयत्र । ग्लूं इत्यनेन सुधाबीजेन वषडन्तेनानयोः पूजा कार्येति गुह्यकालीखण्डे वर्तते । ब्रचूं इत्यनेन गुह्यबीजेन आनन्दभैरवभैरवाभ्यां वषडन्तेन पूजानयोरिति कामकलाखण्डेऽभिलपितमस्ति ।

१०।८३-८४।—इह सुधादेव्याः स्वरूपध्यानं पूजा चाभिहितास्ति । गुह्यकाली खण्डस्य दशमपटलीयानि ११३-११५ तमानि पद्यान्यविकलान्यत्रापि समुपलभ्यन्ते । पूजकत्र सुधाबीजेन गुह्यकालीखण्डे अपरत्र कामकलाखण्डे गुह्यबीजेनेति ध्येयम् । अत्र वौषट् इति अन्ते मन्त्रपाठः । तथा चेह ब्रह्मीं सुधादेव्यै वौषडिति मन्त्र-स्वरूपम् ।

१०।८५-८६।—कस्मिंश्चित्पत्रे त्रिकोणचक्रालेखः कार्यः । दलविशेष-निर्देशोऽत्र नास्ति, तस्मात्तत्सामान्यग्रहणम् । तत्र वामावर्तरीत्या दक्षिणदिश उत्तरदिशं यावत् अकारादिकारान्तवर्णाः लेख्याः । मध्ये च गुह्यबीजं “ब्रह्मी” इति वारत्रयं लेखनीयम् पुनरेकं शाकिनी बीजं “फ्रें” इति लिखित्वा तस्य (फ्रें इत्यस्य) दशवारं जपः कर्तव्य इति निर्देश इह विद्यते ।

१०।८७-६३।—उपसंहारोऽत्र पटलस्य । अतएवाग्रिमपटलस्य विषयावतारः प्रमुञ्चतो विहितः । तथा च तीर्थे अमृतरूपतां ध्यात्वा तत्रामृतीकरणमुद्राप्रयोगः कर्तव्यः । सम्मुखीकरणान्तर्गतमेतदमृतीकरणम् । तथा चोक्तं गुह्यकाली खण्डे [६।३१७-१८]

एवंरूपा मद्भवने त्वं तिष्ठेः सर्वदैव हि ।
इति या भावना शश्वदमृतीकरणं मतम् ॥

पुनश्च धेनुमुद्रया वारुणं मन्त्रम् वं इत्यष्टधा जपेदितिहीवतम् । ततः पश्चात् अमृतन्यास आचरणीयः । स चाग्नेऽनुपदमेव वक्ष्यते । प्रसङ्गादत्र परमीनामिका-मुद्राव्यवहारोऽपि कर्तव्य इति तत्स्वरूपं कथयति—वामहस्तकनिष्ठया तद्धस्ताङ्गुष्ठस्य तृतीयपर्वस्पर्श एव परमीनामिका मुद्रेति । न्यासेनानेन तीर्थस्य स्वाङ्गस्य शक्तेः घटस्य च स्पर्शः कर्तव्य इति निर्देशः । अयमेवामृतन्यासस्याभिहितो विधिः निर्वाण-न्यासे सामरस्यन्यासे चानुगच्छति । किन्तु सामरस्यन्यासे न्यसनीयानि अङ्गानि भिन्नानि भवन्ति विधिस्तुल्य एवेति ध्येयम् ।

एकादशतमः पटलः

११।१।—अमृतन्यासोद्देशस्तन्माहात्म्यकीर्तनं च । दोषनाशः गुणाधिक्याधानं चावश्यमस्याचरणेन जायेते इति कथनमिह प्रवर्तकमत एव माहात्म्यकीर्तना-त्मकम् ।

११।२-४।—अमृतन्यासस्य सप्ताङ्गानि [ऋषिश्ठन्दोदेवताकीलकं शक्तिः बीजं विनियोगश्चेति] अभिहितानि ।

११४-५।—“पञ्चविंशतिपात्राणि पूर्वोक्तानि प्रकल्पयेत्” कुत्र प्राथम्येनैषां कथनमिति जिज्ञासायां गुह्यकालीखण्डस्य द्वादशतमे पटले १६३२-१६३६ पद्येषु तर्पण-क्रमेऽभिहितानि ग्राह्यानि । गुह्यकालीदेव्याः स्थाने कामकलाकाल्याः ग्रहणमस्याः स्थाने च गुह्यकाल्याः ग्रहणमिति व्यत्यासः कर्तव्यः । उभयत्र व्यत्यासे ग्रन्थभेदेन पद्धतिभेदः प्रतिपाद्यभेदः देवताभेदश्च स्वाभाविक इत्येव तत्र मूलम् । तथा हि चण्डेश्वरी, हरसिद्धा, बाध्रवी, पिङ्गला, पूर्वाम्नायस्य देवताः । मातङ्गी, संकटा, शूलिनी मुण्डमधुमतीति दक्षिणाम्नायस्य देवताः । कुब्जिका, चामुण्डा, चण्डघण्टा, मायूरीति च पश्चिमाम्नायस्य देवताः । सिद्धिलक्ष्मीः, चण्डयोगेश्वरी, वज्रकापालिनी, कामकला-काली उत्तराम्नायस्य देवताः । भीमादेवी, हाटकेश्वरी, कालरात्रिः, महामाया, अध आम्नायस्य देवताः । महात्रिपुरसुन्दरी, कामाख्या, विश्वरूपा, मोक्षलक्ष्मीश्चेत्यूर्ध्वा-म्नायस्य देवता इति संकलनेन चतुर्विंशतिरेका च मूलदेवी गुह्यकालीति तत्र प्रति-पादितम् । एतासां देवतानां पात्राणि साधारणि तत्र स्थापनीयानि । यतो हि काम-कलाकाल्या अयुताक्षरनाम्नि मन्त्रे एतासामुल्लेखस्तस्मादेतद्देवतापात्राण्येवैह प्रकल्प्यानीति विज्ञेयानि ।

मया कामकलाकाल्या अयुताक्षरनामनि ।

मन्त्रे मृत्युञ्जयप्राणे सर्वा एव प्रदर्शिताः ॥ गु० ख० १२।१६२७।

व्यत्यासं नैव कल्पयेदित्यस्य तु क्रमे व्यत्यासनिषेध इति तात्पर्यम् । यद्यस्य न्यासस्य प्रत्यहं चिकीर्षा तदानुकल्पस्य तत्राभिहितस्य व्यवहारः न तु प्रथमकल्पस्येति । ‘एतन्न्यासे प्रात्यहिके प्रोक्तं मुक्त्वा समाचरेदि’त्यस्यार्थः ।

११६-१६।—अमृतन्यासस्य स्वरूपाभिधानम् । तथा हि इह पञ्चविंशति-स्थानेषु न्यासः कर्तव्यः । तत्रादौ चत्वारिंशन्मिताः बीजकूटाः सर्वस्थानन्यासेषु निवेश्याः । अत एवादिन्यासमन्त्र एव केवलं तन्निर्देशः क्रियते, यस्य सर्वत्रानुवर्तनम् । एवमन्त्रे—“इदममृतीकृत्य परमात्मनि हुत्वा स्वयं जुषस्व स्वाहा” इत्यपि सर्वस्मिन्न्यासे योज्यम् । परिवर्तनीयमन्त्रा उभयोक्तयोर्मध्ये निवेश्यास्ते चाधो निर्दिश्यन्ते स्थानानि चात्रोल्लिखितानि यथाक्रमं न्यसनीयानि ।

(१) ओं ऐं ह्रीं हूं स्त्रीं श्रीं क्लीं आं क्रौं क्षूं स्फ्रीं ह्रीं ब्लौं स्ह्वलह्रीं फ्रीं ग्लूं स्ह्रौः हसखफ्रं फ्रं क्लूं क्षमब्लहकयह्रीं रजहलक्षमऊं ह्वलह्वडकखऐं कसवहलक्षमओं ब्रकम्लब्लकलऊं क्रं सौः ज्रं रम्लब्रीं सफहलक्षूं प्रीं ज्रौं हय्रीं ह्रीं ध्रीं लक्षमहजरक्र-व्यऊं श्रीं द्रं ध्रूं क्रौं ज्ञानात्मने शिवाय इदममृतीकृत्य परमात्मनि हुत्वा स्वयं जुषस्व स्वाहा—इति शिरसि न्यासः ।

- (२)..... इच्छात्मने ईश्वराय.....स्वाहा इति ललाटे ।
 (३).....कृत्यात्मने शुद्धयै.....स्वाहा इति मुखे ।
 (४).....धर्मात्मने विद्यायै.....स्वाहा इति कण्ठे ।
 (५).....वैराग्यात्मने लिङ्गाय.....स्वाहा इति दक्षस्कन्धे ।
 (६).....ऐश्वर्यात्मने जीवाय.....स्वाहा इति वामस्कन्धे ।
 (७).....शक्त्यात्मने आत्मने.....स्वाहा इति दक्षकफोर्णा ।
 (८).....कैवल्यात्मने सूक्ष्माय.....स्वाहा इति वामकफोर्णा ।
 (९).....उत्साहात्मने अविद्यायै.....स्वाहा इति दक्षमणिबन्धे ।
 (१०).....धैर्यात्मने नियत्यै.....स्वाहा इति वाममणिबन्धे ।
 (११).....गुह्यात्मने कालाय.....स्वाहा इति दक्षकराङ्गुलिमूले ।
 (१२).....विवेकात्मने कलायै.....स्वाहा इति वाम कराङ्गुलिमूले ।
 (१३).....विकारात्मने रागाय.....स्वाहा इति दक्षकराग्रे ।
 (१४).....सुखात्मने कुलाय.....स्वाहा इति वामकराग्रे ।
 (१५).....आनन्दात्मने अमृताय.....स्वाहा इति दक्षवक्षणे ।
 (१६).....संज्ञात्मने बुद्धयै.....स्वाहा इति वामवक्षणे ।
 (१७).....पुण्यात्मने मायायै.....स्वाहा इति दक्षजानौ ।
 (१८).....क्रियात्मने मनसे.....स्वाहा इति वामजानौ ।
 (१९).....विकृत्यात्मने कामाय.....स्वाहा इति दक्षगुल्फे ।
 (२०).....प्रकृत्यात्मने रजसे.....स्वाहा इति वामगुल्फे ।
 (२१).....अहङ्कारात्मने सत्त्वाय.....स्वाहा इति दक्षपादे ।
 (२२).....महदात्मने तमसे.....स्वाहा इति वामपादे ।
 (२३).....तन्मात्रात्मने युक्त्यै.....स्वाहा इति दक्षपादाग्रे ।
 (२४).....लिङ्गात्मने सिद्धयै.....स्वाहा इति वामपादाग्रे ।
 (२५).....परमात्मने सासरस्याय.....स्वाहा इति व्यापके ।

परमात्मनीति संलिख्य [पञ्चवा] रमितीरयेदिति पंक्ती पञ्चवारमित्यस्य स्थाने हुत्वा स्वयमिति समुचितः प्रतिभाति पाठः । तथैव गुह्यकालीखण्डे सप्तमे पटले ५१५ तमे पद्ये पाठो दृश्यते । उभयत्र अमृतन्यासस्यैकरूपत्वमेव दिद्यते समासव्यास-शंल्यामुभयत्र यथावसरमस्य प्रतिपादनमिति न द्विरुक्तिदोषः ।

अत्र कामचारः, साधकः प्रतिवारमेकवारं वा मन्त्रं पठेत् । अनन्तरं प्रोक्षण्या पीयूषं सर्वेषु पात्रेषु देयम् ।

१११२१-२२ ।—पुनश्च वीरस्य भोगस्य शक्तेः कुलस्य गुरोर्देवतायाश्च षट् पात्राणि गृहीत्वा तेष्वपि ऊर्ध्वनिर्दिष्टमन्त्रैरादितः षड्भिः पूजा कर्तव्या । पश्चादिह सामरस्यनिर्वाणन्यासौ यथाक्रममाचरणीयौ । गुह्यकालीखण्डस्य चतुर्दशतमे पटले ५७४-६४१ पद्येषु पवित्रारोहणकर्माङ्गतयैतौ साधु विवृती तत एवावगन्तव्या ।

१११२३-२६ ।—कुलकुम्भपूजाविधिः । कलशे तीर्थस्य मद्यस्य पूरणम् समन्तं कर्तव्यम् । तन्मन्त्रस्तु—ओं फ्रं हूं हसखफ्रं हसखफ्रौ वली ह्रीं स्तौः श्रीं ऐं ग्लूं क्रीं वलूं क्षीं सहस्रम्लव्याऊं क्षसहस्रम्लव्याऊं क्षहस्रम्लव्याऊं क्षसहस्रम्लव्याईऊं क्षहस्रम्लव्याईऊं क्षरहस्रम्लव्याऊं सलहस्रम्लव्याऊं क्षसलहस्रम्लव्याऊं स्हकहलह्रीं सकलहलह्रीं सकलह्रीं फलक्षहस्रम्लव्याऊं सक्षमहस्रम्लव्याऊं ग्लरक्षम्लव्याऊं हस्रहस्रम्लव्याऊं रलहस्रम्लव्याऊं क्षक्षलफ्रचक्षौं हलहस्रम्लव्याऊं क्षहलहस्रम्लव्याऊं पञ्चासृतं सुधारूपेण कुम्भेऽस्मिन् संविश संविश तिष्ठ तिष्ठ सन्निधिं कुरु कुरु सन्निधिं तिष्ठ तिष्ठ संविश संविशास्मिन् कुम्भे सुधारूपेण पञ्चासृतम् फट् फट् फट् नमः स्वाहा । अनन्तरं कालीमावाह्य पुष्पमाल्येन नागाङ्क (५६ ?) मण्डितं घटमाच्छाद्य तत्र घटे दशोपचारेण—[पाद्यार्घ्याचमनीयस्नानीयानि गन्धपुष्पश्रुपदीपनैवेद्यपुनराचमनीयानि चेत्यनेन]—देव्याः पूजां स्तुतिं प्रणतिं सन्धूपनं च कुर्यात् । पश्चात् योनिमुद्रां प्रदशयन् पञ्चविंशतिपात्रेषु मध्ये देव्याः साधारं पात्रं प्रसन्नचित्तः साधकः स्थापयेत् ।

१११३० ।—पात्रस्थापनस्थले च पूर्वत एव भूमौ त्रिकोणं तद्बहिश्चतुरस्रं च लेखनीयं यत्र गन्धपुष्पाक्षतराधारशक्तिपूजनं चरेत् पुनस्तत्र साधारस्य पात्रस्य पूर्वाभिहितस्य स्थापनं कर्तव्यम् ।

१११३१-३२ ।—मूलमन्त्रेणार्थात् प्रधानजप्यमन्त्रेण [त्रैलोक्याकर्षणेन] पात्रस्य संवीक्षणं, फ्रं फडिति मन्त्रेण तस्य क्षालनं, तेनैव मन्त्रेण ताडनं, हूं मन्त्रेणावगुण्ठनं च साधकः कुर्यात् । अवगुण्ठनपरिचयो यथा—

शीर्षन्यस्ताञ्चला यद्वदधोवक्त्रा कुलाङ्गना ।

तिष्ठेत् तद्वत् यत्करणमवगुण्ठनमुच्यते ॥

संवीक्षणक्षालनताडनानि प्रसिद्धानि ।

पश्चात् घटपूर्त्यनन्तरमवशिष्टं मद्यं घटस्य दक्षिणे भागे रक्षणीयम् ।

१११३३-३७ ।—मद्यपूर्णं देव्याः पात्रं वामकरे निधाय तस्य संधूपनं कुर्यात् । तत्र वामहस्ते पात्रग्रहणमन्त्रः—ओं ह्रीं हूं ह्रीं फ्रं फ्रीं ह्यौं श्रीं प्रीं क्रीं इति ।

तस्य सन्धूपनमन्त्रस्तु—ओं ह्रीं क्रौं प्लूं क्लीं मोहाद्वयु पाद्माशनाय नमः [?] पुनः पात्राधारपूजनं तन्मन्त्रस्तु ख्रूं ह्रीं श्रीं जूं क्लीं रहीं रछीं स्त्रीं सोऽहं कामकला-कालीदेव्यर्घपात्राधारं साधयामि नमः । अत्राभिप्रायस्तु न वैशद्यमेति । मोहाद्वयु-पात्राशनाय नमः संविदापुरैरित्यस्य च पदद्वयस्य कोऽर्थः, का चेह संगतिरिति न ज्ञायते ।

१११३८-३९ ।—पात्रस्य पूजा पूर्ववत् गन्धपुष्पाक्षतैस्तन्मन्त्रस्तु—ख्रूं ह्रीं श्रीं रां रीं रूं. रक्षम्लहृकसछव्याऊं.....[वामशुक्] क्षलहृक्षम्लक्लीं घर्म्याग्निसोमसूर्यान् सकलान्नम इति ।

१११४०-४३ ।—ह्रीं श्रीं यरलवशषसह धूम्राचिः कलां श्रीपादुकां नमः । एवं नीलरक्तकलां, कपिलाकलां, विस्फुलिङ्गिनीकलां ज्वालिनीकलां अचिष्मतीकलां हृव्यवाहिनीकलां वाहिनीकलां रौद्रीकलां संहारिणीकलामिति विपरिवर्त्य आदावन्ते च प्रथममन्त्र एव संयोज्याधारस्य सन्धूपनं कुर्यात् । पुनरर्घ्यपात्रस्य विधूपनं कर्तव्यम् । तन्मन्त्रस्तु—ओं ह्रीं श्रीं क्लीं क्षीं क्षौं इति ।

१११४४।—ह्रीं श्रीं क्लीं हूं ख्रूं क्रौं रछीं सोऽहमम्बाध्यपात्रं स्थापयामि नम इति मन्त्रेण त्रिपादां पात्रं स्थापयेत् ।

१११४५-४६।—साधारस्याध्यपात्रस्य पूजा कर्तव्या । तत्र मन्त्रः—ह्रीं श्रीं हूं क्लीं छीं क्रौं ग्लूं क्षीं क्रौं क्षलहृक्षम्लन्नो सिद्धिप्रदद्वादशकलात्मने सूर्यमण्डलायाध्यपात्राय नमः । ह्रीं श्रीं क्लीं हूं तपिनीकलां श्रीं पादुकां नमः । एवं तापिनीकलां भ्रामरीकलां क्लेदिनीकलां शोधिनीकलां रोधिनीकलां वारुणीकलां आकर्षणीकलां सुषुम्णाकलां वृष्टिवाहाकलां ज्येष्ठाकलां हिरण्यकाकलामिति यथाक्रमं निवेश्य सर्वत्रास्य मन्त्रस्योप-योगेनाध्यपात्रस्य पूजा कर्तव्या ।

१११५०-५२।—कुलकुम्भस्य वामभागे प्रथमं सिन्दूरेण मण्डलमारचनीयम् । पुनस्तं कुम्भं दक्षिणभागाद् वामभागे तस्मिन् मण्डले स्थापनीयम् । दक्षिणवाम-विभागस्तु साधकमपेक्षेति बोध्यम् ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं क्रौं छीं क्रौं हूं ह्रसख्रूं रफ्रीं रभ्रीं इति मन्त्रेण गन्धपुष्पा-क्षतान्यादाय कुलकुम्भपूजां कुर्यात् ।

१११५३-५४।—रक्षकं रक्षकं स्हक्षम्लव्याञ्जं क्षह्लम्लव्याञ्जं क्षह्लम्लव्याञ्जं ह्रीं श्रीं हूं स्हक्षम्लव्याञ्जं क्षह्लम्लव्याञ्जं आनन्दभैरवाय वौषट् इति मन्त्रं वारत्रयं पठित्वा कुलकुम्भमुद्धरेत् ।

१११५५-६०।—अस्मिन्नेव पटले २३-२६ पद्येष्वभिहितेन मन्त्रेण शताक्षरेण सहस्राक्षरेण वा [त्रयोदशतमपटलेऽस्मिन्नेव ग्रन्थे वक्ष्यमाणेन] निःशब्दं सूक्ष्मधारया पात्राणि यथाक्रमं तीर्थेन [मद्येन] पूरयित्वा । अनन्तरं ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं हूं क्रौं

ब्रह्माण्डखण्डसंभूत पीयूषसमतावह ।

आपूरितमहापात्र त्वमशेषरसं वहः ॥

ग्लूं टक्षसनरम्लं खलह् चनगक्षरछीं इति मन्त्रेण लेलिहानमुद्रया पात्रसंवेष्टनं कर्तव्यम् । अनन्तरमिह निर्दिष्टानां पञ्चानां मुद्राणां प्रदर्शनं कार्यम् । ताश्च मुद्राः स्तम्भनं चतुरस्रं मत्स्यं गोक्षुरं योनिश्चेति ।

१११६१-७०—प्रसन्नायाः पञ्च शापविमोचनमन्त्रा इह पञ्चविद्यापदेनाभिहिताः । अमी च मन्त्राः गुह्यकालीखण्डस्य दशमे पटले ८१-६५ पद्येष्वविकल्पं समुपलभ्यन्ते । अत्र तु चतुर्थपञ्चममन्त्रयोः त्रुटिस्तत एव पूरिता अनन्यगतिकत्वात् युक्तिसिद्धत्वात् प्रसङ्गोक्त्यात् तत्सङ्गतेश्च । तथा च तेषां पञ्चानां मन्त्राणां स्वरूपम्—

(क) ऐं ह्रीं श्रीं ऐं अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि क्लीं अमृतं स्त्रावय स्त्रावय सौः सुधे शुक्रशापं मोचय चतुरन्वयिनां सिद्धिसामर्थ्यं वह वह महाखेचरी मुद्रां प्रकटय प्रकटय हूं स्वाहा ।

(ख) ऐं ऐं ऐं हां हीं हूं हं हौं हः सुधाकृत्स्नं शापं नाशय अमृतं स्त्रावय स्त्रावय स्वाहा ।

(ग) ऐं ऐं ऐं छां छीं छूं विकारशोधिनि कुलद्रव्यस्य विकारान् हर हर स्वाहा ।

(घ) ऐं ऐं ऐं ऐं अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि महाप्रकाशयुक्ते स्वाहा ।

गुह्यकालीखण्डस्य दशमपटले तु—

ऐं ऐं ऐं ऐं रहां रहां रहां रछां रछीं रछूं रछं रछौं अमृते अमृतोद्भवे अमृतस्वरूपे अमृतवर्षिणि महाप्रकाशयुक्ते स्वाहा इत्युपलभ्यते मन्त्रः ।

(ङ) ऐं ऐं ऐं ऐं ग्लौं ह्रीं हूं क्लीं स्त्रीं तिरस्करिणि सकल जय वाग्वादिनि
सकलपशुजन.....इतः परमत नृदिः

गुह्यकाली खण्डे तु—

ऐं ऐं ऐं ऐं श्रीं ह्रीं हूं क्लीं स्त्रीं फ्रें फ्रें खफक्षूं खफक्ष्रौं फखभूं फखभ्रीं
फअग्लूं रकक्ष्रौं रकक्ष्रौं तिरस्करिणि सकलजनवाग्वादिनि सकलपशुजनवाक्चक्षुःश्रोत्र-
ध्राणजिह्वावचस्तिरस्कारं कुह कुह फट् फट् इति । इह कामकलाखण्डे ग्रन्थपात
इति परिलक्ष्यते ।

द्वादशतमः पटलः

१२।१-४।—कामकलाकाल्याः सहस्रनामस्तोत्रस्यावतरणम् । कायिकं वाचिकं
मानसिकं चेति पापस्याधर्मजनकस्य कर्मणस्त्रैविध्यमिह त्रिविधमहापापपदेनाभि-
प्रेतम् । तदौघस्य समूहस्य नाशने क्षम एष सहस्रनामपाठ इति माहात्म्यमस्य
कीर्तितम् ।

१२।४-६।—इह रूढानि गौणानि सांकेतिकानि चेति त्रिविधानि नामानि
संगृहीतानि सारात्मकानि । यद्यप्यस्याः लक्षमितानि कोटिमितानि च नामानि वर्तन्ते
तथापि तेभ्यः सारोऽत्र समृद्धतः । यथा दुग्धाब्जैरमृतं संकलय्यते । यतो हि अल्पायुषां
नराणां कृते देव्याः सकलनाम्नां कीर्तनमसंभवमिति ।

१२।१०-१४—सहस्रनामः माहात्म्यमभिलपितमिह । अनन्तरं पञ्च पंक्तयः
गद्यात्मकाः, यासु ऋष्यादीनि मन्त्राङ्गानि षट् सप्त वा [ऋषिशब्दः देवता बीजं शक्तिः
कीलकं विनियोगश्चेति] निर्दिष्टानि ।

१२।१५-१३२।—एतेषु श्लोकेषु कामकलादेव्याः सहस्रं नामानि समुल्लिखितानि
सन्ति परिगणनया साधु समुपलब्धानि च तानि ।

१२।१३३-१५७।—इहास्य सहस्रनामः फलश्रुतिरभिलपिता । माहात्म्य-
फलश्रुत्योरन्तरमवधातव्यम् । प्रवर्तिका तज्जन्यफलाभिधाना फलश्रुतिः स्तोत्रस्यान्ते
निर्दिश्यते । महिम्नः कीर्तनं तु माहात्म्यम् स्तोत्रस्यारम्भ एव प्रतिपाद्यत इति
विशेषः ।

अनन्तरमस्य प्रधानाङ्गतया निर्दिष्टं गद्यसंजीवनाभिधानं गद्यम्, यस्मिन् प्रमुखतः बीजमन्त्रजातं स्वरूपपरिचायकवाक्यजातं च सन्निविष्टमस्ति । अनेन गद्येन सम्पुटितस्य सहस्रनाम्नः पाठो विधेय इति प्रथमः कल्पः । अथ च तत्राशक्तौ सहस्रनाम्नः पाठान्ते अस्य गद्यस्य वाचनमावश्यकम् । अन्यथा सहस्रनामपाठवैफल्यं स्यादितिहा- भिलपितम् । केवलस्य सहस्रनाम्नः पाठो निषिद्धः । किन्तु केवलस्य गद्यसंजीवनस्य पाठेन सहस्रनाम्नः पाठजन्यं पुण्यादि फलं लब्धुं शक्यमिति विशेषः ।

त्रयोदशतमः पटलः

त्रयोदशतमेऽस्मिन् पटले एकाक्षरमारभ्य सहस्राक्षरं यावत् कामकलाकाल्याः मन्त्राणां समुद्धारो विद्यते । तादृशजिज्ञासयैव पटलस्यावतरणं संजायते ।

१३।१-४।—अवतरणभागेऽस्मिन् प्रागुक्तविषयसारं निर्दिश्य मन्त्रावबोधाय जिज्ञासा प्रकाशिता ।

१३।५-८।—प्रथमं मरीचिसमुपासिताया मन्त्र ऋष्याद्यङ्गनिर्देशपूर्वकमभि- हितः । तथा च मन्त्रः— “ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं हूं छ्रीं स्त्रीं फ्रं क्रीं हौं क्षौं आं स्फौं स्वाहा—इत्ययं सप्तदशाक्षरः मन्त्रः

१३।८-१०।—ह्रीं फ्रं क्रीं ग्लूं छ्रीं स्त्रीं हूं स्फौं खफ्रं हसफ्रौं हसखफ्रं क्ष्रौं स्ह्रौः फट् स्वाहा—षोडशाक्षरोऽयं मन्त्रः कपिलोपास्याया ऋष्याद्यङ्गनिर्देशपुरस्सर- मभिहितोऽत्र ।

१३।११-१२।—हिरण्याक्षोपासिताया नवाक्षरमन्त्रः ऋष्यादिनिर्देशपूर्वक- मुक्तः । तथा च मन्त्रः—“खफ्रं रह्रीं रज्रीं रक्तीं रक्ष्रीं रछ्रीं रफ्रीं हसखफ्रीं फट्” इति ।

१३।१३-१४।—लवणोपास्यामन्त्रस्तु दशाक्षरः साङ्गमभिलपितः—“ह्रीं खफ्रं हूं स्फौं क्लीं छ्रीं स्त्रीं फ्रं स्वाहा” ।

१३।१५-१६।—वैवस्वतोपास्यामन्त्रः पञ्चदशाक्षरः साङ्गमभिहितः—“हूं फट् फ्रं कामकलाकालिकार्यं नमः स्वाहा” ।

१३।१७-१८।—दत्तात्रेयोपास्यामन्त्रः नवाक्षरोऽङ्गादिनिर्देशपुरस्सरमभिहितः । “ओं ऐं छ्रीं फ्रं क्लीं स्त्रीं स्फौं हूं ह्रीं ” ।

१३।१६-२०।—दुर्वासस उपास्याया मन्त्रः पञ्चाक्षरः साङ्गमभिलपितः—“क्रों स्फ्रों फ्रें ख्रफ्रें स्फ्रों”

१३।२१-२३१—उत्तङ्कीपास्यायाश्चतुर्दशाक्षरो मन्त्र उक्तः—“ऐं ओं फ्रें ख्रफ्रें हसफ्रों हसख्रफ्रें ह्रीं श्रीं क्लीं छ्रीं स्त्रीं हूं नमः ।

१३।२४-२५।—कोशिकोपास्यायाः सप्तदशाक्षरमन्त्र उक्तः—“क्षत्रां ह्रीं फ्रें नमः विकरालायै क्लीं ख्रफ्रें स्फ्रों नमः हूं [?] स्वाहा ।”

१३।२६-२८।—और्वोपास्याया एकोनत्रिंशदक्षरमन्त्रः—“ह्रीं छ्रीं हूं स्त्रीं फ्रें भगवत्यै कामकलाकालिकायै ओं ऐं क्रों क्रीं श्रीं क्लीं स्फ्रों स्फ्रों फट् फट् स्वाहा ।”

१३।२९-३०।—पराशरोपासितायाः पञ्चाक्षरमन्त्रः—“छ्रीं स्फ्रों हूं क्लीं फट्”—अत्र “अस्त्रं पाराशरी” ति समुचितपाठः प्रतिभाति मातृकानुरोधात् अस्त्रपाराशरीति पाठः मूले धृतः ।

१३।३०-३१।—भगीरथोपासितायास्वयक्षरमन्त्रः—“हस्तक्षकमहबूं सहकहलह्रीं सक्लहकह्रीं ।

१३।३२-३४।—बल्युपास्यायाः षडक्षरमन्त्रः—“ह्रीं स्फ्रों हूं ख्रफ्रें क्लीं ख्रफ्रें ।

१३।३४-३६—संवर्तोपास्यायाः षोडशाक्षरमन्त्रः—“क्लीं श्रीं ह्रीं हूं छ्रीं फ्रें ख्रफ्रें क्षूं ग्लूं हूं हौं रफ्रें क्रों क्रीं ओं ऐं ।”

१३।३७-३९—नारदोपास्यायाः पञ्चदशाक्षरमन्त्रः—“ओं ऐं क्लीं स्फ्रों ह्रीं ख्रफ्रें छ्रीं हसफ्रों स्त्रीं हसख्रफ्रें हूं सफहलक्षूं फट् स्वाहा ।”

१३।३९-४३—गरुडोपास्यायाः सप्तदशाक्षरमन्त्रः—सहजहलक्षम्लवनकं ह्रीं सगलक्षमहरहूं छ्रीं क्वलहक्षकहलनसक्लईं.....[कूर्मकूट] लक्षमहजरकव्यञ्जं.....[वधू कूट] क्लक्षसहमव्यञ्जं फ्रें फलक्षह्वसहव्यञ्जं हसलहसकह्रीं फट् नमः स्वाहा ।

१३।४४-४६—परशुरामोपास्यायाः सप्ताक्षरमन्त्रः—“श्रीं ह्रीं क्लीं छ्रीं स्त्रीं क्रीं फट्” ।

१३।४६-४८।—भार्गवोपास्यायाः एकादशाक्षरमन्त्रः—“ओं आं क्रों ह्रीं क्षूं ग्लूं
क्रों स्त्रीं छ्रीं स्वाहा ।”

१३।४६-५१।—सहस्रबाहूपासितायाश्चतुर्दशाक्षरमन्त्रः—“ऐं क्रों स्फ्रों फ्रें खफ्रें
हसफ्रों हसखफ्रें फट् फट् फट् नमः स्वाहा ।”

१३।५२-५३—पृथूपासितायाः पञ्चाक्षरमन्त्रः—“क्लीं स्फ्रों स्फ्रों क्लीं फट् ।”

१३।५४-५७।—हनुमदुपास्याया द्वादशाक्षरमन्त्रः—ओं आं ऐं ओं ईं ओं ह्रीं
हूं श्रीं क्लीं कालि करालि विकरालि फट् फट् ।”

१३।५८-६७।—कामकलाकाल्याः शताक्षरमन्त्रः—

“ह्रीं क्लीं हूं नमः कामकलाकालिकायै ऐं क्रों श्रीं क्रीं छ्रीं स्त्रीं फ्रें खफ्रें सकच
नरमुण्डकुण्डलायै हसखफ्रों हसखफ्रूं हसखफ्रें हसखफ्रें हसखफ्रों
महाविकरालवदनायै महाप्रलयसमयब्रह्माण्डनिष्पेषणकरायै रह्रीं रशीं रफ्रें रस्फ्रों
रस्फ्रों हूं हूं हूं फट् फट् फट् भयङ्कररूपायै हृक्षम्लं लक्षों क्षरह्रीं क्षस्त्रीं रक्षश्रीं खं
रश्रें सैं ठं ठं ठं फें फें नमः स्वाहा ।

१३।६८-१०२।—कामकलाकाल्याः सहस्राक्षरमन्त्रोद्धारः—ओं नमो भगवत्यै
कामकलाकालिकायै ओं ओं ओं ओं ओं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं क्लीं
क्लीं क्लीं क्लीं क्लीं हूं हूं हूं हूं हूं छ्रीं छ्रीं छ्रीं छ्रीं छ्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं संहार
भैरवसुरतरसलोलुपायै क्रों क्रों क्रों क्रों क्रों हौं हौं हौं हौं हौं फ्रें फ्रें फ्रें फ्रें फ्रें
खफ्रें खफ्रें खफ्रें खफ्रें खफ्रें क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों स्फ्रों स्ह्रौः स्ह्रौः स्ह्रौः
स्ह्रौः स्ह्रौः ग्लूं ग्लूं ग्लूं ग्लूं ग्लूं क्षौं क्षौं क्षौं क्षौं क्षौं फ्रों फ्रों फ्रों फ्रों फ्रों क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं
क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं क्रीं जूं जूं जूं जूं जूं क्लूं क्लूं क्लूं क्लूं क्लूं प्रकटविकटदशन
विकरालवदनायै क्लीं क्लीं क्लीं क्लीं क्लीं ब्लौं ब्लौं ब्लौं ब्लौं ब्लौं क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं
क्षूं ठ्रीं ठ्रीं ठ्रीं ठ्रीं ठ्रीं प्रीं प्रीं प्रीं प्रीं प्रीं हभ्रीं हभ्रीं हभ्रीं हभ्रीं हभ्रीं हभ्रीं स्ह्रें स्ह्रें स्ह्रें
स्ह्रें स्ह्रें प्रीं प्रीं प्रीं प्रीं प्रीं सृष्टिस्थितिसंहारकारिण्यै मदनातुरायै कैं कैं कैं कैं
कैं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं द्वीं द्वीं द्वीं द्वीं द्वीं ठौं ठौं ठौं ठौं ठौं ब्लूं ब्लूं ब्लूं ब्लूं ब्लूं
भूं भूं भूं भूं भूं फहलक्षां फहलक्षां फहलक्षां फहलक्षां फहलक्षां भयङ्करदंष्ट्रायुगल
मुखररसनायै प्रीं प्रीं प्रीं प्रीं प्रीं खूं खूं खूं खूं खूं कूं कूं कूं कूं कूं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं
श्रीं चफलक्रों चफलक्रों चफलक्रों चफलक्रों चफलक्रों.....[सुरतपिनी]
कूं कूं कूं कूं कूं गं गं गं गं गं हूं हूं हूं हूं हूं सकचनरमुण्डकृत

विहितः । अत्र कानिचनापरिचितानि कूटानि अभिहितानि येषां स्वरूपमज्ञानादिहानुद्घाटितमेव विद्यते । गणनया चेह द्वात्रिंशदक्षरद्वुटिः सा कथमपनेयेति साधकैः सुधीभिश्चिन्तनीयम् । न चात्र विशेषवक्तव्यस्यापेक्षा मन्त्रात्मकत्वात् पटलस्य ।

मातृकानुरोधात् काश्चन पंक्तयः यथालिखिता एवेह मुद्रापिताः किन्तु तासु संशोधनमपेक्ष्यते यथामति तदिहोपस्थाप्यते । यथा—३५ तमपद्यस्य पूर्वाद्धैः—

१—सर्वलोकमुमे वशमानय ततो वदेदिति मुद्रापितः । अत्र सर्वलोकममुं मे वशमानय ततो वदेदिति पाठः समुचितः प्रतिभाति । तथैवार्थसङ्गतेः, अष्टमपटले ऽस्य मन्त्रस्यैतादृशस्वरूपतायाः दर्शनाच्च ।

२—५५ तमे पद्ये “काममाता” इत्यस्ति । अत्र कामो माता इति समुचितः प्रतिभाति पाठः । बीजद्वयस्य ताभ्यां संकेतितस्येह ग्रहणं यतः ।

३—८८ तमे पद्ये “प्रस्ताविनि” इति वर्तते । अर्थानुरोधं प्रक्रमं चादृत्य “प्रस्तारिणि” इति पठनीयम् ।

४—१०१ तमे पद्ये “कूटेश्वरीति” पाठः प्रामादिकः । अर्थानुसन्धानेन सम्बोधनपदमिह सङ्गतं तस्य । तस्मात् कूटेश्वरि इति पाठः समुचितः प्रतिभाति ।

५—१५३ तमे श्लोके “पुरावागीश्वरि” तथेति विद्यते । “त्रिपुरा वागीश्वरि” इति पाठस्तु सङ्गतिं भजते ।

६—१७१ तमे पद्ये पठ इत्यस्य स्थाने पच इति समुचितः प्रतिभाति पाठः ।

७—३०८ तमे पद्ये परिभारुण्डकापाला इति वर्तते अर्थसङ्गतिस्तु पविभारुण्डकापाला इति पाठे सञ्जायते ।

८—३६१ तमे पद्ये “सद्योधनपद”मिति पाठस्यार्थः सन्दिग्धोऽस्ति “सद्योधनप्रदे” इत्यस्य पाठे सति अर्थसंलग्नता भवति ।

९—४१५ तमे पद्ये “संविः” इति वर्तते सविदिति पाठः समुचितोऽत्र ।

१०—४७३ पद्ये ऽस्मिन् काव्यमिति पठितम् कार्यमिति पठनीयम् । तथासत्यर्थसङ्गतिर्दृश्यते ।

११-५६६ तमे पद्ये चा क्षिविततो इति पठितम् चाक्षिवितते इति पाठेऽयस्य
भवति सङ्गतिः ।

कामकलाकाल्याः प्राणायुताक्षरो मन्त्रः ।

ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं हूं छीं स्त्रीं फ्रें क्रों हौं क्षौं आं स्फों स्वाहा कामकला-
कालि, ह्रीं क्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं :ह्रीं क्री क्री क्री ठः ठः दक्षिणकालिके,
ऐं क्रीं ह्रीं हूं स्त्रीं फ्रें स्त्रीं छीं ख्रूं भद्रकालि हूं हूं फट् फट् नमः स्वाहा भद्रकालि,
ओं ह्रीं ह्रीं हूं हूं भगवति श्मशानकालि नरकङ्कालमालाधारिणि ह्रीं क्री कुणप-
भोजिनि फ्रें फ्रें स्वाहा श्मशानकालि, क्रीं हूं ह्रीं स्त्रीं श्रीं क्लीं फट् स्वाहा काल
कालि, ओं फ्रें सिद्धिकरालि ह्रीं छीं हूं स्त्रीं फ्रें नमः स्वाहा गुह्यकालि, ओं ओं हूं
ह्रीं फ्रें छीं स्त्रीं श्रीं क्रों नमो धनकाल्यै विकरालरूपिणि धनं देहि देहि दापय दापय
क्षं क्षां क्षि क्षीं क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं क्षूं क्षौं क्षः क्रों क्रोः आं ह्रीं ह्रीं हूं हूं नमो
नमः फट् स्वाहा धनकालिके, ओं ऐं क्लीं ह्रीं हूं सिद्धिकाल्यै नमः सिद्धिकालि,
ह्रीं चण्डाट्टहासिनि जगद्प्रसनकारिणि नरमुण्डमालिनि चण्डकालिके क्लीं श्रीं हूं फ्रें
स्त्रीं छीं फट् फट् स्वाहा चण्डकालिके, नमः कमलवासिन्यै स्वाहालक्ष्मि ओं श्रीं ह्रीं
श्रीं कमले कमलालये प्रसीद प्रसीद श्रीं ह्रीं श्रीं महालक्ष्म्यै नमः महालक्ष्मि, ह्रीं नमो
भगवति माहेश्वरि अन्नपूर्ण स्वहा अन्नपूर्णे, ओं ह्रीं हूं उत्तिष्ठपुरुषि कि स्वपिपि
भयं मे समुपस्थितं यदि शक्यमशक्यं वा क्रोधदुर्गे भगवति समय स्वाहा हूं ह्रीं ओ,
वनदुर्गे ह्रीं स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर घोरघोरतरतनुरूपे चट चट प्रचट प्रचट कह कह
रम रम बन्ध बन्ध घातय घातय हूं फट् विजयाघोरे, ह्रीं पम्दावति स्वाहा पम्दावति,
महिषमर्दिनि स्वाहा महिषमर्दिनि, ओं दुर्गे दुर्गे रक्षिणि स्वाहा जयदुर्गे, ओं ह्रीं दुं
दुर्गायै स्वाहा, ऐं ह्रीं श्रीं ओं नमो भगवति मातङ्गेश्वरि सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि
सर्वदुष्टमृगवशंकरि सर्वप्रहवशंकरि सर्वसत्त्ववशङ्करि सर्वजनमनोहरि सर्वमुखरञ्जिनि
सर्वराजवशङ्करि सर्वलोकममं मे वश मानय स्वाहा, राजमातङ्गि उच्छिष्टमातङ्गिनि
हूं ह्रीं ओं क्लीं स्वाहा उच्छिष्टमातङ्गि, उच्छिष्टचाण्डालिनि सुमुखि देविमहापिशाचिनि
ह्रीं ठः ठः ठः उच्छिष्टचाण्डालिनि, ओं ह्रीं वगलामुखि सर्वदुष्टानां मुखं वाचं स्तम्भय
जिह्वां कीलय कीलय बुद्धिं नाशय ह्रीं ओं स्वाहा वगले, ऐं श्रीं ह्रीं क्लीं धनलक्ष्मि ओं
ह्रीं ऐं ह्रीं ओं सरस्वत्यै नमः सरस्वति, आं ह्रीं हूं भुवनेश्वरि, ओं ह्रीं श्रीं हूं क्लीं आं
अश्वारूढायै फट् फट् स्वाहा अश्वारूढे, ओं ऐं ह्रीं नित्यविलन्ने मदद्रेव ऐं ह्रीं स्वाहा
नित्यविलन्ने । स्त्रीं क्षमकलहहसव्यू [बालाकूट] [वगलाकूट]
..... [त्वरिताकूट] जयभैरवि श्रीं ह्रीं ऐं क्लीं लौः अं आं इं राजदेवि राजलक्ष्मि

ग्लं ग्लां ग्लि ग्लीं ग्लुं ग्लूं ग्लूँ ग्लुँ ग्लूं ग्लें ग्लैं ग्लौं ग्लौँ ग्लः क्लीं श्रीं ध्रीं ऐं ह्रीं क्लीं
 पौं राजराजेश्वरि ज्वल ज्वल शूलिनि दुष्टग्रहं प्रस स्वाहा शूलिनि, ह्रीं महाचण्डयोगे-
 श्वरि ध्रीं ध्रीं ध्रीं फट् फट् फट् फट् फट् जय महाचण्डयोगेश्वरि, श्रीं ह्रीं क्लीं प्लूं ऐं
 ह्रीं क्लीं पौं धीं क्लीं सिद्धिलक्ष्म्यै नमः क्लीं पौं ह्रीं ऐं राज्यसिद्धिलक्ष्मि ओं क्रः हूं आं
 क्रों स्त्रीं हूं क्षौं ह्रां फट् [त्वरिताकूट] [नक्षत्रकूट] सकललम
 क्षत्रं [ग्रहकूट] * * * * * मन्त्रकक्षरस्त्रीं [काम्यकूट] * * * * * यम्लत्रीं [पार्श्वकूट]
 [कामकूट] * * * * * ग्लक्षकमह्व्यञ्जं हल्लव्यकञ्जं मफलहलहव्यम्
 म्लव्यवञ्जं [शंखकूट] * * * * * म्लक्षकसहल्लं क्षम्लन्नसहसहक्षकलस्त्रीं रक्षलहमसहकञ्जं
 [मत्स्यकूट] * * * * * [त्रिशूलकूट] * * * * * ज्ञसख्यमञ्जं हक्षमलीं ह्रीं ह्रीं हूं क्लीं
 स्त्रीं ऐं क्रौं छ्रीं फ्रें क्रीं ग्लक्षकमह्व्यञ्जं हूं अघोरे सिद्धि मे देहि दापय स्वाहा अघोरे,
 ओं नमश्चामुण्डे करङ्किणि करङ्कमालाधारिणि किं किं विलम्बमे भगवति, शुष्काननि खं
 खं अन्त्रकरावनद्वे भो भो वलग वलग कृष्णभुजङ्गवेष्टिततनुलम्बकपाले हृष्ट हृष्ट
 हृष्ट हृष्ट पत पत पताकाहस्ते ज्वल ज्वल ज्वालामुखि अनलनखखट्वाङ्गधारिणि
 हाहा चट्ट चट्ट हूं हूं अट्टाट्टहासिनि उड्ड उड्ड वेतालमुखि अकि अकि स्फुलिङ्ग-
 पिङ्गलाक्षि चल चल चालय चालय करङ्कमालिनि नमोऽस्तु ते स्वाहा विश्वलक्ष्मि,
 ओं ह्रीं क्षीं द्रीं शीं क्रीं हूं फट् यन्त्रप्रमथिनि ख्रं लीं छ्रीं क्रीं ओं ह्रीं फ्रें चण्डयोगे-
 श्वरि कालि फ्रें नमः चण्डयोगेश्वरि, ह्रीं हूं फट् महाचण्डभैरवि ह्रीं हूं फट् स्वाहा
 महाचण्डभैरवि, ऐं ह्रीं क्लीं फ्रें ऐं ह्रीं श्रीं त्रैलोक्यविजयायै नमः स्वाहा त्रैलोक्य-
 विजये, ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ह्रीं जयलक्ष्मि युद्धे मे विजयं देहि ह्रीं आं क्रों फट् फट् फट्
 स्वाहा जय लक्ष्मि । [अतिचण्ड बीज] महा प्रचण्ड भैरवि हूं फ्रों ? [टकारयुक्त
 अतिचण्ड बीज] फ्रटं हूम्लत्रीं बफ्रटं ब्रकम्लबलकलञ्जं रफ्रटं महामन्त्रेश्वरि,
 ओं ह्रीं श्रीं क्लीं हौं हूं वज्रप्रस्तारिणि ठः ठः वज्रप्रस्तारिणि, ओं ह्रीं नमः
 परमभीषणे हूं हूं नरकङ्कालमालिनि फ्रें फ्रें कात्यायनि भ्यान्नचर्मवृत्तकटि क्रीं क्रीं
 श्मशानचारिणि नृत्य नृत्य गाय गाय हस हस हूं हूं कारनादिनि क्रों क्रों शववाहिनि
 मां रक्ष रक्ष फट् फट् हूं हूं नमः स्वाहा कात्यायनि, ऐं ह्रीं श्रीं घैं सैं फैं रैं स्ह्रौः षां
 मीं थूं ह्रां [?] ह्रीं हूं [योगिनी कूट] हसख्रफ्रें शिवशक्तिसमरसचण्ड-
 कापालेश्वरि हूं नमश्चण्डकापालेश्वरि, ऐं क्रीं क्लीं पौं सखकलक्षमध्यबलीं क्लीं ध्रीं
 ध्रीं क्लीं श्रीं ध्रीं महासुवर्णकूटेश्वरि कमलक्षसहल्लूं श्रीं ह्रीं ऐं नमः स्वाहा
 सुवर्णकूटेश्वरि ऐं ह्रीं श्रीं आं ग्लीं हूं आं अं नमो भगवति वार्तालि वार्तालि वाराहि
 वाराहि वराहमुखि ऐं ग्लूं अन्धे अन्धिनि नमः रुन्धे रुन्धिनि नमः जम्भे जम्भिनि नमः
 मोहे मोहिनि नमः स्तम्भे स्तम्भिनि नमः सर्वदृष्टे प्रदुष्टानां सर्वबाक् चित्तक्षुःश्रोत

मुखगतिजिह्वास्तम्भं कुरु कुरु शीघ्रं वशं कुरु कुरु ऐ क्रीं श्रीं ठः ठः ठः ठः ठः ओं
 ऐं हूं फट् ठः ठः ओं ग्लूं ह्रीं वार्तालि वाराहि वाराहि ग्लूं ओं चण्डवार्तालि ऐं ह्रीं श्रीं
 आं ग्लूं ईं वार्तालि वार्तालि वाराहि वाराहि शत्रून् दह दह प्रस प्रस ईं आं ग्लूं हुं फट्
 जय वार्तालि ऐं ह्रीं श्रीं [महाबीज]स्त्रीः ओं ह्रीं हूं फें राज्यप्रदे खफें हसखफें
 उग्रचण्डे रणमदिनि हूं फें छीं स्त्रीं सदा रभ रक्ष त्वं रूपं मां रूपं च जूं सः मृत्युहरे
 नमः स्वाहा, अः उग्रचण्डे ऐं [योगिनीकूट]हसखफें हसखफ्रीं औं ह्रीं
 हसफें हूं फें उग्रचण्डे [चण्डेश्वर महाप्रेत बीजे]स्वाहा श्मशानोग्रचण्डे ऐं ऐं
 ऐं हसखफ्रीं [अमृतकूट]खफ्रीं हसखफ्रीं रुद्रचण्डायै रहीं नमः स्वाहा रुद्रचण्डे ।
 ऐं ऐं ऐं ऐं [फेत्कारी कूट वामनेत्र विभूषित] चण्डकूटे खफें ग्लक्षकमह्व्य्री
 प्रचण्डायै नमः स्वाहा प्रचण्डे, ऐं ऐं ऐं ऐं हसखफें ह्रीं [सन्धिकूट]चण्ड-
 नायिकायै नमः तूं नमः स्वाहा चण्डनायिके, ऐं ऐं ऐं ऐं हसखफें हसखफूं
 [चण्डेश्वरकूट ईकार विन्दु युक्त महाप्रेत बीज]क्लीं नमः स्वाहा चण्डे महादेवि,
 ऐं ऐं ऐं ऐं हसखफ्रीं चण्डवत्यै क्ष्म्लूं नमः स्वाहा चण्डवति, ऐं ऐं ऐं ऐं
 हसखफें क्ष्म्लकस्हरयतूंखफ्रीं [अतिप्रेत] अतिचण्डायै नमः ग्लूं नमः स्वाहा
 अतिचण्डे, ऐं ऐं ऐं ऐं हसखफें[श्मशान कूट] खफ्रीं [महाप्रेत] चण्डिकार्य
 द्वै नमः स्वाहा चण्डिके, ऐं ऐं ऐं ऐं हसखफें, स्त्रीं क्लीं हूंक्लीं कात्यायन्यै
 खफें कामदायिन्यै हूं नमः स्वाहा ज्वालाकात्यायनि, ऐं ऐं ऐं ऐं क्लीं हूं श्रीं हर्षीं
 महिषमदिनि श्रीं ऐं ऐं ऐं ऐं उन्मत्तमहिषमदिनि ऐं ऐं ऐं ऐं [नक्षत्रकूट शंखकूट]
 महामहेश्वरि तुम्बुरेश्वरि स्वाहा तुम्बुरेश्वरि, ओं ह्रीं क्लीं हूं ग्लूं आं ऐं हूं स्त्रीः फें
 चैतन्यभैरवि फें फें स्त्रीः क्रों आं ऐं ग्लूं हूं क्लीं ह्रीं ओं फट् ठः ठः चैतन्य भैरवि, ऐं
 ऐं ऐं ऐं मुण्डमधुमत्यै शक्ति भूतिन्यै ह्रीं ह्रीं ह्रीं फट् मधुमति । वदवद वाग्वादिनि
 स्त्रीः क्लिलकलेदिनि महाक्षोभं कुरु स्त्रीः वाग्वादिनि, भैरवि ह्रीं फें खफें क्लीं पूर्णेश्वरि
 सर्वकामान् पूरय ओं फट् स्वाहा पूर्णेश्वरि, ऐं ऐं ऐं ऐं रत्तरक्ते महारक्त
 चामुण्डेश्वरि अवतर अवतर स्वाहा रक्तचामुण्डेश्वरि माहेशि, ओं ह्रीं श्रीं त्रिपुरा-
 वागीश्वर्यै नमः त्रिपुरावागीश्वरि, हसें [मारकूट] [महाप्रेत बीज]
 कालभैरवि [निशाकूट कूर्चकूट तुङ्गप्रतुङ्गकूट] चण्डवारणि,
 ओं अधोरे हा हा घोरे घोरघोरतरे हूं सर्वशर्वशर्वे हूं नमस्ते रुद्ररूपे
 हः हः ओं घोरे, ह्रीं श्रीं क्रों क्लूं ऐं क्रों छीं फें क्रीं खफें हूं अधोरे
 सिद्धि मे देहि दापय स्वाहा क्षूं अधोरे, ओं ह्रीं फें हूं महादिग्वीरे [महादिगम्बरि]
 ऐं श्रीं क्लीं आं मुक्तकेशि चण्डाट्टहासिनि छीं स्त्रीं क्रीं ग्लूं मुण्डमालिनि ओं स्वाहा
 दिगम्बरि । ओं ऐं ह्रीं कामकलाकालेश्वरि सर्वमुखस्तम्भिनि सर्वजनमनोहरि सर्वजन

वशङ्करि सर्वदुष्टनिर्मदिनि सर्वस्त्रीपुरुषार्कषिणि छिन्धि शृङ्खलां त्रोटय त्रोटय
 सवशतून् जम्भय जम्भय द्विषान् निर्दलय निर्दलय सर्वान् स्तम्भय स्तम्भय मोहनास्त्रेण
 द्वेषिणः उच्चाटय उच्चाटय सर्ववश्यं कुरु कुरु स्वाहा देहि देहि सर्वं कालराट्यै कामिन्यै
 गणेश्वर्यै नमः कालरात्रि, [ओं ऐं आं ईं ङं ऐं ह्रीं] भगवति किरातेश्वरि विपिन-
 कुसुमावतंसिनिकर्णे भुजगनिर्मोककञ्चुकिनि ह्रीं ह्रीं हूं हूं कह कह ज्वल ज्वल
 प्रज्वल प्रज्वल सर्वसिद्धि दद दददेहि देहि दापय दापय सर्वशतून् दह दह बन्ध
 बन्ध पठ पठ [पच पच] मथ मथ विध्वंसय विध्वंसय हूं हूं हूं फट् नमः स्वाहा
 किरातेश्वरि, ऐं ऐं ऐं ऐं वज्रकुब्जिके हसखफीं प्राणेशि त्रैलोक्यार्कषिणि ह्रीं क्लीं
 अङ्गद्राविणि स्मराङ्गने अनघे महाक्षोभकारिणि ऐं क्लीं ग्लौः ग्लं ग्लां ग्लिं ग्लीं ग्लूं
 ग्लूं ग्लूं ग्लूं ग्लूं ग्लूं ग्लूं ग्लौं ग्लौं ग्लौं वज्रकुब्जिके, नमो भगवति घोरे
 महेश्वरि हसखफीं देवि श्रीकुब्जिके रह्नीं स्य्रीं स्यूं डजणनम अघोरामुखि छां छीं छूं
 किलि किलि विच्चे पादुकां पूजयामि नमः समयकुब्जिके, ओं ऐं ह्रीं क्लीं फ्रें हसफीं
 हसखफे क्षह्मलव्यीं भगवति विच्चे घोरे हसखफे ऐं श्री कुब्जिके, रह्नीं रह्नीं स्हौं
 डजणनम अघोरामुखि छां छीं छूं किलि किलि विच्चे स्त्रीं हूं स्हौः पादुकां पूजयामि नमः
 स्वाहा, मोक्षकुब्जिके नमो भगवति सिद्धे महेशानि हसफां हसफीं हसफूं कुब्जिके
 रह्नां रह्नीं रह्नीं खगे ऐं अघोरे अघोरामुखि किलि किलि विच्चे पादुकां पूजयामि नमः
 भोगकुब्जिके, ऐं ह्रीं श्रीं हसखफे श्यौं श्यौं ? भगवत्यम्ब [प्राभातिककूट सकारादि
 युक्त प्राभातिककूट].....कुब्जिकार्ये हसकलक्रीं यां ग्लौं ठौं.....ऐं क्रूं डजणनम
 अघोरामुखि छां छीं छूं किलि किलि विच्चे ओं श्यौं हसखफे श्रीं ह्रीं ऐं जयकुब्जिके
 ऐं ह्रीं श्रीं सहसखफीं स्हौं भगवत्यम्ब [प्राभातिककूट सकारादियुक्त प्राभातिककूट
 ईकारयुक्त] कुब्जिके [बालाकूट].....[ईकारयुक्त बालाकूट].....[बालाकूट
 ऊकारयुक्त] डजणनम अघोरामुखि छां छीं किलि किलि विच्चे फट् स्वाहा हूं फट्
 स्वाहा नमः ऐं ऐं ऐं सिद्धिकुब्जिके, ऐं ह्रीं श्रीं हसखफीं स्हौः म्लक्षकसहहूं म्लक्षक
 सहहूं सहफीं ?.....[षष्ठ स्वर विहीनं तु कलाबीजेन भूषितम् । एतद्बीजं
 सभाभाष्य] कुब्जिके ह्रीं ह्रीं आगच्छ आगच्छ आवेशय आवेशय वेधय वेधय ह्रीं
 ह्रीं म्लक्षकसहहूं म्लक्षकसहहूं नमः स्वाहा आवेशकुब्जिके [महेन्द्रकूट].....
 हसखफे [पित्सकूट].....[माज्जर मणि ऋषि सारङ्ग कूटानि] ऐं ऐं ऐं ऐं ऐं
 कालि कालि महाकालि मांसशोणितभोजिनि हां ह्रीं हूं रक्तकृष्णमुखि देवि
 मा मां पश्यन्तु शत्रवः श्री हृदयशिवदूति श्री पादुकां पूजयामि हां हृदयाय
 नमः हृदय शिवदूति, ऐं ऐं ऐं ऐं ऐं नमो भगवति दुष्टचाण्डालिनि रुधिर-
 मांसभक्षिणि कपालखट्वाङ्गधारिणि हन हन दह दह पच पच मम शतून् ग्रस ग्रस

मारय मारय हूं हूं हूं फट् स्वाहा शिरः शिवदूति श्रीपादुकां पूजयामि ह्रीं शिरसे
 स्वाहा शिरःशिवदूति, ऐं ऐं ऐं ऐं हसखफ्रां हसखफ्रीं हसखफ्रूं महापिङ्गलजटाभारे
 विकटरसनाकराले सर्वसिद्धि देहि देहि दापय दापय शिखाशिवदूति श्री पादुकां
 पूजयामि हूं शिखायै वषट् शिखाशिवदूति, ऐं ऐं ऐं ऐं महाश्मशानवासिनि घोरदृ-
 हामिनि विकटतुङ्गकोकामुखि ह्रीं क्लीं श्रीं महापातालतुलितोदरि भूतवेताल
 सहचारिणि अनघे कवचशिवदूति श्रीपादुकां पूजयामि कवचाय हूं कवचशिवदूति,
 ऐं ऐं ऐं ऐं लेलिहानरसनाभयानके विस्रस्तचिकुरभारभासुरे चामुण्डाभैरवीडाकिनी-
 गणपरिवृते फ्रें छ्रें हूं आगच्छ आगच्छ सान्निध्यं कल्पय कल्पय त्रैलोक्यडामरे महा-
 पिशाचिनि नेत्रशिवदूति श्रीपादुकां पूजयामि नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रशिवदूति । ऐं ऐं ऐं ऐं
 गुह्यातिगुह्यकुब्जिके हूं हूं हूं फट् मम सर्वोपद्रवान् मन्त्रतन्त्रईलि[ति] यन्त्र चूर्णप्रयोगादि
 कान् परकृतान् करिष्यन्ति तान् सर्वान् हन हन मथ मथ मर्दय मर्दय दंष्ट्राकरालि
 फ्रें हूं फट् गुह्यातिगुह्यकुब्जिके अस्त्रशिवदूति श्रीपादुकां पूजयामि अस्त्राय फट् अस्त्र
 शिवदूति, ऐं ऐं ऐं ऐं हूं हूं हूं हूं हूंकारघोरनादविद्राविद्राविजगत्त्रये ह्रीं ह्रीं ह्रीं
 प्रसारितायुतभुजे महावेगप्रवाविते क्लीं क्लीं क्लीं पदविन्यासत्रासितसकलपाताले श्रीं श्रीं
 श्रीं व्यापकशिवदूति जितेन्द्रिये परमशिवपर्यङ्कशायिनि छीं छीं छीं गलद्गधिरमुण्डमाला-
 धारिणि घोरघोरतररूपिणि फ्रें फ्रें फ्रें ज्वालामालि पिङ्गजटाजूटे अचित्त्यमहिमबल
 प्रभावे स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं दैत्यदानवनिक्वन्तनि सकलसुरासुरकार्यसाधिके ओं ओं ओं फट्
 नमः स्वाहा व्यापकशिवदूति, ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ऐं क्रौं ह्रीं आं हूं..... [महापुरुष]
 ह्रीं ग्लूं क्रौं हसखफ्रें फ्रों क्रूं छ्रीं फ्रें क्लीं ब्लीं क्लूं स्त्रीः स्फ्रें छ्रीं जूं ब्री
 कालसंकर्षिणि हूं हूं स्वाहा कालसंकर्षिणि, ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं हसखफ्रें हूं हूं कुक्कुटि
 क्रीं आं क्रों फ्रें फ्रों फट् फट् स्वाहा कुक्कुटि, ओं ह्रीं क्लीं स्त्रीं फ्रें भ्रमराम्बिके
 शतृमदिनि आं क्रों ह्रीं हूं छ्रीं फट् फट् नमः स्वाहा ओं भ्रमराम्बिके, फ्रों धनदे ह्रीं
 सां सीं सूं संकटादेवि संकटेभ्यो मां तारय तारय श्रीं क्लीं ह्रीं आं फट् स्वाहा संकटा-
 देवि, ओं क्रों ह्रीं भोगवति ओं ह्रीं यं रं लं वं शं षं सं हं क्षं षं सं हं क्षं षः सः हः
 क्षः हूं नमोः भगवति महार्णवेश्वरि त्रैलोक्यप्रसनशीले आं ईं ऊं फट् स्वाहा
 महार्णवेश्वरि, आं क्षीं पीं चूं भगवति घूं जूं [प्रभातकूट]..... स्लक्षक सहहूं
 चण्डझङ्कारकापालिनि जयकङ्केश्वरि ठः ठः जयकङ्केश्वरि, ओं ह्रीं आं शवरेश्वर्ये नमः
 शवरेश्वरि । ओं ऐं आं ह्रीं श्रीं क्लीं हूं फ्रें छ्रें हसखफ्रें पिङ्गले पिङ्गले महापिङ्गले
 क्रीं हूं फ्रें छ्रीं स्त्रीः क्रीं क्रों फ्रें स्त्रीं श्रीं फ्रों..... ब्लीं ब्रीं ठः ठः सिद्धिलक्ष्मि ओं ऐं ह्रीं
 क्लीं भगवति महामोहिनि ब्रह्मविष्णु शिवादिसकलसुरासुर मोहिनिसकलं जनं मोहय
 मोहय वशीकुरु वशीकुरु कामाङ्गद्राविणि कामाङ्गशे स्त्रीं स्त्रीं स्त्रीं क्लीं श्रीं ह्रीं ऐं

सर्वोत्पातान् प्रशमय प्रशमय क्लीं श्रीं स्त्रीं फ्रं नमः स्वाहा वज्रवाराहि, ओं ह्रीं
 क्षौं क्रौं हं हं हं ह्यग्रीवेश्वरि चतुर्वेदमयि फ्रं स्त्रीं हं सर्वविद्यानां मय्यधिष्ठानं कुरु
 कुरु स्वाहा ह्यग्रीवेश्वरि, ओं ऐं आं ह्रीं स्तः परमहंसेश्वरि कैवल्यं साधय स्वाहा
 परमहंसेश्वरि, ओं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं क्लीं क्लीं निर्विकारस्थचिदानन्दघनरूपायै
 मोक्षलक्ष्म्यै अमितानन्तशक्तितत्त्वायै क्लीं क्लीं श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ओं मोक्षलक्ष्मि ओं क्रीं
 नमो ब्रह्मवादिन्यै क्रीं ओं नमः स्वाहा, ह्रीं क्लीं हं फ्रं शातकर्णि महाघोररूपिणि ओं
 श्रीं स्त्रीं फट् फट् स्वाहा शातकर्णि, ओं ओं ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल महेश्वरि
 सर्वमुखरूपे जातवेदसि ब्रह्मास्त्रेण नाशय सचराचरं जगत् स्वाहा जातवेदसि, ओं आं
 ऐं क्रौं क्रीं श्रीं क्लीं हं फ्रं महानीले प्रलयाटोपघोरनादधुवुरे आत्मानमुपशमय जूं सः
 स्वाहा महानीले, ओं क्लीं क्रां क्लीं ब्रह्मविद्ये जगद्ग्रसनशीले महाविद्ये ह्रीं हं ह्रीं
 विष्णुमाये क्षोभय क्षोभय क्लीं क्रौं आं स्त्रीं शिवे सर्वास्त्राणि ग्रस ग्रस हं फट्; ओं स्त्रीं
 वगलामुखि सर्वशत्रून् स्तम्भय स्तम्भय ब्रह्मशिरसे ब्रह्मास्त्राय हं क्लीं स्त्रीं ओं नमः
 स्वाहा विष्णुमाये, ओं ह्रीं फ्रं छ्रं श्रीं क्लीं हं स्त्रीं गुह्येश्वरि महागुह्यविद्या-
 सम्प्रदायबोधिके आं क्रौं ग्लूं फट् कृष्णलोहिततनूदरि हौं हां हीं फट् नमः ठः ठः
 गुह्येश्वरि, ओं नमो श्वेतपुण्डरीकासनायै प्रतिसमयविजयप्रदायै भगवत्यै अपरा-
 जितायै क्रः श्रीं क्लीं फट् स्वाहा ओं अपराजिते, ओं ह्रीं हं हां महाविद्ये मोहय
 विश्वकर्मकम् ऐं श्रीं क्लीं त्रैलोक्यमावेशय हं फट् फट् महाविद्ये, ऐं स्त्रीः छ्रं डलखल
 हृक्षकमय्य् एह्येहि भगवति वाभ्रवि महाप्रलयताण्डवकारिणि गगनग्रासिनि श्रीं हं
 स्त्रीं शत्रून् हन हन सर्वैश्वर्यं दद दद महोत्पातान् विध्वंसय विध्वंसय सर्वरोगान्
 नाशय नाशय ओं श्रीं क्लीं हौं आं महाकृत्याभिचारग्रहदोषान् निवारय निवारय मथ मथ
 क्रौं जूं ग्लूं हसखफीं छ्रं स्वाहा वाभ्रवि, ओं ह्रीं श्रीं हं भगवति महाडामरि डमरुहस्ते
 नीलपोतमुखि जीवब्रह्मगलनिष्पेषिणि, स्त्रीं फ्रं छ्रं महाश्मशानरङ्गचचरी
 गायिके तुरु तुरु मदं मदं मर्दय मर्दय हसख्रं स्वाहा डामरि, ओं ह्रीं फ्रं वेतालमुखि
 चर्चिके हं स्त्रीं ज्वालामालि विस्फुलिङ्गरमणि महाकापालिनि कात्यायनि श्रीं
 क्लीं छ्रं कह कह धम धम ग्रस ग्रस आं क्रौं हौं नरमांसरुधिरपरिपूरितकपाले ग्लूं
 क्लीं ब्लूं णीं णीं णीं फट् फट् स्वाहा चर्चिके, ह्रीं ह्रीं महामङ्गले महामंगलदायिनि
 अभये भयहारिणि स्वाहा अभये, ओं ऐं क्रौं हौं स्त्रीः उत्तानपादे एकवीरे हस-हस गाय
 गाय नृत्य नृत्य रक्ष रक्ष क्षूं फ्रौं जूं ब्रीं क्लूं पाशवण्टामुण्डखट्वाङ्गधारिणि फट् फट्
 नमः ठः ठः एकवीरे, ओं ह्रीं हं ऐं श्रीं क्लीं आं क्रौं हौं भगवति महाघोरकरालिनि
 तामसि महाप्रलयताण्डविति चर्चरीकरतालिके जय जय जननि जम्भ जम्भ महाकालि
 आवेशिन्यै फट् स्वाहा आवेशिनि, ओं ह्रीं श्रीं क्लीं स्त्रीं छ्रं हं फट् करालिनि
 मायूरिशिखिपिच्छिकाहस्ते सद्यो धनं छ्रं क्लीं पां स्त्रीं ऋक्षकर्णि जालन्धरि मा मां

द्विपन्तु शत्रवः नन्दयन्तु भूपतयो भयं मोचय हूं फट् स्वाहा मायूरि, ओं ऐं ग्लूं क्रौं
 इन्द्राक्षि हूं हूं हूं फट् फट् फट् स्वाहा इन्द्राक्षि, क्रीं क्रौं क्रूं क्रां ह्रीं फ्रों घोणकि
 घोणकिमुखि तुभ्यं नमः स्वाहा घोणकि, ऐं ह्रीं श्रीं हूं क्लीं फ्रें छ्रीं फ्रें ह्रसखफ्रें
 भीमादेवि भीमनादे भीमकरालि क्षूं ह्रसखफ्रीं फ्रों श्रीं सिद्धेश्वरि सहकह्रीं सहकहलह्रीं
 सकलहकह्रीं महाघोरघोरतरे भगवति भयहारिणि मां द्विपतो निर्मूलय निर्मूलय
 विद्रावय विद्रावय उत्सादय उत्सादय महाराज्यलक्ष्मीं वितरय वितरय देहि देहि दापय
 दापय ख्रूं ह्रसखफ्रीं ग्लूं स्तौः हौं हूं भौं ब्लीं हौं जय जय राक्षसक्षयकारिणि ओं ह्रीं
 हूं ठः ठः फट् फट् फट् नमः स्वाहा भीमादेवि, ओं ऐं श्रीं ह्रीं हूं फ्रें ख्रूं ह्रसखफ्रीं
 ह्रसख्रूं फ्रें प्रविश संसारं महामाये फ्रें फट् ब्रह्मशिरोनिकृन्तनि विष्णुतनुनिदंलनि
 जे जम्भिके स्तें स्तम्भिके छिन्दि छिन्दि भिन्दि भिन्दि दह दह मथ पच पच
 पञ्चशवारूढे पञ्चागमप्रिये ग्लूं ब्लीं छ्रीं श्रीं क्लीं फ्रें पञ्चपाशुपतास्त्रधारिणि हूं
 हूं हूं फट् फट् स्वाहा ब्रह्मनिकृन्तनि ओं नमः परशिवविपरीताचारकारिणि ह्रीं
 श्रीं क्लीं छ्रीं स्त्रीं महाघोरविकरालिनि खण्डार्धशिरोधारिणि भगवत्युग्रे फ्रें छ्रें ह्रसफ्रीं
 ह्रसखफ्रें.....[प्राभातिककूट] म्लक्षकसहहूं हूं फट् स्वाहा, ह्रीं हूं
 अघमस्तके क्रीं ओं हूं फ्रें स्त्रीं फ्रों चण्डखेचरि ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल निर्मासदेहे
 ठः ठः चण्डखेचरि, ओं नमः प्रचण्डघोरदावानलवासिन्यै ह्रीं हूं समयविद्याकुल-
 तत्त्वधारिण्यै महामांसरुधिरप्रियायै छ्रीं स्त्रीं क्लीं धूमावत्यै सर्वज्ञतासिद्धिदायै
 फ्रें फट् स्वाहा धूमावति । ऐं ह्रीं आं ह्रां सौः क्लीं महाभोगिराज
 भूषणे सृष्टिस्थितिप्रलयकारिणि हूं हूंकारनादभूरिकालनाशिनि भ्रामरि भ्रामरि
 डमरुभ्रामिणि ऐं क्ली स्फ्रों छ्रीं स्त्रीं फ्रें छ्रें ह्रसखफ्रीं ह्रसख्रूं फट्
 नमः स्वाहा तामसि, ओं ऐं समरविजयदायिनि मत्तमातङ्गयायिनि श्रीं आं क्रः
 भगवति जयन्ति समरे जयं देहि देहि मम शत्रून् विध्वंसय विध्वंसय विद्रावय विद्रावय
 भञ्ज भञ्ज मर्दय मर्दय तुरु तुरु श्रीं क्लीं स्त्रीं नमः स्वाहा जयन्ति, ओं श्रीं आं क्रौं
 क्लीं हूं क्षूं हूं एकानंशे डमरुडामरि नीलाम्बरे नीलविभूषणे नीलनागासने सकल-
 सुरासुरान् वशे कुरु कुरु जन्यिके कन्यिके सिद्धदे वृद्धिदे छ्रीं स्त्रीं हूं क्लीं फ्रें हौं फट्
 स्वाहा एकानंशे, ऐं ब्रह्मवादिन्यै ब्रह्मरूपिण्यै ठः ठः ब्रह्मरूपिणि ओं ह्रीं श्रीं क्लीं णीं
 भगवति नीललोहितेश्वरि त्रिभुवनं रञ्जय रञ्जय सकलसुरासुरान् आकर्षयाकर्षय
 नमः स्वाहा नीललोहितेश्वरि, ऐं श्रीं त्रिकालवेदिन्यै स्वाहा त्रिकालवेदिनि, ओं श्रीं
 ह्रीं क्लीं स्त्रीं फ्रें हूं फट् ब्रह्मवेतालराक्षसि क्रीं क्षूं फ्रों विष्णुशवावतंसिके छ्रीं स्तौः
 ग्लूं महारुद्रकुणपारूढे ऐं आं हौं फट् फट् फट् नमः स्वाहा कोरङ्गि, ओं ऐं श्रीं ह्रीं
 क्लीं हौं हूं आं छ्रीं स्त्रीं हूं फ्रें क्रीं क्लीं स्वाहा रक्तदन्ति, कः क्लीं णीं फ्रें छ्रें

हसखफ्रीं हसखफें क्षरहीं जरक्रीं रहीं रशीं फट् स्वाहा भूतभैरवि, ऐं श्रीं आं ईं नमः
 षडाम्नायपरिपालिन्यै शोषिष्यै द्राविण्यै नामक्यै भ्रामक्यै जूं ब्लूं सीः कुलकोटिन्यै
 [कुलकोटिन्यै] काकासनार्यै फ्रें फट् ठः ठः कुलकुटिट्नि, ओं क्लीं ग्लूं ह्रीं स्त्रीं
 हूं फ्रें छीं फ्रों कामाख्यायै फट् स्वाहा कामाख्ये, ऐं आं ह्रीं स्त्रीः क्रों जूं चतुर-
 शीतिक्रीःमूर्तये विश्वरूपायै ब्रह्माण्डजठरायै ओं स्वाहा विश्वरूपे, आं ईं ऊं ऐं औं
 क्षेमङ्कर्यै ठः ठः क्षेमङ्करि, ऐं ओं ह्रीं क्लीं निगमागमबोधिते सद्योघन प्रदे [?]
 भगवति कुलेश्वरि हूं फट् ठः ठः कुलेश्वरि, ऐं क्लीं जगदुन्मादिन्यै कामाङ्कुशायै
 विश्वविद्राविण्यै स्त्रीपुरुषमोहिन्यै ह्रीं हूं स्त्रीं स्वाहा कामाङ्कुशे,
 ओं नमः सर्वधर्मध्वजायै सकलसमयाचारबोधितायै हूं तारिणि भगवति
 हाटकेश्वरि ग्लूं क्लीं भ्रूं द्रैं श्रीं ऐं फ्रों फ्रें खफें मम शत्रून् मारय मारय
 बन्धय बन्धय मर्दय मर्दय पातय पातय महेश्वरि धनधान्यायुरारोग्यैश्वर्यं देहि
 देहि दापय दापय ठीं धीं धीं प्रीं ह्रीं आं क्रों ऐं ओं नमः स्वाहा हाटकेश्वरि, ओं
 आं ऐं ह्रीं श्रीं शक्तिसौर्पाणि कमलासने उच्चाटय उच्चाटय विद्वेषय विद्वेषय हूं फट्
 स्वाहा शक्तिसौर्पाणि, ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं हूं छीं स्त्रीं फ्रें खफें हसफ्रीं हसखफें
 शलां रक्षीं जरक्रीं रहीं भगवति महामारि जगदुन्मूर्तिनि कल्पान्तकारिणि शिरोनिविष्ट-
 वामचरणे दिग्म्बरि समयकुलचक्रचूडालये मां रक्ष रक्ष त्राहि त्राहि पालय पालय
 प्रज्वलदावानलज्वालाजटालजटिले हं हं हं नमः स्वाहा महामारि, ओं ऐं रक्ताम्बरे
 रक्तलग्नगुलेपने महामांसरक्तप्रिये महाकान्तारे मां त्राहि त्राहि [श्रीं?] स्त्रीं क्लीं ह्रीं
 हूं फ्रें फट् स्वाहा मङ्गलचण्डि, ह्रीं फट् नमश्चण्डोग्रकालिनि परमशिवशक्ति
 सासरस्प्रनिर्वाणदायिनि नरकङ्कालघारिणि ब्रह्मविष्णुकुणपवाहिनि ऐं ओं फ्रें
 प्रत्यक्षं परोक्षं मां द्विषन्ति ये तानपि हन हन नाशय नाशय कूष्माण्डडाकिनीस्कन्द
 वेतालभयं नुद नुद कोकामुखि स्वाहा, ओं ह्रीं क्लीं फ्रें हूं ओं ह्रीं हूं श्मशानशिखा
 चारिण्यै भगवत्यै ज्वालाकाल्यै छीं स्त्रीं फ्रें क्रों फ्रों फट् नमः स्वाहा ज्वालाकालि,
 ऐं श्रीं क्लीं आं क्रों क्रों..... [अतिचण्ड] छीं स्त्रीं घोरनादकालि सिद्धि मे देहि
 सर्वविघ्नपुपशमय सिद्धिकरालि सिद्धिविकरालि हूं हूं फट् स्वाहा घोरनादकालि,
 ह्रीं हूं फ्रें खफें छीं उग्रकाल्यै खेचरीसिद्धिदायिन्यै परापरकुलचक्रनायिकायै ग्लूं क्रों
 स्त्रीं क्षीं क्लीं त्रिशूलझंकारिण्यै नमः स्वाहा उग्रकालि, ह्रीं स्त्रीः सीः क्रों ह्रीं फ्रें फ्रों
 हूं फट् वेतालकालि, श्रीं ह्रीं ऐं क्लीं क्रों भगवति संहारकालि ब्रह्माण्डं पिष पिष
 चूर्णय चूर्णय मां रक्ष रक्ष जं क्लीं हूं हूं हूं फट् फट् नमः स्वाहा संहारकालि, ओं
 ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं महाघोरविकटरूपायै ज्वलदनलवदनार्यै सर्वज्ञतासिद्धिदायै क्रों फ्रें
 हूं नमः फट् स्वाहा रौद्रकालि, फ्रें चण्डाट्टहासिनि खफें ब्रह्माण्डमर्दिनि हसफ्रीं ब्रह्म

विष्णुशिवभक्षिणि हसखफ्रे मृत्युमृत्युदायिनि.....[नक्षत्रकूट] भक्तसिद्धिविधायिनि
 म्लक्षकसहहू भगवति कृतान्तकालि हूं फट् रक्षक्री ऊं नमः फट् स्वाहा
 कृतान्तकालि, ओं ऐं श्रीं क्लीं फ्रें क्रीं छ्रीं स्त्रीं हूं भीमकालि क्रीं क्रीं धूं क्रीं व्रीं प्रेत
 शिवपर्यङ्कशायिनि महाभैरवविनादिनि पशुपाशं मोचय मोचय स्त्रीं फ्रें छ्रीं फ्रों चण्ड
 कालि हूं फट् फट् चण्डकालि, सौः ब्लीं ठौं प्रीं ईं धनकालि धनप्रदे धनं मे देहि दापय
 क्रीं फ्रें हूं विषधरवज्रिणि क्लीं श्रीं नमः स्वाहा धनकालि, ओं स्फ्रों.....
 [सुदीर्घकूटः] ब्लौं व्लौं घोरकालि विश्वं वशीकुरु वशीकुरु सर्वं काध्यं [कार्यं?] साध्य
 सांध्य करालि विकरालि छ्रीं स्त्रीं फ्रें प्रेताखडे प्रेतावतंसे ह्रीं श्रीं क्लीं राजानं मोहय
 मोहय हूं फट् नमः घोरकालि, ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं छ्रीं स्त्रीं फ्रें क्रीं फट् ठः ठः सन्नास
 कालि, क्रीं क्रीं ह्रीं ह्रीं हूं हूं लेखिहानरसनाकराले रोह्यमानसजीवशिवान-
 नक्षत्रमाले छ्रीं स्त्रीं फ्रें प्रेतकालि भगवति भयानके मम भयमपनय स्वाहा प्रेतकालि,
 ओं ऐं ह्रीं हूं क्लूं भ्रूं छ्रौं क्रः फ्रें प्रलयकालि प्रलयकारिणि नवकोटिकुलाकुल
 चक्रेश्वरि श्रीं घ्रीं ब्लूं म्लै ह्र्मीं परमशिवतत्त्वसमयप्रकाशिनि क्रः फट् स्वाहा प्रलय
 कालि, ओं क्रीं क्लीं श्रीं ऐं विभूतिकालि सम्पदं मे वितर वितर सौभ्या भव वृद्धिदा
 भव सिद्धिदा भव जय जय जीव जीव अं थ्यां इं ठीं उं ध्रीं एं प्रीं ठः ठः फट् फट् फट्
 नमः स्वाहा ओं ओं ओं विभूति कालि । ओं क्रों ह्रीं क्लीं छ्रीं फ्रें स्त्रीं श्रीं ऐं जयकालि
 परमचण्डे महासूक्ष्मविद्यासमयप्रकाशिनि ध्रौं प्लूं वफलूं नमः स्वाहा जयकालि, ऐं
 श्रीं ओं फ्रां फ्रीं फ्रूं फ्रें फ्रों फ्रौं भोगकालि हसखफ्रे हसखफ्रे फट् फट् फट् स्वाहा
 भोगकालि, हूं नमः कल्पान्तकालि भगवति भीमरावे खफहूं भौं फ्रूं झूं बं मेघमाले
 महामारीश्वरि विद्युत्कटाक्षे अरूपे बहुरूपे विरूपे ज्वलितमुखि चण्डेश्वरि रह्रीं ह्र्मीं
 स्वाहा कल्पान्तकालि, ओं छ्रीं ज्रीं ब्लीं डामरमुखि वज्रशरीरे हूं सन्तानकालि
 फट् ठः ठः मन्थान कालि [सन्तान कालि], ओं ह्रीं हूं रलहक्षसमहफ्र्छ्रीं कहलश्रीं
 हलक्षकमहमव्यं ऊं क्षम्लकस्हरयत्रुं क्षहनीं दुर्जयकालि हट्टायुधधारिणि वज्रशरीरे
 रश्रीं रह्रीं क्षहलीं कालविध्वंसिनि कुलचक्रराजेश्वरि रतां स्त्रीं स्तूं स्तृं स्त्रें स्त्रौं
 स्तौं स्तः फट् फट् फट् स्वाहा, दुर्जयकालि, ऐं आं ईं ऊं ह्रीं श्रीं क्लीं हूं घोराचार
 रौद्रे महाघोरवाडवाग्निं ग्रस ग्रस महाबले महाचण्डयोगेश्वरि नमः ठः ठः कालकालि,
 ऐं क्रूं ब्रूं [महा रुद्रान्त मस्तकः पयो बीजं "व"??] वज्रकालि महाबले ध्रौः ध्रौं सद्यो
 महाप्रपञ्चरूपे रौषिकानलं पत पत फेरमुखि योगिनीडाकिनीखेचरीभूचरी सु [ख]
 रूपिणि चक्रसुन्दरि महाकालि कापालि रीं णीं [ध्रीं] रक्षां कह कह त्वां प्रपद्ये तुभ्यं
 नमः स्वाहा वज्रकालि, ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं सिद्धियोनि महाराविणि परम गुह्याति
 गुह्य मङ्गले विद्याकालि ब्लौं ह्र्मीं फ्रीं ध्रीं स्त्रीं [स्कीं] [चान्तस्थ. कान्त एव च]

रछूं जूं प्रीं छीं श्रीवरी स्वरूपिणि शवरी पीवरी चंचिके भक्षिके रक्षिके हें वा ठः ठः
 ठः फट् फट् फट् विद्याकालि, ओं आं ईं ऐं प्रीं श्रीं श्रीं खूं झूं म्लौं खूं छूं दूं श्रीं
 यं यां यिं यीं युं यूं यूं यूं य्लूं यें यें यों यौं यः भौं स्वाहा शक्तिकालि, ओं
 हसखफें नमश्चण्डातिचण्डे मायाकालि कालवचचिनि महाङ्कुशे [नन्दनकूटं].....
 पातालनागवाहिनि गगनग्रासिनि ब्रह्माण्डनिष्पेपिणि हं हं हं नमो नमो नमः हूं हूं हूं
 ओं ह्रीं हूं क्रूं खूं महाचण्डवज्रिणि भ्रमरि भ्रामरि महाशक्तिचक्रकर्तरीकुलाण्व
 चारिणी फिं फां फें फूं फौं समय विद्यागोपिनि [किरीटीकूटं].....म्लब्धमीं
 स्हस्लमहजूं महाकालि समयलाभं कुरु कुरु विद्यां प्रकाशय प्रकाशय
 क्रां ह्रीं क्रौं क्रूं ह्रीं क्रं क्रः फट् स्वाहा महाकालि, ऐं परापररहस्यसाधिके
 कुलकालि फ्रें छीं स्त्रीं ह्रीं हूं क्लीं खूं हफ्रीं मक्षीः फट् फट् फट् कुलकालि,
 ओं ह्रीं क्लीं हूं फ्रें परापरपरमरहस्यकालिकुलक्रमपरम्पराप्रचारिणि
 भगवति नादकालि करालरूपिणि डलखलहक्षमखव्यूं [?] फ्रें ख्रें हसफीं
 हसखफें मम शतृन् मर्दय मर्दय चूर्णय चूर्णय पातय पातय नाशय नाशय
 भक्षय भक्षय सखवलक्षमध्रयव्लीं जलकहलक्षमध्रयीं सहलक्षत्रथीं [शृङ्खलाकूट]
[दण्ड कूट]..... नवकोटिकुलाकुलचक्रेश्वरि सकल
 गुह्यानन्ततत्त्वधारिणि कूं चूं टूं तूं पूं मां कृपय कृपय ह्रीं हूं फ्रें चतुरशीतिकोटि
 ब्रह्माण्डमृष्टिकारिणि प्रज्वलज्वलनलोचने वज्रसमदंष्ट्रायुधे दुनिरीक्ष्याकारे भगवति
 मुण्डकालि कह कह तुरु तुरु दम दम चट चट प्रचट प्रचट [हरिहराख्यं तत्कूटं]
 [कूटं कूटाख्यमेव च].....[पत्रकूटं].....
 सर्वसिद्धिं देहि देहि सर्वेश्वर्यं दापय दापय विद्बुदुज्ज्वलजटे विकटसटे महाविकटकटे
 ह्रीं क्लीं हूं छीं स्त्रीं फ्रें नमः ठः ठः मुण्डकालि, ओं ऐं आं श्रीं क्लीं ह्रीं क्षूं व्लीं
 स्हफ्यूं औं क्वीं धूमकालि सर्वमेव मे वशं कुरु कुरु पाहि पाहि जम्भिके करालिके पूतिके
 घोणिके खं खं खं फट् नमः धूमकालि, ऐं क्रौं फ्रें छीं क्लीं आज्ञाकालि ममाज्ञां
 राजानः शिरसा धारयन्तु हूं फट् स्वाहा आज्ञाकालि, ओं ह्रीं क्रौं ड्रीं ड्रूं तिग्मकालि
 तिग्मरूपे तिग्मातितिग्मे भ्रमं मोचय स्वं प्रकाशय स्वाहा तिग्मकालि, ओं ऐं ह्रीं छीं
 स्त्रीं फ्रें श्रीं क्लीं हूं महाकालि लेलिहानरसनाभयानके घोरतरदशनचर्चितब्रह्माण्डे
 चण्डयोगीश्वरीशक्तितत्त्वसहिते गां जां डां दां रां प्रचण्ड चण्डिनि [सद्योधनं ?]
 महामारीसहायिनि भगवति भयानके चामुण्डायोगिनीडाकिनीशाकिनीभैरवी
 मातृगणमध्यगे जय जय कह कह हस हस प्रहस प्रहस जम्भ जम्भ तुरु तुरु धाव
 धाव श्मशानवासिनि शववाहिनि नरमांसभोजिनि कङ्कालमालिनि फें फें फें तुश्यं
 नमो नमः स्वाहा महारात्रिकालि, हसखफें भगवति संग्रामकालि संग्रामे जयं देहि

देहि मां द्विषतो मम वशे कुरु कुरु पां पीं पूं पें पों ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल विद्युत्-
 केशि पातालनयनि ब्रह्माण्डोदरि महोत्पातं प्रशमय प्रशमय ह्रीं हूं छ्रीं स्त्रीं फ्रें नमः
 ठः ठः सङ्ग्रामकालि, ऐं फ्रें छ्रीं हूं धीं नक्षत्रनरमुण्डमालालङ्कृतार्यै चतुर्दशभुवन-
 सेवितपादपद्मार्यै भगवत्यै शवकालिकार्यै यूं रूं लूं वूं शूं षूं सूं हूं धूं दुष्टग्रहनाशिन्यै
 शुभफलदायिन्यै रुद्रासनार्यै रह्नी रयक्षी हं हं हं खं खं खं हूं हूं हूं डं डं डं फट्
 फट् फट् नमः ठः ठः शवकालि, ऐं ह्रीं क्रीं क्रीं क्रूं क्रें क्रैं क्रौं क्रौं [पूर्व सन्ध्यक्षरे
 हीनं नाद हीनं तथा प्रिये ?] क्षां क्षीं क्षूं क्ष्रं क्ष्रौं वमदग्निमुखि फेरुकोटिपरिवृते
 विस्त्रस्तजटाभारे भगवति नग्नकालि रक्ष रक्ष पाहि पाहि परमशिवपर्यङ्कनिवासिनि
 ग्रीं ध्रीं ज्रीं झ्रीं ड्रीं ड्रीं ध्रीं ध्रीं विकरालमूर्तिकतामुपहृत्य दर्शय हूं नमः
 स्वाहा नग्नकालि, आं क्रौं ऐं स्त्रोः [सर्गहीनं प्रेतबीजं त्रस्थनादकलान्वितम् ?] ध्रूं
 डूं ल्यूं ङै रूधिरकालिकार्यै निपीतबालनररुधिरार्यै त्वगस्थिचर्माविश्लिष्टार्यै महाश्मशान
 धावनप्रचलितपिङ्गजटाभारार्यै क्ष्रौं श्रौं च्रौं फ्रौं छ्रौं ममाभीष्टसिद्धि देहि देहि
 वितर वितर हूं डाकिनि राकिनि शाकिनि काकिनि लाकिनि हाकिनि सद्योधनानि
 नररुधिरं पिब पिब महामांसं खाद खाद ऐं ओं श्रीं ह्रीं क्लीं हूं फ्रें छ्रीं स्त्रीं फट् ठः ठः
 रुधिरकालि, क्रीं करङ्कधारिणि कङ्कालकालि प्रसीद प्रसीद विद्यामावाहयामि तवाज्ञया
 समागत्य मयि चिरं तिष्ठतु ठः ठः कङ्कालकालि, ओं ऐं श्रीं आं ऊं ह्रीं क्लीं हूं फ्रें.....
 [आतिचामुण्डा] क्लीं भगवति भयङ्करकालि त्रैलोक्यदुर्निरीक्ष्यरूपे नवकोटिभैरवी-
 चामुण्डाशतकोटिपरिवृते मम द्विषतो हन हन मथ मथ पच पच विद्रावय विद्रावय
 पातय पातय निः शेषय निः शेषय रह्नीं ह्रां ह्रीं हूं ह्रें ह्रैं ह्रौं ह्रौं नमः फट्
 भयङ्करकालि, ओं ह्रीं श्रीं क्लीं ध्रीं स्त्रीं फ्रें[भस्मली] [पाशहीनं भस्म
 बीजं षष्ठस्वरविभूषितम्]..... [तदेव वाग्भवयुतं ?]..... फ्रों ध्रों क्षरह्रीं
 अरक्षीं रक्षीं स्वाहा फेरुकोटि, ऐं हूं प्रण्डाक्षिवितते विकटकालि फां फीं फूं रह्रें रह्रें
 स्कीः स्कीः त्रुट त्रुट नमः ठः ठः विकटकालि क्रूं हूं आये माये ताये प्रचण्डचण्डे रक्षिणि
 भक्षिणि दक्षिणि ठः ठः करालकालि, ओं फ्रें सर्वाभयप्रदे सर्वसम्पत्प्रदे चटिनि वटिनि
 कटिनि स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर प्रां ग्रीं ग्रूं ग्रीं ग्रः नमः स्वाहा, फ्रें छ्रें ओं ऐं आं
 क्रौं क्रीं श्रीं ह्रीं क्लीं हूं छ्रीं स्त्रीं फ्रें ध्र्वीं क्रूं श्रूं क्रौं घोरघोरतरकालि ब्रह्माण्डवाहिणि
 निर्गतमस्तके जटाविधूननचकिततपोलोके ज्वालामालिनि संमोहिनि संहारिणि सन्ता-
 रिणि क्लां क्लीं क्लूं बलि गूह्ण गूह्ण खादय खादय भक्ष भक्ष सिद्धि देहि देहि मम
 शत्रून् नाशय नाशय मथ मथ विद्रावय विद्रावय मारय मारय स्तम्भय स्तम्भय जम्भय
 जम्भय स्फोटय स्फोटय विध्वंसय विध्वंसय उच्चाटयोच्चाटय हर हर तुरु तुरु दम दम मर्द
 मर्द भस्मीकुरु भस्मीकुरु सर्वभूतभयङ्करि सर्वशत्रुक्षयंकरि फ्रें छ्रें ह्रसफीं ह्रस्रुफें सर्वजन

सर्वेन्द्रियहारिणि त्रिभुवनमारिणि संसारतारिणि स्फों स्फों ज्यों क्षों म्लै क्लीं व्लीं श्रीं
 प्रसीद भगवति नमः स्वाहा, ह्रीं हूं क्लीं छीं घोरघोरतकालि ह्रीं फ्रें क्रों ग्लूं छीं स्त्रीं
 हूं स्फों छ्फें हसफ्रीं हसखफ्रें क्रैं स्ह्रौः फट् स्वाहा कामकलाकालि, छ्फें रहीं रज्जीं रज्जीं
 रक्षीं रछीं यहसखफ्रीं फट् कामकलाकालि, [परा] हूं फट् फ्रें काम-
 कलाकालिकायै नमः स्वाहा कामकलाकालि क्रों स्फों फ्रें ख्रें हूं कामकलाकालि,
 क्लीं क्रीं हूं क्रों स्फों कामकलाकालि स्फों क्रों हूं क्रों क्लीं स्वाहा कामकलाकालि सर्व
 शक्तिमयशरीरे सर्वमन्त्रमयविग्रहे महासौम्यमहाघोररूपधारिणि भगवति कामकला-
 कालि क्रः श्रीं क्लीं ऐं आं क्रों हूं छीं स्त्रीं फ्रें ख्रें क्रैं स्क्रों रक्षीं वं रहीं क्षह्म्लव्यञ्जं
 म्लक्षकसह हूं ह्रस्लहसकहीं स्हजहलक्षम्लवनञ्जं सग्लक्षमहरहूं हूं हूं हूं फट् फट्
 नमः स्वाहा—

इति कामकलाकाल्याः प्राणायुताक्षरीमन्त्रः ।

[Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including words like 'इति कामकलाकाल्याः प्राणायुताक्षरीमन्त्रः' and other Sanskrit characters.]

परिशिष्टम् (२)

(ग्रन्थान्तरे समुद्धृताः महाकालसंहिताश्लोकाः)

त्रिंशद्विंशत्यष्टशतमशतकस्योत्तरार्द्धभवोऽयं मैथिलस्तन्त्रविन्नरसिंह-
ठकुरस्ताराभक्तिसुधारणवे विविधेषु प्रसङ्गेषु प्रमाणतया महाकालसंहि-
तायाः श्लोकानुद्धरति एवं पुरश्चर्याणवेऽष्टादशतमशतकभवे नेपालभूपाला-
ज्ञया प्रणीते तान्त्रिकविषयसंग्रहात्मके ग्रन्थे महाकालसंहिताश्लोकाः समु-
ल्लिखिता उपलभ्यन्ते । तस्मान् मिथिलायां नेपाले च तदानीं महाकालसंहि-
तायाः प्रसिद्धिः प्रचारश्च निश्चीयेते ।

कालक्रममनुसृत्येह ताराभक्तिसुधारणवे पुरश्चर्याणवे च समागतानि
महाकालसंहितापद्यानि संगृह्यन्ते—

(क) ताराभक्तिसुधारणवस्य द्वितीयतरङ्गे मन्त्रग्रहणनियमप्रकरणेऽभि-
हितं महाकालसंहितावचनम्—

न शास्त्रमालोक्य वदेन्नाचरेन्न जपेदपि ।
न पश्येन्नोपदिश्याच्च न कुर्यान्नैव साधयेत् ॥
गुरुपदेशतो लब्ध्वा जपन्यासार्चनादिकम् ।
पश्चात् तत्साधयेत् सर्वं सदा तद्भावभावितः ॥

एतत् पङ्क्तिचतुष्टयं पुरश्चर्याणवस्यापि प्रथमभागेऽस्मिन्नेव प्रसङ्गे
समुपलभ्यते ।

(ख) उक्तग्रन्थस्य पञ्चमे तरङ्गे आसवार्पणावसरे तत्रकारं प्रदर्श्या-
भिहितम्—

द्रव्येण सात्त्विकेनैव ब्राह्मणः पूजयेच्छिवाम् ।
एवं दद्यात् क्षत्रियोऽपि पैष्टिकीं न कदाचन ॥
नारिकेलोदकं कांस्ये ताम्रं गव्यं तथा मधु ।
राजन्यवैश्यायोर्दानं न द्विजस्य कदाचन ॥

१—एतत्पङ्क्तिचतुष्टयं महाकालसंहितायां बीजोद्गाराख्ये तृतीये पटले
(श्लोक सख्या ७—८) समुपलभ्यते ।

एवं प्रदानमात्रेण हीनायुर्ब्राह्मिणो भवेत्^१ ।

× × ×
क्षीरेण ब्राह्मणैस्तप्या घृतेन नृपवंशजैः ।
माक्षिकैर्वैश्यवर्णैस्तु आसवैः शूद्रजातिभिः^२ ॥

(ग) दमनारोपणं कर्मागमेषु प्रसिद्धम् तदधिकृत्य ताराभक्तिमुद्योगवस्य
सप्तमे तरङ्गे महाकालसंहिताश्लोकाः समुद्धृतास्ते हि—

दमनारोपणाख्यैका पवित्रारोपणी परा ।
प्रतिसंवत्सरं चैते यो न कुर्वीत साधकः ॥
तस्य वर्षकृता पूजा व्यर्था भवति भामिनि ।
कृतामपि विलुम्पन्ति भूतप्रेतादयो गणाः ॥
प्रतिसंवत्सरं तस्मात् कुर्याद् यत्नेन साधकः ।
दमनारोपणं कर्म पवित्रारोहणं तथा^३ ॥

× × ×
कालस्तदीयो मुख्यस्तु शुक्लपक्षे मधोर्मतः ।
मध्यमो माघवो ज्येष्ठः शुचिस्त्वधम उच्यते ॥
चातुर्मास्ये प्रविष्टे तु यः कुर्याद् दामनं विधिम् ।
न तस्य दुर्मतेः सिद्धिर्विपरीतं च जायते ॥
भूताः प्रेताः प्रनृत्यन्ति क्षुधासंपीडितोदराः ।
अस्माकं भाग्ययोगेन चेत् कश्चित्साधकोऽधमः ॥
सुप्ते जनार्दने कुर्याद् दमनारोपणं विधिम् ।
तदा वयं विलुम्पामो भक्षयामोऽर्चनं च तत् ॥
अतो वसन्ते शिशिरे ग्रीष्मे कुर्यादमुं विधिम् ।
नैव वर्षासु शरदि हेमन्ततौ न च प्रिये ॥
तस्माद्दत्तुत्रये पूर्वोदिते दमनकार्चनम् ।
न परर्तुत्रये कार्यं देवीप्रीतिं विधित्सता^४ ॥

१—३० महाकालसंहितायाः कामकलाखण्डः, पटलः ५, श्लोकसंख्या—१२३-१२६ ।

२—इमेऽन्तिमे पङ्क्ती प्रकाशितायां महाकालसंहितायां नोपलभ्येते ।

३—३० महाकालसंहिता—गुह्यकालीखण्डः, पटलः १४, श्लोकाः ३-५ ।

४—३० संव, पटलः १४, श्लोकाः ४६-५१ ।

अद्योत्तरफल्गुनीभं तिथिश्चापि त्रयोदशी ।
शुक्लपक्षश्चैत्रमासो योगो वृद्धिस्तथैव च^१ ॥
इयं तिथिरनङ्गाख्या तव नाम्ना भविष्यति ।
त्वामस्यां येऽर्चयिष्यन्ति गन्धपुष्पादिविस्तरैः ॥
नैवेद्यधूपदीपाद्यैर्गीतवाद्यादिनर्तनैः ।

मु(अ)श्लीलवचनाक्षेपैः मादकद्रव्यभोजनैः ॥
योनिलिङ्गादिशब्दानां प्रलापैर्हस्यकारकैः^२ ।
तत्तदाकारवचनैर्महोत्सवसमन्वितैः ।

त्वं वरानीप्सितान् दद्यास्तेषां मद्रवचनं स्मर ॥ (१)

तत्परेऽहनि विस्तार्या मत्पूजा मकरध्वज^३ ।
अधिवासनकर्माङ्गभूतं सङ्कल्पमाचरेत् ॥
राशित्थ्यादिकं प्रोच्य वर्तमानतया स्थितम् ।
वार्षिकार्चासमाप्त्यर्थं श्वः कर्तव्यस्य कर्मणः^४ ॥ (२)
ततः प्रभाते उत्थाय कृत्वा नित्यक्रियां स्वकाम् ।
कृतार्चासम्भृतिः पूजामण्डपं समुपाविशेत् ॥
मूर्तियन्त्रालयादीनि कुर्यादुज्ज्वलितानि हि ।
संकल्पं पुरतः कुर्यात् तदनन्तरमोश्वरि ॥
दमनारोपकर्माहं करिष्ये इति चोल्लिखेत्^५ ।

× × × ×
शक्तिपूजा च कर्तव्या दमनारोपणोत्तरम् ।
कृते पुरस्तात् सकलं विफलं जायते प्रिये ॥
शक्त्यर्चनेऽकृते चापि निष्फलं जायते तथा ।
अतः कार्या शक्तिपूजा दमनारोपणोत्तरम्^६ ॥
समर्च्य दमनं चैत्रे तेन चाभ्यर्च्य कालिकाम् ।
सप्तजन्मकृतैः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः ।
चैत्रशुक्लत्रयोदश्यामधिवासनपूर्वकम् ॥

- १—द्र० सेव " " १६ ।
२— " " " " ३४-३६ ।
३— " " " " श्लोकाः ३६-३७ ।
४— " " " " ५४-५५ ।
५—महाकालसंहितायां नोपलभ्यन्ते एताः पञ्च पंक्तयः ।
६—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १४, श्लोक सं० ३४१-३४२ ।

आरोप्य दमनं दुर्गा विधिनानेन पूजयेत् ।
 मयोक्तेन वरारोहे तथा पुण्यफलं शृणु ॥
 अश्वमेधसहस्रस्य राजसूयशतस्य च ।
 तत्फलं समवाप्यासौ देववद् दिवि मोदते^१ ॥
 एवं यः कुरुते पूजां दमनारोपणाभिधाम् ।
 भवन्ति नापदस्तस्य कदाचिदपि सुन्दरि^२ ॥
 सिद्ध्यन्ति तस्य मन्त्राश्च नारीणां वल्लभो भवेत् ।
 सर्वसम्पद्युतः श्रीमान् मोदते दिवि देववत्^३ ॥

(घ) पवित्रारोहणकर्मप्रसङ्गे महाकालसंहितापद्यानि यथेहोद्घृतानि-
 कालो ग्रीष्मः शरद् वर्षा एषु मुख्यतमः प्रिये ।
 केचिद् वसन्तमिच्छन्ति कालं माध्यमिकं बुधाः ॥
 नैव हेमन्तशिशिरौ प्रशस्येते कदाचन^४ ।

(ङ) पवित्रस्य स्वरूपमधिकृत्याभिहितम्
 तच्च कार्पासजं ज्ञेयं शाणं वा पट्टजं तथा^५ ।
 कृतं नवगुणं सूत्रमुपवीतमुदीर्यते ॥
 [त्रयाणां] तद्धि वर्णानामंसे तिष्ठति सुन्दरि ।
 तदेव सूत्रं देवानां कण्ठे बहुगुणीकृतम् ॥
 पवित्रमिति नाम्नैव कथ्यते निगमादिषु^६ ।
 आम्नायभेदाद् भिद्यन्ते सूत्रवर्णाः सुरेश्वरि ॥
 पूर्वार्द्धयोः सितं सूत्रं रक्तसूत्रं तथोत्तरे ।
 पश्चिमेऽप्यथ पीतं हि अधोदक्षिणयोर्मतम् ॥
 न नीलाक्तं भवेत्सूत्रं षडाम्नायेषु कर्हिचित् ।
 आम्नायेष्वथ सर्वेषु प्रशस्तं सितमेव हि ॥
 कुमारीकर्तितं सूत्रमतिप्राशस्त्यकारकम् ।
 पतिमत्या कृतं मध्यमधमं विधवाकृतम् ॥

१— " " " ४२७-४३० ।

२— " " " ४१५ ।

३—३० म० सं० गु० ख० पटलः १४, श्लोक संख्या ४१६ ।

४—३० म० सं० गु० ख० पटलः १४, श्लोक ४५२-४५३ ।

५— " " " ४३६ ।

६— " " " ४४७-४४८ ।

विप्रक्षत्रार्यजातीनां पत्नीभीरचितं शुचि ।
 आवर्जितं यच्छूद्राभिस्तदशुच्येव कथ्यते ॥
 विशेषतो ह्यमीषां हि विहितं पतिहीनया ।
 वेश्यया कर्तितं सूत्रं मेध्यमित्यपरे जगुः ॥
 रजक्या वाय यान्त्रिक्या काषायपटयाथ वा ।
 गोप्या वाप्यथ मुण्डिन्या मालिन्या यद्विनिर्मितम् ॥
 तत्सूत्रजपवित्रेण साधको नरकं व्रजेत् ।
 तस्मात् सूत्रविनिर्माणे यत्नः कार्यो विशेषतः १ ॥
 मध्यमः स्त्रीगृहीयस्तु पुंवारः श्रेष्ठ उच्यते ।
 षण्डाहोऽध्वमकल्पः स्यात् तिथी रिक्ता विवर्जिता ॥
 सापि भूततिथौ ग्राह्या चतुर्थी भौम एव च ।
 रवौ तु सप्तमी वर्ज्या रिक्ता वर्ज्या गुरावपि ॥
 तिथिस्त्याज्या न कापीह भौमेन सहिता यदि ।
 पुंनक्षत्रस्य योगेन फलाधिक्यं हि जन्यते ॥
 तानि त्वजीवदिनकृत् त्रिष्णवो निऋतिस्तथा ।
 कमप्येतेषु पूर्वद्युः परेद्युरपि वा पुनः २ ॥
 यावत्यो देवताः सन्ति नित्ये नैमित्तिकेऽपि च ।
 याश्चावृत्तिपरीवाराः पञ्चायतनसंयुताः ॥
 अपेक्षितं हि सर्वेषां पवित्रमत्र कर्मणि ३ ।
 कृताञ्जलिः पद्यमेनं मन्त्ररूपमुदीरयेत् ॥
 त्वं सूचनाद् वेदमखक्रियाणां
 प्राप्सोऽसि कार्पासज सूत्रसंज्ञाम् ।
 त्वया विनिर्माय बहूपवीतं
 दास्येऽमरेभ्यो भव सूत्र पूतम् ४ ॥

× × ×
 अथ नैमित्तिकसममारभेत्तार्चनं बुधः ।
 नैवेद्यधूपदीपानां कर्तव्या भूयसी स्थितिः ॥

- १-,, ,, ,, ४५६-४६३ ।
 २-,, ,, ,, ४६४-४६७ ।
 ३-,, ,, ,, ४७५-४७६ ।
 ४-,, ,, ,, ४६६ ।

आकारणीया यत्नेन स्वस्ववर्ग्यास्तु देशिकैः ।
 कुमुमैस्तोरणं कार्यं बहिरन्तर्गृहस्य च ॥
 × × ×
 यस्य यस्य तु देवस्य यो योऽर्चाविसरो भवेत् ।
 तस्य तस्य तु देवस्य तस्मिँस्तस्मिन् वरानने ॥
 पवित्रं तस्य दातव्यं तन्मन्त्रोच्चारपूर्वकम् ।
 तथा—छागाश्चावश्यकत्वेन दातव्या बलिकर्मणि १ ॥

(ङ) शिवाबलिप्रसङ्गे ताराभक्तिमुधान्वे समागताः महाकालसंहिता-
 श्लोकाः—

पुराद् बहिर्निशाकाले महारण्यसमीपतः ।
 गृहीत्वा भक्ष्यवस्तूनि पूजासम्भृतिमप्युत ॥
 आप्तैरनुगतो द्वित्रैः प्रदद्याद् फैरवीबलिम् ।
 आमानि पक्वान्यपि च मांसानि विधिनापयेत् ॥
 तत्रोदीचीदिग्बदनो वीतभीः शुचिर्हजितः ।
 प्राणायामं षडङ्गं च विधायार्ध्यं प्रपूज्य वै ॥
 उत्थाय मुक्तचिकुरः शिवा आकारयेच्छन्नैः २ ।
 × × ×
 स्थानादस्मादपसरेत् किञ्चिद् दूरतरं प्रिये ।
 शिवा यथा वीतभया आगच्छन्त्यन्नसन्निधौ ॥
 तत्र स्थित्वा निरीक्षेत किं किं ता भक्षयन्ति हि ।
 सर्वा आगत्य चेत्सर्वं प्रदत्तं भक्षयन्ति हि ॥
 विनिर्दिशेत् सर्वसिद्धिं राज्यलाभं धनागमम् ।
 यद्यत्ता भक्षयन्त्यन्नं तत्तत्फलमवाप्नुयात् ॥
 यद्यच्च नैव खादन्ति तत्तन्नैव फलं भवेत् ।
 कुमारीपूजनादौ तु विशेषोऽस्योपवर्णितः ॥
 तेन नात्र ब्रूवे देवि ग्रन्थाधिक्यभयादपि ।
 कुमारीरूपमास्थाय यथामति [याति] महेश्वरी ॥
 शिवारूपं तथा कृत्वा स्वयमायाति कालिका ।
 ततो भक्तिः प्रकर्तव्या तामु यत्नेन साधकैः ॥

१—२० म० सं० गु० ख० पटलः १४, श्लोकसंख्या ५६१-६४ ।

२—३० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या १४२२-२५ ।

शिवासु भक्षयन्तीषु सर्वेभ्यो बलिमाहरेत् ।
 संहारभैरवायादौ वटुकेभ्यस्ततः परम् ॥
 विनायकेभ्यो मातृभ्यः क्षेत्रपालेभ्य एव च^१ ।
 योगिनीभ्यो डाकिनीभ्यः शिवदूतिभ्य एव च ।
 पुरोक्तो मन्त्र आसीद्धि तेन तेन बलि हरेत् ॥
 महदैश्वर्यमाप्नोति निःशेषं भक्षयन्ति चेत् ।
 अर्घे तु मध्यमा सिद्धिरभक्षे तु विपद् भवेत्^२ ॥
 खादित्वोत्थाय तिष्ठत्सु शिवावृन्देषु तत्र हि ।
 दण्डवत् प्रणमेत् सर्वाः स्वेष्टदेवीधिया स्वयम् ॥ (F)
 पुष्पाञ्जलि समादाय गन्धचन्दनचर्चितम् ।
 उत्थाय मुक्तचिकुरो मीलिताक्षो दिगम्बरः ॥
 भक्तिशाली वीतभयः किञ्चित् प्रणतकन्धरः ।
 स्तुति कुर्वात् स्तवैरेतैर्वरप्रार्थनपूर्वकम् ॥
 शिवारूपधरे देवि कामकालि नमोऽस्तु ते ।
 उत्कामुखि ललज्जिह्वे घोररावे शृगालिनि ॥
 श्मशानवासिनि प्रेते शवमांसप्रियेऽनघे ।
 अरण्यचारिणि शिवे फेरो जम्बूकरूपिणि ॥
 नमोऽस्तु ते महामाये जगत्तारिणि कालिके ।
 मातङ्गि कुक्कुटे रौद्रि कालकालि नमोऽस्तु ते ॥
 सर्वसिद्धिप्रदे देवि भयङ्करि भयापहे ।
 प्रसन्ना भव देवेशि मम भक्तस्य कालिके ॥
 संसारतारिणि जये जय सर्वशुभङ्करि ।
 विस्रस्तचिकुरे चण्डे चामुण्डे मुण्डमालिनि ॥
 संहारकारिणि क्रुद्धे सर्वसिद्धि प्रयच्छ मे ।
 दुर्गे किराति शवरि प्रेतासनगतेऽभये ॥
 अनुग्रहं कुरु सदा कृपया मां विलोकय ।
 राज्यं प्रयच्छ विकटे वित्तमायुः सुतान् स्त्रियम् ॥
 शिवाबलिविधानेन प्रसन्ना भव फेरेवे ।
 नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु नमो नमः ॥

१—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोक संख्या १४५६-६६ ।

२—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोक संख्या १४६७-६८ ।

इत्येतेरष्टभिः श्लोकैः शिवास्तोत्रमुदीरयेत्^१ ।
 ततस्तच्छेषमन्नं यद् भाजनं चान्यदेव वा ।
 सर्वं हि निखनेद् भूमौ प्रयत्नेनैव पार्वति ॥
 यदि काकाः खराः श्वानो ये चान्ये पापजातयः ।
 भक्षयन्ति तदुच्छिष्टं तदा विघ्नः प्रजायते ॥
 रात्रावेव समागच्छेन्निर्भयो विपिनान्तरात् ।
 आगत्य गन्धपुष्पाद्यैः पुनर्देवीं प्रपूजयेत्^२ ॥

(च) ताराभक्तिमुधारणवस्य दशमे तरङ्गे पशुबलिप्रकरणे समागताः
 महाकालसंहिताश्लोकाः—

कृष्णसारं तथा छागं मृगादीनां विधानपि ।
 मेषं च महिषं घृष्टिं तथा पञ्चनखानपि ॥
 कपोतं टिट्ठिभं हंसं चक्रवाकं च लावकम् ।
 शरालं तित्तिरिं मत्स्यान् कलविङ्कं च फेरवम् ॥
 अनुक्तं नैव दातव्यं द्विजवर्यैः कदाचन ।
 सिंहं व्याघ्रं नरं तद्वत् क्षत्रियः परिकल्पयेत् ॥
 विहाय कृष्णसारं च क्षत्रियादेर्भवेद् बलिः ।
 सिंहं व्याघ्रं नरं दत्त्वा ब्राह्मणो ब्रह्महा भवेत् ॥
 मूषं माज्जरिकं चाषं शूद्रो दत्त्वा पतत्यधः ।
 चन्द्रहासेन खडगेन हन्यादेकप्रहारतः ॥
 उत्थाय हननं कुर्यात् नोपविश्य कदाचन ।
 स्वहस्तेन पशुं हत्वा पशुयोनिमवाप्नुयात् ॥
 विं च त्रिपक्षतो न्यूनं महिषादींस्त्रिवर्षतः ।
 अन्यं त्रिमासतो न्यूनं न दद्याच्च कदाचन ॥
 वृद्धं वा विकृताङ्गं वा न कुर्याद् बलिकर्मणि ।
 स्वगात्ररुधिरं दातुं क्षत्रियादेर्भवेद् विधिः ॥
 सात्त्विको जीवहत्यां हि कदाचिदपि नो चरेत्^३ ।

१—३० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या १४८०-६१ ।

२—३० म० सं० गु० ख० पटलः १३ श्लोकसंख्या १४६२-६४ ।

३—३० महाकालसंहितायाः कामकलाखण्डः पटलः ५, श्लोक सं० १२७-१३५ ।

इक्षुदण्डं च कूष्माण्डं तथा वन्यफलादिकम् ।
क्षीरपिण्डः शालिचूर्णैः पशुं कृत्वा चरेद् बलिम् ॥
तत्तत्फलविशेषेण तत्तत्पशुमुपानयेत् ।
कूष्माण्डं महिषत्वेन छागत्वेन च कर्कटीम्^१ ॥

(छ) ताराभक्तिचुधार्णवस्य सप्तमे तरङ्गे कुमारीपूजाप्रसङ्गे समुद्धृताः
महाकालसंहिताश्लोकाः—

[कुमारीपूजामाहात्म्यम्]

न तथा तुष्यति शिवा बलिहोमस्तुतीरणैः ।
कुमारीपूजनेनात्र यथा सद्यः प्रसीदति ॥
न केवलं पूजयेत् तां भोजयेच्चापि यत्नतः ।
व्यङ्ग्यता चाप्यकरणात् पूजायाः परिकीर्तिता ॥
करणात् साङ्गताऽपि स्यादन्यस्मिन्न कृतेऽपि हि ।
कौलानां निशिपूजोक्ता स्मार्तानामपराहिणकी ॥
नित्या तु शारद्यर्चायां काम्या नैमित्तिकीतरा ।

[कुमारीलक्षणम्]

सुस्नातां पीतरक्तादिनानारागोज्ज्वलां शुभाम्^२ ॥
सर्वालङ्कारचित्राङ्गीमज्ञातानङ्गचेष्टिताम् ।
अजातपुंमनःसंगां सप्ताष्टनववार्षिकीम् ॥
अनीचजार्ति गौराङ्गीं पितृमातृमतीमपि ।
अदन्तुरामवाग्दत्तामधिकोनाङ्गवर्जिताम् ॥
अदीर्घकेशीमुद्दीप्तां सुस्मितास्यामलोमिनीम् ।

[निन्दितकुमारीलक्षणम्]

श्यामां दीर्घदतीमोतुनयनां पिङ्गमूर्धजाम् ॥
तनुमूनगतिं क्रुद्धां कुब्जां खञ्जां च खर्विकाम् ।
भ्रुकेशाल्पत्वसहितां तथा चैव गलद्भ्रणाम् ॥
जातस्तनरजोऽनङ्गां प्रयत्नेन विवर्जयेत् ।
एतदभिन्ना कुमारी तु वरणीयार्चनक्रमे ।

१—३० म० सं० कामकलाखण्डः, पटलः ५, श्लोकसंख्या १३६-३७ ।

२—३० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या ११६५, ६६, १२०३,
१२०७-८ ।

[कुमारीपूजाविधिः]

गीतवादित्रनिर्घोषैरानन्दादरपूर्वकम्^१ ।
 नीत्वा पूजागृहद्वारि कुमारीस्ता अयुग्मिकाः ॥
 पञ्च वा सप्त वा चापि नवैकादश वा पुनः ।
 मुख्यैका तामु कर्त्तव्या या स्यात् सर्वाङ्गमुन्दरी ॥
 बह्वीनामप्यभावे हि भवेदेका कुमारिका ।
 काम्ये नैमित्तिके चैका बह्वचः शारदपूजने ॥
 श्रेणीभूता उत्थिताश्च नम्रीभूतानना अपि ।
 स्थापयित्वा क्रमेणैता मुख्यामादौ नियोज्य च ।
 देवीबुद्धि विधायस्यां साधको विगतज्वरः ।
 गृहीतमदिरामत्रः कल्पितार्चनसम्भृतिः ॥
 प्राणायामं विधायाम् ततो भूतापसारणम् ।
 गुरुं गणपतिं नत्वा वामदक्षिणयोस्ततः^२ ।
 मध्ये कुमारीं च तथा मूलदेवीस्वरूपिणीम् ।
 छोटिकाभिस्तथा तालत्रितयैर्बन्धनं दिशाम् ॥
 तथा—कुमार्याः मूलभूतायाः पादौ प्रक्षालयेत् ततः ।
 तथा—तज्जलं मस्तके दद्याद् देवीपादोदप्रज्ञया ॥
 सोत्तरीयांशुकेनैव पादाम्बूपनयेत् ततः ।
 पुनरक्षतमादाय विघ्नानुत्सारयेत् प्रिये ॥
 उदीर्यमाणमन्त्रेण तालत्रयपुरःसरम् ।
 तारपाशकलाकूर्चास्त्राणि प्रथमतो वदेत् ॥
 भूतान्यपसारय च विघ्नान्नाशय चेत्यपि ।
 हृच्छोषे चरमे दद्यात् एकविंशाक्षरो मनुः ।
 कुमार्या सहिताः सर्वे तथा देवीस्वरूपया ।
 दर्शनार्थं समायान्ति यावन्तो देवयोनयः^३ ॥
 प्रेताः भूताः पिशाचाश्च गन्धर्वा गुह्यका अपि ।
 राक्षसा दानवा यक्षा ये चान्ये क्रूरकर्मिणः ॥

१—द्र० संव पटलः १३, श्लोकसंख्या १२०६—१४ ।

२—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या १२१५—२० ।

३—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या १२२०—२१, १२२८, तथा १२३१—३५ ।

सह प्रविश्य कौमार्या मण्डपं शारदारचनम् ।
 लुम्पन्ति च कुमार्यर्चा पूजां विध्वंसयन्ति च ॥
 अतो वारद्वयं कार्यं विध्नस्योत्सारणं प्रिये ।
 ततः स्ववामहस्तेन कुमार्याः दक्षिणं करम् ॥
 गृहीत्वा दक्षचरणविनिक्षेपपुरःसरम् ।
 प्रक्तिभूताः कुमारीस्ताः श्लोकरूपं मनुं पठन् ॥
 पूजागृहान्तः शनकैर्नमन्मौलिः प्रवेशयेत् ।
 समस्तजगतामाद्ये जगदाधाररूपिणि ।
 कुमारीरूपमास्थाय प्रविशेदं गृहं मम ।
 भवत्याः कीदृशं रूपं जाने मातरहं न हि ॥
 कुमारीरूपमेवेदं पश्यामि नरचक्षुषा ।
 भक्ति मदीयां विज्ञाय त्वत्पादाम्बुजयोः शिवे ॥
 त्वया प्रकटितं रूपमीदृशं सर्वसिद्धये ।
 दृष्टिः कार्या न मे पापे सञ्चारेणासतः पथः ॥
 दृढायां केवलं भक्तौ दातव्या सुरवन्दिते ।
 शिवाद्यास्तवरूपं हि कीदृशं नेति जानते ॥
 ज्ञास्यामि को वराकोऽहं पाञ्चभौतिकविग्रहः ।
 इति पञ्च पठन् श्लोकान् स्वपृष्ठेनैव तारयेत् ॥
 अनीक्षमाण एवेशि गीतवाद्यपुरःसरम् ।
 × × ×
 मुख्यं तत्पूजनं प्रोक्तं मुख्याया एव तन्मनुम् ॥
 तत्पूजयैव ताः सर्वाः पूजिताः स्युर्न संशयः ।
 × × ×
 बलिं दत्त्वा ततो देवयोनिभ्यः परमेश्वरि ॥

[कुमारीन्यासविधिः]

आरभेत निरालस्यः कुमारीन्यासमुत्तमम् ।
 नामान्यादौ खलु महाचण्डयोगेश्वरी मता ॥
 ततः सिद्धिकराली च पुनः सिद्धिविकराल्यपि ।
 महाडामर्यथ ज्ञेयाः वज्रकापालिनी ततः ॥

१—द्र० सैव पटलः १३, श्लोकसंख्या १२३५—४१ ।

२—द्र० सैव पटलः १३, श्लोकसंख्या १२४१-४५, १२५२-५३, तथा १२६४ ।

मुण्डमालिन्यद्रुहासिन्येते द्वे परिकीर्तिते ।
 प्रतिपदादि पूर्णान्तं वृद्धिभेदेन पूजयेत् ॥
 महापर्वसु ता देवि विशेषाद्युपचारकैः ।
 महानवम्यां देवेशि कुमारीश्च प्रपूजयेत् ॥
 पिङ्गलां पूजयेद्यस्तु षोडशैश्चैव भक्तिमान् ।
 चण्डिकापालिनी कालचक्रेश्वर्यप्यनन्तरम् ॥
 गुह्यकाली ततः कात्यायनी कामाख्यया सह ।
 चामुण्डा सिद्धिलक्ष्मीश्च कुब्जिका तदनन्तरम् ॥
 मातङ्गी तदनु ज्ञेया चण्डेश्वर्यथ कीर्त्यते ।
 सर्वशेषेऽथ कौमारी एता अष्टादशेरिता ॥
 अङ्गान्यतो वन्मि शिरो मुखं तदनु चक्षुषी ।
 कण्ठी नासापुटे चापि कपौली तत्पुरी [?] पुनः ॥
 अधरोष्ठौ दन्तपंक्ती स्कन्धौ हृदयमेव च ।
 बाहू च जठरं पृष्ठमुरुजान् तथैव च ॥
 जंघे पादौ च सर्वाङ्गं तावन्त्येव स्थलानि च ।

पुनः सप्तमतरङ्गे—

ततोऽर्धस्थापनं कुर्यात् नित्यके यदुदाहृतम् ॥
 पूजोपकरणस्यापि शुद्धिरुक्ता पुरोक्तवत् १ ।
 ततो ध्यानं प्रकुर्वीत कुमार्यां वक्ष्यमाणकम् २ ॥
 उपचारांस्ततः सर्वान् पाद्यादीन् स्तुतिपश्चिमान् ३ ।
 भूषणानि दुकूलानि सिन्दूरालक्तकावपि ॥
 कज्जलादर्शविख्याततालवृन्तानि पेटिका ।
 परिकर्माधारचोलमञ्चिका पीठदोलिका ॥

१—द्र० संव पटलः १३, श्लोकसंख्या १२६५, १२७२—७४ ।

२—इतश्चतस्रः पंक्तयोऽसंबद्धाः संगतिविरहात् न चैताः महाकालसंहितायाः

इत्यवधेयम्

३—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या ७४-७५

४—द्र० संव पटलः १३, श्लोकसंख्या १२७६—१२७६।१२८१ ।

५—पङ्क्तिरियं संयोजकमतएव प्रकृतग्रन्थकर्तुर्न तु महाकालसंहितायाः

६—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १३, श्लोकसंख्या १२८८,

मञ्ज्वालिका च मञ्जूषा पादुके कुथपटुके ।
 चन्द्रातपोपसंख्यानं तथोद्धर्तनभाजनम् ॥
 शय्योपधानपर्यङ्काः समुद्रगा च प्रसाधनी ।
 प्रतिग्राहश्च हिन्दोला तथा सीमन्तवर्तिका ॥
 गौरोचनामृगमदौ कर्पूरं कुङ्कुमं तथा ।
 एवमादीनि चान्यानि यावच्छक्यानि सुन्दरि ॥
 प्रदातव्यानि वस्तूनि कुमारी तुष्यते तथा ।
 ततो यत् स्थापितं पात्रं कुमार्यै प्रतिपादयेत् ॥
 स्वीकुर्यात् सा च तत्रैव तथा यत्नं समाचरेत् ।
 अगृहीते तु तत्पात्रे महान् दोषोऽभिजायते ॥
 अतो यत्नस्तथा कार्यः स्वीक्रियेत तथा तथा ।
 ततो गृहीत्वा कुसुमाक्षतं तस्याः कलेवरे ॥
 पञ्चाशत्संख्यकाः शक्तीः क्रमतः परिपूजयेत् ।

[कुमारीशक्तिनामानि]

ता इदानीं प्रवक्ष्यामि सावधाना निशामय ।
 आद्या जया च विजया ऋद्धिदा माययान्विता ।
 कला च सिद्धिदा सूक्ष्मा प्रभा स्यात् सुप्रभा ततः ।
 विद्युता च विशुद्धिश्च नन्दिनी च विशुद्धियुक्^१ ॥
 अपराजिता च ललिता लक्ष्मीगौरी तथैव च ।
 अथ मेधा च गायत्री सावित्री च स्वधा पुनः ॥
 स्वाहेच्छे च क्रिया विद्या प्रज्ञा दीप्ता च चेतना ।
 भद्रा ज्येष्ठा तथोमा च शिवा च मुदिता क्षमा ॥
 श्रद्धाथ विमला कौमुद्यपि वै विशदा ततः ।
 अशोका ज्ञानदा चैव बलदा राज्यदापि च ।
 मैत्री तदनु रुद्राणी भवानी च मृडान्यपि ।
 सर्वज्ञा चण्डिका वापि कुमारी सर्वशेषगा ॥
 पञ्चाशत् संख्यका एता कुमार्याः शक्तयः स्मृताः ।
 भैरवानष्ट तदनु पूजयेदक्षतादिभिः ॥
 भैरवीभ्यस्ततो विघ्नविनायकेभ्य एव च ।

वटुकक्षेत्रपालाभ्यां योगिभ्यस्तथैव च १ ॥
 भूतेभ्यः प्रेतयक्षेभ्यः डाकिनीभ्यस्तथैव च ।
 कुर्वीत पूजनं देवि कुसुमाक्षतचन्दनैः ॥
 पुनरष्टौ सर्वशेषे डेन्ता देवीर्यजेत् प्रिये ।
 महामाया कालरात्रिस्ततो वै सर्वमङ्गला ॥
 पूज्या डमरुका पश्चात् राजराजेश्वरी तथा ।
 सम्पत्प्रदा भगवती कुमारी तदनन्तरम् ॥
 समाप्येत्थं कुमार्यर्चा तत्पुरो भुवि वारिणा ।
 वर्तुलं मण्डलं कृत्वा तन्मध्ये कुलकामिनीम् ॥
 विलिख्य जपाकुसुमाक्षतचन्दननागजैः ।
 पूजयेन्मण्डलं तच्च शुभदायै नमो वदेत् ॥
 स्थालीगतं ततः सर्वमन्नं तत्र निवेश्य हि ।
 नानाविधां च सामग्रीं लेह्यचोष्यादिघट्टिताम् ॥
 मांसमीनसुरापूणां भक्ष्यचर्व्यादिपूरिताम् २ ।
 कुमारीदक्षहस्तं च स्थापयित्वान्नमूर्धनि ।
 उत्तानं वक्ष्यमाणेन मनुनानं समुत्सृजेत् ३ ॥
 × × ×
 इतरासां कुमारीणां प्रत्येकं पूजनं चरेत् ।
 गन्धपुष्पैर्धूपदीपैर्नैवेद्यैरन्नसंभृतैः ॥
 अन्नानि यादृशान्यस्यै मुख्यायै कल्पितानि हि ।
 अन्याभ्यस्तादृशान्येव दातव्यान्येष निश्चयः ॥
 फलाफलं तु मुख्याया ज्ञेयमत्र विपश्चिता ।
 भुञ्जानासु कुमारीषु न तूर्यध्वनिमाचरेत् ॥
 नान्यत्र च मनो दद्यात् संबाधं नैव कल्पयेत् ।
 कोलाहलं निषेधेत अमङ्गल्यानि यानि च ॥
 रुदितापानवायुं च प्रयत्नेन विवर्जयेत् ।
 सावधानो भवेदत्र किमादौ भक्षयन्ति ताः ॥

१—द्र० सैव पटलः १३, श्लोकसंख्या १३०३—१३०८।

२—द्र० सैव पटलः १३, श्लोकसंख्या १३०६—१३१५।

३—द्र० सैव पटलः १३, श्लोकसंख्या १३१५—१६

मिथः किं वा प्रजल्पन्ति कुत्र वा वस्तुनि स्पृहा ।
 कुत्र दृष्टिं प्रक्षिपन्ति भीताः किं वा वदन्त्यमूः ॥
 इत्यादि नानाजातोयाश्वेष्टा आसां प्रयत्नतः ।
 सावधानतया ज्ञेया भद्राभद्रस्य सूचकाः ॥
 भ्रमयन्तीषु तास्वेव पठेत् तत्स्तोत्रमत्वरम् ।
 कृताञ्जलिर्नम्रशिरा आसामन्ने क्षिपन् दृशौ ॥

[कुमारीस्तोत्रम्]

जयकालि महाभोमे भीमरावे भयापहे ।
 संसारदावाग्निशिखे वृजिनार्णवतारिणि ॥
 ब्रह्मेन्द्रोपेन्द्रभूतेशप्रभृत्यमरवन्दिते ।
 सर्गपालनसंहारकारिण्यहितमारिणि १ ॥
 गुह्यकालि परानन्दरसपूरितविग्रहे ॥
 परब्रह्मरसास्वादकैवल्यानन्ददायिनि ।
 गुणातीतेऽपि सगुणे महाकल्यान्तनर्तकि ।
 कुमारीरूपमास्थाय विज्ञे प्रज्ञास्वरूपिणि ॥
 आगतासि ममागारं शारद्यर्चासमाप्तये ।
 सांवत्सरिककल्याणसूचनाय तथैव च ॥
 धन्योऽस्मि कृतकृत्योऽस्मि सफलं जीवितं मम ।
 यस्मात् त्वमीदृशं कृत्वा कौमारं रूपमुत्तमम् ॥
 गुह्यकाली समायाताब्दिकपूजाजिघृक्षया ।
 त्वमेवैतेन रूपेण देवेभ्यः प्रार्थिता पुरा ॥
 दत्तवत्यसि साम्राज्यं वरानपि समीहितान् ।
 मह्यमप्यद्य देवेशि वरं देहि सुपूजिता ॥
 ब्रह्मणे सृष्टिसामर्थ्यं त्वं पुरा दत्तवत्यसि ।
 विष्णवे च त्वमेवादास्तथा पालनशक्तिताम् ॥
 महारुद्राय संहारकर्तृत्वमददः शिवे ।
 देवेभ्यश्चापि दैत्यानां नाशने दक्षतामपि ॥
 अन्तर्यामिन्यसीशानि त्रिलोकीवासिनामपि ।
 निवेदयामि किं तेऽहं सर्वकर्मैकसाक्षिणि ॥

शत्रुनाशं राज्यलाभं शरीरारोग्यमेव च ।
 त्वत्पादाम्बुजयोर्भक्तिं याचेऽहं चतुरो वरान् ॥
 नमस्ते भगवत्यम्ब नमस्ते भक्तवत्सले ।
 नमस्ते जगदाधाररूपिणि त्राहि मां सदा ॥
 मातर्न वेद्मि रूपं ते न शरीरं न वा गुणम् ।
 भक्त्या हृत्स्थितया पूजां तव जानाम्यनन्यधीः ॥
 त्वं माता त्वं पिता बन्धुस्त्वमेव जगदीश्वरि ।
 त्वं गतिः शरणं त्वं च स्वर्गस्त्वं मोक्ष एव च ॥
 विहाय त्वां जगन्मातर्नान्यां जानामि देवताम् ।
 नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु नमोनमः ॥
 एभिः श्लोकैः स्तुतिं कुर्यात् कुमारीणां वरानने ।
 दद्यादाचमनीयं हि भोजनान्ते गतत्वरः ॥
 ततः प्रदद्यात् ताम्बूलं मृगचन्द्राधिवासितम् ।
 सह वाद्यादिभिस्तावदनुव्रज्य विसर्जयेत् ॥

कुमारीभोजनचेष्टाभ्यां शुभाशुभफलज्ञानम् ।
 शुभाशुभफलं वच्मि सांप्रतं तव पार्वति २ ॥
 तत्राप्यादौ शुभं वक्ष्ये विपरीतं ततोऽस्य च ।
 तदुच्छिष्टं ततो दद्याज्जम्बुकेभ्योऽथ भूतले ॥
 निखनेदप्सु वा देवि समालोड्य विसर्जयेत् ।
 आदौ भक्ते करे दत्ते सुभिक्षं विषये भवेत् ॥
 पायसे यजमानस्य पशुवृद्धिः प्रजायते ।
 घृते स्यादायुराधिक्यं पूष ऐश्वर्यमृद्ध्यते ॥
 तथा मोदकशष्कुल्योः सन्ततिर्भूयसी भवेत् ।
 मत्स्यजातिष्वर्थलाभः कृशरे यानसम्पदः ॥
 मांसे तु पुत्रलाभः स्यात् तेमने कामिनी भवेत् ।
 फलं मांसविशेषस्य भिन्नं भिन्नं ब्रुवे हि तत् ॥
 अर्थलाभस्तु वाराहे खाड्गे तु विजयो रणे ।
 माहिषेण तु मांसेन राज्यप्राप्तिर्भवेद् ध्रुवम् ३ ॥

१—द्र० संव पटलः १३, श्लोकसंख्या १३३४—४५।

२—द्र० संव पटलः १३, श्लोकसंख्या १३४५-५०।

३—द्र० संव पटलः १३, १३५०--५६

आरोग्यं हरिणेनाशु कार्ष्णसारेण वाग्मिता ।
 शाश्वे मेधावितां गच्छेदाजेऽप्यजरतामपि ॥
 आवये पलले देवि सर्वकल्याणमाप्नुयात् ।
 कामठे मेदिनीलाभो बह्वृत्तत्वं च राङ्कवे ॥
 वार्धीनसे शत्रुनाशो हांसे मनुजवश्यता ।
 कीर्तिस्तु महती दधिन दुग्धे सम्पदनुत्तमा ॥
 पिष्टके तनयावाप्तिः शाके च रिपुसंक्षयः ।
 हालायां पुण्यवृद्धिः स्यात् चोष्ये संसत्सु वाग्मिता ॥
 धनागमः फाणिते तु कूर्चिकायां बलोज्ज्वलितः ।
 तुम्बीवृन्ताककूष्माण्डकारबेल्लपटोलकैः ॥
 घोषशूरणदीर्घाङ्घ्रिधूमूलकैस्तेमने कृते ।
 विद्यालाभो भवेद्देवि तक्रे वाक्पटुतापि च ॥
 गोधूमचूर्णघटितवस्तुनि प्रतिभावने ।
 देव्यां दृष्टौ भवेन्मोक्षो मण्डपेऽप्युत्ततिर्भवेत् ॥
 चामरच्छत्रयोस्तालवृन्तपर्यङ्कयोरपि ।
 घण्टादर्पणयोश्चापि दृग्दाने भूपतिर्महान् ॥
 आकलपालङ्करणयोः स्पर्शचालनदृष्टिषु ॥
 नानाविधानि सौख्यानि भवन्ति महितुः प्रिये ॥
 एवं विधानि भूयांसि चेष्टितान्यशनानि च ।
 शुभादेशीनि जायन्ते विपरीतान्यतः शृणु ॥
 मुख्यभूता कुमारी चेद्धसति द्वित्रिवारकम् ।
 दुर्भिक्षं जायतेऽवश्यं प्रजाः स्युः पीडिता अपि ॥
 राजा विनाशमायाति कुमार्या रोदने कृते ॥
 उच्चारे तु महामारी पुरीषे पुरदाहनम् ॥
 अभोजने शत्रुभयमापदो बहुभोजने ॥
 अभाषणे त्वामयाः स्युर्विपदो बहुभाषणे ॥
 उपसर्गा बहु विधाश्चेष्टया करपादयोः ।
 अतिलज्जा विनाशाय तथा निर्लज्जता शुचे ॥
 नानोत्पातास्तु मौने स्युः स्वापे राज्ञो विनाशनम् ।
 सर्वनाशस्तु भीतायां क्रुद्धायां मृत्युरेव च १ ॥

श्रोत्रेशे तत्क्षणाद् राजा म्रियते नात्र संशयः ।
 शङ्कितायां शत्रुशङ्का श्रान्तायामीतितो भयम् ॥
 चिन्तितायां तु विज्ञेय तदराष्ट्रस्यैव पातनम् ।
 मोहे चित्तविनाशः स्याज्जाड्ये पूजा तु निष्फला ॥
 चाञ्चल्ये चञ्चला लक्ष्मीः पूजकस्यैव जायते ।
 विषादवत्यथ यदि कुमारी तत्र जायते ॥
 सराजं सप्रजं राष्ट्रं तदा सीदति पार्वति ।
 रोगेण म्रियते राजा यदि रुग्णा प्रजायते ॥
 दुर्भिक्षमरकातङ्कामत्यश्रूणि विमुञ्चति ।
 सर्वनाशो भवेत्तर्हि धुनोति यदि मस्तकम् ॥
 त्रस्तायां रिपुतस्त्रासस्तस्य राज्ञः प्रदिश्यते ।
 कम्पे सति स्याद् विमुखी कालिका परमेश्वरी ॥
 नीचैः शिरश्चेत् कुरुते असन्तुष्टा तदेश्वरी ।
 हीनायुः स्यात्तदा पृथ्वीपतिश्चेद् गद्गदस्वना ॥
 पूजकस्य भवेद् दैन्यं व्याकुला यदि जायते ।
 मोहेन व्याकुलायां तु सर्वं नगरमाकुलम् ॥
 ब्रीडितायां भवेद् रोगः स्वेदे दारधनक्षयः ।
 अधोवायुं त्यजति चेत् कुमारी दैवयोगतः ॥
 पीडितं परचक्रेण तदा भवति पत्तनम् ।
 गीतं गायति चेत्तत्र कुमारी रहिता क्रिया ॥
 सप्रजाराष्ट्रतनयदारस्य नृपतेर्मृतिः ।
 सहागताभिः कदाचिन्मुख्या विवदते यदि ॥
 तदा समायात्यकस्मात् परचक्रं सुदारुणम् ।
 यया कयाचित् सार्द्धं वा येन केनचिदेव वा ॥
 कुमारी भाषते वीतभयमन्दाक्षसाध्वसा ।
 प्रजायन्ते तदा तस्य विषयेषु षडीतयः ॥
 व्यत्यासं यदि भक्ष्यस्य कुर्वते करचालनैः ।
 व्यस्तं समस्तं भवति मनसो वाञ्छितं प्रिये ॥

उपायनीकृतं यत्तद् द्रव्यं देव्यै तु मण्डपे ।
 तच्चेत् कराभ्यां स्पृशति कान्दिशीको भवेन्नृपः ॥
 निर्वापयति चेद् दीपं कुमारी मुखमास्तैः ।
 बुद्धिभ्रंशो भवेत्तर्हि ज्ञानदीपश्च नश्यति ॥
 दैवयोगाद्धि नृत्यन्ति कुमार्यश्चेत् सुराकुलाः ।
 सराजकः सविषयः श्मशानमिव जायते ॥
 वासांस्युत्सृज्य नग्नाः स्युर्यदि तत्र कुमारिकाः ।
 शत्रुभिर्धियते तर्हि राजा समरमूर्धनि ॥
 यदि फूत्कृत्य कूर्दन्ते करौ धृत्वा भ्रमन्ति च ।
 भूतावेशः क्षितीशस्य जायते नात्र संशयः ॥
 उच्चरिष्यामि हर्म्ये वा वदन्तीत्थं कुमारिकाः ।
 भोजनावसरे तर्हि महामरीभयं भवेत् ॥
 वामे वा दक्षिणे वापि चलत्तारकया दृशा ।
 रक्तोग्रया घूर्णयते शिरः स्वस्य कुमारिका ॥
 कुस्ते वाट्टहासं सा येन त्रस्यन्ति मानवाः ।
 भूतावेशो भवेत्तर्हि प्रेता नृत्यन्ति वा पुरे ॥
 दन्तैर्दन्तान् पीडयित्वा कुर्यात् कटकटारवम् ।
 प्रयाति सदनं मृत्योः सदारसुतवान्धवः ॥
 दृशावनिमिषे कृत्वा संदश्योष्ठं रदेन च ।
 सन्तर्जयति शीर्षं च कम्पयन्ती कुमारिका ॥
 तदेव फलमुद्दिष्टं यः स्यात् कटकटारवे ।
 आत्यन्तिकं भजेन्मौनं करेणान्नं स्पृशेन्न च ॥
 शिरोऽत्यर्द्धं च नमयेदङ्गुष्ठेन लिखेद् भुवम् ।
 विदध्यात् भूतले रेखां करजैर्निष्प्रयोजनम् ॥
 संहताभ्यां कराभ्यां च कण्डूयेदथवा शिरः ।
 तृणान्यकारणं छिन्द्यादङ्गुलीस्फोटमाचरेत् ॥
 पाणिभ्यां मुद्रयेन्नेत्रे द्वौ कर्णौ पिदधाति वा ।
 कुर्वीत वा बाहुरिकां पाष्णिघृष्टिं करोति वा १ ॥

महान्तं ग्रासमादत्ते मुखं व्यादाय तिष्ठति ।
 अन्नोपरि क्षुतं धत्ते जृम्भणं वा मुहुर्मुहुः ॥
 गृहीत्वा पाणिना वान्नं चतुर्दिक्षु क्षिपत्यपि ।
 उत्थाय वा प्रचलति त्यक्त्वान्नं पूजनं तथा ॥
 आयाति वमनं वास्याः स्यातां रोमाञ्चवेपथू ।
 निर्गच्छतोऽथवा गात्रात् पूयास्त्रे हेतुमन्तरा ॥
 अकस्मादेव कुरुते काकुं चेत् कारणं विना ।
 अश्लीलं बलति तथा स्ववर्ग्यार्थे प्ररोदिति ॥
 अमुक्तालङ्कृतीर्मुञ्चेद् गृहं यास्यामि वा वदेत् ।
 यस्मिन् कस्यापि कुर्याद् भर्त्सिनं तत्स्थले स्थिता ॥
 उपालभेत वा काञ्चित् सहैवास्या उपेयुषीम् ।
 भिनत्ति वाऽनिदानं सा स्वहस्तवलयानि वा ॥
 कृते मृतस्य कस्यापि बन्धोः शोचति तत्रगा ।
 यत्किञ्चिद् वा प्रलपति निर्निमित्तं कुमारिका ॥
 सर्वमेतदमङ्गल्यं विज्ञेयं त्रिदशार्चिते ।
 दुर्भिक्षं धननाशश्च रोगो मारीभयं तथा ॥
 पदे पदेऽत्र विपदः शोको व्याधी रिपून्नतिः ।
 परचक्रागमोऽकस्मादग्निदाहः पुरे गृहे ॥
 मृत्युस्त्रासश्च दारिद्र्यं विच्छेदो बन्धुभिः सह ।
 भूतप्रेतपिशाचाभिनिवेशोऽपि गृहे गृहे ॥
 अष्टभिश्च महारोगैः प्रजानां निधनं भवेत् ।
 इतस्ततः प्रधावन्ति लोकाः भयनिपीडिताः ॥
 किं बहूक्तेन देवेशि कल्प आकालिको भवेत् ।
 इतरेषामणीयस्तु भयं राज्ञां महद् भवेत् ॥
 कुमारीचेष्टितद्वारा ज्ञायते हि शुभाशुभम् ।
 वार्षिकं च फलं राज्ञो जयो वाथ पराजयः ॥
 मृत्युर्दुःखं धनं सौख्यं शत्रुभीतिर्बलोन्नतिः ।
 राज्यवृद्धिः प्रजापीडा व्यङ्ग्यतानीकसंक्षयः १ ॥

कुमारी पूजनात् सर्वं जायते भोजनादपि ।
परीक्ष्यं यत्नतस्तस्माद् राज्ञा स्वस्य शुभाशुभम् ॥
अर्चातोऽपि विशेषेण भोजनेन सुरेश्वरि ।
जाते शुभे समीचीनं वृत्ते तदितरत्र हि ॥ (ग)
काम्यार्चा बहुसम्भारैर्दोषं तज्जं निवारयेत् ।
निवृत्य स्वगृहं याता यदि रुग्णा कुमारिका ॥
तस्मिन्नेवाहनि भवेत् तथापि न शुभं फलम् ।
इत्यादिफलबाहुल्यं शुभस्याप्यशुभस्य च ॥
मया विविच्य कथितं धियस्व हृदि यत्नतः ।
ततो निशीथसमये विधिवत् पूजनं पुनः ॥
पीठमूर्त्योः प्रकुर्वीत घूपदीपानुलेपनैः ।
नैवेद्यैरुपहारैश्च गीतवाद्यादिभिस्तथा १ ॥ (घ)

पुरश्चर्यार्णवि समागताः महाकालसंहिताश्लोकाः—

(क) निशामयाधराम्नायगोचरान् देवतामनून् ।
यत्रायभूता विख्याता भीमादेवी भयानका २ ॥
कुलबाला च दुर्गा च सर्वास्नायप्रपूजिता ।
तयोः पूजा तु सर्वत्र नित्यत्वेनाभिधीयते ॥

कालीस्वरूपप्रकारप्रदर्शनप्रसङ्गे प्रथमतरङ्गे—

(ख) काली नवविधा प्रोक्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ।
आद्या दक्षिणकाली च भद्रकाली तथा परा ॥
अन्या श्मशानकाली च कालकाली चतुर्थिका ।
पञ्चमी गुह्यकाली च पूर्वं या कथिता मया ॥

१—३० संव, पटलः १३, श्लोक संख्या १४१५—२० ।

कुमारीपूजनप्रसङ्गः पुरश्चर्यार्णवस्य तृतीयभागे विशतिपत्रेषु १०८ । पृष्ठतः
११०० पृष्ठं यावद् वर्तते । तत्रापि एत एव महाकालसंहिताश्लोकाः संगृहीताः
सन्ति प्रमाणतयेति न द्विरुल्लेख इह परिशिष्टे कृत इत्यवधेयम् ।

एवं शिवाबलिप्रकरणम् पुरश्चर्यार्णवस्य तृतीये भागे पत्रत्रये ११०२ तः
११०४ यावत् पृष्ठाङ्केषु दृश्यते । तत्रापि त एव महाकालसंहिताश्लोकाः
संगृहीताः प्रमाणतया ये खलु ताराभक्तिसुधारणवे समुपलभ्यन्ते । तस्मादिह
परिशिष्टे तेषामपि द्विरुद्धृतिर्न विहिता ।

१—३२—३७ महाकालसंहिता, गुह्यकालीखण्डः, पटलः ६, श्लोकसंख्या २२६—३० ।

षष्ठी कामकलाकाली सप्तमी धनकालिका ।
अष्टमी सिद्धिकाली च नवमी चण्डकालिका^१ ॥
प्राणायामप्रसङ्गे तत्र तृतीयतरङ्गे—

(ग) मूलमन्त्रस्य जापेन मात्राषोडशकेन हि ।
वामनासापुटेनैव पूरयित्वानिलं बलात् ॥
पुनस्तस्य चतुःषष्टयावृत्त्या वायुं विकुम्भ्य च ।
पुनर्द्वात्रिंशदावृत्त्या मूलमन्त्रस्य पार्वति ॥
नासापुटेन दक्षेण रेचयेद् सकलानिलम् ।
प्रकारेणैदृशेनैकः प्राणायामो हि जायते^२ ॥
आवश्यकं तत्रयं हि फलाधिक्यं समुच्चये ।

भूतशुद्धिप्रकरणे तस्मिन्नेव तरङ्गे—

(घ) हृत्पुण्डरीकादात्मानं ज्वलद्दीपशिखाकृतिम् ॥
सुषुम्णा वर्त्मना ब्रह्मबीजमन्त्रेण मस्तके ।
सहस्रदलमध्यस्थे संयोज्य परमात्मनि ॥
वामनासापुटेनाथ पूरयित्वा समीरणम् ।
सविन्दु वायुबीजं च घूम्रवर्णं विभाव्य च ॥
तदेव बीजं देवेशि पञ्चाशद्वारमीडयेत् ।
तदुत्पन्नेन वातेन शुष्कं देहं विचिन्त्य च ॥
सहैव रेचयेद् वायुं ततो नासापुटेन च ।
वामेन वायुमुत्तोल्य सहस्रदलमध्यगम् ॥
विभाव्य परमात्मानं चन्द्ररूपं वरानने ।
सानुस्वारं वायुबीजं पञ्चाशद् वारमुच्चरन् ॥
तस्मात् चन्द्रात्सुधावृष्ट्या देहमाप्लाव्य सुन्दरि ।
भूबीजेन सनादेन शुद्धं संयोज्य विग्रहम् ॥
लीनीकृतानि यानीह पञ्चभूतानि वै पुरा ।
यथास्थानं स्थापयित्वा ब्रह्मबीजं पुनर्गृणन् ॥
अहंकारादिभिस्तत्त्वैः सहैव परमात्मनि ।
जीवात्मानं समाकृष्य स्थापयित्वा हृदम्बुजे ॥

१—३० महाकालसंहिता कामकलाखण्डः, पटलः १, श्लोकसंख्या ४२-४४।

२—३० " गुह्यकालीखण्डः, पटलः ६, श्लोकसंख्या ४६६-६८ ।

देवीरूपमथात्मानं चिन्तयेत् क्षणमूर्जितः^१ ।
अमृतीकरणप्रकरणे तस्मिन्नेव तरङ्गे—

(इ) ततः प्रसूनं संगृह्य त्रिखण्डामुद्रया सुधीः ।
करकच्छपिकां वद्ध्वा ध्यानं देव्याः समाचरेत् ॥
यस्य मन्त्रस्य यद् ध्यानं यादृशं परिकीर्तितम् ।
तेनैव ध्यानयोगेन ध्यायीत जगदम्बिकाम् ॥
वह्नासापुटद्वारा हृदयाम्बुजमध्यतः ।
देवीं पुष्पे समानीय पुष्पं मन्त्रे प्रविन्यसेत्^२ ॥

उपचारपरिचयावसरे तस्मिन्नेव तरङ्गे—
पाद्यार्धाचमनीयं स्नानीयं चत्वार्यनुक्रमात् ।
गन्धं पुष्पं च धूपं च दीपं नैवेद्यमेव च ॥
पुनराचमनीयं च दशैतान् संप्रचक्षते^३ ।

निषिद्धविहितपुष्पाण्यधिकृत्य तत्रैव—

(च) तुलसीभिरपामार्गैर्धूर्स्तुरैः सिन्धुवारकैः ।
अर्कपुष्पैर्वासकैश्च नैव देवीं प्रपूजयेत् ॥
शिरीषैः कर्णिकारैश्च चम्पकैः कोविदारकैः ।
वकुलैश्चैव मन्दारैः कुन्दपुष्पैः कुरुण्टकैः ॥
लताभिर्ब्रह्मवृक्षस्य मृदुदूर्वाङ्कुरैरपि ।
काञ्चनारैरशोकैश्च पुन्नागैः केतकीदलैः ॥
सेफालिकाभिर्युथीभिर्जातीभिर्दमनैरपि ।
शतवर्गैर्मल्लिकाभिरम्लानैर्बन्धुजीवकैः ॥
झिण्टोभिश्च जपापुष्पैः करवीरैश्च किशुकैः ।
पारिजातैः पाटलैश्च पद्मैर्नीलोत्पलैरपि ॥
माधवीभिर्मरुवकैरपराजितयापि च ।
असनैश्च कदम्बैश्च द्रोणपुष्पैश्च केसरैः ।
अर्चयेत् कुसुमैरेतैर्देवीं साधकसत्तमः ।
विल्वपत्रं यथा प्रीतिकरं देव्या वरानने ॥

१—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः ६, श्लोकसंख्या ४७३-५४, ४७८-७९, ४८२-८७ ।

२—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः १०, श्लोकसंख्या १७७-१७९ ।

तथा का० ख० पटलः ५, श्लोकसंख्या १०८-१०९ ।

३—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः ६, १७४-७५ ।

न तथान्यत् किञ्चिदस्ति पुष्पेषु प्रीतिकारकम् ।
अतो यत्नेन दातव्यं विल्वपत्रं त्रिपत्रयुक् ॥

× × ×

(छ) एक जातीयकैः पुष्पैर्भिन्नजातीयकैरपि ।
माला तथैकवर्णा स्यात् भिन्नवर्णापि वा भवेत् ॥
सा पुनस्त्रिविधा ज्ञेया परिणाह्वशेन तु ।
पतेद् हृदयपर्यन्तं या मालामोदशालिनी ॥
वैकक्षिका सा विज्ञेया सर्वावरतया स्थिता ।
अधोऽवलम्बनी नाभेः कौसुमी या स्रगुच्यते ॥
सा धोरणी परिज्ञेया मध्यमा पूर्वतोऽधिका ।
आगुल्फस्रसिनी या तु पादपद्मोपरि स्थिता ॥
वनमालेति सा प्रोक्ता सर्वाभ्यः स्रग्भ्य उत्तमा २ ।

द्वितीयाग प्रकरणे निषिद्धशक्तिपरिगणनावसरे तत्र
(ज) ऋषिकन्यां न चाकर्षेन् मद्यपानां च कन्यकाम् ।
द्विजातीनां स्त्रियं चापि व्रतस्थानां स्त्रियं तथा ॥
गुर्वङ्गनां गुरोः पत्नीं संगोत्रां शरणागताम् ।
शिष्ययोषां न चाकर्षेद् पापिनां वनितां तथा ॥
नापुष्पितां गुर्विणीं वा बालापत्यां तथा पुनः ३ ।

पुनः कीदृशी शक्तिः परिग्राह्येति तत्रैव—
स्नातां दिव्याम्बरधरां नानालङ्कारभूषिताम् ।
युवतीं पीनवक्षोजां तथा चाकृतभोजनाम् ॥
हस्ते गृहीत्वा वामोरौ स्थापयेच्छक्तिमुत्तमाम् ।
अशक्नुवानो वोढुं तां देवीं वामेऽथ वासने ४ ॥

पुनः द्विजस्यानधिकारोऽत्रेति यथा—
स्वयोषां परयोषां वा नैवाकृष्य द्विजो जपेत् ।
लोभाद् यदि चरेदेवमघो याति द्विजस्तदा ॥

१—३० म० सं० गु० ख०, पटलः ६, २३५—२४२ ।

२—३० म० सं० गु० ख० पटलः ६, श्लोकसंख्या ३६०—६४ ।

३—३० म० सं० कामकलाखण्डः, पटलः ५, श्लोकसंख्या १४५—४७ ।

४—३० म० सं० गु० ख० पटलः १०, श्लोकसंख्या १७०७—६ ।

इहामुत्र फलं नास्ति हीनायुरपि जायते^१ ।

पुरश्चरणप्रकरणे तत्राभिहितम्—

(श) नियमास्तत्र भूयांसः प्रकर्तव्याः प्रयत्नतः ।
अवैधकरणात् सिद्धिहानिः स्यान्नात्र संशयः^२ ॥

बलिप्रसङ्गे ऽभिहितम्—

गणेशवटुकक्षेत्रपालेभ्यो बलिमाहरेत् ।
योगिनीभ्यश्च पूर्वादिप्रादक्षिण्येन देशिकः ॥
गणाधिपतये पश्चाद् वटुकाय निवदयेत्^३ ।

कालीमन्त्रपुरश्चरणप्रकरणे—

द्विजानां चैव सर्वेषां दिवाविधिरिहोच्यते ।
शूद्राणां च तथा प्रोक्तं रात्राविष्टं महाफलम्^४ ॥

× × ×
द्रव्येण सात्त्विकेनैव ब्राह्मणः पूजयेच्छिवाम् ।
स्वकीयां परकीयां वा सामान्यवनितां तथा ॥
जपेयुस्ताः समाकृष्य क्षत्रविट्शूद्रजातयः^५ ।

× × ×
श्रूयते यत्फलाधिक्यं तन्त्रादी मद्यदानतः ।
तद्धि शूद्रपरं ज्ञेयं न तु द्विजपरं प्रिये^६ ॥

× × × ×
कदाचिदनुकल्पोक्तां दद्याद् देव्यै द्विजः सुराम् ।
उपमद्यानि ते वच्मि तानि देव्यवधारय ॥
आर्द्रकस्य गुडस्यापि समभागे भवेत्सुरा ।
ताम्रपात्रे तथा क्षौद्रं पयो गव्यं तथात्र च ॥
नारिकेलोदकं कांस्ये रीतौ तालरसोऽपि च ।

१—द्र० म० सं०, कामकलाखण्डः, पटलः ५, श्लोकसंख्या १४१—४२ ।

२—द्र० म० सं० ,, पटलः ६, श्लोकसंख्या ६ ।

३—म० सं० गु० ख० पटलः १०, श्लोकसंख्या १६१८, १६२४ ।

४—द्र० म० सं० का० ख० पटलः ३, श्लोकसंख्या ७३ ।

५—द्र० म० सं०, का० ख० पटलः ५, श्लोकसंख्या १२३, १४४ ।

६—द्र० म० सं० गु० ख० पटलः ६, श्लोकसंख्या ४२० ।

रसालश्च रसो रङ्गो शब्दश्चे वा पानसो रसः ॥
 मधूकपुटके द्राक्षा तत्पुष्पं तद्दलेऽपि च ।
 चिञ्चारसं पद्मपत्रेऽश्वत्थे कारकपानकम् ॥
 उपमद्यानि चैतानि द्वादश स्युर्वरानने ।
 द्विजो दित्सति चेन्मद्यं दद्यादेतानि नो सुराम् ॥
 एतान्यपि न देयानि सात्त्विकैर्धर्मभीरुभिः ।
 मद्यं वाप्युपमद्यं वा मद्यं नाम न गच्छति ॥
 पातित्यं किन्तु नामीभिस्तैरेव पतितो भवेत्^१ ।
 नारिकेलोदकं कांस्ये ताम्रे गव्यं तथा मधु ॥
 राजन्यवैश्यायोर्दानं न विप्रस्य कदाचन ।
 एवं प्रदानमात्रेण हीनायुर्ब्राह्मणो भवेत्^२ ॥
 वस्तुष्वन्येषु तिष्ठत्सु देवीप्रीतिकरेषु च ।
 किमेतया वै सुरया कदन्नमलरूपया ॥
 भूतप्रेतपिशाचार्थं पूयमिश्रं सुरामिषम् ।
 तत् ब्राह्मणेन नो देयं देव्यै नात्तव्यमेव च ॥
 न चैतया तुष्यति सा बहु वापि घृणायते ।
 उद्विग्ना च भवेत् तस्माद् दद्यान्नैव द्विजः सुराम् ॥
 हतो वेदो हतो धर्मः परलोको हतः स्वकः ।
 कुलं हतं हता जातिर्हतं ब्राह्मण्यमेव च ॥
 प्राज्ञं मन्येन मूर्खेण पिबता ज्ञानतः सुराम् ।
 किं कृतं साधितं किं वा किञ्च वा समुपाजितम् ॥
 यदयं हतवान् स्वस्य सर्वं मद्योपसेवनात् ।
 एवमेवाज्ञानमग्नो मामप्याशु हनिष्यति ॥
 उद्विग्नैवं महामाया भवेत् तदवलोकनात् ।
 कैवर्तपुत्रकसम्लेच्छरजकान्त्यावसायिनाम् ॥
 चर्मकारनटप्रोथमेदोवेणूपजीविनाम् ।

सिद्धदुर्गन्धिगुष्कान्नं द्रव्यं मह्यं निवेद्य हि ॥
 सुधावत् पिबतां पुंसां कथं विट्मु नहि स्पृहा ।
 अन्ये न सन्ति वस्त्वाद्या नैवेद्यकरणाय किम् ॥

१-३० म० सं०, गु० ख०, पटलः ६, श्लोकसंख्या ४३५-४४२ ।

२-३० म० सं०, का० ख०, पटलः ५, श्लोकसंख्या १२५-२६ ।

अस्पृश्यं यत् तदानीय मह्यं ददति कौलिकाः ।
 ऋचो यजूषि सामानि ह्यथर्वाङ्गिरसस्तथा ॥
 वेदेभ्यः कोटिगुणिता महामन्त्रास्तथैव च ।
 ये पावयन्ति देहस्थान् मद्यैराकण्ठपूरितैः ॥
 मामपि प्लावयिष्यन्ति किमाश्चर्यं हि ते जनाः ।
 सात्त्विकैरेव नैवेद्यैः कन्दैः पुष्पैः फलैर्दलैः ॥
 अभावे भाव[तोय]भक्तिभ्यां सत्यं तुष्टा भवाम्यहम् ।
 न मद्यमांसविस्तारैः प्रेतराक्षसभोजनैः ॥
 ब्रह्मणो मानसाः पुत्रा मरीच्यत्र्यङ्गिरोमुखाः^१ ।
 एतेषामन्वयोद्भूताः पुनरन्ये सहस्रशः ॥
 कश्यपश्चैव दुर्वासा दत्तात्रेयश्च चन्द्रमाः ।
 बृहस्पतिर्विश्रवाश्च शक्तिर्दक्षो मृकण्डुजः ॥
 नारदः कपिलो व्यासः कालाग्निर्जमदग्निजः ।
 दाक्षः कविरथर्वा च शाण्डिल्यो गौतमो मनुः ॥
 नचिकेता भरद्वाजः श्वेताश्वतर एव च ।
 और्वो दधीचिश्च्यवन ऋचीकश्च पराशरः ॥
 शातातपो लोमशश्च जैगीषव्यश्च देवलः ।
 पैठीनसिर्वीतहव्यः संवर्तोऽगस्तिरासुरिः ॥
 उपमन्युर्मतङ्गश्च तथा बाजश्चवाः कठः ।
 उद्दालकश्चारुण्य आश्वलायन एव च ॥
 उत्तङ्गश्च यवक्रीतः कात्यायन ऋतश्चवाः ।
 एते चान्ये च मुनयो वेदवेदाङ्गपारगाः ॥
 ईजानाः क्रतुभिः सर्वैः समाप्तवरदक्षिणैः ।
 गृणन्तो निगमं सर्वं कुर्वन्तो दुश्चरं तपः ॥
 ध्यायन्तो निष्कलं ब्रह्म जपन्तो मामकं मनुम् ।
 सर्वदा सात्त्विकैरेवोपचारैः पूजयन्ति माम् ॥
 सदा मय्यर्पितहृदः सदा मद्भावभाविताः ।
 सदा मच्छरणं प्राप्ताः शान्ता दान्ता जितेन्द्रियाः ॥
 वाय्वाहारा निराहारा ऊर्ध्वरेतस एव च ।

तपोबलाद् भ्रंशयितुं शक्रमप्यलमीदृशाः ।
 न निवेदितवन्तस्ते किमर्थं मदिरां मयि ॥
 विज्ञायास्यां महादोषं निन्द्यतां पापहेतुताम् ।
 गर्हाकरत्वं पातित्यकारित्वं पूतितामपि ॥
 परलोकविनाशित्वं तथा नरकहेतुताम् ।
 विप्रत्वजातिहन्तृत्वं म्लेच्छतुल्यत्वकारिताम् ॥
 अतस्तत्पुत्रैरेवैनां संगृह्य श्रुतिपद्धतिम् ।
 यद्यस्यां दोषराहित्यं पुण्यकारित्वमेव च ।
 स्यात् तदा ते कथं मह्यं ददुर्नैव सुरां द्विजाः^१ ॥
 धर्मव्यवस्थां ज्ञात्वेत्थमन्येऽपि द्विजजातयः ।
 निवेदयिष्यन्ति नैव मह्यं मद्यं कथञ्चन ॥
 बोधिता अपि शास्त्रार्थैरनादृत्य वचो मम ।
 मोहाद् व्यवहरिष्यन्ति लोभोपहतचेतसः ॥
 ये केचित् तान् धर्मराजः शासिष्यति न संशयः ।
 तीव्रं दण्डैर्महाघोरनरकादिनिपातनैः ।
 इति सत्यं पुरा मह्यं प्रोवाच जगदम्बिका ॥
 तत्राहमवदं देवि देवीवक्त्रोत्थिताक्षरैः ।
 अतः परं श्रुत्युदितं धर्ममद्वाक्यमेव च ॥
 देव्याज्ञां च समुल्लङ्घ्य ये दास्यन्ति सुरां द्विजाः ।
 तेषां शास्त्री महामाया श्रोतव्यं शृण्वतः परम् ॥
 द्विजेतरः संप्रदद्याद् देव्यै मद्यं सदा रहः ।
 स्वयं महाप्रसादं च भुञ्जीत प्रत्यहं प्रिये ॥
 मांसानि दग्धमीनाश्च सर्वदैव निवेदयेत् ।
 शूद्रादीनामथैतेषां सद्यस्तुष्यति कालिका ॥
 द्विजानां यावती निन्दा कथिता मद्यदानतः ।
 शूद्राणां तावती ज्ञेया प्रशस्तिर्वरवर्णनि ॥
 अतः शूद्रः प्रयत्नेन देव्यै मद्यं निवेदयेत् ।
 दीर्घायुष्ट्वमरोगित्वं वाग्मिद्वं राजमान्यताम् ॥
 पुत्रक्षेत्रकलत्रार्थपरिपूर्णत्वमेव च ।
 अन्ते स्वर्गादिगमनं शूद्रः प्राप्नोति मद्यतः ॥

श्रूयते यत्फलाधिक्यं तन्त्रादौ मद्यदानतः ।
 तद्धि शूद्रपरं ज्ञेयं नैव द्विजपरं प्रिये ॥
 स्वयं यदन्नो भवति तदन्नास्तस्य देवताः ।
 पितरश्च तदन्नाः स्युरित्येवं वैदिकी स्थितिः ॥
 प्राणिजातिषु सर्वासु मानुष्यमतिदुर्लभम् ।
 मानुष्येष्वपि देहेषु शूद्रः श्रेष्ठोऽन्त्यजातितः ॥
 शूद्राच्छतगुणो वैश्यो वैश्यात् साहस्रिको नृपः ।
 नृपात् कोटिगुणो विप्रो ज्ञेयः स्वाध्यायतत्परः ॥
 अत एव हि सर्गादौ जगत्सृष्ट्वा चराचरम् ।
 यद्यत् सारतरं वस्तु तद् ब्रह्मादाद् द्विजातये ॥
 वेदाः षडङ्गशास्त्राणि क्षमा सत्यं तपो धृतिः ।
 शौचं दानं दया धर्मो विवेकः कलभाषिता ॥
 त्यागः शान्तिश्च मर्यादा स्वाध्यायोऽध्यात्मचिन्तनम् ।
 यज्ञाः सर्वहविर्गव्यं पयो मेध्यान्नमेव च ॥
 एतेषां विपरीतानि ददौ शूद्रेभ्य एव च ।
 त्रयाणामपि वर्णानां दासभावमदात् ततः ॥
 सर्वशिल्पोपजीवित्वं मन्त्रराहित्यमेव च ।
 अनाशीस्त्वमशीचत्वमपाङ्क्तेयत्वमेव च ॥
 अस्पृश्यत्वमपाठित्वमसम्भाष्यत्वमेव च ।
 मद्यमांसोपयोगित्वं तद् विक्रोतृत्वमेव च ॥
 देवेभ्यस्तत्प्रदातृत्वं तदुत्पादित्वमेव च ।
 म्लेच्छादिदेशगमनं तत्सर्पाकित्वमेव च ॥
 महासाहसकारित्वं वेदाश्रोतृत्वमेव च ।
 एतस्मात् कारणाद्देवि वेदमर्यादयानया ॥
 ब्रवीमि मदिरादानेष्वेषामेवाधिकारिता ।
 दोषोऽणुरपि नैतेषां देवेभ्यो मद्यदानतः ॥
 फलातिरेकता वापि श्रूयते निगमादिषु ।
 अतः प्रयत्नतः शूद्रो दद्याद्देव्यै परिश्रुतम् ॥
 तामेव वर्जयेद् विप्रः सदा प्राणात्ययेऽपि हि ।

निशम्यापीदृशान् दोषानथ चेद् दातुमिच्छति ॥
 स च सा च विजानाति धर्मं वा पापमेव वा ।
 × × ×
 गुह्यकाल्यास्तु मन्त्राणामष्टादशभिदाः प्रिये ।
 सर्वांगेषु गोप्यास्ते न प्रकाश्याः कदाचन ॥
 मन्त्राणां भेदतो ध्यानभेदाः स्युर्विविधास्तथा ।
 यन्त्रभेदा अपि तथा वाहनानां भिदास्तथा ॥
 यो मन्त्रो येन चाभ्यस्तस्तन्नाम्ना सः प्रकीर्तितः ।
 ब्रह्मणा च वशिष्ठेन रामेण च तथा प्रिये ॥
 हिरण्याक्षानुजेनापि कुबेरेण यमेन च ।
 भरतेन दशास्येन बलिना वासवेन च ॥
 विष्णुनान्यैश्च देवैश्च दैत्येन्द्रैर्विविधैरपि ।
 उपासिता सिद्धिहेतोर्लब्धा सिद्धिश्च भूयसी ॥
 शतवक्त्राशीतिवक्त्रा षष्टिवक्त्रा तथैव च ।
 षट्त्रिंशदानना विंशदानना परिकीर्तिता ॥
 तथा विंशतिवक्त्रा च दशवक्त्रा च कालिका ।
 पञ्चवक्त्रा त्रिवक्त्रा च द्विवक्त्रा चैकवक्त्रिका ॥
 या गुह्यकाली तन्मध्ये भरतोपासिता प्रिये ।
 दशवक्त्रा षोडशार्णा चतुष्पञ्चाशदोर्युता ॥
 सर्वासां गुह्यकालीनां सा वै मुख्यतमा स्मृता ।
 तामेवादौ व्याहरामि व्याहरिष्ये ततः पराः ॥
 षोडशाक्षरको मन्त्रः कीलितश्चाप्यकीलितः ।
 तत्रादौ कीलितं वच्मि ततो वक्ष्याम्यकीलितम् ॥
 कीलकाकीलकध्यानमेकमेव हि पार्वति ।
 आदौ वेदादिमुद्धृत्य ततः पस्य द्वितीयकम् ।
 एकारयुक्तं तदधो रेफं बिन्दुं च योजयेत् ॥
 सिद्धिशब्दं ततः प्रोच्य करालिं च विनिर्दिशेत् ।
 लज्जां क्रोधमनुस्मृत्य कफोणिं वाममुद्धरेत् ॥
 वामदृग्बिन्द्वधोवह्नियुक्तं कुर्यात् ततश्च तम् ।

वधूबीजं पुनर्मन्त्रद्वितीयं बीजमुद्धरेत् ॥
हृन्मन्त्रो वह्निजाया च मन्त्रोऽयं षोडशाक्षरः ।
अथवा कामिनीबीजात् पूर्वं क्रोधमनुस्मरेत् ॥
इयं हि भरतोपास्या कीलितापि च शापतः^१ ।
× × ×

भरतोपास्या षोडशाक्षरी द्विविधा तत्राद्या कीलिता द्वितीया त्वकीलिते-
त्यर्थः । सप्तदशाक्षरीमाह—

रामोपास्यामतो वक्ष्येऽक्षरसप्तदशान्विताम् ।
सापि हारीतमुनिना कीलिता तपसो बलात् ॥
आदौ तस्यैव मन्त्रस्य चतुरोऽर्णान् समुद्धरेत् ।
द्वितीयबीजोपरि च हसखं विनियोजयेत् ॥
एवं तु पञ्चमं बीजं षष्ठं खेन च वर्जितम् ।
सप्तमं हसहीनं च करालि तदनन्तरम् ॥
त्रयोदशैकादशके स्थाने सप्तममक्षरम् ।
पञ्चमं द्वादशस्थाने द्वितीयं च चतुर्दशे ॥
आद्यं पञ्चदशे कुर्याद् वह्निजायान्तगो मनुः ।
हारीतोपासिता ह्येषा च्यवनोपासितां शृणु ॥
षष्ठपञ्चमयोरस्य व्यत्ययः समुदीरितः ।
एतावतैव भवति च्यावनी सुमहाफला ।

अत्रापि रामोपासिता सप्तदशाक्षरी द्विविधा हारीतोपासिता च्यवनो-
पासिता च । तयोर्मध्ये हारीतोपासितैव कीलिता च्यवनोपासिता तु न
कीलितेति बोध्यम् ।

ऋष्यादिकमाह—

षोडशाक्षरयोर्मन्त्रभेदयोरधुना ब्रूवे ।
ऋष्यादिकं ततः सप्तदश्याश्च कथयामि ते ॥
अथर्वा ऋषिरुद्दिष्टो जगती छन्द उच्यते ।
देवता गुह्यकाली च द्वितीयार्ण तु कीलकम् ॥
शक्तिस्तु दशमं बीजं द्वितीये नवमं भवेत् ।
पुरुषार्थचतुष्कस्य सिद्धये कामनास्थितिः ॥

सप्तदश्यास्तु मन्त्रस्य परमेष्ठी ऋषिर्मतः ।
छन्दश्च सुप्रतिष्ठाख्यं देवता गुह्यकालिका ॥
पञ्चमार्णं कीलकं स्यात् सप्तमं शक्तिश्च्यते ।
तदेव विपरीतं हि च्यावन्यां समुदीरितम् ॥
प्रयोगः सर्वसिद्धार्थं जपे प्रोच्चारितो भवेत् ।
अन्येषां मन्त्रभेदानां यदुद्धारं वदामि ते ॥
तदा ऋष्यादिकं तेषां कथयिष्यामि पार्वति १ ॥

अथ षडङ्गन्यासस्तत्रैव—

द्वे पञ्च त्रीणि च द्वे च द्वे पुनर्द्वे पुनस्तथा ।
वर्णाक्षराणां भारत्यास्तत्स्थाने प्रविन्यसेत् ॥
तावन्तोऽर्णाः सप्रणवास्तत्र तत्र स्थले न्यसेत् ।
यादृशी च्यावनीमन्त्रवर्णावत्यनु तिष्ठति ॥
तारयोर्मध्यवर्तीनि देवीवर्णानि तानि हि ।
न्यसेत् स्थानेषु तेष्वेव हारीतोपासिते मनौ २ ॥

ध्यानमाह—

भरतोपासिता या च रामोपास्या च या स्मृता ।
ध्यानं तयोरेकमेव कथ्यमानं मया शृणु ॥
ध्यायेद् देवीप्रभावोत्थप्रोच्छलदरक्तवारिधिम् ।
उत्तुङ्गोत्तुङ्गकल्लोलप्रपूरितदिगन्तरम् ॥
तत्र द्वीपं रक्तमांसपूरितं रक्तबालुकम् ।
नवकोटिकचामुण्डाकोटिभैरववेष्टितम् ॥
तन्मध्ये मण्डलं ध्यायेद् योजनायुतविस्तृतम् ।
भैरवीकोटिघटितं प्राकारं तत्र चिन्तयेत् ॥
एकं श्मशानं तन्मध्ये शतयोजनविस्तृतम् ।
चिन्तयेत् प्रोच्छलद् वह्निज्वालाव्याप्तर्क्षमण्डलम् ।
योगिनीकोटिविहितकरतालिकचेष्टितम् ॥
नारान्त्रनद्धमुण्डस्रक्कृततोरणमालिकम् ।
तदन्तः स्थायिनीं कालीं ध्यायेन्निश्चलमानसः ३ ॥

१—द्व० म० सं० गु० ख० पटलः ५ श्लोक संख्या १७—२७ ।

२—, " " ५, " १६६—१६६ ।

३—द्व० म० गु० ख० पटलः १, श्लोकसंख्या २८—३४ ।

रत्नसिंहासनं दिव्यं हीरामुक्तादिनिर्मितम् ।
 धारयन्तं चतुष्कोणे युगं वेदं विचिन्तयेत् ॥
 सत्ययुगं च ऋग्वेदं शुक्लवर्णं च पूर्वगम् ।
 त्रेतायुगं यजुर्वेदं पीतवर्णं च दक्षगम् ॥
 द्वापरं सामवेदं च रक्तं पश्चिमदिग्गतम् ।
 अथर्ववेदं च कर्लि श्याममुत्तरदिग्गतम् ॥
 उपवेदस्य शुभ्रस्य मूर्ध्नि सिंहासनं स्थितम् ।
 तस्य सिंहासनस्योर्ध्वमन्यत् सिंहासनं महत् ॥
 स्वस्वास्त्रवाहनयुतैर्दिगष्टपतिभिवृतम् ।
 देव्याः सिंहासनधरास्तांश्च ध्यायेदतन्द्रितः ॥
 स्वां स्वां दिशमवष्टभ्य स्थितान् परमशोभितान् ।
 इन्द्रं पीतं सवज्रं च स्थितमैरावतोपरि ॥
 पावकं रक्तवर्णं च छागस्थं शक्तिपाणिकम् ।
 यमं कृष्णं कासरस्थं दण्डहस्तं भयानकम् ॥
 निऋतिं धूमवर्णं च खड्गहस्तं तुरङ्गमम् ।
 वरुणं पाशहस्तं च शुभ्रं मकरवाहनम् ॥
 श्यामं वायुं ध्वजधरं हरिणोपरि संस्थितम् ।
 गदाधरं कुबेरञ्च कुङ्कुमाभं नरे स्थितम् ॥
 ईशानं शुभ्रवर्णं च शूलहस्तं वृषे स्थितम् ।
 सिंहासनं तृतीयं च पञ्चप्रेतैर्वृतं प्रिये ॥
 ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ।
 एते पञ्च महाप्रेताः स्थिताः सिंहासनादधः ॥
 पीतः श्यामस्तथा रक्तो धूम्रः श्वेतः क्रमादिमे ।
 दण्डं चक्रं च शक्तिं च शूलं खट्वांगमेव च ॥
 धारयन्तो मुखे न्यस्ततर्जनीकास्त्रिलोचनाः ।
 केशरिद्विपकोलाश्च फेत्काररवभीषणाः ॥
 ऊर्ध्वं स्थूलतरं घोरं कृष्णवर्णं चतुर्भुजम् ।
 पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रं च कीकशाभरणान्वितम् ॥
 खट्वाङ्गं कर्तृकां दक्षे कपालं डमरं तथा ।
 धारयन्तं मुण्डमालायुतं दंष्ट्राप्रभीषणम् १ ॥

तदूर्ध्वं षोडशदलं पदमं यज्ञोपकल्पितम् ।
 ज्योतिष्टोमोऽग्निष्टोमो वाजपेयश्च षोडशी ॥
 चयनं पुण्डरीकश्च राजसूयोऽश्वमेधकः ।
 बार्हस्पत्यं विश्वजिच्च गोमेधो नरमेधकः ॥
 सौत्रामण्यर्धसावित्री सूर्यकान्तोऽचलम्भदः ।
 एतादृशैः षोडशभिर्दलैः पदमं प्रकल्पितम् ॥
 तस्योपरि ततो ध्यायेच्छिवासनमनुत्तमम् ।
 बिन्दुनादयुतं नीलं शशाङ्ककृतलाञ्छनम् ॥
 महार्घरत्नाभरणं त्रिनेत्रं भीमदर्शनम् ।
 वज्रदंष्ट्रानखस्पर्शं पद्मपृष्ठे शिवोत्तमम् ॥
 पिङ्गोर्ग्रीकजटाभारं द्विभुजं नागहारिणम् ।
 वसानं चर्मवैयाघ्रं शूलखट्वाङ्गधारिणम् ॥
 अष्टपत्राम्बुजं तस्योपरिष्टान्नवमासनम् ।
 धर्मो ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च चतुर्दिशि ॥
 यशो विवेकः कामश्च मोक्षश्चेति विदिग्दिशि ।
 एवमष्टदलाम्भोजोपविष्टां गुह्यकालिकाम् ॥
 ध्यायेन्नीलोत्पलश्यामामिन्द्रनीलसमद्युतिम् ।
 घनाघनतनुद्योतां सिग्धदूर्वादलद्युतिम् ॥
 ज्ञानरश्मिच्छटाटोपज्योतिर्मण्डलमध्यगाम् ।
 दशवक्त्रां गुह्यकालीं सप्तविशतिलोचनाम् ॥
 द्विद्विनेत्रयुतां वक्त्रे वामदक्षिणसंमुखे ।
 सप्तस्वन्येषु वक्त्रेषु त्रित्रिलोचनसंयुताम् ॥
 उर्ध्ववक्त्रं द्वीपकाख्यं चण्डयोगेश्वरीति हि ।
 तस्याधः केशरिमुखं श्वेतवर्णं विभीषणम् ॥
 तस्याधः फेखवक्त्रं च कृष्णं त्रैलोक्यडामरम् ।
 वानरास्यं ततो वामे रक्तवर्णं महोज्ज्वलम् ॥
 नरास्यं तदधो ज्ञेयं किर्मीराभं महोत्कटम् ।
 ऋक्षवक्त्रं भवेद्दक्षे धूम्रवर्णं भयानकम् ॥
 गारुडास्यं ततो वामे पिङ्गवर्णं सुचञ्चुकम् ।
 दक्षिणे मकरास्यं च हरिताभं प्रकीर्तितम् १ ॥

गजास्यं वामतः प्रोक्तं गौरवक्त्रं स्रवन्मदम् ।
 ह्यास्यं दक्षिणे काल्याः श्यामवर्णं विचिन्तयेत् ॥
 महादंष्ट्राकरालानि दारुणस्वनवन्ति च ।
 अट्टाट्टहासयुक्तानि स्रवद्रक्तानि सर्वदा ॥
 लेलिहानविनिष्क्रान्तललज्जिह्वान्वितानि च ।
 अर्हनिशं कम्पमानान्यास्यानि दधतीं शिवाम् ॥
 भीमनिहृदितीं भीमां भ्रूभङ्गकुटिलाननाम् ।
 पिङ्गलोर्ध्वं टाजूटां चन्द्रार्धकृतशेखराम् ॥
 नानारत्नविनिर्माणसुमुण्डस्वर्णभूषणाम् ।
 स्रवद्रक्तनृमुण्डासृक्कृतनक्षत्रमालिकाम् ॥
 आकण्ठगुल्फलम्बिन्यालङ्कृतां मुण्डमालया ।
 श्वेतासियगुलिकाहारग्रैवेयकमहोज्ज्वलाम् ॥
 शवदीर्घाङ्गुलीपङ्क्तिमण्डितोरःस्थलस्थिराम् ।
 कठोरपिङ्गलोत्तुङ्गवक्षोजयुगलान्विताम् ॥
 महामारकतप्राववेदिश्रोणिपरिष्कृताम् ।
 विशालत्रयनाभोगामतिक्षीणकटिस्थलाम् ॥
 अन्तनद्धार्भकशिरोवलतिकङ्किणिमण्डिताम् ।
 चतुःपञ्चाशता दोष्णां भूषितां जगदम्बिकाम् ॥
 रत्नमालां कपालं च चर्मपाशं तथैव च ।
 शक्तिं खट्वाङ्गमुण्डे च भृशुण्डीं धनुरेव च ॥
 चक्रं घण्टां ततो बालप्रेतशैलमतः परम् ।
 नरकङ्कालनकुली सर्पमुन्मादवशिकाम् ॥
 मुद्गरं वह्निकुण्डं च डमरुं डिण्डिमं तथा ।
 भिन्दिपालं च मुशलं पाशं पट्टिशमेव च ॥
 शतघ्नीं च शिवापोतं वामहस्तेषु विभ्रतीम् ।
 अथ दक्षभुजे रत्नमालां कर्त्वीमिसिं तथा ॥
 तर्जनीमङ्कुशं दण्डं रत्नकुम्भं त्रिशूलकम् ।
 पञ्च पाशुपतान् बाणान् शोषकोन्मादमुच्छेकान् ॥
 संहारकान् मृत्युकरानेवं नामप्रधारिणः ।
 कुन्तं च पारिजातञ्च छुरिकां तोमरं तथा ॥

पुष्पमालां डिण्डिमं च गृध्रं चैव कमण्डलुम् ।
 मांसखण्डं श्रुवं बीजपूरं श्रुचं तथैव च ॥
 परशुं च गदां यष्टिं मुष्टिं कुणपलालनम् ।
 धारयन्तीं महारौद्रीं जगत्संहारकारिणीम् ॥
 जवापुष्पाभनागेन्द्रकृतनूपुरयुग्मकाम् ।
 पाटलोरगनिर्माणलसदङ्गदशोभिताम् ॥
 धूसराहिकृतस्फीतकटिसूत्रावलम्बिनीम् ।
 सुपाण्डुरभुजङ्गेन्द्रकृतताटङ्कशोभिताम् ॥
 श्वेतदर्वीकरानद्धजटामुकुटमण्डिताम् ।
 वैयाघ्रचर्मवसनां द्वीपिचर्मोत्तरीयकाम् ॥
 किङ्किणीजालशोभाद्द्यां वीरघण्टानिनादिनीम् ।
 नूपुरारावललितां घर्घराशब्दभीषणाम् ॥
 कटकाङ्गदकेयूरनरास्थिकृतशोभनाम् ।
 रक्तपद्ममयीं मालां पादपद्मावलम्बिनीम् ॥
 काञ्चीकटारकप्रेङ्खत्कटिमध्यविराजिताम् ।
 ब्रह्मसूत्रोज्ज्वलत्कण्ठयोगपट्टोत्तरीयकाम् ।
 सौम्योग्रभूषणैर्युक्तां नागाष्टकविराजिताम् ।
 रत्नकुण्डलकर्णश्रीपञ्चकालानलस्थिताम् ॥
 पद्मोपरि स्थितां देवीं नृत्यमानां सदोदिताम् ।
 पद्मासनसुखासीनां सर्वदेवाधिदेवताम् ॥
 मुक्तहूँकारजिह्वाग्रं चालयन्तीं विचिन्तयेत् ।
 त्रिकोटिशक्तिचामुण्डानवकोटिभिरन्विताम् ॥
 महायोगिनिकोटीनामष्टादशभिर्हृजिताम् ।
 चरन्तीं च हसन्तीं च डाकिनीषष्टिकोटिभिः ॥
 भैरव्यशीतिकोटीभिः परिवारैश्च वेष्टिताम् ।
 कोटिकालानलज्वालान्यक्कारोद्यत्कलेवराम् ॥
 महाप्रलयकोट्यर्कविद्युद्वृन्दसन्निभाम् ।
 दुर्निरीक्षां महाभीमां सेन्द्रैरपि सुरामुरैः ॥
 शत्रुपक्षक्षयकारीं दैत्यदानवसृदिनीम् ।
 निर्विकारां निराभासां कूटस्थां चिद्विलासिनीम् १ ॥

अद्वैतां परमानन्दां नित्यां शुद्धां निरञ्जनाम् ।
 सृष्टिः स्थितिश्च संहारोऽनाख्या भासा पदाभिधाम् ॥
 वेदान्तवेद्यां कैवल्यरूपां निर्वाणकारिणीम् ।
 गुणातीतामात्मरूपप्रबोधातीतगोचराम् ॥
 एवं ध्येया महाकाली प्रोद्भिन्नवयौवना ।
 पञ्चवक्त्रस्य मध्यस्था गुह्यकाली परेश्वरी^१ ॥

अथ पुरश्चरणं तत्रैव ।

पर्वते वा नदीकूले शून्यागारे शिवालये ।
 पीठे चतुष्पथे कुर्यात् पुरश्चरणमुत्तमम् ॥
 नियमास्तत्र भूयांसः प्रकर्त्तव्याः प्रयत्नतः ।
 अवैधकरणात् सिद्धिहानिः स्यान्नात्र संशयः ॥
 त्रिकालमाचरेत् स्नानं हविष्यं भक्षयेन्नृशि ।
 स्वमन्त्रं चाक्षसूत्रं च गुरोरपि न दर्शयेत् ॥
 त्यजेद् दुष्टप्रवादं च परीवादं च वर्जयेत् ।
 तथा दुर्जनसंसर्गान् स्त्रीशूद्रालापनं तथा ॥
 वस्त्रं कुशासनं व्याघ्रचर्म चापि नृमुण्डकम् ।
 आसनं च महादेवि प्रशस्तश्चोत्तरामुखः ॥
 शुद्धस्फटिकरुद्राक्षनृमुण्डास्थिविनिर्मिताम् ।
 जपमालां शुभां विद्धि प्रशस्तामुत्तरोत्तराम् ॥
 अनेनोक्तविधानेन लक्षसंख्यं जपेन्मनुम् ।
 होमं दशांशतः कुर्यात् तर्पणं चाभिषेचनम् ॥
 ततः सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगानाचरेत् प्रिये^२ ।
 × × ×
 दशवक्त्रातु या प्रोक्ता गुह्यकाली मया तव ।
 प्रकृतिः सा परिज्ञेया कालीनां जगदम्बिका ॥
 अन्या विकृतयः प्रोक्ताः कार्यकारणभेदतः ।
 सैव ज्ञेया वरारोहे निर्गुणबह्यरूपिणी ॥
 जगत्सर्वं वशे तस्या वश्या कस्यापि सा न च ।
 विश्वं सर्वं सृजति सा कोऽपि सृजति तां नहि ॥
 सा पालयति संसारं तां पालयति कोऽपि न ॥

१—द्र० म० सं० गु० ख०, पटलः १, श्लोक संख्या ६७-१०१ ।

२—द्र० म० सं० का० ख०, पटलः ६, श्लोक ५-१२ ।

तां न संहरते कोऽपि सा सर्वं संहरत्यदः ।
 तदाज्ञयाऽनिलो वाति सूर्यस्तपति तद्भयात् ॥
 तद्भीत्याग्निः पचत्यन्नं मृत्युश्चरति तद्भयात्^१ ।

× × ×

।मकलाकालीमन्त्रः—

परात्पर परेशान शशाङ्ककृतशेखर ।
 योगादियोगिन् सर्वत्र सर्वभूतदयापर ॥
 त्वत्तः श्रुताः मया मन्त्राः सर्वतन्त्रेषु गोपिताः ।
 विधिवत् पूजनं चापि न्यासावरणकर्मैः ॥
 तारा च छिन्नमस्ता च तथा त्रिपुरसुन्दरी ।
 बाला च वगला चापि त्रिपुरा भैरवी तथा ॥
 काली दक्षिणकाली च कुब्जिका विव[शव]रेश्वरी ।
 अधोरा राजमातङ्गी सिद्धिलक्ष्मीस्त्वरुन्धती ।
 अश्वारूढा भोगवती नित्यविलम्बा च कुक्कुटी ॥
 वीमारी चापि वाराहो चामुण्डा चण्डिकापि च ।
 भुवनेशी तथोच्छिष्टचाण्डाली चण्डघण्टिका ॥
 कालसङ्कर्षिणी चापि गुह्यकाली तथापरा ।
 एताश्चान्याश्च वै देव्यः समन्त्राः कथितास्त्वया ॥
 किन्तु कामकलाकालीं नोक्तवानसि मे प्रभो ।
 तर्त्तिक मय्यपि गोप्यं ते प्रायशः परमेश्वर ॥
 न हीदृशं त्रिलोकेषु तव किञ्चन विद्यते ।
 यदकथ्यं मयि भवेदपि प्राणाधिकाधिकम् ॥
 तत् किं गोपयसि प्राज्ञ मयीदं दैवतं महत् ।
 यद्यस्मि ते दयापात्रं मान्यास्मि स्नेहभाजनम् ॥
 अनुग्राह्यास्मि कान्तास्मि तदेमां वद साम्प्रतम् ।
 देवीं कामकलाकालीं समन्त्रध्यानपूर्विकाम् ॥

महाकाल उवाच

धन्यास्यनुगृहीतासि तथा देव्यैव सर्वथा ।
 यत्ते बुद्धिः समुत्पन्ना तां देवीं प्रति भामिनि^२ ॥

१—द्र० सं० वि० गु० ख० पटलः १, श्लोक संख्या १२६—३० तथा १३४—१३७

२—द्र० म० सं० का० ख० पटलः १, श्लोक संख्या १—१२ ।

विधाय शपथं देवि कथयामि तवाग्रतः ।
 न हीदृशं भुक्तिमुक्तिसाधनं भुवि विद्यते ॥
 यथार्थमात्थ देवि त्वं गोप्यत्वं चापि सर्वथा ।
 किन्तु भक्तिविशेषात्ते कथयामि न संशयः ॥
 राज्यं दद्याद् धनं दद्यात् स्त्रियं दद्याच्छिरस्तथा ।
 न तु कामकलाकालीं दद्यात् कस्यापि न क्वचित् ॥
 इन्द्रेणोपासिता पूर्वं देवराज्यमभीप्सता ।
 वरुणेन कुबेरेण ब्रह्मणा च मया तथा ॥
 रामेण रावणेनापि यमेनापि विवस्वता ।
 चन्द्रेण विष्णुना चापि तथान्यैश्च महर्षिभिः ॥
 सहेलं वा सलीलं वा यस्याः स्मरणमात्रतः ।
 विद्यालक्ष्मीः राज्यलक्ष्मीः कीर्तिलक्ष्मीर्वशे स्थिता ॥
 विद्यार्थी लभते विद्यां धनार्थी लभते धनम् ।
 राज्यार्थी लभते राज्यं कान्तार्थी कामिनीं शुभाम् ॥
 यशोऽर्थी कीर्तिमाप्नोति मुक्त्यर्थी मुक्तिमाप्नुयात् ।
 अणिमाद्यष्टसिद्धयर्थी सिद्धयष्टकमवाप्नुयात् ॥
 द्विसप्ततितमं यावद् पुरुषाः पूर्वजाः स्मृताः ।
 तेषां भाग्योदयैः पूर्णैर्विद्येयं यदि लभ्यते ॥
 तदा सर्वस्वदानेन गृह्णीयादन्निचारयन् ।
 कृतकृत्यं मन्यमानो गुरोः पादावभिसृशन् ॥
 एकतः प्राणदानं स्यादेकतश्चैतदर्पणम् ।
 तुलया विधृतं चेत्स्यादेतद् दानं विशिष्यते ॥
 पूर्वजन्मार्जितैः पुण्यैर्लभ्यते वा न लभ्यते ।
 शपथं कुरु देवेशि प्रकाश्येयं न कुत्रचित् ॥
 सत्यं सत्यं त्रिसत्यं मे ततो वक्ष्यामि पार्वति ।
 नो चेत् तेऽपि न वक्ष्यामि प्रमाणं तत्र सैव मे ॥

देव्युवाच

शपे त्वच्चरणाब्जाभ्यां हिमाद्रिं शिरसा शपे ।
 शपे स्कन्दैकदन्ताभ्यां यद्येनामन्यतो ब्रवे २ ॥

१—द्र० म० सं० का० ख० पटलः १, श्लोक संख्या १३—२० ।

२—” ” ” ” २८, २९, ३१, ३३—३६ ।

शपेऽथ वा तया देव्या यां मे त्वं कथयिष्यति ।
प्रकाशयामि यद्येनां सैव मे विमुखी भवेत् ॥

महाकाल उवाच

साधु साधु महाभागे प्रतीतिर्मेऽधुना त्वयि ।
अकार्षीः शपथं यस्मात् तस्माद् वक्ष्याम्यसंशयम् ॥
समाहिता सावधाना भव देवि वरानने ।
विधेहि चित्तमेकाग्रं बद्ध्वाञ्जलिपुटं प्रिये ॥
कालीं कामकलापूर्वां शृणुष्ववाविहिता मम^१ ।
× × ×
या गुह्यकाली सैवेयं काली कामकलाभिधा ॥
मन्त्रभेदाद् ध्यानभेदाद् भवेत् कामकलात्मिका ।
यथा त्रिभेदा तारा स्यात् सुन्दरी सप्तसप्ततिः ॥
दक्षिणा पञ्चभेदा स्यात् तथेयं गुह्य कालिका ।
सप्तधा ध्यानमन्त्राभ्यां जायते भिन्नरूपिणी ॥
यथा पञ्चाक्षरो मन्त्रो देवी चैकजटा स्मृता ।
द्वाविंशत्यक्षरो मन्त्रो देवी दक्षिणकालिका ॥
तथान्येष्वपि देवेषु मुख्यासु बहुषु प्रिये ।
देवी कामकलाकाली मनुरष्टादशाक्षरः ॥
षोडशार्णा यथा मुख्या सर्वश्रीचक्रमध्यगा ।
तथेयं नवकालीषु सदा मुख्यतमा स्मृता ॥
त्रैलोक्याकर्षणो नाम मन्त्रोऽस्याः परिकीर्तितः ।
तस्योद्धारं प्रवक्ष्यामि शृणु यत्नेन पार्वति^३ ॥
श्रुत्वावधारयस्वेमां सर्वकल्याणहेतवे

मन्त्रोद्धारमाह—

आद्यवर्गाद्यवर्णोऽक्षणा वामेन परिशीलितः ।
मूर्ध्नि मूर्धा यत्तृतीययुगलः परिकीर्तितः ॥
बिन्दुवामाक्षिसंयुक्तो वल्लिः खपरमस्तकः ।
वामश्रुत्यर्धचन्द्रेण तृतीयः सपरो भवेत् ॥
दक्षस्कन्धोर्ध्वदन्ताभ्यां चाक्ष[धो]रो बिन्दुमस्तकः ।
ओष्ठवर्गद्वितीयो हपूर्वाधरोष्ठबिन्दुयुक् ॥

१—द्र० म० सं० का० ख० पटल १, श्लोक संख्या ३७—४०।

३—” ” ” ” ४७—५४ ।

षडक्षराणि संबोध्य यथानामस्थितिक्रमात् ।
 प्रतिलोमेन चोद्धृत्य तानि बीजानि पञ्च वै ॥
 भूतबीजाद्यमारभ्य मारबीजान्तमेव हि ।
 वंश्वानरवधूयुक्तो मन्त्रो ह्यष्टादशाक्षरः ॥
 अस्याः स्मरणमात्रेण यावत्यः सन्ति सिद्धयः ।
 स्वयमायान्ति पुरतो जपादीनां च का कथा ॥
 सप्त कामकलाकाल्याः मनवः सन्ति गोपिताः ।
 तेषु सर्वेषु मन्त्रेषु मुख्योऽयं परिकीर्तितः ॥
 स्मरणादस्य मन्त्रस्य मूर्च्छिताः सर्वदेवताः ।
 स्तम्भिताः वेपमानाश्च उत्तिष्ठन्त्यतिविह्वलाः ॥
 निदेशवर्तितनो भूत्वा वर्तन्ते चेटका इव ।
 किं बहूक्तेन देवेशि सत्यपूर्वं ब्रवीम्यहम् ॥
 सहस्रवदनेनापि लक्षकोटयाननेन वा ।
 महिमा वर्णितुं शक्यो नास्य वर्षायुतैर्मया ॥
 सामान्यतो विजानीहि यद्यदिच्छति साधकः ।
 तत्तत्करोति सकलं प्रजापतिरिवापरः ॥
 त्रैलोक्याकर्षको नाम मन्त्रः सर्वार्थसाधकः ।

ऋष्यादिन्यासमाह

अतः परं प्रवक्ष्यामि छन्दश्चर्षि च बीजकम् ।
 अस्य कामकलाकालोमन्त्रस्याहमृषिर्मतः ॥
 छन्दश्च बृहती खयातं देवी चैर्यं प्रकीर्तिता ।
 आद्यबीजं तु बीजं स्यात् क्रोधानं शक्तिरेव च ।
 विनियोगोऽस्य सर्वस्य सर्वदा सर्वसिद्धये ॥
 षडङ्गं पञ्चबीजैस्तैर्नाम्नाप्येकं च कारयेत् ।
 नामाक्षराणि प्रत्येकं तत्र देयानि पार्वति ॥

अथ ध्यानम्

ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि कुरु चित्तैकतानताम् ।
 उद्यद्घनाघनाश्लिष्यज्जपाकुसुमसन्निभाम् ॥
 मत्तकोकिलनेत्राभां पक्वजम्बूफलप्रभाम् ।
 सुदीर्घप्रपदालम्बिविस्रस्तघनमूर्द्धजाम् ॥ १

ज्वलदङ्गारवच्छोणनेत्रत्रितयभूषिताम् ।
 उद्यच्छारदसम्पूर्णचन्द्रकोकनदाननाम् ॥
 दीर्घदंष्ट्रायुगोदञ्चत्विकरालमुखाम्बुजाम् ।
 वितस्तिमात्रनिष्क्रान्तललज्जिह्वाभयानकाम् ॥
 व्यात्ताननतया दृश्यद्वात्रिशददन्तमण्डलाम् ।
 निरन्तरं वेपमानोत्तमाङ्गां घोररूपिणीम् ॥
 अंसासक्तनृमुण्डासृक् पिवन्तीं वक्त्रकन्दरात् ।
 सृक्कद्वन्दस्त्रवद्रक्तस्नापितोरोजयुग्मकाम् ॥
 उरोजाम्भोजसंसक्तसंपतदृधरोच्चयाम् ।
 सशीत्कृतिं धयन्तीं तल्लेलिहानरसज्ञायाम् ॥
 ललाटे घननारासृग्विहितारुणचित्रकाम् ।
 सद्यश्छिन्नगलद्रक्तनृमुण्डकृतकुण्डलाम् ।
 श्रुतिनद्धकचालम्बिवतंसलसदंसकाम् ।
 स्रवदस्त्रौघया शश्वन्मानव्या मुण्डमालया ॥
 आकण्ठगुल्फलम्बिन्यालङ्कृतां केशवद्धया ।
 श्वेतास्थिगुलिकाहारग्रैवेयकमहोज्ज्वलाम् ॥
 शवदीर्घाङ्गुलीपंक्तिमण्डितोरःस्थलस्थिराम्
 कठोरपीवरोत्तुङ्गवक्षोजयुगलान्विताम् ॥
 महामारकतप्राववेदिश्रोणिपरिष्कृताम् ।
 विशालजघनाभोगामतिक्षीणकटिस्थलाम् ॥
 अन्त्रनद्धार्भकशिरोवलत्किङ्किणीमण्डिताम् ।
 सुपीनषोडशभुजां महाशङ्खाञ्चदङ्गकाम् ॥
 शवानां घमनीपुञ्जैर्वैष्टितैः कृतकङ्कणाम् ।
 प्रथितैः शवकेशैः स्रग्दामभिः कटिसूत्रिणीम् ॥
 शवपोतकरश्रेणीग्रथनैः कृतमेखलाम् ।
 शोभमानाङ्गुलीमांसमेदोमज्जाङ्गुलीयकैः ॥
 अंसि त्रिशूलं चक्रं च शरमङ्कुशमेव च ।
 लालनं च तथा कर्त्रीमक्षमालां च दक्षिणे ॥
 पाशं च परशुं नागं चापं मुद्गरमेव च ।
 शिवापोतं खर्परं च वसासृङ्मेदसान्वितम् १ ॥

सम्बत्कचं नृमुण्डं च धारयन्तीं स्ववामतः ।
विलसन्नूपुरां देवीं प्रथितैः शवपञ्जरैः ॥
श्मशानप्रज्वलद्घोरचिताग्निज्वालमध्यगाम् ।
अधोमुखमहादीर्घप्रसुप्तशवपृष्ठगाम् ॥
वमन्मुखानलज्वालाजालव्याप्तदिगन्तराम् ।
प्रोत्थायैव हि तिष्ठन्तीं प्रत्यालीढपदक्रमात् ॥
वामदक्षिणसंस्थाभ्यां नदन्तीभ्यां मुहुर्मुहुः ।
शिवाभ्यां घोररूपाभ्यां वमन्तीभ्यां महानलम् ॥
विद्युद्झारवर्णाभ्यां वेष्टितां परमेश्वरीम् ॥
सर्वदेवानुलम्बाभ्यां पश्यन्तीभ्यां महेश्वरीम् ॥
अतीवभीषमाणाभ्यां शिवाभ्यां शोभितां मुहुः ।
कपालसंस्थं मस्तिष्कं ददतीं च तयोर्द्वयोः ॥
दिग्भ्ररां मुक्तकेशीमट्टहासभयानकाम् ।
सप्तधा बद्धनारान्त्रयोगपट्टविभूषिताम् ॥
संहारभैरवेणैव सार्धं सम्भोगमिच्छतीम् ।
अतिकामानुरां कालीं हसन्तीं खर्वविग्रहाम् ॥
कोटिकालानलज्वालान्यक्कारौद्यत्कलेवराम् ।
महाप्रलयकोट्यर्कं विद्युदवुदसन्निभाम् ॥
कल्पान्तकारिणीं कालीं महाभैरवरूपिणीम् ।
महाभीमां दुर्निरीक्ष्यां सेन्द्रैरपि सुरासुरैः ॥
शत्रुपक्षक्षयकरीं दैत्यदानवसूदिनीम् ।
चिन्तयेदीदृशीं देवीं कालीं कामकलाभिधाम्^१ ॥

अथ पुरश्चरणं तत्रैव

अतः परं प्रवक्ष्यामि पौरश्चरणिकं विधिम् ।
एकस्मिन् यत्र विहिते सिद्धिस्तात्कालिकी भवेत् ॥
भूमिशुद्धिर्द्रव्यशुद्धिः पूर्वेव कथिता मया ।
यमाश्च नियमा ये स्युः पुरश्चरणकर्मणि ॥
सर्वनिव प्रयुञ्जीत सततं भक्तितत्परः ।
कृतनित्यक्रियः प्रातः कृतपूजाविधिः शुचिः ॥

१—द्र० म० सं० का० ख० पटलः २, श्लोकसंख्या ३३—४३ ।

नरास्थि निखनेद् भूमावस्त्रमन्त्रमुदीरयन् ।
 तारं क्रोधोज्जु ह्रीं पाशस्मरभूतान् समुद्धरेत् ॥
 सिद्धिमुच्चार्य देहीति युग्मं बह्वचङ्गनां वदेत् १ ।

अथ कामकलायन्त्रम्

यन्त्रमस्याः प्रवक्ष्यामि तत्र धेहि मनः प्रिये ।
 भूपुरे वसुपत्राढये[?] पद्भूमण्डलान्वितम् ॥
 केशराणि प्रकल्प्यानि तदन्तश्चापि कर्णिकाम् ।
 कर्णिकान्तस्त्रिकोणस्य त्रितयं पृथगेव हि ॥
 बर्हिस्त्रिकोणकोणेषु लिखेद् बीजत्रयं शुभम् ।
 मायाबीजं तु वामे स्यात् क्रोधबीजं तु दक्षिणे ॥
 अधः पाशं विनिदिश्य कन्दर्पाणि तु मध्यतः ।
 तदन्तः स्थायिनी देवी तत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥
 एतद्यन्त्रं महादेवि सर्वकामफलप्रदम् ।
 एतस्य सर्वयन्त्राणि कलां नार्हन्ति षोडशीम् ३ ॥

गुह्यकालीयन्त्रम्

सबिन्दुत्र्यारपञ्चारविभिन्नवकोणयुक् ।
 वृत्तयोरन्तरेऽष्टारयुतं तदनु भाविति ॥
 वस्वर्कभूगच्छदनाम्भोजवृत्तान्वितं ततः ।
 अष्टाशानिसमायुक्तमन्तर्बहिरथापि च ॥
 अष्टशूलाष्टमुण्डाढयं वह्निज्वालायुतेन हि ।
 श्मशानेनावृतं शेषे शोणितोदेन वेष्टितम् ॥
 यन्त्रराजमिदं देवि पूजनाय प्रकल्पितम् ।
 भरतश्च्यवनश्चापि हारीतश्च ज्वालकः ॥
 दक्षश्चैते जनाः पञ्च पूजयन्त्यमुनाम्बिकाम् ।
 बिन्दुः पञ्चारषट्कोणत्रिकोणनवकोणगः ॥
 अष्टारवृत्तसहितषोडशच्छदपद्भुयुक् ।
 पूर्ववृत्तान्वितः शेषे पूर्ववत् सकलं प्रिये ॥
 पूज्योऽयं रामयक्षेशानाहुषाणां वरानने १ ।

×

×

×

१—म० सं०, का० ख० पटलः ३, श्लोकसंख्या २४-२८ ।

२—द्र० म० सं० का० ख० पटलः २, श्लोक संख्या ४५—४६ ।

३—द्र० म० सं० गु०, ख०, पटलः ५, श्लोक संख्या १३—१६ ।

तथा—

तदुपर्येव चास्तीर्य स्वासनं सुष्ठु कल्पितम् ।
 नृमुण्डमग्रतः कृत्वा नरास्थिजगमालया ॥
 लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी दिवा शुचिः ।
 अशुचिश्च तथा रात्रौ लक्षमेकं तथैव च ॥
 दशांशं होमयेन्मन्त्री तर्पयेदभिषेचयेत् ।
 होमे सन्तर्पणे चैव पूजावत् कथितो विधिः ॥
 पूजायां वा प्रयोगे वा होमे वा तर्पणेऽथ वा ।
 गुह्यकालीविधानेन सर्वं कार्यं शुचिस्मिते ॥
 अत्रानुक्तं विधानं यत् तन्नत्यं तत्प्रकल्पयेत् ।
 तत्राप्यनुक्तं यत् किञ्चित् तत्रोक्तो दक्षिणाविधिः^१ ॥
 इति कालीमन्त्रपुरश्चरणप्रकरणम् ।

× × ×

श्रीविद्यामन्त्रपुरश्चरणप्रकरणे

नातः परतरा विद्या न भूता न भविष्यति ।
 केनापि नैव शप्तेयं न च केनापि कीलिता ॥^२

× × ×

उद्यच्चन्द्रोदयक्षुब्धरक्तपीयूषवारिधेः ।

मध्ये हेममयीभूमीरत्नमाणिक्यमण्डिता ॥

तन्मध्ये नन्दनोद्यानं मदनोन्मादनं महत् ।

नित्याभ्युदितपूर्णेन्दुज्योत्स्नाजालविराजितम् ॥

सदा सह वसन्तेन कामदेवेन रक्षितम् ।

कदम्बचूतपुन्नागनागकेशरचम्पकैः ॥

वकुलैः पारिजातैश्च सर्वर्तुकुमुमोज्ज्वलैः ।

झङ्कारमुखरैर्भृङ्गैः कूजद्भिः कोकिलैः शुकैः ॥

नानावर्णैरथान्यैश्च द्विजसङ्घैर्निषेवितम् ।

शिखिकारण्डहंसाद्यैर्नानापक्षिभिरावृतम् ॥

नानापुष्पलताकीर्णैः शोभितं वृक्षखण्डकैः ।

पर्यन्तदीर्घिकोत्फुल्लकमलोत्पलसम्भवैः^३ ॥

१—द्र० म० सं०, का० ख०, पटलः ३, श्लोकसं० २८—३३ ।

२—द्र० म० सं०, का० ख०, पटलः ८, श्लोकसंख्या ३५८—३५९ ।

३—द्र० म० सं०, का० ख०, पटलः ८, श्लोकसंख्या ३६४—६६ ।

रजोभिर्धूसरैः सम्यक् सेवितं मलयानिलैः ।
 ध्यात्वैवं नन्दनोद्यानं तदन्तः प्राङ्गणं स्मरेत् ॥
 शुद्धकाञ्चनसंकाशवसुधाभिरलङ्कृतम् ।
 प्राङ्गणं चिन्तयित्वेत्थं सुरसिद्धनिषेवितम् ॥
 तन्मध्ये मण्डपं ध्यायेद् व्याप्तब्रह्माण्डमण्डलम् ।
 सहस्रादित्यसंकाशं चतुरस्रं सुशोभितम् ॥
 रत्नतेजः प्रभापुञ्जपिञ्जरीकृतदिङ्मुखम् ।
 मध्यस्तम्भविनिर्मुक्तं कोणस्तम्भसमन्वितम् ॥
 महामाणिक्यवैदूर्यरत्नकाञ्चनभूषितम् ।
 मुक्तादामवितानाढ्यं रत्नसोपानमण्डितम् ॥
 मन्दवायुसमाक्रान्तं गन्धधूपतरङ्गितम् ।
 रत्नचामरघण्टादिवितानैरुपशोभितम् ॥
 जातीचम्पकपुन्नागकेतकीमल्लिकादिभिः ।
 रक्तोत्पलसिताम्भोजमाधवीभिः सुपुष्पकैः ॥
 वद्धाभिश्चित्रमालाभिः सर्वत्र समलङ्कृतम् ।
 तिर्यगूर्ध्वलसदरक्तपुत्तलीकोटिमण्डितम् ॥
 नानारत्नादिभिर्दिव्यैर्निर्मितं विश्वकर्मणा ।
 तन्मध्ये भावयेन्मन्त्री पारिजातं मनोहरम् ॥
 स्वर्णादिरत्नभूमिं च बालुकां काञ्चनप्रभाम् ।
 उद्यदादित्यसंकाशं व्याप्तब्रह्माण्डमण्डलम् ॥
 शतयोजनविस्तीर्णं ज्योतिर्मन्दिरमुत्तमम् ।
 चतुर्द्वारसमायुक्तं हेमप्राकारमण्डितम् ॥
 रत्नोपक्लृप्तसंशोभिकपाटाष्टकसंयुतम् ।
 नवरत्नसमाक्लृप्ततुङ्गगोपुरतोरणम् ॥
 हेमदण्डशिखालम्बिद्वजावलिपरिष्कृतम् ।
 मध्यकोणस्थितस्तम्भनवरत्नसमन्वितम् ॥
 महामाणिक्यवैदूर्यरत्नचामरशोभितम् ।
 कल्पवृक्षे गिरेः पार्श्वे छत्रं तन्मण्डपोपरि ॥
 सुवर्णसूत्रैरचितं तन्मध्ये रत्नमण्डपम् ।
 तन्मध्ये स्फुरितं ध्यायेत् त्रिशुङ्गं ज्योतिरुत्तमम् ॥ १

तस्य मध्ये महाचक्रं पीयूषपरिपूरितम् ।
 रत्नसिंहासनं तस्या वेद्या मध्ये स्मरेच्छुभम् ॥
 विरिञ्चविष्णुरुद्रेशरूपपादचतुष्टयम् ।
 सदाशिवमयं साक्षात् तस्मिन् परशिवात्मकम् ॥
 पुष्पपर्यङ्कतन्मध्ये श्रीमदुद्यानपीठके ।
 पर्यङ्कबन्धविलसन् स्वस्तिकासनशालिनीम् ॥
 ध्यायेत् परशिवाङ्कस्थां पद्ममध्योज्ज्वलाकृतिम् ।
 त्रिपुरां सुन्दरीं देवीं बालार्ककिरणारुणाम् ॥
 जपाकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमोपमाम् ।
 पद्मरागप्रतीकाशां कुङ्कुमारुणसन्निभाम् ॥
 स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिङ्किणीजालमण्डिताम् ।
 कालालिकुलसंकाशकुटिलालकपल्लवाम् ॥
 प्रत्यगारुणसंकाशवदनाम्भोजमण्डिताम् ।
 किञ्चिदधेन्दुकुटिलललाटमृदुपट्टिकाम् ॥
 पिनाकधनुराकारभ्रूलतां परमेश्वरीम् ।
 आनन्दमुदितोल्लासलीलान्दोलितलोचनाम् ॥
 स्फुरन्मयूखसंघातविलसद्धेमकुण्डलाम् ।
 स्वगण्डमण्डलाभोगजितेन्द्रमृतमण्डलाम् ॥
 विश्वकर्मविनिर्माणसूत्रविस्पष्टनासिकाम् ।
 ताम्रविद्रुमविम्बाभरक्तोष्ठीममृतोपमाम् ॥
 दाडिमीबीजपङ्क्त्याभदन्तपङ्क्तिविराजिताम् ।
 स्मितमाधुर्यविजितमाधुर्यरससागराम् ॥
 अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभिताम् ।
 कम्बुग्रीवां महादेवीं मृणालसदृशोर्भुजैः ॥
 रक्तोत्पलदलाकारसुकुमारकरां भुजाम् ।
 कराम्बुजनखज्योतिर्विद्योतितनभस्तलाम् ॥
 मुक्ताहारलतोपेतसमुन्नतपयोधराम् ।
 त्रिबलीवलयामुक्तमध्यदेशसुशोभिताम् ॥
 लावण्यसरिदावर्तनिम्ननाभिविभूषिताम् ।
 अनर्घ्यरत्नघटितकाञ्चीयुतनितम्बिनीम् ॥ १

नितम्बविम्बद्विरदरोमराजिवराङ्कशाम् ।
कदलीललितस्तम्भसुकुमारोरुमीश्वरीम् ॥
लावण्यकुसुमाकारजानुमण्डलबन्धुराम् ।
लावण्यकदलीतुल्यजंधायुगलमण्डिताम् ॥
गूढगुल्फपदद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् ।
तनुं दीर्घाङ्गुलीछन्ननखराजिविराजिताम् ॥
ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिघृष्टचरणाम्बुजाम् ।
शीतांशुशतसंकाशकान्तिसन्ताहासिनीम् ॥
लौहित्यजितसिन्दूरजपादाङ्गिमरागिणीम् ।
रक्तवस्त्रपरीधानां पाशाङ्कशकरोद्यताम् ॥
रक्तपद्मनिविष्टां तु रक्ताभरणभूषिताम् ।
जगदाह्लादजननीं जगद्वञ्जनकारिणीम् ॥
चतुर्भुजां त्रिनेत्रां तु पञ्चबाणधनुर्धराम् ।
कर्पूरशकलोन्मिताम्बूलपूरिताननाम् ।
महामृगमदोद्दामकुङ्कुमारुणविभ्रहाम् ।
सर्वशृङ्गारवेशाढयां सर्वाभरणभूषिताम् ॥
जगदानन्दजननीं जगद्वञ्जनकारिणीम् ।
जगदाकर्षणकरीं जगत्कारणरूपिणीम् ॥
सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां सर्वशक्तिमयीं भजे ॥

अथ दीपिनीविद्या तत्रैव

वाङ्माया कमला बीजं वाग्भवाद्ये नियोजयेत् ।
तारं लक्ष्मीं च वाग्बीजं मन्त्रयं भुवनेश्वरीम् ॥
तज्जप्त्वा च ततः पश्चाद् वाग्भवाख्यं समुच्चरेत् ।
प्रणवं भुवनेशानीं रमां कामं च वाग्भवम् ॥
कामराजं ततो जप्त्वा त्रैलोक्यक्षोभकारकम् ।
ऊँकारं चापि वाग्बीजं रमां मन्मथमायया ॥
स्वप्नावतीं महादेवि जपेत् तत्र समाहितः ।
प्रणवं चाधरं कामं रमां च भुवनेश्वरीम् ॥
मधुमतीं ततो जप्त्वा मायाश्रीकूर्वबीजकम् ।

प्रणवाद्यं च देवेशि हंसबीजपुटीकृतम् ॥
एतद्बीजं समुच्चार्य शक्तिकूटं ततो जपेत्^१ ॥

× × ×

छिन्नमस्तामन्त्रपुरश्चरणम्—

अथातश्छिन्नमस्तायाः मन्त्रं ते व्याहराम्यहम् ।
जिघृक्षयापि यस्य स्युः साधकस्याष्टसिद्धयः ॥
नातः परतरा काचिदुग्रा देवी भविष्यति ।
तस्मादसक्तैर्मनुजैर्न ग्राह्येयं कथञ्चन ॥
सिद्धिर्वा मृत्युरपि वा द्वयोरेकतरं भवेत् ।
प्रणवं च रमाबीजं लज्जां वाग्भवमेव च ॥
वज्रवैरोचनीये च इत्येवं तत उद्धरेत् ।
क्रोधद्वयं ततश्चास्त्रं स्वाहान्तः षोडशाक्षरः ॥

× × ×

ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि तत्र चेतो निवेशय ।
स्वनाभौ नीरजं ध्यायेत् शुद्धं विकसितं सितम् ॥
तत्पद्मकोशमध्ये तु मण्डलं चण्डरोचिषः ।
जपाकुसुमसङ्काशं रक्तबन्धूकसन्निभम् ॥
रजःसत्त्वतमोरेखायोनिमण्डलसन्निभम् ।
मध्ये तस्या महादेवीं सूर्यकोटिसमप्रभाम् ॥
छिन्नमस्तां करे वामे धारयन्तीं स्वमस्तकम् ।
प्रसारितमुखीं भीमां लेलिहानोग्रजिह्विकाम् ॥
पिबन्तीं रक्तधारां च निजकण्ठसमुद्भवाम् ।
विकीर्णकेशपाशां तां नानापुष्पसमन्विताम् ॥
दक्षिणे च करे कर्त्रीं मुण्डमालाविभूषिताम् ।
दिगम्बरां महाघोरां प्रत्यालीढपदस्थिताम्^२ ॥

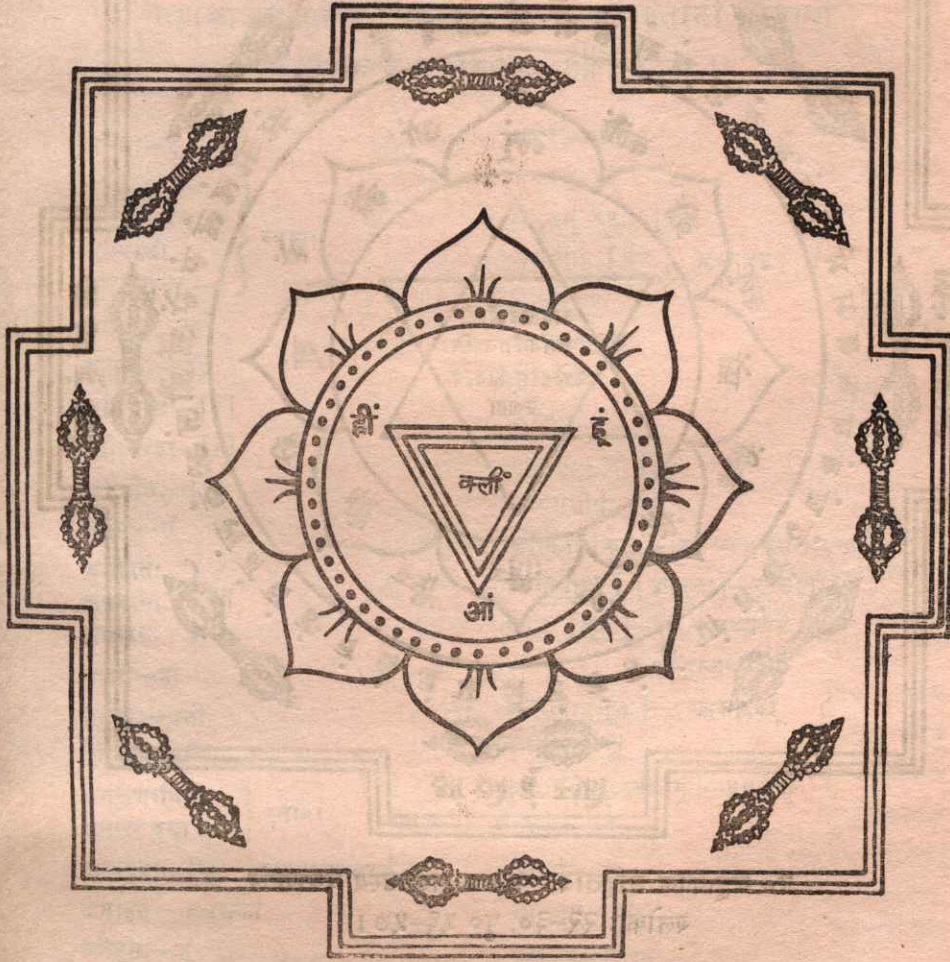
१—कृतेऽप्यायासे पद्यान्येतानि महाकालसंहितायाः गुह्यकालीकामकलाकाली-
खण्डयोः नोपलब्धानि । अत एव सुधीभिरस्य महाकालसंहितान्तर्गतत्वमिह
पुरश्चर्याणवेऽभिहितं चिन्तनीयम् ।

२—द्र० म० सं०, का० ख०, पटल ८, श्लोकसंख्या ४४१-४५० ।

अस्थिमालाधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ।
 सदा षोडशवर्षीयां पीनोन्नतपयोधराम् ॥
 नागाङ्गनां नागकाञ्चीं नागनूपुरसंयुताम् ।
 नागकुण्डलसंयुक्तामष्टनागसमन्विताम् ॥
 विपरीतरतासक्तरतिकामोपरि स्थिताम् ॥
 डाकिनीवर्णिनीयुक्तां वामदक्षिणयोगतः ।
 दक्षिणे वर्णिनीं ध्यायेद् वामपार्श्वे तु डाकिनीम् ॥
 वर्णिनीं लोहितश्यामां मुक्तकेशीं दिगम्बराम् ।
 कपालकर्त्रिकाहस्तां वामदक्षिणयोगतः ॥
 देवीगलोच्छलद्रक्तधारापानं प्रकुर्वतीम् ।
 अस्थिमालाधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥
 डाकिनीं वामपार्श्वे तु कल्पान्तज्वलनोपमाम् ।
 विद्युच्छटाभनयनां दन्तपक्तिबलाकिनीम् ॥
 दंष्ट्राकरालवदनां पीनोत्तुङ्गपयोधराम् ।
 महाघोरां महादेवीं मुक्तकेशीं दिगम्बराम् ॥
 लम्बोदरीं कालरात्रीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ।
 लेलिहानमहाजिह्वां मुण्डमालाविभूषिताम् ।
 कपालकर्त्रिकाहस्तां वामदक्षिणयोगतः ॥
 देवीगलोच्छलद्रक्तधारापानं प्रकुर्वतीम् ।
 करस्थितकपालेन भीषणेनातिभीषणाम् ॥
 आभ्यां निषेव्यमाणां तु ध्यायेद् देवीं विचक्षणः ।
 दुर्निराक्ष्यां चेतसापि सर्वकामफलप्रदाम् १ ॥

पुरश्चर्यार्णवस्थ तृतीयभागे एकादशतरङ्गे ६६३ तमपृष्ठतः १०७८
 पृष्ठं यावत् दुर्गासवविधिप्रकरणे महाकालसंहितायाः गुह्यकालोखण्डस्य
 त्रयोदशपटलीयाः श्लोकाः प्रायशः सहस्रमिताः सङ्कलिताः सन्ति । सर्वेषां
 पद्यानामिह समावेशो ग्रन्थकलेवरं वर्धयेदिति विचार्य स नैव विहितः । तत
 एवाकलनीयास्ते श्लोकाः सुधीभिः साधकैरिति प्रार्थ्यन्ते ।

परिशिष्टम् (३)

द्र० महाकालसंहितायाः कामकलाखण्डस्य द्वितीयपटलस्य
श्लोकाः ४५-४६, पृ० ११ ।

परिशिष्टम् (४)

महाकालसंहितायः कामकलाखण्डे समागतानां बीजानां
कूटानाञ्च वर्णानुक्रमात्मको कोषः ।

अग्निः—रं	अमरः—र्यलै
अग्निजाया—	अमृतम्—ग्लूं
अग्निवल्लभा—	अमृतम् कूटः—[?]
अग्निस्त्री	अश्वमेधः [कूटः] हस्लहसकहीं
अग्न्यङ्गना—	असूया—णी
अङ्कुशः—क्रौं	अस्त्रम्—फट्
अङ्गना—स्त्री	अस्थिभेदी—ठं
अतिचण्डः—[?]	आकाशः—हं
अतिचण्डा—[?]	आगमः—ओं [?]
अतिप्रेतः—[?]	आगमशीर्षः—ओं
अधरः—ऐं	आग्नेयः [कूटः]—रक्षम्लहसकख्यरुं
अधोदतः	आग्नेयास्त्रम् [उपकूटः]—रम्लत्री
अधोदन्तः	आज्ञा [कूटः]—क्षरहम्लव्यईरुं
अधोरदः	क्षरहम्लव्यईरुं
अधवा—हां	आनन्दः [कूटः]—स्हलकहृक्षूं
अनङ्गः—क्लीं	आनन्दः—भ्रूं
अनन्तः—छ्रौं	आद्य [सृष्टिवीजम्]—हसखफूं
अनलभाविनी	आधारः—भ्रौं
अनलाङ्गना	आमर्षः—हूं
अनाख्या—[कूटः] क्षरहम्लवयरुं	आमृतम्—ग्लूं
अनाहत—हसखफां	आस्यम्—आं
अनेहसः—जूं	इन्द्रः [बीजम्]—[?]
अप्सरसः—गां	इन्द्रः [कूटः] रक्षलहमसहकब्रूं लम्लत्री
अबला—स्त्रीं	

इन्द्रस्वरः—औ
 इष्टिः [कूटः]—[?]
 इष्टिः—रथीं
 ईशः [कूटः]
 ईशानः [कूटः]—त्रकम्लब्लकलऊं
 इष्यां—वीं
 उग्रः—द्रीं
 उत्तमाङ्गम्—स्वाहा
 उदुम्बरः—घ्रीं
 उमा [कूटः]—[?]
 ऊर्ध्वदन्तः—ओ
 ऋषिः [कूटः]—[?]
 ऐडः [कूटः]—शम्लव्यई, रलहक्षकलसहभूं
 ओष्ठः—ए
 कन्दर्पः—क्लीं
 कपालः—थ्रीं
 कमला—थ्रीं
 कर्णिका—क्षरहीं
 कला—ईं
 कल्पान्तः—हसफीं
 कवचम्—हूं
 काकिनी—फ्रीं
 कापालः—थ्रीं
 कामः—क्लीं
 कामः [कूटः]—[?]
 कामलम्—थ्रीं
 कामाङ्गना [रतिः]—क्लूं
 कामिनी—स्त्रीं
 काम्यः [कूटः]—[?]
 कालः—जूं
 कालः [कूटः]—यम्लत्रीं

कालरात्रिः—ख्फौं
 कालिका } क्रीं
 काली }
 कालीयः }
 किरीटी [कूटः]—[?]
 कुण्डलः [कूटः]—रक्षक्रीऊं
 [कुण्डलिनी]
 कुमारः— } हूं
 कुमारकः— }
 कुलाङ्गना—हीं
 कुलिकः—स्होः
 कुलिका—क्षत्रीं
 कूर्चः—हूं
 कूर्चः [कूटः]—[?]
 कूर्मः—घ्रीं, तीं,
 कूर्माण्डी—क्रीं
 कुत्या—हस्खफौं
 कृष्णभार्यका—थ्रीं
 कोणः—रीं
 कौरजः—खं
 क्रमः—घ्रीं, क्ष्रीं,
 क्रूरः—रद्रै, सिं,
 क्रोधः—हूं
 क्रोधीशः—[?]
 खम्—हूं
 खेचरः [कूटः]—?
 खेचरी—ख्रीं
 खेचरी [कूटः]—सखवलक्षमध्रयव्लीं
 खेदकः—हूं
 क्षमा—जूं
 क्षेत्रपः— } क्षौं
 क्षेत्रपालः— }

क्षोणी—लं	जाया—स्त्रीं
क्ष्वेडः—ज्रं	ज्येष्ठः—द्रू
गणघटा [कूटः]—[?]	डाकिनी—ख्रफे
गणपः—	डाकिनी [कूटः]—महक्षलव्यजं
गणपतिः— } गं	तत्त्वम्—स्हे
गरुत्तम्—क्रौं	तडित्—ब्लौं
गान्धर्वः—स्फौं	ताण्डवी [कूटः]—म्लन्नमई
गायत्रीमुखम्—ओं	तात्पुरुषः [कूटः]—क्षमब्लहकयहीं
गारुडः—क्रौं	तापिनी—म्रां
गुह्यम्—ब्रचीं	तारः—ओं
गुह्या—क्षलप्रै	तारकः—ओं, रां,
गौरी—क्रः	तार्तीयकः—हीं (?)
ग्रहः [कूटः]—[?]	तुङ्गः—रज्जीं
घण्टिका—रफलीं	तुङ्गः (कूटः)—(?)
घनः—क्लीं	तृतीयः—हीं (?)
चक्रः [कूटः]—रक्षत्रध्रम्लऊं	त्रपा—हीं
चञ्चुः—रस्फौं	त्रिकूटा—ल्यू
चण्डः—फ्रों	त्रिपुटा—प्लू
चण्डेश्वरः—[?]	त्रिशक्तिः—क्रूं
चतुर्थस्वरः—ई	त्रिशिखा—क्रौं
चतुर्दशस्वरः—औं	त्रिशूलः (कूटः)—(?)
चन्द्रः—ग्लौं	तेता—हसखफे
चन्द्रः [कूटः]—सकहलमक्षब्रू	त्वरिता (कूटः)—[?]
चामुण्डा—क्रै	त्वष्टा—क्रश्रीं
चामुण्डा [कूटः]—[?]	दक्षनेत्रकम्—इं
चूडा—स्वाहा [?]	दक्षस्कन्धः—क
चूडामणिः—रङ्गीं, रक्रौं	दक्षिणचक्षुः—इं
चैतन्यम्—ऐं	दक्षिणा—रफे
जम्भः—रफीं	दण्डः—ह्रां
जयः—क्रं	दलः—ब्लीं
जलदः—क्लीं	दानवः—श्रीं

दिवाकरः (कूटः)—म्लकहृक्षरस्त्री
 (अथवा) नदक्षटक्षव्यईऊं
 दीर्घतनुच्छदः (कवचम्)—हं
 द्रावणः—हृषीं
 द्वादशाहः (कूटः)—क्षलहृक्षम्लत्रीं
 द्वादशिका—ऐ
 धनदा—क्षू
 धरा—लं
 धरा (कूटः)—ग्लक्षकमहृव्यईऊं
 धर्मः—क्रीं
 धर्म्यः—(?)
 घृतिः—क्षौः
 ध्यानम्—वूः
 ध्रुवः—यौं
 नकुलीशः—ह (?)
 नक्षत्रम्—ब्लै
 नक्षत्रम् (कूटः)—?
 नन्दनम्—ह्लौं (?)
 नभः—हं
 ना—पां
 नाकुलम्—त्रीं
 नागः—त्रीं, तां,
 नादः—अं
 नारसिंहः—क्षौं
 नालीकम्—क्षरस्त्रीं
 निरञ्जनम्—स्त्रीं
 निर्मलम्—ज्लूं
 निशा (कूटः)—?
 नीलः—ज्रौं
 नृसिंहः—क्षौं
 नृसिंहः [कूटः]—क्षम्लब्रसहृहृ क्षक्लस्त्रीं

पङ्क्तिः—रधीं
 पदवी—?
 पद्मम् [कूटः]—म्लव्य वऊं
 पद्मा—श्रीं
 पन्नगः—तां, व्रीं
 पयः—वं [?]
 परः—?
 परमात्मीयम्—तत्त्वमसि
 परा [कूटः]—सहृक्लहीं
 परापरः—हृसखफं
 परापरः [कूटः]—हृसखकमहृब्रूं
 पविः—धीं
 पावित्रम्—?
 पाशः—आं
 पाशुपतम् [कूटः]—सग्लक्षमहरहूं
 पार्श्वम् [कूटः]—?
 पित्सम् [कूटः]—?
 पिनाकीशः—क्षरस्त्रीं, खफीं, [?]
 पिशाचः—ठः
 पीयूषम्—ग्लूं
 पुण्डरीकः [कूटः]—पलक्षहृहृव्यईऊं
 पैशाचः—ठः
 प्रणवः—ओं
 प्रभा—हृलीं
 प्रमदा—स्त्रीं
 प्रलयः [कूटः]—हृक्षम्लव्यईऊं [?]
 प्रलयः—हृसफीं, हृसफौं
 प्रतुङ्गः—[कूटः]—?
 प्राभातिकम्—[कूटः]—?
 प्रासादः—ह्रौं
 प्रेतः—रह्रौः

फेत्कारी—हसखफे

बर्हिरथ [कूटः]—क्षलहक्षम्लक्ली

बलिः—रछीं

बाला—क्षूलीं

बाला [कूटः]—[?]

बृहद्—[?]

बृहद् [कूटः]—सहकहलहीं

ब्रह्म—ठीं

ब्रह्म [कूटः]—क्लक्षहत्रमयऊं

अथवा क्षलपलीं

ब्रह्मनिर्मितम्—[सृष्टिः] रक्षखरऊं

ब्रह्मा—डों

ब्रीडा—हीं

भगः— ?

भस्मली— ?

भारुण्डा—प्रीं

भारुण्डा [कूटः]—क्षहलीं

भासा [कूटः]—क्षहम्लव्यऊं

भासा—त्रफथ्रू

भीरुः—स्त्रीं

भुजगः—तां, व्रीं

भुवनेशी } हीं

भुवनेश्वरी } हीं

भूतः—स्फों

भूतिनी—खफ्रीं

भूमिः—लं

भैरवी—सीः

भैरवी [कूटः]—क्षमक्लहहसव्यऊं

भोगः—हसखफ्रीं

भोजङ्गमः—तां, व्रीं

भौतम् } स्फों, रलहक्षफूँ,

भौतकम् } स्फों, रलहक्षफूँ,

मणिः [कूटः]—भक्षलरमहसखफूँ

मणिमेखला— [?]

मत्स्यम् [कूटः]—[?]

मदनः—क्लीं

मनः—ठीं, हीं

मनः [कूटः]—डलखलहक्षखमव्यऊं

मनोभूः } क्लीं

मन्मथः } क्लीं

महद्—पूँ

महती—?

महाकालः—?

महाक्रोधः—क्षूँ

महापुरुषः—?

महाप्रलयः—[?]

महाप्रेतः—[?]

महाबीजम्—क्षूँ

महारुद्रान्तमस्तकः—[?]

महारुषः—क्षूँ

महाव्रतम् [कूटः]—सहक्षमहक्षग्लीं

महासूया—क्षूँ, णूँ [?]

महासेनः—[?]

मही—लं

मा—श्रीं

मातृका } षीं

माता } षीं

मानसम्—ठीं

माया } हीं

मायिकः } हीं

मारः—क्लीं

मारः [कूटः]—?

माजिरः [कूटः]—?

माहेन्द्रः [कूटः]—?

माहेश्वरः [कूटः]—क्वलहृशकहनसक्लई
 मीनकेतनः } क्लीं
 मीनध्वजः }
 मुक्ता—क्षीं
 मुखम्—आं
 मेखला—रक्षीं
 मेघः—क्लीं
 मेदिनी—लं
 मेघा—ऐं
 मैघः—ऐं
 यक्षः—क्ष्लीं
 याभ्यम् [कूटः]—ह्रस्वत्रीं
 योगः—रधूं
 योगिनी—छीं
 योगिनी [कूटः]—[?]
 योषित्—स्त्रीं
 रतिः—क्लूं
 रतिप्रियः—क्लीं
 रथन्तरः—भूं
 रमा—श्रीं
 राथन्तरः—भूं
 रामा—स्त्रीं
 रावः—फ्रूं
 रुक्—ह्रूं
 रुद्रः—कहलक्षां, द्रै,
 रुद्रस्वरः—ए,
 रुषः } ह्रूं,
 रोषः }
 रौद्रः } द्रै
 रौद्रकः }
 रौद्रः [कूटः]—सहठलक्षह्रमक्रीं
 लक्ष्मी—श्रीं

लज्जका } ह्रीं
 लज्जा }
 लाङ्गूलम्—ह्र्फ्रीं
 वक्त्रम्—ध्रीं, आं,
 वगला [कूटः]—[?]
 वज्रम्—ध्रीं
 वधूः—स्त्रीं
 वधूः [कूटः]—[?]
 वनिता—स्त्रीं
 वराहः [कूटः]—ग्लक्षकसहह्रूं
 वह्निः—रं
 वह्निकामिनी
 वह्नि जाया
 वह्निनारी
 वह्निनितम्बिनी
 वह्निलती
 वह्निलभार्या
 वह्निलवलभा
 वह्निलसुन्दरी
 वाक्—ऐं, जौं, ति,
 वाक्यांशः—?
 वाग्भवः }
 वाग्वादिनी } ऐं
 वाणी }
 वामकर्णः—ऊं
 वामदेवः [कूटः]—रजहलक्षमऊं
 वामनेत्रम्—इं
 वामश्रुतिः—ऊं
 वामाक्षि } इं
 वामेक्षणम् }
 वायवीयम् [कूटः] } क्षम्लकस्हरयत्रूं
 वायुः [कूटः] }

स्वाहा

वायुः—यं	शङ्खः [कूटः]—[?] सलहक्षत्रठक्षभां
वाराहिकः [कूटः]—म्लक्षकसह्लू	शम्भुः [कूटः]—सहजहलक्षम्लवनऊं
वारुणः—वं	शम्भुवल्लभा—क्रः
वारुणः [कूटः]—हलहलव्यकऊं	शाकिनी—फे
विघ्नः—फलक्रों	शांकरः—?
विद्युत्—ब्लौं	शांकरः [कूटः] लक्षमहजरक्रव्यऊं
विधिः—क, व्रू,	शाङ्करी [कूटः]—?
विरिञ्चिः—ब्रू	शाम्भवः—क्षरस्तां, खफ्रीं
विशुद्धिः—ह्लै	शाम्भवः—[कूटः]—सहजहलक्षम्लवनऊं
विश्वजित् [कूटः]—क्षक्षक्षक्षक्षक्षौ	शिरः } स्वाहा
विषम्—ञ	शीर्षः }
विषम् [कूटः]—?	शृङ्खला—क्षरह्लू
विष्णुजाया	श्रीः—श्रीं
विष्णुनितम्बिनी	श्रीकण्ठः [कूटः]—क्लक्षसहमव्यऊं
विष्णुवल्लभा	श्मशानम् [कूटः]—[?]
वेतालः—सफलक्षूं	षष्ठस्वरः—ऊ
वेदमस्तकः	सदाशिवः—[?]
वेदशिरः } ओं	सद्योजातः [कूटः]—हक्लहवडकखऐं
वेदादिः }	सन्धिः (कूटः)—(?)
वैद्युतम्—ब्लौं	समाधिः—है
वैधः—क, ठौं, डौं, रक्षछ्रीं,	सर्पः—त्रीं, तां
वैश्वानरवधूः	सर्पः (कूटः)—म्लकहक्षरस्तै
वैश्वानराङ्गना	संविद्—फे
वैष्णवम् [कूटः]—ग्लफक्षफक्षीं	संहारः—हसफ्रौं
वैहायसम् [कूटः]—हलक्षकमहसव्यऊं	संहारः (कूटः)—सहक्षम्लव्यऊं
व्यूहः [कूटः]—कम्लक्षसह्लू	सानुः—रहीं
व्योम [कूटः] क्षलहमव्यऊं	सानुः (कूटम्) ?
व्योम—ह	सारङ्गः (कूटः)—?
शक्तिः—ब्लू	सारस्वतम्—ऐं
शक्तिः [कूटः]—झसखय्रमऊं	सारणः—क्रों
शक्रस्वरः—औ	सिद्धः (कूटः)—खलहवनगक्षरछ्रीं
शंखः—ग्लां	

सिद्धिः—क्रां
 सिंहः—णूं
 सुदर्शनः—स्कीं
 सुधा—ग्लूं
 सुन्दरी—स्त्रीं
 सुरतपिनी—?
 सूर्यः—सः
 सृणिः—क्रों
 सृष्टिः—हसखफूं
 सृष्टिः (कूटः)—रक्षखरऊं
 सोमः—सकहलमक्षखत्रूं
 सौत्रामणिः (कूटः)—गलरक्षफथरक्लीं
 सौपर्णः—क्रौं
 स्त्री—स्त्रीं
 स्याणुः—उं
 स्थितिः—(कूटः) रक्षक्रूं
 स्मरः—क्लीं
 स्वर्णम् (कूटः) } क्लीं श्रीं घ्रीं
 सुवर्णम् (कूटः) }

हयग्रीवः—क्रूं
 हरपत्नी } क्रः
 हराङ्गना }
 हरिजाया—श्रीं
 हरिपुत्रः—क्लीं
 हरिसुन्दरी—श्रीं
 हर्षः—हें
 हंसः (कूटः) बलहतहनसचें
 हंसी (कूटः)—?
 हाकिनी—रक्षश्रीं
 हारः—हक्षम्लै
 हार्दम्—नमः
 हिरण्यगर्भः (कूटः)—क्षरहम्लव्यईं
 हृत् } नमः
 हृदयम् }
 हृल्लेखा—?
 हेतुः—ऐं
 हीः—हीं

परिशिष्टम् (५)

विशिष्टशब्दसूची

अ	अंशुक ४१,
अक्ष १०४, १६७,	अजमीढ ६५,
अक्षत ४५, ४६,	अजरता(लाभ) ३१,
अक्षमाला १२३, १५१, १५४, १५६,	अजिता (शक्तिनाम) ११०,
अक्षसूत्र ५४, १४६,	अञ्जन ३,
अगुरु ७८	०प्रयोग ६६,
अग्नि ६३, १४२,	०लाभ ३२,
०स्थान ८४,	०सिद्धि ३४,
०मदिनी (डाकिनी नाम) १०८,	अञ्जलि ५, ४८, १६१,
अग्न्यादि (विदिक्) ४८,	अणिमपदप्राप्ति ३१,
अघ (अस्त्र) १२३,	अणिमा ३४, ७१,
अघोरा १, ११२,	०द्यसिद्धि ३,
०मनु १२०;	अतल ७२,
अङ्कुश १०१, १०४, १०६, ११६,	अतिमुक्त (पुष्पनाम) ७६,
१२१, १२३, १४२, १४५, १४६, १४८,	अति ६५, २०४, २०७,
१६८,	अथर्व २०४,
०मुद्रा ४६, ११६,	अदृश्य ३१,
अङ्कोलीतैल (?) ६५,	अद्रि ६३,
अङ्गद (आभूषण) १०६, १११, ११६,	अधर्मादि ४८,
१३६, १४३	अध्याय २२०,
अङ्गन्यास १७२,	अध्वर २१८,
अङ्गिरा ६५, २०६,	अनङ्ग (कामनाम) १०५,
अङ्गुलीमूल १७६,	०कूला (देवतानाम) १७६,
अङ्गुल्यग्र १७६,	०गन्ध १३,
अङ्घ्रिकाग्रक १८०,	०माला ११३, १४३,

अनन्त १००,	अभय १३७, १४२, १४३, १४६, १५१,
अनल (स्तम्भ) ३, ३४,	१५४,
अन्न ३१, ४६,	अभिषेचन ५५,
अन्नपूर्णा ११२, १२१,	अभीष्टसिद्धि ४७,
अनादि (भैरवनाम) १०३,	अभेद्यकवच ८०,
अनिल ३, ६३, १४२,	अभेद्यतनुता ३१,
अनुग्रह २२०,	अभ्यासयोग ८६,
अनुलेपनक १६,	अमरेश २७३,
अनुष्टुप् (छन्दः) १०६, ११२, २०५,	अमृत १८५,
अन्तक (भैरवनाम) १०३,	०न्यास १७८, १७६,
अन्तर्धनि ३२,	अमृतान्वयन्यास १७६,
अन्तर्द्धि २१६,	अमृताहव ५७,
अन्त्यज ५२,	अम्बा २१५,
अन्धकारी (कामनाम) १०५,	अम्बिका ३८,
अन्यकालीविधि ७३,	अम्बुज (आसन) २७,
अन्यप्रयोग ६४,	अम्बुस्तम्भ ३४,
अपक्वमांस २२,	अम्लान ७६,
अपत्य (लाभ) ३१,	अयः कारिका ४०,
अपराजित १००,	अयुताक्षर २१५, २१८, २१६, २७४
अपराजिता १६, ७६,	अयोगुड १०४,
०(डाकिनीनाम) १०७,	अयोराशि ७१,
०(शक्तिनाम) ११०,	अरण्यवासी ३६,
अपस्मार ३,	अरुण ४२,
अपान ८६,	अरुन्धती १, ६०,
अपामार्ग (समित्) ७६,	अर्क ६४,
अपुष्पिता ५२,	०पुष्प ७६,
अपूप २५, ७८,	अर्घ २६, ४४, ४६,
अप्सरस ६३, ७१, २७१,	०पात्र ४६,
०सांगण ३२,	अर्घ्य ४६, १८२,
अब्ज ४६, १४६,	०दान १२,
अग्निचतुष्क ७१,	०पात्र १८२,

अर्घ्यपात्रगर्भं १८२,
 अर्घ्यस्थापन १७२,
 अर्चन ४६, ५२, ६६, ८३, ६३,
 ०क्रिया १८४,
 अर्चा ३८,
 अर्चिष्मती १८३,
 अर्जुन ५८, ६६,
 अर्णव (स्तम्भ) ३,
 अर्थ १६७,
 ०लाभ ३१,
 ०साधक २२,
 ०सिद्धि ४६,
 अर्धमस्तका २१६;
 अर्धमित ८३,
 अलकनार्पण ४२,
 अलिमाली (कामनाम) १०६,
 अलम्बुषा ८५, ८६, ८८,
 अल्पायुष्य १६७,
 अवगुण्ठन १७५,
 अविद्या १७६,
 अवेक्षण ४६,
 अशनि ६५, २१८,
 अशुभ १६६,
 अशोक ७६,
 अश्वमेध ८६; १६७, २१८,
 अश्वारूढा १, ११२, ११४,
 अष्टत्रिंशत्क्षर (मनु) १३८,
 अष्टदल ८६,
 ०पद्म ४७, ५६,
 अष्टनिधि १५४,
 अष्टशक्ति १७५,

अष्टसिद्धि १३५,
 अष्टादशभुजा १४५,
 अष्टादशविद्या १५६,
 अष्टादशाक्षर (मन्त्र) ७, ३६, ३७,
 १५२, १५७,
 असि ६३,
 ०कर १६,
 असिताङ्ग (भैरवनाम) १७, १०३,
 असिपुङ्गव ६५,
 असिमारजिका ३६,
 असुर ४८, ६७, ८२, १४१, २१७,
 अस्त्र १०८,
 ०पाराशरी २०६,
 अस्थिमाला १४५,
 अस्र १६६,
 अहङ्कार १७६,
 अहिवंगीय ७१,
 आ
 आकर्ष ३,
 आकर्षक (कामनाम) १०५,
 आकर्षण २०, ३२,
 आकर्षिणी १८३,
 आकाश ७३; ८४,
 ०चारी ६७,
 ०तनु ७१,
 आगम १४, २१६,
 ०मन्त्र १७६,
 ०विद् ४४
 आगमोद्धृत २१८,
 आचमनपात्र ४६,
 आचमनीय २६, ४४, ४६,
 ०क, ४६,

आज २६, ३१,
 आजि ५७,
 आज्य २३, ८३, १७१,
 ०होम ७८,
 आत्मा ४५, ४८,
 आघार ४४,
 ०पद्म ८८,
 ०शक्ति ४७, १८१,
 आनन्द १७६,
 ०(भैरवनाम) १०३,
 ०कन्द ४८,
 ०भैरव १७७,
 ०भैरवी १७७,
 आनन्दानुभव १७६,
 आपीड १३६,
 आभरण ४६,
 आभीरा ४०,
 आममांस ३१,
 आमलकी (समित्) ७६,
 आमिक्षा ८३,
 आमिष २३, ५०,
 आमिषादि २३,
 आमृष्टिक १६६,
 आम्र ७७,
 आमनाय ११३, २१४, २१७, २१८,
 आयुः ३१,
 आयुध ११,
 आरण्यज २६,
 आरोग्य ३१, १६७,
 आर्क्ष (मांस) २६,
 आर्क्ष मांसाहृति ८०,

आवरणकक्रम १,
 आवेय (मांस) ३१
 आवेश ७२,
 आश्विन ६३,
 आसन ४६, ५५, ८७,
 आस्थावान् ६३,
 आस्य १७६,
 आहर्ता १६७,
 आहव ६५,
 आहुति ७५, ८३,
 इ
 इक्षु (रस) ७८,
 ० दण्ड ५१, ८३,
 इच्छा (शक्तिनाम) ११०, १७५,
 इच्छा १७६,
 इडा ८५, ८६,
 इन्दु ४५, ४८
 इन्द्र २, ६३, ६५, १४२,
 ० नील ७८,
 ० संयुग ५७,
 इन्द्राक्षी (डाकिनी नाम) १०७,
 इन्द्राणी १६, ११३, १५२,
 ० मनु १५१,
 इरा १७८,
 इष्ट देवता ४५,
 ई
 ईश ६३, १३०,
 ईश्वर १७६,
 उ
 उग्र १००,
 (भैरवनाम) १०३,
 ० चण्डा २१६,
 ० प्रभा १६,

उग्रा १६,
 ० (मूर्ति) २१६,
 उग्रायुध (भैरवनाम) १०३,
 उच्चाट ३, ३२,
 उच्चाटन २०, ५५, ७६, ८२, ८३,
 (कामनाम) १०५,
 उच्छिष्टचाण्डाली १, ११२,
 ० मन्त्र ११६;
 उत्तङ्क २०५,
 ० समुपासिता (देवता) २०५,
 उतङ्कोपासिता (देवता) १५७,
 उत्कृष्टि (शक्तिनाम) ११०,
 उत्साह १७६,
 उदान ८६,
 उद्दालक ६५,
 उदुम्बर ७७,
 उद्वर्तन ४६,
 उद्धार ६,
 उन्दूर (रक्त) २२,
 उन्नति (शक्तिनाम) ११०,
 उमापति ६७,
 उन्मत्त (भैरवनाम) १७, १०३
 उन्माद ३२,
 उन्मादक (कामनाम) १०५,
 उन्मादवंशी १६८,
 उपचार १२, १३, ४४,
 उपराग १७१,
 उपस्थग (कामनाम) १०५,
 उपासक ३, २१७,
 उपासिता (देवता) २१५,
 उपोषण २१८,

उरग (स्तम्भ) ३,
 उरग १४२, २१७,
 उलूक (रक्त) २२,
 ० पक्ष ७६,
 ० पललाहुति ८१,
 उल्कामुख (भैरवनाम) १०३,
 उल्कामुखी (डाकिनी नाम) १७, १०८,
 उषा (शक्ति नाम) ११०,
 उष्णिक् (छन्दः) २०४,
 ऊ
 ऊर्त्तिशदर्णा (विद्या) १५७,
 ऊर्णनाभि २१६,
 ऊह १८१,

ऋ

ऋक्ष ७१, १६७,
 ऋद्धि (शक्तिनाम) ६७, ११०, १७५,
 ऋषि ८, ६६, १००, १०४, १०७,
 १०६, ११२, १६१, १६५, १७६,
 २०३, २०४, २०५, २०६, २०७,
 २०८, २०९, २१०, २१३, २१७,
 ० कन्या ५२,
 ऋष्टि १०४, १२३,

ए

एकजटा ६, २१६,
 एकत्रिशाक्षरी १४६,
 एकदन्त ४,
 एकदन्ता (डाकिनी नाम) १०८,
 एकसिद्धि ६७,
 एकाक्षर (मन्त्र) २०३,
 एकादशाक्षर ११४,
 एकादशाक्षरी २०८,
 एकानङ्गा १०७,
 एकपाद (भैरवनाम) १७, १०३,
 एकषट्क्षर १८०,

एला ५१,

ऐ

ऐश्वर्य ४५, १७६,
ऐहिकाम्युदय ४६,

ओ

ओड्यानपीठक १३०,
ओदन ७६,

औ

औदुम्बरी (समित्) ७६,
औपचारिक (प्रयोग) १८४,
औरण २६,

और्वराधिता २०६,

और्वोपासिता १५७,

औलूक २६, ३१,

औषधिशिफात्मिका १७१,

औष्ट्र (मांस) ८०,

क

कक्कोल ४६,

कङ्कण १०६, १११, १४३,

कज्जल ४१, ६६, ६७, ७८,

कटुतैल ७६,

कटुत्वय ७६,

कण्ठ १७६,

कण्व १६४,

कदम्ब ७६, १२८,

कनक ७८,

कन्दर्प (कामनाम) १०५,

कन्यका ५२,

कपाल १६, १२१, १२७, १३५, १३६,
१४०, १४१, १४५, १६७,

० (मुद्रा) १७५,

कपालिनी १६, ७२,

० (डाकिनी नाम) १०७,

कपित्थ ७७,

कपिल (ऋषि) १०६, २१६,

कपिला १८२,

कपिलोपास्यषोडशी २०४,

कपिलोपास्या १५७,

कपोत ५०,

० मांसहोम ८१,

कफोणि १७६,

कमण्डलु १४६,

कमलाक्ष ६५, ६६,

करकच्छपिका ४८,

करमर्द ७७,

करवाल ११८, १४७,

करवीर (पुष्प) २१,

कराङ्गन्यास १००, १०४, १०६, ११२,

कराल (भैरवनाम) १००, १०३

करालिनी (शक्तिनाम) १७, १७५,

कर्कट ६३,

कर्कटी ५१,

कर्तृ (ती) १६८,

कर्णिकार ७६,

कर्तृक १०४,

कर्तृका १२३, १२५, १२७, १३५,

१३६, १३८, १४२, १४५, १५३,

कदर्म २०३,

कर्पूर (शकल) ५१, ७८,

कर्मवासना १६८,

कलविक ५०,

कलश १७४,

कला १०६, १७६,

कलादी ४०,

कलि ६३,

कल्पतरु ४७,

कल्पद्रुम २७४,
 कल्पवल्ली ११६,
 कल्पान्त (भैरवनाम) १००, १०३,
 कल्पितपूजादिसंभार १७२,
 कल्पितार्चादिसंभार १७१,
 कवच ५, ३५, ५३, ६८, ६६, १६३,
 १६४, १६५, १७०, २०३, २७४,
 कविपण्डित १६६,
 कव्यवाहिनी १८२,
 कश्यप ६५, २०८, २१६,
 काक २६, ३१, ३६,
 ० पक्ष ५६, ७६,
 ० मांस ३२, ८२,
 काकोलूकनरास्थि ५५,
 कात्यायन (ऋषि) ७६, २०६,
 कात्यायनी २१६,
 कान्तार १६४
 कान्ति (शक्तिनाम) ११०,
 कापाली १७,
 ० (भैरवनाम) १०३,
 कापेय (मांस) २६,
 ० पल्ल ८०,
 कापोत ३१,
 काम ६७, १०६, १७६,
 कामकला २५, ३८, १७६, १७६, २०४,
 २०५, २०६, २०७, २०६,
 २१०, २१३,
 ०काली १, २, ५, ६, ७, १२,
 १८, १६, २५, २७, ३६,
 ३७, ४८, ६२ १०४, ११३,
 १५६, १६१, १७४, १८५,

१६६, १६८, २०४, २०८,
 २१५, २१६, २७३, २७४,
 ०कालीमन्त्र ८,
 ०कालीरूपा ७१,
 कामकलाख्ययोग ३६,
 कामकलान्यास ६६, १०४,
 कामकलामण्डल ४३,
 कामकला [महादेवी] २०३,
 कामकालिक ४३,
 ० प्रपञ्च ६३,
 ० प्रयोग, ३७, ३८, ६४,
 ० योग ६४,
 कामकालिका १५६, २०४, २१०,
 कामकाली १६६, १६६, २०३, २०४,
 २०७, २०८, २०६,
 कामठ २६, ३१,
 कामदग्धोपासिता १५७,
 कामदेव १२८,
 कामधेनु २१८,
 काममण्डल ४३,
 कामराजादिभेद २५
 कामरूप ८१,
 कामरूपित्व ३, ३२, ३४,
 कामरूपी ६०,
 कामिनी ४३, १६७,
 कामुक १६७,
 काम्बरी ४०,
 काम्बोजदेश सम्भूत (लीह) ६३
 कारट (पक्षिनाम) २६, ८२,
 कारण्ड २७, ३२, ८२,
 कार्तवीर्य ४७, ६५, १५८, २७३

कार्मुक १२७,
 काष्णसार (मांस) २६, ३१,
 काल (भैरवनाम) १०३
 काल १७६
 कालक १६६,
 कालकाली ५,
 कालकेय ६६,
 कालचक्र १०१,
 कालनेमिवध ६५,
 कालरात्रि (डाकिनीनाम) १०७,
 कालमुन्दरी १०७,
 कालसंकर्षिणी १, ११२, १२३, २१६,
 ०मनु १२२,
 कालाग्नि (भैरवनाम) १०३,
 ०(हृद्रनाम) ४४, ४७, १६६,
 कालाग्निरुद्र (ऋषि) २१३,
 कालान्तक---(भैरवनाम) १०३,
 कालिका २१ ३३, ३८, ६४, १८१,
 ०रूपा ७१,
 कालिङ्ग २६, ३२, ८२,
 ०(होम) ८२,
 काली १, ५, ६, ३८, १४०, १४१,
 १७६, २१६,
 ०भाव ३३,
 ०रूपा (शिवा) ३०,
 कावेरी १६४,
 काशी २१८,
 काश्मीर (केशर) ५६,
 काष्ठभेद ७४,
 किङ्करी १०६
 किङ्किणी १११, १३६, १४३,

किन्नर २१७,
 किन्नरत्व ७८,
 किन्नरेश्वर ८२,
 किरीट १५०,
 कीकस ८४,
 कीरामिष ८२,
 कीर्ति (शक्तिनाम, यशः पर्याया) ३१,
 ११०, १६७,
 कीर्तन १६७, १६८,
 कील २०७, २०८, २०९, २१३,
 कीलक ६६, १६१, १७६, २०४, २०५,
 २०६, २०७, २०८, २१०,
 कुक्कुट ६२,
 ०क्रव्यहोम ८२,
 कुक्कुटी (देवता) १, ११२, १२४,
 ०(पक्षी) १२५,
 ०विद्या ११४,
 कुङ्कुम ४६, ७८,
 कुठार १०६,
 कुणप ७२, १०६, १२३, १३३,
 कुणप्प १६८,
 कुण्ड २२, ८३,
 कुण्डल ११६, १३६,
 कुण्डलिनी ८७, ८८, ८९,
 कुण्डली स्थान ८४,
 कुत्स ५७,
 कुन्त १०४, १२३, १६८,
 कुन्द ७६,
 कुब्जिका १, ११३, २१६,
 ०मन्त्र १२६

कुमारी ४०, १६७,
 कुम्भ १५२, १८१, १८३,
 ० कारिका ३६,
 कुमुद ७६,
 कुररक्रव्यहोम ८२,
 कुरुकुला १६,
 ० (डाकिनी नाम) १०७,
 कुरुण्टक ७६,
 कुल(पात्र) १८०
 ० कुम्भ १८३,
 ० द्रव्य १७६
 ० मार्ग १७१,
 कुलाकुलसमुद्भूता ८८,
 कुलाङ्गना ६१,
 कुलामृत १७६,
 कुलिश १५२,
 कुलमाष ७७,
 कुविन्दी ३६
 कुवेर २, ५७, १४२, २७३,
 ० ग (दिङ्नाम) ४२,
 कुशाग्र ४६,
 कुशासन ५५,
 कुसुम ७५
 कुसुमायुध (कामनाम) १०५,
 कुहू ८५
 कुच ४६,
 कूर्म ४७, ८६,
 कूष्माण्ड ५१, ६६, ७७,
 कृकर ८६,
 कृतनित्यक्रिय १७१,
 कृतनित्याहिनकक्रियः ७२,

कृतपद्मासना १७४,
 कृतपूजाविधि १८,
 कृतयुग ५७, ६२, ६५,
 कृताञ्जलिपुट २७,
 कृतान्त १०१,
 ० (भैरवनाम) १०३,
 कृति १७६,
 कृपाण ६५, १०८, ११८,
 ० सिद्धि ३४,
 कृशर ३१,
 कृशरान्न ७६,
 कृशाश्व ६५,
 कृष्णचतुर्दशी २५,
 कृष्णधुतूर वृक्ष ७०,
 कृष्णपुष्प २३,
 कृष्णमार्जारक ६६,
 कृष्णसार (मांस) ५०, ७६,
 केकराक्षी (डाकिनी नाम) १०७
 केतकी १२६,
 केयूर १०६, १११, १३६,
 केलिवल्लभ (कामनाम) १०५,
 केश २३,
 केशर १२८,
 कैर (मांस) २७,
 कैलास ६३,
 ० गमन ३४,
 कैवर्ती ४०
 कैवल्य १७६,
 कोकिल १२८,
 कोटराक्षी १७,
 कोटीर १३६,

कोद्रव ७७,
 कौमलायुध (कामनाम) १०६,
 कोरक १६८,
 कोरङ्गी २१६,
 कोविदार ७६,
 कोषफल ५१,
 कौक्कुट (मांस) २६, ३२,
 कौमारी १, १६,
 कौमुदी (डाकिनी नाम) १०७,
 कौयष्टिक २७,
 ० मांस ८१,
 कौरर (मांस) २६, ३२,
 कौलिकार्णव ११२,
 कौलिनी (डाकिनी नाम) १०७,
 कौशिकेश्वरी २०५,
 क्रथन (कामनाम) ६५, १०६,
 क्रमुक ७६,
 क्रमेल (क) १६७,
 क्रिया (शक्तिनाम) ११०, १७५, १७६,
 क्रोध १७,
 ० (भैरवनाम) १०३,
 क्राँच २७, ३२, ८२,
 क्लेदिनी १८३,

क्ष

क्षत्र ५२, १७०, १७१,
 क्षत्रिय ५०, १६६,
 क्षत्रिया ३६, ५१,
 क्षीर १७१,
 क्षीरी ७७,
 क्षुद्र (जाति) १६७,
 क्षुद्रसिद्धि ३, ७१,

क्षेत्रपाल १७, ३२, ३३, ६६,
 ० (भैरव) १०३,
 क्षोभण ३, ३२, १००,
 (भैरवनाम) १०३,
 क्षौम ४१,

ख

खग ६७,
 ० स्तम्भ ३४,
 खञ्जरीट ६७, ८२,
 ० असृक् ६२,
 खटाङ्ग १०४, १०६, १२३, १४२,
 १४५, १६८,
 खड्ग ६४, ६५, १०१, ११८, १२३,
 १२५, १२७, १३८, १४०, १४२,
 १४८, १५३, १६८,
 ० (सिद्धि) ३,
 ० सिद्धि ३२, ६६, ८२,
 खण्ड ४६,
 खरनखर (नरसिंहनाम) १०१,
 खर्पर १०४, १०६, १२३, १२५, १३८,
 १४०, १४२,

खाञ्जन २६, ३१,
 खाड्ग (मांस) २६, ८०
 खाड्गक ३१,
 खादिर (समित्) ७६,
 खार्जुरी ५०, १७१,
 खेचर ६३, ७०, ६०, १६४,
 ० त्व ३, ३१, ३४, ५६, ७६,
 खेचरी सिद्धि ६१,
 खेटक ११८, १५२,

ग

गङ्गा २१८,
 गज १६७,

- गणेश ४७;
 गतायु १६७;
 गदा १०१, १०४, १०८, ११८, १२३,
 १२७, १४२, १४५, १४६, १४७,
 १४८, १६८,
 गद्य १६८,
 ० (सहस्रनाम सञ्जीवन) २०३
 ० पाठ २०२,
 गन्ध १३, २७, २६, ३६, ४४, ४५,
 ४६, ४६, १७६, १८३,
 ०दान १३,
 गन्धर्व ३२, १४२,
 ०त्व ७८,
 गय ६५,
 गरिमा ७१,
 गरुड ५७, १५०,
 गरुडोपासिता १५७, २०८,
 गरुत् ६७,
 गव्य ५०,
 गान्धारी ८५, ८६,
 गायत्र (छन्दः) २०८,
 गायत्री (छन्दः) ४७, १००, ११२,
 २०६,
 गार्घ्य २७, ३२, ८२,
 गावय २६, ३१
 ०आमिषहोम ८०,
 गिरीशग(दिक्) ४२,
 गीर्वाण ६७,
 गुटिका ३२, ६२, ७०, ७१,
 ० सिद्धि ३, ३४, ६७,
 गुड ७८, १०६,
 गुण ४५,
 गुणाधिक्य १७६
 गृह ४, ३७, ५४, ८७, १६१, १७०,
 २१४, २२०,
 ०(पात्र) १८०,
 ०पंक्ति ४७,
 गुरुत्तम ४५,
 गुरुपदिष्ट मार्ग ३७,
 गुरुपदेश २१८,
 गुरोः प.नी ५२,
 गुर्वङ्गना ५२,
 गुर्विणी ५२,
 गुल्फ १८०,
 गुह्य १७६,
 गुह्यक ३२, ६६, २१७,
 गुह्यकालिका ६,
 गुह्यकाली १, ५, ११, २५, ३६, ३७,
 ११३, १७६, २१६,
 ०मन्त्र १४१,
 ०महामनुः ५,
 ०विधान १६,
 गुह्यनिद्रा (डाकिनीनाम) १०७
 गृध्रराज १६८,
 गृहलाभ ३१,
 गो २१८,
 गोक्षुर १८३,
 गोतम (ऋषि) २०५,
 गोधामांस ८०,
 गोधूमी १७१,
 गोमती १६४,
 गोमयलिप्ता भूमिः १७२,

गोमयालिप्त १७२,
गोमायुमांस ८०,
गोमांस ८०,
गोमेद ७८,
गोरोचना ५६,
गौडी ५०, १७१,
गौण (नाम) १८५,
गौघ (मांस) २६, ३१,
ग्रह ७१, १६८,
०गतिस्तम्भ ३,
०जदोष १६७,
०शान्ति ७७,

ग्रहोद्गति १६४,
ग्रामज २६,
ग्रह २६, ३१, १६७,

घ

घट १७८, १८०,
घटोदरी (डाकिनी नाम) १०७
घण्टा १०४, १०६, १२३, १४२,
१६८,
घना १६,
घृत ३१,
घृष्टि ५०,
घोणक ३२, ६६
घोणकी (डाकिनीनाम) १०८,
घोरतर (भैरवनाम) १०३,
घोरदंष्ट्रा १००,
घोरनाद (भैरवनाम) १०३,
घोरपाप ८१,

च

चकोर ८२,
०(मांसाहुति) ८२,
चकोरक ५०,
चक्र १०१, १०४, १०६, ११८, १२३,
१२७, १३६, १४२, १४५, १४६, १४७,
१४८, १६८,
०वर्तित्व ३२, ६५,
चक्रवाक ५०, ८२,
चटकाहुति ८२,
चण्ड १७,
०(भैरवनाम) १०३,
०काली ५,
०घण्ट १७,
०घण्टा (डाकिनीनाम) १०८, ११३,
१३७, १३८,
०घण्टिका १,
०चण्डा २१६,
०तेजाः (कामनाम) १०६,
०नायिका २१६,
०वती २१६,
०वेग (कामनाम) १०५,
०सङ्घर्षिणी (शक्तिनाम) १७५,
चण्डा २१६,
चण्डिका १, २१५, २१६,
चण्डी २१६,
चण्डेश्वरी ११३, १३८, १३६, १४०,
चण्डोग्र (भैरवनाम) १०३,
चतुरक्षर (मन्त्र) ११३,
चतुरस्र ८३, १८३,
चतुरस्रक १८१;

चतुर्जाता १७१,
 चतुर्दश (विद्या) १६८,
 ०(भुवन) १६८,
 चतुर्दशाक्षर २०५,
 चतुर्दशाणं १५८,
 चतुर्दशी (मन्त्राधिष्ठात्री देवता
 १७०, २०८;
 ०मन्त्र २०८,
 चतुर्भद्र ३,
 चतुर्भुजा १२७, १३३,
 चतुर्वर्ग ३;
 चतुर्विधान्सामग्री २५,
 चतुर्विंशतिसिद्धि २०,
 चतुर्विंशत्यक्षर (मन्त्र) १७४,
 चतुर्विंशाक्षरात्मक (मन्त्र) १५०,
 चतुष्पथ १७२,
 चत्वारिंशाक्षर १४८;
 चन्दन ७८,
 चन्द्र ३, ५६, ५७, ७१, १४२,
 ०ग्रह ६१,
 चन्द्रमा ८४,
 चन्द्रहास ६५,
 चम्पक ७६, १२८, १२६,
 चराचर १६८,
 चर्म १०६, १२३, १४५,
 चर्मकारस्त्री ४०,
 चर्मकुणप १०४,
 चर्मपाश १३८, १६७,
 चाकोर २७, ३२,
 चाक्र २७,
 चाक्रवाक ३२,
 चाटक २६, ३२,

चाण्डाली ४०,
 चातक २६, ३२, ३२,
 चाप १०४, ११६, १४१, १४५, १४६,
 चापक १४८,
 चामर १४,
 चामरदान १४,
 चामुण्डा १, १६, ११३, १४५, २१६,
 ०मन्त्र १४३,
 चाष २६, ३१, ५०, ८२,
 ०(मांसहोम) ८२,
 चित्ततर्जन (कामनाम) १०५,
 चित्तरञ्जन (कामनाम) १०५,
 चित्तविद्रावण (,) १०५,
 चित्रमाला १२६,
 चित्स्वरूपा २१६,
 चिन्तामणि २७४,
 चिन्मय (तीर्थ) ४६,
 चिरजीविता ८२,
 चीर्णंपौरश्चरणिकक्रम ५४,
 चूत १२८,
 चेटक ८,
 चेतना (शक्तिनाम) ११०, १६८,
 चेतः प्रमोदन (कामनाम) १०६,
 चैल २७, ३२,
 चैल ८२,
 चीर ७२,
 छत्रदान १४,
 छन्दः ८, ६६, १०४, १०७, १०६, ११२,
 १६१, १७६, २०३, २०४, २०५, २०६,
 २०७, २०८, २०६, २१०, २१३,
 छाग '५०

०मांस ७६,
छिन्नमस्ता १, ११३, १३४, १३५, २१६,
छुचुक १०४,
छुरिक १०४,
छुरी १६८,
छोटिका १७५,

ज

जगत् १६८,
जगत्पति ६८,
जगती ६६, ११२, २०७,
जगदम्बिका १४, ४३, ६२, ६८, ११६,
२१५,
जगद्धात्री ४३, १२१, १२७, १४७,
२१५,
जङ्गमाजङ्गम १६८,
जगज्जेता (कामनाम) १०६,
जपः १४, ४७, ५३, ७२, ७४, ७५, ८३,
६३, ६४, २७४,
०माला ५५, १२७,
०वटी १२७,
जपादि ७,
जबापुष्प ६४, ७६,
जम्बीर ७७,
जम्भक ६६,
जम्भसंग्राम ६५,
जय ६५, १६७,
०दुर्गा ११२, १४७,
०लक्ष्मी ११२, १२०,
०मन्त्र १२०,
जया (शक्तिनाम) ११०,
जयी १६६,

जरासन्ध ५८,
जलस्तम्भ ३२,
जागत (छन्दः) २०६,
जातवेदस ७५,
जातिस्मर ८२,
जाती ५१, ७५, १२६,
०फल ४६, ७७,

जानु १८०,
जापी २१४,
जाबाल ६५,
जामदग्न्य ५७,
जाम्बव ७७,
जालन्धरी १७, १०८,
जाह्नवी १६५,
जीवः (वृहस्पतिः) २२,
जीवनी ४०,
जीवन्मुक्त ६२,
जीवहत्या ५१,
जीवात्मा १७६, १६८
जृम्भका (डाकिनीनाम) १०८,
जैगीषव्य ६५,
जैमिनि ६५,
ज्येष्ठा (शक्तिनाम) ११०, १८३,
ज्वाला १७,
० जटाल १०१,
० माली १००,
० संवर्त (भैरवनाम) १०३,
ज्वालिनी (डाकिनी नाम) १०८, १८३,
ज्ञातिश्रैष्ठ्यम् ३१, १६७,
ज्ञान ४५, १७६, १६८,
ज्ञानात्मा ४५, ४८,

झंझर १०६,
 झिण्टी ७६,
 ट
 टिट्टिभ ५०,
 ° भाहुति ८२,
 टैट्टिभ (मांस) २७, ३२,
 ड
 डमरु १०६, १२३, १२७, १४१, १४२,
 १४५, १५१,
 डम्मरु १६८
 डमरुका (डाकिनी नाम) १०७,
 डाकिनी ३२, ३३, ६६, ६९, १०७, १२३,
 १३५, १३६, १४०, १६२, १६६,
 ° न्यास ६६, १०६, १०७,
 ° न्यासकारी १०६,
 डामर ५, ११२, २१७,
 डिण्डिम १६८
 त
 तगर ७६,
 तण्डुल १७१,
 तत्त्व १६२, २०६, २०७, २०८, २०९,
 २१३,
 ° मुद्रा ४६,
 तत्त्वान्तर १७६,
 तन्तुवायी ३६,
 तन्त्र २१७,
 तन्मात्रा १७६,
 तपः ६५, २१५,
 तपस्या ६५, ६७, २१८,
 तपिनी १८३,
 तपोवन ८७,
 तप्तहाटक १०१,

तमः १७६,
 तर्जन १६,
 तर्जनी १६८,
 तर्पण १४, १६, ५५,
 तल ७२,
 ताटङ्क ११६,
 ताडन (मुद्रा) ४६,
 तापिनी १७, १८३,
 ताम्बूल ५१, ५२,
 ° पत्र ५६,
 ताम्र ७१, ७८,
 तारक ७१, १२४,
 तारकानीक ५७,
 तारकामय ५७,
 तारा १, ६, ११३, १३२, १३३,
 ताराक्ष ६५, ६६,
 तारावती (डाकिनी नाम) १०७,
 तार्क्ष १६७,
 ताल ७७, १७२,
 ° वेताल ७२,
 ताली ५०, १७१,
 तित्तिर ५०, ८२,
 तिल २३, ४६, ७७, ८३,
 तीर्थ ४५, १७०, १७१, १७५, २१८,
 ° संस्थापन १८३,
 तीर्थामत्र १७२,
 तीर्थावाहन मन्त्र ४५,
 तीव्रा (डाकिनी नाम) १०८,
 तुरगामिषहोम ८०,
 तुलमी ७०,
 तेसन ३१,

तैत्तिर २७, ३२,
तैलकारिणी ४०,
तोमर १०४, १०८, १२३, १६८,
त्रास ३,
त्रिकण्टकी ११३, १३६,
० मन्त्र १३६,
त्रिकालस्नान ८७,
त्रिकालाग्नि १०३,
त्रिकूटा १५७,
त्रिकोण ७४, १८१,
(कुण्ड) ८३,
० चक्र १७८,
त्रिदश ५७, ६३,
त्रिदशाजिर ५७
त्रिद्वंद्वमित ८३,
त्रिपादी १८२,
त्रिपुटा ११२, ११६,
त्रिपुर १७३,
त्रिपुरघ्न १६५, २१४,
त्रिपुरासुन्दरी १, १२७, २१६,
त्रिपुरा १, २५, ११३,
त्रिपुरान्तक (भैरवनाम) १०३,
त्रिपुरारि (ऋषिः) १६१,
० (महेश्वर) ६६,
त्रिपुरासुर ६७,
त्रिभुवन १६८,
त्रिलोकीवशकारी (कामनाम) १०५
त्रिलोकीसुखद (कामनाम) १०६;
त्रिविधमहापापोघहारिणी १८५,
त्रिवृत् (छन्दः) २०६,
त्रिशूल १०४, १०६, ११८, १२३, १३८,

१४०, १४२, १५१, १६८,
त्रिष्टुब् (छन्दः) २०५, २०६,
त्रिशदण्णत्मक (मन्त्र) १५०,
त्रेता ६२,
त्रैलोक्य १६७,
० मोहन १६०, १६१, १६४,
० वशकृन्मनु १६४,
० वशता ३४,
० विजय ६५, १५८, १६४,
१८५, २०३,
त्रैलोक्याकर्षण (मन्त्र) ६, ८, ३७, १५७,
१६१, १६४, १६५, १७४, १७५,
१७६, १७७, २१४, २१८,
त्रैलोक्यैश्वर्यसाधक १०५,
व्यक्षर (मन्त्र) ११६, १२७,
त्वक् ५१,
त्वरिता ११२, ११६,
त्वाष्ट्री ४०,
त्सरु ६५,
द
दक्षिणकालिका ६, १३४,
दक्षिणकाली १, ५, ११, ११३, १३३,
दक्षिणा ६,
० (काली) २१६,
० मूर्ति (ऋषि) १०४, २०५,
० विधि १६,
दण्ड (अस्त्र) १३८, १६८,
दत्तात्रेय १६५, २०५, २१६,
० योपास्या १५७,
दधि ७८, ८३,
दर्पक (कामनाम) १०५,

दल १७८,
 दशकन्धर १४२,
 दशाक्षर (मन्त्र) ११६, १२५,
 दशाक्षरी (मन्त्राधिष्ठात्री देवता) २०४,
 दशार्णा (मन्त्राधिष्ठात्री देवता) १५७,
 दशोपचार १८१,
 दाता १६६,
 दात्यूह २६, ३२, ८२,
 दानमन्त्रः १४,
 दानव ६३, ६६, ६६, १४१, २१६,
 २१७,
 दानवत्वम् २३,
 दासी ३६,
 दिक् १६८,
 दिग्बन्धन १७२, १७५,
 दिग्म्बर ५६,
 ० (भैरवनाम) १०३,
 दिवा १७१,
 ० विधि २३,
 दिवोदास ६५,
 दिव्य १००,
 ० वस्त्र ४६,
 दीक्षिता १७१,
 दीप १४, २७, २६, ४४, ४५, ४६, ६२,
 ६४, १४६,
 दीप्ता १६,
 ० (शक्तिनाम) ११०,
 दीर्घकुण्ड ८३,
 दुकूल ४१,
 दुग्ध ७८,
 दुग्धाब्धि १८५,

दुर्गत १६७,
 दुर्गसंग्राम ६५,
 दुर्गा ६५,
 दुर्बर्ण ७८,
 दुर्वासा १६५, २०५, २१६,
 ० सोपासिता १५७,
 दुःस्वप्न १६४,
 दुःस्वप्न हानि ८०
 दूतिका ४०,
 दूर्वा ४६, ७६,
 देव ४६, ६३, ६६, ६६, १७०, २१५,
 ० कन्या ७१,
 देवता ८२, ६६, १००, १०४, १०७,
 १०६, ११२, १४२, १५१, २०४,
 २०५, २०६, २१०, २१५, २१७,
 २१८,
 देवत्याग ५२,
 देवत्व २३, ७८,
 देवदत्त (वायुनाम) ८६,
 देवराज २२,
 देवराज्य २,
 देवल (ऋषि) ६५
 देवलोकादिगमन ८२,
 देवालय ८७,
 देवासुरयुद्ध ६६,
 देवी १३, १८, २१, २३, २७, ४४, ४८,
 ५६, ६०, ६६, ६७, ६६, ७२, ७४,
 ८८, ६१, ६६, १११, १२४, १२७,
 १३२, १३६, १३७, १४०, १४३,
 १६१, १६५, १७६, १७६, १८१,

१८५, १६६, १६८, २०४, २०५,
२०६, २०७, २०८, २०९, २१३,
२१८, २१९, २७३, २७४,
० कामकला काली प्रीत्यर्थ १६२,
० न्यास ६६, १११, ११२,
० पुत्र ८१,
० प्रसाद २२०,
० बुद्धि ६६,
देव्यनुज्ञा ७०,
देशिक ४५,
देहमयपीठ ४५,
देहषट्चक्रभेदन ८३,
दैतेय ६५,
दैत्य ६५, १३७, १४१, २१६, २१७,
दैवत २, १७०,
० (पात्र) १८०,
दोर्दण्डखण्डिनी (डाकिनीनाम) १०७,
दोषनाश १७६,
दौर्भाग्य १६७,
द्रव्य ७५,
० भेद ७४,
० शापविमोक्षण १७६,
० शुद्धि १८, १७८,
द्राक्षा ७७,
द्रावण ३, ३२,
द्रोणपुष्प ७६,
द्रौणि ६६,
द्वादशादित्य १६६,
द्वापर ६३,
द्वाविंशत्यक्षर (मन्त्र) ६, ११६,
द्वाविंशत्यक्षरी २०६,

द्वाविंशाक्षरिक १५८,
द्विचत्वारिंशवर्णाह्य (मन्त्र) १५३,
द्विज ५०, ५२, १७१, २१५,
द्विजाति ८१, १७०,
द्विप १६७,
द्वीपि १६७,
० कृत्युत्तरीया १६६,
द्वेष ८३,
द्वेषण ३, ३२,
ध
धन १६७,
० काली ५,
धनञ्जय ८६,
धनदा ११२, १२४,
० मन्त्र १२४,
धनधान्य १६७,
धनलाभ ३१,
धनवान् १६६,
धनाधिप (कुवेर) २२,
धनुः ११८, १२१, १२३, १३८, १६८,
धनुष १०८,
धरेश्वरि २१५,
धर्म ४५, ४७, ८१, १७६, १६७,
धर्माधर्मप्रवर्तक (कामनाम) १०६,
घाता ६६, ६७,
घातुवाद (सिद्धि) ३, ३२, ३४,
घातुसिद्धि ८२,
घाना ७६,
घान्य १६७,
धार्मिक १६७,
धारास्तम्भ ३,

धुत्तूर ७६,
० (समित्) ७६,
धूप १४, २७, २६, ४४, ४५, ४६,
६२, ६४,

धूमल ४२,
धूम्राचिः १८२,
धृति (शक्तिनाम) ११०,
धेनुमुद्रा ४६, १७५,
धैर्यं १७६,

ध्यान ५, ६, ८, १८, २५, ३८, ८३,
६०, ६३, १०३, १०६, १०८,
१११, ११२, ११३, ११४, ११७,
११८, ११९, १२०, १२२, १२६,
१२७, १२८, १३२, १३४, १३५,
१३६, १३७, १३८, १४०, १४१,
१४६, १५१, १५२, १५३, १५४,
१५५, १५६, १५८, १८४, १८५,
२१४, २१६, २१७,
० न्यासार्चन ६३,
० भेद ६,
० संश्रय ६२,

ध्येय ३३,
ध्येया १४७,

न

नक्षत्र १६८,
नख २३,
नटी ३६,
नदी (स्तम्भः) ३,
० कूल ५४,
नन्दक ६५,
नन्दि १५१,

नन्दिनी (शक्तिनाम) ११०,
नन्दनोद्यान १२८,
नमुचि (असुरनाम) ५७,
नर ५०,

० बलि ७२,
० मुण्ड १२७,
० रक्त २३,
० सिंह १००,

नरास्थि ५६,
० जपमाला १८,

नल ५७,
नवकूटात्मिक (विद्या) १२६,
नवकोण ७४,
नवबीजात्मिका (विद्या) १५७,
नवमुद्रा १७५,
नवाक्षर (मन्त्र) ११८, १४०,
नवाक्षरी १५५, १५७,
नहुष ५७, ६५,

नाकुल ३१,
० पलल ८०,

नाकुली ११३, १५५,
नाक्र २६, ३१,
नाक्रमांसहोम ८०,
नाग ३२, ६३, ६७, ७८, ८६,

० केसर ७५,
० पाश १०४, १२३, १२७,
१४२, १५१,

० रङ्ग ७७,
० बल्ली दल ७८,

नानागाङ्ग ७१,
नाडिकास्थान ८७,

- नाडी ८४,
 नाददारुण (नरसिंह नाम) १०१,
 नादबुद्धा ८७,
 नादरूपिणी ४८,
 नापिती ४०,
 नाम १८५,
 नाम साहस्र १८५, १६६,
 — ° स्तोत्र १६८,
 नारकङ्काल १६८,
 नारद १४६, २०५, २१६,
 — ° पञ्चदशी २०७,
 नारदोपासिता १५७,
 नारमांस ३२,
 नारसिंही १६, ११३, १४६,
 — ° मनु १४७,
 नारायण २१४,
 नारायणी १६,
 नारास्थि १८,
 नारिकेल ७७,
 — ° (पात्र) १७२,
 नारिकेलोदक ५०, १७१,
 नारी १६७,
 नासत्य १४२,
 नित्यक्लिन्ना १, १११,
 — ° मनु ११५,
 नित्यपूजा ४४,
 नित्या (शक्तिनाम) ११०,
 नित्यार्चन २७४,
 निधि ६६, ६७, ८०,
 नियति १७६,
 नियम १८, ५४,
 निराकारा ८८,
 निर्जन १७२,
 निर्माल्य १८,
 निर्वाण (न्यास) १८०,
 — ° (नरसिंह नाम) १०१,
 — ° न्यास १७८,
 निवात कवच ६६,
 निःशलाकगृह १७२,
 निशीथ १६७,
 निशुम्भ ६६,
 — ° शुम्भ संग्राम ६६,
 निश्चय (सिद्धान्त) ७३,
 नीति (शक्तिनाम) ११०,
 नीलपताका ११३, १३७,
 नीलरक्ता १८२,
 नीला १६,
 नीवार ७७,
 नूपुर १३६,
 नृप ६४, ८१, १६७,
 नृमुण्ड १२३, १४२,
 नृमुण्डक ५५,
 नृसिंहन्यास ६६,
 नैऋत ४२, १४२,
 नैवेद्य १४, १८, २६, ३६, ४४, ४६,
 — ६२, ६४,
 — ° सञ्चय २०,
 न्यसन ११३, १२७,
 न्यास ११, ७५, ८७, ६३, १००, १०१,
 — १०६, १०७, १०८, १११, ११४,
 — १२१, १४०, १५३, १५४, १५५,
 — १५६, १५८, १५६, १७८, १७६,
 — २१७.

- ० कर्म १३६, १४६.
 ० पूजादि ६३,
 ० राज १७८,
 न्यासादिक २७४,
 न्यासार्चन ६३,
 तस्थि ५५,
 प
 पक्षिपललहोम ८१,
 पक्वमांस २२,
 पक्वान्न ७६,
 पङ्क्तिः (छन्दः) १०७, ११२, २०४, २०७
 पञ्चकूटात्मिका विद्या ११७,
 पञ्चदशाक्षर (मन्त्र) ११४, ११५;
 ० (मनु) ११८,
 ० री १५७,
 ० (मन्त्र) २०४,
 पञ्चदशी १५७,
 पञ्चनख (पशु) ५०,
 पञ्चमावरण १७,
 पञ्चमुद्रा १३३, १८३,
 पञ्चवक्त्रा १५१,
 पञ्चविद्या १८४,
 पञ्चविंशतितत्त्व १७८,
 ० पात्र १७६, १८१,
 पञ्चविंशत्यक्षर (मन्त्र) १२०,
 पञ्चविंशाक्षर १५५,
 पञ्चशर (कामनाम) १०५,
 पञ्चाक्षर (मन्त्र) ६,
 पञ्चाक्षरी १५७, १५८, २०६,
 पञ्चामृत ४६,
 पट्टवस्त्र ४१, ७८,
 पट्टिश (शस्त्रनाम) १०४, १०६, १२३,
 १४८, १६८,
 पत्र ७५,
 पद्म ५६, ७६, ११८, १२३,
 पद्मावती ११२,
 पद्मासन १७२,
 पनस ७७,
 पयः ८३,
 पयस्विनी ८५,
 परकीया ५२, १७१,
 परमात्मा ४५, ४८, १७६, १६८,
 परमान्न ४६,
 परमायुष् १६७,
 परमाणुसम ७१,
 परमेश्वर २, २७३,
 परमेश्वरी १८,
 परम्पराप्राप्त २१६,
 परयोषा १४, ५२,
 ० समागम २०,
 परशिव २१६,
 परशिवात्मक १३०,
 परशु १०४, १२३, १२७, १४८,
 परशुराम २०८,
 परापर १००,
 परापरा (शक्तिनाम) ११०,
 परार्द्धजीवी ६०,
 पराशक्ति ३८,
 पराशरोपासिता (देवता) १५७,
 परिघ १०४, १०८, १२३,
 परिवार ११, ४६,
 परेतग (दक्षिणादिक) ४२,

पर्व १५६,
पर्वत ५४, ७३, २१८,
पशु १४५, १५१, १६८,
पलल ३०, ३२, ७६,

पलासकुसुम ७६,
पवन २२,
पवि १४८,
पशु ५१, १६७,
पशु (जीव) १७२,
पश्यन्ती ८६,
पाक्षिक (वैकल्पिक) ८१,

पाटल ४२, ७६.
पाताल ६३, ७२, १६५,
० तलचारित्व ५६,
० सप्तक १६८,

पात्र १८१, १८२, १८३,
पात्राधार १८२,
पादाङ्गुलि १८०,
पादुका (सिद्धि) ३,
पादुकायुग्म ६१,
पादुकासिद्धि ३२,
पाद्य २६, ४४, ४६, ४६,

० पात्र ३६,
० सिद्धि ४६,

पान ४६,
पानसी १७१,
पापी ५२,
पायस २३, २५, ३१, ७८,
पारत्रिक १६६,
पारावत २६, ३१, ८१,

पारिघ १६८,
पारिजात ७६, १२८, १२६, १६८,
पारिषद् १११,
पार्थिव (पात्र) १७२,
पार्वती ७३, १४६,
पालाशी ७६,
पावक ४५, ४८,

पाश १०१, १०४, ११६, ११८, ११६,
१२१, १२३, १४५, १४६, १४८,
पाशी ५७,
पाशुपतशर १६८,

पाषाण १०४
पिकक्रव्याहृति ८२,
पिकन्दुदुभि (कामदेवनाम) १०६,
पिङ्गजट १००,
पिङ्गल ४२,
पिङ्गला ८५,
० मार्ग ८७,

पिनाक १५१,
पिनाकी ६७,
पिशाच ३२, ५६, ६६, ६१, १०८,
पिशाच (स्तम्भ) ३,

पिष्टक ४६,
पीठ ४७, ५४, ८८, १७२, १७३,
१७४,

० न्यास ११, ४४,
० मनु ४५, ४८,
० शक्ति ४८,

पीठादि न्यास १७२,
पीयूष १८०, १८१,
पुण्डरीक ८६,

पुण्य ४, ३१, १७६,
पुत्र १६७,
० लाभ ३१,
पुन्याग ७६, १२८, १२६,
पुरश्चरण (कर्म) १८, २५, ५४,
पुराण २१६,
पुर ५७,
पुरुरवा ५८, ६५,
पुरुषार्थचतुष्टय १६२,
पुश्चली ४०,
पुष्करद्वीप २१४,
पुष्प १४, २७, २६, ४४, ४५, ४६,
४८, ७४, ७६, ११६, १७६,
० चाप (कामनाम) १०५,
० दाम ४६,
० धन्वा (कामनाम) १०५,
पुष्पराग ७८,
पुष्पसमर्पण १३,
पुष्पसंभव ५०,
पुष्पसंभवा १७१,
पुष्पसक् १८१,
पुष्पाञ्जलितय ५३,
पुष्पादि १८३,
पुस्तक १५६,
पूजन ४३,
पूजा ५, ११, १४, १६, १६, ४४, ६४,
७५, ६४, २१४, २१६,
० काल ५२, २७४,
पूजादिक १३४,
पूजादिसम्भर १४,
पूजाद्रव्य ४६,

पूजाध्यानादि ६२,
पूजाभेद ६,
पूजामन्त्रप्रकार ५४,
पूजाविधि १६, २१७,
पूतना (डाकिनीनाम) १०८,
पूप ३१,
पूर्णकुम्भ १८३,
पूर ५८,
पूर्वज ४,
पूर्वादिदिक् चतुष्टय ४८,
पूषा ८५,
पृथिवीपति १६५,
पृथ्वी १६८,
पृथु ५७, ८५,
पृथुराधिता २०६,
पृथुपास्या १५८,
पैक (मांस) २६, ३२,
पैठीनसि ६५,
पैप्पल ७६,
पैष्टिकी ५०,
० दान ५०,
पौरव ६५,
पौरश्चरणिकविधि १८,
प्रकम्पन १७,
प्रकृति २५, ३७, १७६,
प्रचण्ड १००,
० (भैरवनाम) १०३,
प्रचण्डा (देवी नाम) २१६,
प्रचण्डाक्षी (डाकिनी नाम) १०७,
प्रचेतस ४२,

प्रचेता (ऋषि) २०८,
 प्रजापति ८, ६५,
 प्रज्ञा (शक्ति नाम) ११०,
 प्रतप्त १०१,
 प्रतर्दन ६५,
 प्रतिवेशनिका ४०,
 प्रतिष्ठा २०४, २०८,
 प्रदक्षिण ५३,
 प्रदीप्त १००,
 प्रध्वंसन १००,
 प्रवर्ह १६६,
 प्रबाल ७८,
 प्रभञ्जना (डाकिनी नाम) १०७,
 प्रभा (शक्ति नाम) ११०,
 प्रमथादिगण १५१,
 प्रमर्दन (काम नाम) १०६,
 प्रयोग १६, २४, २५, ३६, ३७, ३८,
 ३६, ५४, ५५, ६०, ६३, ७२,
 ७३, ८३, १६२, २०७,
 ० भेद ६,
 प्ररोचना १६६,
 प्रशिष्य २१६,
 प्रसन्नाकलशविधि १७०,
 प्रसाद १६४, १६५, १६७,
 प्रसून ७६,
 ० स्रक् १६८,
 प्रसृति १७३,
 प्रस्वापनी (डाकिनी नाम) १०८,
 प्राक्तन १६८,
 प्राङ्गण १२६,
 प्राण ८४, ८६,

० दान ३७,
 ० प्रतिष्ठा ७०,
 प्राणायाम ५३, ६१, १५८,
 प्राणायुताक्षरी २७३,
 प्रास १०४, १०६, १२३, १६८,
 प्रीति (शक्ति नाम) ११०,
 प्रेत ३२, ६६, ६१, १०८,
 ० (भैरव नाम) १०३,
 ० चेलासन २७,
 ० भूताभिभव १६७,
 ० मन्दिर ३६,
 प्रोक्षण ४६,
 प्रोक्षणीपात्र ४६,
 प्लवङ्ग १६७,
 प्लावङ्गम ३१,

फ

फेत्कारी ११३,
 फेत्कारिणी मन्त्र १५३,
 फेरवी (डाकिनी नाम) १०७
 फेरु १६७,
 ० पोत १२७,
 फल ४६, ५५, ७४, ७५,
 ७६, ७६, २०२,
 फलक १२७, १४१,
 फलरस १७१,
 फलसिद्धि २६,
 फलहोम ७६,

ब

बगला १,
 बदरी ७७,
 बन्धन १६४,

बन्धूक ७६,
 बभ्रूरग १६८,
 बर्हि १५३,
 बलाका १६,
 बलाकिनी १०७,
 बलि १६, १८, २२, २४, ३३,
 ५०, ५१, ५६, ६२, ६४, ६६,
 ६६ १५८, १५६,
 ० कर्म ५१, ६३,
 ० दान १४, १५, ३५, ४६,
 बलीन्नति ३१,
 बल्युपास्या २०६,
 बाध्रीनस २६
 बाभ्रव २६,
 बाभ्रवी २१६
 बाहंत (छन्दः) २०६,
 बाहिण ३२,
 बाला १, ११३, १२७,
 ० पत्या ५२,
 बाह्य पूजा ४६,
 बिम्बमध्यस्थ ८८
 बीज ६६, १००, १०७, १०६, ११२,
 ११६, १६१, १७६, २०७, २०८,
 २०६, २१०, २१३,
 बीजक ८,
 बीजपूर ७७, १२१, १६८,
 बुद्धि (शक्तिनाम) ११०, १७६,
 ० सन्त्रासन २०,
 बृहती (छन्द) १०४, ११२; २०३, २०६,
 बृहदश्व ६५,
 बृहदाकार ४७,

बृहदर्थ ६५,
 ब्रह्ममार्ग ८६,
 ब्रह्मरन्ध्र ८५, ८८, ८६,
 ब्रह्मलोक ६६,
 ब्रह्महा ५०,
 ब्रह्मा २ ६८, १४२,
 ० (ऋषि) २०८,
 ब्रह्माणी ११३, १४६,
 ० मन्त्र १४६,
 ब्रह्माण्ड गोलक २४,
 ब्राह्मण ४६, ५०, ५२, १७१,
 १६६,
 ब्राह्मणी ३६,
 ब्राह्मी १६,
 ब्रीहि ७५,

भ

भक्त २३, १५०,
 भक्ति १६०, १७२,
 ० तत्पर १८, २८, १७२,
 ० भाव २६, १४२, १४७,
 ० भावता १२५,
 ० भावित १६७,
 ० विशेष २,
 ० श्रद्धापरा ६४, १६५,
 ० श्रद्धापरायणा १७१,
 भगद (कामनाम) १०५,
 भगप्रक्षालनोदक २१,
 भगमालिनी (डाकिनी नाम)

- भगमाली (भैरवनाम) १०३,
 भगवती १६८, २१५,
 भगीरथ निषेविता १५७,
 भद्र १००,
 ० (भैरव) १०३,
 भद्रकाली ५, ११३, १४०, २१६,
 भद्रश्रेण्य ६५,
 भद्रा (शक्तिनाम) ११०,
 भयङ्कर १०१,
 भरत ५८, ६५, १६४,
 भरतोपास्य गुह्यकाली १७४,
 भरद्वाज २७, ६५,
 भर्तृहार्द १६७,
 भागीरथी (मन्त्र) २०६
 भाग्य ४,
 भाग्यवती १८५,
 भाग्योदय ४,
 भाजन १६७
 भानुमती (डाकिनीनाम) १०७,
 भारद्वाज मांस ३२, ८१,
 भार्गवी २०८,
 भाल्लूक ३१,
 भावना ६३,
 भिन्दिपाल १०४, १०६, १२३,
 १४५, १६८,
 भीति १६०
 भीम १७, ५८, १००,
 ० दंष्ट्रा (डाकिनी नाम) १०७,
 भीमा (शक्तिनाम) १७५, २१६,
 ० तन्त्र ५, ११२,
 भीषणा १६,
 भुक्तिमुक्तिसाधन २,
 भुक्तिमुक्त्यैकसिद्धि ८३,
 भुजङ्गप्रयात (छन्दस्) २०३,
 भुवनेशी १, ११२, ११६,
 भुवनेश्वरी ११६,
 भृशुण्डी १०४, १०६, १२३, १६८,
 भूत ३२, ३३, ६३, ६७, ६६, ६१, १०८,
 ० नाथ (भैरवनाम) १०३,
 ० शुद्धि ११,
 भूताधिप (भैरवनाम) १०३,
 भूतापसारण १७२,
 भूतावेश १६४,
 भूदेव १८५,
 भूपाल ५८,
 भूरुर ११,
 भूमि ८४, १६७,
 भूमिप १७१,
 भूमिप्राप्ति ३१,
 भूमिशुद्धि १८,
 भूर्ज ५६,
 भृगु ६५,
 भृगूपास्य १५७,
 भृङ्ग १२८,
 भृङ्गि १५१,
 भोक ६८, ६६, ७०,
 भेरी १०६,
 भैरव १७, १८, २३, ६१, १०३, १५६,
 ० न्यास ६६, १०४;
 भैरवी १, ११२, ११७, १६६, २१६,

भोक्ता १६६,
भोग १००, १६७,
१६० (पाल) १८०,
० वती १, ११२, १२५,
भीमवासर ५५,
भ्रामक १०१,
भ्रामक (कामनाम) १०५,
भ्रामरी (डाकिनीनाम) १०७, १८३,
म
मकर ६३,
० छवज (काम नाम) १०५
० संक्रम ६३,
मङ्गल १७०, १६६,
मञ्जीर ११६, १४३, १५०,
मणि ७८,
० पूरक ८८,
० बन्ध १७६,
० मण्डप ४७,
मण्डप १२६,
मण्डल ४२, ४४, ४६, ७४, ७५, ८४
१७३, १७४, १८३,
मति (शक्तिनाम) ११०,
मत्स्य ३१, ५०, १८३,
मदन (कामनाम) १०५,
मद्गुहोम ८१,
मद्य १६६,
मद्यप ५२,
मद्यपान ५२,
मधु ४६, ५०, ५६, ७८, ८०, ८३,
१७१,
० पर्क ४६,

मधुक ७७,
मधुकिका १७१,
मध्यपूर्व ३६, ५४,
मध्या (छन्द.) २०४,
मनः १७६,
० प्रमाथी (कामनाम) १०५,
मनसिजः (कामनाम) १०५,
मनुः (मन्त्रः) ७, २१, ३६, ३७, ४१,
४२, ४३, ४६ ५५ ५६, ६१, ६२,
६८, ११५, ११८, ११६, १३६,
१३८, १४३, १४५, १४७, १४८,
१५६, १५७, १५६, १७३, १७४,
१७७, १८१, १८३ २०३, २०४,
२०८, २०६, २१८, २७३, २७४,
० रष्टादशाक्षरः ६,
० राज १५३,
० राट् ११०,
मनूद्वार ११६,
मनोभव (कामनाम) २२, १०५,
मन्त्र १, ५, ६, ७, १२, १३, १४, १८,
२१, २५, २७, २८, ३७, ४०, ४१,
४२, ४४, ४६, ५२, ५४, ५६, ५६,
६०, ६१, ६४, ६५, ६७, ६८, ६६,
७०, ७२, ७५, ८७, ११०, ११२,
११४, ११६, ११७, ११८, ११६,
१२०, १२१, १२२, १२६, १२७,
१३२, १३३, १३४, १३८, १४०,
१४६, १५०, १५२, १५४, १५५,
१५८, १७०, १७२, १७३, १७६,
१७८, १८०, १८३, १८४, १८५,
२०२, २१३, २१४, २१६, २१७,
२१८, २१६, २२०,

मन्त्र पाठ १७८, १८०,
 मन्त्रभेद ६, २१५,
 मन्त्रराज १२२, १४१, २१४,
 मन्त्रवित् ७४, १४०,
 मन्त्रसिद्धि २५, ३६, ५६,
 मन्त्री १८, ४८, ५५, १२६,
 मन्त्रोच्चारण ५३,
 मन्त्रोद्धार २१०,
 मन्दर ६३,
 ० गमन ३४,
 मन्मथ (कामनाम) १०५,
 मन्वक्षर १५७,
 मरकत ७८,
 मरण ३३,
 मरीचिसमुपासिता (देवता) २०३,
 मरीच्युपासिता विद्या (मन्त्र) १५७;
 मरुवक ७६,
 मर्दल १०६;
 मलमासादिक ४,
 मलयकेतुः (कामनाम) १०६,
 मलयानिल १२८,
 मल्लिका (पुष्प) ७६, १२६,
 महदादि १७६,
 महदैश्वर्य ३३,
 महर्षि ३, ६५,
 महाकाल (भैरव) १०३,
 ० वचः २१, ५८,
 महाकालाग्नि १००,
 महाकाली १३, २१५,
 महाक्रतु १६४,
 महागौरी ३७,
 महाघोर (भैरव नाम) १०३,

महा जागत (छन्द) २१३,
 महादेव ३८,
 महादेवी ११३, ११६, १३२, १३३,
 १३५, १३७,
 महानिधि १७१,
 महापञ्चाक्षरी २०५,
 महापद्मादि १५४,
 महापातकनाशन १६८,
 महापातकमुक्ति २०,
 महापीठ ४३,
 महाफल १६०,
 महाफला १८३,
 महाभूत १६८,
 महामण्डूक ४४, ४७,
 महामत २३,
 महामन्त्र १५, १२५, १४०, १५४,
 १७४,
 ० अयुताक्षर २१७,
 महामारी (डाकिनी नाम) १०८
 ० गदादि १६४,
 महामांस (नरमांस) ८१
 महायुद्ध ७२,
 महारत्नमाला १६८,
 महारात्रि (डाकिनीनाम) १०७,
 महारौद्र १०१,
 महालक्ष्मी ११२, ११३,
 महाविद्या ४, १५५,
 महाषोडशीया १५७,
 महासप्तदशी १५७, २०८,
 महासिद्धि १६०,
 महाहव ६५,

- महिमा ८, ७१, ६०, ११२, १५६, १६६, २१६,
 महिष ५०,
 हिमपाल ६५,
 महेशान ६७,
 महेश्वर ६८,
 महेश्वरि २१५,
 महोत्सवा (डाकिनी नाम) १०७,
 महोग्रतराकारा २१५,
 महोदय ३५, १७८,
 महोदरी (डाकिनी नाम) १०७,
 महोन्माद ३,
 माक्षिकसम्भव ५०,
 मागधी ४०,
 माणिक्य ७८,
 मातङ्गी ११२,
 ० मन्त्र ११५,
 मातृकान्यास ११, १७२,
 ० वत् १०७,
 ० वर्णवत् १०४,
 माद्गव २७, ३२,
 माधवी ७६, १२६,
 माधवीका १७१,
 माधवीका (मदिरा) १७१,
 मानसी पूजा १२,
 मानुष ६७,
 मान्धाता ५७, ६५,
 मान्मथी २२,
 मान्यता १६७,
 माया (शक्तिनाम) ११०, १७६,
 मायूर २७,
 ० मांस होम ८२,
 मार (कामनाम) १०५,
 मारण ३, २०, ३२, ७७, ८२, ८३,
 मारुताद्य १६४,
 मार्कवी ७०,
 मार्ग २६,
 मार्जारक ५०,
 मार्जारमांस २२,
 ० होम ८०,
 मालती, ७५,
 मालाकारणिका ३६,
 मालामन्त्र २१८, २१६,
 माल्य ३६,
 माष ७७,
 माहात्म्य ३५,
 माहिष (पल्ल) २१, २२, २६, ३१, ७६,
 माहिष युद्ध ५७,
 माहिषरक्त २२,
 माहेश्वरी १६, ११३, १५१,
 ० मन्त्र १५०,
 मांस २१, २३, २६, २७, ४६, ८१, ८२,
 ० खण्ड १६८,
 ० दानफल ३३,
 ० होमफल ७६,
 मित्त १४२,
 मीनकेतु (कामदेवनाम) १०५,
 मुकुट १११,
 मुक्तकेश १६, २३, २८,
 मुक्तवासाः ५६,
 मुक्ता ५५, ७८,
 ० मणि १३,
 ० हार १०६,

मुक्ति ६२, १६६,
 मुख्य प्रयोग ३६,
 मुञ्जमाली १६६,
 मुण्ड ११८, १६८,
 ० मालाविभूषिता १६,
 ० माली (भैरव) १०३,
 मुद्ग ७७,
 मुद्गर १०४, १०६, १२३, १६८,
 मुद्रा ४५, ४८, १५६, १७८, १८३,
 मुद्रिका १११,
 मुनिपुष्पक ७६,
 मुनिवृक्ष ७६,
 मुनीन्द्र ४८,
 मुशल १०४, १०६, १२३, १४८,
 मुष्टि ६४, ६५,
 मुष्टिनी १०४,
 मूच्छन ३, ३२
 मूर्ति २१५, २१६, २१७,
 मूल ८६,
 ० (मन्त्र) १८१,
 ० मण्डल ४३,
 ० मन्त्र १२, १३, १४, ४८, ५६,
 ११३, ११४,
 मूष (मांस) २२, ५०,
 मृग ३६, ५०, १५१,
 ० नाभि ५१, ५६, ७८,
 मृतञ्जीवन (गद्य) २०२,
 मृत्यु ५६, १००, १३५,
 ० (भैरवनाम) १०३,
 मृत्युञ्जय प्राणमन्त्र (अयुताक्षर) १५५,
 २१६, २२०,

मृत्युहारिणी ११३, १५५, १५६,
 मृदङ्ग १३२,
 मेघनाद १७, १००,
 मेचक ४२,
 मेघा (शक्तिनाम) ११०,
 मेघाविता ३१,
 मेघ्य २६,
 मेना (डाकिनी) १०७,
 मेरु ६३, २१८,
 ० गमन ३४,
 ० शैलदिक ७२,
 मेष ५०,
 ० (रक्त) २२,
 ० (मांस) २१, २२, ७६,
 मैथुन ५६,
 मोक्ष ३, ३१, ७७, ८२, ६०, १००,
 १६७,
 ० मागं ८५,
 ० लक्ष्मी ३,
 मोक्षार्थी १६७,
 मोक्षैकसाधक ६०,
 मोदक २५, ३१, ७६,
 मोहन ३, १६, २०, ३२, ७८, ७६, ८२,
 ८३,
 मोहिनी १६,
 मौशल १६८,
 य
 यक्ष ३२, ५६, ६३, ६६, १४२,
 यक्षता ७८,
 यक्षिणी ३, ७१,
 ० (सिद्धि) ३२, ३४,

यन्त्र ११, १६, ४३, ५७, ५८, ५९,

० राज ५८,

यम ३, १८, ५७, ६३, १०३, १४२,

यमदग्नि ६५,

यमुना १६४,

ययाति ५८,

यव ४६,

० होम ७७,

यशस्विनी ८५,

यष्टि १०४, १६८,

यामल ११२, २१७,

युक्ति १७६,

युद्ध ६५, १६६,

युवती ५२,

यूथिका ७५,

योग ८४, ८८, ६२, ६३, १६८,

० षट् ६१,

० मार्ग ६२,

० वर ३६,

० विधि ८३, ८४, ६२,

० सिद्धि ८२, ६५,

योगिनी १७, ६६, ६१, १४०, १६२,

१६६,

० गण १६१,

० चक्र १८,

योगिवृन्द ४८,

योगी २४,

योनि ५६, १७५,

० मण्डलमध्यग १७४,

० मुद्रा १८१, १८३,

० युग्म ५६,

० वासी (कामनाम) १०५,

यीवतेश (काम नाम) १०५,

यीवतेश (कामनाम) १०५,

र

रक्षः (स्तम्भः) ३, ५६, ६३, ८२, २१६,

रक्षा ५७,

रक्षोवानरसंग्राम ६६,

रक्त २३, ४६,

० कुम्भ १२३,

० चन्दन २१, ४६,

० पुष्प २१,

रक्तोत्पल ११६, १२६,

रघु ५७, ६५,

रजकी ४०,

रजः १७६,

रण्डा ४०,

रति (शक्तिनाम) ११०,

० प्रिय (कामनाम) १०५,

रत्नकुम्भ १५४, १६८,

रत्नकेयूर १५०,

रत्नमञ्जीर १११,

रत्नमयद्वीप ४७,

रत्नमाला १६७,

रत्नाकर २७४,

रथ ६८,

रन्तिदेव ६५,

रम्भाफल ७७

रवि १४२,

रसातल ७२,

रहस्य ६४,

राक्षस ६६, १४२, २१७,

० जाति ३२,

राग १७६,

राघव २७३, ४०९ (मातृनाम) ४०९
 राजकन्या ३१, ४०, (मातृनाम) ४०९
 राङ्कव २६, ३१,
 ० वामिपहोम ८०, (मातृनाम) ४०९
 रात्रत पात्र १७२,
 राजद्वार १६४
 राजन्य ५०,
 राजपूर्व ३६,
 राजमातङ्गी १,
 राजमान्यता ३१,
 राजवश्य १६७,
 राजसूय ८६,
 ० फल ४७,
 राजा ५७,
 राजीवार्क ६६
 राज्य ५४
 ० दान ३७,
 ० प्राप्ति ३१,
 ० फल ३१,
 ० लक्ष्मी ३,
 ० लाभ ३०,
 राज्याप्ति १६२,
 रात्नीय (पात्र) १७२,
 रात्रिदृष्ट २३,
 राम ५७,
 रामा ३६,
 रावण ३, ५७, ६५, १६६, २७३,
 रावणि ६६,
 रिपुञ्जय १६६,
 रिपुसंक्षय ३१,
 रिपून्घाट ७७,

रीति ७८,
 रचि २०४,
 रुद्र ४७, ७१, ६०, ६७, १३०, १४२,
 रुद्राक्ष ५५, ७७,
 रुधिर २३,
 रुह १७,
 (भैरवनाम) १०३,
 ० मांस २३, ७६,
 रुढ (नाम) १८५
 रेतस् २१, ५६,
 रेतोयुक्तजपापुष्प २१,
 रेवा १६४
 रोचना ७८,
 ० तिलक ५५,
 रोधिनी १८३,
 रौद्री (शक्तिनाम) ११०, १८२
 रौप्य ७१,
 ल
 लकुच ७७,
 लक्षकोटयानन ८,
 लक्ष्मणारस ७०,
 लक्ष्मी ५६, ७८, १००,
 ० (शक्तिनाम) ११०,
 ० विद्याप्ति ७८,
 लघुपूर्व ३६,
 ० विधि ५४,
 लम्बिकामार्ग ८६,
 लम्बोदरी (डाकिनी नाम) १०८,
 ललाट १७६,
 लवङ्ग ४६, ५१,
 लवण (असुरनाम) २०४,

- लवणेशी (देवतानाम) ११३,
लवणेश्वरी (,,) १५४,
लवणोपासिता १५७,
लाक्षा ५६,
 ० रसमयहोम ७८,
लाजा ७६,
लानन १६८,
लाव २७, ३२,
लावक ५०,
लावमांस ८२,
लिङ्ग १७६,
 ० नाभि ४४,
लोक १६६,
लोकपाल १७, ७१,
लोपामुद्राविधायनी १२८,
लोमपाद (ऋषि) २१०,
लौह ७८,
व
वक ८२,
 ० (मांसहोम) ८२,
 ० पुष्प ७६,
वकुल ७६, १२८,
वगला ११३,
 ० मन्त्र १४६
वज्र ७८, १००, १०१,
 ० काय ६३,
 ० घात ६५,
 ० चर्म १४८,
 ० नख १०८,
 ० प्रस्तारिणी ११२,
 ० प्रस्तारिणी मनु १२१,
 ० मुष्टि (भैरव नाम) १०१, १६८,
वज्राङ्ग (भैरवनाम) १०३,
वज्रायुध १००,
वज्रिणी (डाकिनीनाम) - १०७,
वज्रोदरी १७,
वट ६४, ७७,
वटुक (भैरवनाम) १०३,
वत्स (ऋषि) २०६,
वद्धाञ्जलि २८,
वनदुर्गा ११२, ११८,
वनमाला १५०,
वनिता ५२,
वन्यफलादिक ५१,
वर ६५, ६६, ६७, १३७, १४२, १४३,
 १४६, १५१, १५४, २१५,
वरुण २, ६३, १४२,
वर्णिनी १३५,
वर्तुलकुण्ड ८३,
वर्षसाहस्रजीवन ३,
वलय १११,
वशकारिता ३२,
वशिष्ठ ६५,
वशीकरण ३,
वशीकार १६, २०, ८३,
वश्यकर्म ११५,
वसन्त १२८,
 ० मित्र १०६,
 ० वटुक २०५,
वसुक ५८,
वसुमती ४७,
वस्तु ७५,
वस्त्र (आसन) ५५,
 ० दान ४०,

वस्त्रावर्ण ४१,	वार्तिक ८२,
वह्नि ४५, ७५, ८४,	० (मांस होम) ८२,
० कुण्ड १६८,	वार्तिक २७,
० ग (कोण) ४२	वाघ्रीनिस ३१,
० मण्डल ४५,	० सामिषाहुति ८१,
० स्तम्भ ३२,	वाह १६७,
० स्थापन ७४,	वाहन ३१, ४८,
० स्थापनिका क्रिया २३,	विकट १००,
वाक (मांस) २७, ३२,	विकराल १०३,
वाक्सिद्धि ५६, ८०, ६०;	विकार ५२, १७६,
वाक्स्तम्भन ३,	विकृति २५, ३७, १७६,
वागीशसमता २१;	विक्रम १००,
वागीश्वरी ११२, ११४,	विजय (लाभ) ३१,
० मन्त्र ११४,	विजय (नरसिंहनाम) १०१,
वाग्मिता ३१,	विजया (शक्तिनाम) ११०,
वाग्मी १६६,	विट् ५२, १७०, १७१,
वाजपेय ८६,	विदार १००,
वाञ्छाभेद ७४,	विदारण १०१, १४८,
वाट् (समित्) ७६	विदूरथ ५८, ६५,
वाण (असुर) ३,	विद्या ४, ३१, ५४, ५६, ७८, ८६, ११७,
वाण १०८, ११६, १२७, १४६, १४८,	१२५, १२७, १२८, १६६, १७६,
वामावर्त्त १७८,	१६६, २०६,
वायु ५७, ८४, ८६,	विद्या (मन्त्र) १३७,
० निरोध ६०,	० (शक्तिनाम) ११०,
० यान ८७,	० लक्ष्मी ३,
वारणा ८५,	विद्याधर ३२, १४२,
वाराह २६, ३१, ८०,	० त्व ५६, ७८,
वाराही १, १६, ११३, १४६,	विद्युत्केशी (डाकिनी नाम) १०८,
वारुडी ४०,	विद्युज्जिह्व १००,
वारुणी १८३,	विद्युज्जिह्वा १७,
वार्ज (कमलादि जलजपुष्प) २६,	विद्युद्दशन (नरसिंहनाम) १००

विद्युत्पात ६५,
 विद्युन्माली (असुरनाम) ६५, ६६,
 विद्युता (शक्तिनाम) ११०,
 विद्रावण १०१,
 विद्वेष ८२,
 विद्वेषण ७६,
 विधान १६, २३, ४४, ४५, ६४, १८५,
 २१४,
 विधानक २०३,
 विधि १६, ४५, ४८, ६२, १०८, १७०,
 १७८, १८२,
 विनायक ३२, ६६, ८७,
 विनियोग ८, १००, १०४, १०७, १०६,
 ११२, १६२, १७६,
 विप्रचित्ता १६,
 विप्रा १७१,
 विभीतक ७७
 विभूति (शक्तिनाम) ११०,
 विमला (डाकिनी नाम) १०७,
 विराट् (छन्दः) १६१, १७६, २१०,
 विरिञ्चि १३०,
 विरूप १००,
 विरूपा (डाकिनी नाम) १०७
 विरूपाक्ष १७,
 ० (ऋषि) १०७, २०७,
 विल्व (समित्) ७६,
 विल्वपत्र २१, ७८,
 विवस्वान् ३,
 विवाद १६७,
 विविधप्रयोग ५
 विवेक १७६,

विशिख १०४, ११८, १२३, १३८,
 १४०, १४७,
 विशुद्ध ८६,
 विशुद्धि (शक्तिनाम) ११०,
 विशेष (अर्घ्य) १२,
 विशेष मन्त्र १२,
 विश्व २२०,
 विश्वकर्मा १२६,
 विश्वजित् ८६,
 विश्वमर्दन (नरसिंहनाम) १००,
 विश्वरूप (,,) १००
 विश्वान्तक (,,) १०१
 विश्वान्तक (भैरव नाम) १०३
 विश्वामित्र (ऋषि) १५७,
 विश्वोदरा (नाडीनाम) ८५, ८६, ८८,
 विश्वोपतापी (कामनाम) १०५
 विशत्यक्षरि (मन्त्र) १५३,
 विष्णु ३, ५७, ६५, १३०, २१६,
 विष्णुक्रान्ता ४६,
 विष्णुरूपशव १५१,
 विसर २१६,
 विस्फुलिङ्गिनी १८२,
 वीक्षणम् ४६,
 वीणा १३२,
 वीतहव्य ६५, २०६,
 वीर ७२,
 वीर (पात्र) १८०,
 वीरकोटि ६५,
 वीरभद्र ६६ १५१,
 वीरभद्र (भैरव) १०३,
 वृक्षपाल १५३,

वृषभध्वज ६८, ६६,
 वृष्टिवाहा १८३,
 वेगमाला (डाकिनी नाम) १०८,
 वेगमाली १७,
 वेणु १२३,
 वेताल (सिद्धि) ३, ३२, ३४, ६६,
 वेद वेदाङ्गपारगः १६६,
 वेदिका ४७,
 वेद्या ६६,
 वेश्या ४०,
 वैखरी ८६,
 वैदिक मन्त्र १७६
 वैदूर्य ७८,
 वैराग्य ४५, १७६,
 वैरिमन्दिर ५६,
 वैरोचनि समाराध्या (देवता)
 -१५७,
 वैवस्वतमनु २०४,
 वैवस्वतमनूपास्या १५७
 वैशेषिकक्रियायोग १८४,
 वैश्य ५०, १७१, १६७,
 वैश्या ३६,
 वैष्णवी ११३, १५०,
 ० मन्त्र १४६,
 वैहङ्गममांस २६,
 वंक्षण १८०,
 वंशार्थी १६७,
 व्यञ्जन ४६,
 व्यतीपात १७१,
 व्याघ्र ५०
 ० चर्म ५५, १७२,
 ० मांसहोम ८०,

व्यान ८६,
 व्यापक १८०,
 व्यामोहदायी (कामनाम) १०५,
 व्यास ६५, १८४, २०६,
 व्युष्टि (शक्तिनाम) ११०
 व्योकार ६३,
 व्योमग ६२,
 व्रतस्थ ५२

श

शक्तिः ८, ६६, १००, १०४, १०७,
 १०६, ११०, १११, ११२, १२३,
 १२७, १४०, १४५, १६२, १६८,
 १७०, १७१, १७४, १७८, १७६,
 २०४, २०५, २०६, २०७, २०८,
 २०६, २१०, २१३, २१८, २१६,
 शक्ति (पात्र) १८०,
 शक्ति (मुद्रा) १७५
 शक्तिन्यास ६६, १०६,
 शक्तिसामरस्यकरविधि
 -१७०
 शक्र ५७,
 शकवरी (छन्दः) २०५, २०८,
 शङ्कर ६८,
 शङ्ख ४५, ४६, ११८, १२३, १३६,
 १४६,
 शङ्खस्थापन ४५,
 शङ्खिनी ८५, ८६,
 शचीपति २७३,
 शतघ्नी १६८,
 शताक्षर १५८,
 ० समुद्धार २०६,

शंताक्षरी २१०,
शतार्ण (मन्त्र १८३
शपथ २, ४, ५, २७४,
शबरेष्वरी १, ११२, १२५,
शम्भु ६८, १८५,
शर १०१,
शरालि ५०,
शल्लकी पललाहुति ८०,
शशबिन्दु ५८,
शङ्कुली २५, ३१, ७८,
शस्त्र १०८, २१८,
शातपत्र २७, ३२,
 ० त्रामिष ८२,
 ० त्रामिषहोम ८२,
शातातप ६५
शान्ति ८३, ११०,
 ० पुष्ट्यादि कर्म ८३,
शापमोक्ष १७६,
शापानुग्रहसामर्थ्य ३२, ३४, ७१, ६५
शाल्मली ७६,
शाल्य २६, ३१,
शाल्यन्न ४६, ५०,
शाश २६, ३१,
शिखा ७०,
 ० मूल ६२,
शिरः १७६,
शिरीष ७६,
शिव १६१, १६४, १७६; २१७, २१८;
 ० दूती २१६,
 ० शक्ति २१६,
 ० सायुज्य ७६;

शिवा १४, २८, ३३, ४८, ४६, ११६,
१२१ २१५,
 ० गण ४८,
 ० पथ २८,
 ० पोत १४२,
 ० पोतक १६८,
 ० प्रयोग २५,
 ० बलि २७, २६, ३३
 ० बलिविधान ३५
 ० बलिविधि ३७
शिवालय ५४,
शिवाविधान ३७,
शिवाशत ४८,
शिवास्तोत्र ३६;
शिवि ५७,
शिशुप्रेतशैल १६८,
शिष्य १६१, २१६,
 ० योषा ५२
शुक १२८,
शुक्रशाप १७६
शुक्रास्तदोष ४,
शुद्धचैतन्यरूपिणी ८२
शुद्धि १७६
शुम्भ ६६
शुश्रूषा १८५,
शूद्र ५०, ५२, ८१, १७०, १७१, १६७,
 ० भार्याप्रयोग ५२,
शूद्रा ३६,
शून्यागार ५४, १७२,
शूल १२७,

- शूलिनी (डाकिनीनाम) १०७, ११२,
 शेफालिका (पुष्पम्) ७६
 शोधिनी १८३,
 शोषण ३, ३२, १०३, १०८,
 शोक (मांस) ३२,
 शौचिकी ३६,
 शौण्डिकी ४०
 श्मशान २१, २२, २३, ३३, ४८, ६६,
 १०३, १७२
 ० काली ५, २१६,
 श्मशानाङ्गार ६१,
 ० नाभिमुख २७;
 श्यामाक ४६, ७७,
 श्येनहोम ८२,
 श्यैन(मांस) २६, ३१,
 श्रद्धा (शक्तिनाम) ११०,
 श्रद्धा १६०,
 श्रीः (शक्तिनाम) ११०,
 श्रीकाममोहनपीठ ११,
 श्रीफल ७६,
 श्रुति १६७,
 ० कीर्तनम् १६७,
 श्रुव १६८,
 श्रेयसीरस ७०,
 श्लोक १८३,
 श्वान ३६,
 ष
 षट्कोण ७४,
 षट्चक्रभेद ८८,
 षट्त्रिंशदक्षर (मन्त्र) १२२,
 षट्पात्र १८०,
 षट्षष्ट्यर्णा (मन्त्राधिष्ठात्रीदेवी) १३७,
 षडक्षरा (मन्त्राधिष्ठात्री) २०६
 षडक्षरी १५७,
 षडङ्ग ८, ५३, १००, १५८, २०८,
 ० न्यास १०४, १०७, १०६, ११२,
 षडङ्गानि ४४,
 षडाम्नाय २१७, २१८,
 ० स्थिता २१८,
 षष्टिसिद्धिभाक् ३३,
 षष्ठकाली २७४,
 षष्ठकाल्ययुताक्षर २२१,
 षष्ठावरणक १७,
 षष्ठांशकाक्षर १५७,
 षोडशाक्षर (मन्त्री) ३७, १३५,
 षोडशार ८८,
 षोडशाणं (मन्त्र) १२६,
 षोडशाणां (मन्त्राधिष्ठात्री) ६,
 षोडशी (मन्त्राधिष्ठात्री) १५७,
 षोढान्यास ६५, ६६, ११२, १५६,
 १६०,
 स
 सगोत्रा ५२,
 सङ्कट १६७,
 सङ्कर्षण १७,
 सङ्क्रान्ति ६३, १७०,
 सङ्ग्राम ६६,
 सच्चिदानन्दविग्रहा ८८
 सत्पति १६७,
 सत्या (शक्तिनाम) ११०,
 सत्त्वम् १७६,
 सत्त्वादि ४५,
 " (गुण) ४८

- सदाशिव ८३, ८४, ८६,
 ० (ऋषि) ११२;
 सदाशिवमय १३०;
 सनक २०४, २१६,
 सनातन ८७,
 ० (ऋषि) २०६;
 सन्तर्पण १६,
 सन्तापन (भैरवनाम) १०३,
 ,, (काम नाम) १०५
 सन्नति (शक्तिनाम) ११०,
 सप्तदशाक्षर (मन्त्र) १२१, १४१,
 सप्तदशाक्षरी (मन्त्राधिष्ठात्री) १५७,
 सप्तदशी (मन्त्राधिष्ठात्री) १५७, २०३,
 सप्तद्वीपेश्वरत्व ६५,
 सप्तर्षि १४६,
 सप्तलोक १६८,
 सप्ताक्षर मन्त्र १२१,
 सप्ताक्षरी (मन्त्राधिष्ठात्री) १५७
 ० मनु० २०८,
 सप्ताङ्गक (मन्त्रः) २१३,
 सप्तावरण (पूजाभेद) १८,
 ० पूजा १५,
 समस्त कल्याण १६७,
 समित् ७४, ७५,
 दधृतमधून्मिश्रा (आहुति) ७५,
 समिध ७६,
 समीरग (वायव्यकोण) ४२,
 समीरण २१८, ?
 समुद्र ७२ ?
 समृद्धि १६७,
 सम्मोहन १७, १०५,
 सरस्वती ८५, ६०,
 ० (शक्तिनाम) ११०,
 सरित् २१८,
 सर्प ३२,
 सर्पिष् ७४,
 सर्वकल्याण ३१,
 ० हेतु ६,
 सर्वकामद २६,
 सर्वकामार्थसिद्धि २३, १११, १४३,
 सर्वतेजोमय १०१,
 सर्वतोमुख १००,
 सर्वदोषविघाती १८४,
 सर्वमन्त्रोत्तमोत्तम ३६,
 सर्वमोहन ३४,
 सर्वशुभावह १७३,
 सर्वश्रीचक्र मध्यगा (देवी) ६,
 सर्वसम्भारसञ्चय ४४,
 सर्वसिद्धि ८, २१, २२, २३, २५, ३०,
 ५८, ६७, ७४, ७७, ७६,
 ६२, ६४, १६४, १७६,
 २०७, २२१,
 ० द ७३,
 ० फलप्रद २१,
 सर्वसिद्ध्याकर ८१,
 सर्वाकर्षण ३४,
 सर्वाकृष्टि ७७,
 सर्वागम २१६,
 सर्वागतिनिवारण ५७,
 सर्वार्थसिद्धि १६,
 सर्वोपचार २६,
 सर्वोपचारिका १५,
 सर्प ४६, ७७;

सलिल ८४,

सहस्रनाम १६८,

० श्रवण १८५

० स्तोत्र ५, ५३, २०२, २०३,

२७४,

सहस्रबाहु २०८,

सहस्रभुज १००,

सहस्रवदन ८,

सहस्राक्षरी (मन्त्राधिष्ठात्री) २१३,

सहस्राक्षरोद्धार २१०,

सहस्रार्ण १५८, १८३,

साकारा (देवी) ६०

साटी ४१

सात्त्विक (द्रव्य) ४६,

० (साधक) ५१

साधक ८, २६, २७, २६, ३३, ३४;

३८, ४७, ५२, ५६, ६१, ६५,

६७, ७१, ७२, ७४, ८१, ८२,

८६, १०८, ११३, ११४, १२०,

१३५, १३६, १३७, १५१, २०२,

२१४, २१६,

० श्रेष्ठ ७१;

० सत्तम ३७, ४८, ५३, ६८,

७२, १३६;

साधकाग्रणी ६१, १३६,

० साधकोत्तम २६, ४६, ५२,

५७, ६१,

साधन ८३,

साध्य ५३, ६३,

० नाम ५६,

सामरस्य १७५, १७६;

० (न्यास) १७८, १८०,

० पद ८६, १७७,

साध्य, ५३ ६३,

सामान्यप्रयोग ५४,

सामान्यमृगमांस ८०,

सामान्यवनिता ५२,

सामान्यार्घ्य १२

सारस २७, ३२, ८२,

० (आहुति) ८२

सित ४२,

सिताम्भोज १२६

सिद्ध ४, ६३, ८१, १४२, २१७,

० चारणता २३,

० त्व ७८

० मनु ५५,

सिद्धादि ४

सिद्धार्थक ७७,

सिद्धि ७, १८, २३, २४, २८, ३१, ३४,

३८, ६७, ७८, ८१, ८३, ८४,

६०, ६३, ६५, १०६, १३५,

१४०, १६०, १६१, १६४, १७०,

१७६, १६७, १६८,

० (शक्तिनाम) १७५,

० काली ५,

० दायक १८५,

० प्रयोग ५८

० दायिनी १४३,

० दायी १०६,

० लक्ष्मी १, ११३, १२६,

० लिप्सा ६२,

० हानि ५२, ५४

- सिद्धीचक्र १६७,
 सिद्धयष्टक ३, ५६, ७८,
 सिन्दूर ४१, ४६, ७८, १७३, १८३,
 ० मण्डल १७४,
 सिन्दूरारपणको (मनुः) ४२
 सिंह ५०,
 ० मांस ८०,
 सिंहासन ४८,
 सुख १७६,
 सुगन्धिद्रव्यविस्तर १८२
 सुत १६७,
 सुतल ७२,
 सुतलं (छन्दः) २०५, २०८,
 सुधाकुम्भ १५६,
 सुधा देवी १७७,
 सुधीः ४४, ५६, १८०, १८२
 सुन्दरी ६,
 सुप्रभा (शक्तिनाम) ११०
 सुमेरुशतसङ्काश ७१,
 सुर ४८,
 सुरतातुर (कामनाम) १०५
 सुरभि (धेनु) २७४,
 सुरभीरण ५७, ?
 सुरा ५०,
 सुवर्ण ७१,
 सुषुम्णा (नाडी) ८५, ८७, १८३
 सूक्ष्मक १७६,
 सूक्ष्मधारा १८३,
 सूक्ष्मपट्टचक्रभेदिनी ८६,
 सूक्ष्मा (शक्तिनाम) ११०,
 सूची १६८,
 सूचीतुण्डी १०८,
 सूर्पजिह्वा (डाकिनीनाम) १०८,
 सूर्य ४५, ४८, ७१, ८४,
 ० ग्रह ६२,
 सृष्टि (नरसिहनाम) १००,
 (शक्तिनाम) ११०,
 ० मार्ग १००
 स्थिति मार्ग ११०,
 सैरिन्ध्री ४०,
 सोमदत्त ६५,
 सोमसूर्यान्वयोद्भूत भूपाल २१७
 सोऽहमस्मि ६२,
 सौन्दर्य (लाभ) ३१,
 सौभाग्य १६७,
 सौम्या (मूर्ति) २१६,
 सौत्विकी ४०,
 सौवर्ण १३,
 संज्ञा १७६,
 संपत्प्रदा (भैरवी नाम) १०३,
 संमोहन २०८,
 संयाव २५,
 संवर्त ६५, १६४, १६५,
 संवर्तोपासिता (देवी) १५७,
 संवर्तोपास्य षोडशी २०७,
 संविन्नाल ४८,
 संहार (भैरव नाम) १०३,
 ० भैरव २३, ३३,
 ० मुद्रा १५६,
 ० वर्त्मा १००,
 संहारिणी १६, १८२,
 ,, (डाकिनी नाम) १०७,
 संहिता २१७,

संहति (शक्तिनाम) ११०,	स्वर्ग ६७, १६५,
सांकेतिक (नाम) १८५	० गति ३२,
सांख्य १६८,	स्वर्गादिगमन ३४,
स्कन्द ४, ५७, ६६, १२४,	स्वर्णक्षीरीलतामूल ६१,
स्कन्ध १७६,	स्वल्पसिद्धि ३३,
स्तम्भन ३, १६, ३२, ७६, ८३, १८३,	स्वस्तिकताजुट् १७२,
स्तव ३५, ३८, २०२,	स्वाङ्ग १७८,
स्तुति ३५,	स्वाधिष्ठान ८८,
स्तोत्र १६६, १६६, १६७, १६८, २०३,	स्वाभीष्ट १६७,
२७४,	स्वाहा (शक्ति) १७५,
० पाठ ५३,	स्वेष्ट देवी १८१,
० राज १६६, २०२, २०३,	
स्त्री ५२, १७४, १६७,	ह
स्थण्डिल १७३,	हनूमत्समुपासितः (मन्त्रः) १५८,
स्थलज २६,	० ता (मन्त्राधिष्ठात्री) २०६,
स्थावर जङ्गम २२०,	हय १६७,
स्थिति (नरसिंह नाम) १००,	हयग्रीव (ऋषि) १००,
स्थिति (शक्तिनाम) ११०,	हर ६६, २७३,
स्नान ४६,	हरसिद्धा ११३, १५२,
स्नानीय २६, ४६,	हरि १६७,
स्नुही ६१, ६४,	हरीतकी ७७,
स्फटिक (माला) ५५,	हविष्य १६, ५४,
स्मर (कामनाम) १०५,	हविष्याशी १८,
स्मरकोदण्ड १२१,	हव्यवाहिनी १८२,
स्मृति (शक्तिनाम) ११०,	हस्तिजिह्वा ८५, ८६, ८८,
स्वकला ४५,	हस्तिमांस ८०,
स्वकीया ५२, १७१,	हार १११, ११६, १३६, १४३,
स्वगात्ररुधिर ५१, ६४,	हारिण ३१,
स्वजाया ४०,	हारित ४२,
स्वयम्भू पुष्प १३, १४,	हारीत २७, ३२,
स्वयोषा ५२,	० मांसहोम ८२,
	हिमालय ६३,

हिरण्यकशिपु २७३,
हिरण्यका १८३,
हिरण्यपुरवासी ६६,
हिरण्याक्षनवाक्षरी २०४,
हिरण्याक्षोपासिता १५७,
हीनायु ५२,
हुना १०४, १०६,
हंकार (भैरवनाम) १०३,
हृत्क्षोभक (कामनाम) १०५,
हृष्टि (शक्तिनाम) ११०,
हेमकूट ६३,

हैम (पात्र) १७२,
हैमवतीपत्तद्रव ७०,
होम १४, १६ ५५, ७४, ७५, ७७, ७८,
७६, ८०, ८२, ८३, ८३, ८४,
० कर्म ७५, ८३,
० कर्मकामना ७४,
० क्रमविधि ८३,
० विधि ७४,
हंस ५०,
हांस (मांस) २७, ३२, ८२,

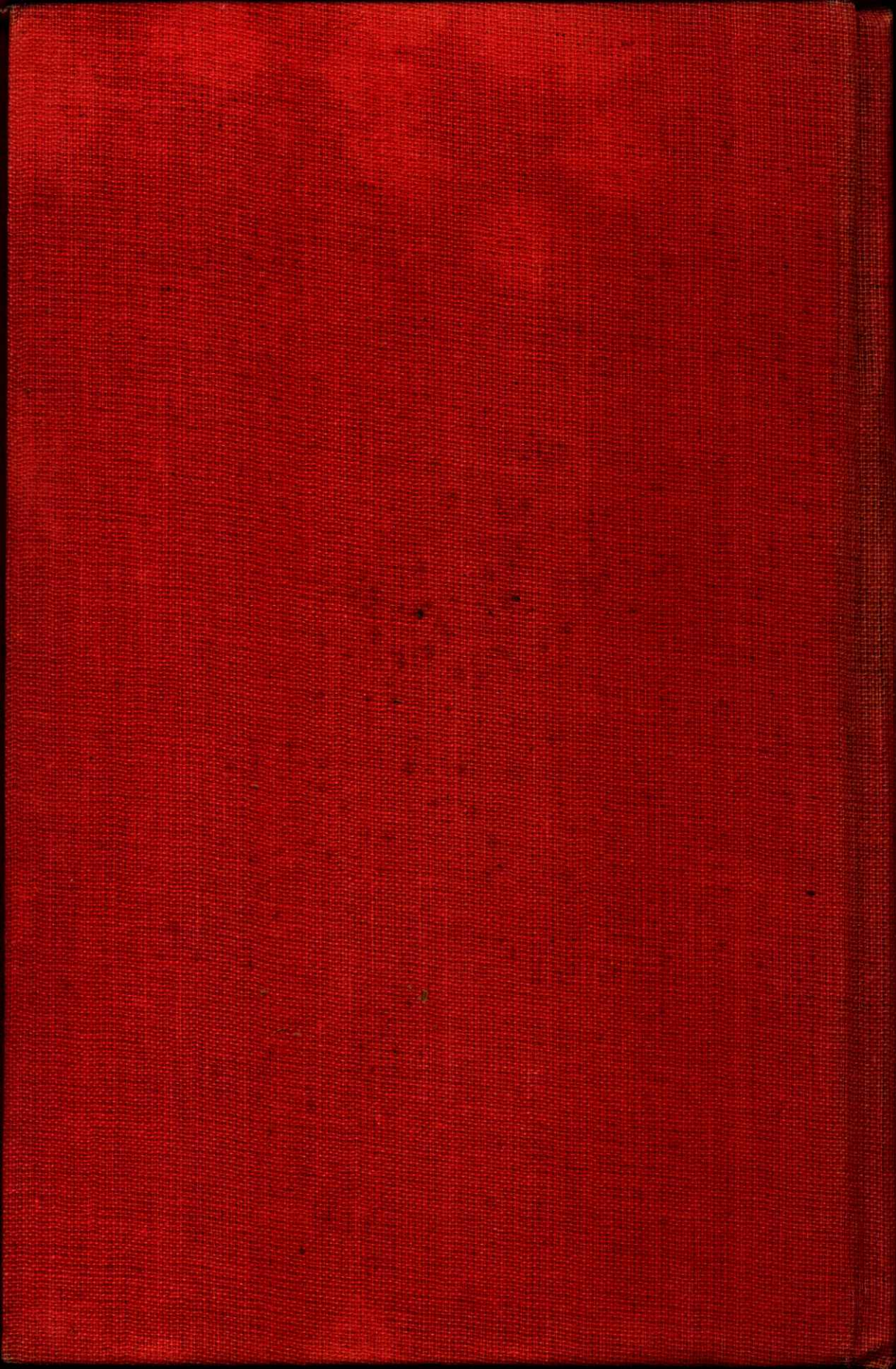
शुद्धिपत्रम्

पृष्ठम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
७	३	युगाघः	युगघः
१०	१३	०संस्थाभ्यां	०संस्थाभ्यां
१४	१७	ह	हू
२१	८	०रलंकताम्	०रलंकृताम्
२३	२१	दत्वा	हुत्वा
२४	६	बलिमति	बलिमिति
३५	१६	ससार	संसार
३६	१०	विधोज्य	विधोज्यं
४०	१०	२४	२५
४१	६	ठद्वयान्ता	ठद्वयान्तो
४२	५	योगिनीति	योगिनीति
"	८	स्वयंभू	स्वयंभू
४३	२०	चिन्मये	चिन्मयि
४४	६	मडल	मण्डल
४५	१७	तार्था	तीर्था
४६	५	प्रपूरयेत्	प्रपूरयेत्
"	१५	विष्णुक्रान्ता	विष्णुक्रान्ता
४८	१६	बहु	बहु
"	२०	वृन्दै	वृन्दै
५०	२	गोडीं	गोडीं
५१	४	१३२	१३३
"	१२	२३७	१३७
५२	१२	१४३	१४५
५३	१	प्रयोगागतसुन्दरीणां	मूलदेव्याः
५४	४	चतुविंशति	चतुर्विंशति
५५	१२	दृष्टवा	दृष्ट्वा

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
५६	४	१०	१७
५७	८	बज्राढ्यं	वज्राढ्यं
६१	५	पलास	पलाश
६४	८	घार	घोर
६५	१३	एव	एवं
"	१६	पुंगव	पुंगवः
६६	१६	प्रति०क्षण	प्रतिक्षण
७०	६	मार्करीं	मार्कवीं
७५	१०	१२	१३
७७	१८	३६	३७
७८	५	कर्पूरै	कर्पूरैः
८१	६	होमनाधिकार	होमानधिकार
८५	२०	पादाङ्गुष्ठाङ्ग	पादाङ्गुष्ठाङ्ग
८६	१६	महात्म्या	माहात्म्या
८२	१४	२६६	१६६
८५	३	पाथिवर्षयः	पाथिवर्षयः
"	८	पैठीनसिबीर्तह्व्यः	पैठीनसिबीर्तह्व्यः
१००	१५	वस्त्रायुध	वज्रायुध
"	१८	विद्युज्जिह्वा	विद्युज्जिह्वो
"	"	घोरदंष्ट्रा	घोरदंष्ट्रो
"	२०	प्रदीपो	प्रदीप्तो
१०८	१५	चित्ताग्नि	चित्ताग्नि
११०	७	स्वरात्	स्वरान्
"	पादटि	१७५-१७६	१७६-१७७
११२	५	प्रतिष्ठतः	प्रतिष्ठितः
११५	१२	रत्नपाठोपरि	रत्नपीठोपरि
११८	१	अर्थाकर्णय	अथाकर्णय
१२०	१५	शबोपरि	शबोपरि
१२४	२०	अब्धा	अब्धौ
१२५	५	खड्ग	खड्गं

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
१२५	१०	रत्नमौलि	रत्नमौलि
१२६	१०	वितानंरूप	वितानैरूप
॥	१५	निमित्तं	निमित्तं
१३०	१४	परशिवाक	परशिवाङ्क
१३७	४	भगान्तिके	भगाङ्किते
१४४	७	पदयुगं	पतयुगं
॥	८	काला	काली
१४५	१६	चाद्दृत्य	चोद्दृत्य
१४८	२१	दक्षिणम	दक्षिणेन
१४९	१६	जगस्थिति	जगत् स्थिति
१५१	४	च्छलद्ङगा	च्छलद्गङ्गा
॥	१५	भृङ्गिग	भृङ्गिग
१५५	१८	रावास्ता	रावान्ता
१५६	१६	सहाम्नायनिकस्य	महाम्नायनिकस्य
१५६	३	नरीप्युपासिता	मरीच्युपासिता
१५६	१५	क्रुध्यान्नमेन्न	क्रुध्यान्नमेन्न
१६०	१	कवचस्यवतरणम्	कवचस्यावतरणम्
॥	२२	फलाभिधानम्	माहात्म्यनिर्देशः
१६२	६	करालिनं	करालिनी
१६५	६	संवर्तो	संवर्तो
१७६	१३	हत्यां	हत्या
१८४	२५	नानाप्रयोगकथनं	अमृतन्यासो
१८०	३	नागहाग	नागहारा
१८५	५	माध्वा	माध्वी
२०३	११	वाञ्छितं	वाञ्छितं
२०४	३	हीं	हीं
२०५	१४	फत्कारी	फत्कारी
२०६	४	मेघा	मैघा
२१०	१४	द्वितयं	द्वितयं
२११	८	क्षेत्रप्रचण्डी	क्षेत्रपचण्डी

पृष्ठम्	पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्
२२१	१४	यागिनी	योगिनी
२२४	३	सर्वलोकमुमे	सर्वलोकममुमे
२२५	६	विभूषितः	विभूषितम्
२२७	२२	क्राधास्त्रं	क्रोधास्त्रं
२२८	१	हृदये	हृदयं
"	१४	प्रस्ताविनि	प्रस्तारिणि
२२६	१३	कूटमुत्तमम्	कूटमुत्तमम्
"	१५	कूटेश्वरी	कूटेश्वरि
२३०	५	शाघ्र	शीघ्रं
२३२	१६	महिषमदिनि	महिषमदिनि
२३३	२२	पुरा	त्रिपुरा
२३४	२२	द्विषां	द्विषान्
२३५	११	पठ	पच
२३५	१२	विध्वंसय	विध्वंसय
"	१५	स्मराङ्गणे	स्मराङ्गने
"	१७	महाक्षोभकारिणी	महाक्षोभकारिणि
२३८	१६	पूजयामि	पूजयामि
२४६	२२	परि	पवि
२५०	१५	भाविनि	भाविनी
२५३	१७	पाशकाले	पाशकले
"	२०	पदं	प्रदे
२५५	१७	शवारूढ	शवारूढे
"	१६	संविः	संवित्
२५७	२३	रामा	रमा
२६०	१५	काव्यं	कार्यं
२६३	३	मारुडस्थो	मारुण्डस्थो
२६५	१७	रहस्यकाली	रहस्यकालि
२७०	१	तिष्ठन्तु	तिष्ठन्तु
२७१	१	प्रचण्डचण्ड	प्रचण्डचण्डे
"	२२	विततो	वितते

mlsingh -